

A tervezett M2 autópálya határ menti térségének
tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve
2021.

MATE
HUNGARIAN UNIVERSITY OF
AGRICULTURE AND LIFE SCIENCES

Készült a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszéke, valamint Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszéke
által koordinált komplex térségi tervezési műhelye során.

Készítették:

MSc II. évfolyam hallgatói és oktatóik

Tájtervezés, Örökségvédelem, Vidékfejlesztés, Területfejlesztés, Turisztika, Zöld infrastruktúra, Tájrehabilitáció tervezés c. tárgyak keretében
2020/2021 tanév, II. félév

Tájépítés MSc hallgatók:

- Bányai Zsombor
- Berezki Botond
- Bolyos Laura
- Dani Renáta
- Dósa Dániel
- Iski Flóra
- Fodor-Györfi István
- Halász Annamária
- Havrilla József
- Horváth Boglárka
- Kopányi Dorottya
- Kovács Dávid
- Kristófi Orsolya
- Metzger Enikő
- Németh Nikolett
- Pap Alexandra
- Pálinkás Szonja
- Pál Csilla Evelyn
- Szopkó Fanni
- Tóth Dorottya
- Tóth-Heyn Ábel
- Vámosi Livia Blanka
- Vincze Teodóra
- Kristófi Orsolya
- Vincze Teodóra

Konzulens oktatók:

- Dancsokné Dr. Fóris Edina
- Filepné dr. Kovács Krisztina
- Hubayné dr. Horváth Nóra
- Dr. Kollányi László
- Módosné Bugyi Ildikó
- Dr. Sallay Ágnes
- Dr. Szilvácsku Zsolt
- Varga Dalma

A tanulmányra az alábbi módon lehet hivatkozni:

„Dancsokné Fóris Edina, Filepné Kovács Krisztina, Hubayné Horváth Nóra, Kollányi László, Módosné Bugyi Ildikó, Sallay Ágnes, Szilvácsku Zsolt, Varga Dalma (szerk.) (2021): *A tervezett M2 autópálya határmenti térségének tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve*. Készült a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet, Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszéke, valamint Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszéke által koordinált, komplex térségi tervezési műhelye során, a mestreszakos II. évfolyamos tájépítész hallgatók részvételével.”

Együttműködő partner:

Nyugat-Nógrád Területfejlesztési Központ Kht.
Szondi Kiállítótér, Drégelypalánk

xix. II/1.3. Területhasználat-változási folyamatok	62	II/4.7.4 Kulturális örökségek	104
xx. II/1.4. Sorsfordító események, térségi tájalakító tényezők	62	xxxv. II/4.8. Egyedi tájértékek	106
xxi. II/1.5. Erdőterületek történeti változásai	63	II/4.8.1 Egyedi tájértékek típusok szerinti megoszlása	106
xxii. II/1.6. Gyepterületek történeti változásai	66	II/4.8.2 Egyedi tájértékek értéksűrűsödési vizsgálata	106
xxiii. II/1.7. Szőlők, gyümölcsösök történeti területének változásai	69	II/5. A tájkaraktert formáló, tájjellegadó örökségelemek	109
xxiv. II/1.8. Szántóterületek történeti változásai	72	xxxvi. II/5.1. A domborzat tájkaraktert formáló szerepe, hegyvidéki-folyóvölgyi jelleg	109
xxv. II/1.9. Beépített területek történeti változásai	74	xxxvii. II/5.2. Erdőgazdálkodáshoz, vadgazdálkodáshoz kapcsolódó örökségelemek	109
xxvi. II/1.10. Vizek, vízjárta területek történeti változásai	77	xxxviii. II/5.3. Gyepegazdálkodáshoz kapcsolódó örökségelemek	112
xxvii. II/1.11. Utak, fasorok, vonalas zöldinfrastruktúra elemek történeti változásai	80	xxxix. II/5.4. Szőlő- és gyümölcstermesztéshez kapcsolódó örökségelemek	115
II/2. Területhasználatok stabilitása, állandósult és új tájhasználatok	83	xl. II/5.5. Népi építészeti örökség, a palócsághoz köthető örökségelemek/népi építészeti és szellemi örökség	116
II/3. Történeti tájjelemek és változásai, eltűnt és fennmaradt történeti tájjelemek	86	II/5.5.1 Palóc népi építészeti és vallás	116
II/4. A térség táji öröksége: örökségleltár és elemzése	90	II/5.5.2 Palóc út	116
xxviii. II/4.1. Módszertan	90	II/5.5.3 Szellemi örökség és hagyományok	117
xxix. II/4.2. Értékleltár táblázatos elemzése és térképes sűrűségelemzése	90	II/5.5.4 Térségben tevékenykedő alkotók, kézművesek	117
xxx. II/4.3. Összesítő térségi örökség vizsgálat	90	xli. II/5.6. Szakrális elemek jelenléte a tájban	117
xxxi. II/4.4. Összesítő értéksűrűsödési vizsgálat	91	xlII. II/5.7. Várak, kiskastélyok, kúriák, uradalmi majorok jelenléte a tájban	120
xxxii. II/4.5. A térség természeti öröksége	94	xlIII. II/5.8. Vizekhez köthető örökségelemek	122
xxxiii. II/4.6. Természeti örökség sűrűsödési vizsgálat	96	II/6. Örökségvédelmi konfliktusok	124
xxxiv. II/4.7. A térség kulturális öröksége	100	II/7. Felhasznált források	124
II/4.7.1 Műemlékek	100	III. Területfejlesztés és agrár-környezetvédelem	125
II/4.7.2 Helyi jelentőségű védett értékek	100	III/1. Az adott térségre értelmezhető külső környezet vizsgálata	125
II/4.7.3 Régészeti örökségek	104		

III/2. Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros-, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra	127	IV/2.1.2 Turistaúthálózat és jelzésrendszer	154
III/3. Gazdasági bázis	128	IV/2.1.3 Meglévő zöldút adottságai	155
XLIV. III/3.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás	128	IV/2.1.4 Programok, rendezvények	163
XLV. III/3.2. Helyi termék, helyi piac	130	IV/2.1.5 Turizmus típusok, látogatók összetétele	165
III/4. Humán erőforrások: foglalkoztatási viszonyok, ingázás, humánkapacitások-képzettség, jövedelmi viszonyok	130	IV/2.1.6 A települések turisztikai statisztikái, a turizmus jelenlegi helyzete, vendégéjszakák számának alakulása	165
III/5. A települések ellátottsága (a lakosság egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális, szabadidő-, turisztikai információs, szálláshely-szolgáltató, sport-, kereskedelmi, szolgáltató és igazgatási intézményekkel való ellátottsága, az int Terület-, vidékfejlesztés, helyi gazdaság fejlesztés élmények kihasználtsága)	132	LI. IV/2.1. Vendégéjszakák számának alakulása	165
XLVI. III/5.1. Település-hálózat, településhierarchia	133	IV/2.1.1 Szálláshelyek és értékelésük	166
III/6. A térséget érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése	134	IV/2.1.2 Vendéglátóhelyek, élelmiszerboltok és értékelésük	168
XLVII. III/6.1. A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése	134	LII. IV/2.2. A turizmus jelentősége a gazdaságban, helyiek hozzáállása a turizmushoz	171
XLVIII. III/6.2. A területrendezési tervek térséget érintő vonatkozásai	135	LIII. IV/2.3. Turisztikai szempontból számottevő helyi termékek, kézművesek	171
III/7. Demográfiai folyamatok, nemzetiségek (korszerkezet, természetes szaporodás, vándorlási folyamatok) helyi népességmegtartó képesség	137	LIV. IV/2.4. Marketing, arculati megjelenés	172
III/8. Tájfunkció-elemzések	142	LV. IV/2.5. Honlapok, kiadványok elemzése	172
III/9. Agrár-környezetvédelmi helyzetfeltárás és értékelés a 4 leadott tanulmányból)	146	IV/3. A megközelítési lehetőségek elemzése turisztikai szempontból	173
XLIX. III/9.1. Felhasznált források	149	LVI. IV/3.1. Regionális turisztikai kapcsolatok	175
IV. Turizmus – helyzetfeltárás, értékelés	150	IV/4. Szabályozási, tervezési háttér	176
IV/1. Módszertan	150	LVII. IV/4.1. Turisztikai tervek elemzése	177
IV/2. Helyzetfeltárás és értékelés	150	LVIII. IV/4.2. Rendezési tervek elemzése	177
L. IV/2.1. A települések turisztikai kínálata	150	IV/5. Turisztikai szervezetek, kapcsolattartók, turisztikai menedzsment	178
IV/2.1.1 Turisztikai vonzerők és bemutatásuk módja	150	IV/6. SWOT analízis	179

LIX. IV/6.1. Összegzés: kitörési pontok és hiányosságok	180	LXII. VIII/2.1. Partnerségi program kidolgozása	213
LX. IV/6.2. Felhasznált források	180	LXIII. VIII/2.2. Térségi problémafa	213
V. Identitás, közösség, együttműködés	192	LXIV. VIII/2.3. Térségi forгатókönyvek kidolgozása	215
V/1. Tájidentitás meghatározó tényezők összefoglalása	192	LXV. VIII/2.4. A térség területi jövőképe	218
V/2. Térségi szereplők, stakeholderek	192	LXVI. VIII/2.5. A térség fejlesztési alapelvei, központi értékei	218
V/3. A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés)	193	LXVII. VIII/2.6. A térségi területfelhasználás alapelvei	218
V/4. A területfejlesztés hatékonysága, forrásrendszere	194	LXVIII. VIII/2.7. Térségi célfák	219
V/5. Térségi együttműködést segítő és gátló tényezők	197	LXIX. VIII/2.8. A fejlesztési célok értelmezése a térségen belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre	221
LXI. V/5.1. Felhasznált források	197	LXX. VIII/2.9. Várható hatások és javasolt monitoring és értékelési program	221
VI. Tájrehabilitációs szempontú értékelés	198	VIII/3. Agrár-környezetvédelmi javaslatok a 4 tanulmányterv alapján	222
VI/1. Helyzetfeltárás	198	VIII/4. Turizmus	227
VI/2. Értékelés	203	LXXI. VIII/4.1. Turisztikai jövőkép a mikrotérség számára	227
VII. Tájhasználati konfliktusok összefoglaló táblázata	206	LXXII. VIII/4.2. Attrakció és turisztikai infrastruktúra fejlesztési javaslatok	228
VIII. Javaslatok	212	LXXIII. VIII/4.3. Turisztikai szuprastruktúra és termékfejlesztési javaslatok	229
VIII/1. Örökségvédelmi, -fejlesztési javaslatok	212	LXXIV. VIII/4.4. Menedzsment és marketing fejlesztési javaslatok	230
VIII/2. Területfejlesztési tematikus problémafeltárás és javaslatok a leadott 4 témakörben készült tanulmányok alapján	213	LXXV. VIII/4.5. Komplex zöldút fejlesztési javaslat	231
		LXXVI. VIII/4.6. Zöldinfrastruktúra fejlesztési javaslatok (ökológiai javaslatok)	237
		LXXVII. VIII/4.7. Tájrehabilitációs javaslatok	239
		LXXVIII. VIII/4.8. Társadalmi és gazdasági együttműködések fejlesztésére vonatkozó javaslatok	241
		Mellékletek	244

Örökségeltár	245
Konfliktusok és javaslatok összefoglaló táblázata	Hiba! A könyvjelző nem létezik.

Ábrajegyzék

1. ábra: Felszíni földtani (MBFSZ Webes térkép)	18
2. ábra: A térség vízrajza	18
3. ábra: Zöldinfrastruktúra elemek összekapcsoltsága	22
4. ábra: Német bucó	34
5. ábra: Kis lilik	34
6. ábra: Jelenlegi területhasználatok százalékos megoszlása (saját ábra)	35
7. ábra: A vizsgálati terület erdei, tulajdonforma szerint: állami tulajdon, magántulajdon (forrás: NÉBIH Erdőtérkép)	40
8. ábra: A vizsgálati terület erdei, felhasználási üzemmód szerint: vágásos, faanyagtermelést nem szolgáló, átalakító	40
9. ábra: Szőlő-, gyümölcsös és gyepterületek, valamint az úthálózat és vízfolyások az I. katonai felmérésen	59
10. ábra: Szőlő-, gyümölcsös és gyepterületek, valamint az úthálózat és vízfolyások a III. katonai felmérésen	60
11. ábra: Szőlő-, gyümölcsös és gyepterületek, valamint az úthálózat és vízfolyások a III. katonai felmérésen	60
12. ábra: Szőlő-, gyümölcsös és gyepterületek, valamint az úthálózat és vízfolyások az 1941-es katonai felmérésen	60
13. ábra: Szőlő-, gyümölcsös és gyepterületek, valamint az úthálózat és vízfolyások az 1941-es katonai felmérésen	61
14. ábra: A területhasználatok megoszlása napjainkban	62
15. ábra: Térségi tájhasználat-változási tendenciák 1842 és 2021 között	62
16. ábra: Térségi tájhasználat-változási tendenciák 1842 és 2021 között	62
17. ábra: Az erdők változásai (Saját szerkesztés).....	63
18. ábra: Erdőterületek alakulása (Saját szerkesztés).....	64
19. ábra: : Az erdők kiterjedése 1842-ben, az 1990-es években és napjainkban (Saját szerkesztés).....	64
20. ábra: Ártéri erdő, tölgyerdő és ültetvényerdő a térségben.....	64
21. ábra: A gyepterületek változásai (Saját szerkesztés).....	66
22. ábra: A gyepterületek kiterjedése az I., II., III. és az 1941-es katonai felmérésen, az 1990-es években és napjainkban (Saját szerkesztés).....	67
23. ábra: A szőlő- és gyümölcsös területek változásai (Saját szerkesztés)	69
24. ábra: A szőlő- és gyümölcsös területek változásai (Saját szerkesztés)	69
25. ábra: A szőlő- és gyümölcsös területek változásai diagram (Saját szerkesztés)	69
26. ábra: A szántók változásai (Saját szerkesztés)	72
27. ábra: A szántók kiterjedése 1842-ben, az 1990-es években és napjainkban (Saját szerkesztés).....	72
28. ábra: Művelt és felhagyott szántók a térségben (Forrás: saját képek)	72
29. ábra: Szántóterületek változásai diagram (Forrás: saját szerkesztés).....	72
30. ábra: A beépített területek változásai (Saját szerkesztés).....	74
31. ábra: A beépített területek kiterjedése 1842-ben, az 1990-es években és napjainkban (Saját szerkesztés).....	75
32. ábra: Az egyes települések belterületének változása (Forrás: Saját szerkesztés).....	75
33. ábra: A vizek, vízjárta területek változásai (Saját szerkesztés)	77
34. ábra: A vizek, vízjárta területek változásai (Saját szerkesztés)	77
35. ábra: A vizek és vízjárta területek változásai (Saját szerkesztés).....	78
36. ábra: Az Ipoly és kisvízfolyások a térségben	78
37. ábra: Fasorok és úthálózatok változásai (Saját szerkesztés).....	80
38. ábra: A fasorok és az úthálózat változásai (Saját szerkesztés)	80

39. ábra: A fasorok és az úthálózat az I., II., III. és az 1941-es katonai felmérésen, az 1990-es években és napjainkban (Saját szerkesztés)	81	62. ábra: Határregiók (forrás: Hardi T., MTA RKK Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet, Győr)	126
40. ábra: Stabil tájhasználatok százalékos megoszlása a teljes területhez képest diagram (forrás: saját szerkesztés).....	83	63. ábra: Budapest elérése a településekről (forrás: VÁTI)	127
41. ábra: Az egyes tájhasználatok stabilitás mértéke diagram (forrás: saját szerkesztés	83	64. ábra: Transzeurópai közlekedési hálózat magyarországi szakasza (forrás: Közlekedéstudományi Intézet)	127
42. ábra: Az egyes tájhasználatok stabilitás mértéke a teljes területhez képest diagram (forrás: saját szerkesztés).....	84	65. ábra: Országos és térségi jelentőségű közlekedési infrastruktúra a területen (Forrás: teir.hu)	127
43. ábra: Pontszerű történeti tájlemek az I. és a II. katonai felmérésen (Saját szerkesztés).....	86	66. ábra: Regisztrált vállalkozások száma (forrás: TEIR).....	128
44. ábra: Pontszerű történeti tájlemek a III. és az 1941-es katonai felmérésen (Saját szerkesztés)	86	67. ábra: Működő ipari-építőipari vállalkozások száma (forrás: TEIR).....	129
45. ábra: Pontszerű történeti tájlemek az 1990-es években készült topográfiai térképen és napjainkban (Saját szerkesztés)	86	68. ábra: Működő vállalkozások száma a szolgáltatásokban (forrás: TEIR)	129
46. ábra: Eltűnt és fennmaradt történeti tájlemek megoszlása (%) (Saját szerkesztés).....	87	69. ábra: 25 évesnél idősebb diplomások aránya, 2001 (forrás: TEIR)	130
47. ábra: Történeti tájlemek típusok szerinti megoszlása (%) (Saját szerkesztés)	87	70. ábra: Drégelypalánki ingázási adatok (forrás: TEIR).....	130
48. ábra: Örökségtípusok megoszlása (saját készítés)	90	71. ábra: Helyi munkaerő piaci rendszerek, 2001 (forrás: VÁTI).....	131
49. ábra: Örökségtípusok összesítő táblázata (forrás: saját készítés).....	90	72. ábra: Személygépkocsi ellátottság (db/ezer lakos), 2018 (forrás: TEIR).....	131
50. ábra: Természeti örökségek által érintett települések száma (Saját készítés)	95	73. ábra: Házi orvosok betegforgalma (forrás: TEIR).....	131
51. ábra: Műemlékek a településeken	100	74. ábra: Kisfalvak, törpefalvak és aprófalvak Nógrád megyében 2011 (forrás: TÉRPORT/VÁTI - kivága)	134
52. ábra: Műemléki értékek típusmegoszlása (saját készítés).....	100	75. ábra: Magyarország településhálózata.....	134
53. ábra: Régészeti örökségelemek települési megoszlása (darab) (saját készítés).....	104	76. ábra: Nógrád megye Területrendezési Terv térségi felhasználási kategóriák	136
54. ábra: Egyedi tájértékek a településeken	106	77. ábra: Nógrád megye Területrendezési Terve - Övezetek (INT-04)	137
55. ábra: Egyedi tájértékek típusonkénti megoszlása (darab) (saját készítés)	106	78. ábra: Halálozási arány az országban (Forrás: www.teir.hu, T-MER)	138
56. ábra: Szakrális tájértékek és a térséget átszelő Mária utak nyomvonala (saját készítésű ábra)	117	79. ábra: Vándorlási egyenleg az egyes településeken (Saját szerkesztés)	138
57. ábra: Fejlődéstengelyek (Forrás: Nógrád megye területfejlesztési koncepciója 2021-2027)	125	80. ábra: elvándorlási egyenleg az országban (Forrás: www.teir.hu, T-MER	138
58. ábra: A településrendszer gravitációs központjai és fejlődési perspektívái v.s. jelenlegi település struktúra (forrás: Urbanisztikai Tanulmányterv).....	125	81. ábra: Az egyes települések korfái (Saját készítésű ábra).....	139
59. ábra: Funkcionális térségek (Forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030	126	82. ábra: Öregedési mutató az országban (Forrás: www.teir.hu, T-MER).....	140
60. ábra: Települési Hálózatok térszerkezete (forrás: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal)	126	83. ábra: Tájéztétikai érték a településeket (Saját szerkesztés)	142
61. ábra: Aktív ETT-k a magyar határok mentén (Forrás: https://egtc.kormany.hu/).....	126	84. ábra: Az elérhetőségi érték négy indikátora (Saját szerkesztés	143
		85. ábra: Az elérhetőségi érték településenként (Saját szerkesztés).....	143

86. ábra: Gazdasági tájfunkció elemzés (Saját szerkesztés)	144
87. ábra: Látnivalók értékelése.....	145
88. ábra: A látnivalók összesített turisztikai értéke (Saját szerkesztés)	145
89. ábra: Termesztő funkció komplex érték, saját szerkesztésű (saját szerkesztés).....	146
90. ábra: Kulturális értékek eloszlása a térségben.....	152
91. ábra: Kieső értékek vizsgálata.....	153
92. ábra: Természeti értékek a térségben	153
93. ábra: Az "Örökségeink Útján" zöldút vizsgált szakasza (forrás: http://sugarkankalin.hu , saját szerkesztés).....	155
94. ábra: Kapcsolódó területhasználatok 1 km-es és 500 méteres körzetben	156
95. ábra: A Örökségeink Útján Zöldút szakaszai (alaptérkép: OpenStreetMap, saját szerkesztés).....	160
96. ábra: Környező területhasználatok, Hont	160
97. ábra: Kapcsolódó területhasználatok, Patak, Horpács, Ipolyvece.....	162
98. ábra: Szálláshelyek eloszlása településenként.....	168
99. ábra: Vendéglátó helyek eloszlása településenként.....	169
100. ábra: Üzletek eloszlása településenként	169
101. ábra: A települések turisztikai értékelése (forrás: saját szerkesztés).....	170
102. ábra: Települési honlap és nyomtatott lap, Drégelypalánk (forrás: http://dregelypalank.hu/).....	172
103. ábra: Sugárkankalin Turisztikai Egyesület kiadványai (forrás: http://sugarkankalin.hu/).....	172
104. ábra: Horpács Község honlapja (forrás: https://horpacs.hu/)	173
105. ábra: Ipolyvece Község hivatalos honlapja (forrás: https://ipolyvece.hu/)	173
106. ábra: Patak Község honlapja (forrás: https://patak.hu/)	173
107. ábra: Turisztikai regionális kapcsolatok (forrás: saját szerkesztés)	175
108. ábra: Szlovák turisztikai látványosságok 50 km-es övezetben (forrás: saját szerkesztés).....	176
109. ábra: Stakeholder elemzés (saját készítésű ábra)	193
110. ábra: Új Magyarország Fejlesztési Terv projectjei millió forintban (Adatok forrása: Térképtér 2007-2013 (gov.hu), saját szerkesztésű ábra).....	195

111. ábra: Széchenyi 2020 projectjei millió forintban (Adatok forrása: https://terkep.fair.gov.hu/ , saját szerkesztésű ábra)	196
112. ábra: A természet terének problémafája (saját szerkesztés)	213
113. ábra: A társadalom terének problémafája (saját szerkesztés).....	214
114. ábra: A gazdaság terének problémafája (saját szerkesztés).....	214
115. ábra: A közlekedés terének problémafája (saját szerkesztés).....	215
116. ábra: A térség forgatókönyve (forrás: saját szerkesztés).....	217
117. ábra: A természet terének célfája (saját szerkesztés).....	219
118. ábra: A társadalom terének célfája (saját szerkesztés)	219
119. ábra: A gazdaság terének célfája (saját szerkesztés)	220
120. ábra: A közlekedés terének célfája (saját szerkesztés)	220
121. ábra: Területhasználati feltételek, beavatkozási javaslatok, Hont, Ipolyvece, Patak (forrás: saját szerkesztés).....	223
122. ábra: Zöldinfrastruktúra fejlesztési lehetőségek, Hont (forrás: saját szerkesztés).....	225
123. ábra: Javaslatok Drégelypalánkon (Forrás: Saját szerkesztés).....	225
124. ábra: Triticum nemzetségbe tartozó növényfajok (Forrás: https://www.biokontroll.hu/).....	226
125. ábra: A térségben lévő termelői kosaras gazdálkodói rendszerek (Forrás: https://www.termeloikosar.hu/terkep)	243

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Helyi jelentőségű védett értékek	100
2. táblázat: Várak, kiskastélyok, villák, kúriák, uradalmi majorok, uradalmi tájértékek	120
3. táblázat: Kommunális infrastruktúra ellátottság (Forrás: TEIR adatok)	128
4. táblázat: A települések ellátottsága (Forrás: Saját szerkesztés).....	132
5. táblázat: A térség vallási, felekezeti hovatartozására vonatkozó 2011-es adatok (forrás: KSH).....	133
6. táblázat: A vizsgált települések főbb jellemzői (Forrás: Saját szerkesztés)	133

7. táblázat: Öregkorúak aránya és öregedési mutató az egyes településeken (TEIR adatok alapján)	139
8. táblázat: A települések négy elérhetőségi indikátorának pontértékei	143
9. táblázat: Ökológiai érték táblázat	144
10. táblázat: Rendezvények megoszlása településenként (forrás: települések honlapja, saját szerkesztés)	165
11. táblázat: Szálláshelyek értékelése települési szinten	169
12. táblázat: Térségi SWOT (forrás: saját szerkesztés)	179

Fényképjegyzék

1. fénykép: Szőlőterületek és szőlőhegyi pincék (Forrás: saját fotók)	70
2. fénykép: Beépített területek a térségben (Forrás: saját képek)	75
3. fénykép: Sárkány-törési Kis-üreg (forrás: Google)	94
4. fénykép: Ex lege védett láp Ipolyvecén (forrás: Google)	94
5. fénykép: Ex lege védett láp Drégelypalánkon (saját készítés)	95
6. fénykép: Hont földvár (forrás: Google)	95
7. fénykép: Csitári-forrás (forrás: Google)	109
8. fénykép: Kukucska-hegyi kilátás (saját készítésű fénykép)	110
9. fénykép: Gémeskút Honton (saját készítésű fénykép)	112
10. fénykép: Majorság Patakon (saját készítésű fénykép)	112
11. fénykép: Hora dűlő pincéi (saját készítésű fénykép)	115
12. fénykép: Falumúzeum Nagyorosziban (saját készítésű fénykép)	116
13. fénykép: Mikszáth-kúria (forrás: Google)	116
14. fénykép: Mikszáth család sírboltja (saját készítésű fénykép)	118
15. fénykép: Csitári-kegyhely (saját készítésű fénykép)	118
16. fénykép: Szontágh-Mikszáth-ház (forrás: Google)	120
17. fénykép: Drégely vára (forrás: Google)	120
19. fénykép: Kőhid Patakon (forrás: Google)	122
21. fénykép: Függhőhid Ipolyvecén (forrás: Google)	122
20. fénykép: Ipoly ártere (saját készítésű fénykép)	122
23. fénykép: Palóházak, Hont (forrás: saját készítésű)	152
24. fénykép: A Drégelyi vár, Drégelypalánk (forrás: saját készítésű)	152
25. fénykép: <i>Csitári major, Hont</i>	152
22. fénykép: Lengőhid, Ipolyvece (forrás: http://sugarkankalin.hu/?page_id=3389)	152
26. fénykép: Információs tábla és útjelző tábla Drégelypalánkon	156
27. fénykép: Úttörő út (forrás: saját készítésű)	158
28. fénykép: Drégelyvár vasútállomási tájékoztató tábla (forrás: saját készítésű)	159
29. fénykép: Horpácsi Európa Pihenő Központ (forrás: https://szallas.hu/horpacsi-europa-piheno-kozpont)	167
30. fénykép: Kemencés Vendégház, Drégelypalánk (forrás: https://www.belfoldiutazas.hu)	167
31. fénykép: Kútbereki Nomádszállás, Hont (forrás: http://www.erdeihazak.hu/bakancsszallasok/ ...)	167
32. fénykép: Szentháromság Vendégház, Patak (forrás: https://hovamenjek.hu/patak/szentharomsag-vendeghaz)	167
33. fénykép: Kiépített pihenőhely előképe (forrás: https://csodalatosbalaton.hu/helyek/sport-elmeny/cser-volgyi-pihenohely-vonyarcvashegy/)	235
34. fénykép: <i>Információs táblák előképei (forrás: https://patkosstudio.hu/cikk/kamaraerdei-tanosveny-fejlesztese-uj-tanosvenytablak, https://garamond.hu/tanosveny-keszites/)</i>	235
35. fénykép: Zöld zajvédő fal (INT-01)	239
36. fénykép: Mezővédő erdősáv (INT-04)	239

Bevezető

A Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézete az oktatásban kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a végzett tájépítész mérnökök a gyakorlatban szerzett tervezői tapasztalatokkal felvértezve kerüljenek ki az egyetemről. Ezért a tanszékek minden évben több szakmai gyakorlatot is szerveznek a hallgatóik számára. A II. éves MSc (végzős) hallgatóknak olyan komplex térségi tervezési feladatot kell megoldaniuk, amelynek során egy adott térséget több oldalról megvizsgálva egy rendezési szempontokat is tartalmazó táji léptékű fejlesztési koncepciót dolgoznak ki. A konkrét feladat mindig igazodik a fogadó térség adottságaihoz és a felmerülő problémáihoz.

Tanszékeinken rendszeresen foglalkozunk egész térségeket érintő tájépítészeti fejlesztési lehetőségekkel, tájtervezéssel, zöldinfrastruktúra fejlesztéssel, illetve örökségvédelemmel. Munkáinkon keresztül kerültünk kapcsolatba a ConnectGreen nemzetközi projekttel, melyben a Kárpátok régiójában a nagyragadozók élőhelyvédelmével és vándorlási folyosóinak helyreállításával foglalkoznak. Az öt országot átfogó program magyarországi vizsgálati területéhez tartozik az általunk lehatárolt hat település is: Hont, Drégelypalánk, Nagyoroszi, Horpács, Patak és Ipolyvece. A szorgalmi időszakban hét tantárgy keretében oldottak meg különböző feladatokat, amelyek mindegyike a vizsgált térségre irányult. Az érintett tantárgyak a következők voltak:

- Tájtervezés,
- Örökségvédelem,
- Tájrehabilitáció
- Területrendezés és Területfejlesztés,
- Vidékfejlesztés,
- Turisztika,
- Zöldinfrastruktúra tervezés.

A hallgatók a félév tanórái és feladatai keretében előzetes ismeretre tettek szert a térségről. Egyénileg bejárták a településeket, azonban a 2020. tavaszán kialakult COVID-19 vírushelyzet második és ez évre is áthúzódó harmadik hulláma nem tette lehetővé a szervezett csoportos bejárásokat, találkozásokat a helyi lakossággal, vállalkozókkal, önkormányzati tisztségviselőkkel. További terepi ismeretszerzésre az online oktatás elrendelése miatt nem volt lehetőség, így az információ gyűjtés az internetes adatszolgáltatásra és a helyeik együttműködésére épült.

A munka középpontjában a hat település komplex térségi fejlesztése volt, tekintettel a tervezett M2 autópálya várható hatásaira, valamint a térségben előforduló nagyragadozó és egyéb védett fajokra is. Három témakörre bontható a fejlesztés célja:

- a természeti és kulturális örökség védelme,
- a zöldinfrastruktúra fejlesztése, tájrehabilitációs lehetőségek kiaknázása,
- a táji adottságokon és örökségen alapuló terület- és vidékfejlesztési célok meghatározása,
- a fenntartható térségi turizmus elősegítése.

Jelen tanulmány tartalma is ezt a tematikát követve tárja fel, értékeli a táji adottságokat és fogalmaz meg javaslatokat a vizsgált térségre vonatkozóan. A sok-sok ötlet között bizonyára találnak olyanokat, amelyek a távoli jövőbe mutatnak, olyanokat, amelyek arra alkalmasak, hogy tovább gondolják őket, és végül olyanokat, amelyeket közvetlenül felhasználhatnak ennek a sokszínű gazdag tájnak a továbbfejlesztéséhez.

A hallgatók munkájának értéke azonban nem csak a javaslatokban rejlik, hanem a vizsgálati részek dokumentálása révén olyan információforráshoz juttatja a térség lakóit, vállalkozóit, civil szervezeteit és önkormányzatait, amely a későbbi fejlesztési terveikhez is jó alapot nyújthat és hozzájárulhat a tájhoz való kötődéseik, identitásuk megerősítéséhez is.

A tanulmány elkészítéséhez segítségünkre voltak a Duna Ipoly Nemzeti Park, a Nyugat Nógrád Területfejlesztési Kht., a Szondi Kiállítótér munkatársai és önkéntesei, akiknek ezúton is köszönetet mondunk.

A megfogalmazott programok és intézkedések megvalósításához több esetben további tervezésre van szükség. Vannak olyan feladatok, amelyeket bárki elvégezhet, vannak olyanok, amelyekhez azonban tervezési jogosultság szükséges. A tovább tervezésben, vagy hallgatók által is elvégezhető további feladatok végrehajtásában a gyakorlatot szervező tanszékek szívesen állnak a térség rendelkezésére a jövőben is. Most pedig kérjük, fogadják hallgatóink munkáját olyan nyitottsággal, amilyen odaadással és sok munkával ők azt elkészítették!

Budapest, 2020. június 4.

A Tájtervezési és Területfejlesztési, valamint a Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszékek munkatársai:

Dancsokné dr. Fóris Edina

Filepné dr. Kovács Krisztina

Hubayné dr. Horváth Nóra

dr. Kollányi László
Módosné Bugyi Ildikó

dr. Sallay Ágnes
dr. Szilvácsku Zsolt
Varga Dalma

Helyzetfeltárás

A helyzetfeltárás egy elemző munkarész, mely széleskörűen feltárja a vizsgált térség jellemzőit. A természeti adottságok feltárását követően a területhasználatok, tájhasználatok és tájhasználati konfliktusok jelennek meg. Ezt követi az örökségvédelmi munkarész, mely a táji örökség és tájalakulás történetét tárja fel és értékeli. A területfejlesztési és agrár-környezetvédelmi a területet meghatározó társadalmi, gazdasági folyamatokat mutatja be, melyet turisztikai helyzetfeltárás követ. Továbbá megjelenik az identitás témakör és a tájrehabilitációs szempontú vizsgálat. A helyzetfeltárás során az adottságok, adatok összegyűjtése után, értékelésre, elemzésre is sor került, amely meghatározza mi az, ami meghatározza egy terület adottságait, működési folyamatait, nehézségeit, problémáit. Az jellemzők, és konfliktusok feltárását követően, arra épülve készült el a javaslati rész, mely tájvédelmi, tájfejlesztési, örökségvédelmi és turisztikai irányultságú. A helyzetfeltárás, értékelés 7 fő fejezetbe tagolódva tárja fel az adottságokat. A fejezetek sorrendje az alap, egyszerűbb adottságoktól, mint táji, természeti, társadalmi, gazdasági mutatóktól halad a komplex, összetett rendszerek, jellemzők vizsgálata felé.

LXXVIII/1. Természeti és táji adottságok

Táji adottságok feltárása a helyzetfeltárás első fő fejezete, melyben a tervezési terület rövid bemutatása és lehatárolása, a nagyobb léptékű táji kapcsolatrendszerben feltárására került sor. Alapja a természeti adottságok vizsgálata, amelybe beletartozik az éghajlat, a domborzat és a geomorfológia adottságok feltárása, melyhez kapcsolódik a kitétség, lejtőkategóriák, benapozottság vizsgálata. Ezek a tényezők a mezőgazdasági és az erdőtelepítési lehetőségeket befolyásolják. A helyi mikroklíma a domborzati adottságok meghatározzák, hogy milyen vegetáció alakulhat ki a területen. Fontos továbbá megemlíteni a geológiai, geomorfológiai adottságokat, a talajadottságot, mely szintén befolyásolja a táj vegetációját, illetve a gazdasági növények terjeszthetőségének hatékonyságát. Kiemelt munkarész a tájszerkezet és a különböző területhasználatok (erdőgazdálkodás, mezőgazdaság, szántó) adottságainak feltárása. Továbbá itt került vizsgálatra a zöldinfrastruktúra elemek állapotának vizsgálata, a közlekedés és a megközelíthetőség is.

LXXVIII/1.1. Éghajlat

A térség éghajlatára a mérsékelt hűvös, mérsékelt száraz klíma jellemző. Az évi napsütéses órák száma 1870, évi átlaghőmérséklete 9-9,8 C°. A csapadék 600-620 mm körül alakul. Jellemző a nyugati szélirány, de keleti és északkeleti is előfordul. A szélsősebesség átlagosan 2 m/s. Az éghajlati adottságokat tekintve a terület alkalmas szántóföldi és kevésbé hőigényes gyümölcskultúrák számára. (DÖVÉNYI 2010)

LXXVIII/1.2. Domborzat, geomorfológia

A térség jellemzően sík terület, körülbelül 110-200 m közötti tengerszint feletti magassággal. Ezen kívül Hont, Nagyoroszi és Drégelypalánk esetében a dombvidéki karakter (200-500 m) is megjelenik a településen, és itt a Börzsöny is egy meghatározó tájjelekmént tűnik fel. A legalacsonyabb területen az Ipoly völgye fekszik, míg a Börzsöny-lábi területek legmagasabb pontja a tervezési határon belül Nagyorosziiban található, ami a 620 m tengerszint feletti magasságot éri el. *A tervezési terület domborzatáról készült tervlap* alapja SRTM műholdfelvétel. GIS program segítségével ebből szintvonalakat készítettünk 10 méterenként, illetve öt magassági kategóriára osztva a felvételt, színezést rendeltünk hozzá.

A domborzati adatok alapján megvizsgáltuk a térségben megjelenő lejtőkategóriákat (*Lejtőkategória tervlap*), a mezőgazdasági művelés szempontjából 5 csoportba soroltuk: 0-5% eső területek sík, 5-12% enyhén lejtős, 12-17% lejtős, 17-25% enyhén meredek, 25%-tól felfelé meredek területek váltakoznak, utóbbiban az erózió és defláció veszély is felmerül. A Börzsönyhöz kapcsolódó hegyvonulatoknál, erővel borított területeken jellemző a nagyobb meredekség, az Ipoly völgyében sík vidékek meghatározóak.

A kitétség tervlapon égtájak szerinti lebontást végeztünk, a tervlap alapján látható a terület változatossága, azonban erősen dominál az északi, északkeleti, délkeleti, keleti irány. Ezeken a területeken jellemzően szántóföldek, gyümölcsösök és a kisebb erdőfoltok találhatóak. A

A térség benapozottságát a Börzsöny hegyvonulatai jelentősen befolyásolják (*Benapozottság tervlap*).

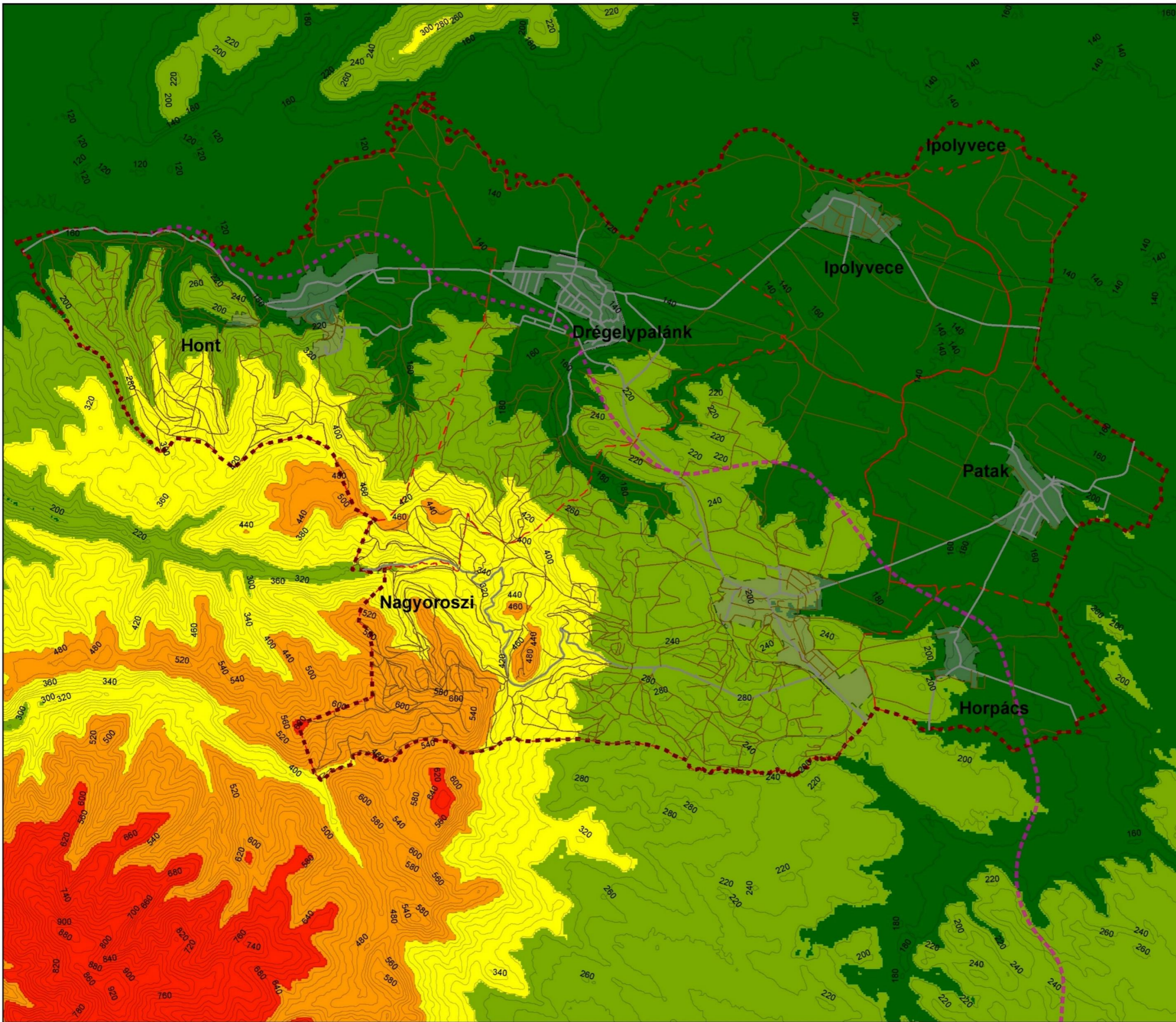
Tervezési terület domborzata

Jelmagyarázat

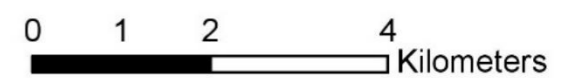
- Település közigazgatási határa
- Belterület
- Vizsgálati terület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- Burkolt út
- Földút
- Vasút
- Szintvonal

Tengerszint feletti magasság (m)

- 110 - 195
- 195,01 - 296
- 296,01 - 439
- 439,01 - 615
- 615,01 - 944

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

Lejtőkategória

Jelmagyarázat

- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- Vizsgálati terület határa
- M2 tervezett nyomvonala

Közutak

- Főutak
- Mellékutak
- Földutak
- Szintvonal
- Ipoly
- Patak
- Ipoly
- Patak

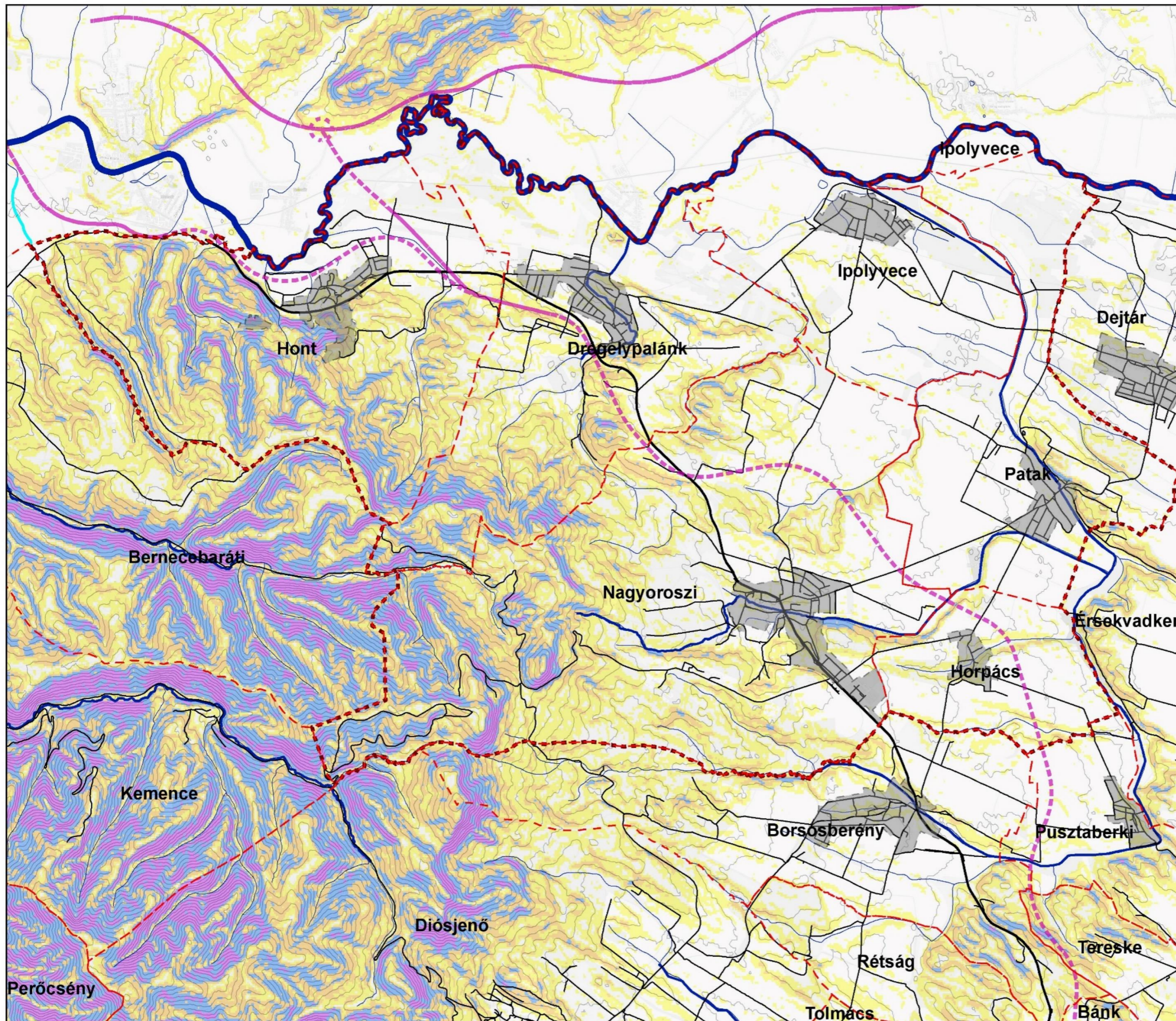
Lejtőkategória

- Sík (0-5%)
- Enyhén lejtős (5-12%)
- Lejtős (12-17%)
- Enyhén meredek (17-25%)
- Meredek (>25%)

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

Tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterv

Kitettség

Jelmagyarázat

- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- Vizsgálati terület határa
- M2 tervezett nyomvonala

Közutak

- Főutak
- Mellékutak
- Földutak
- Szintvonal
- Ipoly
- Patak
- Ipoly
- Patak

- Lapos (-1)
- Északi (0-22.5)
- Északkeleti (22.5-67.5)
- Keleti (67.5-112.5)
- Délkeleti (112.5-157.5)
- Déli (157.5-202.5)
- Délnyugati (202.5-247.5)
- Nyugati (247.5-292.5)
- Északnyugati (292.5-337.5)
- Északi (337.5-360)

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

Benapozottság

Jelmagyarázat

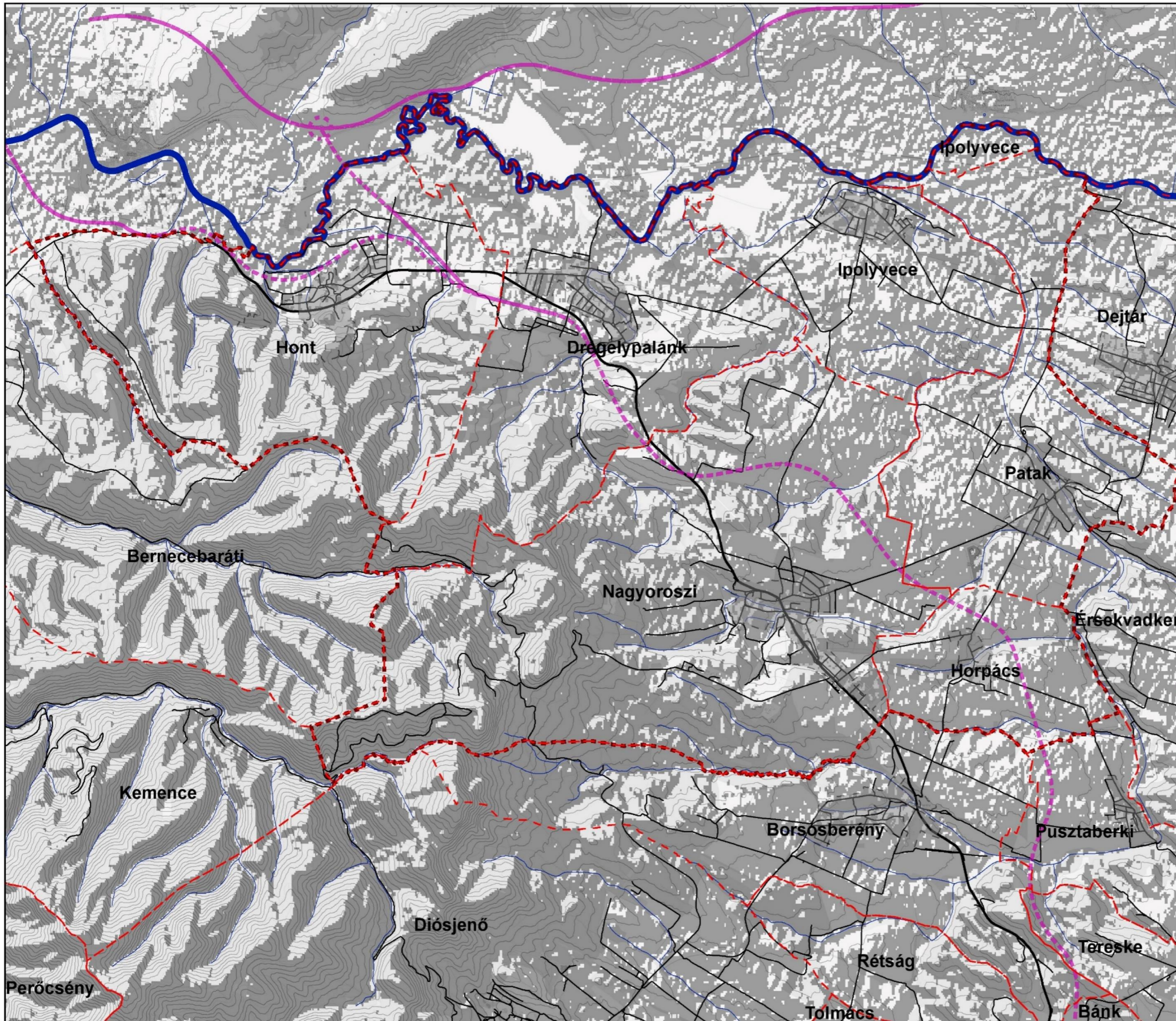
- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- Vizsgálati terület határa
- M2 tervezett nyomvonala

Közutak

- Főutak
- Mellékutak
- Földutak
- Szintvonal
- Ipoly
- Patak

Benapozottság

- Árnyékolt terület
- Napos terület

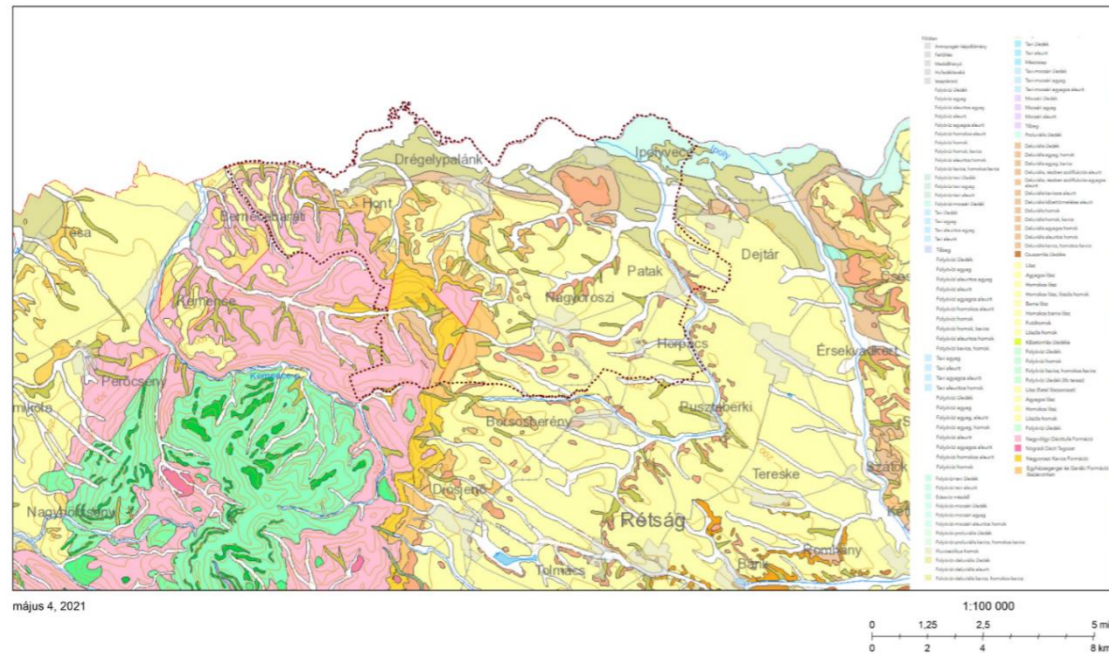

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

LXXVIII/1.3. Geológiai talajadottságok

Az alaphegység karbon kristályalából épül fel, amire agyagmárga rakódott le. A térségben a miocén homokkő és slír is előfordul. A felszín 15%-át teraszkavics, futóhomok és lösz alkotja. Hosszabb futású K-Ny-i és rövidebb É-D-i szerkezeti irányvonalak jellemzőek. A fiatal törések az Ipoly folyásirányának változásához hozzájárulnak. (DÖVÉNYI 2010) Ezek a geológiai adottságok a Hont mellett Honti szakadéknál kerülnek bemutatásra. (1.ábra)

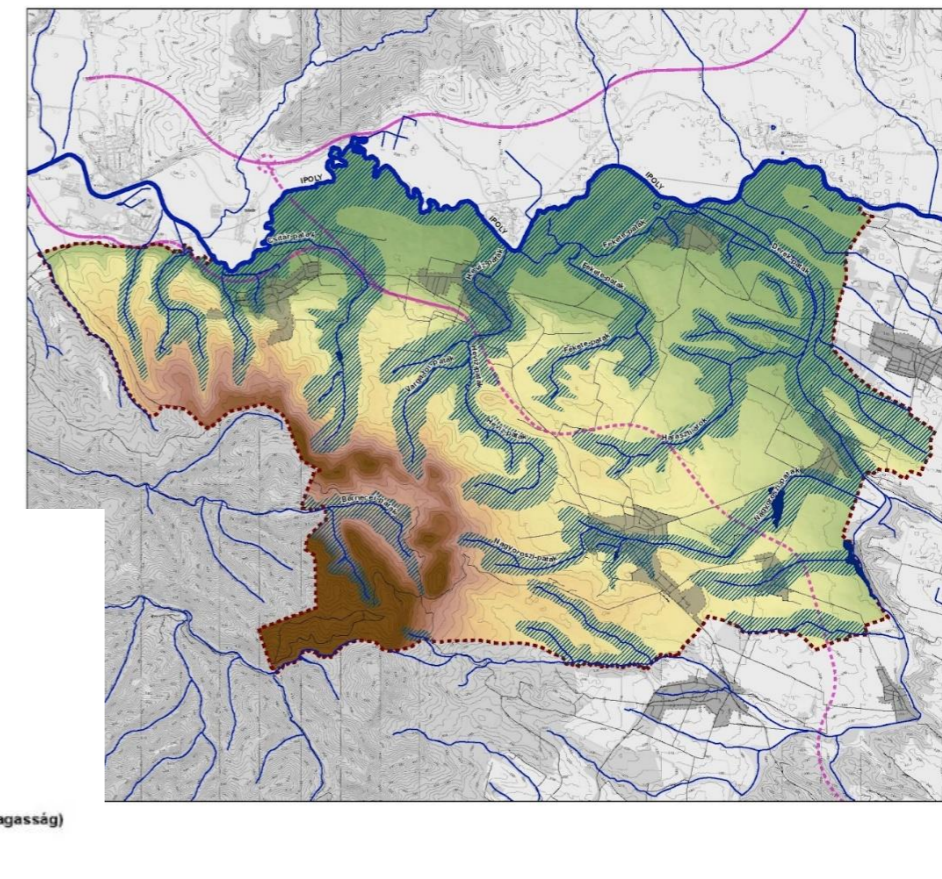
1. ábra: Felszíni földtani (MBFSZ Webes térkép)

A térség **talajtípusai** a terület három jellemző domborzati karaktere mentén változnak (*Talajtípusok tervlap*). A Börzsöny lábát alkotó magasabb hegységi karakterű erdős területek talajának típusáról nincs adatunk. Az alacsonyabb szinteken, a dombságokon délre agyagbemosódásos barna erdőtalajok és az északi területeken Ramann-féle barna erdőtalaj található. A sík területeken humuszos homoktalaj található, jellemzően az Ipolyvecétől délre eső területeken, valamint az Ipoly mentén található még síkabb területek, melyek talajtípusa humuszos öntéstalaj.

A vizsgálati térség taljainak mezőgazdasági szempontú értékeléséhez az MTA ATK Talajtani és Agrokémiai Intézet adatszolgáltatását használtunk. A kapott raszteres állomány olyan vizsgálati szempontok mentén alakult ki, mint a talajtípus, domborzat, erózió, defláció és belvíz veszélyeztetettség stb. A talajértékek 1-től 9-ig terjedő értékskálán oszlanak meg. A mezőgazdasági szempontból legértékesebb talajok 9-es értéket kaptak. Ezek többnyire a Patak-Drégelypalánk-Hont tengelyben, a síkabb területeken helyezkednek el. (*Talajok mezőgazdasági szempontú értékelése tervlap*)

LXXVIII/1.4. Vízrajz

A térség vízrajzának (2.ábra) legmeghatározóbb eleme az Ipoly, melynek a bal partján terül el a vizsgálati település és közvetlenül csak 4 települést érint (Patak, Ipolyvece, Drégelypalánk, Hont). Fontos vízkincsként említendő az Ipoly menti, parti szűrésű talajvíz (Dövényi 2010). A térség jelentősebb patakjai: Csitár-patak, Hévíz-patak, Vargatói-patak, Fekete-patak, Derék-patak, Haraszi-árok, Nagyoroszi-patak és a Bernecei-patak. Ezekből a Csitár-patak, a Hévíz-patak, a Fekete-patak, valamint a Derék-patak és annak mellékága torkollik közvetlenül az Ipolyba. A vízfolyások egy része a Börzsöny oldalában, Hont területén fakadó forrásokból ered, és északi irányban haladva torkollik az Ipolyba, másik részük Nagyoroszi környékén fakad, és északi irányba Drégelypalánk felé, illetve keleti és észak-keleti irányban Patak és Ipolyvece felé haladva éri el az Ipolyt. A vizsgálati terület vízfolyásai és azok közvetlen, érzékeny pufferterületei kerületek digitalizálásra. Található még négy nagyobb állóvízfelület a térségben. Honton a víztározó, Álmos Horgásztó Nagyorosziban, Patak mellett egy gyűjtőtó a Nagyoroszi-patak mentén és Horpáctól keletre az Érsekvadkerti Derék-pataki tározó lelhető fel.

2. ábra: A térség vízrajza

Talajtípusok

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Belterület
- M2 tervezett nyomvonala
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- lpoly

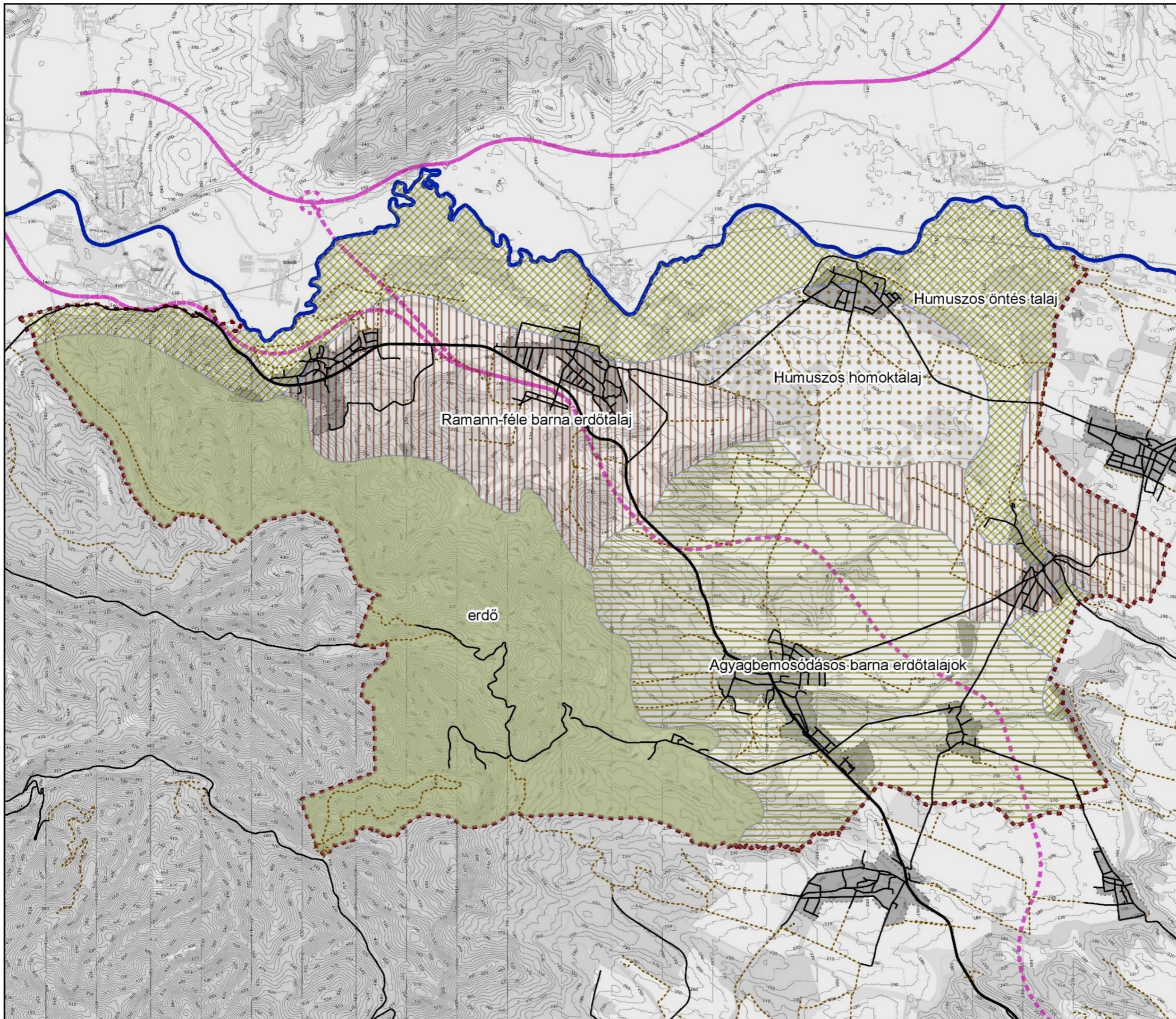
Talajtípusok

- Agyagbemosódásos barna erdőtalajok
- Humuszos homoktalaj
- Humuszos öntés talaj
- Ramann-féle barna erdőtalaj
- Erdő

N
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

M = 1:85 000

0 1,25 2,5 5 km

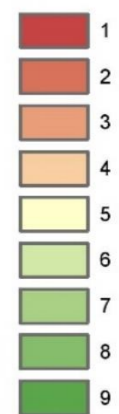

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület
- M2 tervezett nyomvonala
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- Szintvonal (10 m-es köz)

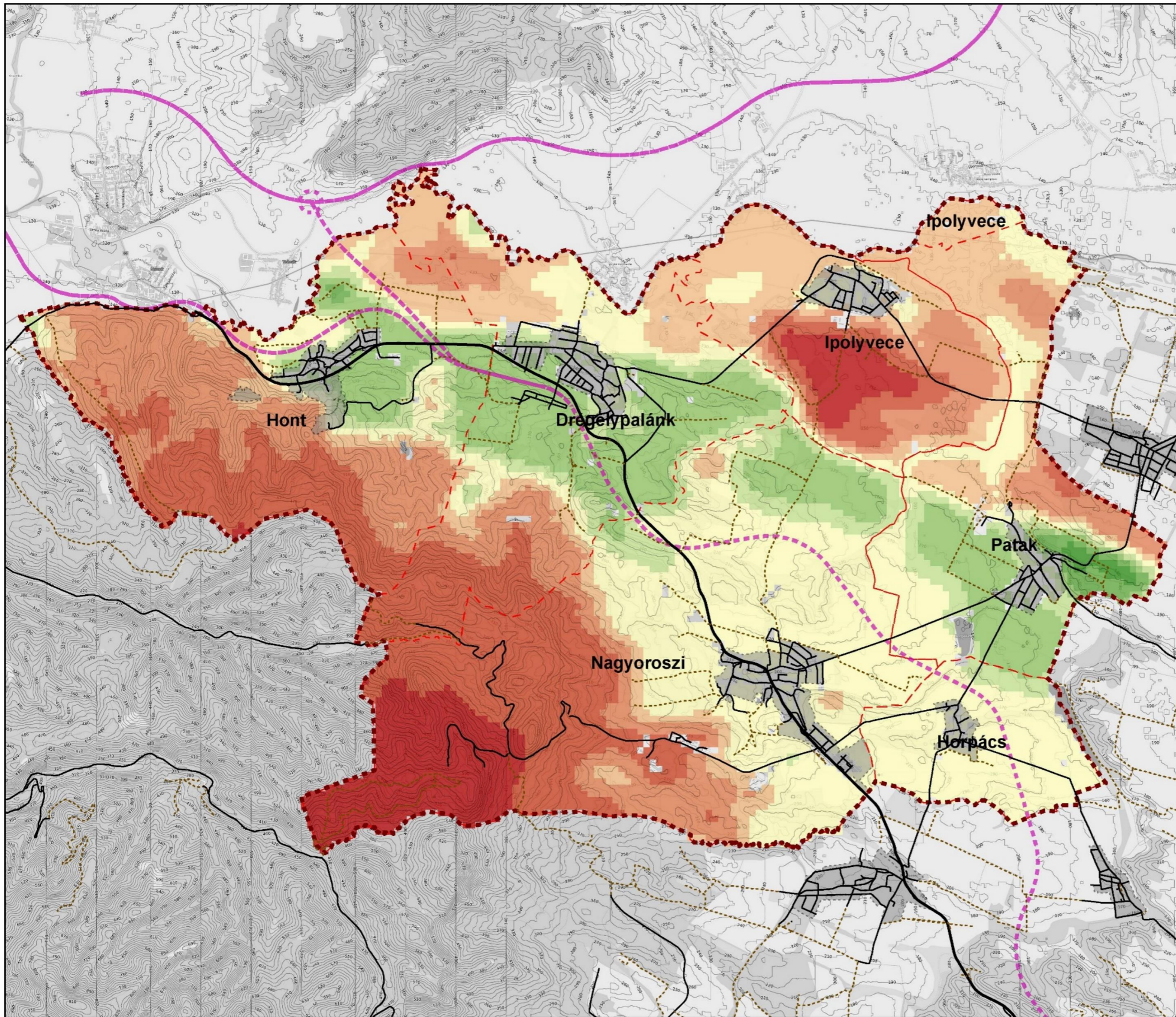
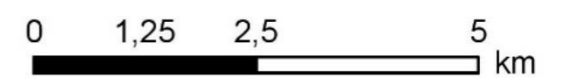
Talajérték (9: legértékesebb)

Value

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

M = 1:85 000

LXXVIII/1. Zöldinfrastruktúra elemek

“A zöldinfrastruktúra a természetes területeknek, művelt területeknek és egyéb szabadtereknek stratégiaileg tervezett és fenntartott hálózata, mely hálózat elemei megőrzik az ökoszisztéma értékeit és funkcióit, és így az ezekhez kapcsolódó, a társadalom számára általuk biztosított előnyöket is.” A három fő kategóriája, a városias, a természetközeli és a gazdálkodási (INT-01)

A térség zöldinfrastruktúra elemei nagy hányadát a külterületen található erdők teszik ki, amik a térség nyugati felére, a Börzsönyre koncentrálnak. Második legnépesebb zöld infrastruktúra elem a gyepek, amelyek nagy része az Ipoly mentén található. Az itt található gyepek egyes részei vizenyős területenként is számon vannak tartva. A következő kategória a cserjések, melyek lehetnek a folytonos erdőborítottság alól felszakadozó területek, vagy mezőgazdaságilag felhagyott szántók, esetleg hagyás sávok. A kék infrastruktúra elemei közé tartoznak az állóvizek, melyek nem túl gyakoriak a területen. Főleg vízfolyások duzzasztásával hozták létre ezeket. A lineáris elemek közé tartoznak a fasorok, amelyek a nagyobb utak mentén képviseltetik magukat, valamint a vízfolyások, amelyekben gazdagon hálózják be a vidéket.

Az ESZIR erdészeti adatbázis alapján vizsgáltuk az erdők természetességének állapotát (*Erdők természetességének állapota tervlap*). Elmondható, hogy legnagyobb részben a természetszerű erdők találhatóak meg a térségben. A terület erdeinek 33,7%-a természetszerű erdő, melyek Nagyoroszi területének délnyugati részén fekszenek. A térségben 30,7% származék erdő fordul elő, amelyek főként Hont nyugati területén találhatóak. 23,8%-a az erdőknek kultúrerdő, mely többségében Nagyoroszi, Drégelypalánk és Hont településen jellemző. Ültetvényerdő legnagyobb kiterjedésben Patak településén található, területük az összes erdővel borított terület 0,04%-a. A térség 0,03%-a átmeneti erdő. Az erdők 0,04%-ról nincs adat a természetességi állapotukat illetően. Természetes erdő nem található a vizsgált hat településen.

LXXVIII/1.1. A zöldinfrastruktúra elemek állapota, (természetessége, értékessége, biomassza NDVI index, erdő természetesség)

A zöld infrastruktúra elemek értékességének értékelése 1-5-ig tartó skálán történt (*Zöldinfrastruktúra jelenlegi állapota tervlap*). Az értékelésre használt értékek több összetevőből álltak össze és ezek alapján alakultak a számok. A természetesség egy meghatározó elem, azok a területek, amelyek természetesek, 4-es vagy 5-ös értékelést kaptak. A kevésbé természetes területek 3-as, míg a nem vagy alig természetes területek 1-es és 2-es értéket kaptak. Ehhez a számhoz beleszámoltuk a területek állapotát, értékességét és multifunkcionalitását is, így a korábban létrejött értékek valamilyen irányba elmozdultak (*Zöldinfrastruktúra állapota, természetessége, multifunkcionalitása, értékessége tervlap*). Egy jó állapotú, természetes, értékes és jó kapcsolatokkal rendelkező terület 5-ös értéket kapott, míg ezeknek az ellentéte az 1-es kategóriába soroltuk.

Az 1-es kategóriába nagyon kevés terület tartozik, ezek általában elszigetelt, szántókkal körbevett, gyomos területek. Ezek a területek a tervezési terület keleti oldalán, Patak és Ipolyvece között figyelhetőek meg.

A 2-es kategória ennél jobb állapotú elemeket tartalmaz, ezek általában erős beavatkozásoknak vannak kitéve (például ültetvény erdő), de a rossz természetességű és rossz állapotú területek is beletartoznak. Ezek a területek a nyugati oldalon található erdőfolt lábánál és a mezőgazdasági területek közé ékelődve vannak.

A 3-as kategória az előzőnél természetesebb területeket tartalmaz, melyek ezzel szemben nem jó állapotúak, így értékességük sem olyan magas. Ezek a területek a 2-es kategóriával váltakozva jelennek meg.

A 4-es kategóriába természetközeli, többnyire értékes területek kerültek, melyek állapota nem éri el a legmagasabb kategóriát. Ezek a területek az 5-ös kategóriába illeszkednek legtöbb esetben, vagy ahhoz erősen kapcsolódnak.

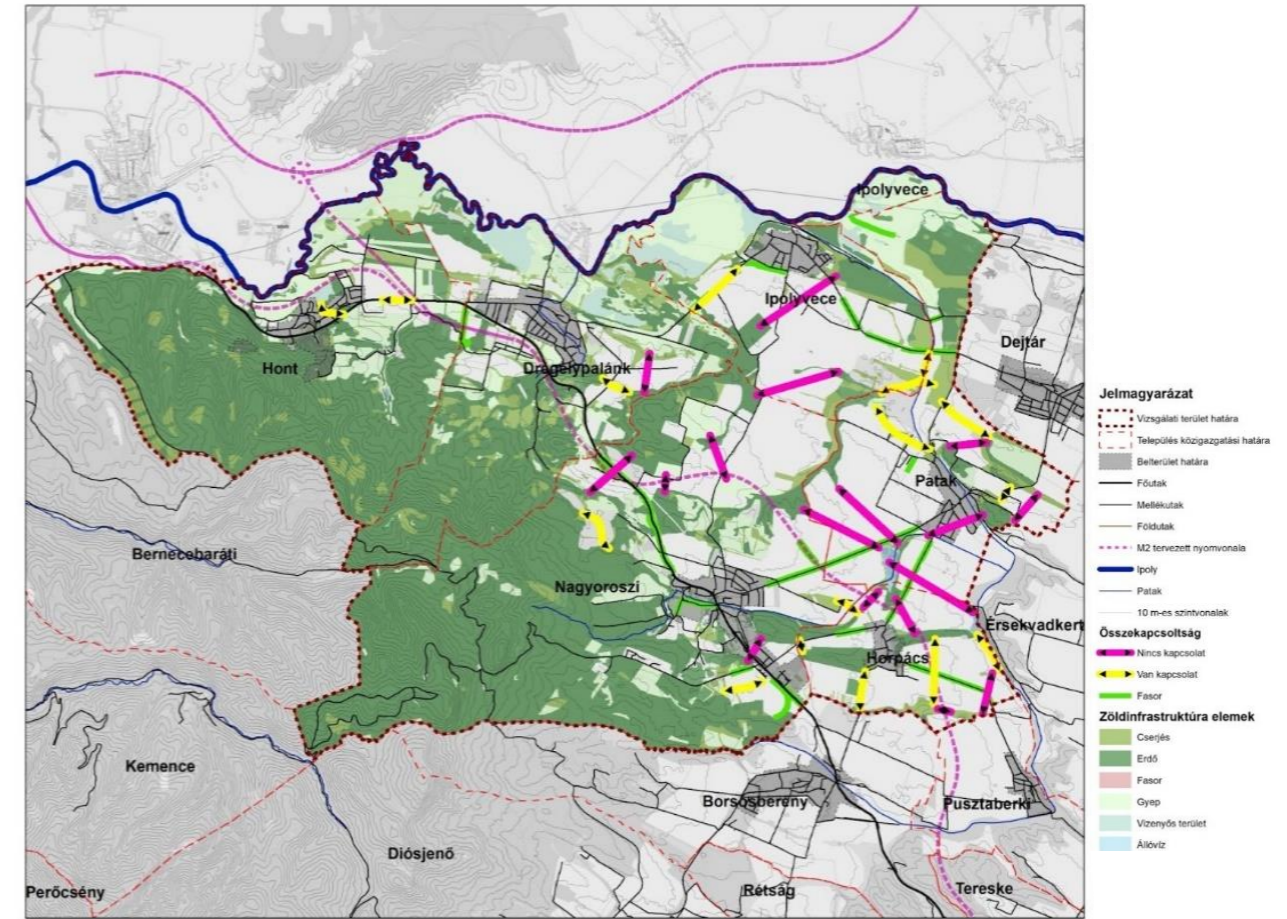
Az 5-ös kategória területei a nyugati oldalon a Börzsöny erdőterületei és az Ipoly menti területek főként. Ezeken felül fontos ökológiai folyosók és természetes területek közötti értékes kapcsolatok is ebbe a kategóriába kerültek.

“A Normalizált Vegetációs Index (*NDVI-2020.09. tervlap*) a legszélesebb körben használt műholdas vegetációs index, mely a felszín „zöldességével”, fotoszintetikus aktivitásával van kapcsolatban” (INT-02). Az NDVI elemzést Landsat űrfelvétel segítségével végeztük, mely 2020 szeptemberi állapotot mutat. Az NDVI egy dimenziómentes mérőszám, értéke -1 és +1 között változhat. Egy adott terület vegetációs aktivitását, azaz a klorofill mennyiségét fejezi ki. Ezzel az indexszel kimutatható egy terület

biomasszájának nagysága. Zöld-sárga-piros színpalettát alkalmaztunk, mellyel jól megkülönböztethetők a különböző zöld intenzitású területek. A vizsgált térségben az érték -0,04 és 0,54 között változik. A legmagasabb értéket az erdőterületek, erdősávok és néhány Ipoly menti terület érte el. A legalacsonyabb értéket a learatott szántóföldek kapták. A beépített települési területek szintén alacsony értéket értek el. Az elemzés végeredményeként jól megfigyelhetők az erdőterületekben sárga színnel jelölt foltok, melyek az erdő kivágására engednek következtetni. Ezekon a területeken az újulat még kevésbé fejlődött ki, így kisebb értéket értek el. A legnagyobb értéket az idős faállománnyal rendelkező foltok kapták. A szántóföldi területeken jól kirajzolódnak a különböző, fás, gyepes állományok, mint a mezővédő erdősávok, vagy a patakok nyomvonalai. Ezen területeknek magasabb az értéke, mint a környező mezőgazdasági művelésű területeknek. A meglévő 2-es számú főút mentén is alacsonyabb értékeket figyelhetünk meg. A tervezett M2-es autót az NDVI index alapján számos értékes területen fog keresztül vezetni, ugyanakkor sok helyen az intenzív mezőgazdasági művelésű táblákon vezet majd.

LXXVIII/1.2. A zöldinfrastruktúra összekapcsoltsága

Nagykiterjedésű összefüggő zöldfelületek a térség nyugati felén - a Börzsönyben - és északi részén - az Ipoly mentén – találhatóak (3.ábra). Az utóbbinál gyepes, míg az előbbinél erdők dominálnak. A különböző elemek fragmentálódását legtöbbször utak, illetve nagy kiterjedésű mezőgazdasági területek okozzák. Ez a térség keleti felére jellemző, ahol a domborzat síkká válik, így lehetőséget nyújt a szántóföldi termelésre. A lineáris zöldinfrastruktúra elemek feladata ezeknek a fragmentálódott területeknek az összekötése. Ezek lehetnek fasorok, mezővédő erdő- vagy cserjesávok, illetve vízfolyások. A térképről leolvasható, hogy sok helyen hiányoznak a lineáris elemek, így megszűnik kapcsolat az egyes elemek között. Ez legtöbbször a 2-es főút mentén a legfeltűnőbb. A tervezett M2 út mentén is lesznek kapcsolati hiányok a fragmentáló hatása miatt, ezeket a pontokat kiemelten jelöltük a térképen. A pontok többségében szétvágtott természetes területeket jelentenek, melyek az út miatt nem maradnak kapcsolatban.

3. ábra: Zöldinfrastruktúra elemek összekapcsoltsága

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határ
- Ipoly
- Patak
- M2 tervezett nyomvonala
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- Belterület

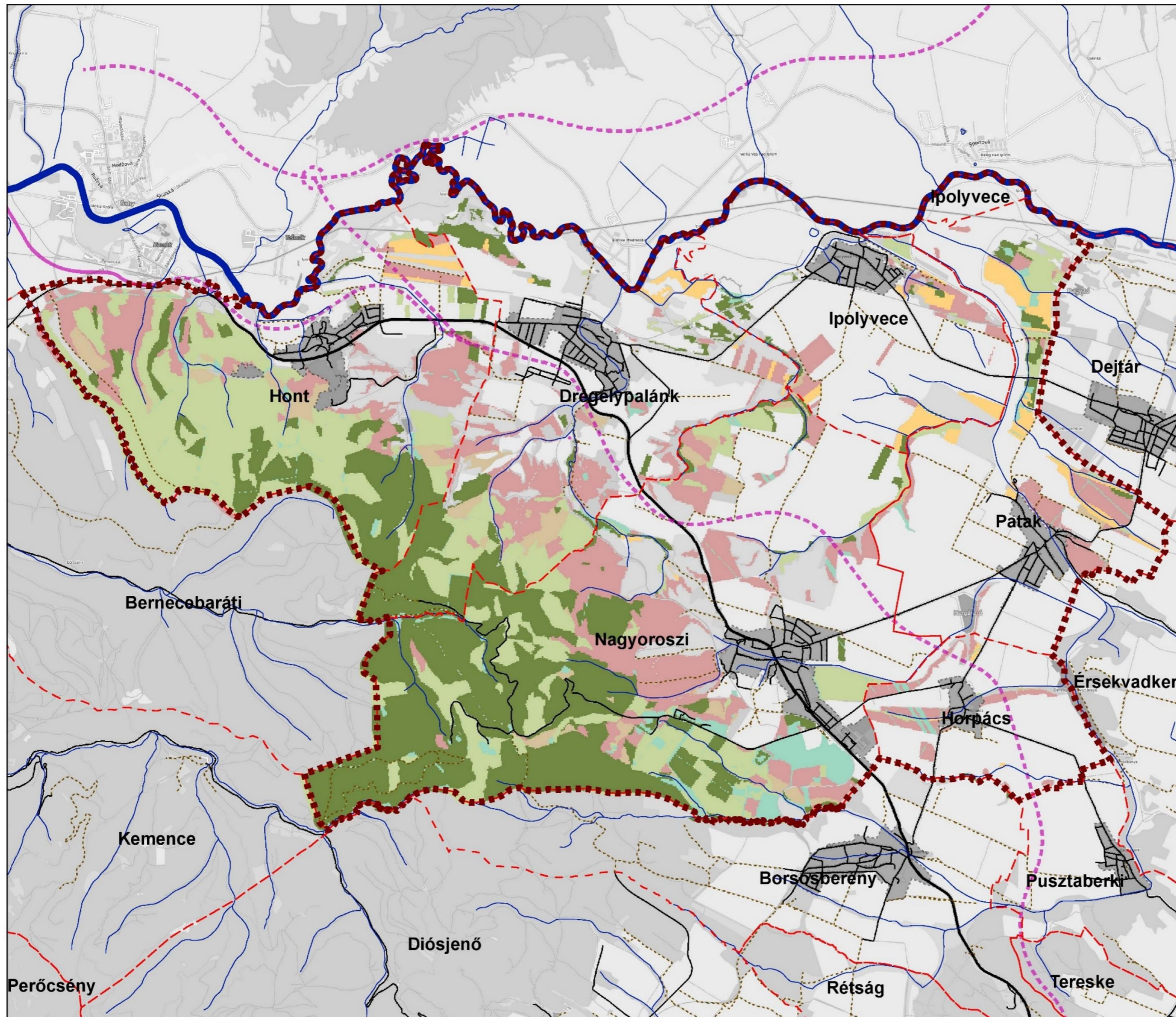
Természetességi állapot

- természeteszerű erdő
- származékerdő
- átmeneti erdő
- kultúrerdő
- faültetvény
- nincs adat

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Főutak
- Mellékutak
- Földutak
- M2 tervezett nyomvonala
- Ipoly
- Patak
- 10 m-es szintvonalak
- Belterület határa
- Fasor

Országos Ökológiai Hálózat

- Magterület
- Ökológiai folyosó
- Pufferterület

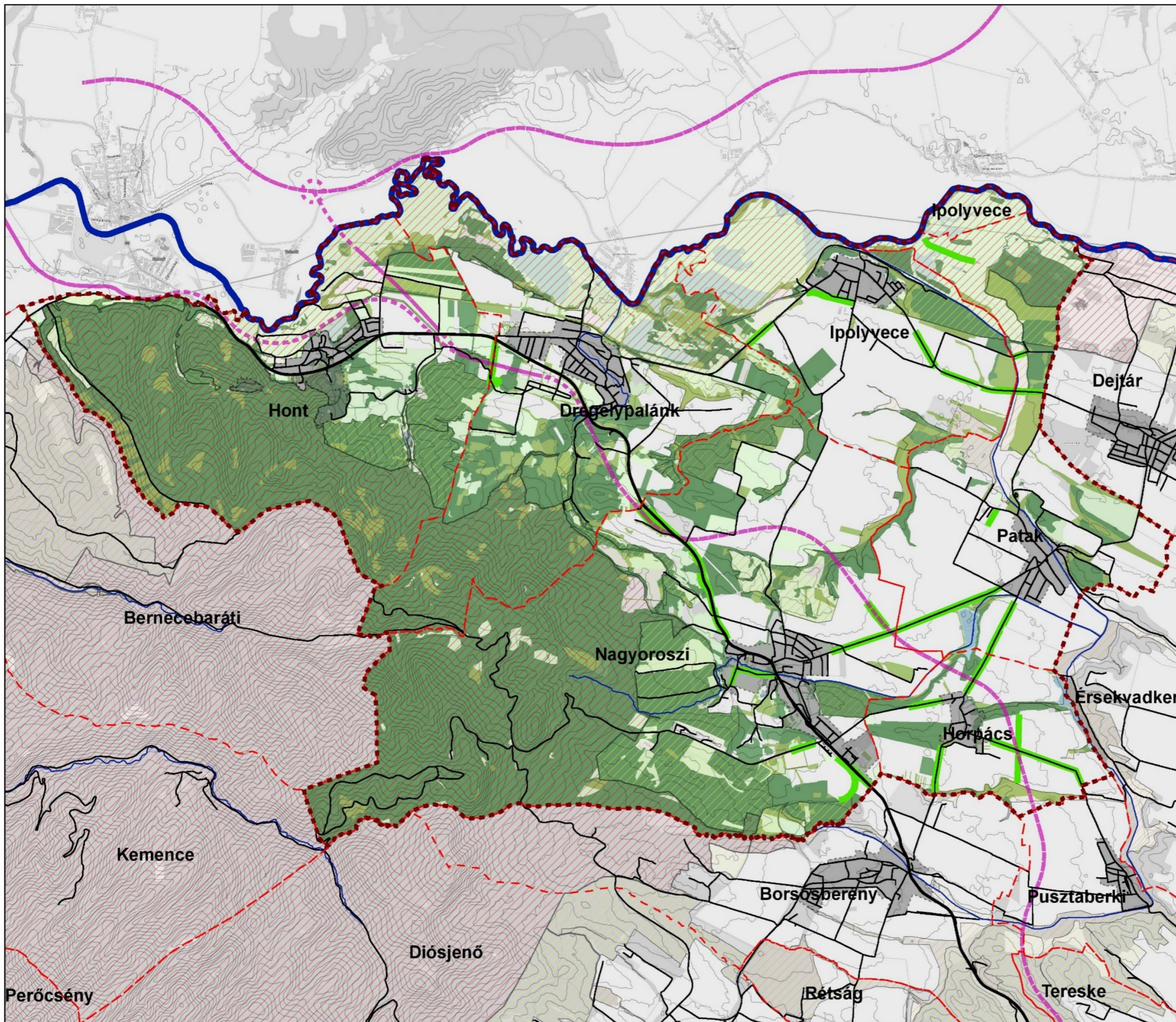
Zöldinfrastruktúra elemek

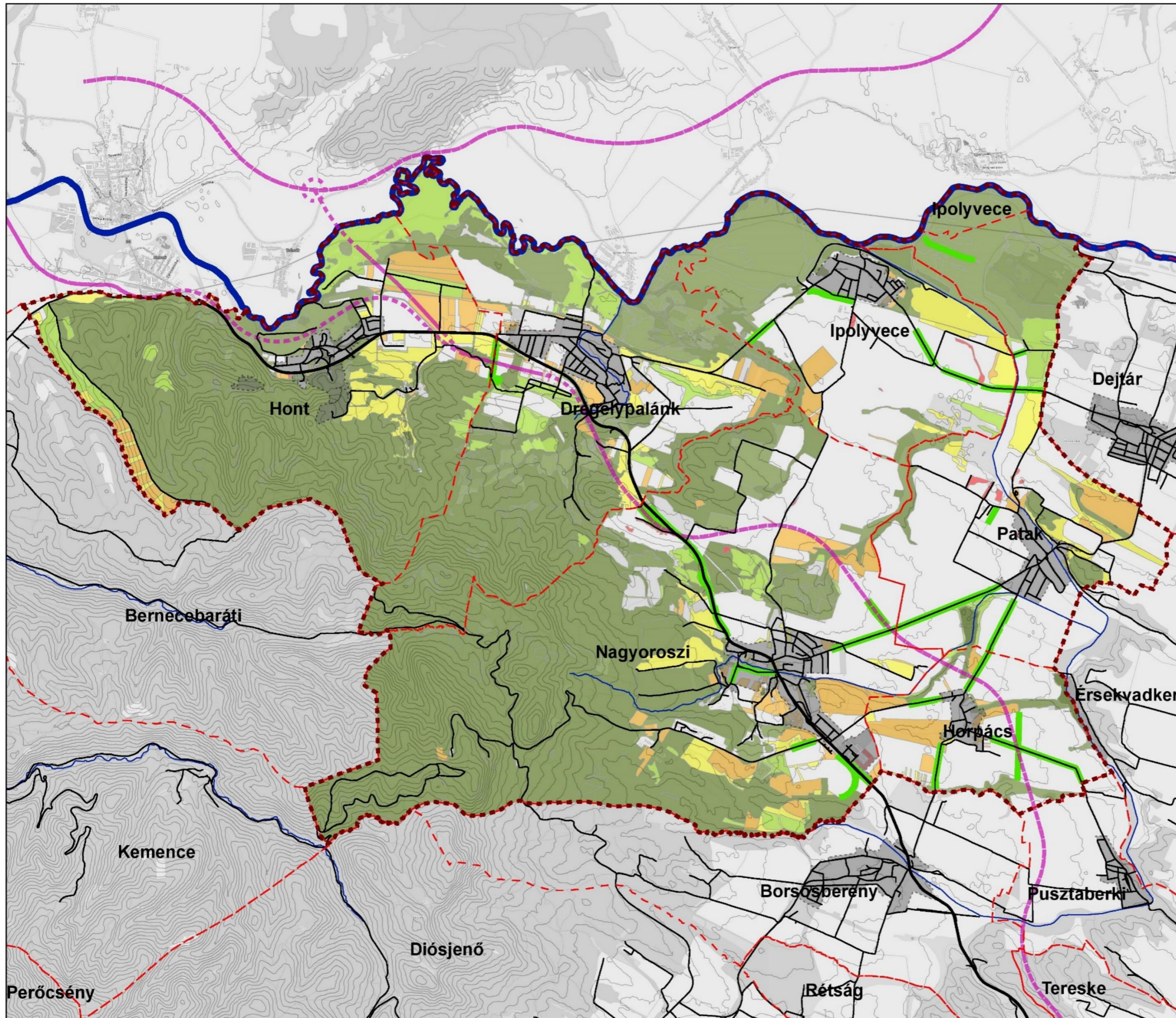
- Cserjés
- Erdő
- Fasor
- Gyep
- Vizenyős terület
- Állóvíz

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 0,5 1 2 3 4
Kilométer

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Főutak
- Mellékutak
- Földutak
- M2 tervezett nyomvonala
- Ipoly
- Patak
- 10 m-es szintvonalak
- Belterület határa
- Fásor

Zöldinfrastruktúra értékessége

Érték

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

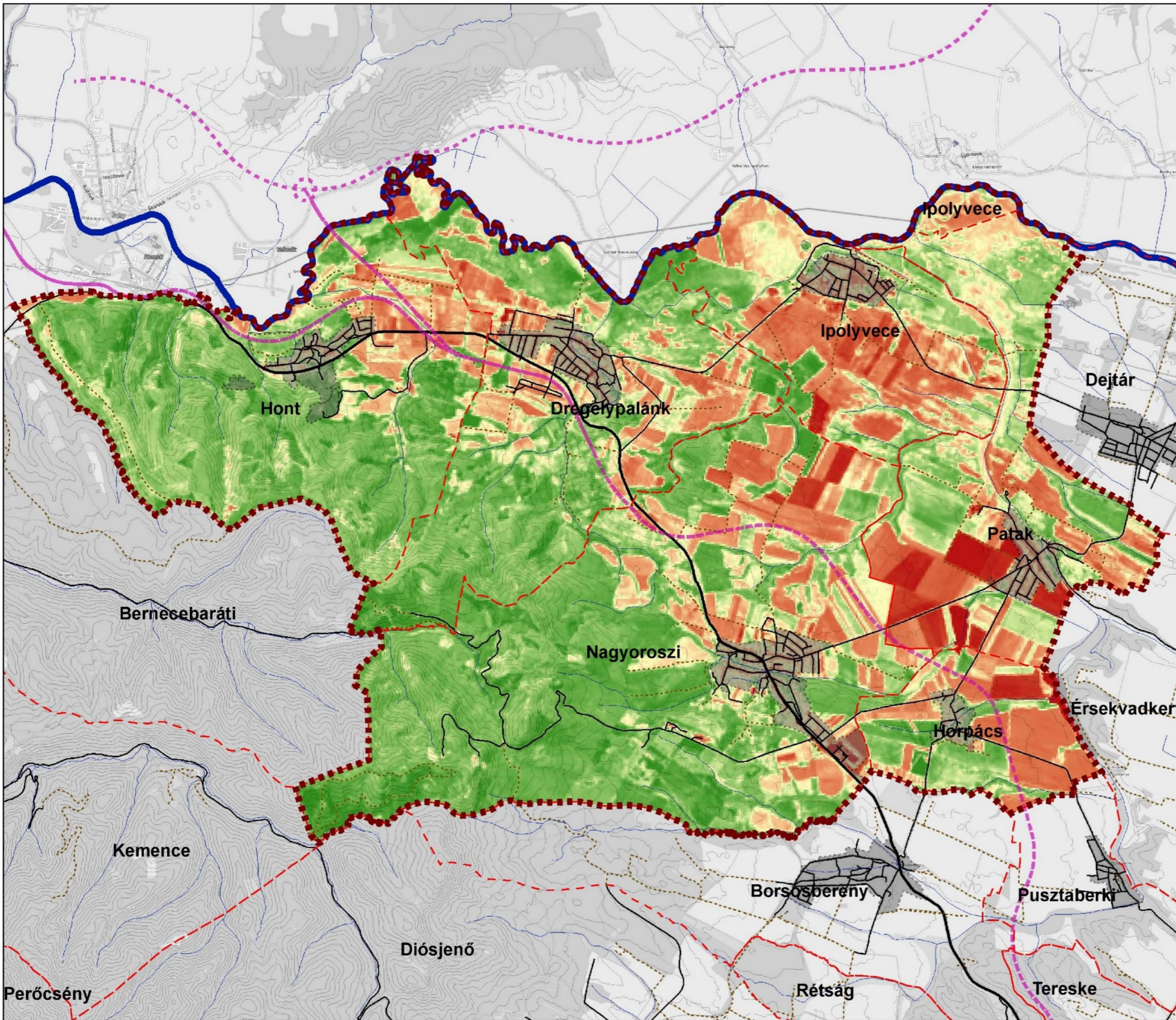

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

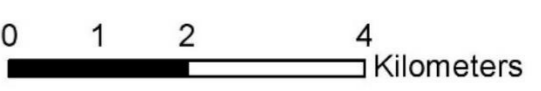
0 0,5 1 2 3 4
Kilométer

NDVI - 2020.09. Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határ
- M2 tervezett nyomvonala
- Ipoly
- Patak
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- Szintvonal (10 m-es köz)
- Belterület
- NDVI érték**
- Value**
- 0,54
-0,04

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

LXXVIII/1.3. Zöldinfrastruktúra elemek védettsége

Európa területén a természetes élőhelyek elpusztulása és szétarabolódása rendkívül súlyos probléma. Általában a legfontosabb értékes, természeti területek már védettek, azonban biztosítani kell a fajok területek közötti mozgását, mely hosszútávú fennmaradásukhoz szükséges. A zöldinfrastruktúra a meglévő természeti területek közötti összeköttetést teremti meg, a tájak ökológiai értékét javítja, hozzájárul az egészséges ökoszisztémák működéséhez. A természetvédelmi oltalom alatt álló területek aránya igen magas a térségben (*Tájökológiai elemzés tervlap*). (INT-03)

LXXVIII/1.3.1 Országos védettségű területek

A térségben természetvédelmi területként Nemzeti park, Natura 2000 terület, Ramsari területek, valamint Nemzeti Ökológiai Hálózat elemei jelennek meg. A Natura 2000 és Ramsari területek nemzetközi, a Nemzeti Park és Nemzeti Ökológiai Hálózat elemei országos jelentőségű természetvédelmi területek. A térségben Duna-Ipoly Nemzeti Park területe található meg Hont, Drégelypalánk, Nagyoroszi, Ipolyvece településeken. A Nemzeti Park mérete a térségben 4582 hektár (vizsgálati terület 37%-a).

A térségben Ipoly völgy Ramsari területét találhatjuk meg. Ez a terület 2001-ben került a listára, maga a terület az Ipoly folyót és az azt körülvevő erdős területet jelenti. Az itt található fontos növénytársulások az égerlápok (*Drypteridi - Alnetum*) a fűzláp (*Calamagrostio - Salicetum cinereae*) és a vízililiom társulások (*Namyphaetum albo - luteae*), melyek gazdag élőhelyet nyújtanak a növény- és állatvilágnak. Ramsari területek Hont, Drégelypalánk és Ipolyvece területén helyezkednek el, melynek teljes mérete 2149 hektár (vizsgálati terület 17%-a) (INT-04)

Ex legé védett területek is megjelennek a tervezési területen (*Természeti örökségelemek- ex lege védettség tervlap*).

LXXVIII/1.3.2 Natura 2000 hálózat

Natura 2000 területéből mindkét típusú megjelenik a térségben a Különleges Madárvédelmi Területek (SPA) és a Különleges Természetvédelmi Természetmegőrzési Területek (SAC) egyaránt (*Természetvédelmi területek tervlap*). A Különleges Madárvédelmi területekből a térségben "Ipoly völgye" néven 1599 hektár és "Börzsöny és Visegrádi-hegység" néven 3067 hektár található (SPA összesen: 4666 ha ez 38%-ot jelent) (INT-05).

Az Ipoly völgye terület kódja HUDI10008, a tengerszint feletti magassága 118-134 méter. Jelentősége, hogy az Ipoly az egyik utolsó természetes állapotában megmaradt, vízrendezés által kevésbé érintett folyónk. Nagy számban élnek a nedves réteket kedvelő fajok, kiemelkedő a haris állománya (INT-06).

A Börzsöny és Visegrádi hegység területi kódja a HUDI10002, melynek tengerszint feletti magassága 102-939 méter között változik. A terület erdei madárfajok szempontjából jelentős. A Természetvédelmi Természetmegőrzési területekből "Börzsöny" néven 3510 hektár és "Ipoly völgye" néven 1323 hektár jelenik meg (SAC összesen: 4833 ha ez 39%-ot jelent). Mindkét Natura 2000 terület típus Nagyorosziiban, Honton, Drégelypalánkon és Ipolyvecén jelenik meg (INT-07).

Börzsöny területi kódja a HUDI20008. A területen megjelenő élőhelytípusok a mészkerülő bükkösök (*Luzulo-Fagetum*), a szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*), valamint a pannon cseres-tölgyesek. Jelentős növényfajok piros kígyószisz (*Echium russicum*) és a leánykőöröcsin (*Pulsatilla grandis*).

Az Ipoly völgye területi kódja HUDI20026. Jellemző élőhelytípusok az ártéri mocsárrétek, a pannon homoki gyepek, az éger- és kőris ligetek, a puhafás ligeterdők és a láperdők.

LXXVIII/1.3.3 Országos Ökológiai Hálózat

Nemzeti ökológiai hálózat elemei közül megjelennek a Börzsöny és az Ipoly, mint magterület, az ezeket körülvevő pufferterületek, valamint a magterületek közötti kapcsolatot biztosító ökológiai folyosók. Az ökológiai folyosóknál kiemelő, hogy majdnem minden esetben vízfolyások mentén helyezkednek el (INT-08) (*Ökológiai hálózat tervlap*).

A mag- és pufferterület Honton, Nagyorosziiban, Drégelypalánkon és Ipolyvecén van jelen melyből a magterület 4830 hektár (vizsgálati terület 36%-a) és a pufferterület 1196 hektár (vizsgálati terület 9,7%-a) kiterjedésű. Ökológiai folyosó 1785 hektár (vizsgálati terület 15%-a), ez Nagyorosziiban, Horpácson, Patakon és Ipolyvecén található. A teljes ökológiai hálózat mérete a vizsgálati területen 7361 ha, ami 60%-os lefedettséget jelent. A védett területek között sok átfedés található, de így is elmondható, hogy a térség több mint felén védett területek helyezkednek el, ami országos szinten kimagasló aránynak mondható.

LXXVIII/1.3.4 Helyi jelentőségű védett természeti területek

Helyi jelentőségű védett természeti terület két településen is található. Horpácson a Mikszáth park és Drégelypalánkon a Szondi fasor. Előbbit 1972-ben nyilvánították védetté a Mikszáth Kálmán Emlékház melletti kúria és új kastély, illetve annak gondozott parkja miatt. Utóbbi a Szondi fasor Drégelypalánk és Hont között található. Védettséget 1977-óta élvező hársfasor, ami a monda szerint Szondi sírhelyéhez vezet. (INT-09)

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- Főutak
- Mellékutak
- Földutak
- M2 tervezett nyomvonala
- Ipoly
- Patak
- 10 m-es szintvonalak

Kapcsolat

- Nincs
- Részleges
- Ökoton

Ökoszisztéma

- Magterület
- Ökológiai folyosó

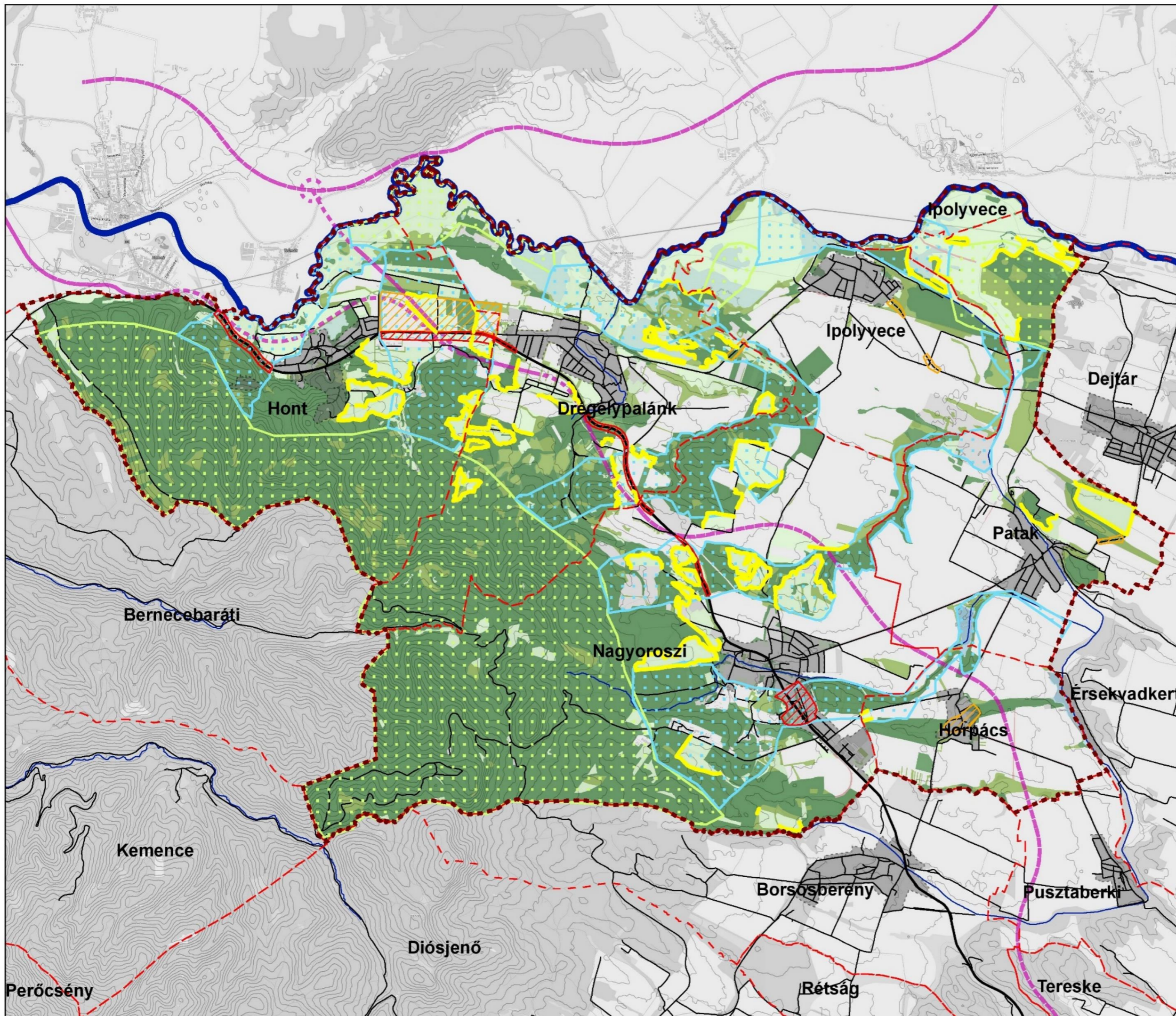
Zöldinfrastruktúra elemek

- Cserjés
- Erdő
- Fasor
- Gyep
- Vizenyős terület
- Állóvíz

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 0,5 1 2 3 4
Kilométer

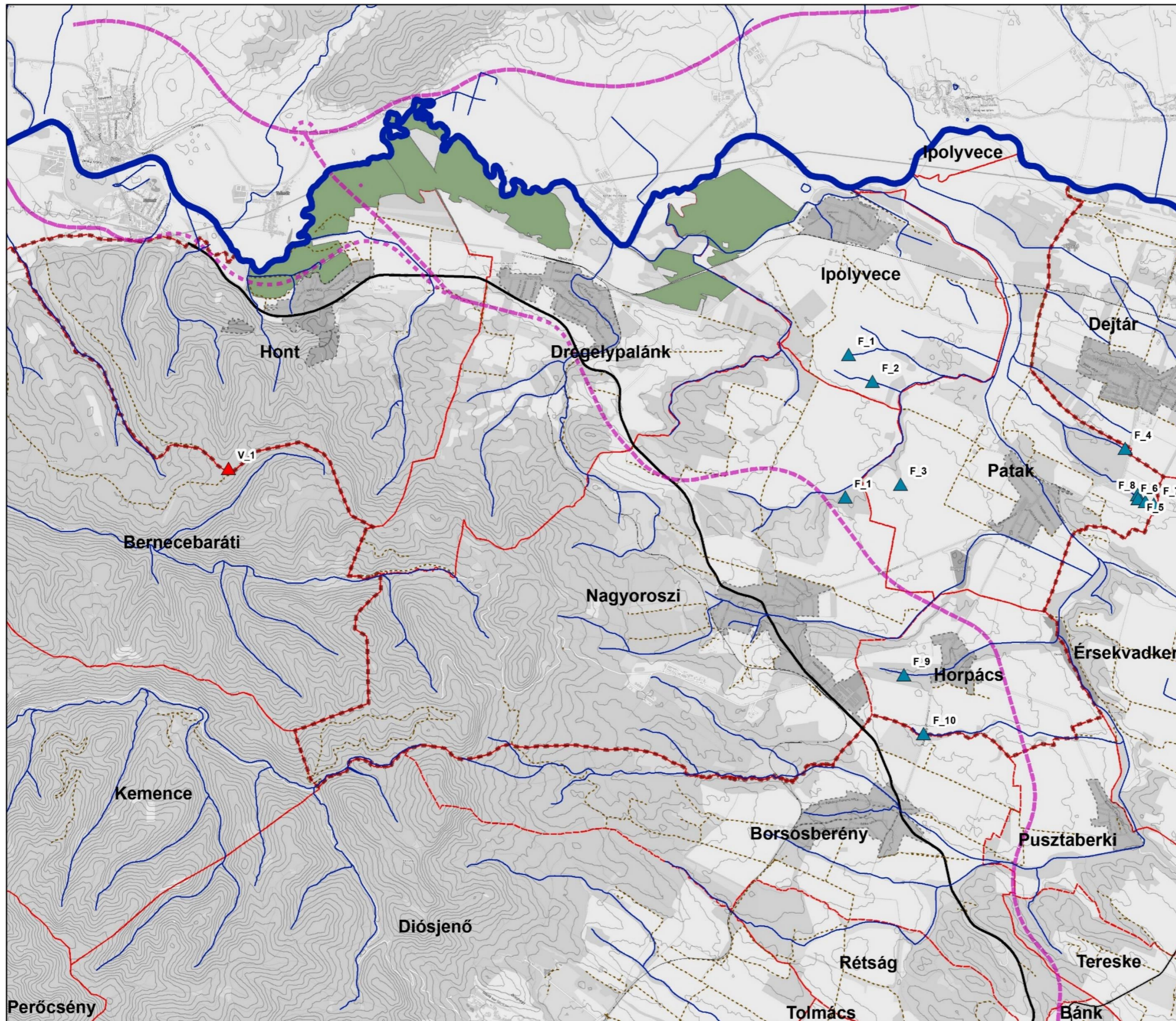
Jelmagyarázat

- Közigazgatási határ
- Vizsgálati terület határa
- Belterület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- Főút
- Mellékút
- Földút
- Vasútvonal
- Ipoly-folyó
- Vízfolyások
- Szintvonal
- ▲ Ex lege védett forrás
- ▲ Ex lege védett földvár
- Ex lege védett láp

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

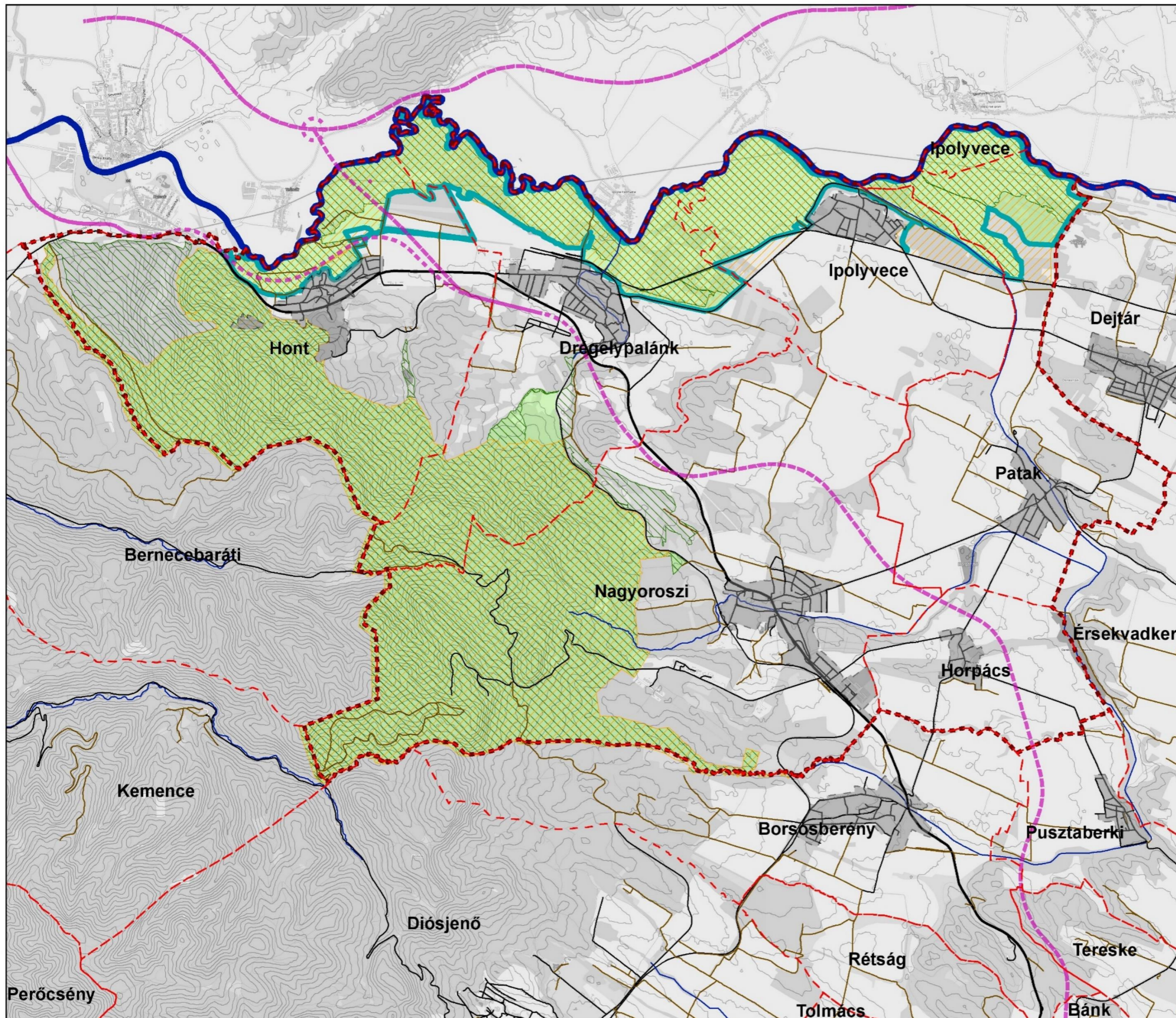
Természetvédelmi területek Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határ
- Főutak
- Másodrendű út
- Alsóbbrendű út
- Utca
- Földutak
- M2 tervezett nyomvonal
- Patak
- Ipoly
- Szintvonal
- Belterület
- Vasútvonal
- Ramsari területek
- Natura2000 területek (spa)
- Natura2000 területek (sac)
- Nemzeti Park

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

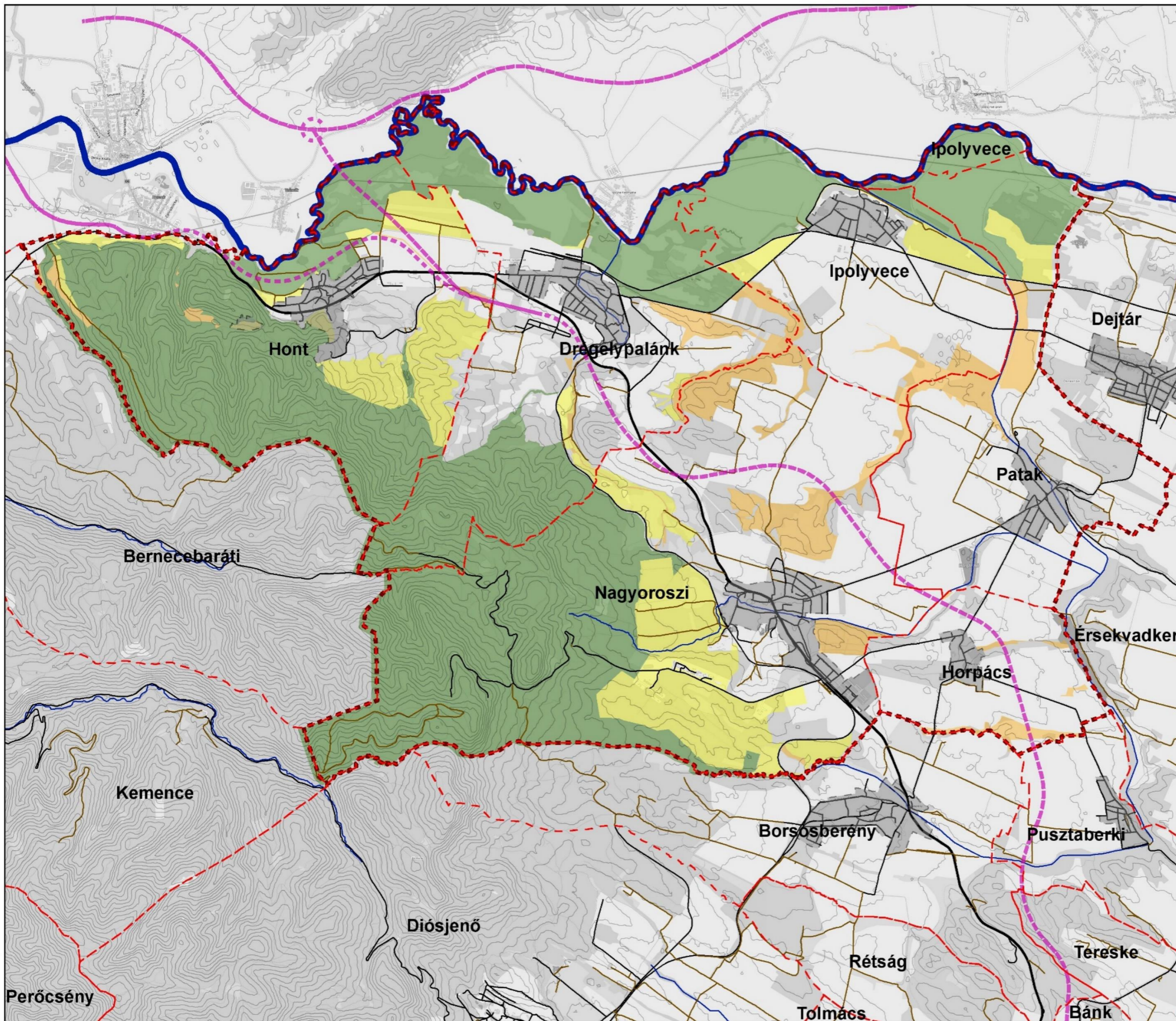
Ökológiai hálózat Jelmagyarázat

- Vizsgáló terület határa
- Település közigazgatási határ
- Főutak
- Másodrendű út
- Alsóbbrendű út
- Utca
- Földutak
- M2 tervezett nyomvonala
- Patak
- Ipoly
- Szintvonal
- Belterület
- Vasútvonal
- Magterület
- Ökológiai folyosó
- Puffer terület

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

LXXVIII/1.4. Zöldinfrastruktúra elemek konfliktusai, problémái

A zöldinfrastruktúra elemek problémáit 6 csoportba osztottuk attól függően, hogy mivel áll főként kapcsolatban az adott konfliktus, így a csoportok a következőképpen alakultak: Erdőkkel, szántókkal, vízzel, gazdasággal és fasorokkal kapcsolatos konfliktusok (*Zöldinfrastruktúra konfliktusai tervlap*). Az erdőket érintő legnagyobb problémák a vágásos fakitermelés eredményeként létrejövő inváziós fajok magas aránya. Leggyakoribb inváziós faj a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), amely egyes területeken összefüggő társulásokat alkot. Egyes mezőgazdasági ágaknak kedveznek ezek az erdők, ilyen például a méhészet, de ökológiai szempontból komoly károkat okoznak az őshonos élővilágban. A vágásos fakitermelésből adódó probléma, hogy az erdők ökológiai értéke csekély. Alacsony a faj diverzitás és a koreloszlás. Nagy az erdőciklus is, így a fakitermelést követően változik a terület mikroklímája. Ez sok faj számára tolerálhatatlan, így az erdei fajok nagy része nem található meg ezekben az erdőkben.

A szántókkal kapcsolatos problémák kihatással vannak a legtöbb zöldinfrastruktúra elemre ilyenek az értékes vizenyős és szárazgyep területek, mint például a honti égerláp, amik fokozatosan tűnnek el, egyrészt a legeltetés visszaszorulása miatt, másrészt a fenntartás hiánya következtében. A fenntartás hiánya miatt a területet előzönlík az inváziós növényfajok, amik miatt fokozatosan rontják az élőhely állapotát. Ezen a területen egyéb veszélyeztető tényezői a hulladéklerakások. A szántók másik nagy problémája az úgynevezett fragmentációs hatásuk, amely következtében az egyes élőhelyek közötti kapcsolat megszűnik a szántók elhelyezkedése miatt.

Komplex - vízzel és szántókkal kapcsolatos - konfliktus a műtrágyák használata, amely negatív hatását a vízfolyásokra fejt ki. Legtöbbször a térséget keresztülszelő patakok mentén nincsen biztosítva a megfelelő szélességű védősáv, így a szántás egészen a patak partjáiig tart. A műtrágyák bemosódnak a patakba ezzel megnövelve a víz szervesanyag tartalmát ennek következményeként pedig felgyorsítva az eutrofizációt.

Gazdasággal kapcsolatos konfliktus az egyes ipari létesítményeket, mint például Nagyoroszi területén található lakókocsi gyárat körülvevő védelmi típusú erdősáv hiánya.

Zöldinfrastruktúra elemként megemlítenők a fasorok és mezővédő erdősávok leromlott állapota egyes településeken.

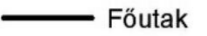
A térségben két nagyobb összefüggő természetközeli zöldfelület található, amelyek Nemzeti Ökológia hálózat elemei, mint magterületek (INT-10). Az egyik ilyen a Börzsöny peremvidéke a másik az Ipoly mente. A két nagy kiterjedésű értékes területet összeköti számos ökológiai folyosó, amelyek főként vízfolyások mentén helyezkednek el és szelik át a mezőgazdasági tájat. A jelenleg a térséget átszelő 2-es főút és a tervezett M2-es autópálya is keresztezi ezeket a folyosókat ezzel akadályozva átjárhatóságukat. A 2-es főúton a kapcsolatot különböző átmérőjű átereszekkel, próbálták megoldani, attól függően, hogy

milyen típusú állatcsoportok használják. Sok helyen nem kielégítőek az áteresz műszaki megoldásai, aminek következtében egyes állatcsoportok képtelenek használni. A térképen jelölve vannak azok a területek, ahol megszakad az ökológiai folyosó folytonossága. Piros színnel, ahol az átjárást majdnem teljes mértékben megszünt, ilyen lehet nagy forgalmú út keresztezésénél vagy település jelenlétével. Narancssárga színnel vannak jelölve azok a területek, ahol a folyosóban a kapcsolat részleges, ilyen lehet kisforgalmú út kereszteződésénél vagy mezőgazdasági területhasználat meglétével. Az ökotonok, vagyis szegélyterületek is jelölve lettek a térségben, mint a kiemelten értékes, és faji szempontból diverz élőhelyek. Ezek leggyakrabban a Börzsöny lábánál fordulnak elő, ahol a folytonos erdőborítottság elkezd felszakadozni, megjelennek gyepes, cserjés foltok, illetve ahol lehetőség van rá a mezőgazdasági területhasználatok, így hozva létre változatos élőhelyeket. A területen a fás vegetáció és gyepfelület találkozását jelöltük ökotonoknak, mivel ezek minősülnek a legértékesebbeknek. Megemlítenők az ökológiailag érzékeny területek az az a vizes élőhelyek, amelyek leggyakrabban kisvízfolyások szegély növényzetei vagy az Ipoly mentén megmaradt ligeterdők maradványai. Kiemelendő ökológiai konfliktus a Hont közelében található kétélű terelőrendszer, amelynek hibái a kivitelezésből és fenntartásból erednek.

Jelmagyarázat

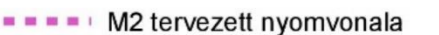
 Vizsgálati terület határa

 Település közigazgatási határa

 Főutak

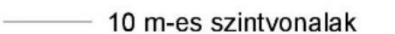
 Mellékutak

 Földutak

 M2 tervezett nyomvonala

 Ipoly

 Patak

 10 m-es szintvonalak

 Belterület határa

 Fasor

Zöldinfrastruktúra elemek

 Cserjés

 Erdő

 Fasor

 Gyep

 Vizenyős terület

 Állóvíz

Konfliktusok

 Erdővel kapcsolatos konfliktus

 Szántóval kapcsolatos konfliktus

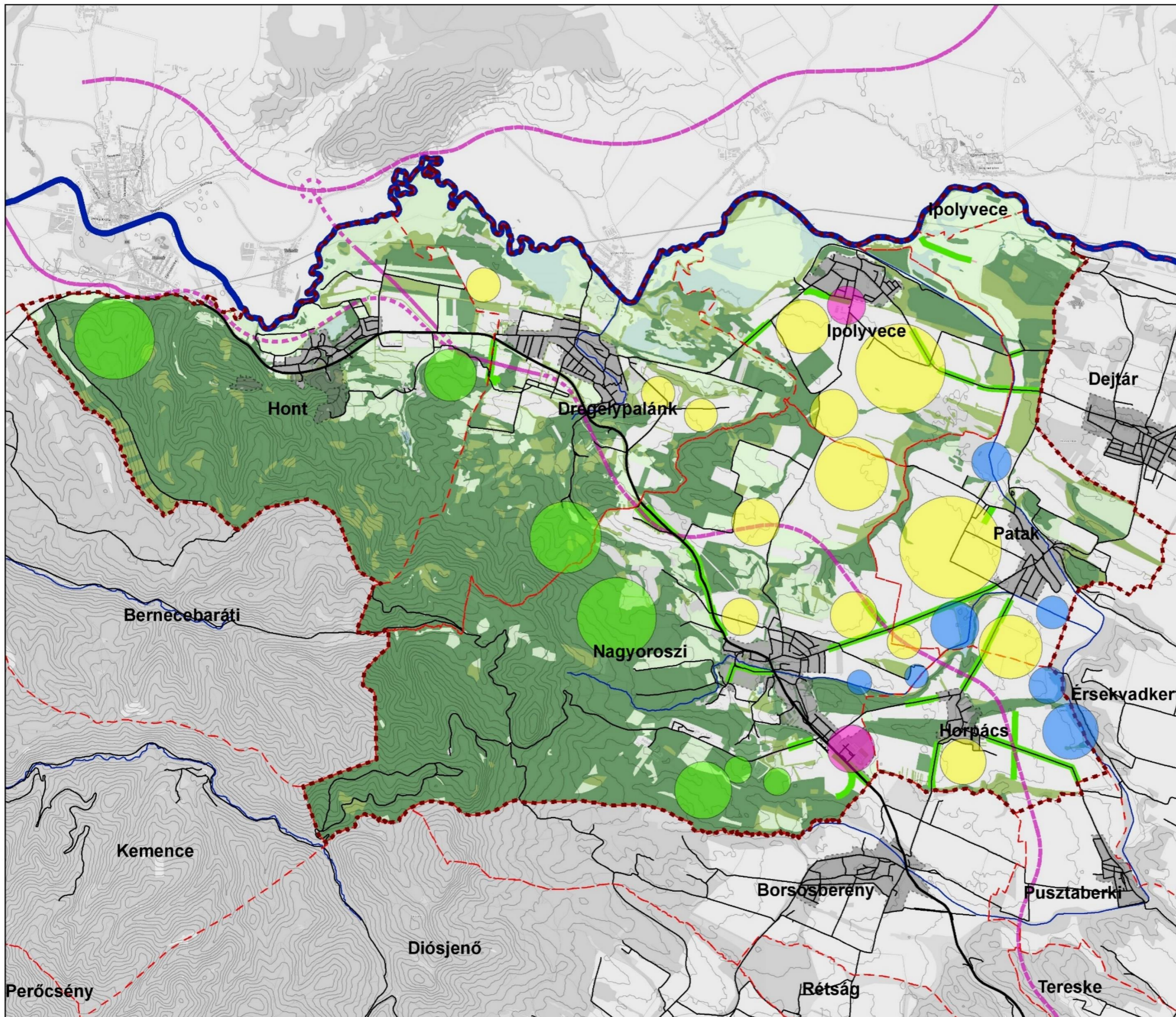
 Vízrel kapcsolatos konfliktus

 Gazdasággal kapcsolatos konfliktus

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 0,5 1 2 3 4
Kilométer

LXXVIII/2. Állatvilág

A térségünk változatos táji adottságokkal és élőhelyekkel rendelkezik, ebből következik, hogy állatvilága is diverz. 3 nagyobb tájtípusra különíthető el, ami a Börzsöny, az Ipoly-mente és a kettő között húzódó síkvidéki mezőgazdasági táj. A Börzsöny magas erdő borítottságának köszönhetően erdei fajokkal találkozhatunk. Kiemelendők a havasi cincér (*Roslia alpina*), mint a Duna-Ipoly NP. címerállata a közönséges hiúz (*Lynx Lynx*), valamint a kisebb vízfolyásokban manapság ritkán fellelhető kövi rák

4. ábra: Német bucó

(*Austropotamobius torrentium*). Jelentősek a nagy a fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*)- a parlagi sas (*Aquila heliaca*)- és denevér állományai. Az erdőségben nagyvadak közül a stabil szarvas, aranszakál és őz populációk mellett volt már leírás barna medvéről (*Ursus arctos*), és farkasról (*Canis lupus*) is. Az Ipoly mentén élővilágában a madarak a halak és a kételtűek csoportjai dominálnak. A halak közül számos védett és ritkán fellelhető halfajjal találkozhatunk. Ilyen a halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), a törpecsík

(*Sabanejewia aurata*) a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), valamint a Német bucó (*Zingel streber*) (4. ábra). Magyarországon fellelhető összes kételtű faj - pár kivételt leszámítva - megtalálható a térségben. Az Ipoly folyóra 3000 madár érkezik vándorlási időszakban. Kiemelendő fokozottan védett madárfajok kis lilik (*Anser erythropus*) (5. ábra) a réti cankó (*Tringa glaurola*), a vörös gém (*Ardea purpurea*) és a pettyes vízicsibe (*Porzana porzana*). A mezőgazdasági táj fontos ökoton rendszereket és élőhelyeket biztosít számos állatfajnak. Ezek a területeken a nagyvadakon kívül megnövekedik a hüllők és a kistestű emlősök száma. Ilyenek a zöld gyík (*Lacerta viridis*), a fűrgye gyík (*Lacerta agilis*), valamint különböző rágsálófajok, mint a mezei pocok (*Microtus arvalis*). Ebből következik, hogy megjelennek a predátor fajok is, mint

5. ábra: Kis lilik

például az egerészölyv (*Buteo buteo*), vörös és kék vércse (*Falco tinnunculus* - *Falco vespertinus*), és parlagi sas (*Aquila heliaca*). Egyéb itt táplálkozó állatfajokkal is találkozhatunk, mint például a fácán, a fogoly és a mezei nyúl. (INT-011).

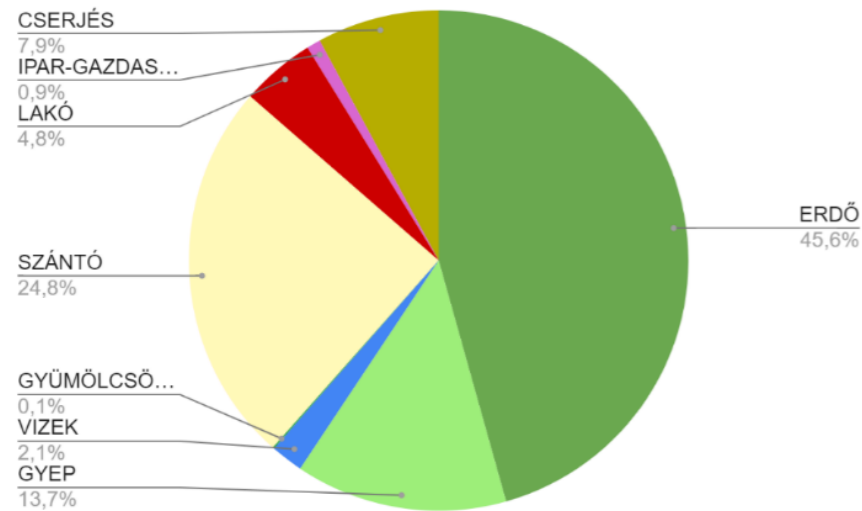
LXXVIII/3. Területhasználat, tájhasználat

A jelenlegi területhasználatok ábrázolása az ArcGIS Imagery műholdfelvételei alapján készült, 25 kategóriába sorolva a területeket (*Jelenlegi területhasználat tervlap*): lombos erdő, facsoport, ültetvény erdő, tűlevelű erdő, fasor, mezővédő erdősáv, mezsgye, gyepek, fás legelő, cserjés-bozótos, gyepes-bozótos, vizenyős terület, állóvíz, gyümölcsös, szőlő, szántó, mezőgazdasági üzem, ipari-gazdasági-kereskedelmi terület, családi házas terület, családi házas kerttel, tanya, üdülő, temető, felhagyott bányászati terület, várom. (6. ábra)

Lombos erdők főként a nyugati, dél-nyugati és a középső területen találhatók, a Börzsöny lábánál. Az erdők aránya kimagasló a térségben, 45,6%, ami az országos átlag (kb. 21%) több, mint kétszerese. Gyeppek főként az Ipoly mentén és Hont, illetve Drégelypalánk belterületének közelében találhatók. Területi részesedésük 13,7%, ami szintén jóval magasabb az országos átlagnál (kb. 8%). Szántóterületek elsősorban találhatók Hont és Drégelypalánk területén kisebb parcellaméretűekkel, ezen felül Ipolyvece-Patak-Horpács közötti területeken, illetve Nagyoroszi északi részén nagyobb kiterjedésben, sok helyen tagolatlanul, egybefüggő táblák formájában helyezkednek el. Területi arányuk 24,8%, ami elmarad az országos kb. 46%-os átlagtól. Ezek alapján megállapítható, hogy a térségben az erdők és gyeppek (természetes élőhelyek) jelentősége nagyobb a szántókénál, ami ökológiai szempontból igen előnyös. Egybefüggő nagyobb gyümölcsös területek Nagyoroszi északi részén találhatók. Szőlők általában kicsi foltokban találhatók, de van egy nagyobb egybefüggő terület is Nagyoroszi északi határában, a 2-es főút mentén. A beépített területek (lakó és ipari-gazdasági összesen) 5,7%-át foglalják el a területnek. A cserjés-bozótos területek viszonylag magas arányát (7,9%) az erdőgazdálkodás következtében keletkezett újulatok nagy száma, és a felhagyott szántókon és gyeppeken felnőtt fásszerű állomány jelenléte magyarázza.

A vizsgált térségben nyolc fajta tájkarakter típus fordul elő (*Tájkarakter területi lehatárolása tervlap*). 35,8%-a a területnek erdős, homogén középhegységi és hegységperemi táj kategóriába tartozik, mely a Börzsöny lábát fedi le. 28,8% gyep-szántómozaikos medence, völgy és hegységperem kategória fordul elő. Ezen területek a települések között helyezkednek el. Szántóművelésű, mozaikos hullámos síksági és dombsági táj vízfolyásokkal és erdőfoltokkal a terület 12,4%-án helyezkedik el Patakon, Horpácson és Nagyoroszin. Vízdomináns folyótáj a térség 11,4%-a, mely terület az Ipoly völgyében található. Változatos felszínborítású hegységperem, dombság, medence és völgy mindössze 4,5%-on fordul elő. E típus Drégelypalánk településétől délnyugatra található. Szántóművelésű homogén hullámos síksági, dombsági, medence és hegységperemi táj a terület 3,7%-a, mely főként Patak településén található. Települési táj dombságon hegységperemen és medencében Nagyoroszi belterületén fekszik 2,8%-os fedettséggel. Erdő-

agrármozaikos dombsági táj mindösszesen 0,2%. A térség négy kistájba tartozik. A legnagyobb terület a Börzsönyi-peremhegység kistájba esik. A terület 48,6%-a Börzsönyi-peremhegység része. A kistáj Hont, Drégelypalánk és Nagyoroszi nagy részét fedi le. A Nógrádi-medence 28,9%-ot fed le a térségben, mely Nagyoroszi, Patak és Horpács településére tehető. A Középső-Ipoly-völgy 22,3%-a területnek, Patak, Ipolyvece és Drégelypalánk települései esnek bele. A Központi-Börzsöny kistáj kevesebb mint 1%-ban található meg.

6. ábra: Jelenlegi területhasználatok százalékos megoszlása (saját ábra)

területeken. A gyümölcsösök aránya a 0,1%-t éri el, ami alacsonynak mondható a térség gyümölcsstermesztői hagyományaira visszatekintve. A szőlőterületek kisebb foltokban jelennek meg, jellemzően a belterülethez kapcsolódóan. Mezőgazdasági üzem szinte minden településhez tartozik, kivétel Patakon és Horpácson. (Mezőgazdasági területek tervlap)

A gyümölcsstermesztésre alkalmas területeket telekhatáros színezéssel gyümölcs típusonként a Gyümölcskataszterben szereplő területek tervlap ábrázolja. Ezek a területek főként az Ipolyvece-Patak-Nagyoroszi-Drégelypalánk közötti részen találhatóak, azonban Drégelypalánk belterülete körül is vannak kisebb foltok. A térképen jelölve vannak azok a területek is ferde sraffozással, amelyek a topográfiai térképen vagy jelen állapotban gyümölcsösként jelennek meg. Megállapítható, hogy a jelenleg gyümölcsösként hasznosított területek nem szerepelnek a kataszterben, ellenben a topográfiai térkép gyümölcsösesei sok helyen átfednek a javasolt területekkel.

A jelmagyarázatban szereplő kódok értelmezéséhez az alábbi lista használható:

- A: alma
- CSE: cseresznye
- ME: meggy
- SZIL: szilva
- D: dió
- MÁ: málna
- PR: piros ribiszke
- FR: fekete ribiszke
- KÖR: körte
- K: köszméte
- B: bodza
- SZAM: szamóca
- KAJ: kajszibarack
- Ó: őszibarack
- SZED: szeder

A térkép alapját képző, a térképpel helyrajzi számok alapján összekapcsolt gyümölcskataszter táblázatot a Tájtervezési és Területfejlesztési tanszék szolgáltatotta.

LXXVIII/3.1. Mezőgazdaság

A mezőgazdaság magába foglalja a növénytermesztéshez és állattenyésztéshez kapcsolódó területeket. A szántók aránya 24,8%-ra tehető, jellemzően a középső és keleti részeken fordulnak elő, inkább a sík

Jelenlegi területhasználat

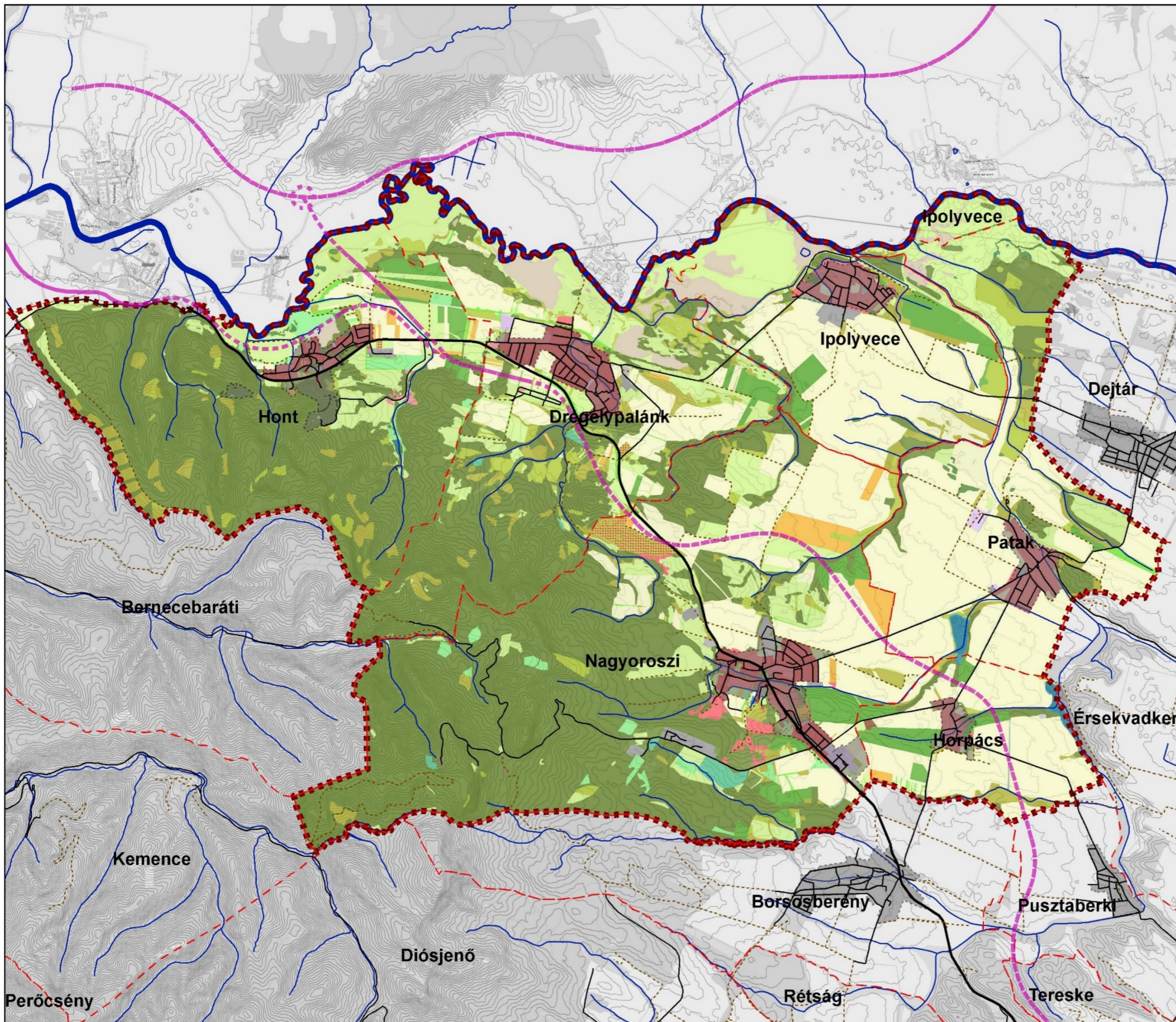
Jelmagyarázat

	Szintvonal		Ipoly
	M2 tervezett nyomvonala		Patak
	elsőrendű út		Település közigazgatási határa
	másodrendű út		Belterület határa
	alsóbbrendű út		Vizsgálati terület határa
	utca		
	talajút		
	Fás-cserjés-bo...		Családi házas kerttel
	Gyepes-bozótos		Mezővédő erdősáv
	Lombos erdő		Mezsgye
	Facsoport		Mezőgazdasági üzem
	Ültetvény erdő		Rom
	Tülevelű erdő		Szántó
	Felhagyott bánya		Szőlő
	Fás legelő		Tanya
	Külterületi fasor		Temető
	Ipari-gazdasági...		Vízfolyás
	Gyep		Vizenyős terület
	Gyümölcsös		Állóvíz
	Családi házas lakó		Üdülő terület

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

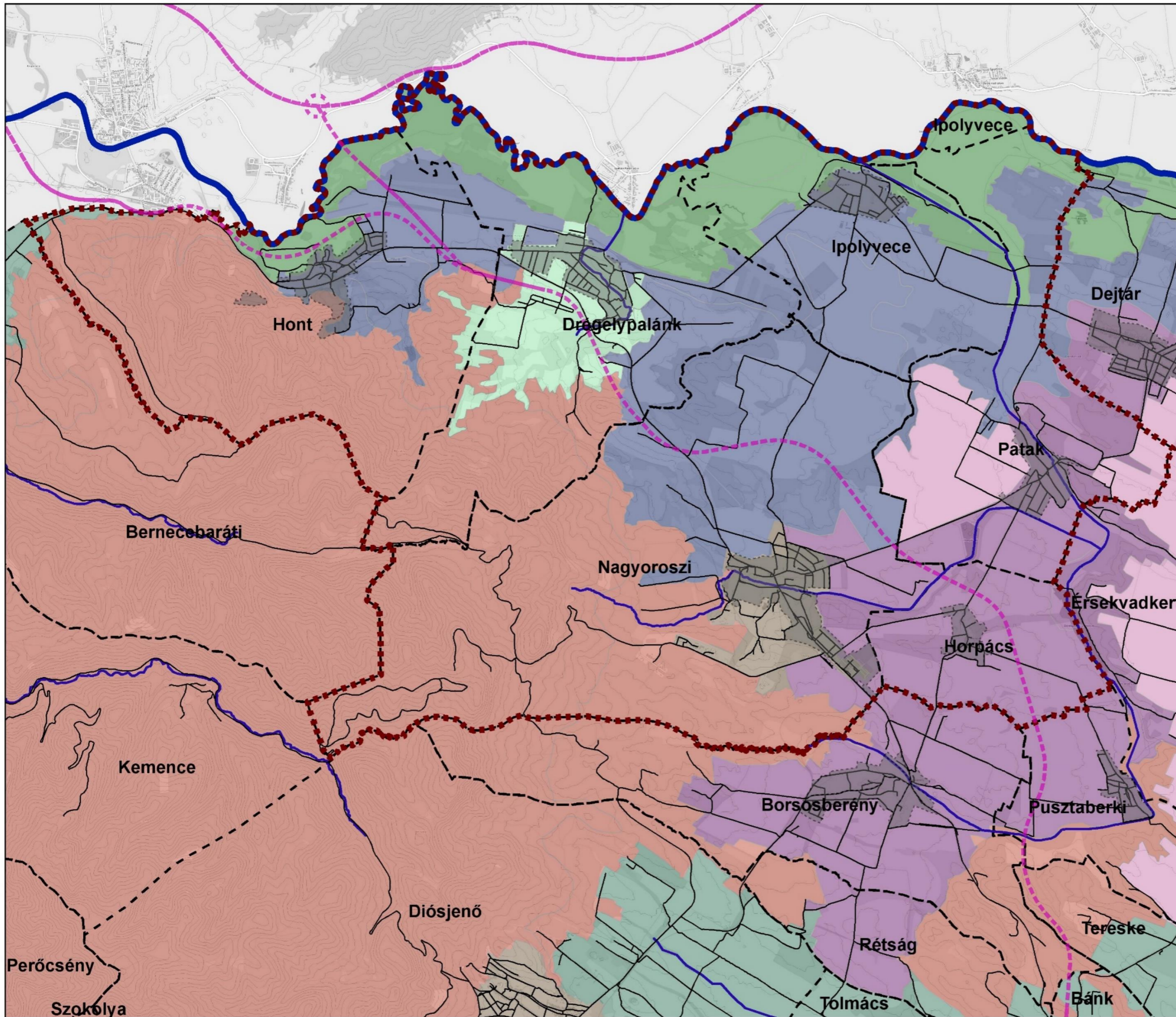
0 0,5 1 2 3 4 5 Km

Tájkarakterek területi lehatárolása

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
 - Település közigazgatási határa
 - Belterület határa
 - M2 tervezett nyomvonala
 - Közutak
 - Szintvonalak
 - Folyók
 - Ipoly
- ### Tájkarakter típus
- Erdő-agrármozaikos dombsági táj
 - Erdős, homogén hegységperemi táj
 - Gyep-szántómozaikos medence, völgy és hgerem
 - Szántó, hullámos síksági, dombsági és hgeremi táj
 - Szántó, mozaikos, hullámos síksági táj vízfolyások, erdőfoltok
 - Települési táj
 - Változatos felszínborítású terület
 - Vízdomináns folyótáj

N
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

Mezőgazdasági területek

Jelmagyarázat

- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- Vizsgáló terület határa
- M2 tervezett nyomvonala

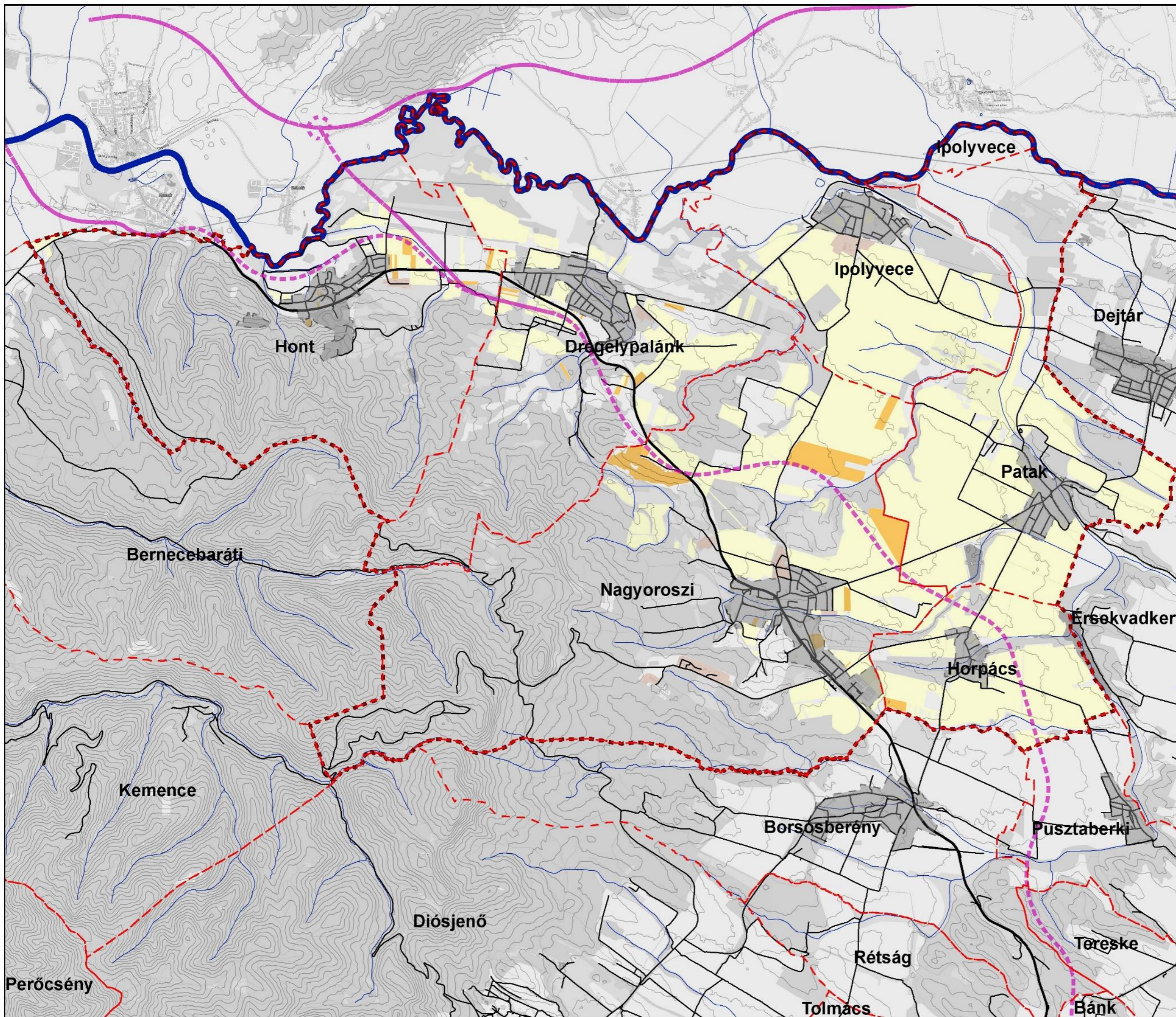
Közutak

- Főutak
- Mellékutak
- Földutak
- Szintvonal
- Ipoly
- Patak

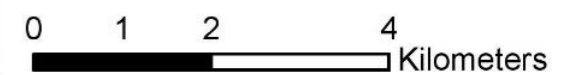
Mezőgazdasági területek

Kód

- Gyümölcsös
- Szőlő
- Szántó
- Mezőgazdasági üzem

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék
Tájépítész Msc II. évfolyam

Jelmagyarázat

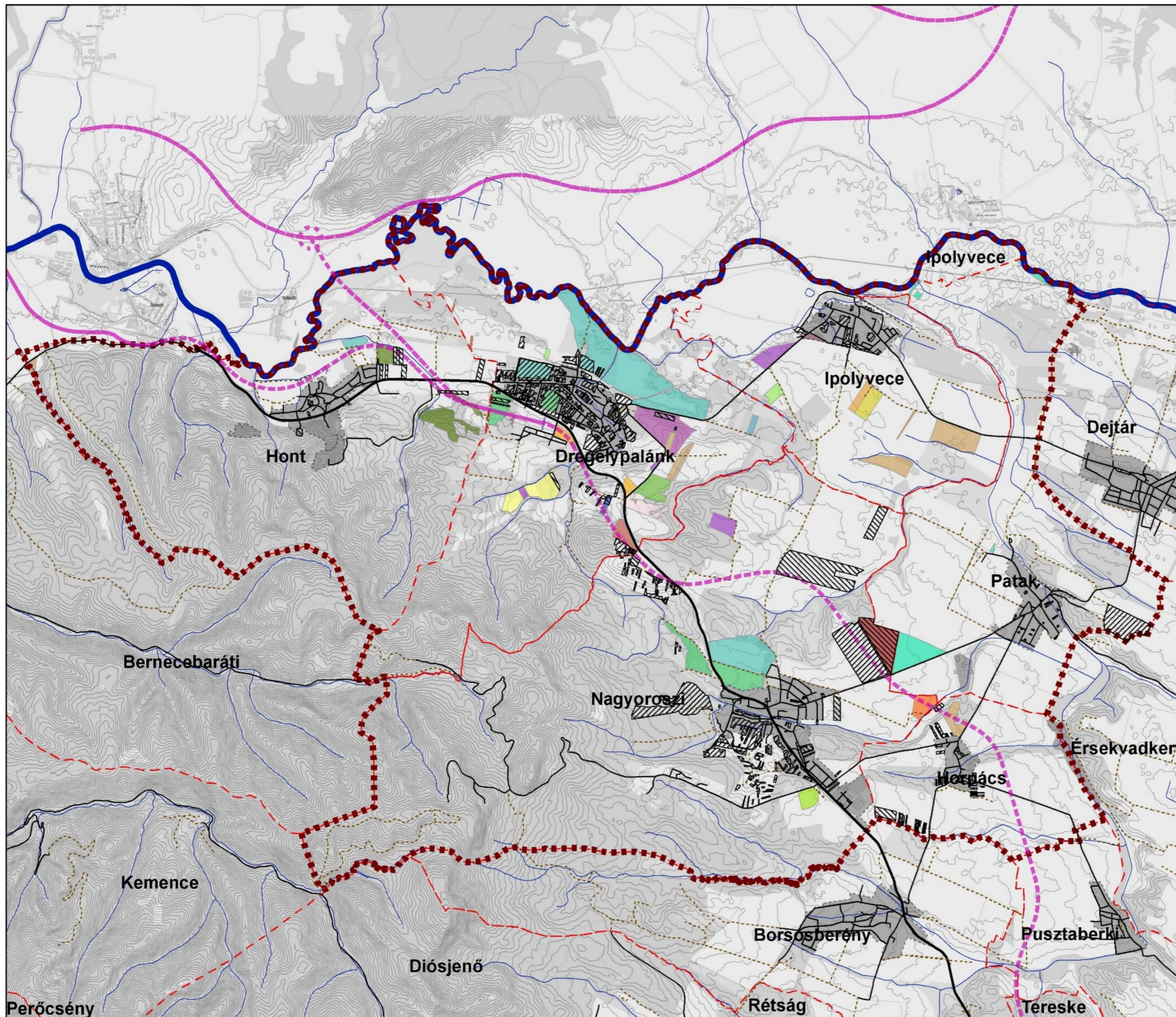
	Gyümölcsös jelenleg		M2 tervezett nyomvonala
	Gyümölcsös a topográfiai térképen (1970 körül)		elsőrendű út
	Vizsgálati terület határa		másodrendű út
	Település közigazgatási határa		alsóbbrendű út
	Belterület határa		utca
	Szintvonal		talajút
			Patak
			Ipoly

	A, CSE, ME, SZIL, D, MÁ, PR, FR		MÁ, PR, FR
	A, KÖR, CSE, ME, SZIL, D, MÁ, FR, PR		MÁ, PR, FR, K
	A, KÖR, CSE, ME, SZIL, MÁ, PR, FR, K		MÁ, PR, FR, K, B
	B, SZIL		MÁ, PR, SZAM
	K, MÁ, PR, FR, SZAM		MÁ, SZED, PR, SZIL
	MA, PR, FR, K		PR
	ME, KAJ, A, KÖR, ÓSZ, SZIL		PR, FR
	ME, SZIL		PR, FR, K
	ME, SZIL, MÁ, K, PR, FR, B		PR, FR, K, SZIL, ME, A, B
	ME, SZIL, PR, FR		PR, FR, ME, SZIL
	ME, SZIL, PR, FR, MÁ, SZAM		PR, K
	MÁ		SZAM
	MÁ, FR, PR, SZIL, A, K, SZED, SZAM		SZAM, B
			SZAM, PR, FR, SZIL, ME
			SZE, PR, MÁ, B, SZAM

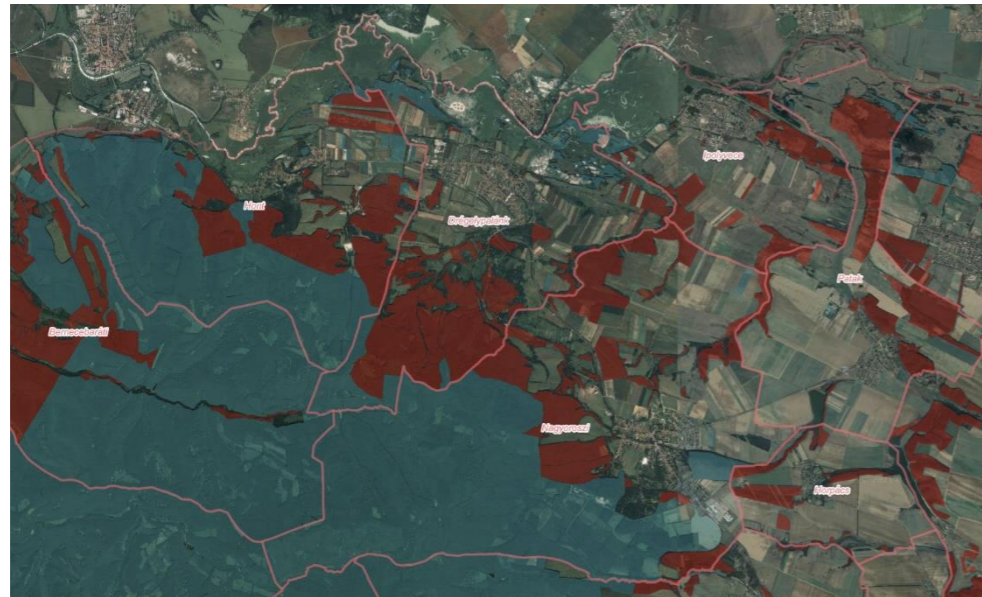
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 0,5 1 2 3 4 5 Km

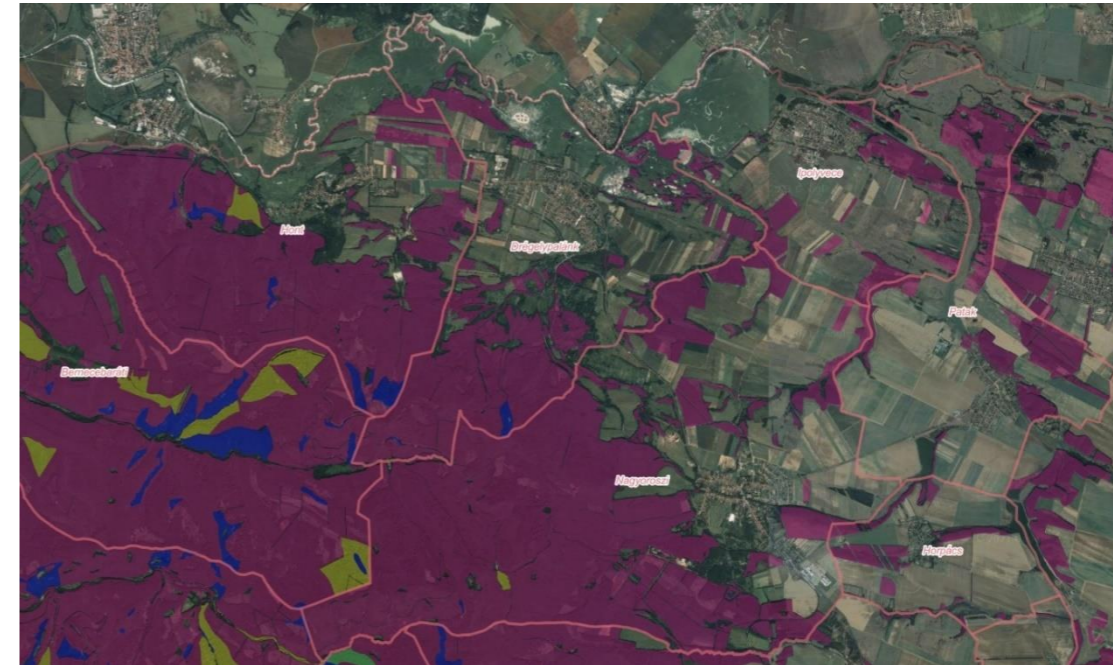
LXXVIII/3.2. Erdőgazdálkodás

A települések erdőgazdálkodásának vizsgálatához a NÉBIH Erdőtérképet vettük alapul. Az erdőterületek nagyrésze állami tulajdonban áll, illetve előfordulnak magántulajdonban lévő erdők is. Utóbbiak aránya főleg Horpácson, Ipolyvecén és Patakon nagy, a Börzsöny erdei szinte teljesen állami tulajdonban állnak, melynek oka a Duna-Ipoly Nemzeti Park jelenléte. Közös vagy vegyes tulajdonban álló erdők nincsenek. (7. ábra)

7. ábra: A vizsgálati terület erdei, tulajdonforma szerint: ■ állami tulajdon, ■ magántulajdon (forrás: NÉBIH Erdőtérkép)

Az erdők felhasználási üzemmódjai szerint túlnyomórészt vágásos, apró foltokban átalakító és faanyagtermelést nem szolgáló módok láthatók, szálaló gazdálkodás nem folyik. (8. ábra) A 2009. évi XXXVII. törvény - az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról meghatározásai szerint vágásos üzemmód esetén az erdőben a véghasználatok rendszeres ciklikussággal követik egymást, átalakító vagy átmeneti mód esetén a fő szakmai cél a vágásos üzemmódról az örökerdő-üzemmódra való áttérés, vagy a homogén, közel egykorú faállományok kisterületű szerkezeti változatosságának a növelésével az erdőborítás vágásos üzemmódú erdőgazdálkodáshoz képest folyamatosabb fenntartása. Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódban az erdőgazdálkodás során faállomány-gazdálkodásra nem kerül sor, az erdőben fakitermelés kísérleti, erdővédelmi, természetvédelmi, közjóléti, erdő-felújítási, vagy egyéb közérdekű céllal folytatható. (1.táblázat)

8. ábra: A vizsgálati terület erdei, felhasználási üzemmód szerint: ■ vágásos, ■ faanyagtermelést nem szolgáló, ■ átalakító

Előnyök	Hátrányok	Keletkező erdő problémái
könnyen tervezhető	erőszakos beavatkozás, élőhelyeket megszüntet	sérülékeny biotikus és abiotikus hatásokra
munka és faanyag jól koncentrálható	megváltoztatja az erdő mikroklímáját	felújítása költséges
megmaradó állományra nem kell vigyázni (nem marad)	csökkenti az erdő védőhatásait	természetes szelekció hiányzik
könnyen gépesíthető	gyomosodik a szabad felület	-

1. táblázat: A vágásos üzemmód előnyei, hátrányai és a keletkező erdő problémái

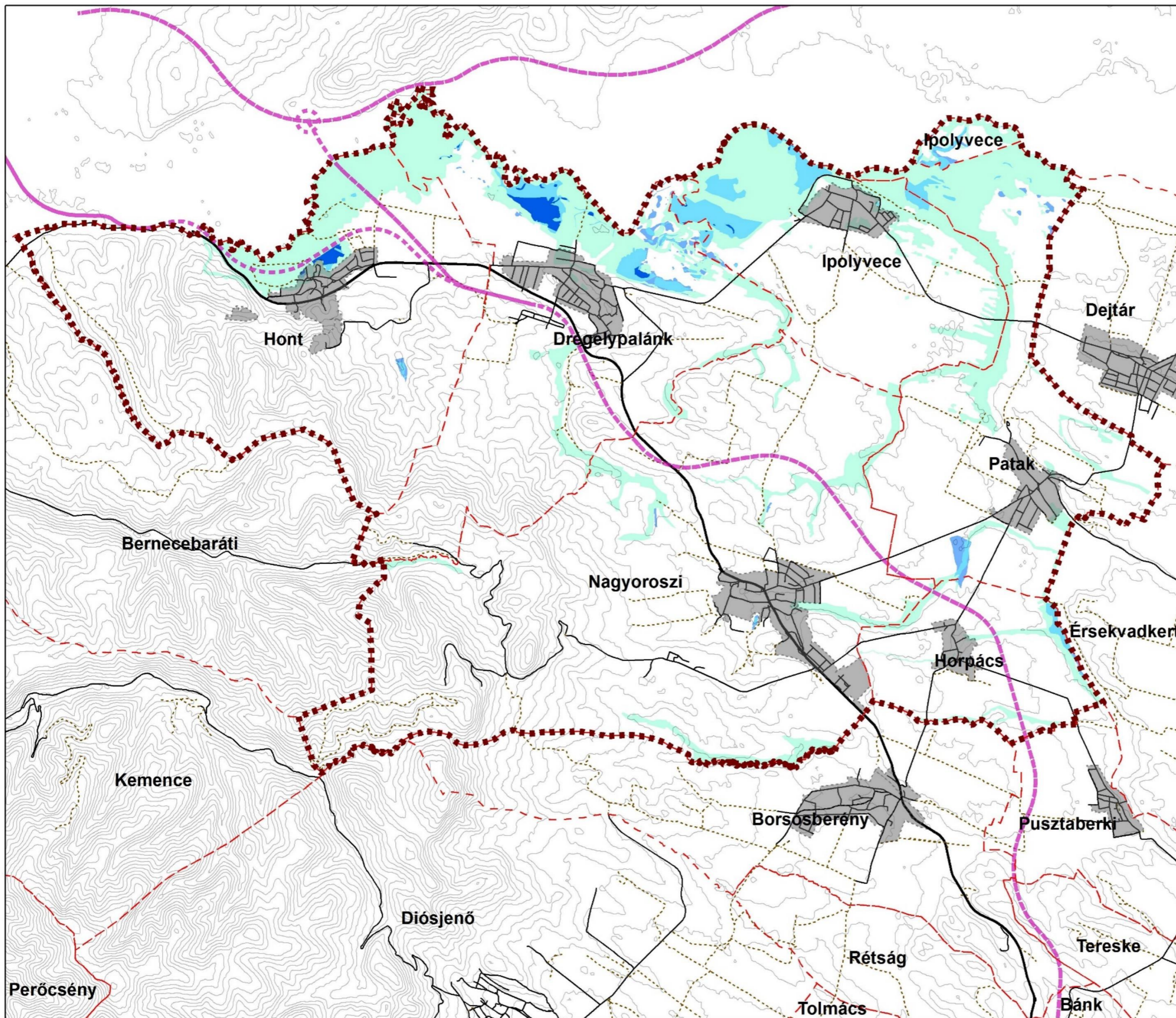
LXXVIII/3.3. Vízgazdálkodás

Magyarország 2022-2027 időszakra vonatkozó, harmadik Vízyűjtő-gazdálkodási Tervének (VGT3) része a Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések (JVK3) részegység. Ez tartalmazza az Ipolyra összeállított részvízyűjtő / tervezési alegység anyagot, melyet a KDVVIZIG készített. A dokumentum foglalkozik többek közt a vizsgálati terület vizeinek állapotával, érzékenységgel és a vízbázisokkal.

„Az alegység (Ipoly) területén jellemzően nagy és közepes esésű, dombvidéki-hegyvidéki jellegű, nagyrészt durva és közepesen finom mederanyaggal, meszes-szilikátos geokémiai összetétellel rendelkező víztestek találhatóak. Állapotuk természetes, az erősen módosított minősítést a rajtuk található tározók miatt kapták.” (INT-12) *(A vizenyős területek alakulása az I. katonai felméréstől napjainkig tervlap)* Víz tározó van a vizsgált területen belül például Honton, a Csitár-patakon. „A víztestek állapota szempontjából az alegység legmeghatározóbb tevékenységei (fő hajtóerők) az árvízvédelmi fejlesztések, az ipar és a településfejlesztés.” (INT-12) Az Ipoly „állapota kedvezőbbnek tekinthető számos egyéb hasonló vízfolyásnál.”

Legérzékenyebbek emberi tevékenységre a partiszűrős és talajvízes vízbázisok.

A közcélú ivóvízbázisok jelentős része sekély víztározókat csapol meg. Ilyen a megszünt balassagyarmati és litkei, illetve a nem üzemelő vagy tartalék vámosmikolai, Szécsény déli- és pöstyénpusztai, ludányhalászi vízbázis. A dokumentumból: „Az ivóvízbázisok diagnosztikai munkáinak és védőidom meghatározásának elvégzése, illetve a vízbázisok kijelölési eljárásának lefolytatása a vízbázisok biztonságba helyezése és biztonságban tartása érdekében a még üzemelő sérülékeny földtani környezetű vízbázisok esetében különösen sürgető feladat.”

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- szintvonal
- Stabil múltú, állandó vizenyős terület
- Többször változó, ma is meglévő vizenyős terület
- Újonnan (1990-es évek óta) kialakult vizenyős terület
- Valaha volt, mára eltűnt vizenyős terület

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

LXXVIII/3.4. Közlekedés

A vizsgált térség legjelentősebb útja a nagy forgalmat lebonyolító 2-es számú főút. 2-es főút, egy országos jelentőségű közút és elsőrendű főút, 78 km hosszú és Budapestet köti össze Parassapusztával (INT-13). Váctól az országhatárig az E77 –es európai főútvonal része. Az út Budapesten a Clark Ádám téri „0” kilométerkőnél kezdődik. A várost a Váci úton hagyja el. A Duna folyó bal partja mentén halad északnak egészen Vác városáig. A folyót elhagyva továbbra is északi irányban átkel a Börzsöny hegységen, majd közvetlenül az Ipoly folyó völgye előtt éri el az országhatárt. A főút Hont, Drégelypalánk és Nagyoroszi településén halad keresztül. Nagyon jelentős teherforgalmat bonyolít le, mely számos konfliktust eredményez. *(Közlekedési hálózat tervlap)*

A hat településből csak három van bekapcsolva a vasúti hálózatba. A térségben az a 75. számú Vác-Balassagyarmat jelzetű vonat közlekedik, naponta 8-szor. Nagyorosziban két darab vasútállomás található, Nagyoroszi és Drégelyvár névvel ellátva. Drégelypalánkon három darab vasútállomás található. Az első a Sáferkút megálló, mely legközelebb esik a Drégely várhoz. A település keleti részén a Drégely, míg északi részén a Drégelypalánk vasútállomások találhatóak. Az állomás nyugati vége vágányokban végződik, amely az 1920-as új államhatárok kialakításának szedték fel a további vágányszakaszt. Ipolyvece mindössze egy vasútállomással rendelkezik Ipolyvece néven.

Buszmegálló minden településen megtalálható, összesen 39 darab. A települések közösségi közlekedésének ellátásáról a főúton közlekedő helyközi Volánbusz-járatok gondoskodnak. Nagyorosziban napi 8-szor, Patakon napi 5-ször, Horpácson napi 3-szor, Drégelypalánkon, Ipolyvecén és Honton napi 2-szer jár busz.

Nagyoroszi településén kiépített kerékpárút nem található, csak kerékpározásra kijelölt erdei út. Honton kétféle kerékpározásra alkalmas infrastruktúra van. A települési szövetben kerékpáros útvonal kapott helyet, míg a külterületen Drégelypalánk és Hont között, illetve Hont és az országhatár között kerékpárút található. Ipolyvecén, Patakon és Horpácson nincs kerékpáros infrastruktúra.

Az Örökségeink Útján zöldút mind a hat vizsgált települést érinti. A zöldút minden település főtengelyén halad át és számos irányban elágazik. Az egyes helységek mind összeköttetésben vannak a szomszédos helységgel, kivéve egy helyen. Patak és Ipolyvece nincs összekötve zöldúttal.

Számos turistaút fellelhető a területen. A térségben halad Közép-Európa Zarándokútja a Mária-út. A Mária-út Nagyoroszi és Szügy települése között fut, további szakasza Parassapuszta, Tsitári kápolna és Drégelyvár között halad. A Gyöngyök útja, mely Budapest – Mátraverebély – Szentkút között fut áthalad Nagyoroszin és Horpácson. A „P” jelzésű túraútvonal Királyháza és Nagyoroszi között halad. A Palóc Piros Vándorút első szakasza megtalálható Nagyoroszin és Horpácson. A Börzsönyi zöld mountain bike

túra Bernecebarátiból indul Nagyoroszi településére. A K+ túraútvonal Hont településen halad át. A P+ útvonal Drégelypalánk és Drégelyvár között halad.

LXXVIII/4. Hemeróbiai szint (átalakítottság)

A hemeróbia szintje a táj antropogén átalakítottságának mértékét mutatja meg *(Befolyásoltság, átalakítottság tervlap)*. A területek átalakítottságának vizsgálata a jelenlegi területhasználat térkép alapján készült. A területhasználatok 5 kategóriába lettek sorolva aszerint, hogy mennyire térnek el az adott területen potenciálisan megjelenő természetes vagy természetközeli állapottól, és ez alapján lett kiszínezve a térkép.

- 1-es kategória (természetközeli): lombos erdő, gyep, álló víz, vizenyős terület
- 2-es kategória: cserjés-bozótos, gyepes-bozótos, facsoport, fenyőerdő, fás legelő,
- 3-as kategória (közepesen átalakított): ültetvény erdő, fasor, gyümölcsös, szántó, szőlő, mezővédő erdősáv, mezsgye
- 4-es kategória: mezőgazdasági üzem, várróm, tanya, üdülő terület
- 5-ös kategória (erősen átalakított): felhagyott bánya, ipar-gazdaság-kereskedelm, családi házas, családi házas kerttel, temető

Megállapítható, hogy a Börzsöny területe és az Ipoly menti területek a legkevésbé befolyásoltak, míg a települések belterülete, és annak közvetlen környezete a leginkább befolyásolt. Közepesen befolyásolt területek a keleti és a dél-keleti részen vannak, mivel ez a terület viszonylag sík, szántóföldi művelésre alkalmasabb és jelenleg is ezt a tevékenységet végzik itt.

A *tervlap* alapjául szolgáló területhasználatos térkép az ArcGIS Imagery műholdfelvétele alapján készült, 1:5000 nagyításban digitalizálva a foltokat.

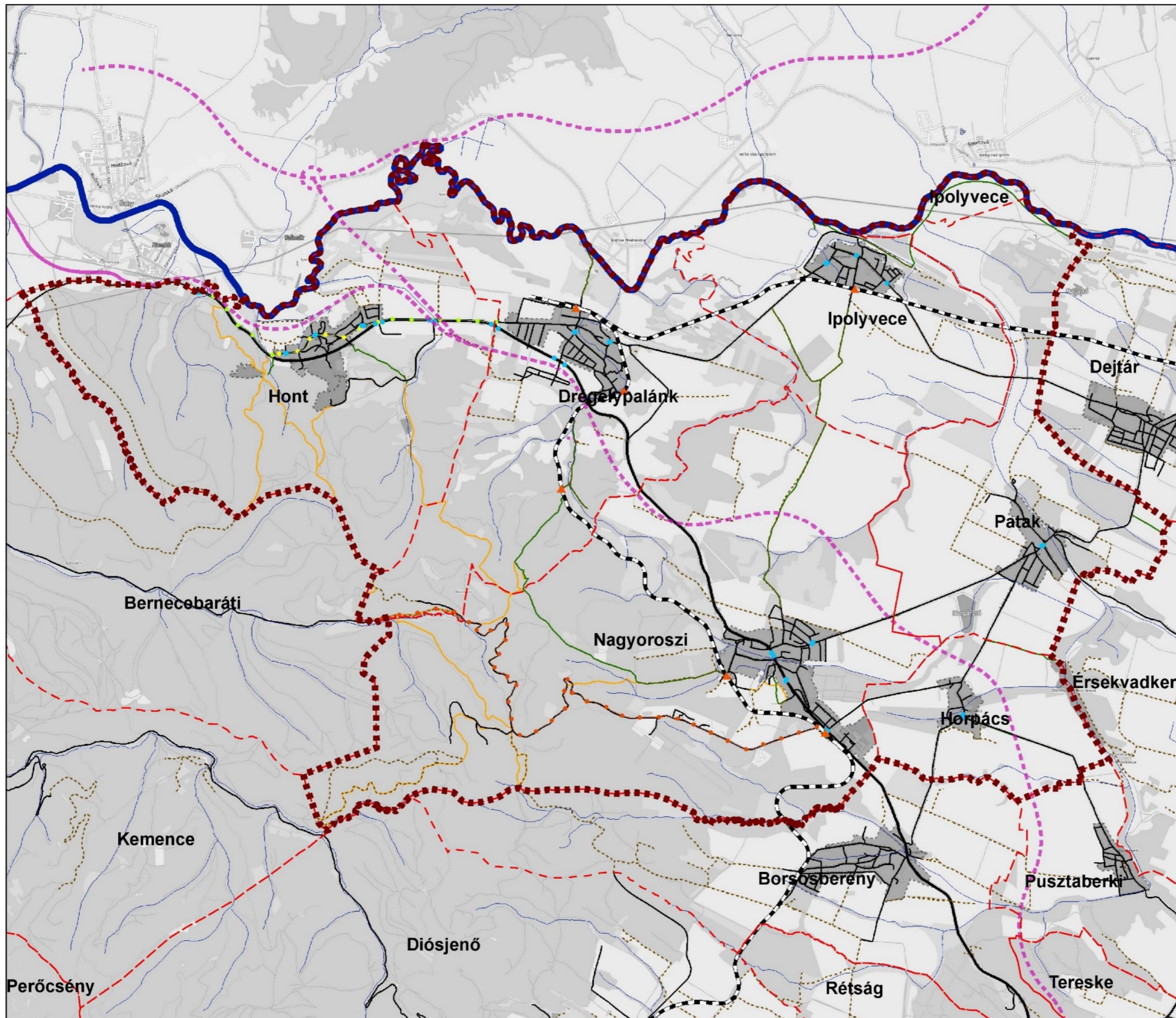
Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határ
- M2 tervezett nyomvonala
- Ipoly
- Patak
- Vasútállomás
- Buszmegálló
- Kerékpárút
- Kerékpáros útvonal
- Kerékpározásra kijelölt erdei út
- Vasút
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- Zöldút
- Turistaút
- Belterület

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

Befolyásoltság, átalakítottság

Jelmagyarázat

—+—	vasutvonal	—	Ipoly
—	Szintvonal	—	Patak
- - -	M2 tervezett nyomvonal	- - -	Település közigazgatási határa
—	elsőrendű út	—	Belterület határa
—	másodrendű út	- - -	Vizsgálati terület határa
—	alsóbbrendű út	—	
—	utca	—	
- - -	talajút		

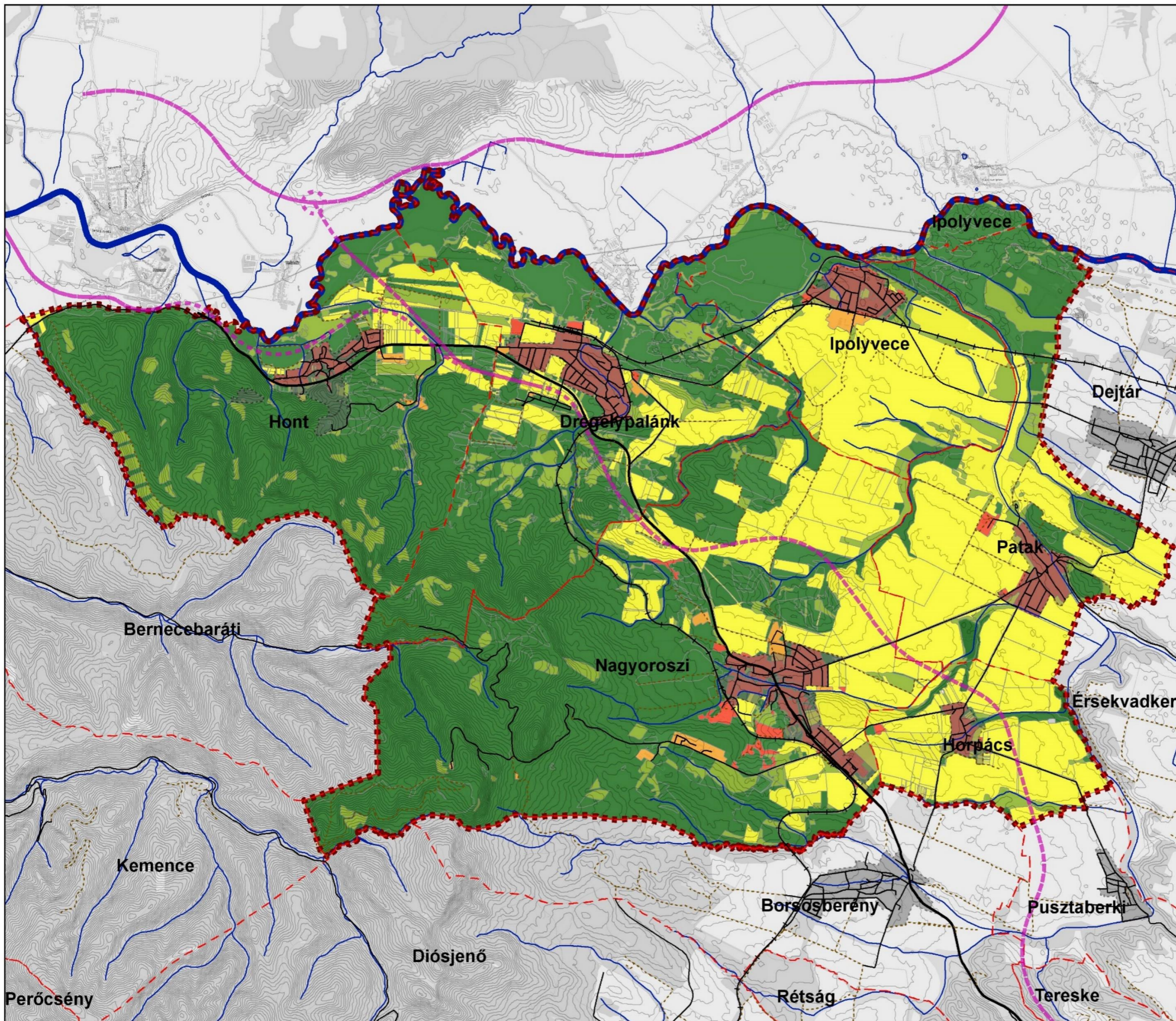
Átalakítottság mértéke

■	1	(természetköz...
■	2	
■	3	
■	4	
■	5 (erősen átalakított)	

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 0,5 1 2 3 4 5 Km

LXXVIII/5. Tájhasználati konfliktusok

A tájhasználatokat érintő konfliktusok közül az eróziót, deflációt, belvizet, és fragmentációt emelnénk ki. Az elsősorban természetes folyamatokat az emberi tevékenység tovább súlyosbíthatja, amennyiben a veszélynek kitett területeken oda nem illő tájhasználatot alkalmaz.

LXXVIII/5.1. Erózió

Az erózió szűkebb értelemben a csapadékvíz, tágabb értelemben a víz és a jég, általános értelemben minden felszíni erő a felszínt pusztító munkája. A lepusztított anyagot a víz (stb.) elszállítja, és származási helyétől többé-kevésbé messze rakja le: a lerakás folyamata az akkumuláció. (INT-14)

A térség túlnyomó része közepesen érzékeny kategóriába esik erózióveszély szempontjából. (*Erózióveszélyes területek tervlap*) A legkevésbé érzékeny területek az Ipoly mentén, Ipolyvecétől keletre, Nagyoroszi belterületétől nyugatra és Drégelypalánk belterületétől délre találhatók. Erősen érzékeny területek csak pontszerűen, elszórtan találhatók a térségben: a Börzsöny hegylábi területein, a 2-es út mentén és a Börzsöny magasabban fekvő területén. A térképet a szintvonalakkal összevetve jól látszik az összefüggés a terület lejtéviszonyai és az erózióra való érzékenység között: a meredekebb területen nagyobb az erózió veszélye. A *tervlapot* a Tájtervezési és Területfejlesztési tanszék adatszolgáltatásából származó raszteres adatállomány polygonizálásával, és tematikus színezésével készült.

LXXVIII/5.2. Defláció

A defláció a szél általi erózió, mely növényzettel nem, vagy alig borított talajfelszíneken fordul elő. A mállás vagy a napi hőingás folytán meglazított és felaprított szemcséket a szél tömegesen elhordja, ott kisebb-nagyobb mélyedéseket hoz létre, vagy a szállított szemcsék által csiszolt felületek keletkeznek. (INT-15)

Defláció által erősen veszélyeztetett területek elsősorban Ipolyvecén, Patakon és Nagyorosziban fordulnak elő (*Deflációveszélyes területek tervlap*). Drégelypalánkon csak kevésbé veszélyeztetett, de nagy kiterjedésű területek találhatók, Honton pedig csak a Szondy utca végén figyelhető meg egy kisebb defláció által érintett folt. Horpács területén nem jellemző defláció általi veszélyeztetettség. Deflációnak leginkább kitett talajtípusok a humuszos homoktalaj és a Ramann-féle barna erdőtalaj. A *tervlap* a Tájtervezési és Területfejlesztési tanszék adatszolgáltatása alapján készült, a defláció-veszélyeztetettséget mutató állomány 1-8-ig tartó skálájának 7-es (kevésbé veszélyeztetett) és 8-as (erősen veszélyeztetett) tartományát megjelenítve.

LXXVIII/5.3. Belvíz

A belvíz olyan állóvíz, amely nagyobb esőzések, hirtelen hóolvadás vagy a talajvíz szintjének emelkedése miatt keletkezik. Azért nem tud természetes módon elszivárogni, mert a talaj felső rétegében a talaj szabad pórusai vízzel telítődnek. Ha a belvíz hosszabb ideig van jelen, a mezőgazdaságban kárt okoz azzal, hogy a kultúrnövények gyökérzete a tartósan vizes közegben károsodik. (INT-16)

A térségben az Ipoly jelenlétének okán elsősorban északon találhatóak nagyobb belvizes, vizenyős területek (*Belvízzel veszélyeztetett és kockázatos művelésű területek tervlap*). A legnagyobb kiterjedésű belvívveszélyes részek Drégelypalánkon találhatóak. A belvíz miatt kockázatos művelésű mezőgazdasági területek így elsősorban Drégelypalánkot és Hontot érintik. A *tervlap* a Tájtervezési és Területfejlesztési tanszék adatszolgáltatása alapján készült.

LXXVIII/5.4. Fragmentáció

A fragmentáció az élőhely területi csökkenésének és feldarabolódásának folyamata (INT-09). A tervezési terület fragmentáltságának, feldaraboltságának vizsgálata során azt vettük figyelembe, hogy a jelenlegi területhasználatokat milyen mértékben osztják fel vonalas elemek, mint a burkolt és talajutak, illetve a vasutak (*Fragmentáció elemzés tervlap*). Így megállapítottuk, hogy a legkisebb területhasználat "fragmentumok" 0 és 23,7 hektár közé, míg a legnagyobb területhasználatok, mint a Börzsönyben húzódó erdők, 691,81 és 1377,8 hektár közé esnek. Megjegyezzük, hogy a "jelenlegi területhasználat" tervlapon jelölt kis területű irtások a Börzsönyben okozzák az erdőkben megjelenő apró fragmentumokat, térképi hibákat.

Felhasznált források

INT-01	ZIFFA https://ziffa.hu/mi-a-zoldinfrastruktura/
INT-02	NDVI leírása https://www.met.hu/ismertetok/NDVI_ismerteto.pdf
INT-03	A zöld infrastruktúra leírása https://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/green_infra/hu.pdf
INT-04	Ramsari területek http://www.ramsar.hu/teruletek/11.htm
INT-05	Ipoly völgye Natura2000

- INT-06 <https://natura.2000.hu/hu/teruletek/b/HUDI20008>
Börzsöny és Visegrádi-hegység Natura2000
<https://natura.2000.hu/hu/terkepek/hudi10002>
- INT-07 Börzsöny Natura2000
<https://natura.2000.hu/hu/teruletek/b/HUDI20008>
- INT-08 Ipoly völgye Natura2000
<https://natura.2000.hu/hu/teruletek/b/HUDI20008>
- INT-09 Nógrád megye helyi jelentőségű természetvédelmi területei
<https://provertes.hu/index.php/termeszeti-ertekek-es-vedelmuk/helyi-vedett-teruletek-magyarorszagon/308-nograd-megye-helyi-jelentosegu-termeszetvedelmi-teruletei>
- INT-10 OKIR térkép
<http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu>
- INT-11 Szántóföldek élővilága
<https://provertes.hu/index.php/termeszeti-ertekek-es-vedelmuk/helyi-vedett-teruletek-magyarorszagon/2-fomenu/341-szantofoldek-elovilaga>
- INT-12 KDVVIZIG Ipoly
http://vizeink.hu/wp-content/uploads/2020/04/1_8_Ipoly_JVK_2020_jovahagyott.pdf
- INT-13 Menetrendek
<https://www.menetrendek.hu/>
- INT-14 Erózió
[https://hu.wikipedia.org/wiki/Er%C3%B3zi%C3%B3_\(geol%C3%B3gia\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Er%C3%B3zi%C3%B3_(geol%C3%B3gia))
- INT-15 Defláció
[https://hu.wikipedia.org/wiki/Defl%C3%A1ci%C3%B3_\(f%C3%B6ldrajz\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Defl%C3%A1ci%C3%B3_(f%C3%B6ldrajz))
- INT-16 Belvíz
<https://hu.wikipedia.org/wiki/Belv%C3%ADz>

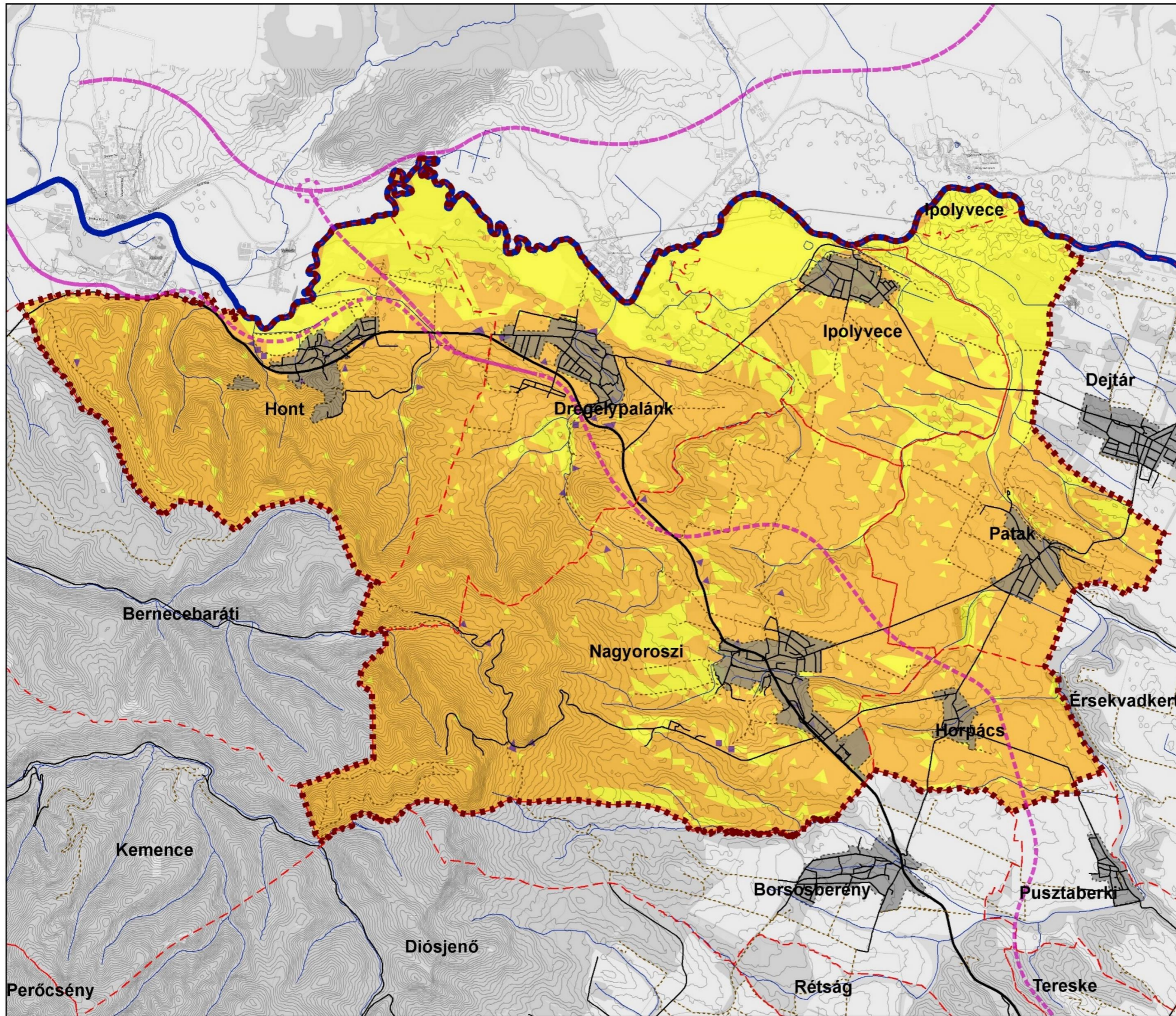
Nyomtatott irodalom

- DÖVÉNYI 2010 Dövényi Zoltán (2010) Magyarország kistájainak katasztere, Budapest, MTA
Földrajztudományi Kutató Intézet

Erozióveszélyes területek

Jelmagyarázat

- M2 tervezett nyomvonala
- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- Szintvonal
- Ipoly
- Patak
- Belterület határa
- Erozióveszély mértéke**
- legkevésbé érzékeny
- közepesen érzékeny
- legerősebben érzékeny

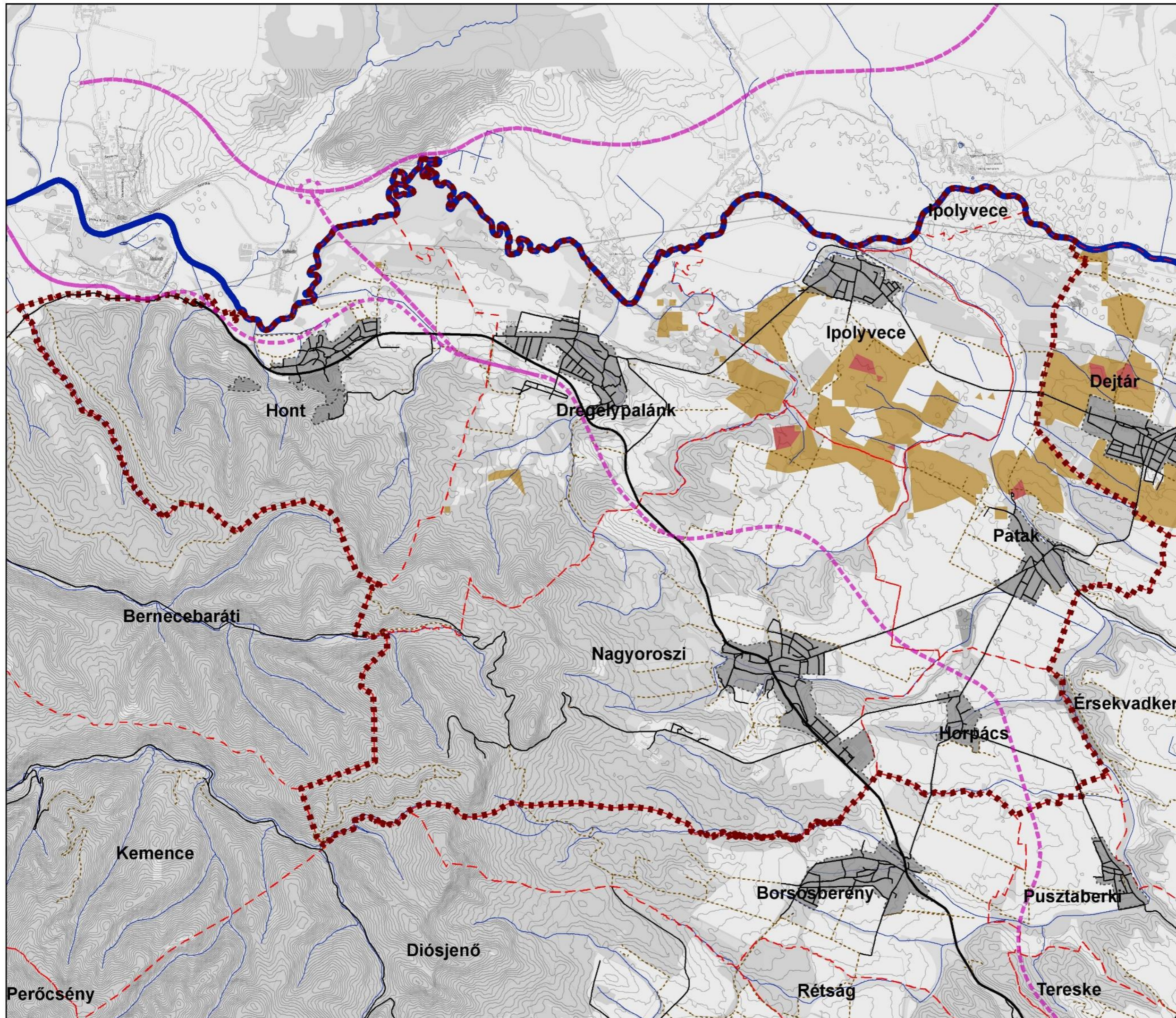
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

Deflációveszélyes területek

Jelmagyarázat

- M2 tervezett nyomvonala
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- Belterület határa
- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Ipoly
- Patak
- Deflációveszélyes területek
 - Kevésbé veszélyeztetett terület
 - Erősen veszélyeztetett terület
- Szintvonal

N
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 0,5 1 2 3 4 5 Km

Belvízzel veszélyeztetett és kockázatos művelésű területek

Jelmagyarázat

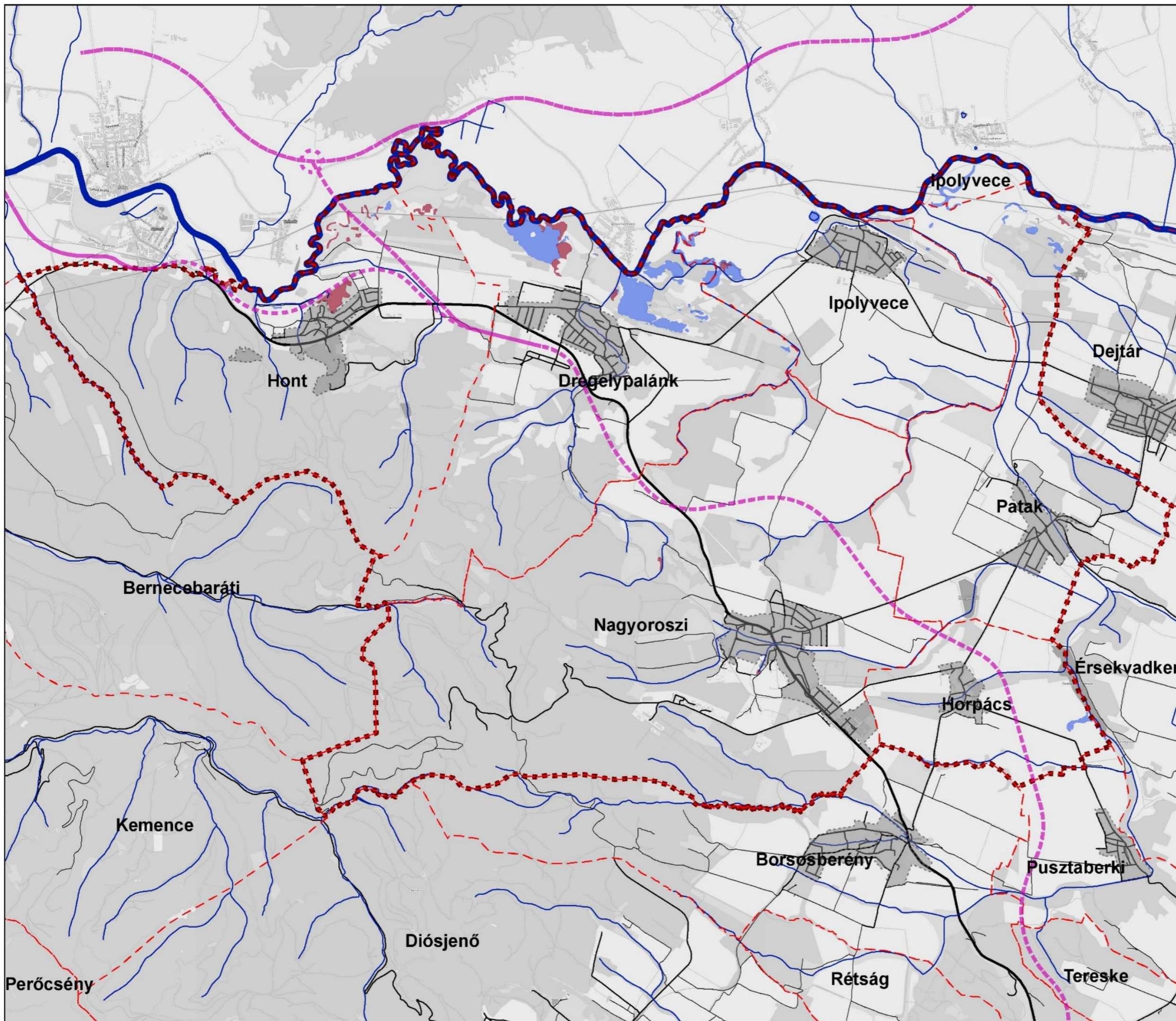
- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- mellékút
- főút
- földút
- Folyó
- Patak
- Kockázatos művelésű területek
- Mocsaras, vizenyős területek

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

1:85 000

0 1,25 2,5 5 km

Fragmentáció elemzés

Jelmagyarázat

- M2 tervezett nyomvonala
- Vasút
- Burkolt út
- Földút
- Szintvonal
- Vizsgálati terület határa
- Belterület
- Település közigazgatási határa

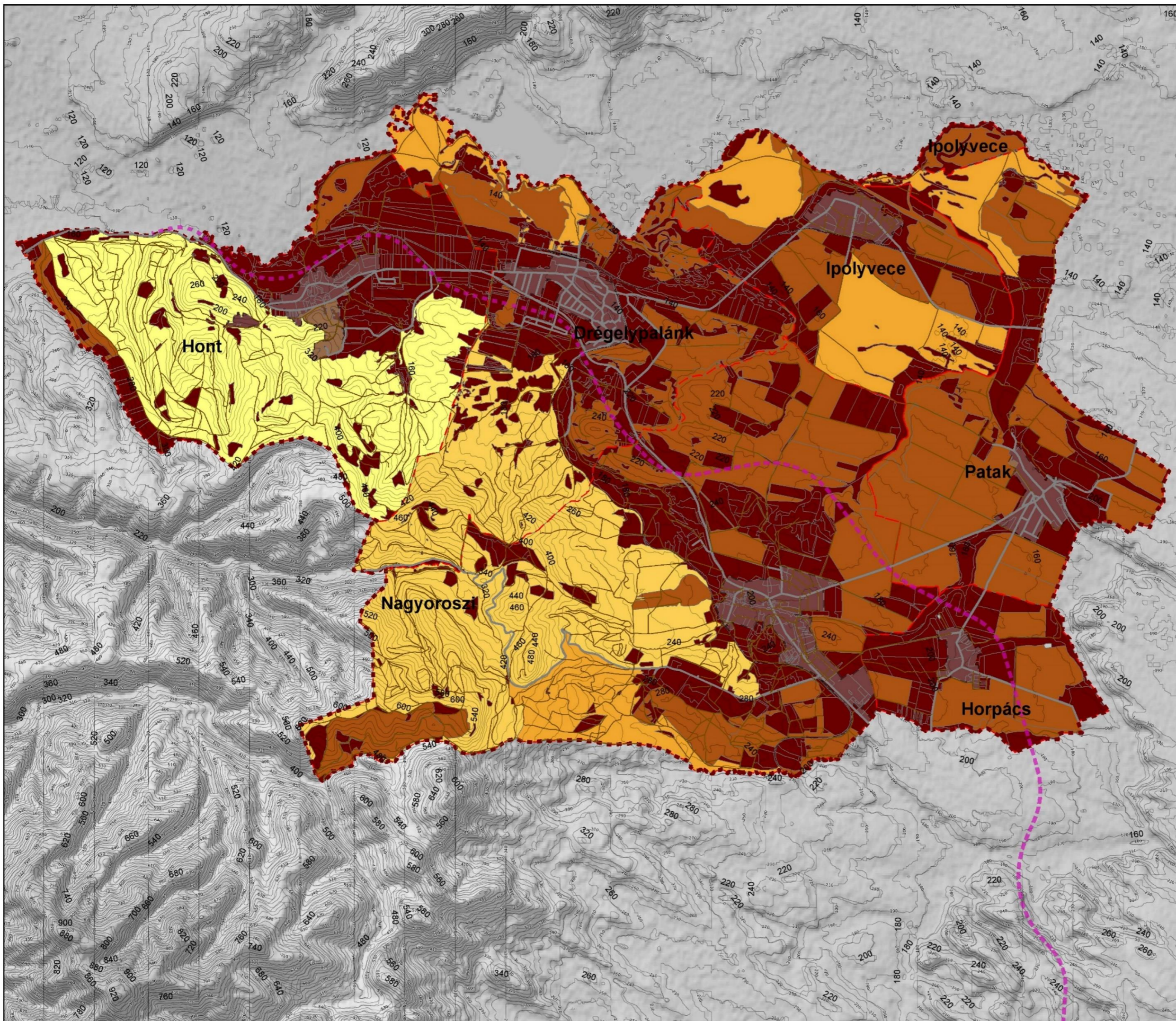
Terület (ha)

- 0 - 23,7
- 23,71 - 113,2
- 113,21 - 319,1
- 319,11 - 691,8
- 691,81 - 1377,8

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

LXXIX. Örökségvédelem - táji örökség és tájalakulás vizsgálata, értékelése

A hat településre kiterjedő tervezési terület egy különleges, sokarcú tájegység, hiszen egyszerre jellemzi a Börzsöny erdeinek és hegyvidékének, valamint az Ipoly-völgy síkvidékének a jelenléte. Országos viszonylatban is kiemelkedő mennyiségű (területi kiterjedésű) védett, illetve oltalom alatt álló természeti területekkel rendelkezik a térség. A természeti-táji értékek, az Ipoly, a táj történetisége, a tájképi adottságok, valamint a palóc szellemi és népi építészeti örökség teszik a tájat egyedivé.

A természeti és kulturális örökséget tárgyaló fejezet négy fő részre tagolódik:

- feltárja a térségi tájalakulási folyamatokat és a tájtörténet meghatározó eseményeit, és az értéket képviselő, örökségnek tekintendő történeti tájhasználatokat,
- számba veszi és elemzi a térségben fellelhető táji örökségeket,
- meghatározza a tájjelleg adó, tájkaraktert meghatározó tényezőket, valamint
- összefoglalja a térségben tapasztalt táj- és örökségvédelmi jellegű problémákat és azok megoldási lehetőségeit

Az elvégzett *tájtörténeti elemzések* (az 1780-as évektől napjainkig) rámutatnak, hogy melyek azok a hajdani jellemző tájhasználatok és tájelemek, amelyek mára részben, vagy teljesen eltűntek a területről, tehát veszteségnek tekinthetők a táji örökségek és tájalakulási folyamatok számbavételekor. Közülük a szőlőtermesztő területek, erdei legelők mindenképp említést érdemelnek. Ugyanezen elemzések rávilágítanak arra is, hogy melyek azok múltból megörökölt, évszázadok óta fennmaradt tájelemek és területhasználatok, amelyek állandóságukkal bizonyítják létjogosultságukat a tájban (pl. erdők, folyómenti nedves gyepek). Kirajzolódnak azon negatív tájváltozási tendenciák is, amelyek a tájat veszélyeztetik.

Az elkészített (több száz tételből álló) *táji örökségleltár* a védelmi és fejlesztési célok megalapozása mellett hozzájárulhat a helyi identitás (tájidentitás) erősítéséhez, valamint a szellemi örökség megőrzéséhez is. A természeti és kulturális örökségelemek különböző szempontok szerint elvégzett sűrűségvizsgálatai a táji örökség térbeli mintázatát, koncentrációs helyeit mutatják, ezen eredmények alapozzák meg a vidékfejlesztésre, területfejlesztésre és a turisztikai fejlesztésekre (pl. tematikus túraútvonalak kialakítására) vonatkozó javaslatokat.

Az örökségleltár elemzéséből kirajzolódik, hogy a térség mely részén, milyen típusú örökségelemek koncentrálnak és ebből adódóan melyek azok a karakterformáló örökségek, tájjellegadó tényezők, amelyek összekötik, egységgé formálják a térség településeit.

Az elemzések választ adnak arra is, hogy mely sajátságok azok, amelyek egyedivé teszik a területet más területekkel összehasonlítva. A hegyvidéki jelleg és az Ipoly jelenlétén túl a táj szakralitását, a szőlőtermesztő és állattartási-gyepgazdálkodási hagyományokat, a tájképi adottságokat, hadtörténeti emlékeket, a várak és kiskastélyok jelenlétét, valamint a palóc kultúrát azonosítottuk a legfontosabb *tájkaraktert meghatározó antropogén tényezőként* a tájban.

I. katonai felmérés (1782-'85) elemzése Jelmagyarázat

- Tervezési terület határa
- Közigazgatási határ

Pontszerű elemek

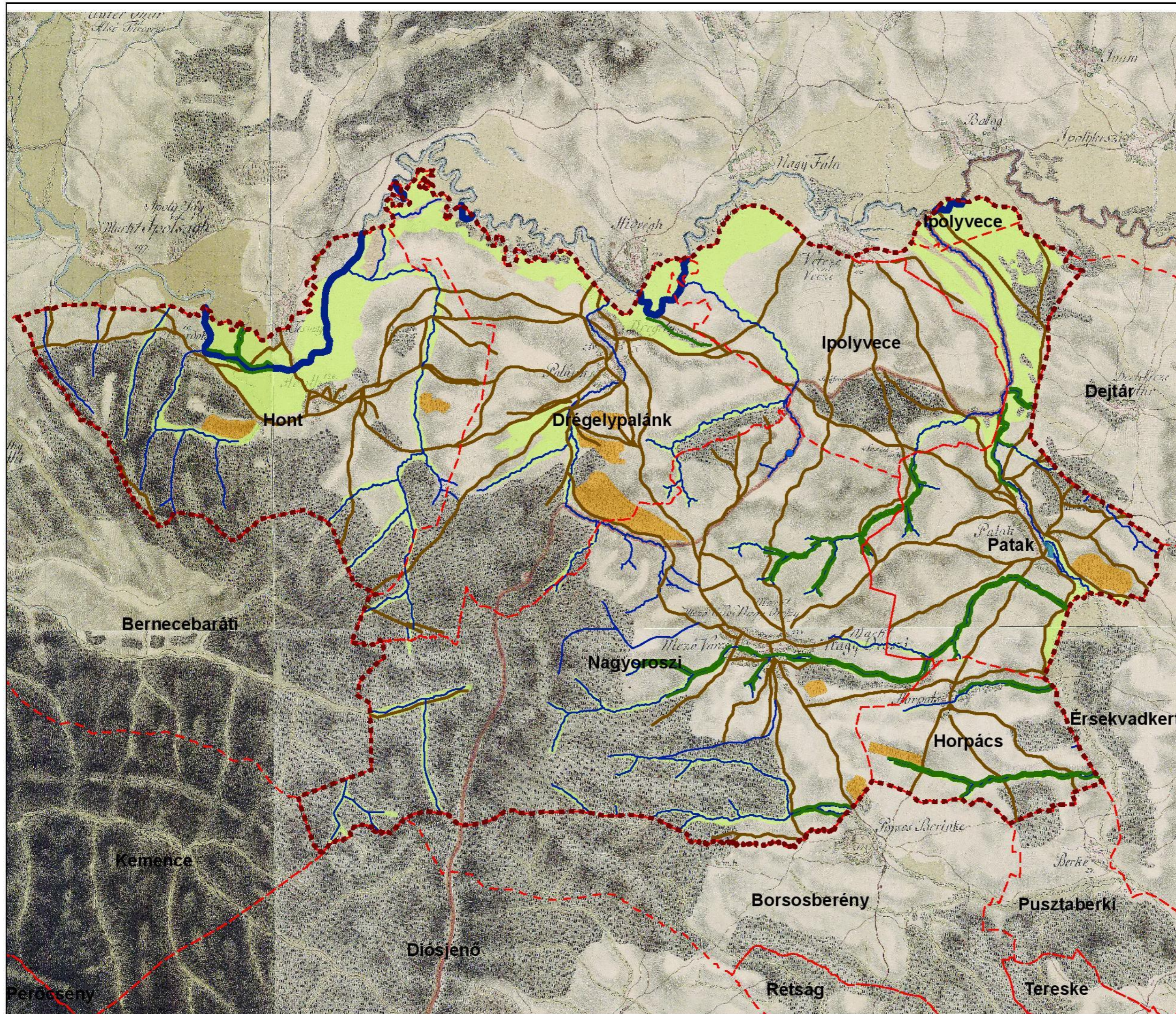
- Forrás

Vonalas elemek

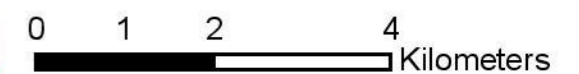
- Vízfolyás
- Ipoly
- Mezővédő erdősáv
- Földút

Területhasználat

- Gyepterület
- Szőlőterület
- Vízfelület
- Vizenyős terület

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék

A II. katonai felmérés területhasználatai

Jelmagyarázat

 Település közigazgatási határa

 Pontszerű elem

Vonalas elem

 Vízfolyás (patak, csatorna)

 Kocsiút

 Burkolt út

 Földút

Területhasználat

 Erdőterület

 Gyepterület

 Kert

 Vizenyős terület (mocsaras)

 Szántó

 Szőlőterület

 Települési terület

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilométer

Jelmagyarázat

- Közigazgatási határ
- Vizsgálati terület határa

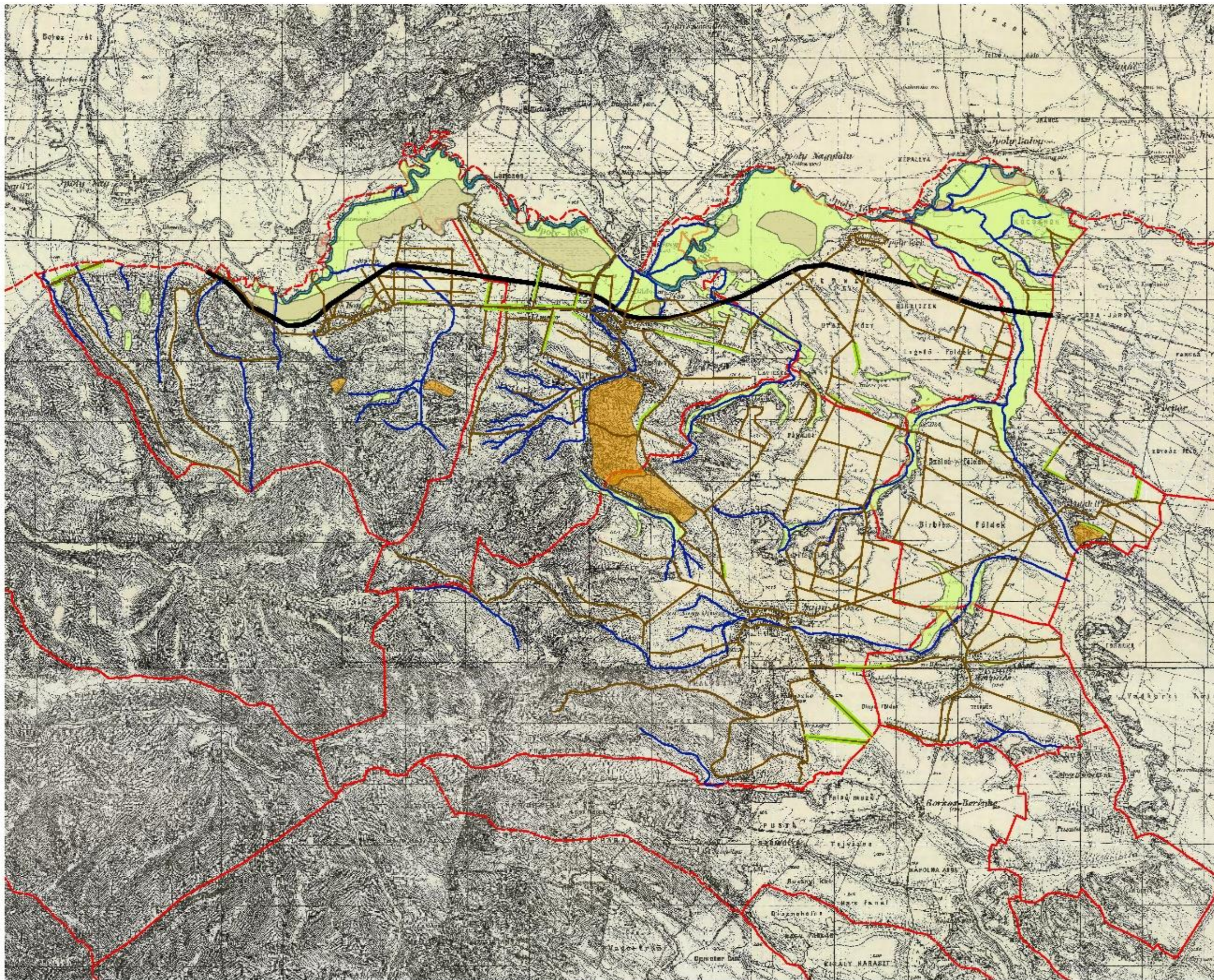
Területhasználatok

- Gypeterület
- Szőlőterület
- Vizenyős terület
- Vízgazdálkodási terület

Vonalas elemek

- Fasor
- Földút
- Vízfolyás
- Vasútvonal

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Diszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési
Tanszék

Tájvédelmi és tájfejlesztési
tanulmányterv

IV. katonai felmérés (1941) elemzése

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa

Területhasználat

- Fás legelő
- Gyepterület
- Gyümölcsös
- Vizenyős terület
- Vízgazdálkodási terület

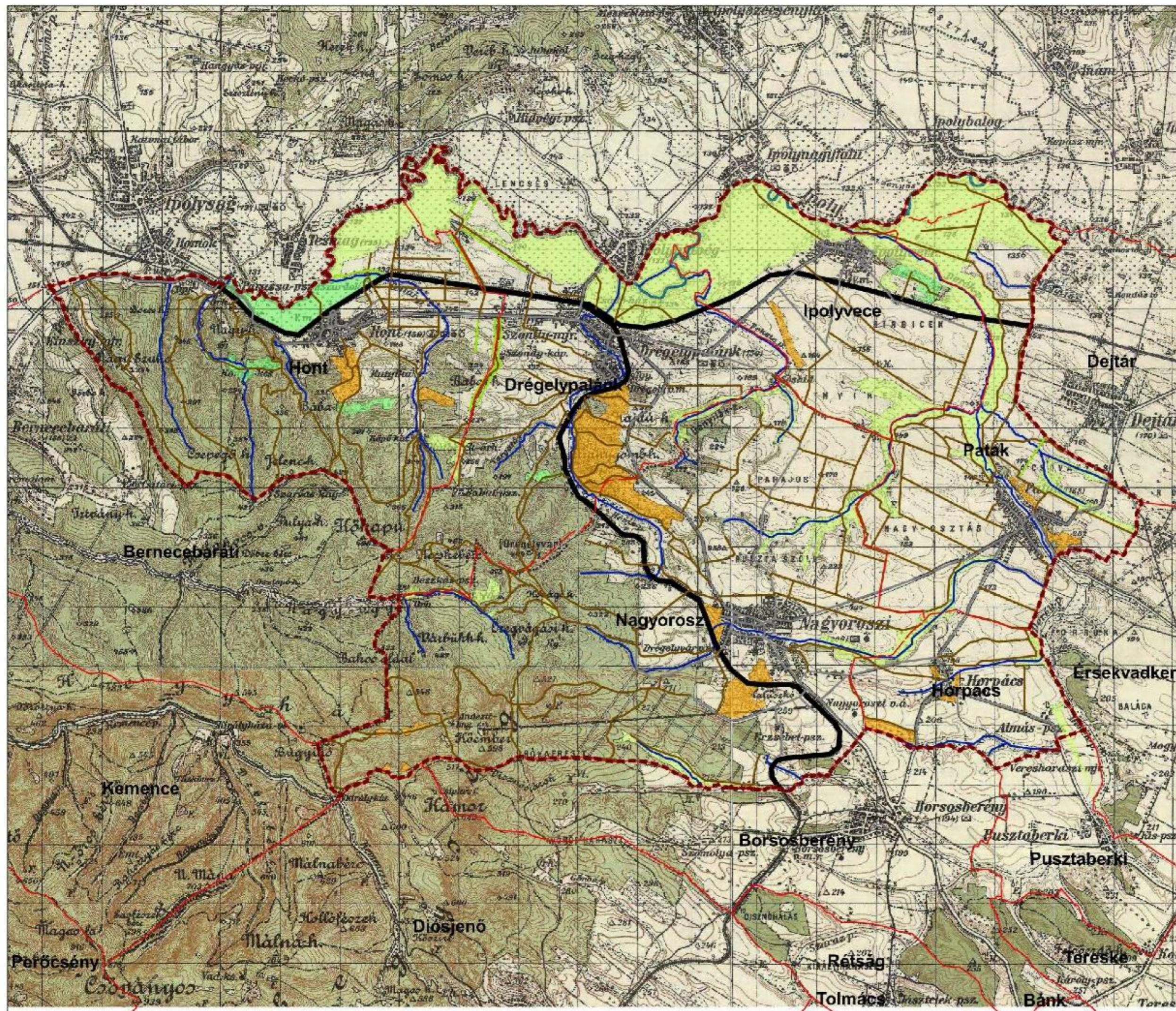
Vonalas elemek

- Vasútvonal
- Burkolt út
- Földút
- Fasor
- Vízfolyás

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék

0 1 2 3 km

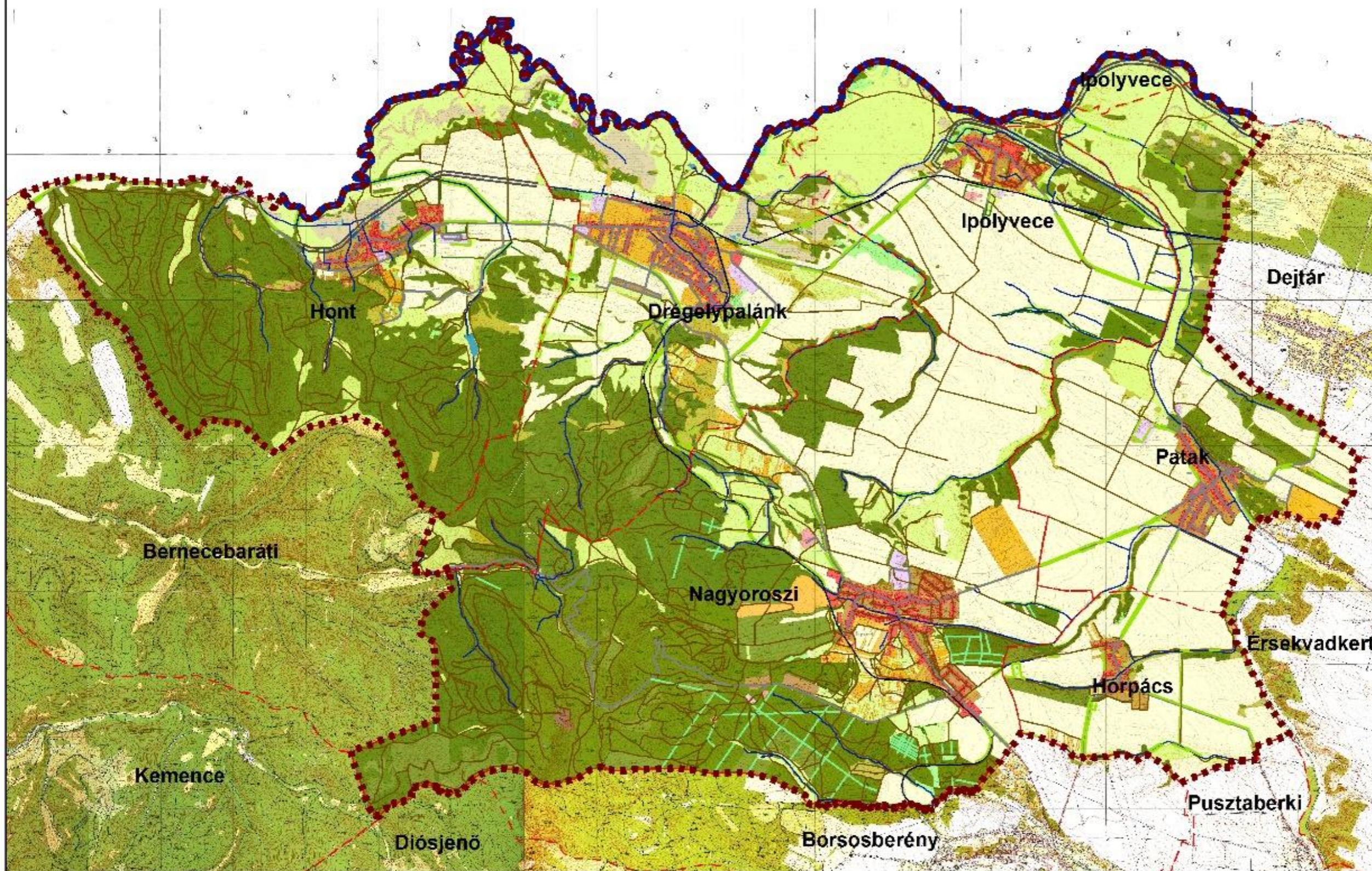

Tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterv

Topográfiai térkép

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Vasút
- Burkolt út
- Földút
- Gát
- Mezővédő erdősáv
- Fasor
- Nyiladék
- Ipoly
- Vízfolyás
- Erdő
- Bozótos
- Fás legelő
- Gyep
- Mocsár/láp
- Vízfelület
- Gyümölcsös
- Keet
- Szőlő
- Szántó
- Település
- Tanya
- Honvédelmi terület
- Ipari-gazdasági terület
- Bányaterület

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

Jelenlegi területhasználat

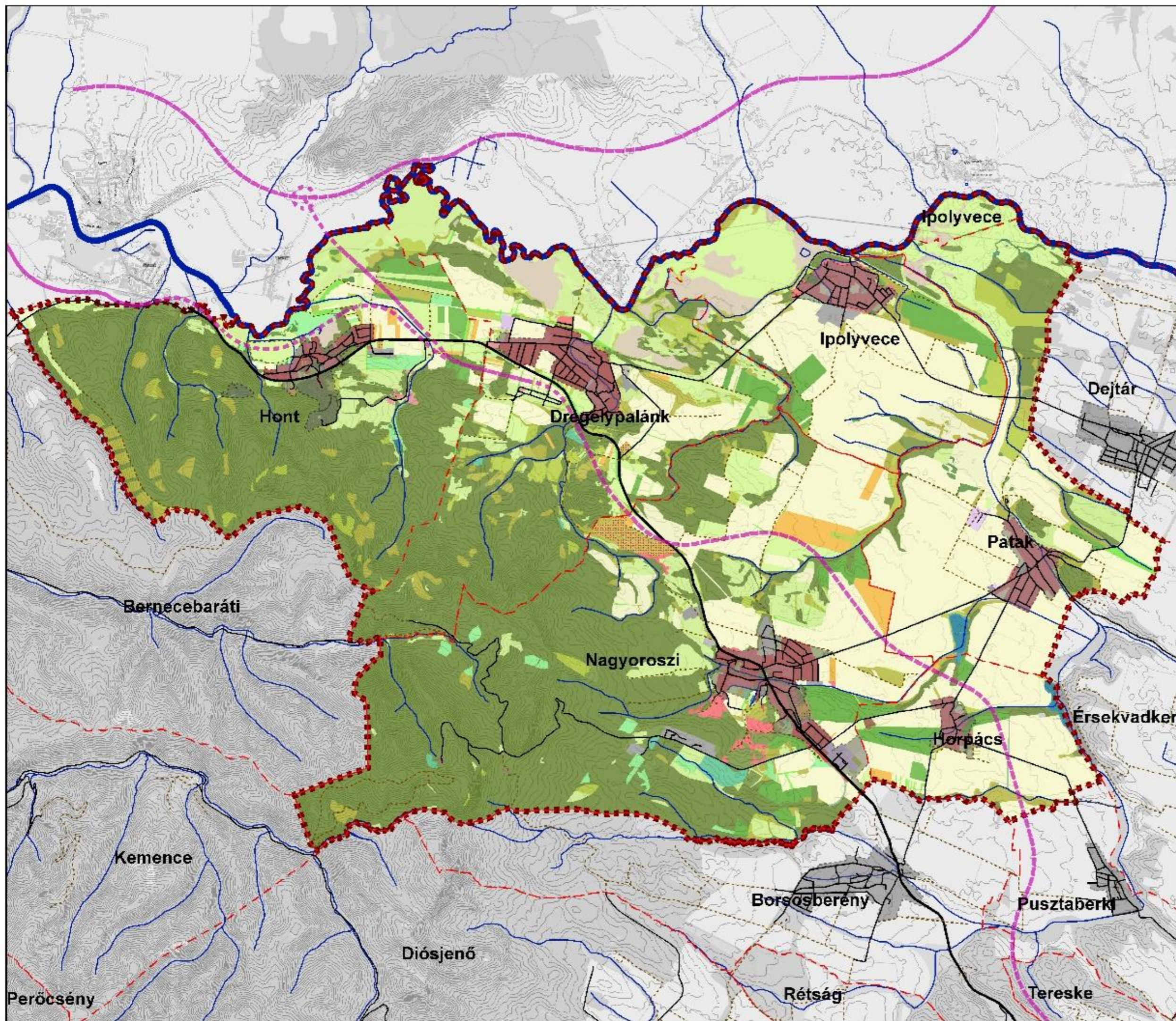
Jelmagyarázat

	Szintvonal		Ipoly
	M2 tervezett nyomvonal		Patak
	elsőrendű út		Település közigazgatási határa
	másodrendű út		Belterület határa
	alsóbbrendű út		Vizsgálati terület határa
	utca		
	talajút		

	Fás-cserjés-bo...		Családi házas kerttel
	Gyepes-bozótos		Mezővédő erdősáv
	Lombos erdő		Mezsgye
	Facsoport		Mezőgazdasági üzem
	Ültetvény erdő		Rom
	Tülevelű erdő		Szántó
	Felhagyott bánya		Szőlő
	Fás legelő		Tanya
	Külterületi fasor		Temető
	Ipari-gazdasági...		Vizfolyás
	Gyep		Víznyős terület
	Gyümölcsös		Állóvíz
	Családi házas lakó		Üdülő terület

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

LXXIX/1. Térségi tájalakulás, történeti tájváltozási folyamatok

LXXIX/1.1. Módszertan (területhasználatok, stabilitáselemzés, pontszerű elemek változása)

A tájtörténeti elemzés öt különböző időállapotot mutató történeti térkép térinformatikai feldolgozásán, digitalizálásán alapul.

Ennek elvégzéséhez használtuk az 1782-es I., az 1842-es II., az 1882-es III., és 1941-es katonai térképeket, az 1990-es években készült topográfiai térképet, illetve a jelenlegi állapotot bemutató úrfelvétel térképet. Ezekről leolvasható, hogy az adott időszakban a térségre milyen területhasználatok voltak a jellemzők és kirajzolódik milyen változásokon ment keresztül a terület. Az elemzés közel 240 év változásait mutatja be 1782-től napjainkig.

A térképek megszerkesztéséhez és tervlapok összeállításához is az ArcGIS és a QGIS programokat használtuk. Ezek használatának köszönhetően tudtunk kimutatásokat végezni, összehasonlítani, alaposan megvizsgálni a térséget, és vizuálisan megjeleníteni a tájváltozásokat.

Az I., III., és 1941-es katonai felmérés elemzése csak a gyepek, a vizek, a vizenyős területek, a szőlő- gyümölcsösök és a fás legelők területeire terjedt ki. A II. katonai felmérés, az 1990-es topográfiai és jelenlegi állapot térképen az összes területhasználatot elemeztük, a gyepek, a vizek, a vizenyős területek, a szőlő- gyümölcsösök és a fás legelők területein kívül jelöltük az erdő, cserjés, ipari-gazdasági, szántó, beépített gyepterületeket is.

A tájstabilitási elemzés elvégzésének alapját a tájváltozási elemzések képezik. Először megnéztük a szántók, az erdők, a gyepek, a vizenyős területek a szőlők és gyümölcsösök, valamint a beépített területek változásának történetét. Ebből kiválasztottuk azokat a területrészeket, ahol minden időállapotban az adott területhasználat volt jelen és ezeket összerendeztük egy térképre. Mivel a gyepek és a vizenyős területek átfedésben vannak egymással ezért a részarányok számolásánál nem vettük figyelembe a vizenyős területeket, csak a térképen jelenítettük meg. Vonalas elemekként jelölésre kerültek az úthálózatok, fasorok, mezővédő erdősávok, vízfolyások, vasútvonalak, illetve az M2 tervezett nyomvonala is.

A pontszerű elemek között vizsgáltuk és jelöltük a terület érintő forrásokat, barlangokat, illetve az adott időállapotban meglévő tájértékeket.

LXXIX/1.2. Területhasználat-változási folyamatok

A hat települést tartalmazó vizsgálati terület összesen 12302,9 hektár kiterjedésű.

LXXIX/1.2.1 Térség az I. katonai felmérés idején (1782)

Az első katonai felmérés (1782) idejében, a térségben csak néhány területhasználatot foglalkoztunk. Ezek a gyepek, szőlőterületek, vizenyős területek, illetve a vízfelületek (9. ábra). Ezekon kívül fontosak voltak a vízfolyások, a földutak és a mezővédő/patakmenti erdősávok.

A térképen jól megfigyelhető, hogy az Ipoly a maitól nagymértékben eltérő nyomvonalon folyt. A mai határfolyónk nyomvonala több helyen délebre vagy északabbra húzódott a jelenlegihez képest akkoriban. Ez jelentősen kihatott a vizenyős területek és a gyepek nagyságára.

Gyepterületek főleg a folyó mentén találhatóak, a teljes terület 6,4 %-át foglalják el. Ezen kívül kisebb gyepek foltok a patakok mentén és a sík területeken is megfigyelhetők. A térségben a szőlőterületek összesen 0,7 százalékot foglalnak el. Ezek a területek kivétel nélkül a településekhez közel találhatóak, a máig fennmaradt pincék is erre utalnak. Hont, Drégelypalánk, Nagyoroszi, Patak és Horpács is rendelkezett szőlőterülettel az 1780-as években.

A vizenyős területek és vízfelületek csak csekély százalékban vannak jelen, a teljes területnek a 0,2-0,2 %-át teszik ki. A vizenyős területek az Ipoly mentén találhatóak, a gyepterületeket váltják fel a vízhez közeledve. Állóvíz néhány patak kiszélesedésénél/kiszélesítésénél figyelhető meg. Egy található Patakon, illetve még egy Ipolyvece és Drégelypalánk között.

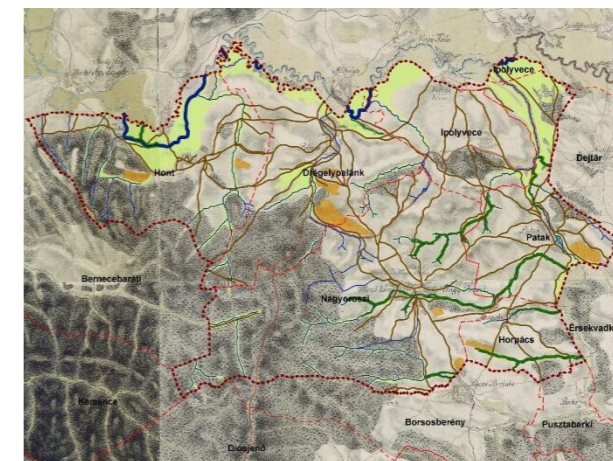
A többi területhasználatot nem foglalkoztunk, de nagyrészt szántóterületek és erdők voltak a térségben. Ezeket a területeket szabdalták a vízfolyások és a földúthálózat. A patakok többsége a Börzsöny hegylábi területén eredt és a sík területeken folyt az Ipolyba. A földúthálózat minden települést sokszorosán behálózott és összekötött. Fontos vizsgált elemek a patakok menti erdősávok. Ezek meghatározó elemei voltak a tájnak és minden esetben a kis vízfolyások mentén húzódtak a sík területeken. Főleg Nagyoroszi, Patak és Horpács környékén voltak jellemzőek.

Vonalas elemek

- Vízfolyás
- Ipoly
- Mezővédő erdősáv
- Földút

Területhasználat

- Gyepterület
- Szőlőterület
- Vízfelület
- Vizenyős terület

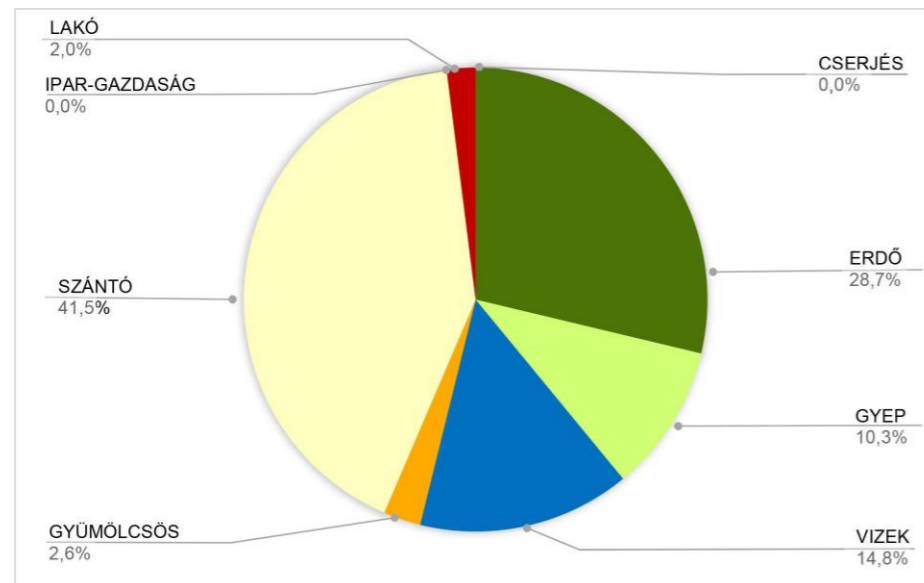

9. ábra: Szőlő-, gyümölcsös és gyepterületek, valamint az úthálózat és vízfolyások az I. katonai felmérésen

LXXIX/1.2.2 Térség a II. katonai felmérés idején (1842)

A területhasználatokat a II. katonai felmérés idején a *II. Katonai felmérés* című tervlap mutatja be.

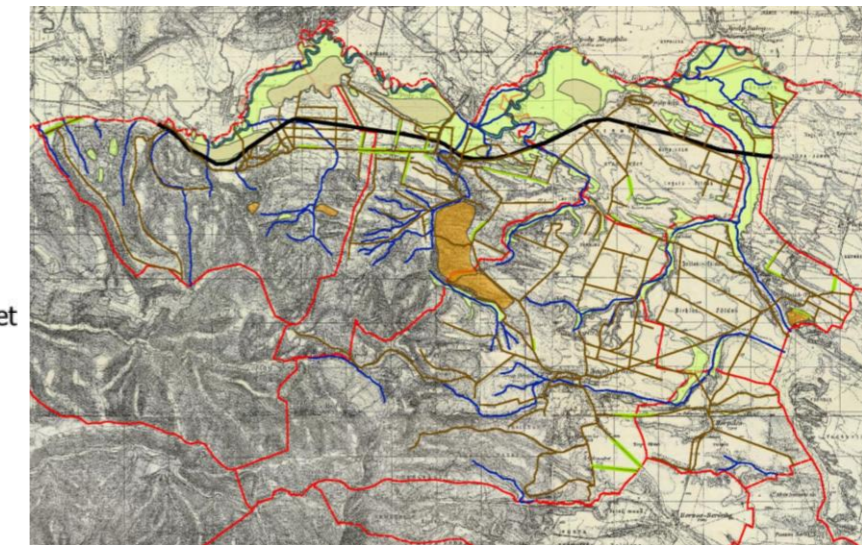
A legjelentősebb kiterjedésű területhasználat ebben az időszakban a szántó (5111,1 ha, az összterület 41,5%-a), melyet az erdőterület követ (3535,9 ha, az összterület 28,7%-a), majd a vizes-vizenyős (mocsaras) területek (1822,8 ha, az összterület 14,8%-a) és a gyepek (1266,9 ha, az összterület 10,3%-a). A szőlőterületek kiterjedése 318,4 hektár (az összterület 2,6%-a) mindösszesen, települési területek pedig 163,9 hektáron (az összterület 1,3%-a) terjeszkednek. Kevésbé jelentős területhasználat a kert (83,8 ha (az összterület 0,7%-a)). A vizes-vizenyős területek jelentős kiterjedtségének oka, hogy csak 1897-ben került napirendre az Ipoly-szabályozás kérdése (BOROVSKY, 1906), melyet bő harminc évvel megelőzött a II. katonai felmérés (a vizsgálati területen 1840-1845 között készült). A területhasználati térképen látható továbbá, hogy erdőterületek szinte kizárólag a Börzsönyben húzódnak, a sík területrészekben alig található erdő.

10. ábra: Szőlő-, gyümölcsös és gyepterületek, valamint az úthálózat és vízfolyások a III. katonai felmérésen

Térség a III. katonai felmérés idején (1882)

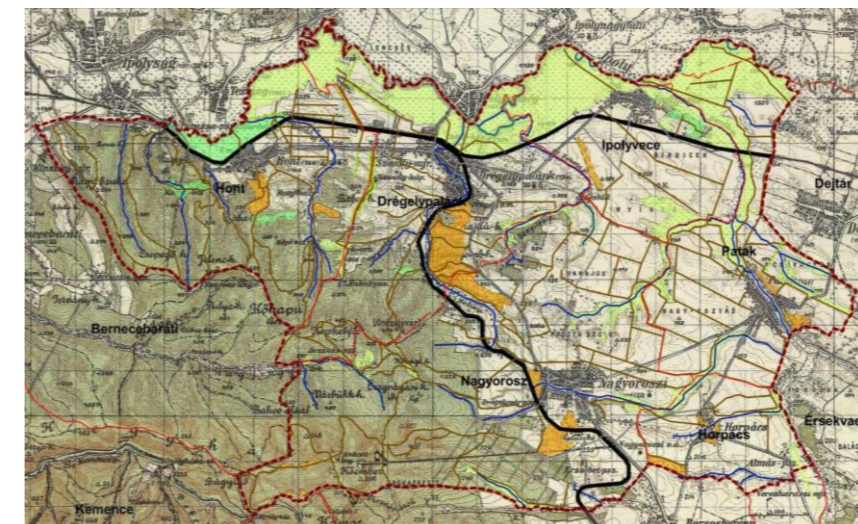
A III. katonai térképen megjelenik már a vasút, illetve a fásorok is láthatóak. Egyre jobban kiépül és nő az úthálózat. A vizenyős területek leginkább az Ipoly mentén húzódnak. A gyepterületek a teljes terület 6,4 %-át foglalják el. A szőlő területek folyamatosan csökkennek. A szőlőterületek összterületének aránya a teljes térség területéhez képest 0,7% (10. ábra). Ezek a területek kivétel nélkül a településekhez közel találhatóak, a máig fennmaradt pincék is erre utalnak. Hont, Drégelypalánk, Nagyoroszi, Patak és Horpács is rendelkezett szőlőterülettel az 1780-as években. (11. ábra)

11. ábra: Szőlő-, gyümölcsös és gyepterületek, valamint az úthálózat és vízfolyások a III. katonai felmérésen

LXXIX/1.2.3 Térség az 1941-es katonai felmérés idején

A III., illetve IV. katonai felmérés között, 1891-ben jelent meg a területen a filoxéra (szőlőtetű) járvány, amely a szőlőterületek további csökkenését okozta. A szőlő területek feltehetőleg csökkentek a filoxéravész követően, majd egy részüket újratelepítették és a IV. katonai felmérés idejére stabilizálódtak vagy átalakultak. A IV. katonai felmérés idejére már tovább bővült a vasút. Fokozatosan megjelentek és kiépültek a burkolt utak. Ezen kívül a gyümölcsösök száma/kiterjedése is növekedésnek indult, valamint a főúthálózat is növekedett. Megfigyelhető, hogy az Ipoly vonalvezetése állandóan változik. (12. és 13. ábra)

12. ábra: Szőlő-, gyümölcsös és gyepterületek, valamint az úthálózat és vízfolyások az 1941-es katonai felmérésen

LXXIX/1.2.4 Térség az 1990-es években (a topográfiai térkép készítése idején)

A területhasználatokat a topográfiai térkép készítése idején a című tervlap mutatja be.

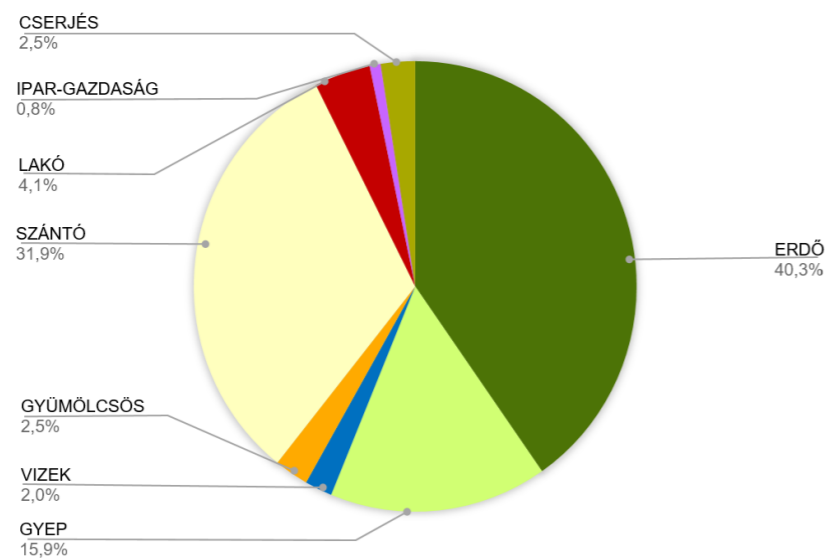
A topográfiai térkép grafikája és jelkulcsrendszere már igen pontos információkkal szolgált. Az erdők és szántóterületek együttesen teszik ki a teljes terület majdnem $\frac{3}{4}$ -ét. Az erdők vannak legnagyobb hányadban jelen 40,3%-al, míg a szántóterületek 31,9%-al. A cserjés-bozótos területek 2,5%-os arányt mutatnak.

A térképen markánsan megjelennek a gyepek is, melyek legnagyobb kiterjedésben az Ipoly melletti vizenyős területeken figyelhetők meg. Ezek a gyepek a terület 16%-át teszik ki. Az ipari és gazdasági területek összességében nem érik el az 1%-os területi arányt sem, amelynek kedvező voltát fontos kihangsúlyozni.

A beépített-, lakóterületek 4,1%-ot vesznek el az alapterületből. A települések kicsi falvak, kompaktak, nincsenek szétterülve. Az utak nagy része földút, a településeket összekötő főbb utak pedig burkolt utak. A vasút is jelentős szereppel bír ebben az időállapotban.

A vizek szerepe is jelentős a térségben. Területileg 2%-ot foglal el, ám a vonalas elemek, kisebb patakok, vízfolyások ebbe az adatba még nem tartoznak bele.

Fontos megemlíteni a gyümölcsös területeket is, melyek ebben az időállapotban a terület 2,5%-át teszik ki, mégis a történeti háttérutaknak köszönhetően, tudjuk, hogy a térség életében jelentős szerepet játszanak. Főként a bogyós gyümölcstermesztés a jelentős, de kisebb szőlő területek is jelent vannak a térségben.

13. ábra: Szőlő-, gyümölcsös és gyepterületek, valamint az úthálózat és vízfolyások az 1941-es katonai felmérésen

LXXIX/1.2.5 Térség napjainkban

A jelenlegi területhasználatokat a *Jelenlegi területhasználatok* című tervlap mutatja be.

A jelenlegi területhasználatok ábrázolása (14. ábra) az ArcGIS Imagery műholdfelvételei alapján készült, 25 kategóriába sorolva a területeket: lombos erdő, facsoport, ültetvény erdő, tűlevelű erdő, fasor, mezővédő erdősáv, mezsgye, gyepek, fás legelő, cserjés-bozótos, gyepes-bozótos, vizenyős terület, állóvíz, gyümölcsös, szőlő, szántó, mezőgazdasági üzem, ipari-gazdasági-kereskedelmi terület, családi házas terület, családi házas kerttel, tanya, üdülő, temető, felhagyott bányászati terület, várróm.

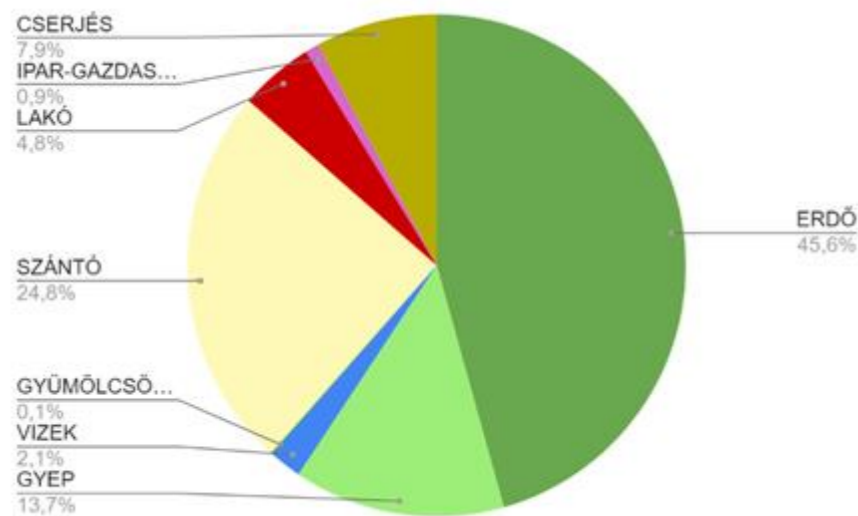
Lombos erdők főként a nyugati, dél-nyugati és a középső területen találhatók, a Börzsöny lábánál. Az erdők jelenlegi aránya kimagasló a térségben, 45,6%, ami az országos átlag (kb. 21%) több mint kétszerese. Gyepek főként az Ipoly mentén és Hont, illetve Drégelypalánk belterületének környékén találhatók. Területi részesedésük 13,7%, ami szintén jóval magasabb az országos átlagnál (kb. 8%).

Szántóterületek elsősorban találhatók Hont és Drégelypalánk területén kisebb parcellaméretekkel, ezen felül Ipolyvece-Patak-Horpács közötti területeken, illetve Nagyoroszi északi részén nagyobb kiterjedésben, sok helyen tagolatlanul, egybefüggő táblák formájában helyezkednek el. Területi arányuk 24,8%, ami elmarad az országos kb. 46%-os átlagtól. Ezek alapján megállapítható, hogy a térségben az erdők és gyepek (természetes élőhelyek) együttes területi aránya, jelentősége nagyobb a szántókénál, ami ökológiai szempontból igen előnyös.

Egybefüggő nagyobb gyümölcsös területek Nagyoroszi északi részén találhatók. Szőlők általában kicsi foltokban találhatók, de van egy nagyobb egybefüggő terület is Nagyoroszi északi határában, a 2-es főút mentén.

A beépített területek (lakó és ipari-gazdasági összesen) 5,7%-át foglalják el a területnek.

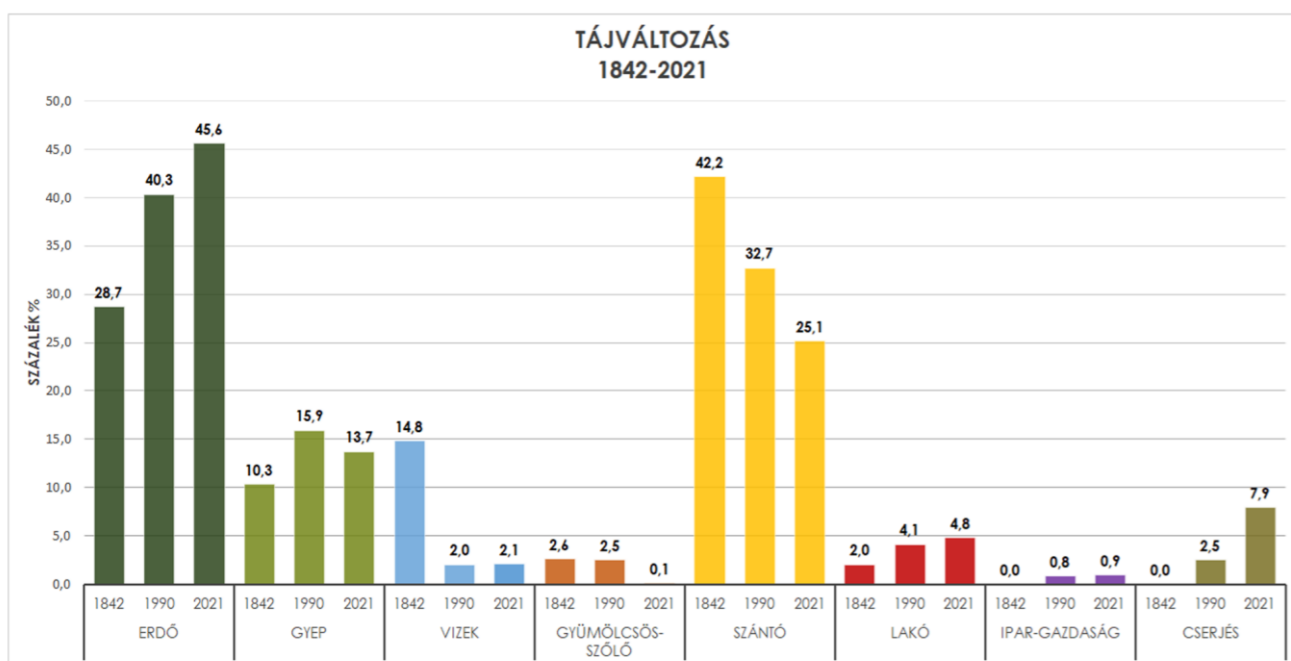
A cserjés-bozótos területek viszonylag magas arányát (7,9%) a felhagyott szántókon, zártkerti területeken és gyepeken felnőtt fásszerű állomány jelenléte magyarázza.

14. ábra: A területhasználatok megoszlása napjainkban

LXXIX/1.3. Területhasználat-változási folyamatok

A területhasználatok történeti térképek elemzése alapján feltárt változási folyamatait a "Térségi tájhasználat-változási tendenciák 1842 és 2021 között" című diagram mutatja be (15. ábra).

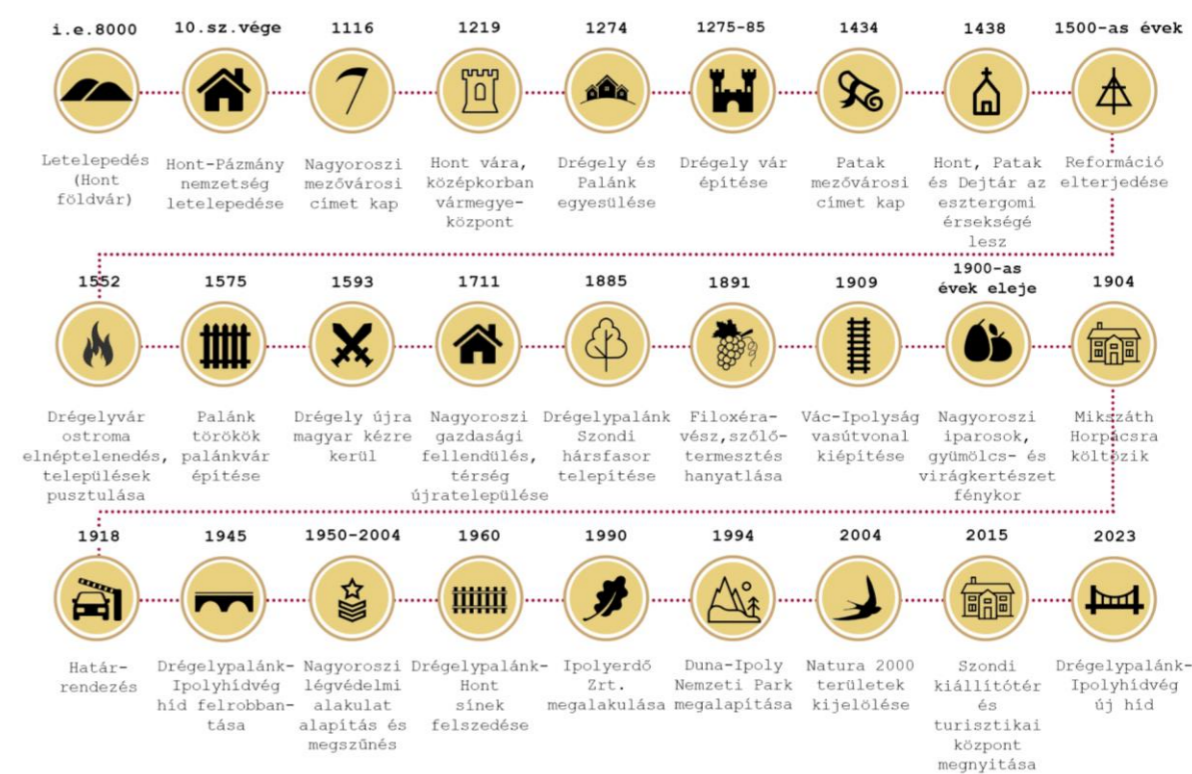

15. ábra: Térségi tájhasználat-változási tendenciák 1842 és 2021 között

Leolvasható a diagramról, hogy milyen változási tendenciák mentek végbe a területhasználatokat illetően. Erdő, gyeplakó, ipar-gazdaság és cserjés területek esetében növekedés figyelhető meg 1842-től 2021-ig. A vizeknél, gyümölcsös-szőlősnél, illetve a szántónál pedig csökkenés következett be.

LXXIX/1.4. Sorsfordító események, térségi tájalakító tényezők

A következő fejezet azokat a térségi sorsfordító eseményeket, illetve tájalakító tényezőket mutatja be, amelyek a táj mozgatórugóiként jelentős hatással voltak a térség tájalakulására. A tájalakulás tekintetében sorsfordítóként értékelt eseményeket a "Térségi tájalakító tényezők, sorsfordító események" című ábra foglalja össze. (16. ábra)

16. ábra: Térségi tájhasználat-változási tendenciák 1842 és 2021 között

Időszámításunk előtt 8000-re tehető a Hont térségében élők letelepedése, a Hont földvár megépítése, a 10. század végén Hont-Pázmány nemzetség telepedik le a területre. 1116-ban Nagyoroszi mezővárosi címet kap, 1274-ben Drégely és Palánk egyesül, majd 1275-től a Drégelyvár építése kezdődik meg. Hont a középkorban vármegye központ szerepet tölt be.

1434-ben Patak mezővárosi címet kap, majd négy évvel később Hont, Patak és Dejtár az esztergomi érsekségé lesz, az 1500-as években a reformáció elterjedése kezdődik, majd 1552-ben történik Drégelyvár ostroma és eleste, elnéptelenedik a térség, illetve települések indulnak pusztulásnak. 1593-ban Drégely újra magyar kézbe kerül.

Az 1700-as évek elején Nagyoroszi települése fejlődésnek indul, 1885-ben Drégelypalánk településén a Szondi hársfasor telepítése történik meg, majd hat évvel később a filoxéravész veszi kezdetét,

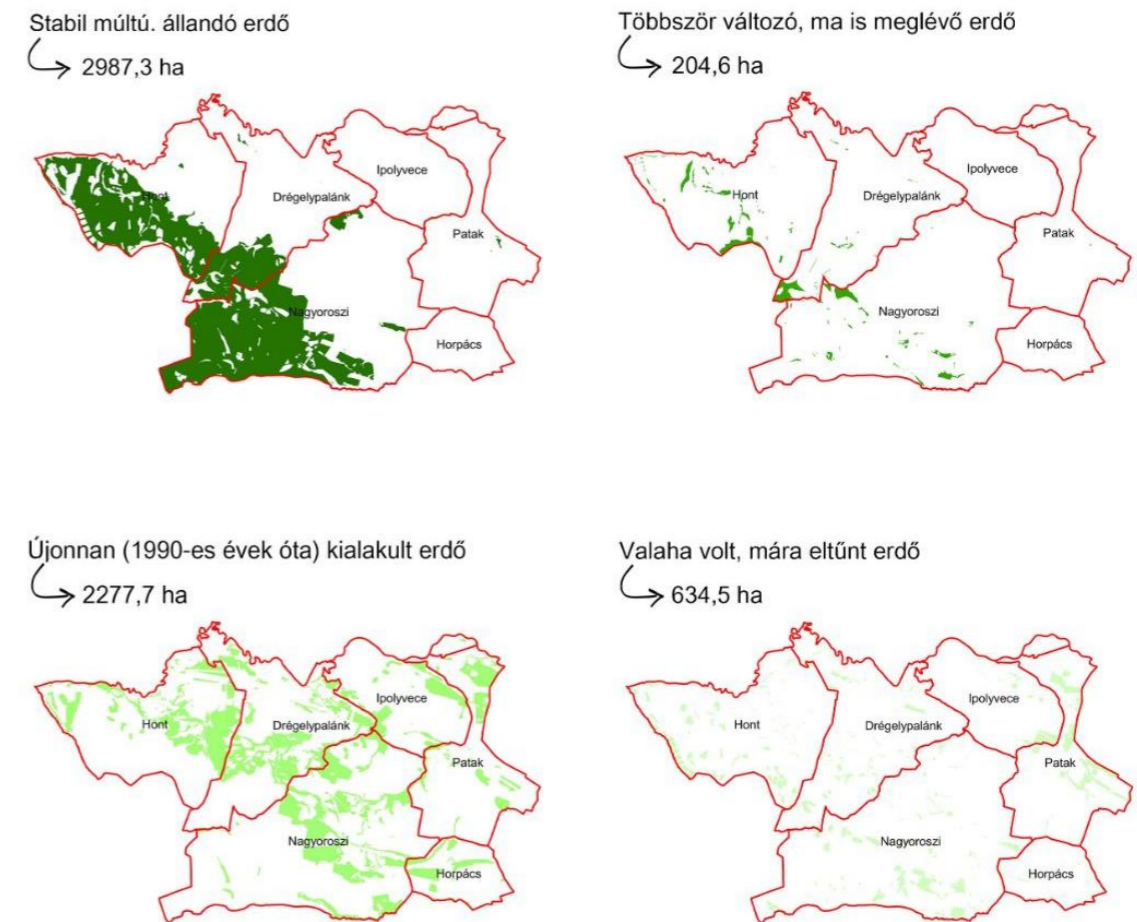
1909-ben megépül a Vác-Ipolyság közötti vasútvonal, az iparosok, a gyümölcsstermesztők, illetve a virágkertészet ekkor éli fénykorát Nagyorosziban, 1904-ben Mikszáth Kálmán Horpácsra költözik és jelentős hatást gyakorol a palóc szellemi örökség országos. Az első világháború végével megtörténnek a határrendezések, az Ipoly határfolyóvá, a térség határvidékké válik. A második világháborúban a Drégelypalánk és Ipolyhídvég közötti hidat felrobbantják. 1950-ben légvédelmi alakulatot alapítanak Nagyorosziban, kiépül a katonai bázis. 1960-ban a Hont és Drégelypalánk között található síneket felszedik, 1990-ben az Ipoly Erdő Zrt alakul meg. 1994-ben létrejön a Duna-Ipoly Nemzeti Park, ezzel a térség jelentős része országos védettséget kap, 2004-ben a Natura 2000 területet jelölik ki. 2015-ben megnyit a Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központ, valamint 2023-ra tervezik az új híd megépítését Drégelypalánk és Ipolyhídvég között.

LXXIX/1.5. Erdőterületek történeti változásai

Az erdőterületek történeti változásait *“Az erdők alakulása a II. katonai felméréstől napjainkig”* című tervlap mutatja be. Ezen a tervlapon az erdők változásának megjelenítéséhez négy kategóriát határoztunk meg. A *valaha volt, mára eltűnt* erdőket, az *újonnan (1990) óta kialakult* erdőket, mely a topográfiai térképen megjelenő és napjainkban is létező, valamint a közelmúltban keletkezett erdőket jelenti, a *többször változó, ma is meglévő* erdőket, melyeknek múltjához hozzátartozik, hogy bizonyos időpontokban erdőségek voltak, bizonyos időpontban pedig nem, de jelenleg erdőségek, valamint a *stabil múltú, állandó* erdőket, melyek a teljes vizsgált időintervallumban folyamatosan erdővel voltak borítva.

Ezek megoszlását tekintve a stabil múltú erdők kiterjedése a legnagyobb, az összes valaha volt erdő 49 %-át teszik ki. Összesen 2987,3 ha erdő tartozik ebbe a kategóriába. Az ezt követő kategória az újonnan (1990) óta kialakult erdők, melyek a valaha volt erdők 37%-át teszik ki és összesen 2277,7 ha tartozik a kategóriába. A valaha volt, eltűnt erdők aránya 11% és összesen 634,5 ha területűek. Az utolsó és legkisebb részarányú kategóriát a többször változó, a ma is meglévő erdő jelenti, mely csupán 3%-ot tesz ki és 204,6 ha.

Azon területek, amelyeken valaha erdő volt a vizsgált időintervallumban összesen 6104 ha-t tesznek ki, amely a teljes tervezési terület 49,6 %-a. (lásd 9. ábra)

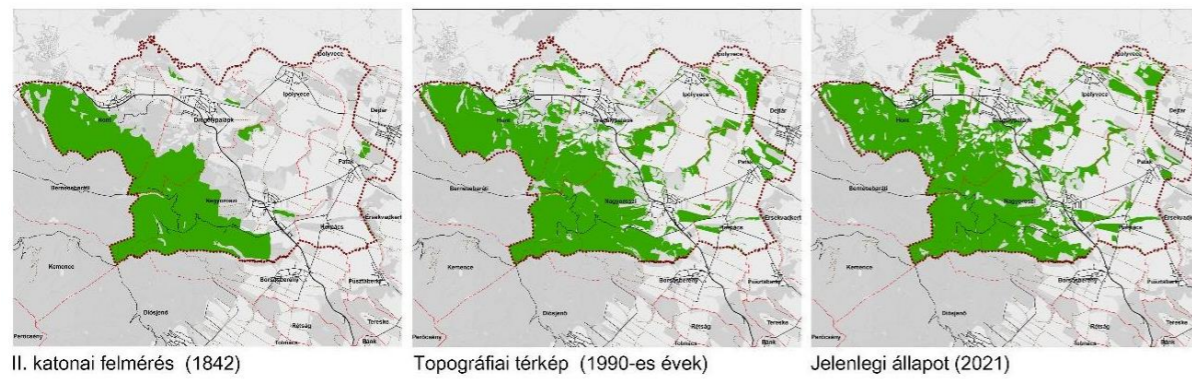

17. ábra: Az erdők változásai (Saját szerkesztés)

A második katonai felmérés időpontjában 3536,2 ha erdőterület volt a vizsgálati területen, mely a teljes terület 28,7 %-a. A topográfiai felmérés időpontjában 4954,2 ha, erdő volt, mely a terület 40,3 %-a. Jelenleg 5469,6 ha erdő van, mely a teljes terület 44,5 %-a. Az 1990 óta újonnan megjelent erdők 2277,7 ha-t tesznek ki. Általánosságban elmondható, hogy bár egyes helyeken szűntek meg erdőfoltok, mennyiségükben az erdőterületek, fás állományok folyamatos növekvő tendenciát mutatnak, ez részben a védettségek miatt, részben pedig a szántók fokozatos felhagyásának és az azokon beinduló szukcesszióknak köszönhető. (17.-20. ábra)

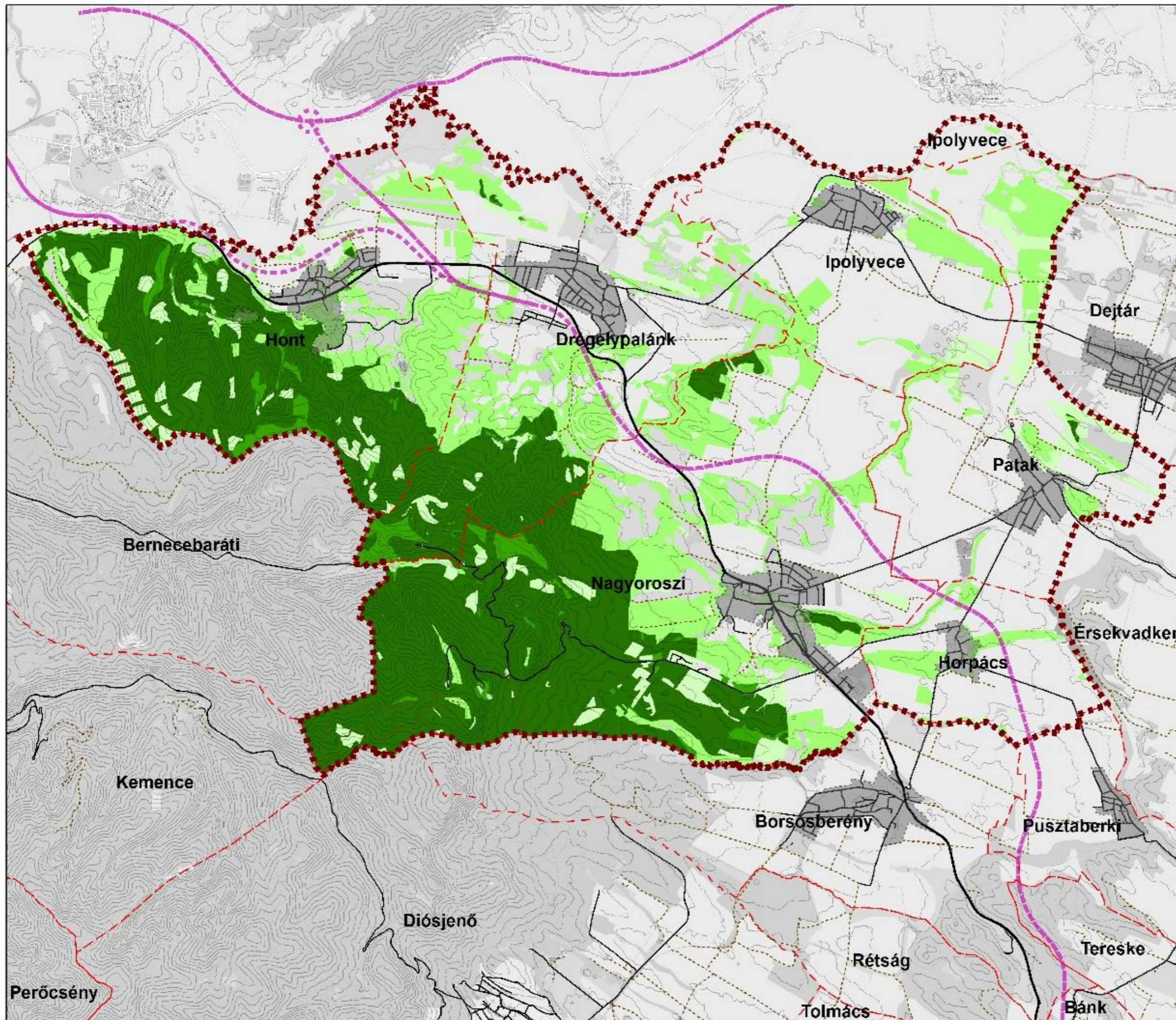
18. ábra: Erdőterületek alakulása (Saját szerkesztés)

19. ábra: Az erdők kiterjedése 1842-ben, az 1990-es években és napjainkban (Saját szerkesztés)

20. ábra: Ártéri erdő, tölgyerdő és ültetvényerdő a térségben

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- szintvonal
- Stabil múltú, állandó erdő
- Többször változó, ma is meglévő erdő
- Újonnan (1990-es évek óta) kialakult erdő
- Valaha volt, mára eltűnt erdő

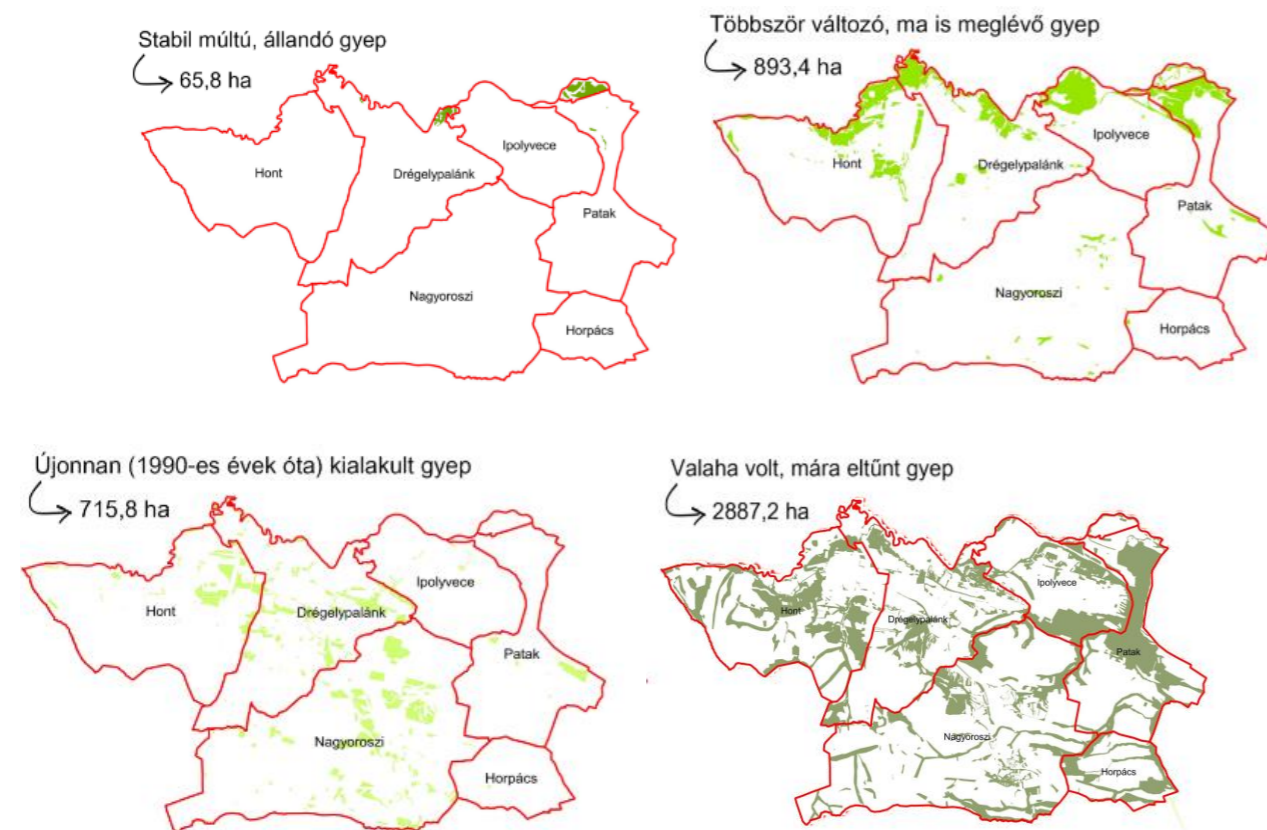
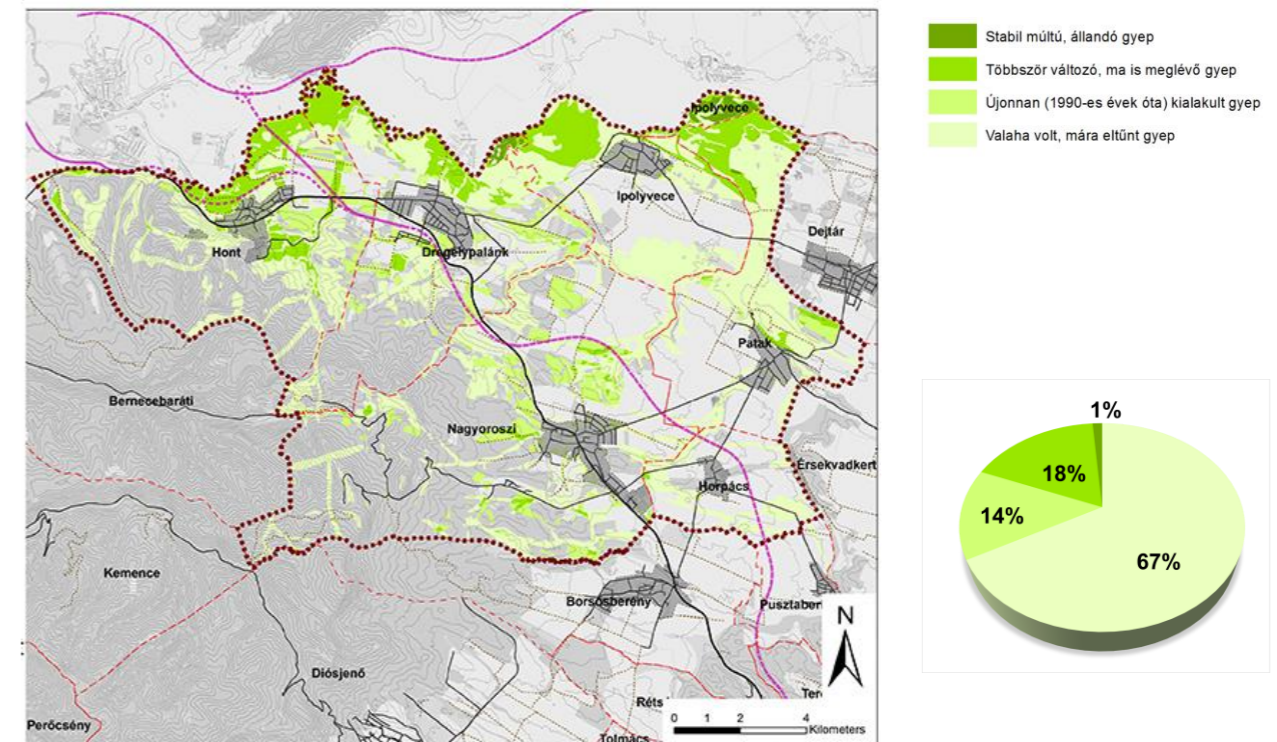
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

LXXIX/1.6. Gyepterületek történeti változásai

A gyepterületek (legelők, kaszálók, nedves gyep) történeti változásait *“A gyep alakulása az I. katonai felméréstől napjainkig”* című tervlap mutatja be. Ezen a tervlapon a gyep változásának megjelenítéséhez négy kategóriát határoztunk meg. A *valaha (1842 óta) volt, mára eltűnt* gyepet, az *újonnan (1990) óta kialakult* gyepet, mely a topográfiai térképen megjelenő és napjainkban is létező, valamint a közelmúltban keletkezett gyepet jelenti, a *többször változó, ma is meglévő* gyepet, melyeknek múltjához hozzátartozik, hogy bizonyos időpontokban gyep volt, bizonyos időpontban pedig nem, de jelenleg is gyepesek valamint a *stabil múltú, állandó* gyep, melyek a teljes vizsgált időintervallumban (1842 és 2021 között) folyamatosan gyepel voltak borítva. Ezek megoszlását tekintve a valaha volt, mára eltűnt gyep van a legnagyobb arányban, az összes valaha volt gyep 65 %-át teszik ki. Összesen 3464,3 ha gyep tartozik ebbe kategóriába. A stabil múltú, állandó gyep kategóriájába az egykori gyep 17%-a tartozik, jelenleg 906,2 ha. Az újonnan (1990) óta kialakult gyep kategóriájába jelenleg 657,7 ha tartozik, az egykori gyep 12%-a. A legkisebb részarányt a többször változó, ma is meglévő gyep jelenti, melyek csupán 6 %-ot tesznek ki és 336,4 ha területűek.

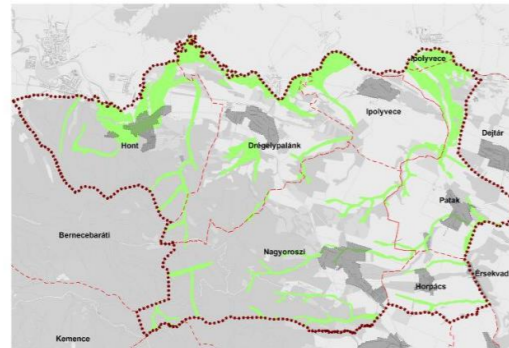
Azon területek, amelyeken valaha gyep volt a vizsgált időintervallumban összesen 5364,6 ha-t tesznek ki, amely a teljes terület 43,6 %-a. (21. ábra)

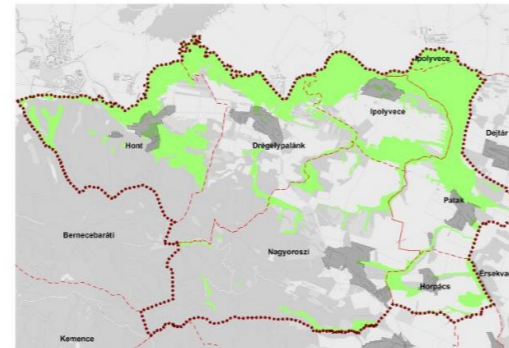
21. ábra: A gyepterületek változásai (Saját szerkesztés)

Az első katonai felmérés időpontjában 1802,5 ha gyepes terület volt a vizsgálati területen, mely a teljes terület 14,6 %-a. A második katonai felmérés időpontjában 3089,4 ha gyepes terület volt a vizsgálati területen, mely a teljes terület 25,1 %-a. A harmadik katonai felmérés időpontjában 1327,5 ha gyepes terület volt a vizsgálati területen, mely a teljes terület 10,8 %-a. A negyedik katonai felmérés időpontjában 1794,3 ha gyepes terület volt a vizsgálati területen, mely a teljes terület 14,6 %-a. A topográfiai felmérés időpontjában 2164,9 ha, gyep volt, mely a terület 17,6 %-a. Jelenleg 1900,3 ha gyep van, mely a teljes

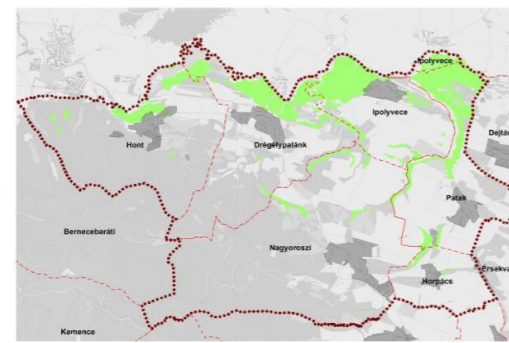
terület 15,4 %-a. Az 1990 óta újonnan megjelent gyepek 715,8 ha-t tesznek ki. Általánosságban elmondható, hogy a gyepek igen dinamikusán változnak a területen, bár arányuk 10-25 % között mozog a különböző időállapotokban, de a gyeses foltok helyzete a térben jól láthatóan folyamatosan változik, hol feltörnek és beszántják őket, hol begyepesednek a felhagyott szántók. (22.ábra)

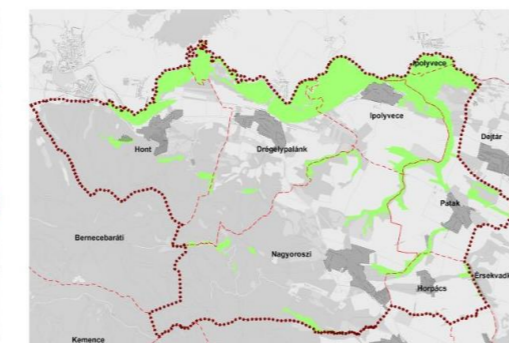
I. katonai felmérés (1782-1784)

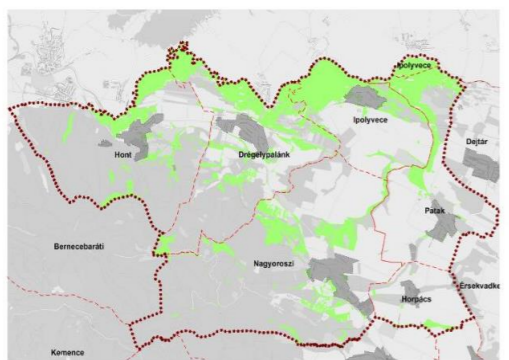
II. katonai felmérés (1842)

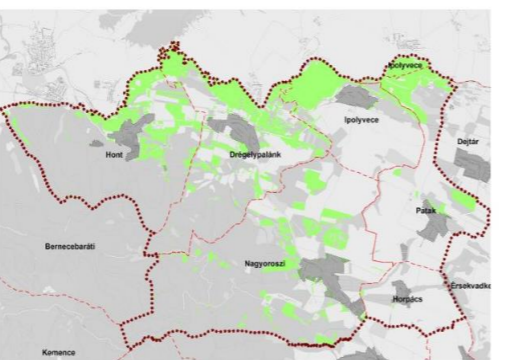
III. katonai felmérés(1882)

IV. katonai felmérés (1941)

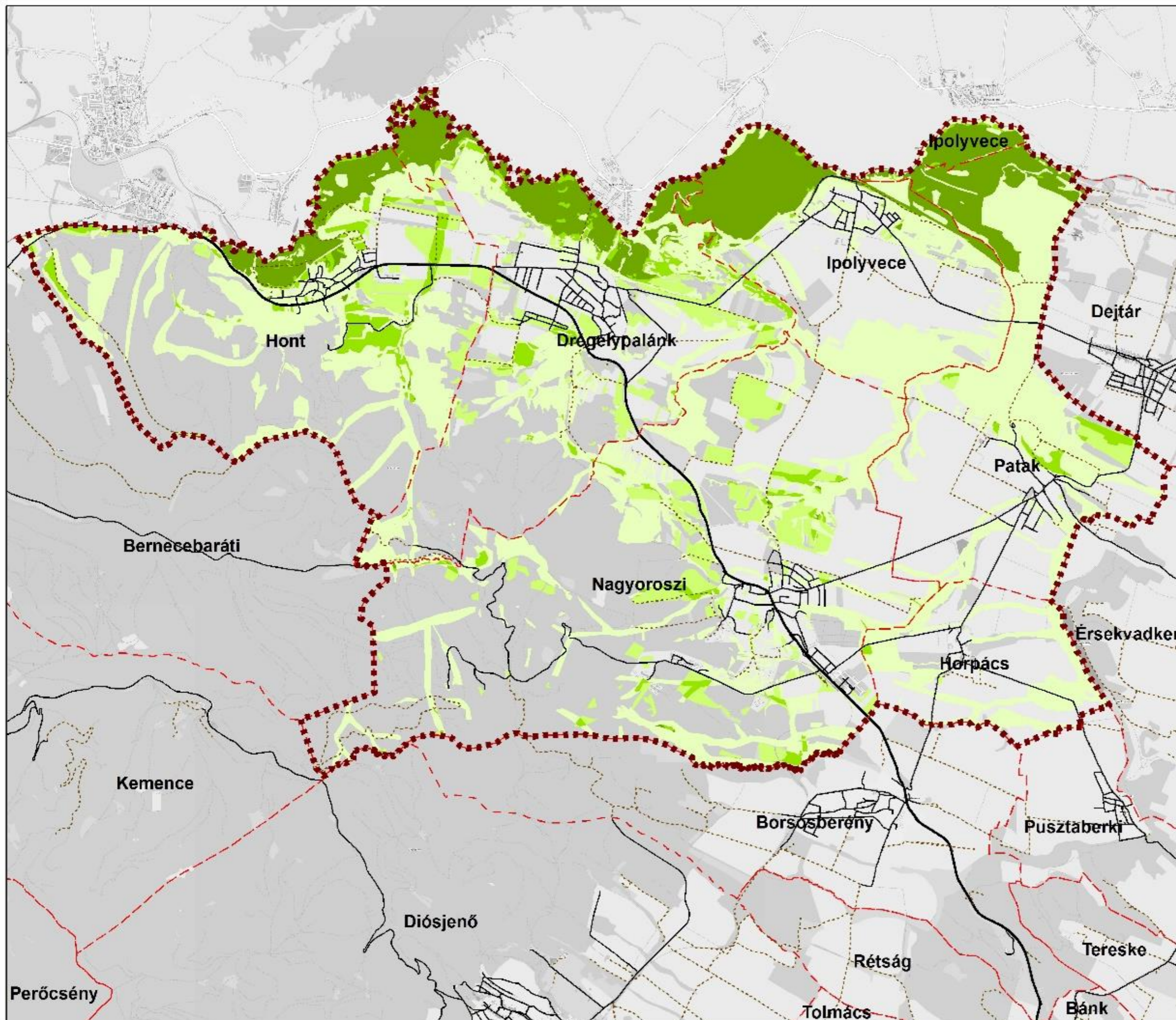

Topográfiai térkép (1990-es évek)

Jelenlegi állapot (2021)

22. ábra: A gyepsterületek kiterjedése az I., II., III. és az 1941-es katonai felmérésen, az 1990-es években és napjainkban (Saját szerkesztés)

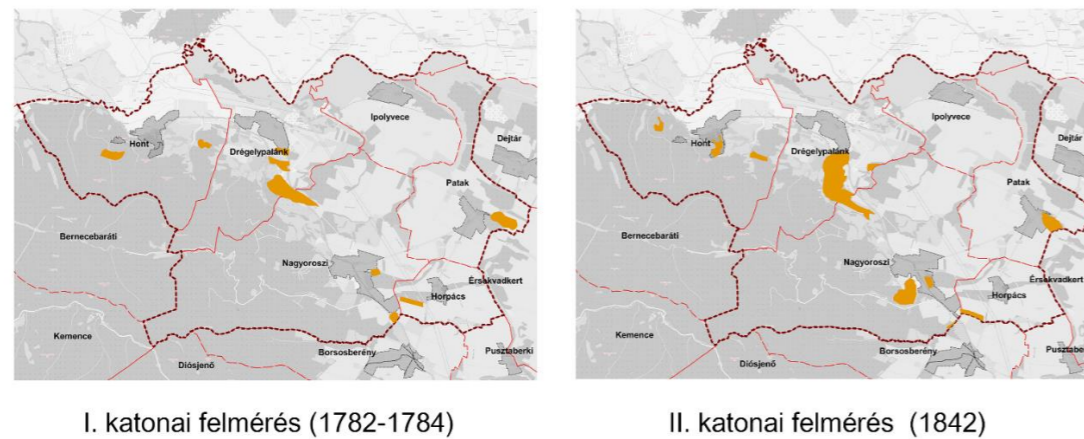
Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- Stabil múltú, állandó gyepek
- Többször változó, ma is meglévő gyepek
- Újnan (1990-es évek óta) kialakult gyepek
- Valaha volt, mára eltűnt gyepek

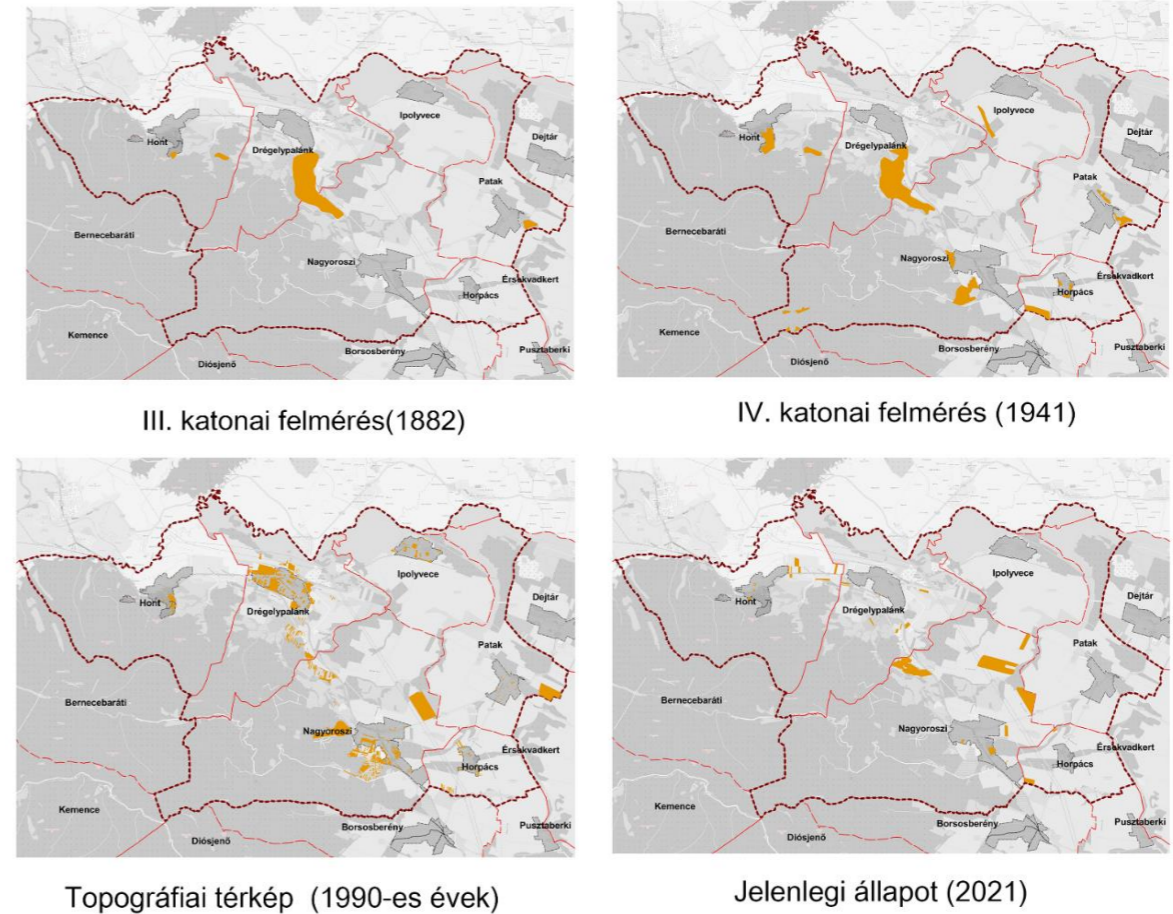
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék0 1 2 4
Kilometers

LXXIX/1.7. Szőlők, gyümölcsösök történeti területének változásai

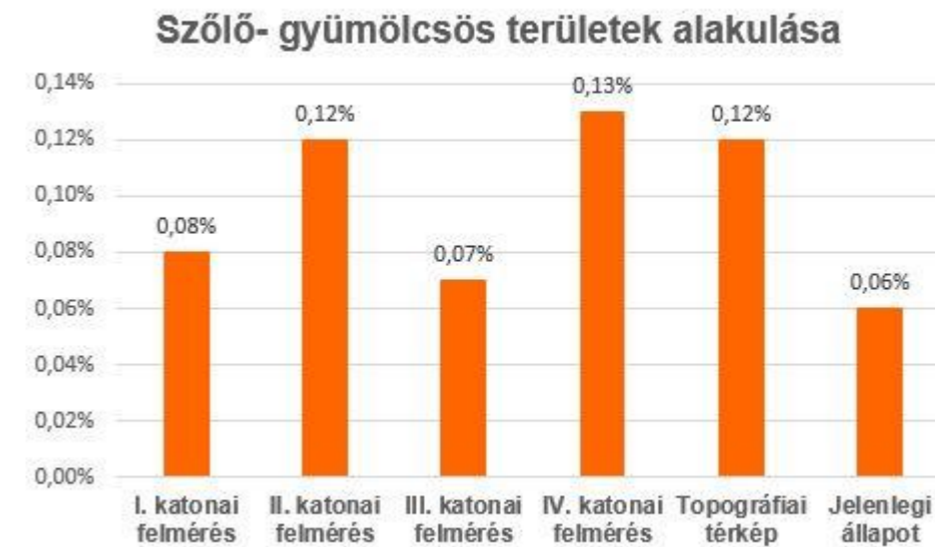
A szőlők, gyümölcsösök történeti változásait “*A szőlő, gyümölcs területek alakulása az I. katonai felméréstől napjainkig*” című tervlap mutatja be. Ezen a tervlapon a térségi tájalakulást, történeti változási folyamatokat a szőlők és gyümölcsösök esetében az I. katonai felméréstől napjainkig vizsgáltuk négy kategóriába sorolva. *Stabil múltú, állandó* szőlő és gyümölcsös mindössze 8,2 hektár (23. ábra). Ezek nagy része a Nagyoroszi északi határán lévő Felső-hegyen található. Ugyancsak itt találhatóak a többször változó, ma is meglévő szőlők és gyümölcsösök, amelyek kiterjedése 27 hektár. *Újonnan (1990-es évek óta) kialakult* szőlők, gyümölcsösök aránya elég magas, összesen 127,9 hektár. Ezek a legnagyobb arányban Nagyorosziban találhatóak. Azonban ezek nagy része intenzív művelés alatt áll, például a Nagyorosziban található meggy-ültetvény. *A valaha volt, mára eltűnt* szőlők és gyümölcsösök kiterjedése 833,4 hektár. Ezek nagyrészt a beépített területek közeli gyümölcsösök, Honton mára erdős területek, a Drégelypalánk és Nagyoroszi határán található egykor nagy egybefüggő szőlőterületek. Összesen 996,5 hektár volt valaha szőlőként és gyümölcsösként művelve. Ennek a területnek csak a 16 %-a van ma is így hasznosítva. (24. ábra)

23. ábra: A szőlő- és gyümölcsös területek változásai (Saját szerkesztés)

24. ábra: A szőlő- és gyümölcsös területek változásai (Saját szerkesztés)

25. ábra: A szőlő- és gyümölcsös területek változásai diagram (Saját szerkesztés)

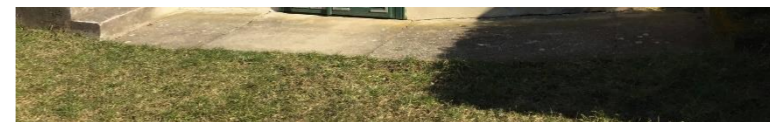
Az első katonai felmérésen (1763-1787) 205,47 hektár szőlő volt jelölve. Ekkor Ipolyvece kivételével minden településnek volt szőlője. Ez a második katonai felmérés idejére (1819-1869) jelentősen megnövekedett, ekkor 318,33 hektár kiterjedésűek voltak a szőlők. Hont, Drégelypalánk, Nagyoroszi,

Patak esetében volt számottevő növekedés. A harmadik katonai felmérés (1869-1887) csökkenését mutat, ekkor ugyanis visszaesett 192,60 hektárra a szőlők területe. Ez szinte az első katonai felméréssel megegyező kiterjedés. A viszonylag rövid időn belüli nagy arányú csökkenésnek egyik oka lehetett az ezidőtájt (1891) a térségbe is berobbanó filoxéra vész, amely rengeteg szőlőt kipusztított. A filoxéra után is megmaradt szőlőterületek a drégelypalánki Hajdú-hegyen, a nagyoroszi Felső-hegyen lévő szőlők, a Patak beépített területétől délre fekvő szőlőterület, a honti Bába-hegyen egy kisebb terület. A negyedik katonai felmérés idejére a második katonai felmérés időállapotához hasonló kiterjedésre, 322,76 hektárra növekedett a szőlők, gyümölcsösök területe. Mivel ez a térkép ugyanúgy jelöli a szőlő és gyümölcsös területeket, ezek megoszlásáról csak a későbbi időállapotokból tudunk következtetni. A Horpácson, Drégelypalánkon korábban meglévő szőlők-gyümölcsösök növekedtek, valamint újak is kialakultak. Szőlők a nagyoroszi Kaluszkó-dűlőn, gyümölcsösök Horpácson és Patakon a házak körüli kertekben, és Ipolyvecén a Fekete-patak közelében voltak. A topográfiai térképen (1990) 311,4 hektár szőlőt és gyümölcsöst láthatunk. Bizonyos helyekről eltűntek, azonban ekkor még mindegyik településen voltak a házak közelében kisebb-nagyobb gyümölcsösök. A legnagyobb kiterjedésű gyümölcsösök Drégelypalánkon (ribizli), Nagyorosziban (szeder, josta) és Patakon (cseresznye) voltak. A rendszerváltozás utáni folyamatok a szőlők és a gyümölcsösök drasztikus csökkenését eredményezték. Jelenleg a térségben 163,08 hektárra csökkent az arányuk. (25. ábra)

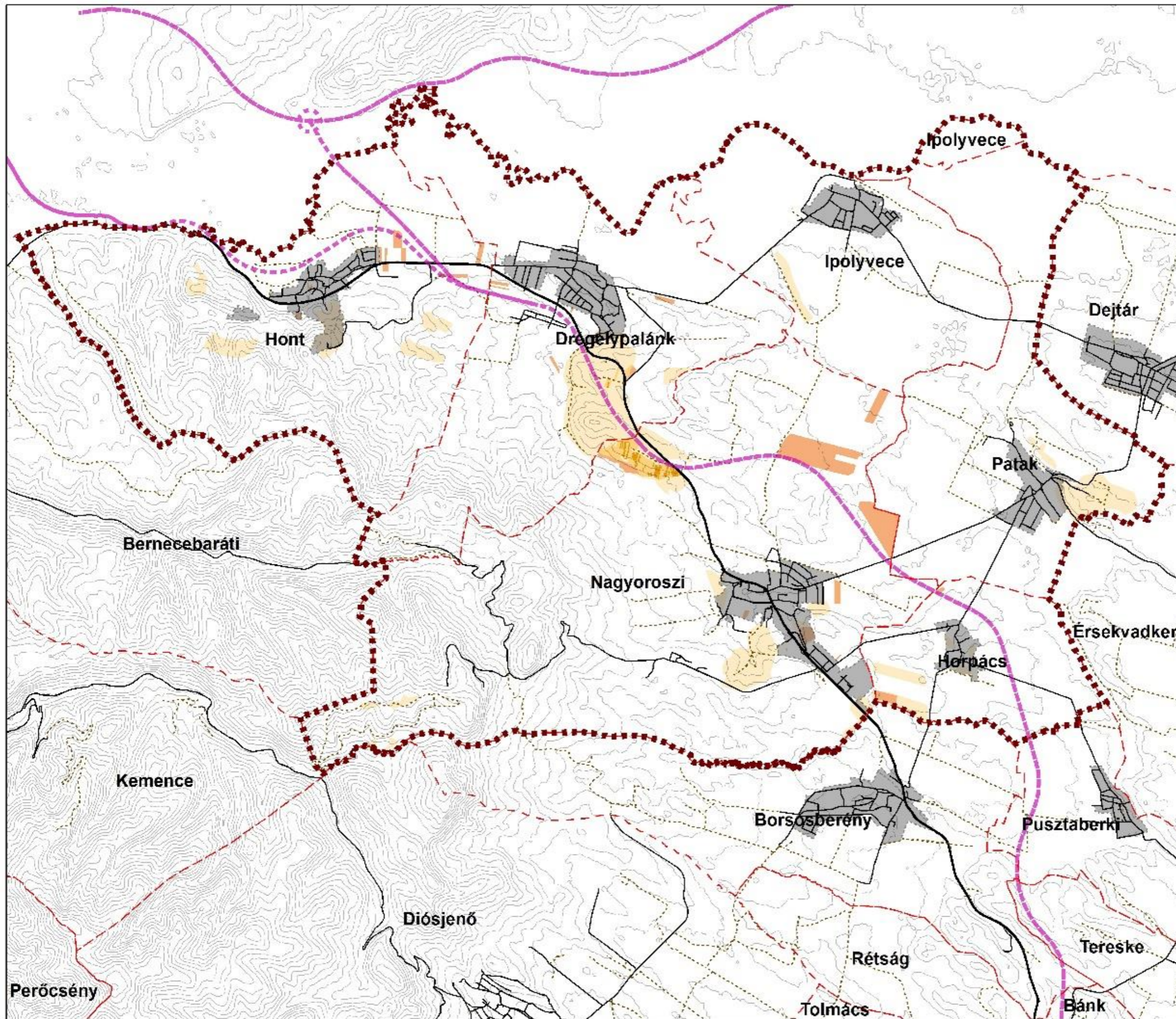
A térségben nem is olyan régen még nagy hagyománya volt a gyümölcsstermesztésnek. A napjainkra való lecsökkenés oka részben a szőlő- és gyümölcsstermesztés nagy kézimunkaigénye, valamint, hogy a termények értékesítése is nehézkes. A jelenleg zajló gazdasági folyamatok sajnos ezen területek további csökkenését irányozzák elő. (1. fénykép)

1. fénykép: Szőlőterületek és szőlőhegyi pincék (Forrás: saját fotók)

A szőlő, gyümölcssterületek
alakulása az
I. katonai felméréstől napjainkig

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- M2 tervezett nyomvonala
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- szintvonal
- Belterület határa
- Stabil múltú, állandó gyümölcsös, szőlő
- Többször változó, ma is meglévő gyümölcsös, szőlő
- Újnan (1990-es óta) kialakult szőlő, gyümölcsös
- Valaha volt, mára eltűnt szőlő, gyümölcsös

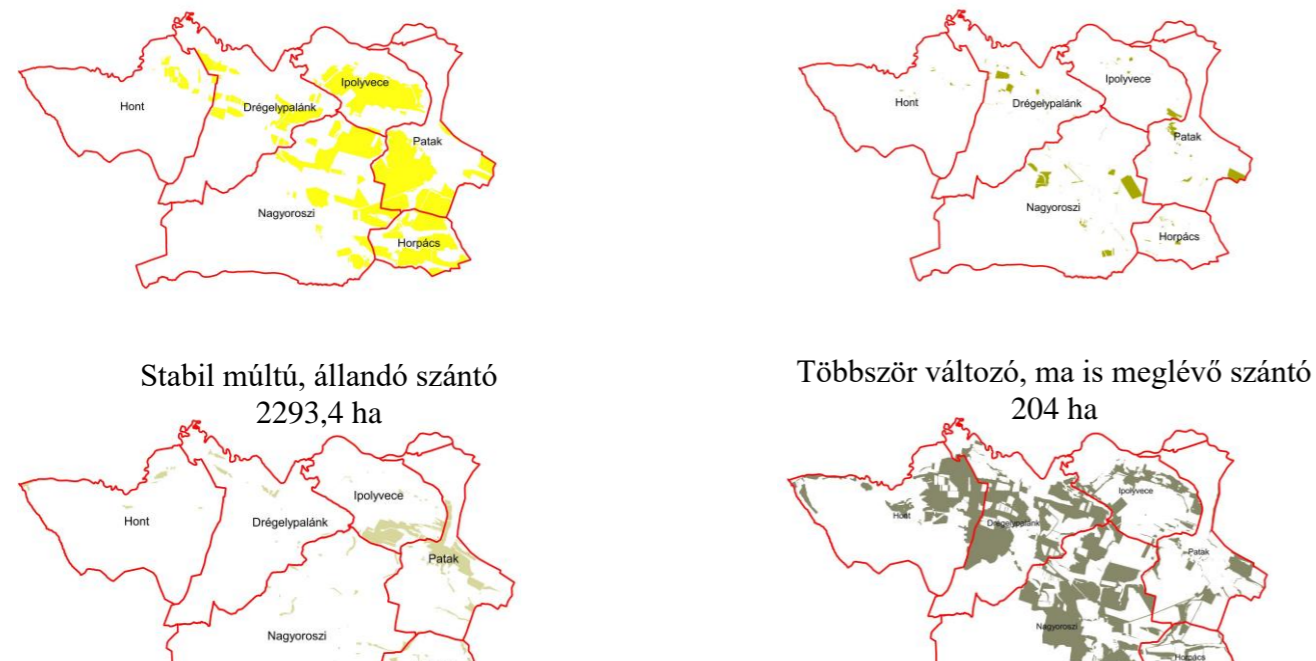
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

LXXIX/1.8. Szántóterületek történeti változásai

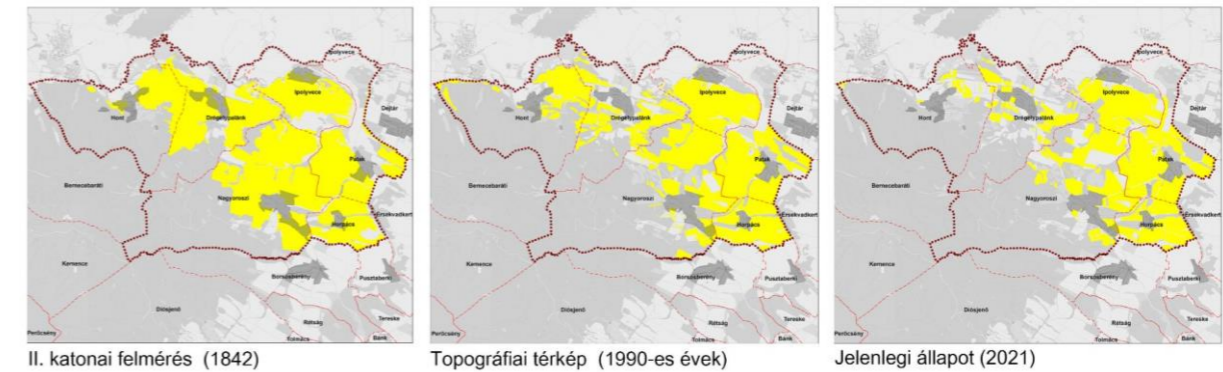
A szántóterületek történeti változásait “*A szántók alakulása a II. katonai felméréstől napjainkig*” című tervlap mutatja be. Ezen a tervlapon a szántók változásának megjelenítéséhez négy kategóriát határoztunk meg. A valaha volt, mára eltűnt szántókat, az újonnan (1990) óta kialakult szántókat, mely a topográfiai térképen megjelenő és napjainkban is létező, valamint a közelmúltban keletkezett szántókat jelenti, a többször változó, ma is meglévő szántókat, melyeknek múltjához hozzátartozik, hogy bizonyos időpontokban szántók voltak, bizonyos időpontban pedig nem, de jelenleg művelve vannak, valamint a stabil múltú, állandó szántók, melyek a teljes vizsgált időintervallumban folyamatos művelés alatt álltak. Ezek megoszlását tekintve a valaha volt, mára eltűnt szántók kiterjedése a legnagyobb, az összes valaha volt szántó 49 %-át teszik ki. Összesen 2887,2 ha szántó tartozik ebbe a kategóriába. Az ezt követő kategória a stabil múltú, állandó szántók, melyek a valaha volt szántók 39 %-át teszik ki és összesen 2293,4 ha tartozik a kategóriába. Az ezt követő kategória az újonnan (1990) óta kialakult szántók, mely 9 %-ot tesz ki és összesen 519,5 ha területűek. Az utolsó és legkisebb kategóriát a többször változó, ma is meglévő szántók jelentik, melyek csupán 3 %-ot tesz ki és 204 ha.

Azon területek, amelyeken valaha szántó volt a vizsgált időintervallumban összesen 5904,2 ha-t tesznek ki, amely a teljes terület 48 %-a. (26. ábra)

26. ábra: A szántók változásai (Saját szerkesztés)

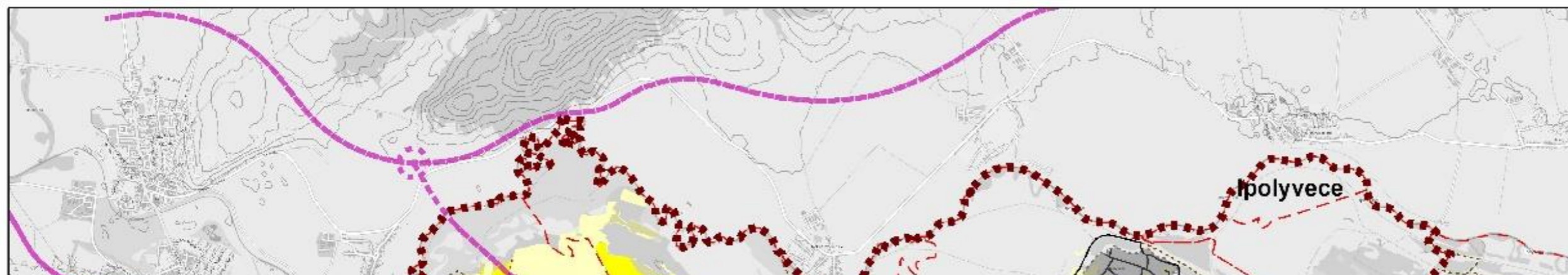
A második katonai felmérés időpontjában 5110,5 ha szántóterület volt a vizsgálati területen, mely a teljes terület 41,5 %-a. A topográfiai felmérés időpontjában 3982 ha, szántó volt, mely a terület 32,4 %-a. Jelenleg 3017 ha szántó van, mely a teljes terület 24,5 %-a. Az 1990 óta újonnan megjelent szántók 519,6 ha-t tesznek ki. Általánosságban elmondható, hogy a szántók területi aránya folyamatosan csökken a területen. (27.-29. ábra)

27. ábra: A szántók kiterjedése 1842-ben, az 1990-es években és napjainkban (Saját szerkesztés)

28. ábra: Művelt és felhagyott szántók a térségben (Forrás: saját képek)

MATE

MAGYAR AGRÁR- ÉS
ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

Tájvédelmi és tájfejlesztési
tanulmányterv

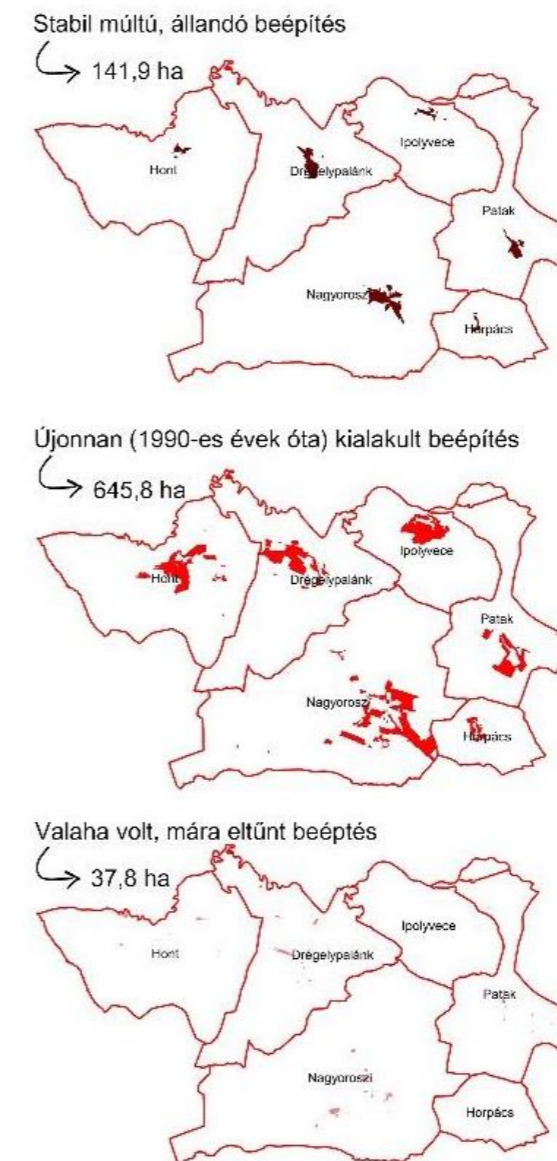
A szántók alakulása a
II. katonai felméréstől napjainkig

LXXIX/1.9. Beépített területek történeti változásai

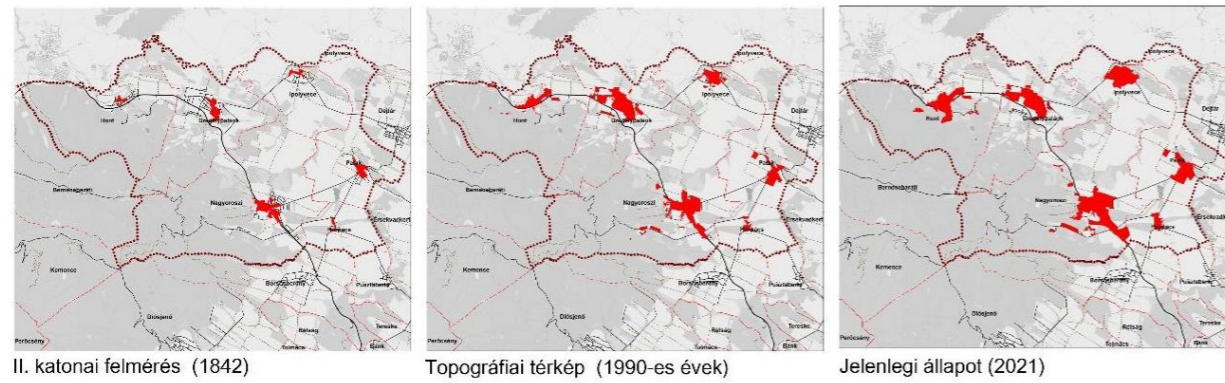
A beépített területek történeti változásait “A beépített területek alakulása a II. katonai felméréstől napjainkig” című tervlap mutatja be. Ezen a tervlapon a beépítések változásának megjelenítéséhez három kategóriát határoztunk meg. A valaha volt, mára eltűnt beépítéseket, az újonnan (1990) óta kialakult beépítéseket, mely a topográfiai térképen megjelenő és napjainkban is létező, valamint a közelmúltban keletkezett beépítéseket jelenti, valamint a stabil múltú, állandó beépítések, melyek a teljes vizsgált időintervallumban folyamatosan be voltak építve. Ezek megoszlását tekintve az *újonnan (1990) óta kialakult* beépítések vannak a legtöbbben, az összes valaha volt beépítés 78 %-át teszik ki. Összesen 645,8 ha beépítés tartozik ebbe kategóriába. Az ezt követő kategória a *stabil múltú, állandó* beépítések, melyek a valaha volt beépítések 17 %-át teszik ki és összesen 141,9 ha területűek. Az utolsó és legkisebb kategóriát a *valaha volt, mára eltűnt* beépítések jelentik, mely csupán 5 %-ot tesz ki és 37,8 ha.

Azon területek, amelyeken valaha beépítés volt a vizsgált időintervallumban összesen 825,5 ha-t tesznek ki, amely a teljes terület 6,7 %-a. (30. ábra)

A második katonai felmérés időpontjában 171,4 ha beépített terület volt a vizsgálati területen, mely a teljes terület 1,3 %-a. A topográfiai felmérés időpontjában 523,6 ha, beépítés volt, mely a terület 4,2 %-a. Jelenleg 787,7 ha beépítés van, mely a teljes terület 6,4 %-a. Az 1990 óta újonnan megjelent beépítések 645,8 ha-t tesznek ki. Általánosságban elmondható, hogy a beépítések mennyisége folyamatosan növekszik a területen. Az eltűnt épületeket főleg a megszűnt majorságok és honvédségi területek teszik ki. (31. ábra)

30. ábra: A beépített területek változásai (Saját szerkesztés)

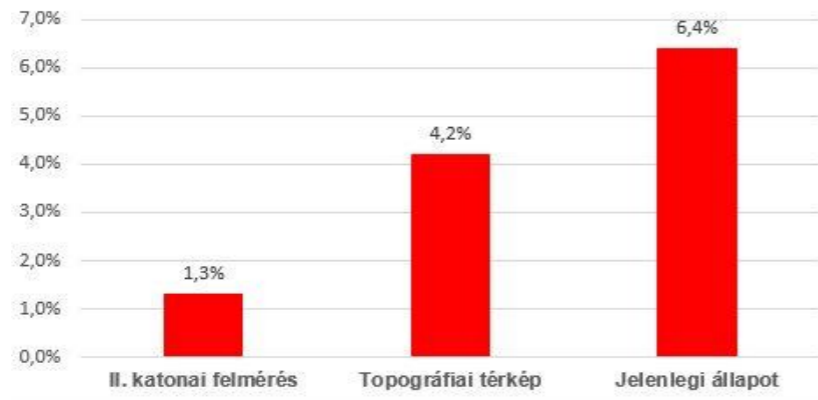

II. katonai felmérés (1842)

Topográfiai térkép (1990-es évek)

Jelenlegi állapot (2021)

Beépített területek alakulása

31. ábra: A beépített területek kiterjedése 1842-ben, az 1990-es években és napjainkban (Saját szerkesztés)

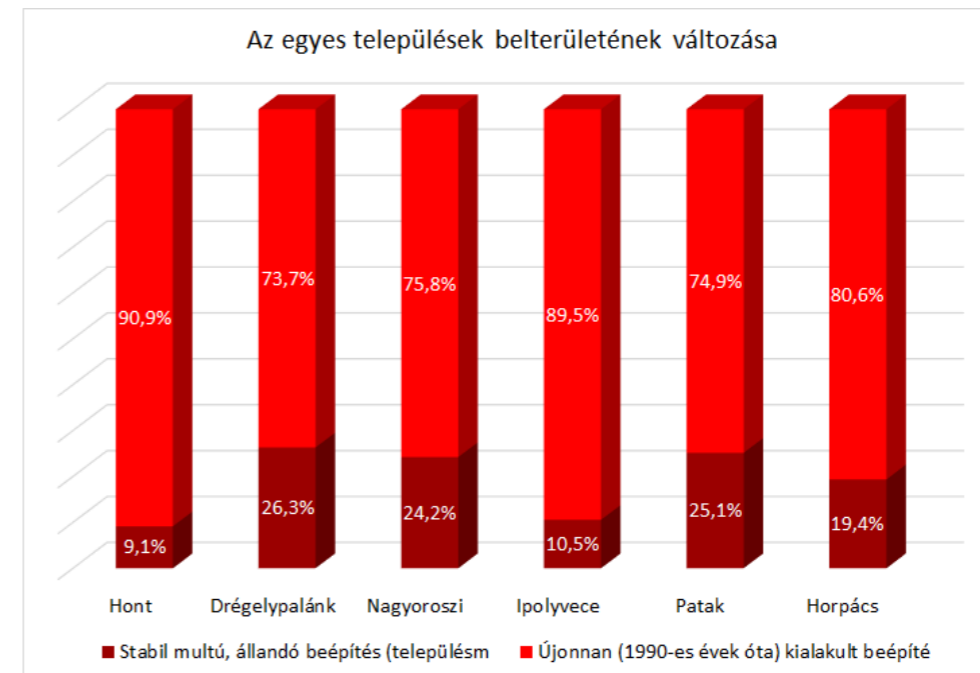
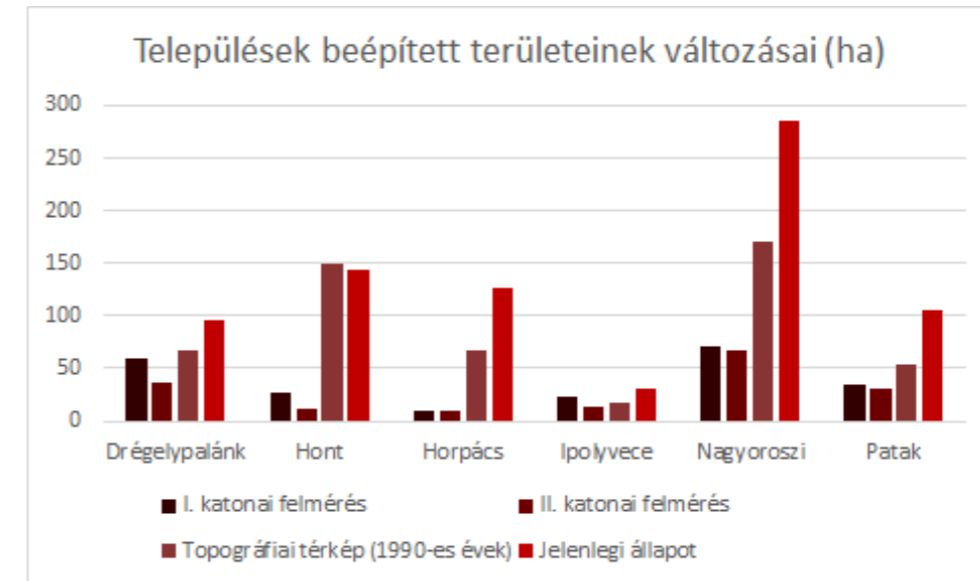
Szondy Emlékkápolna (Drégelypalánk)

Beépítés (Nagyoroszi)

Utcakép (Nagyoroszi)

2. fénykép: Beépített területek a térségben (Forrás: saját képek)

Az egyes településeket össze lehet hasonlítani a beépítettség szempontjából az alapján, hogy melyiknek milyen mértékben nőtt a településmagja a II. katonai felmérés óta (32. ábra). Ezen szempont alapján Hont a legdinamikusabban fejlődő település, hiszen a belterület közel 91%-a 1990 óta épült. Ezt követi nem sokkal lemaradva Ipolyvece, melynek közel 90%-a épület ebben az időszakban. Ezt követi Horpács közel 81%-al, majd Nagyoroszi közel 76%-al, al, majd Partak közel 75%-al. A legkisebb mértékben Drégelypalánk fejlődött kevesebb mint 74%-al, bár ez is jelentős mennyiségű növekedés az eredeti településmaghoz képest. (2. fénykép)

32. ábra: Az egyes települések belterületének változása (Forrás: Saját szerkesztés)

A beépített területek alakulása a
II.katonai felméréstől napjainkig

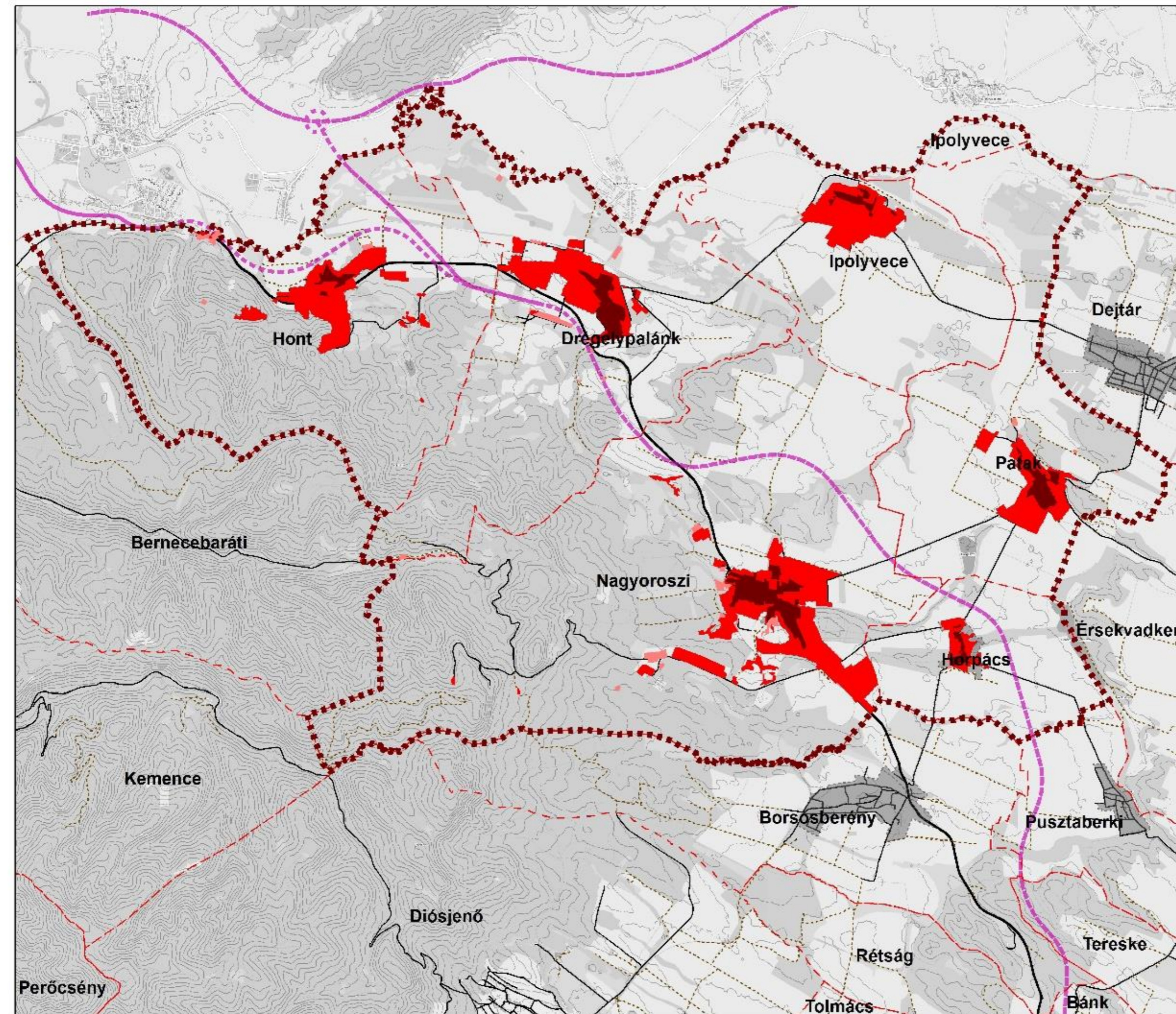
Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- szintvonal
- Stabil múltú, állandó beépítés (településmag)
- Újnanon (1990-es évek óta) kialakult beépítés
- Valaha volt, mára eltűnt beépítés

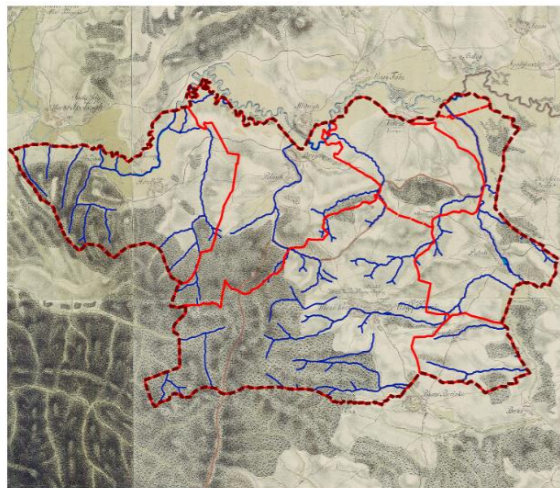
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

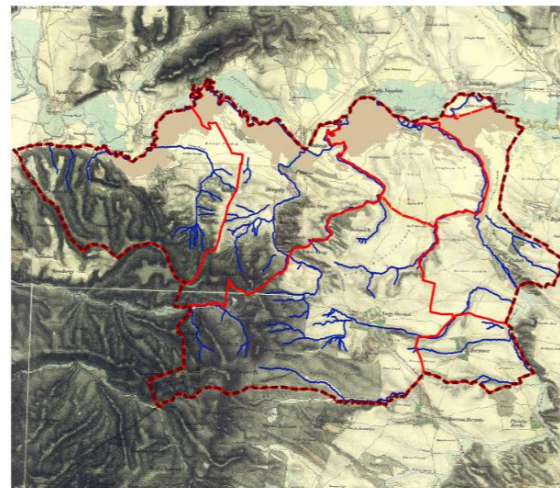

LXXIX/1.10. Vizek, vízjárta területek történeti változásai

A vizek, vízjárta területek történeti változásait A „Települési vízfolyások tervlap” mutatja be. A vizes területek változásának megjelenítéséhez négy kategóriát határoztunk meg. A valaha volt, mára eltűnt felszíni vizeket, az újonnan (1990-es évek óta) kialakult vizes területeket, mely a topográfiai térképen megjelenő és napjainkban is létező, valamint a közelmúltban keletkezett vizes területeket jelenti, a többször változó, ma is meglévő vizes területeket, melyeknek múltjához hozzátartozik, hogy mindössze bizonyos időpontokban érte őket vízhatás, de jelenleg is vizenyősnek tekinthetőek, valamint a stabil múltú, állandó vizes területeket, melyek a teljes vizsgált időintervallumban folyamatosan vízhatással voltak érintettek. Ezek megoszlását tekintve a *valaha volt, mára eltűnt* felszíni vizek, vizes területek a legjelentősebbek, az összes valaha volt vizenyős terület 84 %-a, 1714 hektár tartozik ide. *A többször változó, ma is meglévő* vízjárta területek részaránya 11%, 232 hektáron. Az *újonnan (1990-es évek óta) kialakult* felszíni vizek, vízjárta területek 3%-ot tesznek ki 60,5 hektáron (pl. a Csitár-patak víztározója). A legkisebb részarányú kategóriát a *stabil múltú, állandó* vizek jelentik, melyek csupán 2%-ot adnak és 36 ha területűek. Azon területek, amelyek valaha vízhatással voltak érintettek a vizsgált időintervallumban összesen 2042,5 ha-t tesznek ki, amely a vizsgálati terület 16,7 %-a. (33. és 34. ábra)

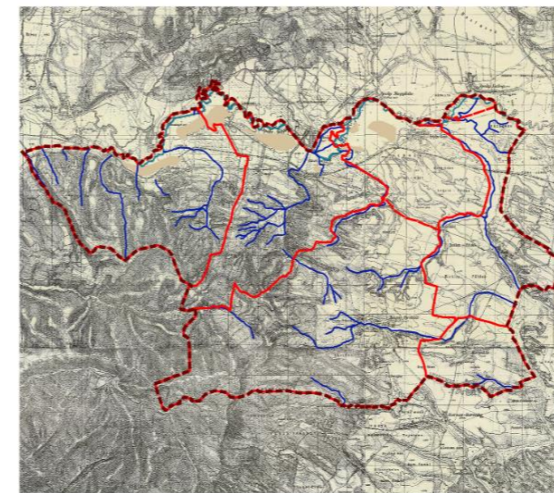

I. katonai felmérés (1763-1787)

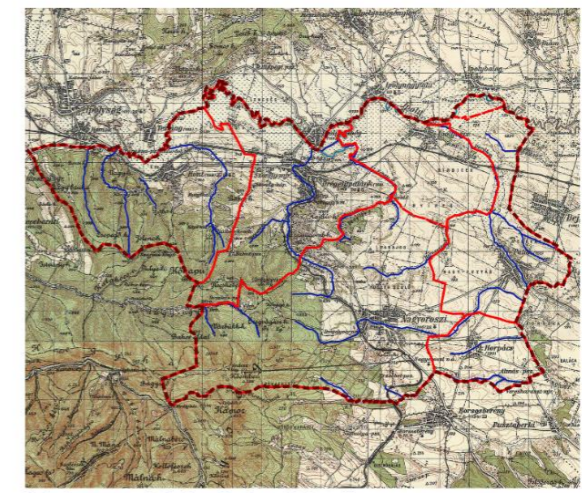

II. katonai felmérés (1819-1869)

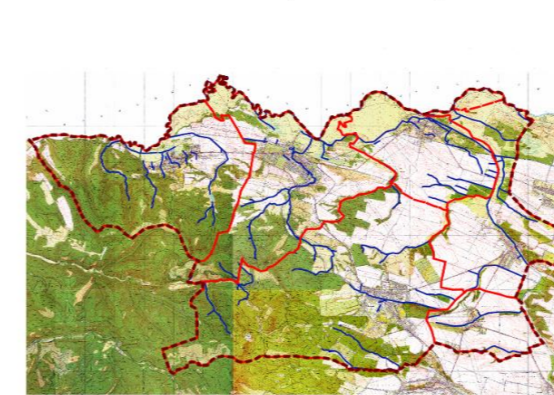
33. ábra: A vizek, vízjárta területek változásai (Saját szerkesztés)

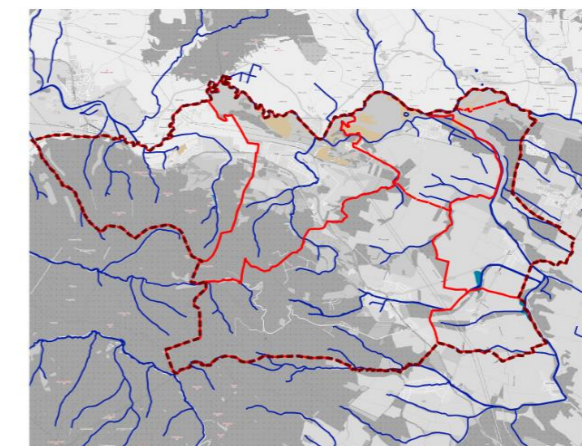
III. katonai felmérés (1869-1887)

IV. katonai felmérés (1941)

Topográfiai térkép (1990-es évek)

Jelenlegi állapot (2021)

34. ábra: A vizek, vízjárta területek változásai (Saját szerkesztés)

A második katonai felmérés időpontjában 1822,6 ha vízesterületet azonosítottunk, mely a teljes terület 14,9 %-a. A topográfiai felmérés időpontjában 243,8 ha vizenyős terület volt, mely a vizsgálati terület 40,3 %-a. Jelenleg 256,8 ha vizes terület van, mely a teljes terület 2,1 %-a. Az 1990 óta újonnan megjelent vizenyős területek 60,5 ha-t tesznek ki. Általánosságban elmondható, hogy a vizes területek a II. katonai felmérés ideje óta (1842) jelentős mértékben csökkentek, az akkor még meghatározó területhasználatok közé tartozó kategória ma már elenyésző mértéket képvisel, mely főleg a folyószabályozások és a vizes területek, lápok lecsapolásának eredménye. (35. és 36. ábra)

Stabil múltú, állandó vizes területek

↪ 36 ha

Többször változó, ma is meglévő vizes területek

↪ 232 ha

Új, 1990-es évek óta kialakult vizes területek

↪ 60,5 ha

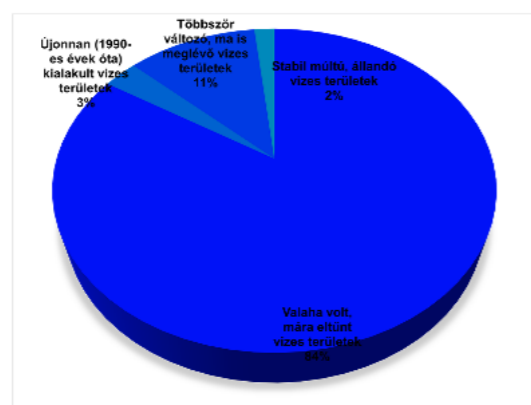

Valaha volt, mára eltűnt vizes területek

↪ 1714 ha

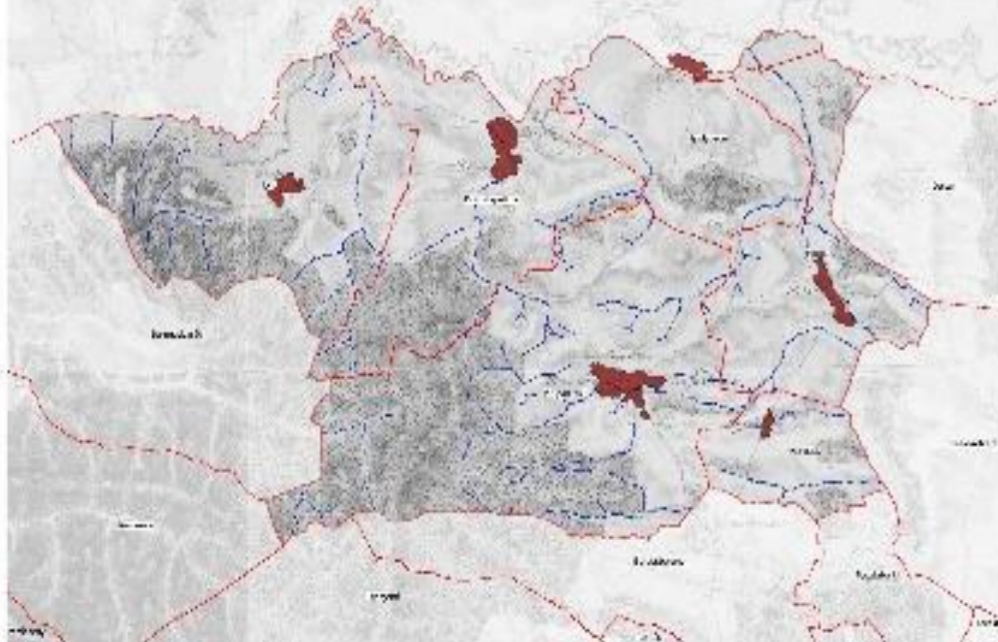
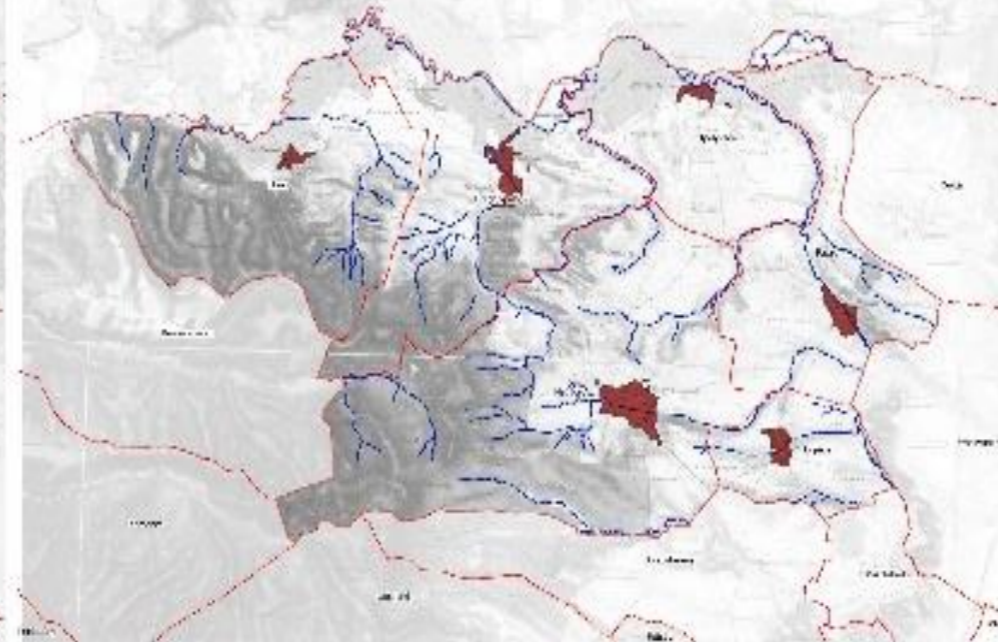
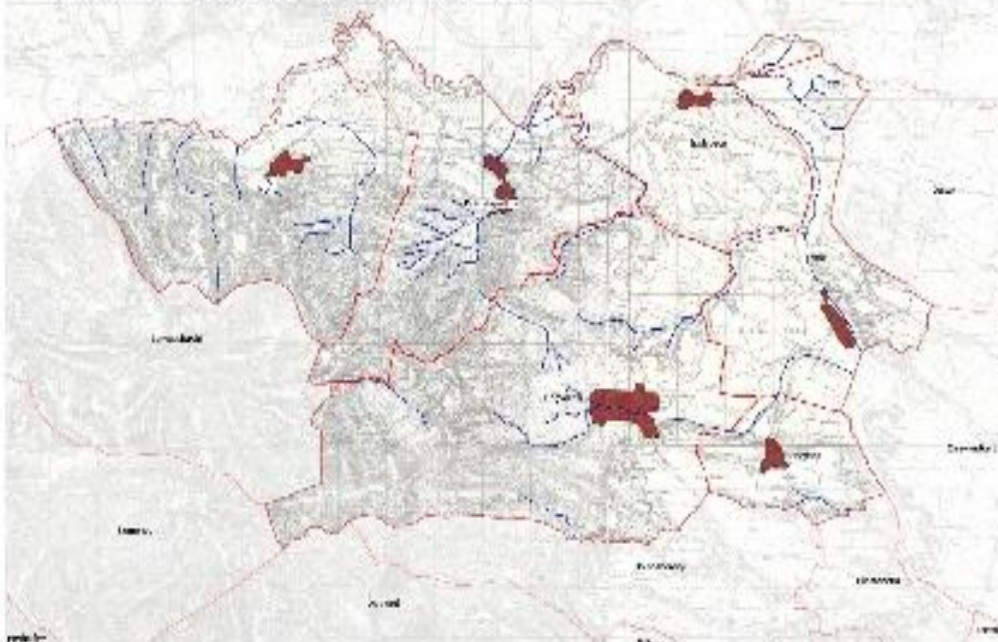
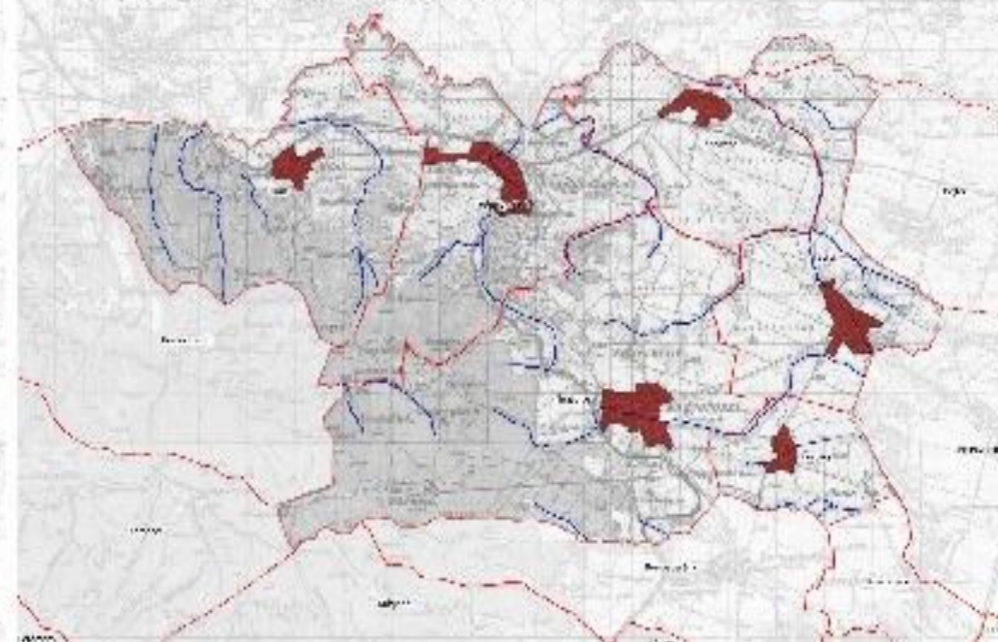
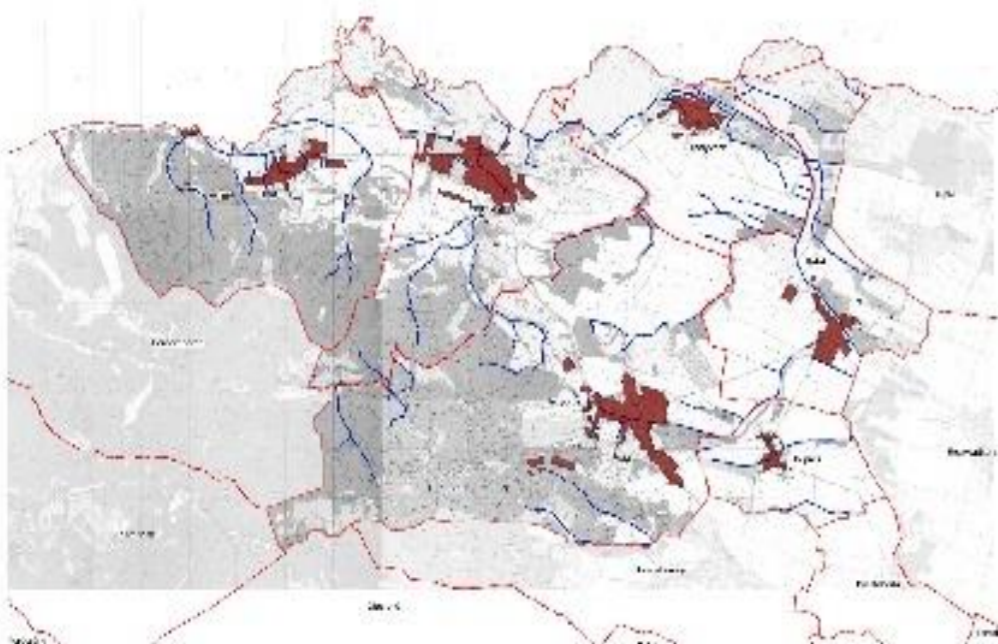
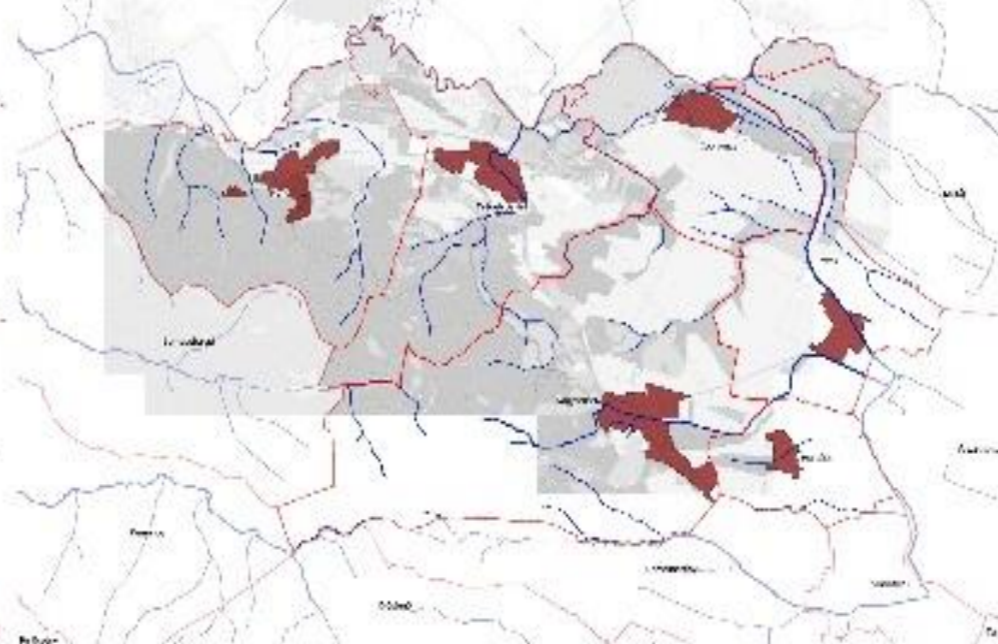
35. ábra: A vizek és vízjárta területek változásai (Saját szerkesztés)

36. ábra: Az Ipoly és kisvízfolyások a térségben

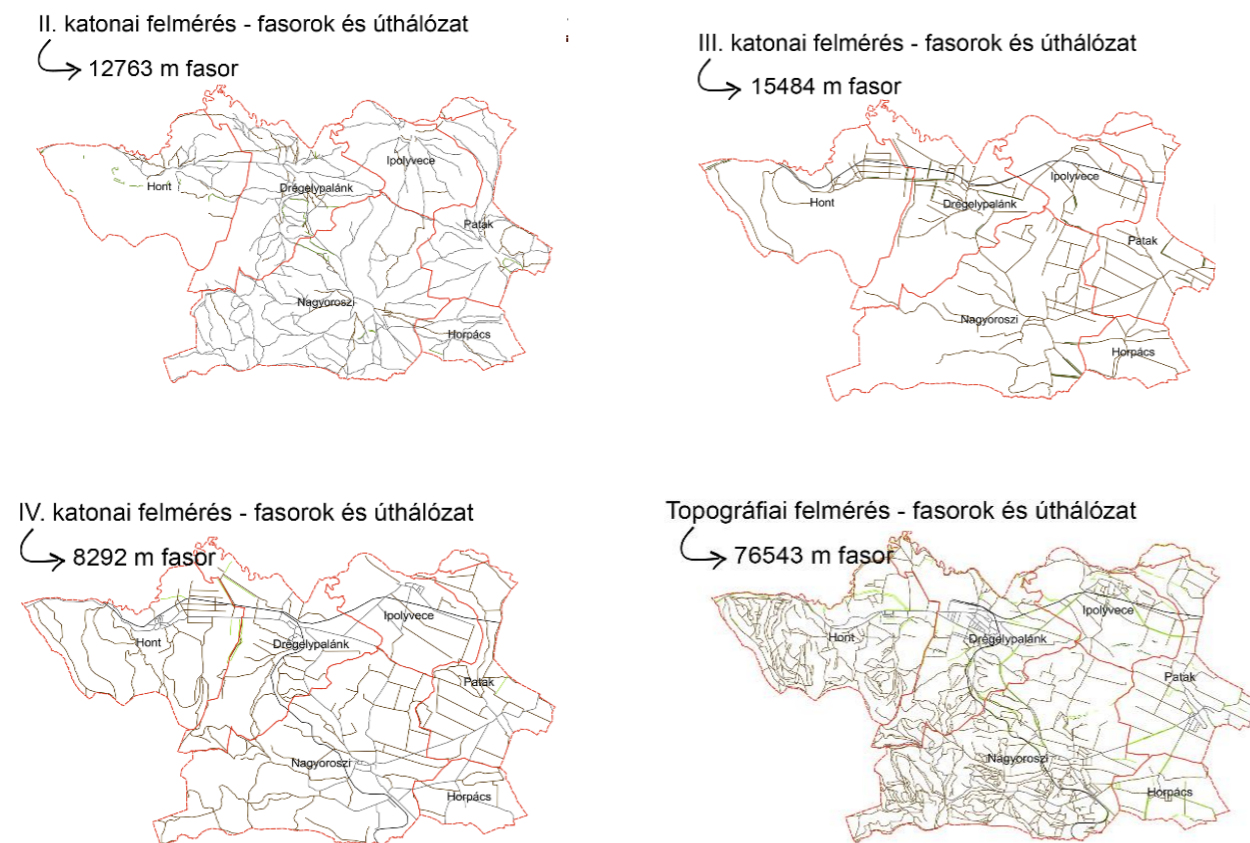
**TELEPÜLÉS- ÉS
A VÍZFOLYÁSOK
VÁLTOZÁSA****Jelmagyarázat**

- Vizsgálati terület
- Település határ
- Települések
- Vízfolyás

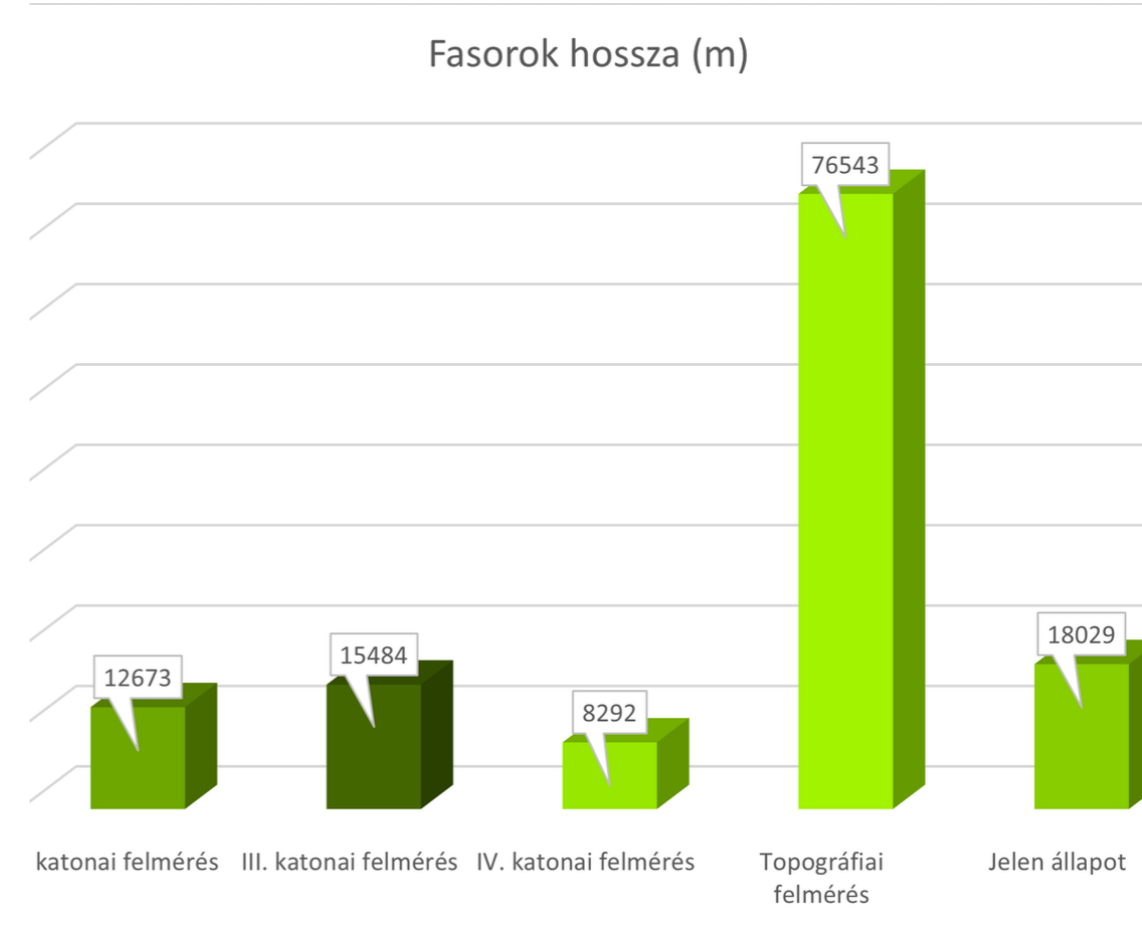
1. KATONAI FELMÉRÉS**2. KATONAI FELMÉRÉS****3. KATONAI FELMÉRÉS****4. KATONAI FELMÉRÉS****TOPOGRÁFIAI TÉRKÉP****JELENLEGI ÁLLAPOT**

LXXIX/1.11. Utak, fasorok, vonalas zöldinfrastruktúra elemek történeti változásai

Az utak, fasorok, vonalas zöldinfrastruktúra elemek történeti változásait a 37. és 38. ábra mutatja be. A fasorok hosszát a II. katonai felmérés időpontjától (1842) mértük, így a következő értékeket kaptuk: a II. katonai felmérés idején a fasorok hossza 12673 méter, a III. katonai felmérés korában 15484 méter, a IV. katonai felmérés alatt 8292 méter, a topográfiai felmérés során 76543 méter és jelenleg 18029 méter. (Megjegyzés: a topográfiai felmérés kiugró adata feltételezhetően egy, a többitől eltérő digitalizációs módszer eredménye.)

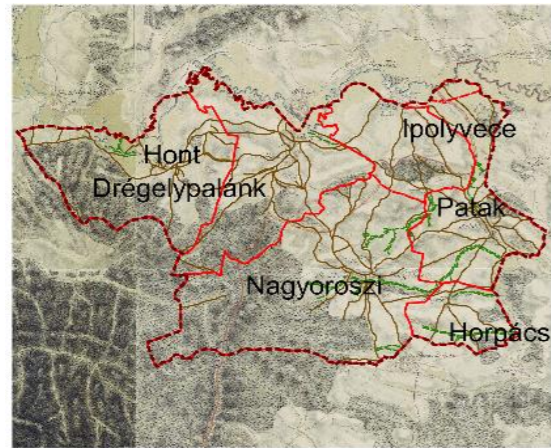
37. ábra: Fasorok és úthálózatok változásai (Saját szerkesztés)

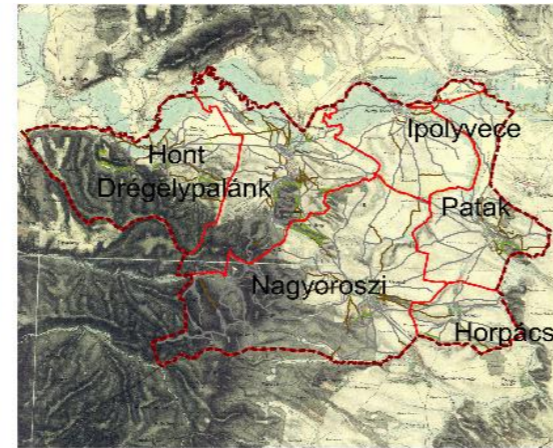
38. ábra: A fasorok és az úthálózat változásai (Saját szerkesztés)

A fasorok hosszának felére csökkenését a IV. katonai felmérésen (1941) a második világháború alatt kialakult nyersanyaghiány okozhatta. Az azóta növekvő tendencia az útfásításoknak, mezővédő erdősávok kialakításának, zöldítésnek és a fasortelepítés melletti általános pozitív közhangulatnak köszönhető.

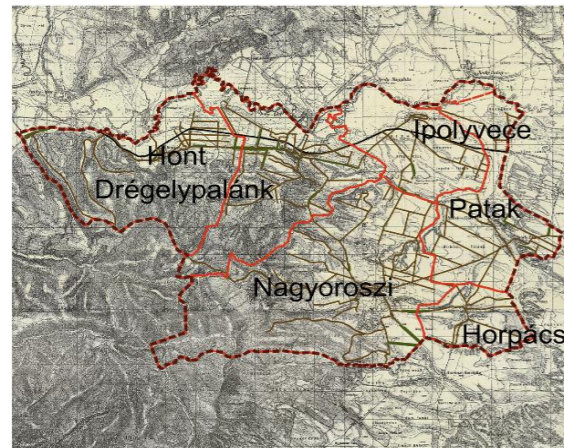
Megfigyelhető az úthálózat folyamatos bővülése is, ennek egyik legszembetűnőbb példája a Börzsöny erdőinek földutakkal való nagymértékű feltártsága a IV. katonai felmérés és a topográfiai felmérés között. Ennek oka a növekvő erdőgazdálkodás és az erősödő erdei turizmus lehet. A Hontot Váccal összekötő 2-es főút útvonala már az I. katonai felmérésen is megfigyelhető, a II. katonai felmérés „nach Waitzen” néven hivatkozik rá. Vasút a III. katonai térképen (1882) már látható Honton és Ipolyvecén keresztül, 1941-re már Nagyoroszi és Drégelypalánk is bekapcsolódott a vasúthálózatba. Sajnálatos fejleményként figyelhető meg, hogy az 1990-es évekre Honton megszűnt a vasúti közlekedés. (39. ábra)

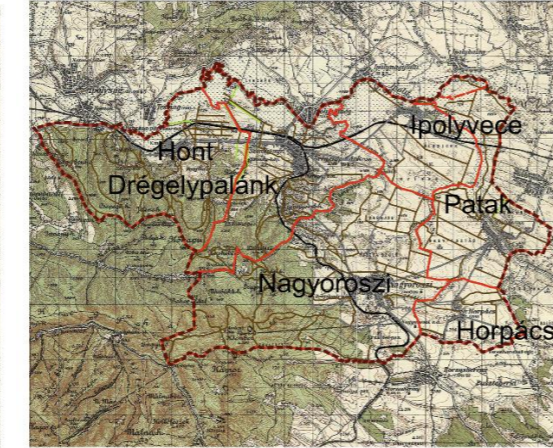
I. katonai felmérés (1782-1784)

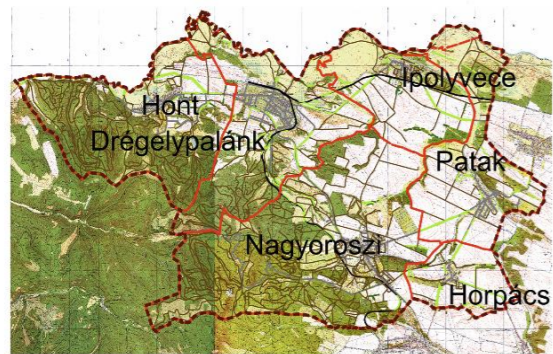
II. katonai felmérés (1842)

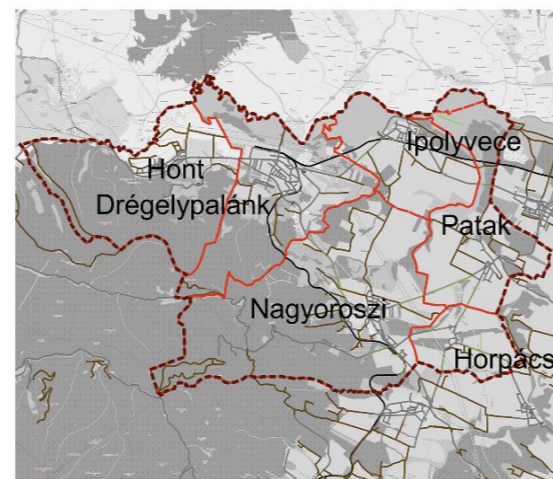
III. katonai felmérés (1882)

IV. katonai felmérés (1941)

Topográfiai térkép (1990-es évek)

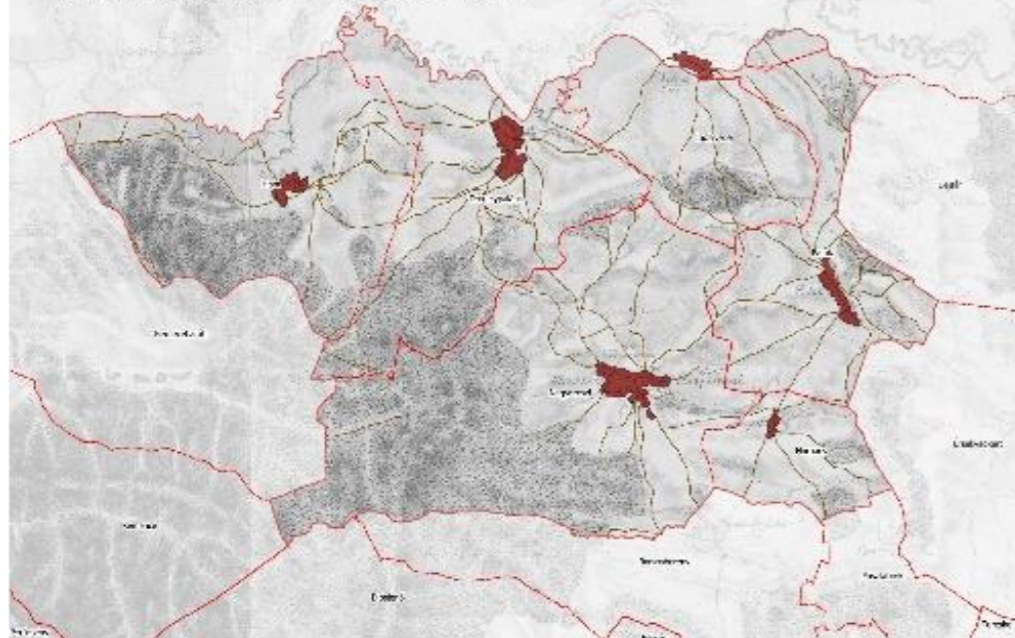
Jelenlegi állapot (2021)

39. ábra: A fasorok és az úthálózat az I., II., III. és az 1941-es katonai felmérésen, az 1990-es években és napjainkban (Saját szerkesztés)

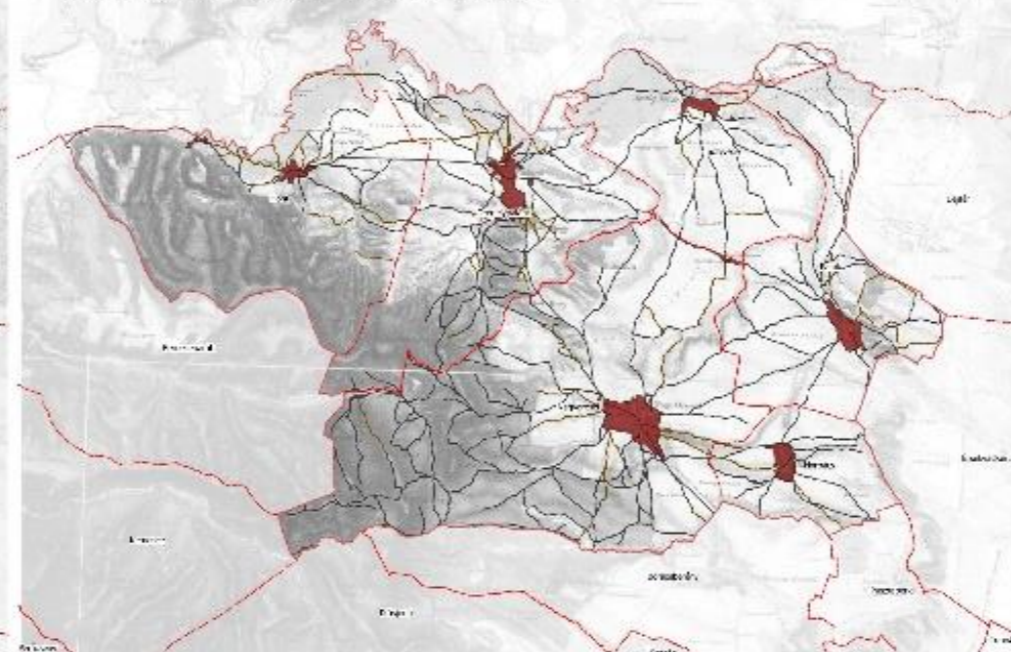
Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület
- Település határ
- Települések
- Úthálózat
- Burkolt út
- Földút
- Vasút

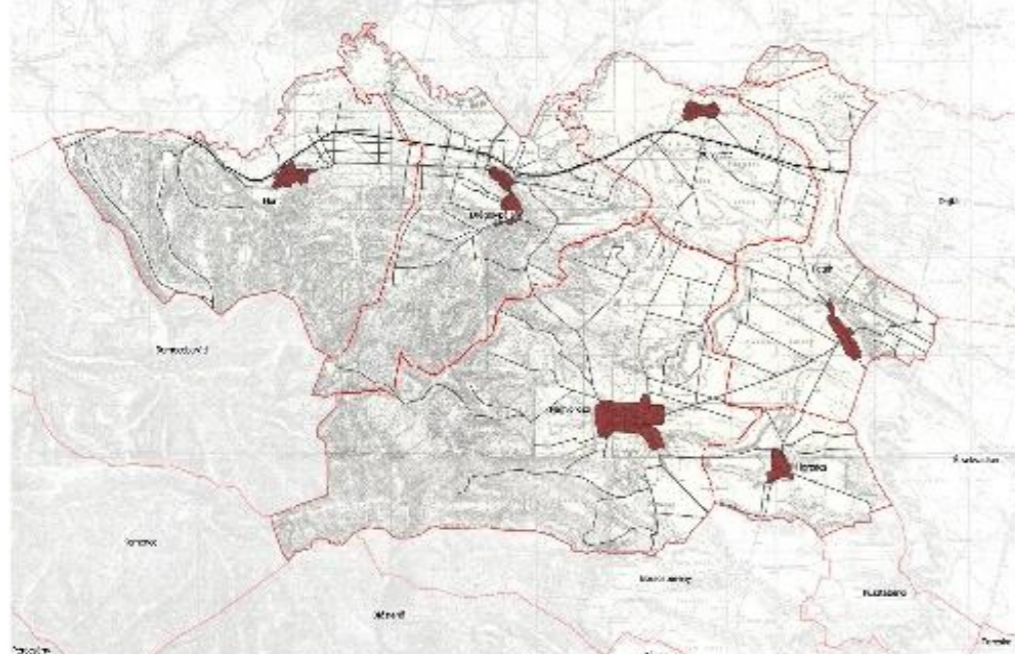
1. KATONAI FELMÉRÉS

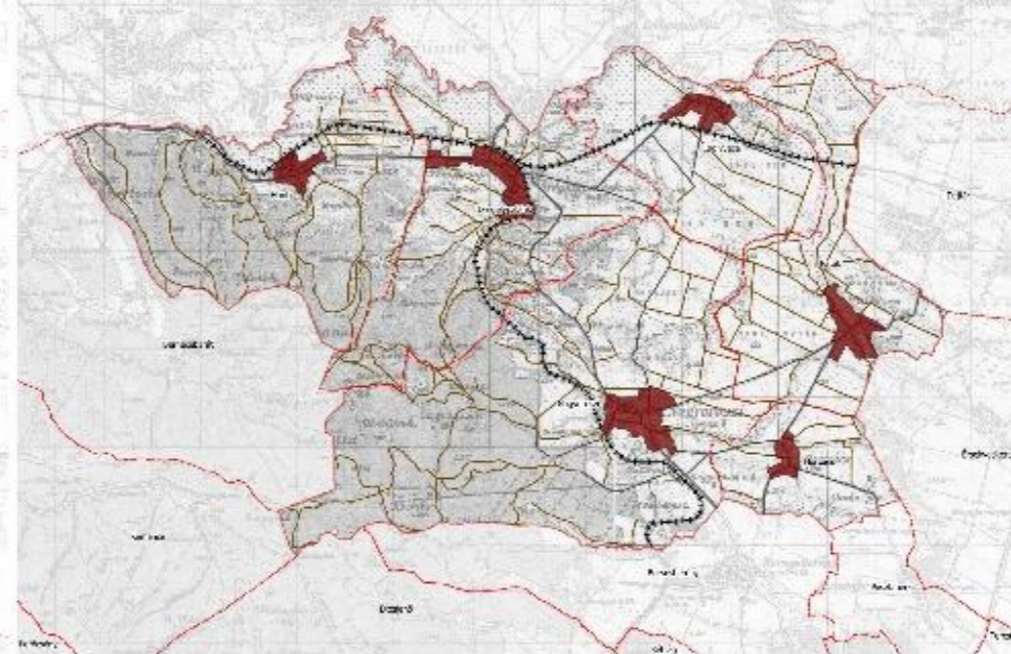
2. KATONAI FELMÉRÉS

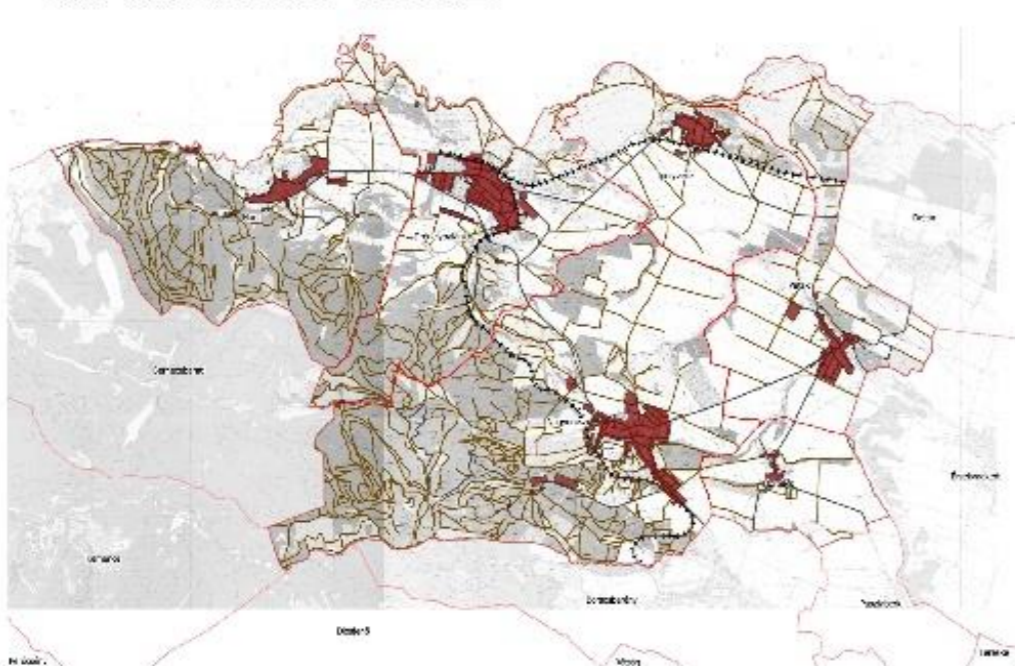
3. KATONAI FELMÉRÉS

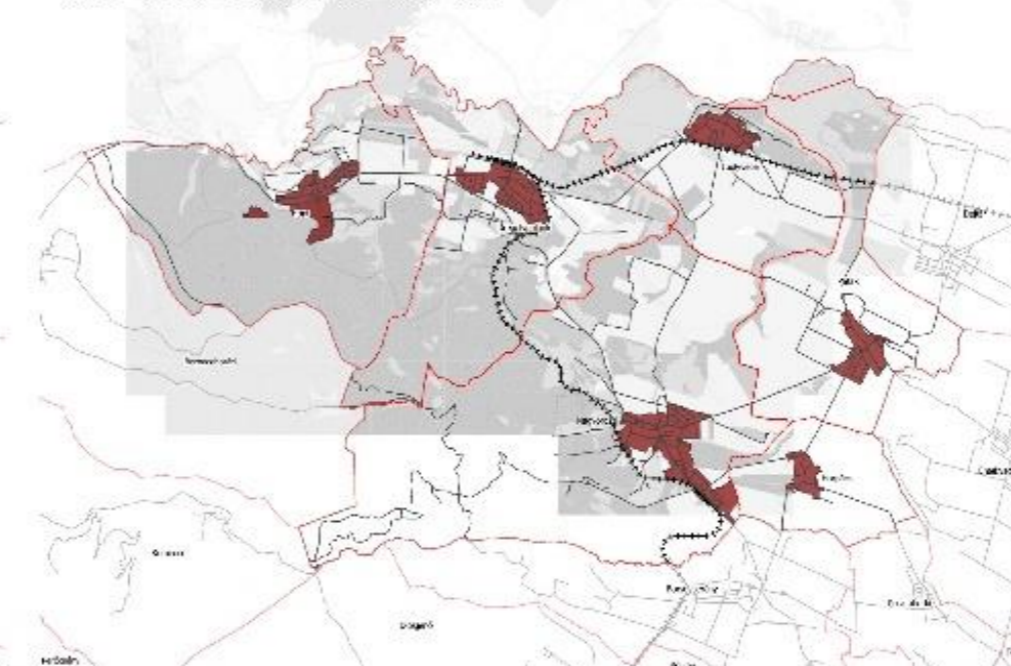
4. KATONAI FELMÉRÉS

TOPOGRÁFIAI TÉRKÉP

JELLENLEGI ÁLLAPOT

LXXIX/2. Területhasználatok stabilitása, állandósult és új tájhasználatok

A térség stabil, állandósult és változékony területhasználatú területrészeit "A stabil/állandósult tájhasználatok összesítő térképe" című tervlap mutatja be.

A teljes területnek összesen 52%-án vannak jelen azok a területrészek, amelyeken a vizsgált időintervallumban (a II. katonai felméréstől napjainkig, azaz mintegy 180 éve) folyamatosan stabilak/állandóak a területhasználatok. A térség területének 48%-áról mondható el, hogy változékony, nem stabil tájhasználat jellemzi, azaz területén a területhasználatok módja többször változott a 180 év alatt. A nem stabil tájhasználatok a hegylábaknál koncentrálnak, illetve a települések körül, ahol a gyepek, gyümölcsösök, szántók sűrűn váltották egymást.

Az állandósult tájhasználatoknak az *erdők* teszik ki a felét. Az összes stabil tájhasználatból 47%-ot tesz ki. Ennek az 47%-nak a legnagyobb része Hont, Drégelypalánk és Nagyoroszi déli, dél-nyugati, nyugati részein helyezkedik el. Az egész tervezési területből 24% a stabil erdő, vagyis a terület ekkora része a teljes vizsgált időintervallumban fákkal volt borítva.

A *szántók* az összes állandósult tájhasználat 36%-át teszik ki, a teljes területből pedig 19% volt a teljes vizsgált időszakban szántó. Az állandósult szántók nagy része a vizsgálati terület keleti oldalán helyezkedik el. Főként Horpácson, Ipolyvecén, Patakon, és Nagyoroszi észak-keleti részén helyezkednek el. Horpácsnak szinte a teljes területe állandósult szántó. Minden településen találhatóak belőle kisebb-nagyobb foltok.

A stabil *gyepek* 14%-ot tesznek ki az összes stabil tájhasználatból és 8%-ot a teljes területből. Állandósult gyepek főként a terület északi részén találhatóak az Ipoly mentén. Ezen stabil területhasználatoktól különálló kategóriát képeznek a *vizenyős területek* (mocsaras, nádas területek, nedves rétek), melyek átfedésben vannak a gyepekkel. 0,7 %-ot tesznek ki a stabil tájhasználatokon belül, a teljes területnek pedig csupán 0,3%-án figyelhetők meg. Az Ipoly mentén találhatóak, a térség északi részén. Nagyrészüket Drégelypalánkon található.

Ezt követik az állandósult *beépített területek*, melyek 2%-ot tesznek ki az összes állandósult területhasználatból és 1%-ot a teljes területből. Ezek a települések egykori történeti településmagjait jelentik gyakorlatilag és néhány elszórt épületet, például kápolnákat, hajdani uradalmi majorokat a külterületen.

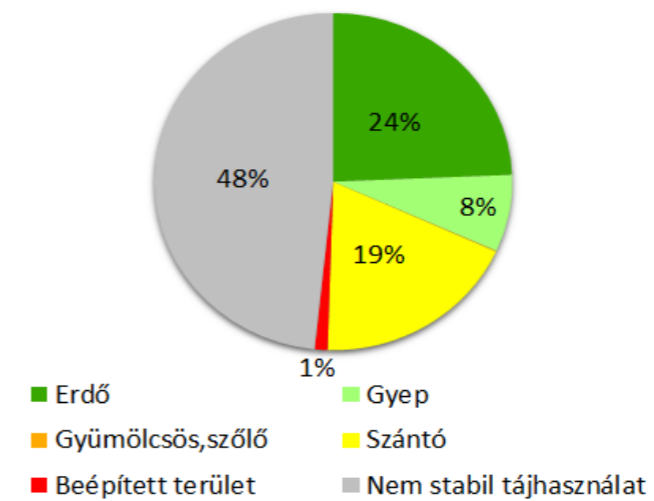
A legváltozékonyabb a térségben *gyümölcsösök, szőlőterületek*. Ezek az állandósult tájhasználatokból csupán 0,1%-ot tesznek ki, a teljes területből pedig 0,07 %-ot. Nagyrészüket Nagyoroszi településén található, a külterület észak-nyugati részén, az Aranygomb-hegy Felső-hegy dűlőjében.

A stabil tájhasználatok egymáshoz képesti százalékos arányát mutatja a 40. ábra, az összterülethez képesti százalékos megoszlást, illetve a változékony területek arányát a 41. ábra.

Az egyes tájhasználatok stabilitásának és változékonyságának mértéke alapján máshogy rangsorolhatók a tájhasználatok. Ebből a szempontból a szántók a legstabilabbak ugyanis több mint a háromnegyed részük állandó. Ezt követi az erdő (55%) és a gyepe (48%). Ezeket követi a beépített terület (18%) és a vizenyős terület (14%). Legkisebb stabilitást ebből a szempontból is a gyümölcsös, szőlő kategória mutat (5%).

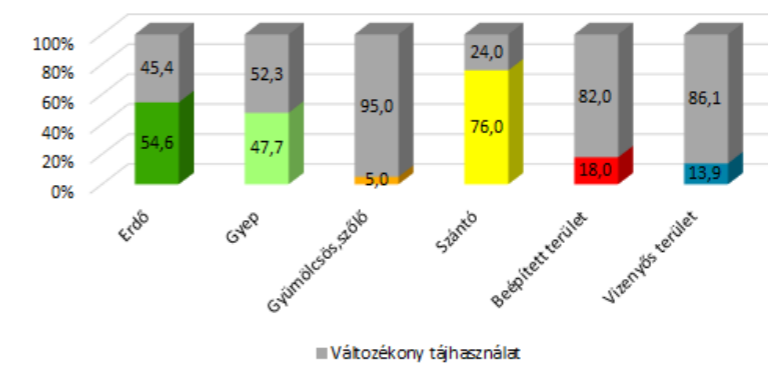
Az 42. ábra összesíti a stabil és változékony területhasználatok megoszlását, az egész területhez képest. Látható rajta, hogy az adott területhasználati kategória mekkora mértékben van jelen a területen és ebből hány százalék állandósult.

Stabil tájhasználatok százalékos megoszlása a teljes területhez képest

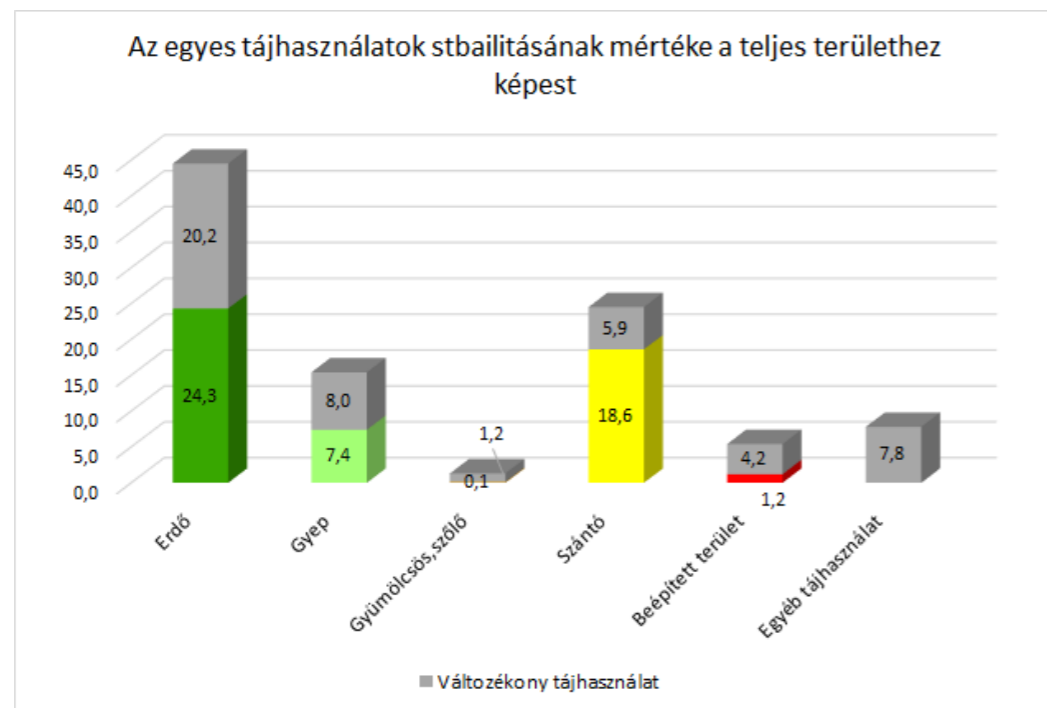

40. ábra: Stabil tájhasználatok százalékos megoszlása a teljes területhez képest diagram (forrás: saját szerkesztés)

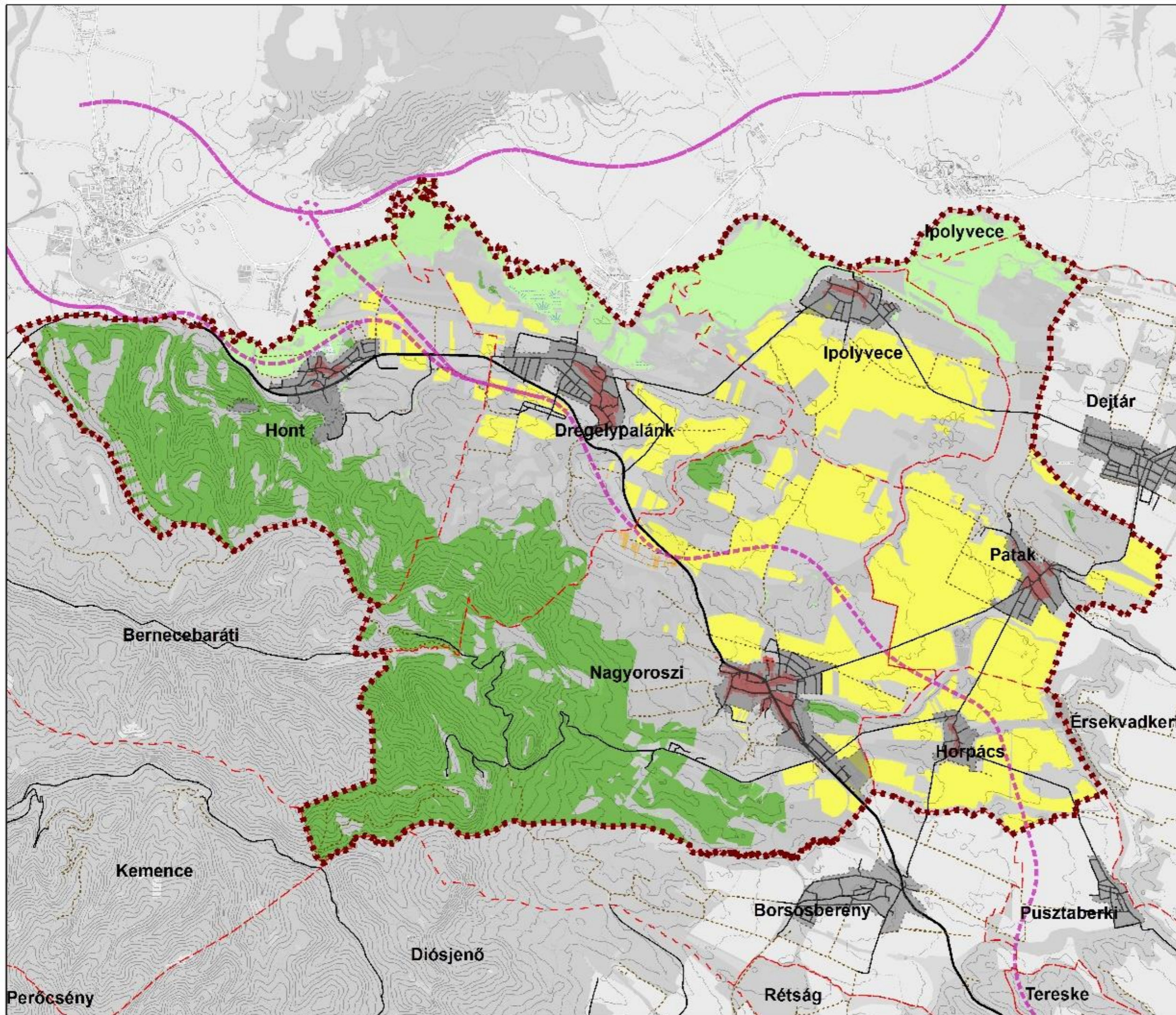
Az egyes tájhasználatok stabilitásának mértéke

41. ábra: Az egyes tájhasználatok stabilitás mértéke diagram (forrás: saját szerkesztés)

42. ábra: Az egyes tájhasználatok stabilitás mértéke a teljes területhez képest diagram (forrás: saját szerkesztés)

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- szintvonal

minden_stabil használat

- Stabil erdő
- Stabil gyepek
- Stabil vízenyős terület
- Stabil gyümölcsös, szőlő
- Stabil szántó
- Stabil beépített terület
- Változékony tájhasználat

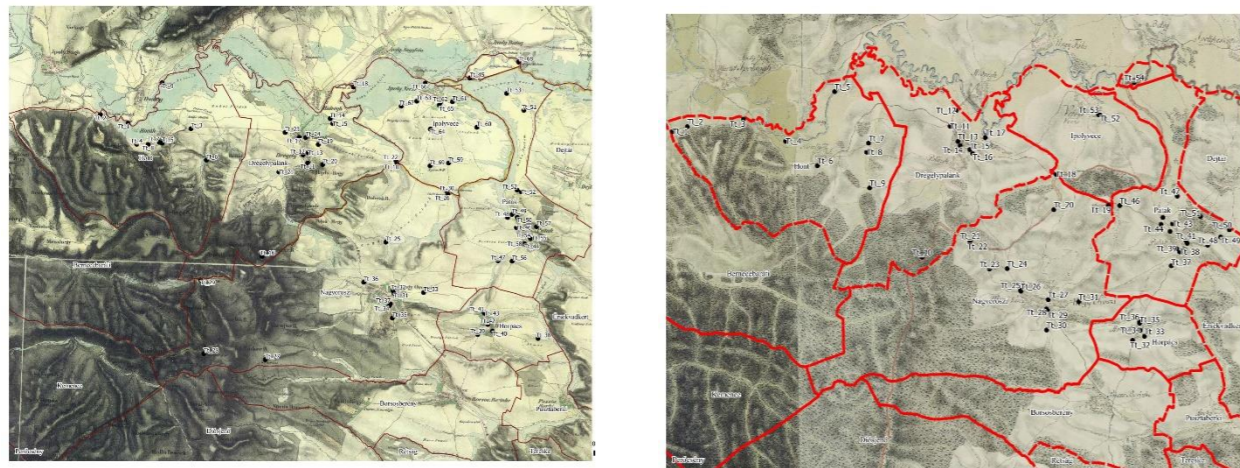
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

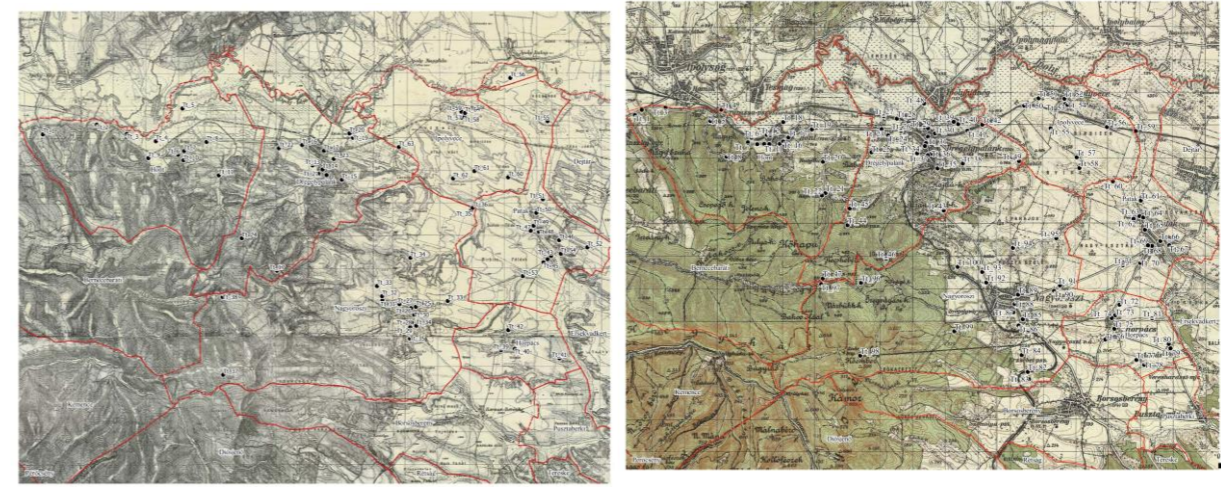
LXXIX/3. Történeti tájelemek és változásai, eltűnt és fennmaradt történeti tájelemek

A térségi tájváltozás elemzése nem csak a felületszerű és vonalas elemekre (területhasználatokra, vízfolyásokra, utakra, fasorokra) terjedt ki, hanem a pontszerű történeti tájelemekre is. A történeti tájelemek alatt a történeti térképeken (katonai felmérések, topográfiai térkép) ábrázolt pontszerű elemeket (pl. gémeskút, vadászház, híd, malom, kereszt) értjük. Ezek egy része még napjainkban is fellelhető és egyedi tájértéket jelent, egy részük mára elpusztult.

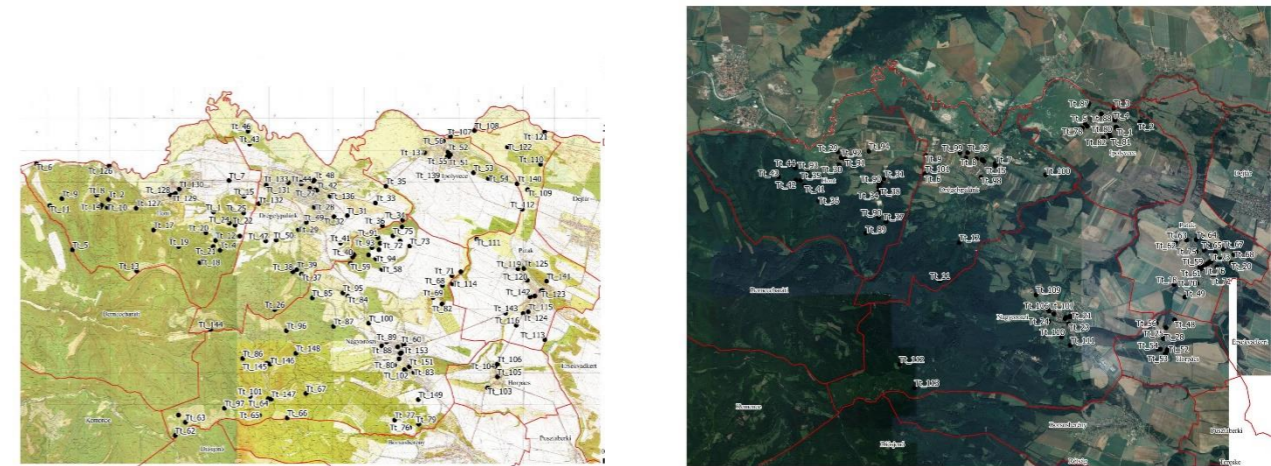
Összesen 91 történeti tájelemet azonosítottunk a hat településen melyek, főként szakrális és mezőgazdasághoz köthető elemek, építmények, emlékművek, források, malmok. A pontszerű örökségelemek történeti változásának vizsgálata során a pontszerű elemek digitalizálását követően (lásd *Pontszerű elemek történeti változásai* tervlapon és 43.ábra) térinformatikai módszerekkel végeztünk elemzéseket. Az eredményeket térképes, valamint diagramos formában is megjelenítettük. Tervlapon ábrázoltuk az összes pontszerű örökségelemet aszerint, hogy melyik történeti időszokban keletkezett, illetve mikorra tehető az eltűnése (lásd *Pontszerű elemek történeti változásai* című tervlapon). A másik tervlapon pedig ebből összegezve három kategóriára bontva jelenítettük meg őket: ábrázoltuk a napjainkra eltűnt, az újonnan keletkezett vagy a történeti felméréseken nem beazonosítható, de napjainkban meglévő, valamint a stabil múltú/állandó örökségelemeket (lásd *Pontszerű elemek történeti változásai* című tervlapon). (44. és 45. ábra)

43. ábra: Pontszerű történeti tájelemek az I. és a II. katonai felmérésen (Saját szerkesztés)

44. ábra: Pontszerű történeti tájelemek a III. és az 1941-es katonai felmérésen (Saját szerkesztés)

45. ábra: Pontszerű történeti tájelemek az 1990-es években készült topográfiai térképen és napjainkban (Saját szerkesztés)

Nagyoroszi esetében újonnan keletkezett kategóriába 20 darab örökségelemet soroltunk, eltűnt 4 darab, valamint 8 darab örökségelem van jelen stabil múlttal. A településen legtöbb a szakrális típusú pontszerű tájelem, mint például a Szent Miklós templom, ezen kívül több emlékmű is jelen van, valamint egyéb épület/építmény, többek között kocsmá, turistaház is. A településen nem találtunk forrásokat és malmokat.

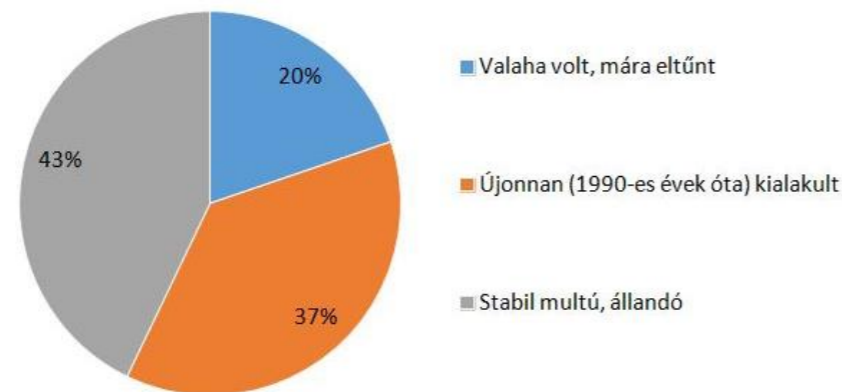
Horpácson 10 pontszerű tájelem került az újonnan keletkezett kategóriába, eltűnt 2 és állandó szintén 2 darab. Az I. katonai felmérésen elen lévő kőkápolna el is tűnt, a további vizsgálatok során nem jegyződött fel, így tehát az eltűnt örökségelemek közé soroltuk. Horpácson is főleg szakrális építmények találhatóak, ezt követi az emlékmű típusú pontelemek darabszáma. Egyéb kategóriába tartozik az Almási pusztá, mint gazdálkodásához köthető örökségelem.

Hont településen 25 elem újonnan keletkezett vagy a korábbi felméréseken nem beazonosítható jelenlétük, 4 eltűnt és 10 darab stabil múlttal van jelen. Ezen a településen is megjelenik két olyan örökségelem, amely az I. katonai felmérést követően már el is tűnik. Két malomról van szó, amelyek a további térképeken már nem jelennek meg. A településen forrásokból van a legtöbb, összesen 7 darab forrást találtunk, 6 darab szakrális elemet, 4 darab mezőgazdasághoz köthető elemet, 4 malmot és 3 építményt.

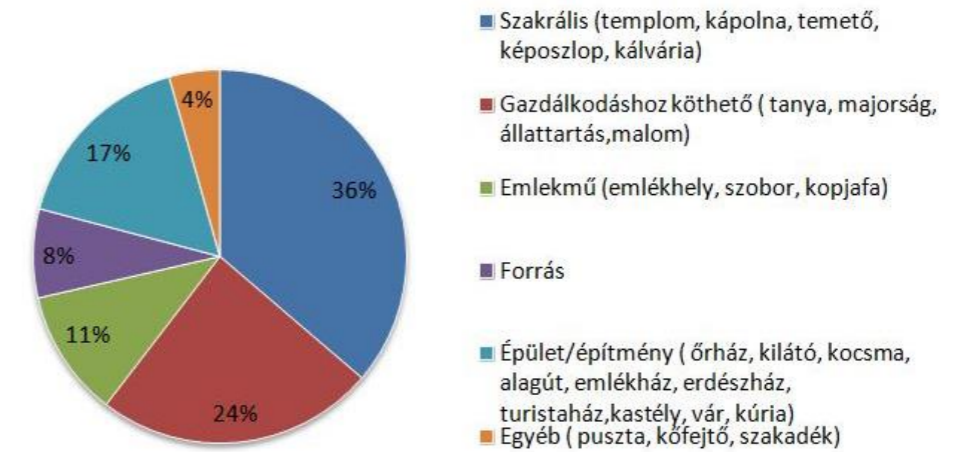
Drégelypalánkon nincsenek eltűnt örökségelemek 14 új és 10 darab rendelkezik stabil múlttal. A településen megjelenik az egyedüli vár, amelyet feljegyeztünk (Drégelyvár), ezen kívül 6 szakrális elemet vizsgáltunk, 3 mezőgazdasághoz köthető elemet és 3 építményt, valamint 2 malmot. A település esetében nem rendelkezünk forrásjegyzékkel, illetve nem találtunk emlékműveket.

Patakon, amilyen kicsi településről van szó, pont olyan kevés elemet tudtunk feltárni. Itt 6 darab pontszerű örökségelem keletkezett újonnan, eltűnt 2 darab és 8 darab rendelkezik stabil múlttal. Itt is az I. katonai felmérésen azonosított templom eltűnt kategóriába került, mivel a további vizsgálatok során nem került elő. Patak esetében is a szakrális történeti tájlemek a dominánsak, ebből 6 darabot jegyeztünk fel.

A hatodik településen, *Ipolyvecén* 12 darab újonnan keletkezett elemet azonosítottunk, 1 darab eltűnt és 5 darab stabil vagy állandó múltú. A településen megoszlának a típusok, mivel egyenlő arányban találtunk szakrális- és mezőgazdasághoz köthető történeti tájlemeket, valamint egyenlő arányban malmot és építményt. A településen 2 darab emlékművet jegyeztünk fel. Forrás nem található Ipolyvecén a rendelkezésre álló adatbázisok szerint.

46. ábra: Eltűnt és fennmaradt történeti tájlemek megoszlása (%) (Saját szerkesztés)

47. ábra: Történeti tájlemek típusok szerinti megoszlása (%) (Saját szerkesztés)

A két diagrammon ábrázolásra kerültek az eltűnt és fennmaradt történeti tájlemek megoszlása, illetve a történeti tájlemek típusuk szerinti megoszlása. Eltűnt és fennmaradt történeti tájlemek megoszlásáról elmondható, hogy a legnagyobb százalékot a *stabil múltú, állandó* tájlemek teszik ki. legkisebb százalékot pedig a *valaha volt, mára eltűnt*. Típus szerinti megoszlásuknál a legnagyobb a szakrális, legkisebb 4%-al az egyéb kategória (puszta, kőfejtő, szakadék) tájlemek. (46. és 47. ábra)

Pontszerű örökségelemek történelmi változásának térégi elemzése

Jelmagyarázat

Eltűnés ideje

- 1. katonai felmérés
- 2. katonai felmérés
- 3. katonai felmérés
- 4. katonai felmérés
- Topográfiai térkép

Keletkezés ideje

- 1. katonai felmérés
- 2. katonai felmérés
- 3. katonai felmérés
- 4. katonai felmérés
- Topográfiai térkép
- 2021

--- M2 tervezett nyomvonala

--- Vizsgálati terület határa

--- Település közigazgatási határa

--- Belterület határa

— Ipoly

— Patakok

— Szintvonalak

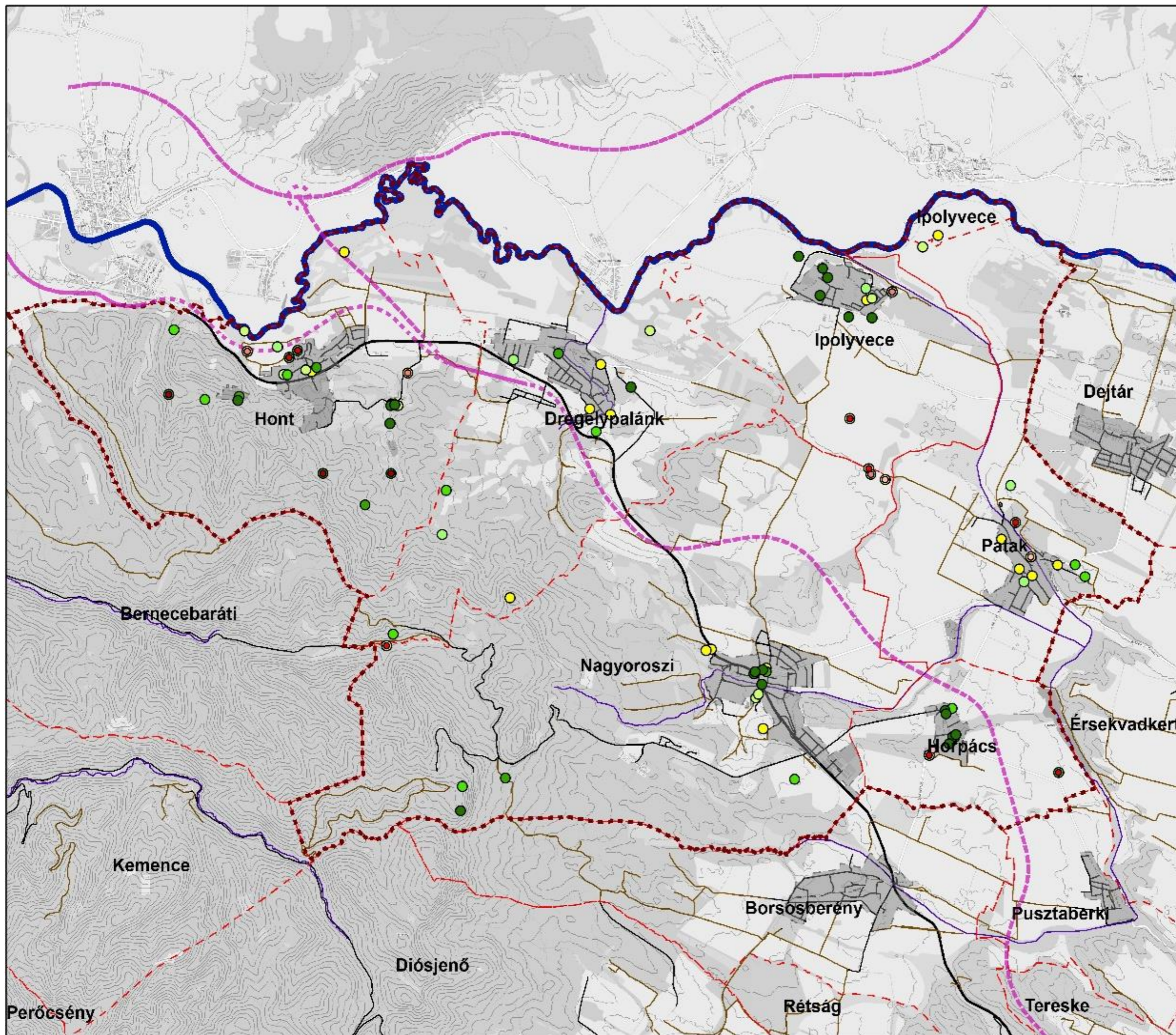
— főutak

— mellékutak

— földutak

N
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

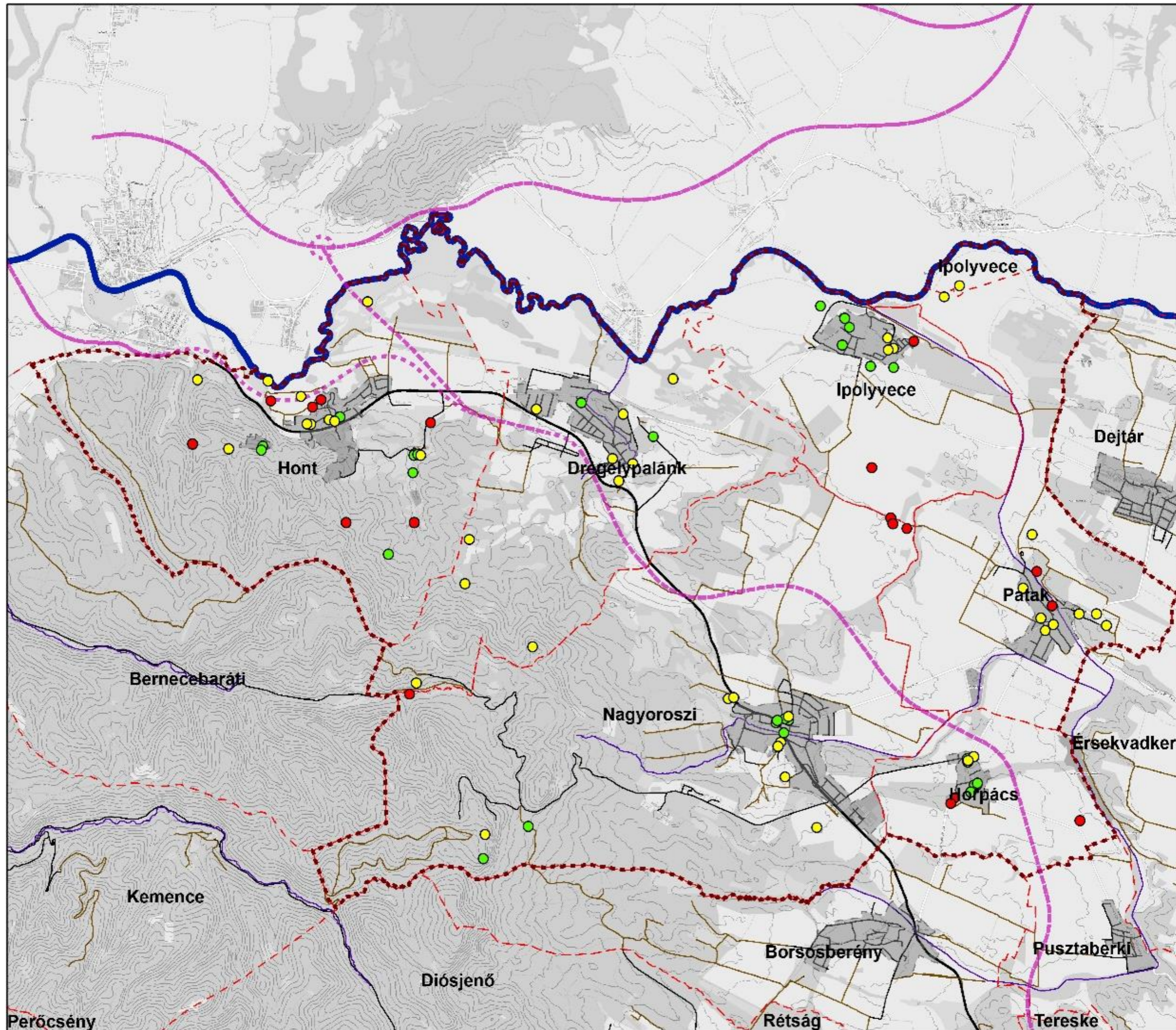
0 1 2 4
Kilometers

Pontszerű örökségelemek történelmi változásának térégi elemzése

Jelmagyarázat

- Stabil múltú, állandó
- Valaha volt, mára eltűnt
- Újonnan kialakult
- - - M2 tervezett nyomvonala
- - - Vizsgálati terület határa
- - - Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- Ipoly
- Patakok
- Szintvonalak
- főutak
- mellékutak
- földutak

N
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

LXXIX/4. A térség táji öröksége: örökségfeltár és elemzése

LXXIX/4.1. Módszertan

Térinformatikai adatbázisokból (Természetvédelmi Információs Rendszer online adatbázisa, TÉKA egyedi tájérték adatbázis, barlangkataszter), online felületekről (MEPAR), települések arculati kézikönyveiből, örökségvédelmi hatástanulmányaiból és településképvédelmi rendeleteiből, valamint a helyszíni bejárás során nyertünk adatokat a térség örökségfeltárána elkészítéséhez, illetve elemzéséhez. Minden örökségelemet (típust) külön-külön térképen, és együttesen is ábrázoltunk. Ezen adatok segítségével sűrűségvizsgálatokat végeztünk el a térségben. Az egyes örökségelemek, illetve a természeti értékek sűrűsödési vizsgálatához egy 500x500 m-es (25 ha területű) rácshálót alkalmaztunk, melyhez hozzárendeltük az örökségelemek és a természeti értékek pontszerű és felületszerű adatait, majd megvizsgáltuk, hogy egy adott cellán belül ezekből mennyi található. Az így kapott eredményeket 5-6 kategóriába soroltuk, és színekkel jelöltük a mennyiséget, ahol az egyre sötétebb szín az egyre nagyobb elemszámot szimbolizálja. Ezzel tudjuk vizsgálni, hogy az adott település milyen mértékben bővelkedik különféle értékekkel, hol koncentrálnak a táji értékek.

LXXIX/4.2. Értékfeltár táblázatos elemzése és térképes sűrűségvizsgálata

A vizsgált hat település területén **összesen 339 db természeti és kultúrtörténeti táji értéket** azonosítottunk (48. ábra). Az elkészített térségi örökségfeltár adatbázis (49. ábra) tartalmazza az örökségelem nevét, az érintett települést, az örökségelemek jellegét (pl. természeti, épített-kultúrtörténeti, régészeti), típusát (pl. barlang, egyedi tájérték, műemlék), az egyedi tájértékek esetében az altípusát is, jelentőségét (nemzetközi, országos, helyi), valamint az adatok forrásait.

Az "Összesített
összesítő

48. ábra: Örökségtípusok megoszlása (saját készítés)

örökségtípusok
táblázata" az egyes

örökségtípusok előfordulásának mennyiségeit foglalja össze (46. ábra) Készült egy diagram is, ahol látható az örökségtípusok megoszlása (47. ábra). 11 db Ex lege védett forrás található a területen, Patakon van a legtöbb (6db), Drégelypalánkon pedig egy sincs. 1 db Ex lege védett földvár található Honton, Ex lege védett láp pedig 3 helyen kerül elő, Honton, Drégelypalánkon és Ipolyvecén. Műemlékekből 11 db van, Horpácson a legtöbb 3 darabbal. Régészeti lelőhelyek száma 69, Drégely vára pedig védett régészeti lelőhely. A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság fennhatósága alá tartozik a térség, mind a hat település területét érinti nemzeti parki védettség. Natura2000 területek is fellelhetők. Helyi jelentőségű műemléki értékekben belül 6 természeti, 3 épített-kultúrtörténeti, és 2 szakrális örökségelem található. Egyedi tájértékekben gazdag a térség, melynek kategóriái a következők: vízgazdálkodással kapcsolatos, szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos, szakrális, természeti, közlekedési, történelmi és földtudományi (14 különböző típus). A TÉKA adatbázis összesen 224 egyedi tájértéket tartalmaz a tervezési területünkön. A térségben 9 barlang lelhető fel, melyből 6 db Honton, 3 db pedig Nagyorosziiban van. Összességében elmondható, hogy örökségelemekben gazdag térség (339 db), ahol kiemelkednek az egyedi tájértékek.

Örökségtípus	Darabszám	Kiegészítések
Ex lege védett forrás	11 db	Patak: 6 db, Drégelypalánk: 0
Ex lege védett földvár	1 db	Hont
Ex lege védett láp	3 db	Hont, Drégelypalánk, Ipolyvece
Műemlék	11 db	Horpács: 3 db, helyi jelentőségű: Horpács, Ipolyvece, Patak
Régészeti lelőhely	69 db	Drégelyvár: védett régészeti lelőhely
Barlangok	9 db	Hont: 6 db, Nagyoroszi: 3 db
Természeti örökségelemek	6 db	Helyi jelentőségű műemléki érték
Épített kultúrtörténeti örökségelemek	3 db	
Szakrális	2 db	Egyedi tájértékek
Vízgazdálkodással kapcsolatos	34 db	
Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos	17 db	
Szakrális	76 db	
Természeti	12 db	
Közlekedési	11 db	
Történelmi	29 db	
Földtudományi	5 db	
Ipartörténeti emlék	1 db	
Kertépítészeti emlék	4 db	
Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	29 db	
Természettel kapcsolatos emlék	2 db	
Tájképi emlék	4 db	
Összesen	339 db	

49. ábra: Örökségtípusok összesítő táblázata (forrás: saját készítés)

LXXIX/4.3. Összesítő térségi örökség vizsgálat

Az összesítő térségi örökség térképen megjelenítettük az összes pontszerű értéket és felületszerű védelmet, amik a területen találhatóak. A pontszerű értékek elhelyezkedését tekintve megfigyelhető, hogy többségben

a belterületi részeken koncentrálnak. A külterületeken nagyon elszórtan vannak jelen a pontszerű értékek ellenben a belterületekkel, ahol besűrűsödnek. Nyolc típust is ábrázoltunk a felületszerű táji örökségek (védtettségek) tekintetében, melyek a következők: Nemzeti Park területek, Nemzeti Ökológiai Hálózat, Natura 2000 (SPA: különleges madárvédelmi területek, SAC: különleges természetmegőrzési területek), Tájképvédelmi területek, Ramsari területek, Barlangok védőövezete és az Ex lege védett lápok. Ezeket egyforma áttetsző színárnyalattal jelöltük, ezért az egymást fedő védtettségeknél pontosan kirajzolódik, hogy hogyan halmozódnak egymásra, és hol vannak a jelentősebb sűrűsödési területek. Megállapítható, hogy Nagyoroszi és Hont rendelkezik a legtöbb lefedettséggel/védtettséggel, és a legnagyobb sűrűsödéssel. Szinte az egész területüket lefedi valamilyen védtettségi kategória, övezet. Drégelypalánkon is sokféle védtetség található, de már kisebb részen. Ipolyvece és Patak esetében az északi részen, az Ipoly mentén van sok átfedés és lefedettség, de már számottevően kisebb területen, mint az előző három település esetében. Horpácson csupán kétféle övezet jelenik meg: a patakokat kísérve az ökológiai hálózat, valamint egy kis lefedettséggel tájképvédelmi terület. Összességében elmondható, hogy a vizsgált térségben nagyon változatosan oszlanak el a pontszerű értékek és a felületi elemek is. A térség kiemelt szerepet tölt be a védett természeti területek rendszerében, hiszen számos védtettségi kategória, illetve övezet is megtalálható itt. Számításaink szerint **a vizsgált települések mintegy 73,4%-a érintett legalább egyféle védtettséggel, ami kiemelkedő arány az országos 40% körüli átlaghoz képest** (*Összesítő térségi örökség tervlap*).

LXXIX/4.4. Összesítő értéksűrűsödési vizsgálat

Az elemzett összes táji örökség alapján készült el ez a térkép. Benne vannak a természeti értékek, az épített-kultúrtörténeti értékek és az egyedi tájértékek is. A sűrűsödéseket 6 osztályba soroltuk attól függően, hogy hány érték található 25 hektáron belül. Az összesítő értéksűrűsödési térkép nagyon hasonló az előző pontban részletezett összesítő térségi örökség térképéhez, de számszerűsítve jobban kirajzolódnak a vizsgált örökségelemek koncentrálnálási helyszínei. Mindezek alapján elmondható, hogy az értékek leginkább a települések belterületein, központjaiban, valamint a hegyláb peremén sűrűsödnek, amit elsősorban a pontszerű, épített örökségelemek nagy száma eredményez. A vizsgált települések közül Hont rendelkezik a legtöbb kultúrtörténeti értékkel, a legtöbb egyedi tájérték pedig Nagyorosziiban található. Patak és Horpács értéksűrűsödése elmarad a többi településhez képest (*Összesítő értéksűrűsödési tervlap*).

Összesítő térségi örökség térkép

Jelmagyarázat

 Vizsgálati terület határa

 Közigazgatási határ

 M2 tervezett nyomvonala

 Belterület határa

 Összes pontszerű érték

 Nemzeti Park területek

 Nemzeti Ökológiai Hálózat

 Natura2000 SPA

 Natura2000 SAC

 Tájvédelmi területek

 Ramsari területek

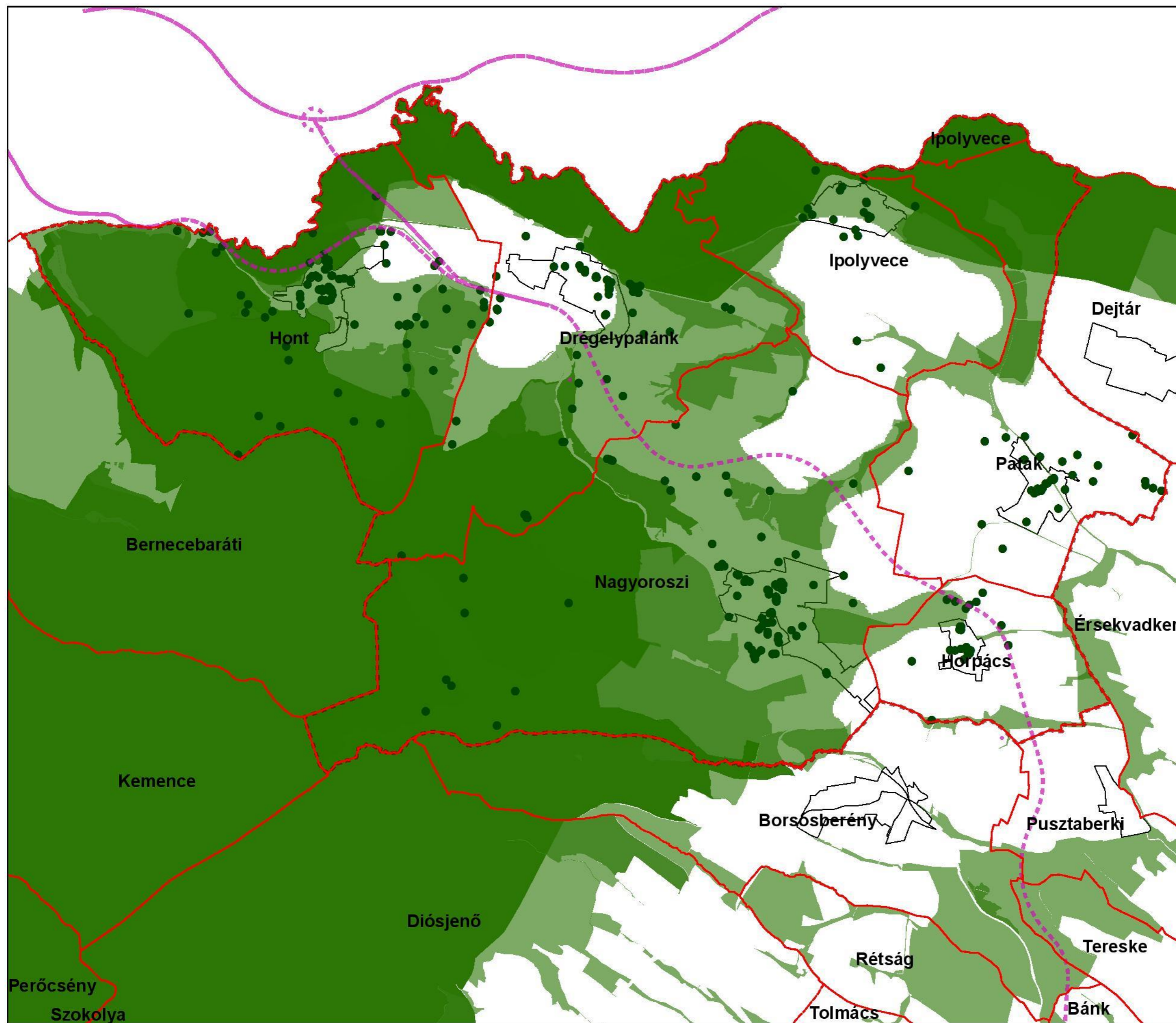
 Barlangok védőövezete

 Ex lege védett lápok

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

LXXIX/4.5. A térség természeti öröksége

A térség táji örökségének elemzése keretében külön fejezetet szenteltünk a természeti örökségek elemzésére. A térség természeti örökségein belül vizsgáltuk a barlangokat, Ex lege védett lápokot, Ex lege védett földvárakat, Ex lege védett lápokot, Natura 2000-es területeket (SPA, SAC), Ramsari területeket és a Nemzeti Ökológiai Hálózatot, valamint a tájképvédelmi övezeteket is. A védett természeti területekről lásd még a “Zöldinfrastruktúra elemek védettsége” című fejezetet, valamint a “Természetvédelmi területek”, “Ökológiai hálózat” című tervlapokat.

Barlangok felszíni védőövezete

3. fénykép: Sárkány-törési Kis-üreg (forrás: Google)

A barlangokra vonatkozó adatok az országos barlangkataszterből származnak. A barlangok felszíni védőövezete a területhez tartozó ingatlan-nyilvántartási helyrajzi szám alapján lett megállapítva.

Honton a 064 hrsz-ú területen található barlangok: Sárkánytörési 1., 2., 3., 4. számú barlang, Sárkánytörési Kis-üreg (3. fénykép), Sárkánytörési Lapos-üreg.

Nagyoroszin a 0168/2 hrsz-ú területen található barlangok: Malom-kői kis-eresz, Malom-kői lapos-lyuk, Malom-kői nagy-eresz. Lásd *Barlangok és védőterületük* című tervlapon.

Ex lege védett elemek

A vizsgált hat település területén lápok, források és egy földvár áll a törvény erejénél fogva (Ex lege) országos védelem alatt. Ezeket az “*Ex lege védettség*” című tervlap ábrázolja.

4. fénykép: Ex lege védett lág Ipolyvecén (forrás: Google)

A **lág** (4. fénykép) olyan földterület, amely tartósan vagy időszakosan víz hatásának kitéve, illetőleg amelynek talaja időszakosan vízzel telítve, és amelynek jelentős részén lápi életközösség, illetve lápi élő szervezetek találhatók vagy talaját változó kifejlődésű tőzegtartalom, illetve tőzegképződési folyamatok jellemzik (Tvt. 23§).

A lápok tavakhoz (medencékhez), folyókhoz (holtágak, meanderek), mély fekvésű, hullámos felszínűekhez (turjánok), hegy- és dombvidéki suvadásos területekhez kötődnek. Talajvízből, állóvízből, szivárgó vagy áramló vízből táplálkoznak. Sás-, nád-, valamint moha- és tőzegmohatőzeget termelnek. Lehetnek úszólápok, rétlápok, tőzegmohalápok, láperdők és forráslápok. Az egyes lápok a tőzeg tulajdonságait tekintve lehetnek meszesek, vasasak, savanyúak, semlegesek vagy lúgosak. Alakzati szempontból kétféle láptípust különböztetünk meg: síklápok (hazánkra általában ez jellemző) és dagadólápok. Az Ex lege

védett lápok az Ipoly mentén, a folyó meandereihez, hajdani holtágaihoz kötődően keletkezett rétlápok, melyek sás-és nádtözeget termelnek (5. fénykép). (INT-01)

5. fénykép: Ex lege védett láp Drégelypalánkon (saját készítés)

A térségben Honton (192,8 ha), Drégelypalánkon (292,6 ha) és Ipolyvecén (162,7 ha) találhatunk Ex lege védett lápot (4.-5. fénykép).

A Tvt. szerint a **földvár** olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszínalaktani, illetve tájképi értéket képvisel (Tvt. 23§). Az ország területén 298 db "Ex lege" védett földvárat tartalmaz a természetvédelmi nyilvántartás, ebből 229 db egyedi jogszabállyal védett természeti területen kívül található.

A térségben egyedül Honton lelhető fel egy darab védett földvár, mely a Jelenc-hegy déli sánc nevet kapta (6. fénykép).

A **források** nem csupán víztani, felszínalaktani és tájképi értéket képviselnek, de sajátos élőhelyként, illetve a belőlük táplálkozó vízfolyások révén jelentős szerepet töltenek be a biológiai sokféleség megőrzésében is. A bennük megjelenő víz jellege alapján főbb típusaik a talajvíz-, a réteg- és a karsztforrások; ez utóbbiak többsége barlangból lép (közvetlenül vagy közvetetten) a felszínre.

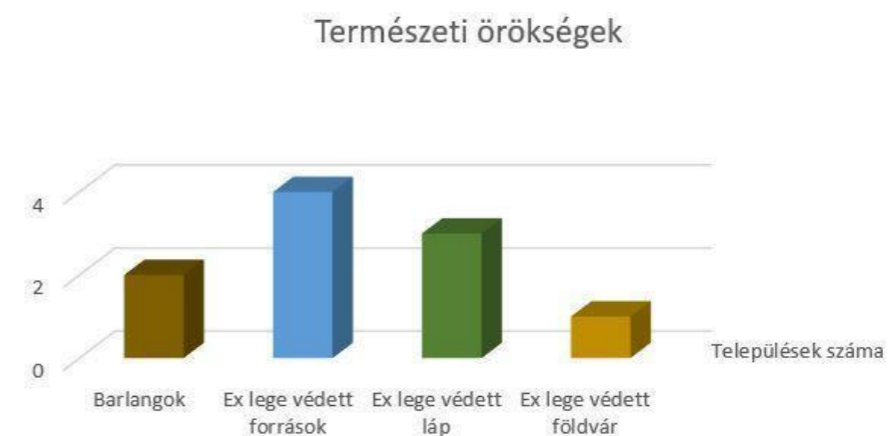
Az Ex lege védelem szempontjából forrásnak számít a felszín alatti víz természetes felszínre bukkanása, ha vízhozama tartósan meghaladja az 5 liter/percet, akkor is, ha időszakosan elapad (Tvt. 23§).

Védett forrásokból van a legtöbb a térségben, megtalálhatók Ipolyvecén (2db), Patakon (6db), Horpácson (2db) és Nagyorosziban (1db) (Ex lege védelem tervlap). (INT-01)

6. fénykép: Hont földvár (forrás: Google)

A "Természeti örökségek által érintett települések" című diagramon látható, hogy az egyes örökségek hány településen találhatók meg. Az Ex lege védett források 4 településen vannak jelen, Ex lege védett lápok 3 településen, barlangok 2 településen és végül egy földvár található Honton (50. ábra).

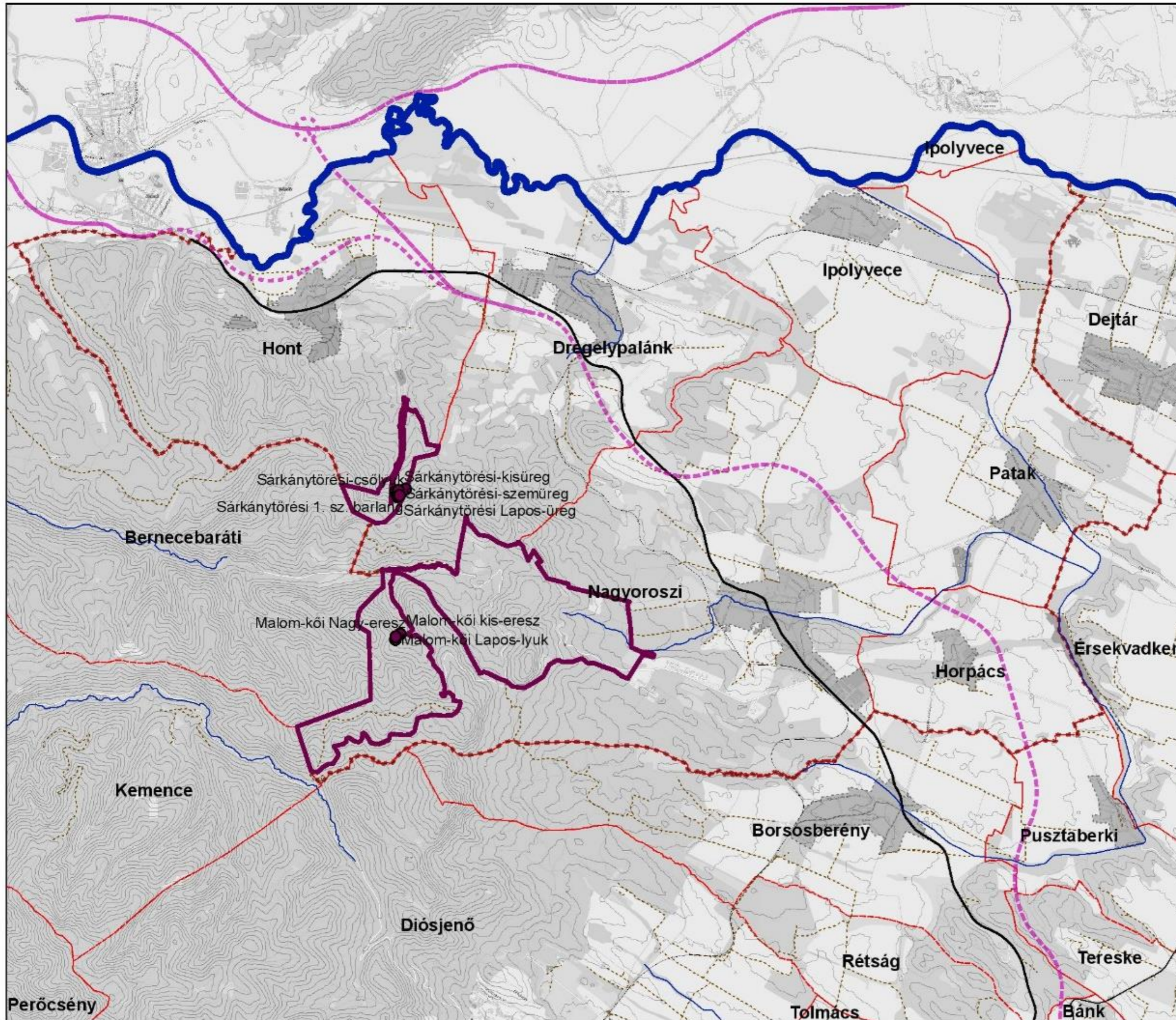

50. ábra: Természeti örökségek által érintett települések száma (Saját készítés)

LXXIX/4.6. Természeti örökség sűrűsödési vizsgálat

A természeti értékek sűrűsödési vizsgálatához egy 500x500 m-es (25 ha területű) rácshálót alkalmaztunk, melyre rávetítettük a pontszerű és felületszerű természeti örökségelemeket. Pontszerű elemek voltak az egyedi tájértékek közül a vízgazdálkodással kapcsolatos emlékek, a földtani tájértékek, a természeti tájértékek, a kertépítészeti emlékek és a tájképi tájértékek természethez közvetlenül köthető elemei, valamint a természeti örökségelemek (Ex lege védett forrás, Ex lege védett földvár, helyi természeti érték). A felületszerű elemek között szerepeltek a Nemzeti Ökológiai Hálózat területei, a Duna-Ipoly Nemzeti Park védett területei, a Natura2000 területek (természetmegőrzési és madárvédelmi területek is), Ramsari-egyezmény alá tartozó területek, a barlangok felszíni védőövezetei és az Ex lege védett lápok.

A vizsgálat alapján megállapítható, hogy 25 ha-os cellánként legfeljebb 11 természeti érték sűrűsödik, de található olyan területek is, ahol egyáltalán nincs természeti érték. Az Ipoly mentén és a tervezési terület nyugati, erdős részén helyezkednek el a természeti szempontból legértékesebb területek. A középső és keleti területeken általában cellánként legfeljebb 3-4 természeti érték található, de jellemzőbb, hogy egyáltalán nincs természeti érték, vagy csupán 1-2 db van. A térség természeti értékekben leggazdagabb települése Hont, itt alig található olyan cella, ahol nincsen természeti érték. Patakon és Horpácson található a legkevesebb természeti érték a település mérethez viszonyítva és abszolút mértékben is. Ennek a magyarázata, hogy ezek a települések nem csatlakoznak sem az Ipolyhoz (Natura2000, Ramsari-területek), sem pedig a Börzsönyhöz (Nemzeti Park, Nemzeti Ökológiai Hálózat). Hont és Nagyoroszi területe feltűnően kiemelkedik természeti értékek szempontjából a környező területek közül is, melyek nem tartoznak a vizsgálati területhez (*Természeti értéksűrűsödési tervlap*).

Jelmagyarázat

- Közigazgatási határ
- Vizsgálati terület határa
- Belterület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- Főút
- Mellékút
- Földút
- Vasútvonal
- Ipoly-folyó
- Vízfolyások
- Szintvonal
- Barlangok
- Barlang védőövezete

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék

Természeti örökségelemek- Ex lege védetség

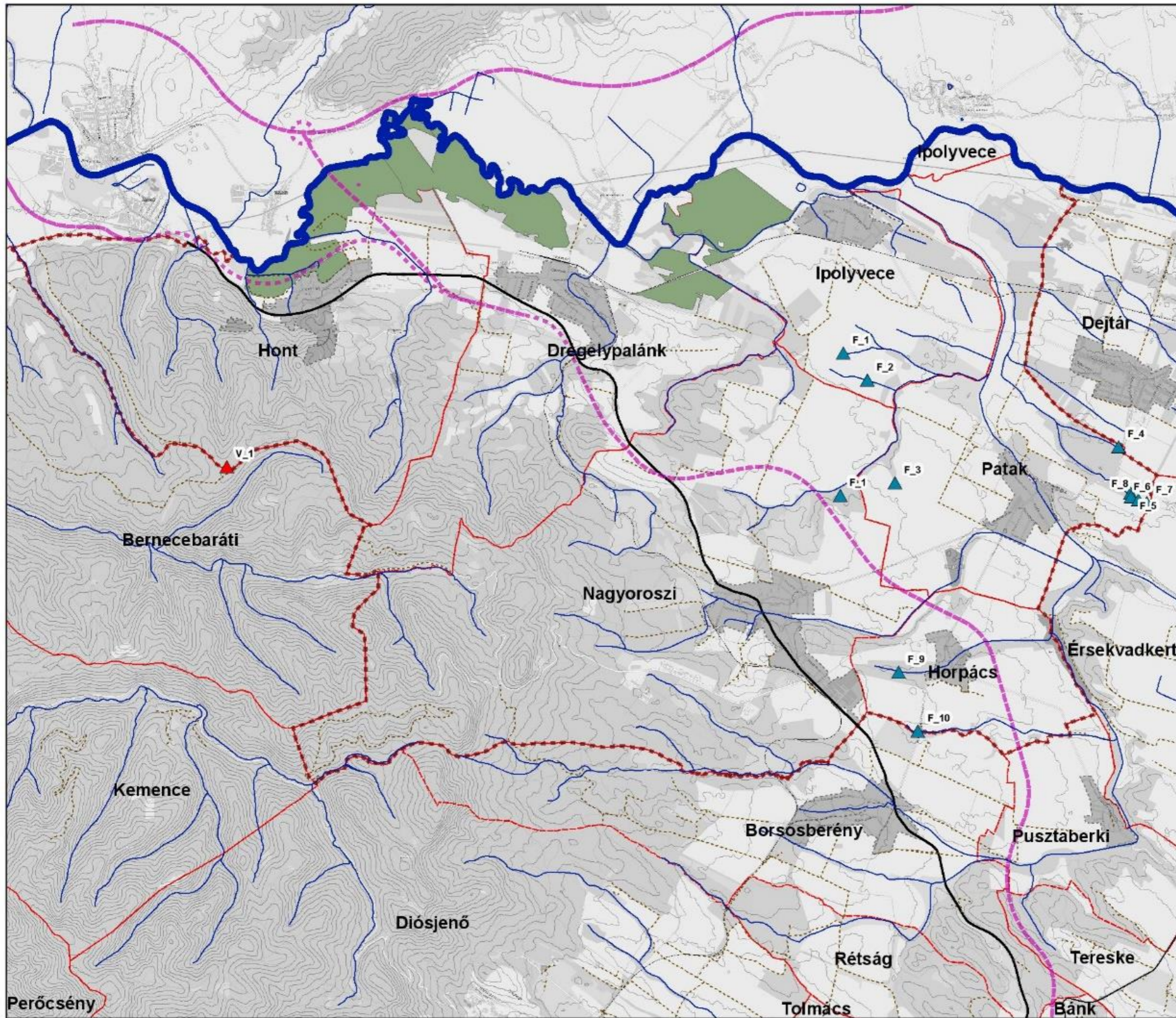
Jelmagyarázat

- Közigazgatási határ
- Vizsgálati terület határa
- Belterület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- Főút
- Mellékút
- Földút
- Vasútvonal
- Ipoly-folyó
- Vízfolyások
- Szintvonal
- Ex lege védett forrás
- Ex lege védett földvár
- Ex lege védett láp

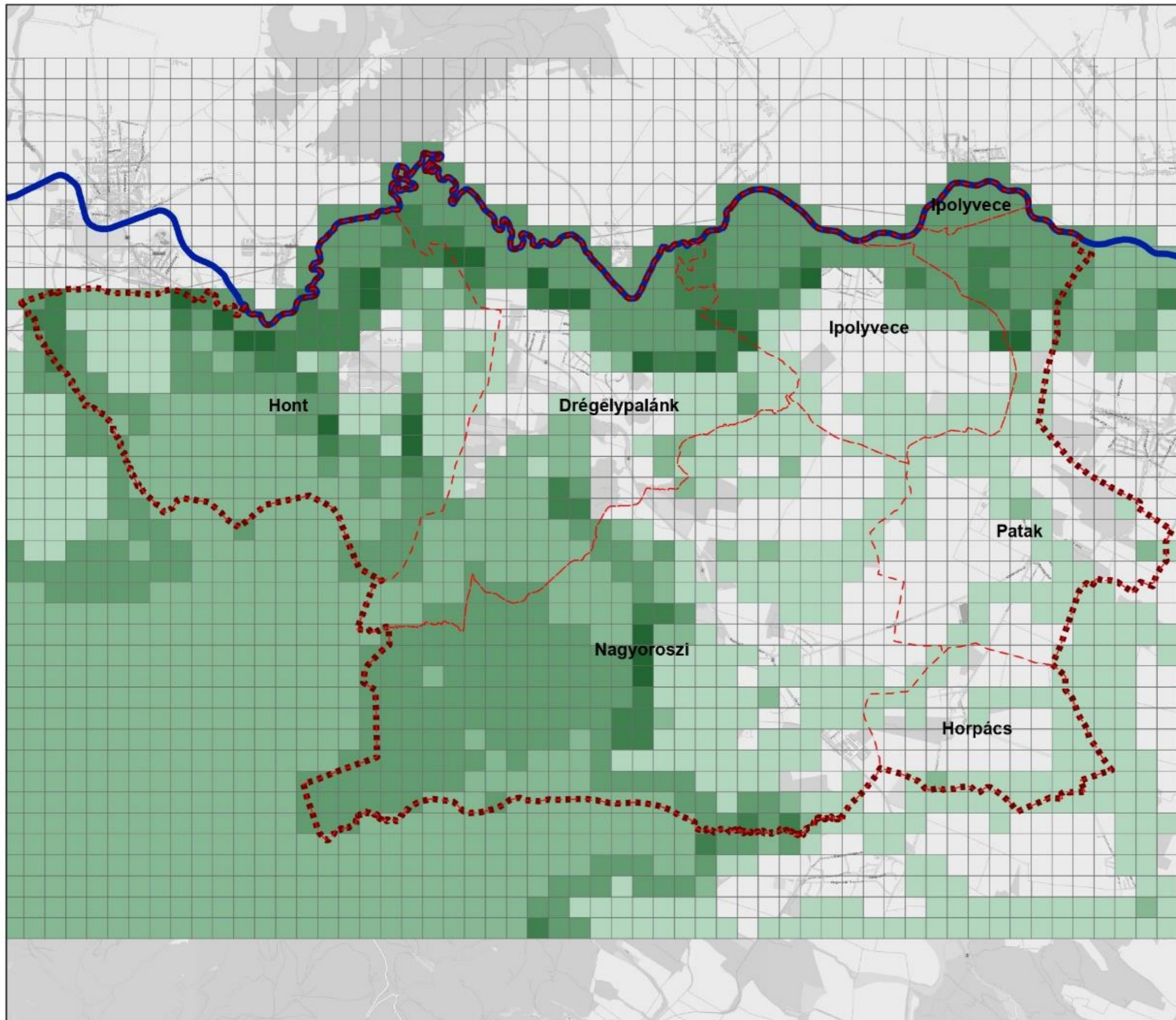

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

Természeti értékek sűrűsödési vizsgálata

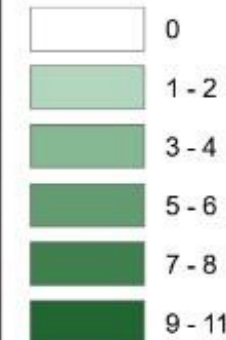
Jelmagyarázat

Települések közigazgatási határa

Vizsgálati terület határa

Ipoly

Természeti értékek (db/25 ha)

M=1:85000

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék

0 0,5 1 2 3 4 5 Km

LXXIX/4.7. A térség kulturális öröksége

LXXIX/4.7.1 Műemlékek

A hat településen összesen 12 műemléket azonosítottunk, melyek különböző típusokba sorolhatók. A térség műemlékeinek részletes leírását a IV. turizmus fejezetben taglaljuk (51. ábra).

Horpácson összesen három műemlék található, melyből kettő uradalmi típusú: a Mikszáth-kúria, valamint a Szontágh-Mikszáth-ház.

Mikszáth-kúria	
Horpács	
Nagygazda háza	
Ipolyvece	
Háromnyílású kőhíd	
Patak	
Drégely vára	
Drégelypalánk	
Szentháromság-szobor	
Nagyoroszi	
Mennybemenetel római katolikus templom	
Hont	

51. ábra: Műemlékek a településeken

A harmadik szakrális típusú műemlék, a Szeplőtelen fogantatás római katolikus templom.

Ipolyvece településen csak egy műemlék található, melynek típusa népi-lakó, ez a Nagygazdaház.

Patakon két műemlék van, szakrális, illetve közlekedési típusú. Szakrális műemlék a Szentháromság római katolikus templom, közlekedési pedig a Kőhíd.

Drégelypalánkon szintén három műemlék található. Ezek közül a legkiemelkedőbb a Drégelyvár, melynek típusa népi-lakó. A település központjában található a Szentháromság-szoborcsoport, valamint az Árpád-házi Szent Erzsébet római katolikus templom, mindkettő szakrális jellegű műemlék.

Nagyorosziban két műemlék található, a szakrális típusú Szent Miklós római katolikus templom és a szobor típusú Szentháromság-szobor. Hont település egy műemlékkel rendelkezik, ez a szakrális típusú Mennybemenetel római katolikus templom (*Műemléki értéktípusok tervlap*). A vizsgálatokból megállapítható tehát, hogy a hat településen a szakrális típusú műemlékek vannak túlnyomó többségben a helyi templomok által. Az alábbi diagramon látható, hogyan oszlanak meg a műemléki értékek a különféle típusok szerint. A tervlapon fekete jelölést kaptak a szakrális jellegű műemléki értékek, pirosat az uradalmi jellegű műemléki értékek, szürkét a szobor jellegű műemléki értékek, sárgát a népi-lakó jellegű műemléki értékek, és kék jelölést a közlekedési jellegű műemlékek. (52. ábra).

52. ábra: Műemléki értékek típusmegoszlása (saját készítés)

LXXIX/4.7.2 Helyi jelentőségű védett értékek

Összesen 7 **helyi jelentőségű műemléki érték** található a térség területén (1. táblázat). Ezek közül kettő népi-lakó és kettő közlekedési érték, továbbá egy ipartörténeti és három szakrális helyi jelentőségű érték.

Hont	Csitári kápolna	Csitári forrás	Szondi alagút
Ipolyvece	Híd		
Patak	Kőhíd	Temető harangtornya	
Horpács	Mellszobor		

1. táblázat: Helyi jelentőségű védett értékek

A tervlapon három kategóriába soroltuk a helyi jelentőségű műemlékeket. Feketével jelöltük a szakrális, sárgával a népi-lakó, pirossal pedig az uradalmi jellegű műemlékeket.

Tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterv

Szakeralitás jelenléte a tájban

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- alsórendű út
- elsőrendű út
- másodrendű út
- talajút
- utca

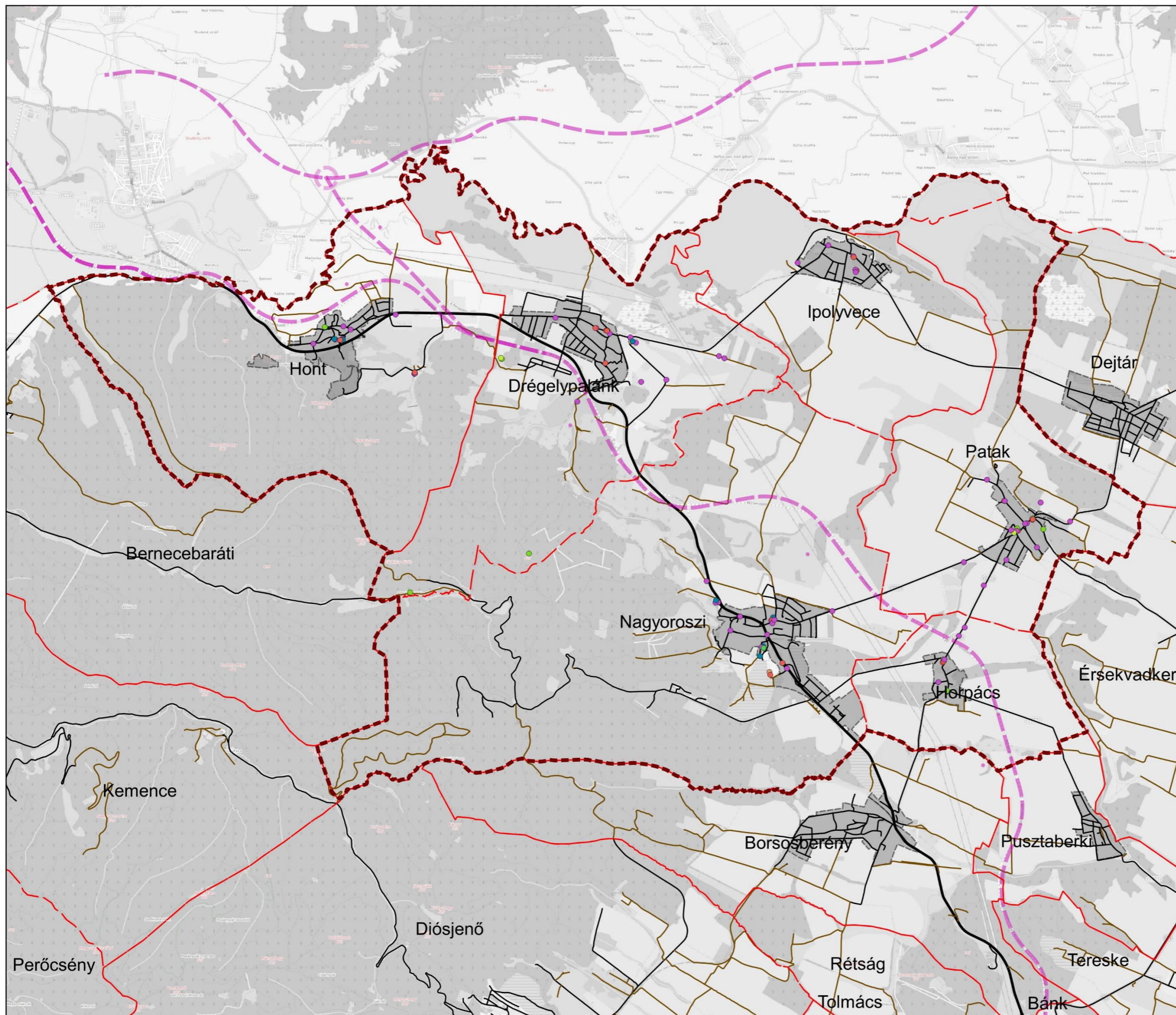
Szakerális tájértékek

- kereszt, szobor, képoszlop, fülke, emlékhely
- harangtorony, harangláb
- kálvária
- sírhely, kopjafa, kriptá
- plébánia
- templom, kápolna
- temető

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék

0 1 2 3 km

Műemlékek típus szerint

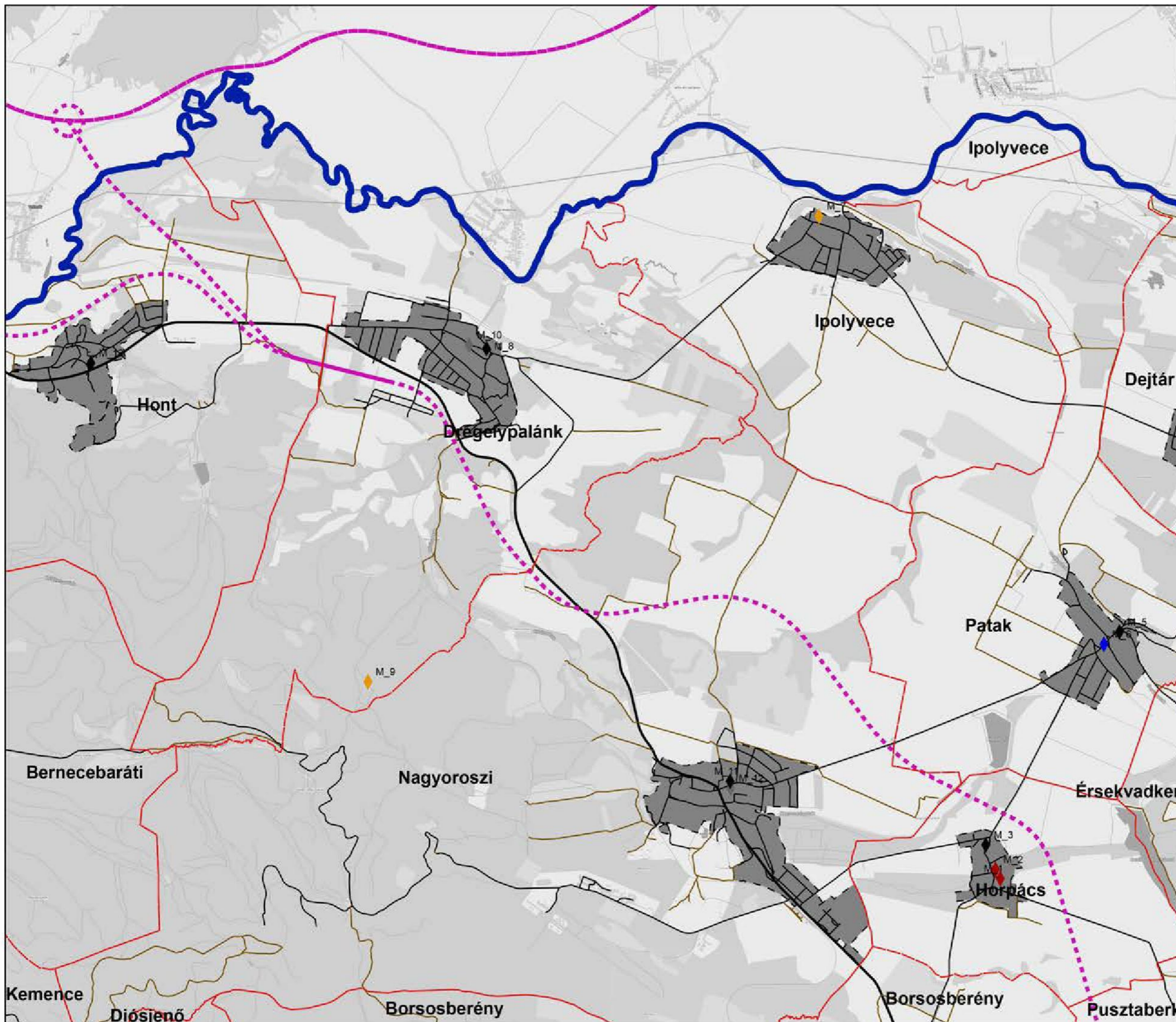
Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Közigazgatási határ
- Belterület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- Ipoly-folyó
- ◆ Szakrális jellegű műemléki érték
- ◆ Uradalmi jellegű műemléki érték
- ◆ Szobor jellegű műemléki érték
- ◆ Népi-lakó jellegű műemléki érték
- ◆ Közlekedés jellegű műemléki érték
- Szintvonal
- Közutak**
- Mellékutak
- Főút
- Földút

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 0.75 1.5 3
Kilometers

Műemlékek

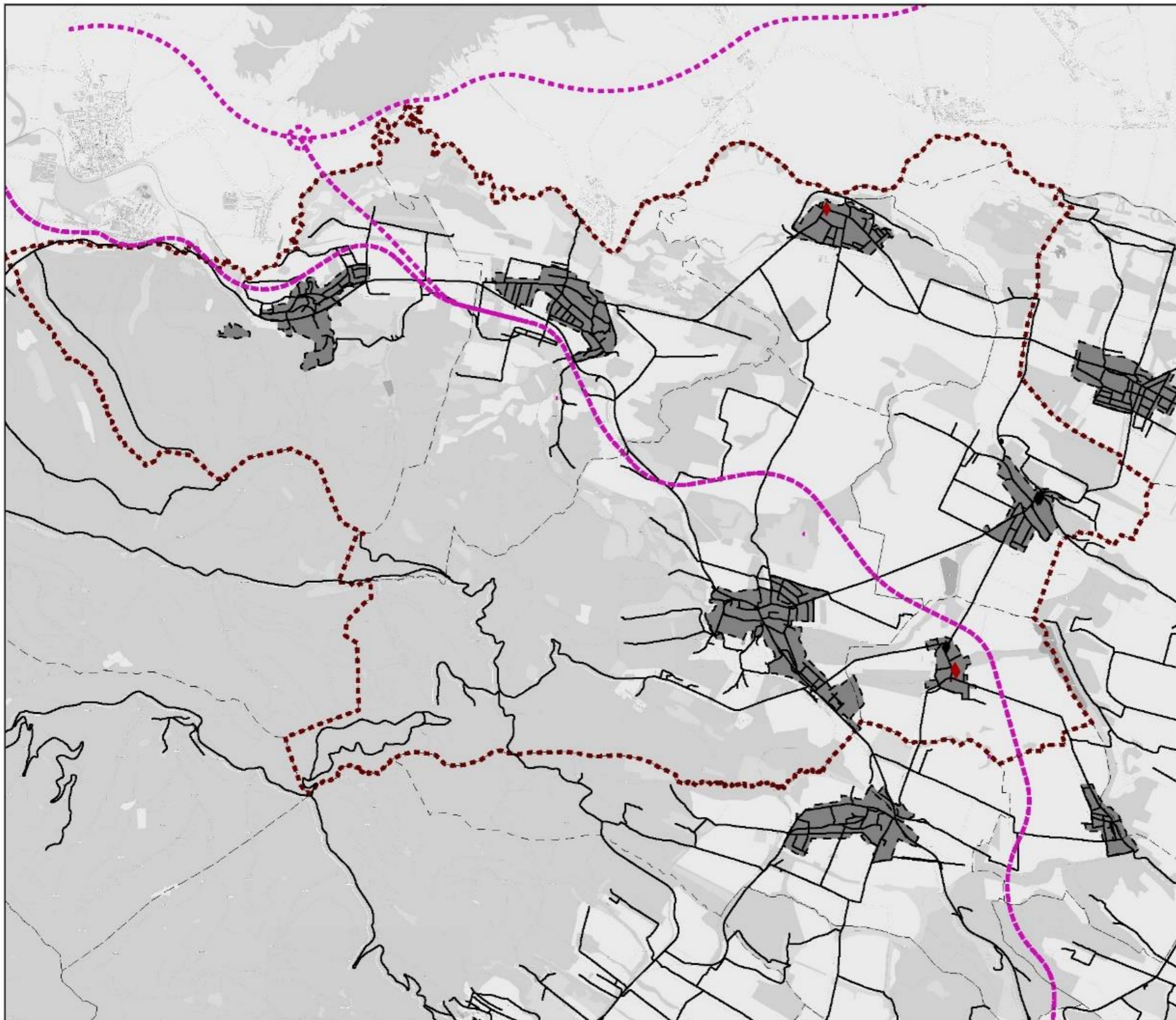
Jelmagyarázat

- ◆ Helyi jelentőségű szakrális műemlék
- ◆ Helyi jelentőségű népi, lakó műemlék
- ◆ Helyi jelentőségű uraladmi jellegű műemlék
- Település közigazgatási határ
- M2 tervezett nyomvonala
- Közutak
- Belterület
- Vizsgálati terület határa

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Diszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

LXXIX/4.7.3 Régészeti örökségek

Nagyorosziban 5 db régészeti lelőhelyet tart számon a Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázisa. Ezek országos jelentőséggel bírnak, mint minden, a tervlapon is feltüntetett régészeti örökségelem.

Ipolyvecén csupán három régészeti lelőhely van, köztük a római katolikus templom és a templomkert.

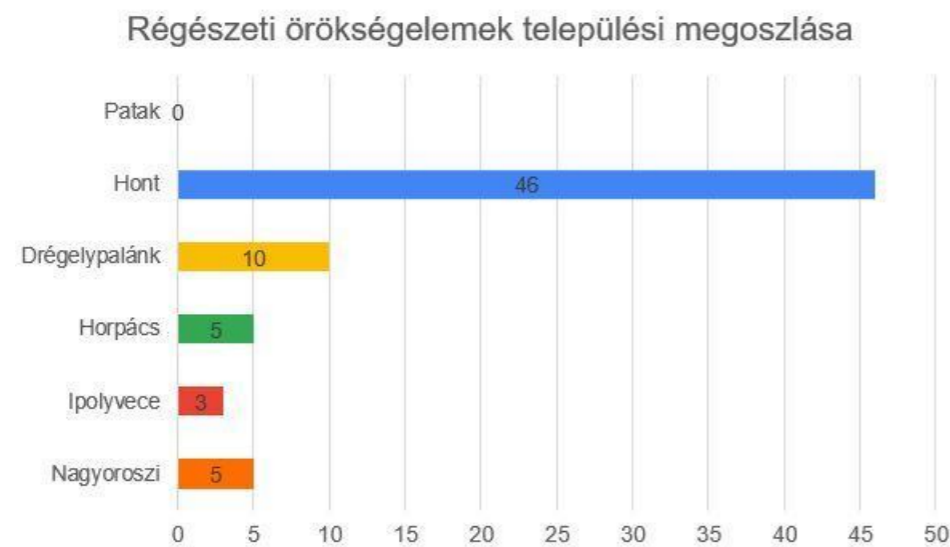
Horpácson 5 régészeti lelőhely található, mint az ófalu, a nagymező, a pusztajáró dűlő.

Drégelypalánkon 10 régészeti örökségelem került feltüntetésre. Kiemelten védett régészeti lelőhelynek számít a Drégelyvár. Ezen felül templomkert, temető, kilátó, dűlő, puszta is szerepel a régészeti lelőhelyek közt. Ezek forrásául Drégelypalánk Örökségvédelmi Hatástanulmánya szolgált.

Honton 46 darab régészeti lelőhely van számon tartva. A teljesség igénye nélkül itt csupán néhányat említve: Kutyika, Csitár, Kukucska-hegy, Babat-völgyi alagút, a Jelenc-hegy sánca (amely egyben Ex lege védett földvár is), templomdomb, pincék, Kómályi-szőlők.

Patakon egy régészeti lelőhely sem található.

A vizsgálatokat a *Régészeti lelőhelyek tervlap* ábrázolja, ahol a feltüntetett pontok a megnevezésükkel együtt szerepelnek. A régészeti örökségelemek tekintetében meghatározható egy ÉNy-DK-i tengely Hont és Horpács között, melyre felfűződve, elsősorban a jelenlegi beépített területek központi részén koncentrálódnak az egykori, emberi jelenlétre utaló régészeti örökségelemek. Az ott feltüntetett pontok neve pedig az ehhez tartozó összesítő táblázatban kereshetők vissza. A régészeti örökségelemek településenkénti megoszlását az alábbi diagramon ábrázoltuk (53. ábra).

53. ábra: Régészeti örökségelemek települési megoszlása (darab) (saját készítés)

LXXIX/4.7.4 Kulturális örökségek

A kultúrtörténeti, művi értékek sűrűsödési elemzésénél is hasonló metodikát alkalmaztunk, mint a természeti, illetve az összesítő értéksűrűsödési értékelés esetében, tehát megvizsgáltuk, hogy mennyi művi örökségelem található 25 hektáron. Eredményül megfigyelhető, hogy leginkább a belterületeken, települések központi részén sűrűsödnek ezen örökségelemek. Hont település a leginkább kiemelt közülük, ahol 6 vagy annál több érték jelenik meg egy 25 hektáros cellán belül. Második helyen Drégelypalánk áll az elemszámok sűrűsödése tekintetében, majd Horpács, Nagyoroszi, Ipolyvece követi. Patakon összesen csak két kultúrtörténeti érték van, ezért itt a legkisebb a sűrűsödés (*Kultúrtörténeti/ művi értékek értéksűrűsödési tervlap*).

Régészeti lelőhelyek

Jelmagyarázat

--- Település közigazgatási határ

■ Belterület

--- Vizsgálati terület határa

--- M2 tervezett nyomvonal

— főutak

— mellékutak

— földutak

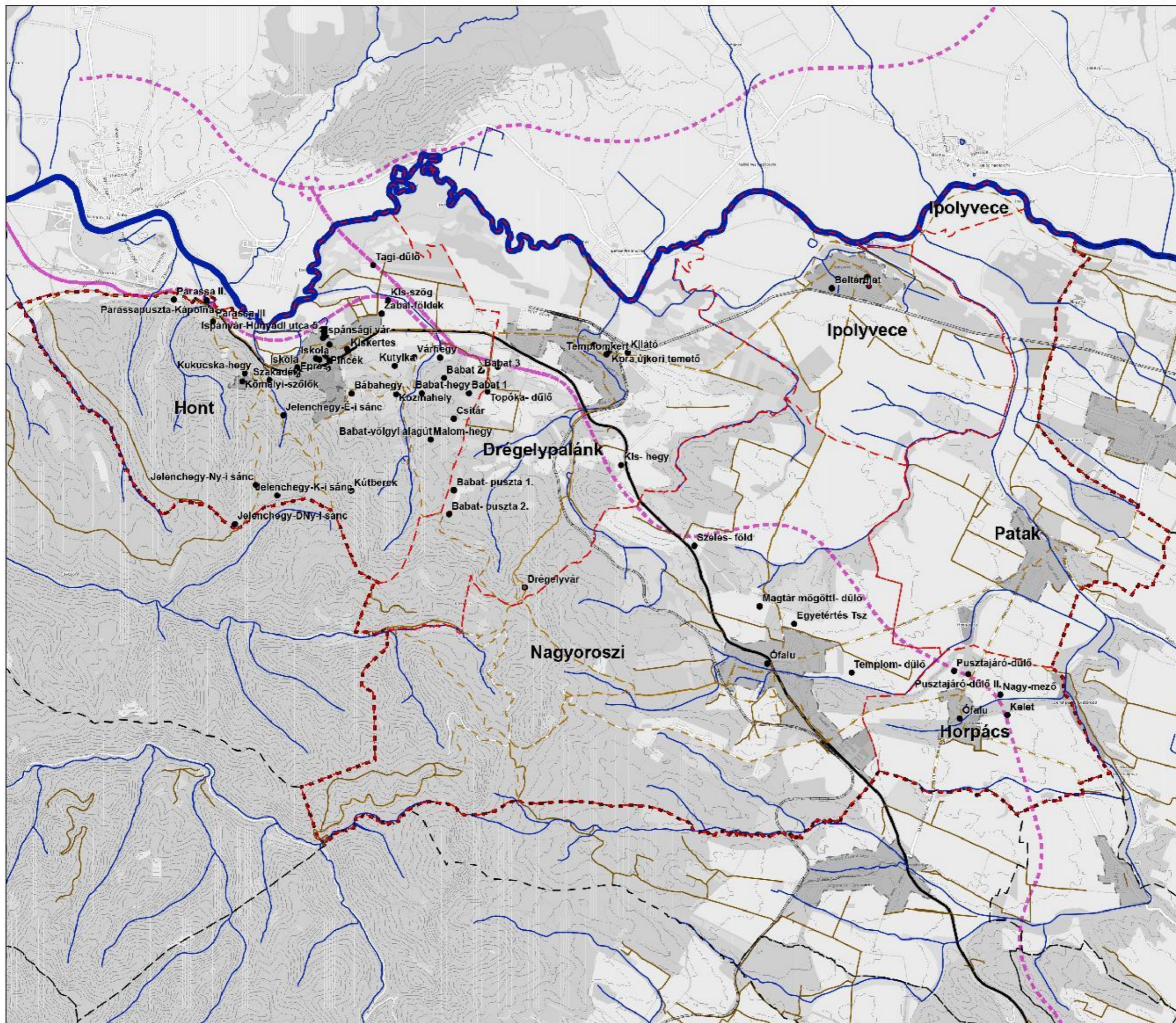
— Vasútvonal

— Turistautak

— Ipoly

● kiemelten védett régészeti lelőhely

● védett régészeti lelőhely

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

LXXIX/4.8. Egyedi tájértékek

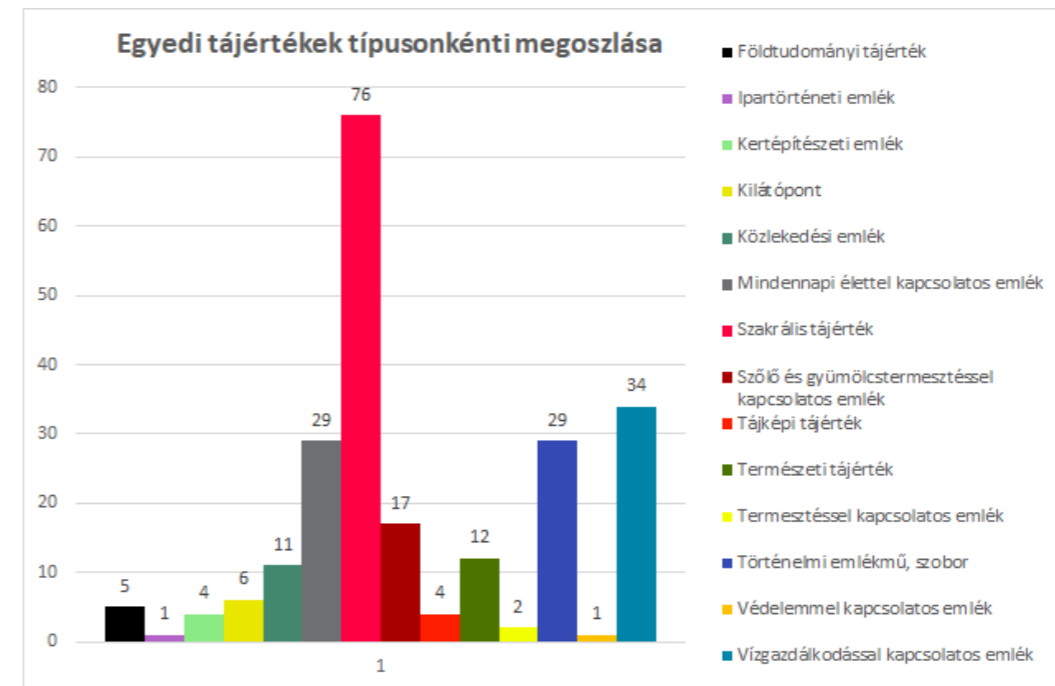
LXXIX/4.8.1 Egyedi tájértékek típusok szerinti megoszlása

Egyedi tájértéknek minősülnek az adott tájra jellemző olyan természeti értékek, képződmények és emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elemek, amelyeknek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentőségük van. Az egyedi tájértékeket a hivatalosan a Nemzeti Park Igazgatóságok tartják nyilván és nyilvánítják védetté. A térség települései közül csak Nagyoroszi egyedi tájértékei szerepelnek a Duna-Ipoly Nemzeti Park védetté nyilvánított, hivatalos nyilvántartásában (mintegy 40 darab). Elemzésünkben a TÉKA egyedi tájérték kataszter adatbázisának a feldolgozásával készült. Ez alapján vizsgált településeken összesen **224 egyedi tájérték** található, melyből 14 különböző típust különböztettünk meg.

54. ábra: Egyedi tájértékek a településeken

5db földtudományi érték, 1db ipartörténeti emlék, 4db kertépítészeti emlék, 6db kilátópont, 11db közlekedési emlék, 29db mindennapi élettel kapcsolatos, 76db szakrális, 17db szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos, 4db tájképi érték, 12db természettel kapcsolatos, 29db történelmi emlékmű, 2 db természetével kapcsolatos, 1 db vízvédellel kapcsolatos és 34db vízgazdálkodással kapcsolatos egyedi tájérték (54. ábra). Az alábbi diagram ábrázolja a típusonkénti megoszlásokat a térségben (55. ábra), valamint megjelenítettük az összes feltárt egyedi tájértékeket elsődleges típusuk szerint kategorizálva, külön színekkel megjelenítve az *Egyedi tájértékek tervlapon*. Megfigyelhető, hogy főként a települések belterületére koncentrálódnak a tájértékek. Nagyorosziban található meg a legtöbb egyedi tájérték, Horpácson pedig a legkevesebb.

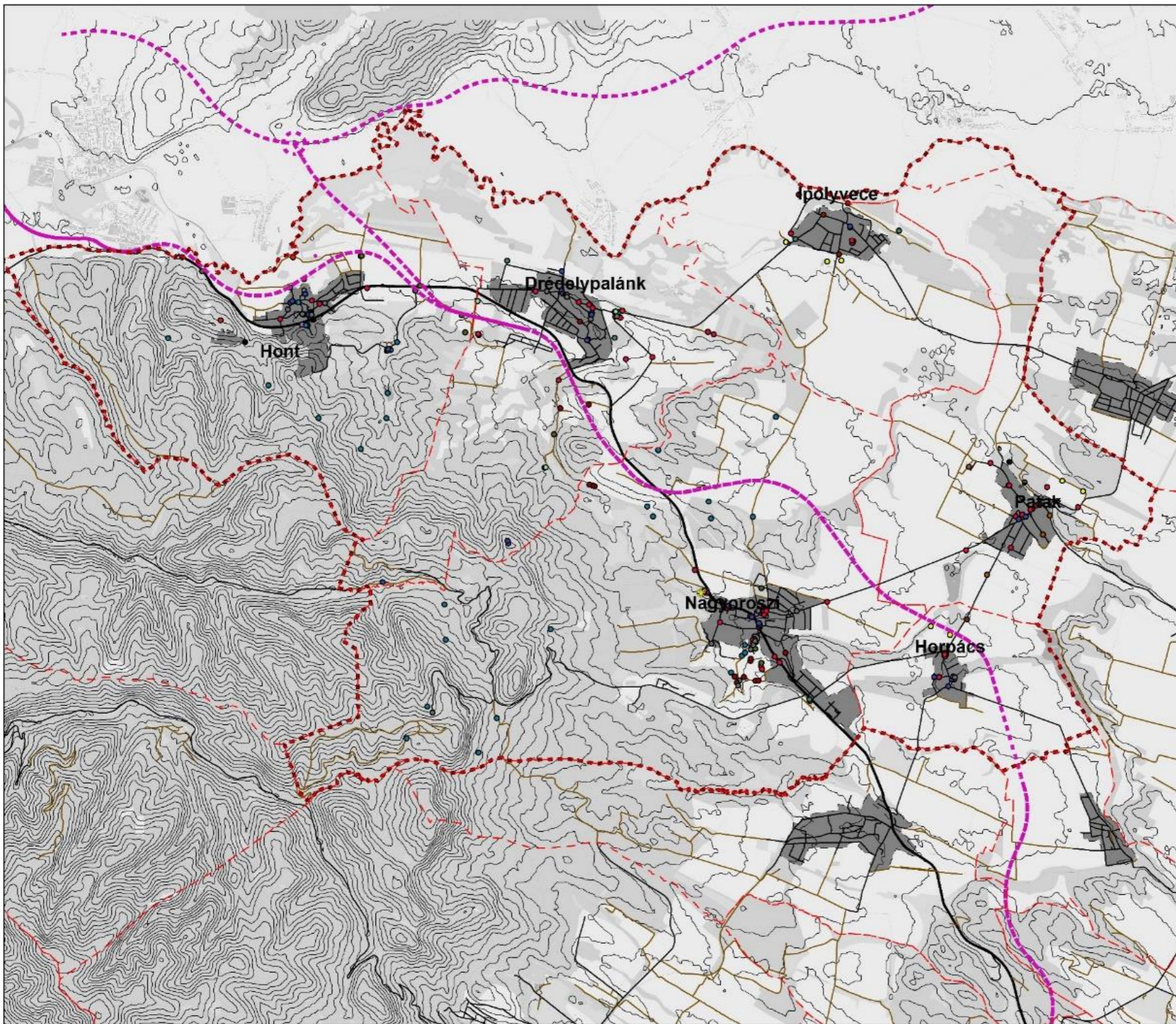
55. ábra: Egyedi tájértékek típusonkénti megoszlása (darab) (saját készítés)

LXXIX/4.8.2 Egyedi tájértékek értéksűrűsödési vizsgálata

Az egyedi tájértékek esetében is 500x500 méteres rácshálót alkalmaztunk a sűrűsödések elemzésére. Megfigyelhető a települések belterületére történő koncentrálódás, de már elszórtabban helyezkednek el az egyedi tájértékek a települések területén. Minden település esetében található olyan részterület, ahol az elemzés alapján a legmagasabb elemszám, azaz 9-11 darab egyedi tájérték van jelen 25 hektáron belül. Nagyoroszinál 33 négyzettrács jelöl egyedi tájértéket, melyből 4 esetében legalább 6 tájérték található 25 hektáron belül, tehát megállapítható, hogy az egyedi tájértékek esetében az egyik leggazdagabb település a vizsgált térségben. Hont áll a második helyen, itt 25 négyzettrács mutat értéksűrűsödést, ezt követi Drégelypalánk, Patak, Horpács és Ipolyvece. Ipolyvecén a legtagoltabb az értékek sűrűsödése, itt meglehetősen kevés darabszámmal és kis területen koncentrálódnak az egyedi tájértékek (*Egyedi tájértékek sűrűsödése tervlap*).

Egyedi tájértékek**Jelmagyarázat**

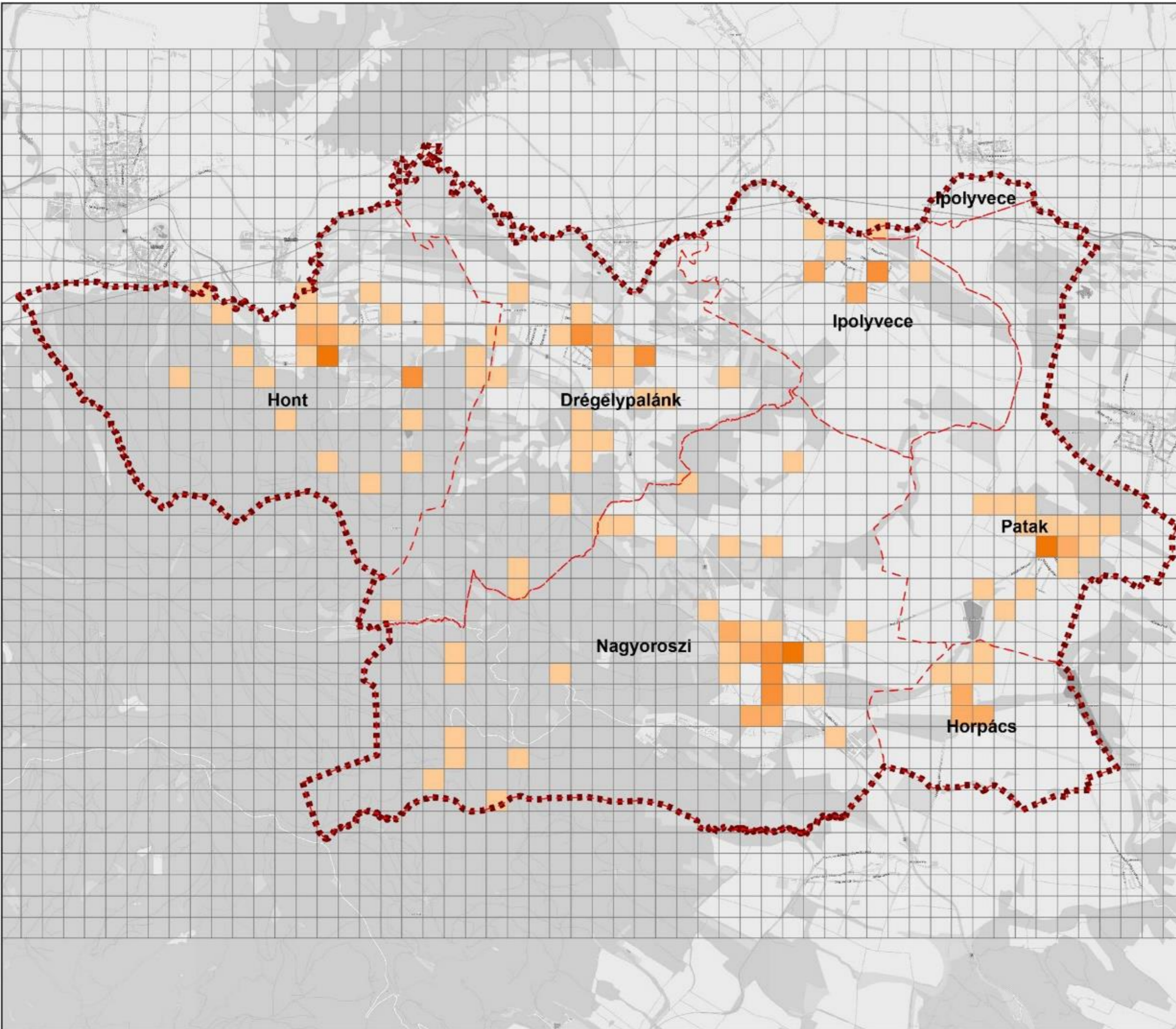
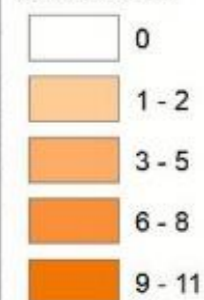
- Település közigazgatási határa
- Vizsgálati terület határa
- Belterület
- M2 tervezett nyomvonala
- Mellékutak
- Főutak
- Földutak
- színtvonal
- Kilátópont
- Közlekedési emlékek
- Mindennapi élettel kapcsolatos emlékek
- Szakrális tájérték
- Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlékek
- Természeti tájérték
- Termesztéssel kapcsolatos emlékek
- Történelmi, emlékmű, szobor
- Vizsgáldalkodással kapcsolatos emlékek
- Kertépítészeti emlékek
- Földtudományi tájérték
- Ipartörténelmi emlékek
- Tájéki tájérték

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék0 1 2 4
Kilometers

Tájvédelmi és tájfejlesztési
tanulmányterv**Egyedi tájértékek
sűrűsödési térképe****Jelmagyarázat**

- Vizsgált terület határa
- Közigazgatási határ

Sűrűsödés (db/ 25 ha)

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék0 1 2 4
Kilometers

LXXIX/5. A tájkaraktert formáló, tájjellegadó örökségelemek

A térségben számos természeti, kultúrtörténeti örökségelem, egyedi tájérték megtalálható, valamint a szellemi örökség gazdag tárháza is jelen van, melyek jelentősen meghatározzák a terület tájkarakterét. A változatos **domborzati adottságok** (lásd *“Tervezési terület domborzata”* című tervlapon) több tájhasználat jelenlétét eredményezi. A Börzsöny-lábi elhelyezkedés miatt a terület kiterjedt erdőterületekkel rendelkezik, a lankás, sík részeken, valamint a vizenyős területeken, vízfolyások közelében gyepekben bővelkedik. A térségben kiemelt szerepet töltenek be a **vizenyős területek, vízfolyások, források**, de mindezek közül a legmarkánsabb tájelem -térsszervező, ökológiai, funkcionális és vizuális értelemben is- az **Ipoly folyó**. A **szőlő és gyümölcsös területek** egykoron sokkal nagyobb területet fedtek le, mint napjainkban, de maradványaik és a hozzájuk kapcsolódó tájelemek/örökségelemek a mai napig fennmaradtak. **Pincék és présházak** hirdetik a szőlőtermesztés egykori virágzását. A térség **szakralitása** kiemelkedő, erre utal a különféle **vallási jellegű örökségelemek** magas száma, számos templom, feszület, kereszt, kálvária, harangláb található a vizsgált hat településen. A szakrális elemek a települések központi területén koncentrálódnak, illetve a településeket összekötő utak mentén figyelhetők meg. Hont településén található a zarándokhelyként és gyógyhelyként ismert Csitári-kegyhely, melynek a helyi lakosok jelentős gyógyító erőt tulajdonítanak. E kegyhely a szellemi örökség kiemelkedő része. Ezen elemek meghatározó tájelemek, ugyanis sok esetben már messziről láthatóak. Túlnyomó részben a római katolikus valláshoz tartozó elemek jelennek meg, ugyanis a térség lakossága dominánsan e felekezethez tartozónak vallja magát. A Csitári kápolna, mint zarándokhely és a térségen áthaladó Mária út is meghatározó a szakralitás tekintetében. **Várak, kastélyok, kúriák és uradalmak** is fellelhetők, Nagyoroszi, Hont és Horpács településén. **Drégely vára** talán a terület legmarkánsabban megjelenő tájleme. A **népi építészeti örökség, a palócsághoz köthető elemek** jelentősen átszövik a térséget. Számos építmény, hagyomány és ünnep köthető a palócsághoz. A programlehetőségeket a turisztika fejezet IV/1.1.3 Programok, rendezvények alfejezetében kerültek kifejtésre. Ezen elemek feltárása és kataszterezése nagyon fontos, ugyanis minden elem egy adott kor, tájhasználat, népi építészet lenyomata. Ezen elemek hozzájárulnak a térség örökségének megőrzéséhez, tovább örökítéséhez és meghatározzák a táj karakterét, identitását.

LXXIX/5.1. A domborzat tájkaraktert formáló szerepe, hegyvidéki-folyóvölgyi jelleg

A térség jellemzően sík terület, körülbelül 110-200 m közötti tengerszint feletti magassággal. Ezen kívül Hont, Nagyoroszi és Drégelypalánk esetében a dombvidéki karakter (200-500 m) is megjelenik a településen, és itt a Börzsöny is egy meghatározó tájelemként tűnik fel. A legalacsonyabb területen az

Ipoly völgye fekszik, míg a börzsöny-lábi területek legmagasabb pontja a tervezési határon belül Nagyorosziban található, ami a 620 m tengerszint feletti magasságot éri el. A domborzatról készült tervlap alapja SRTM műholdfelvétel. GIS program segítségével ebből szintvonalakat készítettünk 10 méterenként, illetve öt magassági kategóriára osztva a felvételt, színezést rendeltünk hozzá. A térség tájkarakter területeit elemezve megállapítható, hogy nyolc féle tájkarakter típus található. A tájkarakter típusok szoros összefüggést mutatnak a domborzati viszonyokkal. A síkvidék a mezőgazdasági termelésnek kedvez, míg a dombvidéki jelleg az erdőgazdálkodásnak és a bakancsos turizmusnak. (lásd *“Tervezési terület domborzata”* és *“Tájkarakterek területi lehatárolása”* című tervlapon)

LXXIX/5.2. Erdőgazdálkodáshoz, vadgazdálkodáshoz kapcsolódó örökségelemek

A térség erdősültsége magasnak mondható és jelentős erdő- és vadgazdálkodási tevékenység. Az erdőterületek két körzetbe tartoznak, a Kemencei körzetbe, mely erdősültsége 57%, illetve Patak települése a Romhányi körzetben 33%-al. A Börzsönyhöz kapcsolódóan jellemző a lombszelelű erdők jelenléte, de kisebb területeken ültetvény- és tűlevelű erdők is előfordulnak. A vadgazdálkodáshoz kapcsolódó történeti tájelemek a régi katonai térképeken megjelenő vadászházak.

7. fénykép: Csitári-forrás (forrás: Google)

Meghatározó elemként a vízgazdálkodáshoz is tartozó erdőterületeken megjelenő forrásokat és kutakat emeljük ki. Ilyen Drégelypalánkon a Sáfer-kút Honton a Csitári- és Kopó-forrás (7. fénykép). Horpácson a Hora-forrás és Nagyorosziban a Drénai kút. Kilátó és vadászles is megtalálható a területen. A Honthoz kapcsolódó Kukucska hegyen értékes kilátás tárul fel az Ipoly völgyére (8. fénykép). A felmért adatok szerint vadászles található Ipolyvecén, Patakon és Horpácson. Földtudományi értékek közül a Honti szakadék és szurdokvölgy említendő meg. (lásd *“Erdőgazdálkodáshoz, vadgazdálkodáshoz kapcsolódó örökségelemek a tájban”* című tervlapon)

8. fénykép: Kukucska-hegyi kilátás (saját készítésű fénykép)

Tájvédelmi és tájfejlesztési
tanulmányterv

Erdőgazdálkodáshoz, vadgazdálkodáshoz kapcsolódó örökségelemek a tájban

Jelmagyarázat

- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- Vizsgálati terület határa
- M2 tervezett nyomvonala

Közutak

- Főutak
- Mellékutak
- Földutak
- Szintvonal
- Ipoly
- Patak

Tájértékek

- Közlekedési emlék
- Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék
- Kilátó
- Földtudományi érték

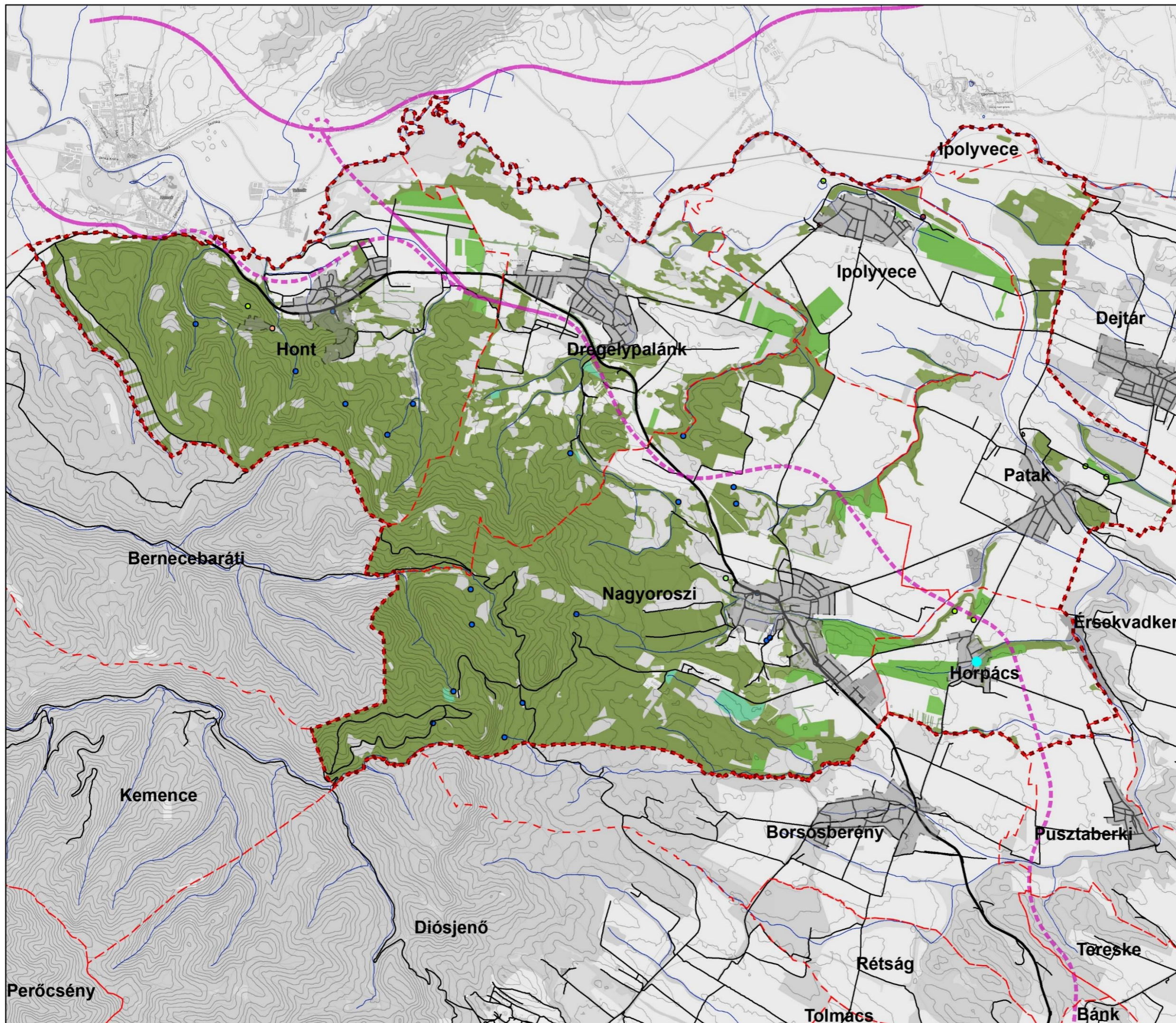
Területhasználatok

- Lombos erdő
- Ültetvény erdő
- Tűlevelű erdő
- Mezővédő erdősáv

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

LXXIX/5.3. Gyepgazdálkodáshoz kapcsolódó örökségelemek

A térségben 9 db gyepgazdálkodáshoz és állattartáshoz kapcsolódó örökségelem van. 4 db gémeskút, egy kerekes kút, 3 majorság és egy állattartó telep található meg. A legeltetés és külterjes állattartás fontos eszköze volt a gémeskút, amely a legelő állatoknak és a rájuk vigyázó embereknek is vizet adott. A katonai térképeken feltüntetett gémeskutak közül mára már sok teljesen elpusztult, pedig ezek az elemek használati funkciójuk mellett a tájképet, táj karakterét is meghatározták és a megmaradtak jelenleg is fontos elemei a tájnak. Gémeskutak Nagyorosziban és Honton vannak (9. fénykép). Fontos mezőgazdasági örökségnek számítanak a hajdani uradalmi majorságok (puszták), amelyek ma Patakon és Ipolyvecén találhatóak (10. fénykép). A majorságok a mezőgazdasági földek mellett lévő igazgatáshoz szükséges épületekből (pl. intézői lakhely), valamint istállókból, állattartó építményekből és cselédlakásokból álltak.

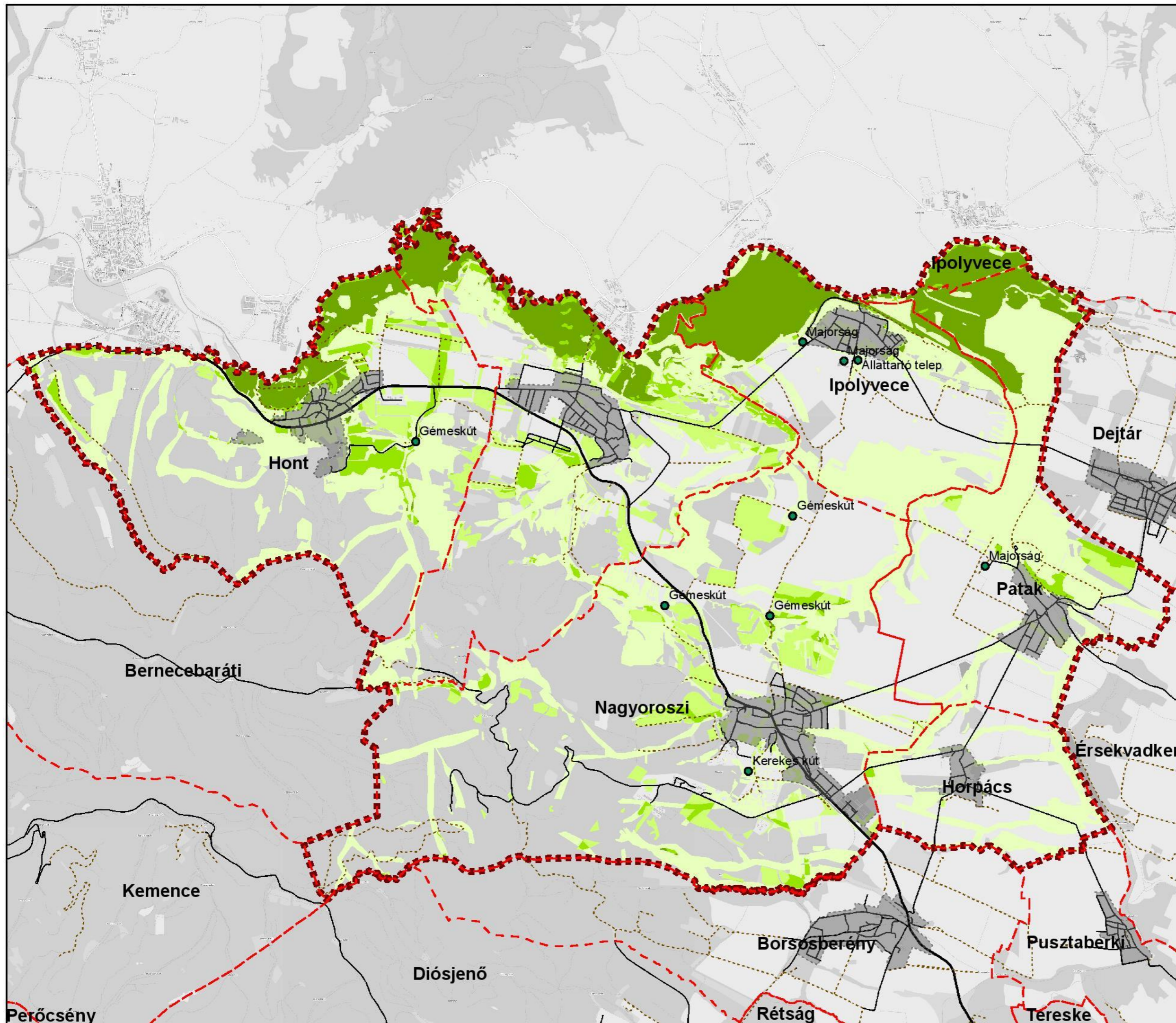

9. fénykép: Gémeskút Honton (saját készítésű fénykép)

Szerepük eredetileg az volt, hogy a földbirtokosnak és családjának, valamint személyzetének szükséges élelmiszert megtermeljék. A térségben lévő majorságok egy része elpusztult (pl. Almás-pusztá, Erzsébet-pusztá, Parassa-pusztá) vagy települési területté változott át (pl. Szondy-major), egy részük a mai napig megmaradt, de azóta már átalakultak, a hajdani uradalmi majorsági épületek csak elenyésző része maradt fenn. A térségben több állattartó telep is működik. (lásd “Gyepgazdálkodáshoz, állattartáshoz kapcsolódó örökségelemek” című tervlapon)

10. fénykép: Majorság Patakon (saját készítésű fénykép)

Jelmagyarázat

- Település közigazgatási határa
- Gyeppekhez és állattartáshoz kapcsolódó örökségelemek
- Vizsgálati terület határa
- Belterület határa
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút
- Stabil múltú, állandó gyep
- Többször változó, ma is meglévő gyep
- Újonnan (1990-es évek óta) kialakult gyep
- Valaha volt, mára eltűnt gyep

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

Tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterv

Szőlők és gyümölcsösök,
szőlőkhöz és gyümölcsösökhöz
köthető
tájértékek a tájban

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- alsóbbrendű út
- elsőrendű út
- másodrendű út
- talajút
- utca
- Stabil múltú, állandó szőlők,
gyümölcsösök
- Többször változó, ma is
meglévő szőlők,
gyümölcsösök
- Újjonnan (1990-es évek óta)
kialakult szőlők, gyümölcsösök
- Valaha volt, mára eltűnt szőlő,
gyümölcsös
- Szőlőkhöz, gyümölcsösökhöz
köthető tájértékek
- pincesor
- pince

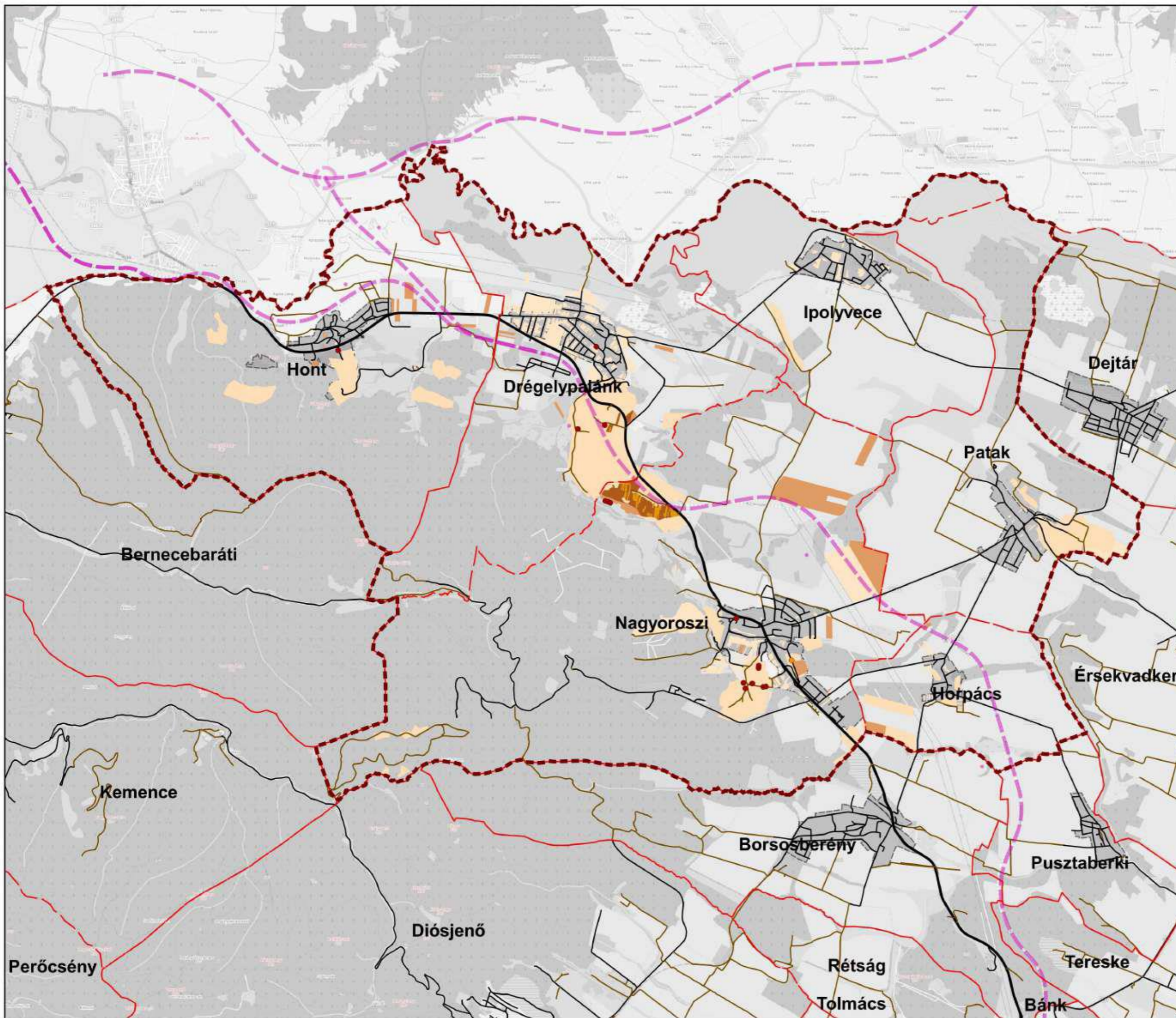
Szőlőkhöz, gyümölcsösökhöz
köthető tájértékek

- pincesor
- pince

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék

0 1 2 3 km

LXXIX/5.4. Szőlő- és gyümölcsstermesztéshez kapcsolódó örökségelemek

A szőlő- és gyümölcsstermesztéshez kapcsolódó táji örökség jelentős része elpusztult a térségben. A szőlőkhöz kapcsolódó fennmaradt tájértékek nagyrészt pincék, melyek közül Drégelypalánkon 3 db, Honton egy pincesor, Nagyorosziban 13 db pince szerepel az egyedi tájérték adatbázisban. Nagyorosziban vannak a présházak a Pupó parton és ott találhatóak a Hora dülő pincéi, amely az egyetlen épen fennmaradt, egybefüggő pincesor a térségben (11. fénykép). A pincék egy része még használatban van, de a legtöbb romos és elhagyatott. A legtöbb szőlőműveléshez kapcsolódó tájérték Nagyorosziban maradt meg. (lásd “Szőlők és gyümölcsösök, szőlőkhöz és gyümölcsösökhöz köthető tájértékek a térségben” című tervlapon)

11. fénykép: Hora dülő pincéi (saját készítésű fénykép)

LXXIX/5.5. Népi építészeti örökség, a palócsághoz köthető örökségelemek/népi építészeti és szellemi örökség

A térség “Palóccország” nyugati peremén helyezkedik el, ezért népi építészetét, szellemi örökségét, hagyományait meghatározza a palóc kultúra. Kiemelkedő jelentőségű a térség palóc identitása szempontjából Mikszáth Kálmán, akinek a személyéhez - horpácsi birtokának és palócságról írt műveinek köszönhetően - erősen kötődik a térség és az egész palócság. A témakörhöz kapcsolódó örökségelemeket a “*Népi építészeti örökség, palócsághoz köthető örökségelemek*” című tervlap foglalja össze.

LXXIX/5.5.1 Palóc népi építészet és vallás

A térség népi építészetére jellemző az oromzat anyaga és díszítésmódjának sajátossága, az utcára néző homlokzat háromszögbe záródása és a kőoszlopos tornác. Tüzelőberendezés típusára a szögletes belső tüzelésű és kürtővel ellátott szerkezet volt jellemző néhány kémény nélküli füstelvezető szerkezettel, melyet felváltott a búboskemence. A parasztházak felépítésére a lakószoba, pitvar és kamra helyiségek voltak jellemzőek. A palócok többgenerációs nagycsaládokban éltek, amit mára már hihetetlen elképzelni ilyen kicsi lakásban. Az udvar legnagyobb építménye a pajta volt. (INT-02)

12. fénykép: Falumúzeum Nagyorosziban (saját készítésű fénykép)

Az egykori palóc parasztházakból összesen tizenegy maradt fent, melyek egyedi tájértékként vagy műemlékként védettek, állapotuk vegyes.

A palócok jellemzően katolikus vallásúak voltak és fontosnak tartották a búcsú- és kegyhelyeket (INT-03). Mint palócsághoz köthető örökségelem megjelennek a katolikus templomok és a Tsitári forrás zarándokhely.

A palóc értékek bemutatását, megőrzését kitűző helyszínek, egyesületek szinte minden településen megjelennek a térségben. Patakon működő tájházban (kalászház) a hagyományos paraszti életet mutatják be. Nagyorosziban a falumúzeumban a falusi élet eszközeit és használati tárgyait mutatják be, valamint a táncos hagyományokat őrzi a Börzsöny Néptáncgyűttes (*12. fénykép*). Ipolyvecén a XIX. században épült nagygazda házából fennmaradt az épület, a magtár az istálló és pajtája, amelyek jelenleg a település tájházaként üzemelnek. Horpácson műemlék épület a fennmaradt Mikszáth-kúria, mely a Mikszáth szellemi örökséget gondozza (*13. fénykép*). A Hontért Hagyományainkért, a Holnapért Egyesület a hagyományörzést tűzte ki célul. A Sugárkankalin Turisztikai Egyesület központja Drégelypalánkon található, de 10 települést ölel fel, melyben megtalálható Drégelypalánk, Hont, Nagyoroszi, Horpács, Ipolyvece és Patak egyaránt.

LXXIX/5.5.2 Palóc út

A Palóc út 7próbáján az útvonalon haladva és felkeresve az állomásokat pecsétet gyűjthetünk. A Palóc út állomásai Horpács és Patak települését érintik, Horpácson egészen pontosan a Mikszáth Múzeumot (INT-02).

13. fénykép: Mikszáth-kúria (forrás: Google)

LXXIX/5.5.3 Szellemi örökség és hagyományok

A térségben élő hagyomány a kiszehajtás és a népi mesterségeket is igyekeznek tovább örökíteni úgy, mint csuhé báb készítés, fafaragás, szövés, bőrdíszművesség. Máig megtartandó ünnepek az aratási ünnep, szüreti multság, karácsonyi betlehemezés, farsangi bál, pünkösdké járás, locsolkodás és az Óév búcsúztató ünnepség - bár helyiekkel történt beszélgetések alapján e hagyományok fokozatos megkopására, eltűnésére következtetünk. Horpácson és Ipolyvecén falunapot, Horpácson pedig még Mikszáth ünnepséget, melyen megemlékezést tartanak. A palócok számára is fontos a népviselet, mely híresen cifra, sokszor fényűző volt. (INT-04). Rendkívül gazdag a palócok körében az élet jeles eseményeivel, mint például a párválasztás, jegyesség, esküvő stb. összefüggő szokásrendszer. Ezen események kisebb-nagyobb eltérést mutat más vidékek szokásaitól (INT-05).

LXXIX/5.5.4 Térségben tevékenykedő alkotók, kézművesek

Ipolyvece:

- Gerliczki Tímea – csuhébáb készítő, termény díszek, kézműves foglalkozások
- Deme Róbert - festőművész
- Deme Klára – hajó csipke, ékszer

Patak

- Varga Istvánné – csipkehorgolás, hímzés
- Varga Nándorné – népviselet készítése
- Fábíán Lászlóné – horgolás, hímzés
- Mák Józsefné – horgolás, hímzés

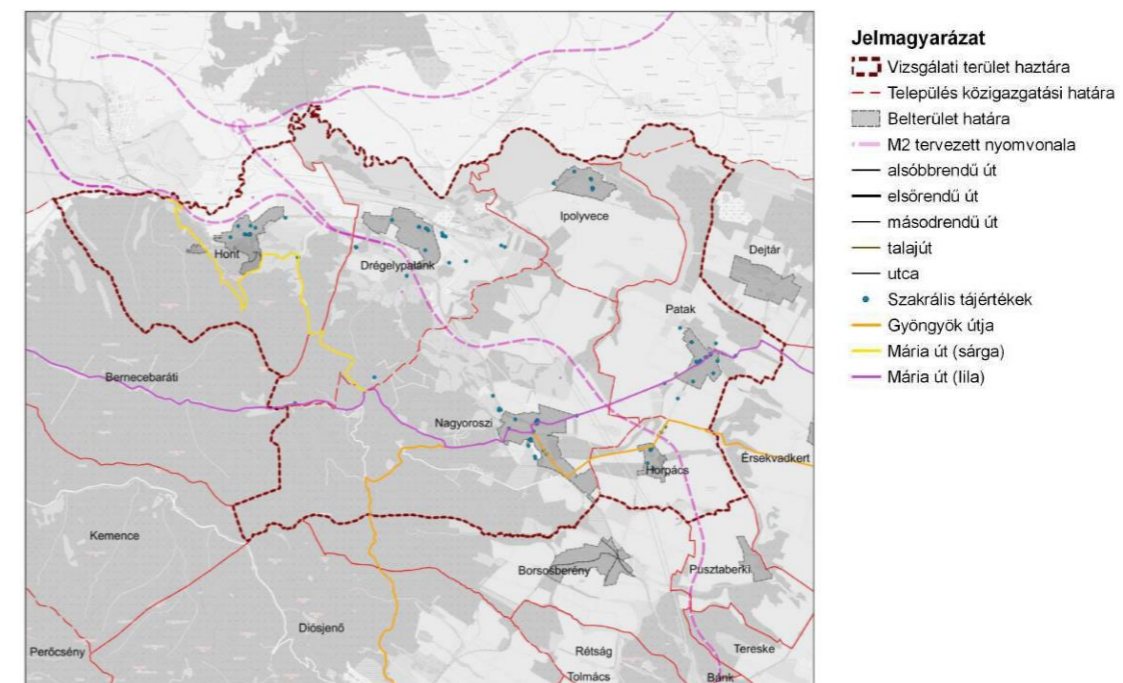
Nagyoroszi

- Réti Zoltán – festőművész
- Glatz Ferenc – néptáncitanító volt

LXXIX/5.6. Szakrális elemek jelenléte a tájban

A térség tájkarakterét meghatározza a különféle vallási jellegű - elsősorban római katolikus - szakrális örökségelemek magas száma, a Honton található Csitári-kegyhely, melynek köszönhetően a területet a Mária út is keresztülszeli (56. ábra).

A tájértékek között kiemelkedően magas (196 db) a térségben található szakralitáshoz kapcsolódóan tájérték száma. A minden településen megjelenő tájértékek a templomok, kápolnák, temetők, keresztek, síremlékek, kopjafák. Minden településről kiemeltünk néhány egyedi, csak a településen megtalálható szakralitással összefüggő tájértéket. Drégelypalánkon található a Szondi Györgyre emlékező Szondi harangláb és a Szondi kopjafa és kiemelkedő értéket képvisel a Szentháromság szobor is. Honton a Csitári Kápolna, forrás és zarándokhely (15. fénykép). Itt több csodás gyógyulásról emlékeznek meg a legendák. Horpácson található a Mikszáth család sírboltja (14. fénykép). Ipolyvecén található a Körevet Szakrális Magyarország társadalmi szerveződés székhelye. Nagyorosziban orosz katonatemető, új temető, régi temető és zsidó temető is található. A belterülettől távolabb helyezkedik el a Kálvária, amely egy idős hársfasorral is büszkélkedhet. Patakról a temető harangtornyát emelnénk ki. Mária szobor Ipolyvecén, Nagyorosziban és Patakon is található. Megállapítható, hogy a térségben igen sok szakralitáshoz kötődő tájérték jelenik meg. A 196 db szakralitáshoz kapcsolódó tájérték listáját lásd a mellékletben. A témakörhöz kapcsolódó örökségelemeket a *Szakralitás jelenléte a tájban* című tervlap foglalja össze.

56. ábra: Szakrális tájértékek és a térséget átszelő Mária utak nyomvonala (saját készítésű ábra)

15. fénykép: Csitári-kegyhely (saját készítésű fénykép)

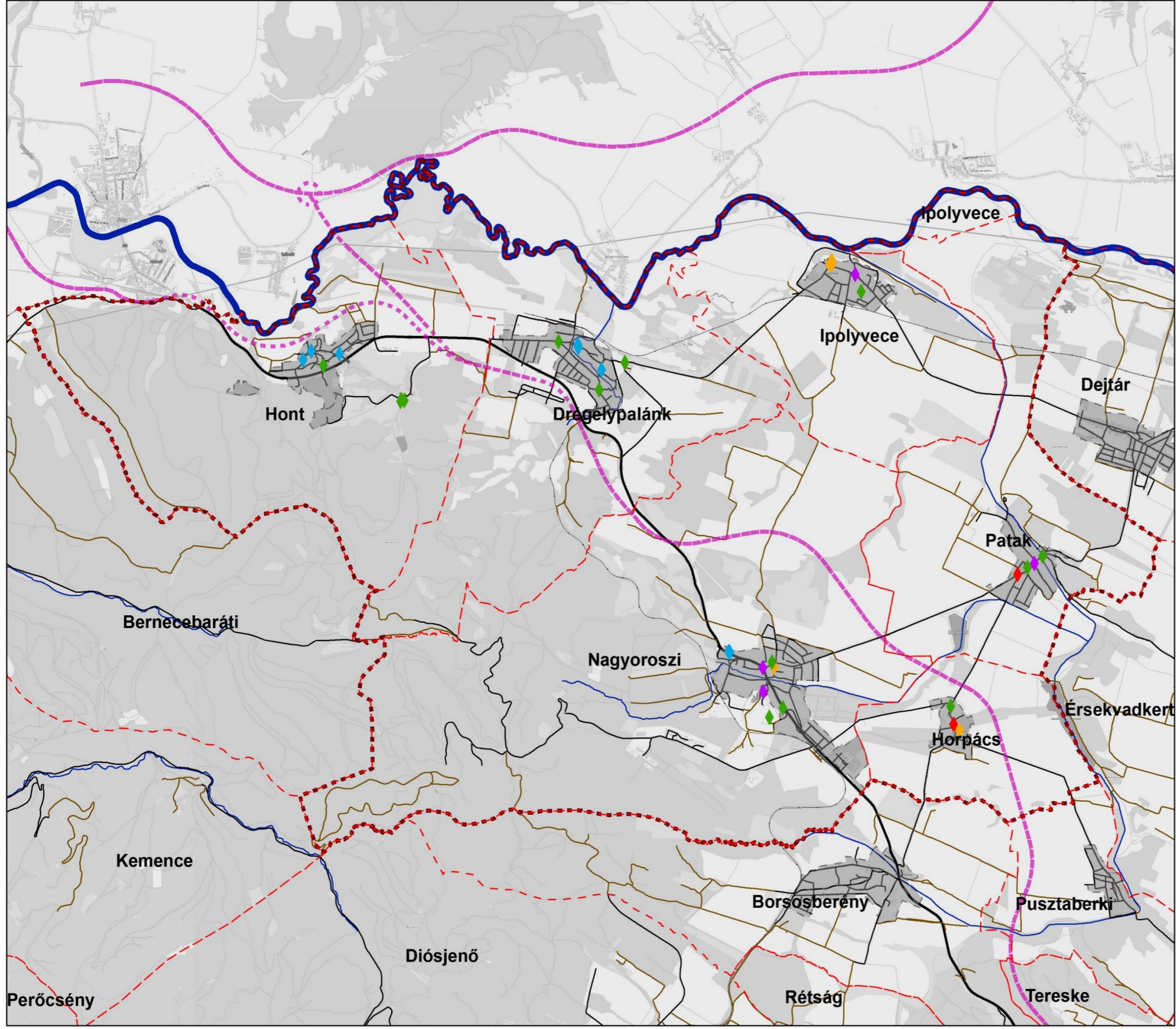
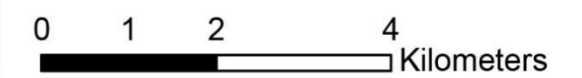
14. fénykép: Mikszáth család sírboltja (saját készítésű fénykép)

Jelmagyarázat

- Közigazgatási határ
- Belterület
- Tervezési terület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- Főút
- Másodrendű út
- Alsóbbrendű út
- Utca
- Talajút
- Patak
- Ipoly
- Vasút
- Palóc vonatkozású tájházak, kiállítások, múzeumok
- Palóc népi építészeti emlékek
- Népi mesterek
- Palóc út állomása
- Palócsághoz köthető szakrális elemek

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék

LXXIX/5.7. Várak, kiskastélyok, kúriák, uradalmi majorok jelenléte a tájban

Várak, kiskastélyok, villák, kúriák, uradalmi majorok, uradalmi tájértékek listája			
Jelzet	Megnevezés	Település	Tájérték típusa
M_01	Drégely vára	Drégelypalánk	Országos védetségű műemlék
ET_26	Hont vár nyomai, sánc maradvány	Hont	Egyedi tájérték
M_2	Szontágh-Mikszáth-ház	Horpács	Országos védetségű műemlék
M_1	Mikszáth-kúria	Horpács	Országos védetségű műemlék
ET_46	Berchtold-uradalmi major	Nagyoroszi	Egyedi tájérték
ET_38	Stahremberg-Berchtold-kastély	Nagyoroszi	Egyedi tájérték
ET_77	Wenkheim-vadászkastély	Nagyoroszi	Egyedi tájérték

2. táblázat: Várak, kiskastélyok, villák, kúriák, uradalmi majorok, uradalmi tájértékek

A leválogatott tájértékek közül a legrégebbi múltra visszatekintő a Hont vár nyomai, sánc maradvány, amely egyedi tájérték (2. táblázat). Hont várának első írásos említése 1219-ből való. Az időben következő a drégelypalánki Drégely vára, amely az 1552-es ostromáról híresült el (17. fénykép). (Megjegyzendő, hogy Hont-Bernecebaráti határában a Jelenc-hegyen található egy ex lege védett földvár is.)

18. fénykép: Drégely vára (forrás: Google)

Horpácson két uradalmi tájérték található. Az országos műemléki védetséget élvező Szontágh-Mikszáth-ház klasszicista stílusban épült a IX. században (16. fénykép). Mikszáth Kálmán Szontágh Páltól vásárolta meg 1904-ben. Itt lakott 1906-ig, amíg az új kúria el nem készült. Az ugyancsak országos műemléki védetségű Mikszáth-kúria neoklasszicista stílusban épült. Az épületben a neves író életpályáját bemutató

kiállítást és egyben a XIX. század korrajzát tekinthetik meg az idelátogatók. 1950-ben az épületet államosították, ekkor telepítették ki az addig ott élő leszármazottakat is, 1954 óta funkcionál emlékhelyként, Magyarország egyetlen Mikszáth múzeumaként. A felújított és bővített kiállítást az író

16. fénykép: Szontágh-Mikszáth-ház (forrás: Google)

születésének 150.

Évfordulóján, 1997-ben adták át.

Nagyorosziban három egyedi tájérték kapcsolható az uradalmi témához, melyek a Stahremberg és a Berchtold családhoz kapcsolódnak. Gróf Stahremberg Tamás 1719-ben nyerte el a települést királyi adományul. Az uradalom az 1800-as évek közepén szállott át a Berchtold családra. A Stahremberg-Berchtold kastélyt még a Stahremberg család építtette, később az idők folyamán többször kibővítették, átalakították. Ma általános iskola található benne. Közeliében található a Berchtold-uradalmi major, amely gazdasági épületekből állt. Jelenleg az épületek részben állattartó telepként funkcionálnak, részben elhagyottak. A település keleti részén, az erdőben található a Wenkheim-kastély (18. fénykép). Elődjét gróf Berchtold Miklós építtette, 1905-ben, végleges, ma is látható formáját 1910-1911 között nyerte el. Jelenleg reprezentatív vadászszállásként funkcionál, az Ipolyerdő Zrt. gondozásában van.

17. fénykép: Wenkheim-kastély (forrás: Google)

A témakörhöz kapcsolódó örökségelemeket a “Várak, kiskastélyok, villák, kúriák, uradalmi majorok, uradalmi tájértékek jelenléte a tájban” című tervlap foglalja össze.)

LXXIX/5.8. Vizekhez köthető örökségelemek

A témakört a *“Vizek és vízhez kötődő örökségelemek jelenléte a tájban”* című tematikus tervlap foglalja össze.

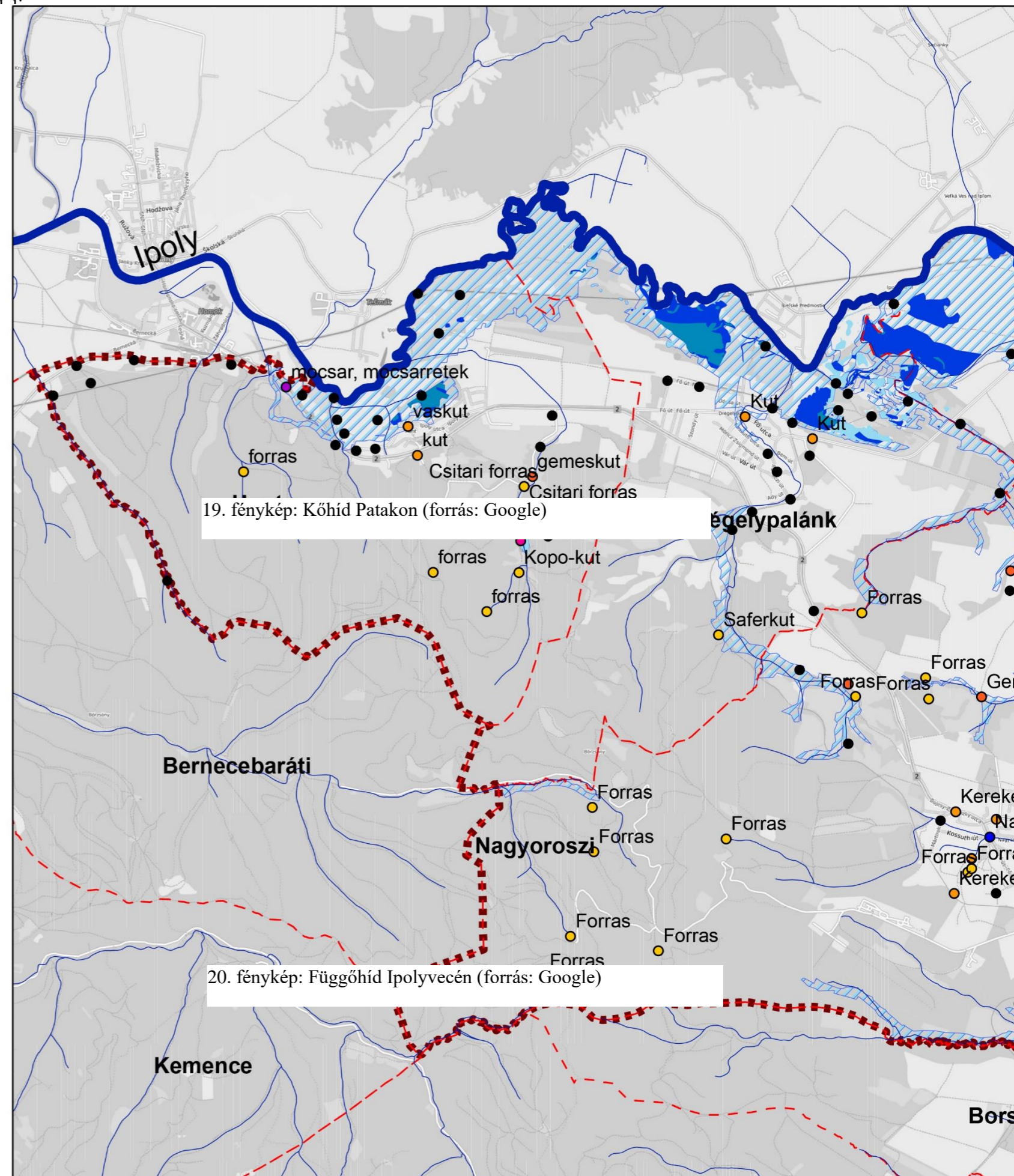
Az Ipolyhoz kapcsolódóan találhatóak a legnagyobb kiterjedésű vizes területek a térségben, egyes területek az Ipoly árterében a történeti térképek alapján minden időben vizenyős területek voltak (20. fénykép). Azonban az Ipolyhoz tartozó vizenyős területek nagy része mára eltűnt, vagy ma látható ugyan, de az folyamán többször változott. A stabil/állandósult tájhasználatokat összesítő térképen szemléltetjük. Megállapítható, hogy a korábbi korokban a patakokat kísérő területeken jelentős vizes területek voltak, főként a térség középső, keleti és észak-keleti részén, melyek mára nagyrészt eltűntek (feltehetően patakok szabályozása miatt is). A kisvízfolyások jelentőségére utalhat a Patak településnév is. A vizes területek változásának vizsgálatához az 1., 2., 3., 4. katonai felméréseket, az 1990-es években készült topográfiai térképet és a 2021-es Maxar műholdfelvételt használtuk.

21. fénykép: Ipoly ártere (saját készítésű fénykép)

A térségben található vízfolyások egy része a Börzsöny oldalában, Hont területén fakadó forrásokból és északi irányban haladva torkollik az Ipolyba, másik részük Nagyoroszi környékén fakad, és észak-keleti irányba Drégelypalánk felé, illetve keleti és észak-keleti irányban Patak és Ipolyvece felé haladva éri el az Ipolyt. Ebből következően a jelenleg látható, vízhez kötődő egyedi tájértékek közül sok forrás és vizes terület található Nagyoroszi nyugati és középső részén, Hont középső és keleti részén, illetve Patak keleti részén. A történeti örökségelemek között sok híd volt, azonban ezek nagy része mára elpusztult, a fennmaradtak közül a legjelentősebb a Patakon található középkori híd (19. fénykép). Ma az Ipolyon a térségben nincsen híd, és a patakok feletti hidakból pedig csak Patakon és Ipolyvecén találhatók meg ma is az eg-

hidak, melyek megőrzése továbbra is kiemelten fontos feladat (21. fénykép). A gémeskutak közül Nagyoroszi környékén kettő és Honton egy darab maradt meg mára. Ugyancsak vízhez kötődő, de mára teljesen

19. fénykép: Kőhíd Patakon (forrás: Google)

20. fénykép: Fuggőhid Ipolyvecén (forrás: Google)

LXXIX/6. Örökségvédelmi konfliktusok

LXXIX/7. Felhasznált források

Internetes irodalom

- INT-01 A Magyar Állami Természetvédelem Hivatalos Honlapja
http://www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=menu_2771#forras
- INT-02 Palóc Út
<http://www.palocut.hu/hu/epiteszet>
- INT-03 Wikipédia
<https://hu.wikipedia.org/wiki/Pal%C3%B3cok>
- INT-04 Sulinet
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/szlovakok/tereny/hagyomanyos_oltozkodas_terenyben/pages/001_a_paloc_nepviselet.htm
- INT-05 Sugárkankalin Turisztikai Egyesület
http://sugarkankalin.hu/?page_id=724

Nyomtatott irodalom

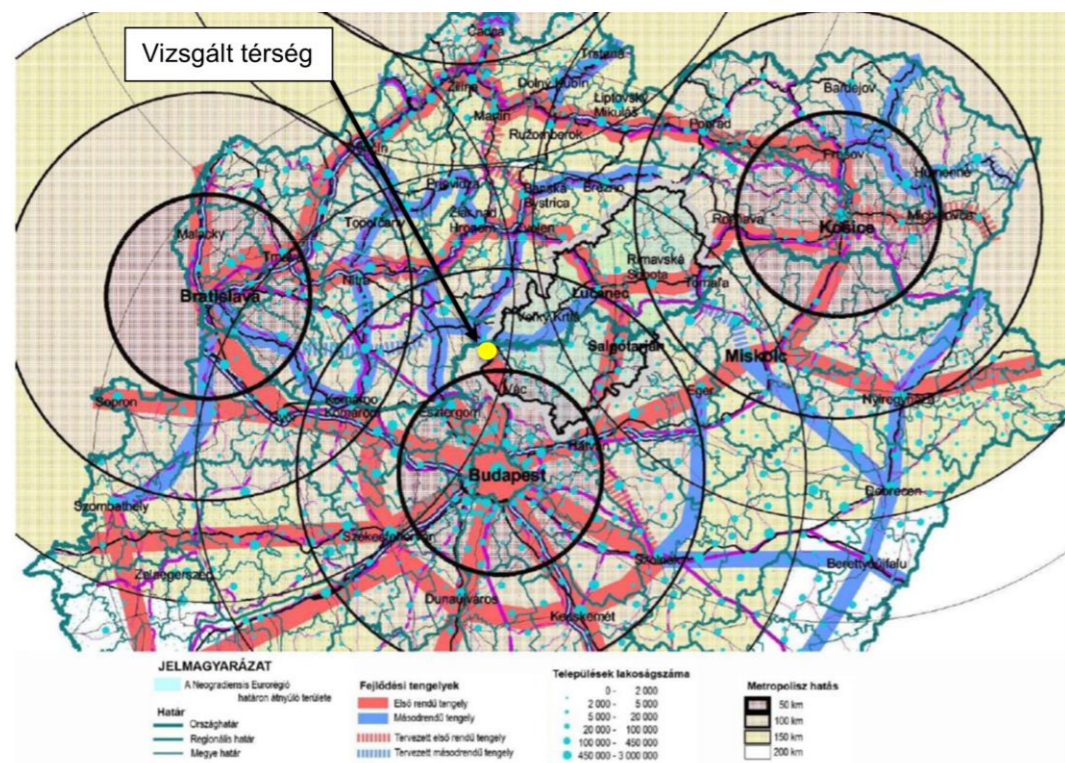
- BOROVSZKY, 1906 Borovszky Samu (1906) Magyarország vármegyéi és városai : Magyarország monografiája : a magyar korona országai történetének, földrajzi, képzőművészeti, néprajzi, hadügyi és természeti viszonyainak, közművelődési és közgazdasági állapotának enciklopédiája, Budapest

LXXX. Területfejlesztés és agrár-környezetvédelem

LXXX/1. Az adott térségre értelmezhető külső környezet vizsgálata

A települések Nógrád megyében találhatóak, amely Magyarországon belül a legkisebb lélekszámmal rendelkező megye. Az öt település az Észak-Magyarországi régióban van. A megye fejlődésében meghatározó az Európai Unió infrastrukturális és gazdasági-társadalmi fejlődése és a környező országok fejlődése, helyzete.

A községek elhelyezkedésükből adódóan mind az országhatáron belüli és országok közötti, országhatárokon átívelő kapcsolatok tengelyén helyezkedik el (57. ábra). Budapesti agglomerációján kívül helyezkedik el, de nagymértékben meghatározza a megye életét, térségi ipari, társadalmi, gazdasági fejlődését Budapest közelsége. A megye keleti részén lévő települések az Észak-Magyarországi leszakadó válságterületekhez tartoznak, amelyek szorosan összekapcsolódnak a dél-szlovákiai területekhez. A válságterülethez tartoznak a leghátrányosabb helyzetben lévő települések (INT-01).

57. ábra: Fejlődéstengelyek (Forrás: Nógrád megye területfejlesztési koncepciója 2021-2027)

A térség nagyon színes természetföldrajzi, gazdasági és társadalmi tulajdonságokkal rendelkezik. Gazdasági szempontból a jövedelmezőség és a hozam esetében nagy különbségek tapasztalhatók az ország más részei és a régió között. Ez hatással van a társadalomra és a demográfiai folyamatokra. Megfigyelhető

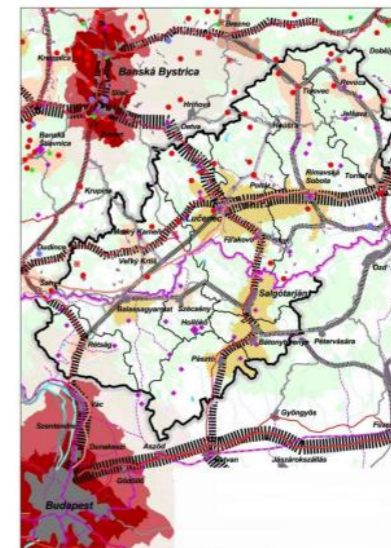
nagy elvándorlási százalék és a cigány lakosság nagy arányú jelenléte. Az országos szinthez viszonyítva a régióban alacsony a szolgáltatás, beruházás és kutatás-fejlesztés aránya. A húzóágazat itt a nehézipar és gépipar és elsősorban az exportra vannak az ipari cégek ráállva. A térség településeiről nagyon magas az ingázók aránya, a legtöbben Budapestre, Vácra járnak dolgozni (58. ábra).

Turizmus szempontjából az elmúlt évek során fellendülés volt tapasztalható, melynek egyik oka a főváros viszonylagos közelsége. Folyamatosan bővülnek a szálláshelyek, egyre több szolgáltatás jelenik meg.

35. ábra: A településrendszer gravitációs központjai és fejlődési perspektívái

36. ábra: A jelenlegi településstruktúra Urbanisztikai tanulmányterv

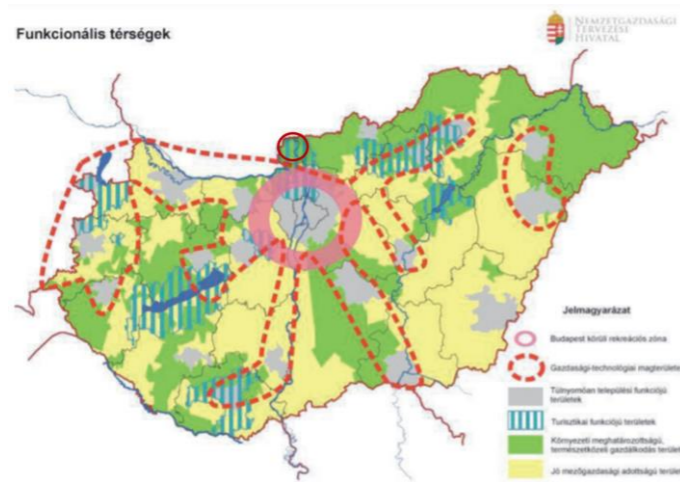

Forrás: Urbanisztikai tanulmányterv Losonc és Salgótarján térségének fejlesztésére

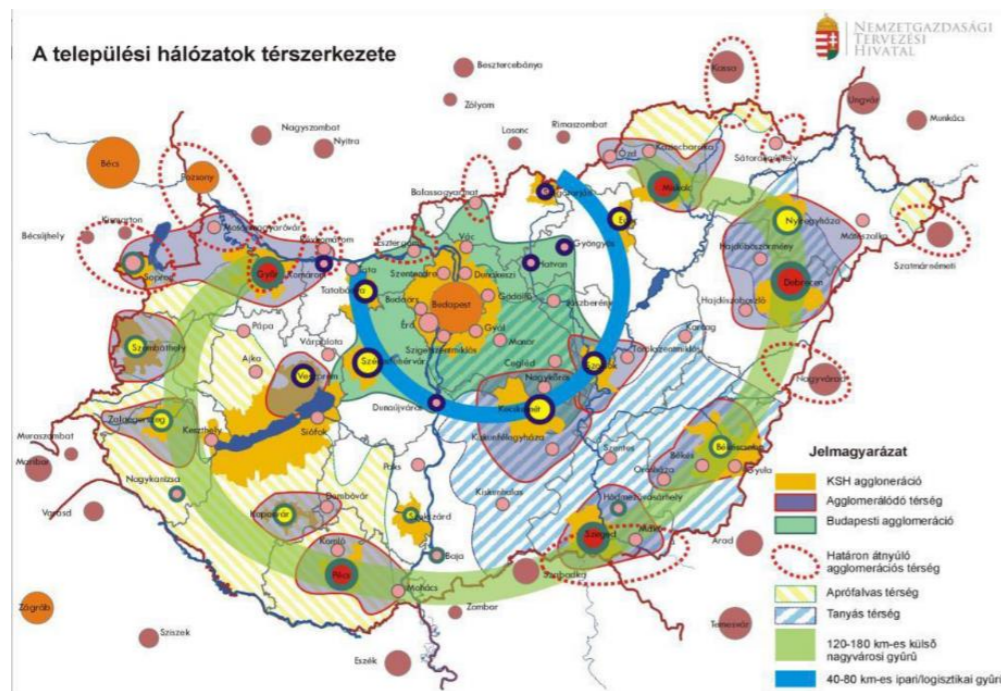
58. ábra: A településrendszer gravitációs központjai és fejlődési perspektívái v.s. jelenlegi település struktúra (forrás: Urbanisztikai Tanulmányterv)

A Nemzeti Fejlesztés 2030 dokumentáció funkcionális térségeket is megállapít (59. ábra) (INT-02). Az egyes zónák meghatározzák, hogy az adott térség elsősorban milyen feladatellátással kapcsolódik a nemzeti szintű társadalmi és területi munkamegosztásba. A vizsgált térség környezeti meghatározottságú, természetközeli gazdálkodási területbe sorolható. Ez azt jelenti, hogy a természetközeli gazdálkodás nemcsak a környezeti meghatározottságú gazdálkodás tereire korlátozódik, viszont ott kiemelt fontosságú. A turisztikai funkciójú zónák Nógrád megye határának nyugati és keleti részén helyezkednek el (60. ábra),

de a vizsgált térségre ez nem jellemző. Az ábrán jól látható, hogy gazdasági-technológiai funkció, innovációs szempontból a térség peremhelyzetű.

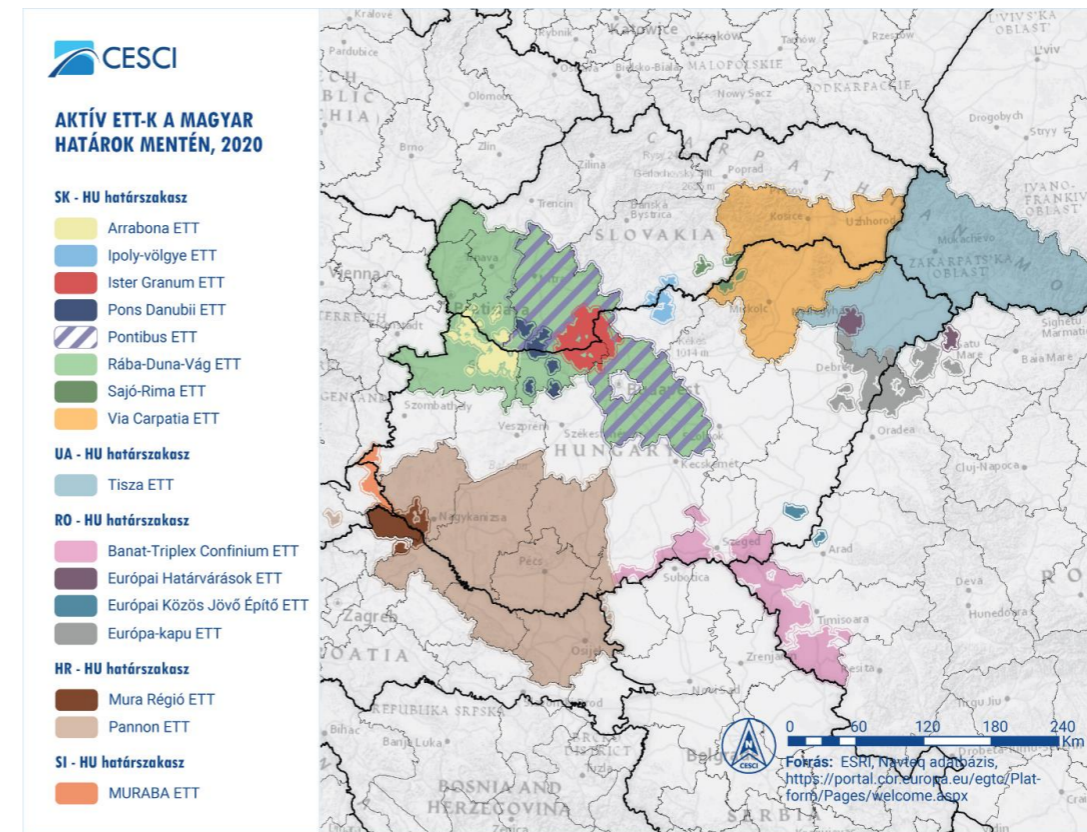
59. ábra: Funkcionális térségek (Forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030)

60. ábra: Települési Hálózatok térszerkezete (forrás: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal)

Az Európai Területi Társulás (ETT) az Európai Unió olyan jogi eszköze, amely az uniós támogatások effektív felhasználását és az európai önkormányzatok és régiók együttműködését segíti elő. A vizsgált régióban két ETT szervezet jött létre. Az Ipoly-völgye Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulás és a Novohrad-Nógrád Korlátolt Felelősségű Európai Területi Együttműködési csoportosulás (61. ábra). A társulásnak nem tagja a vizsgálat fókuszpontjában levő hat település, ugyanakkor térségi szinten, pozitív

hatást gyakorolhatnak a szervezetben szereplő települések a környezetükben lévő többi településre is (fejlett infrastruktúra hálózat, közintézmények fejlesztése, stb).

61. ábra: Aktív ETT-k a magyar határok mentén (Forrás: <https://egtc.kormany.hu/>)

Nagyon fontos szerepe van a térségnek a határon átnyúló együttműködésekben. Ahogy az alábbi tervlapon is látszik egy határrégió kialakulásának lehetősége megvan a térségben (62. ábra).

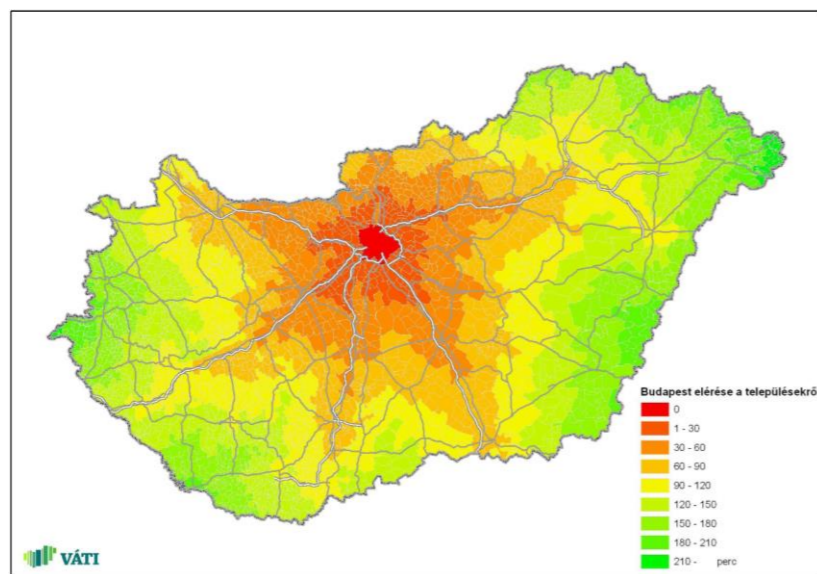
62. ábra: Határrégiók (forrás: Hardi T., MTA RKK Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet, Győr)

LXXX/2. Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros-, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra

A településeken az egyetlen országos jelentőségű közút a 2-es főút, mely elsőrendű főút, 78 km hosszú és Budapestet köti össze Parassapusztával (INT-03).

A legközelebbi autópálya-csomóponthoz történő eljutás tekintetében a településekről átlagosan 36 km-t kell megtenni. Budapest átlagosan 81 km-es távolságban helyezkedik el (63. ábra).

A települések külterületi szakaszait érinteni fogja a megtervezett, és elfogadott M2 autót, mely a TEN-T (Transzeurópai közlekedési hálózat) részét fogja képezni (64. ábra).

63. ábra: Budapest elérése a településekről (forrás: VÁTI)

Tömegközlekedés tekintetében a településeken vannak buszjáratok, amelyekkel el lehet jutni a régióközpontba közvetlenül, a kistérségközpontba és a megyeközpontba azonban nincsenek közvetlen járatok egyik településről sem. Drégelypalánkon, Ipolyvecén és Honton mindössze napi kétszer áll meg buszjárat, míg Horpácson háromszor, Patakon ötször, Nagykövácsiban pedig nyolcszor.

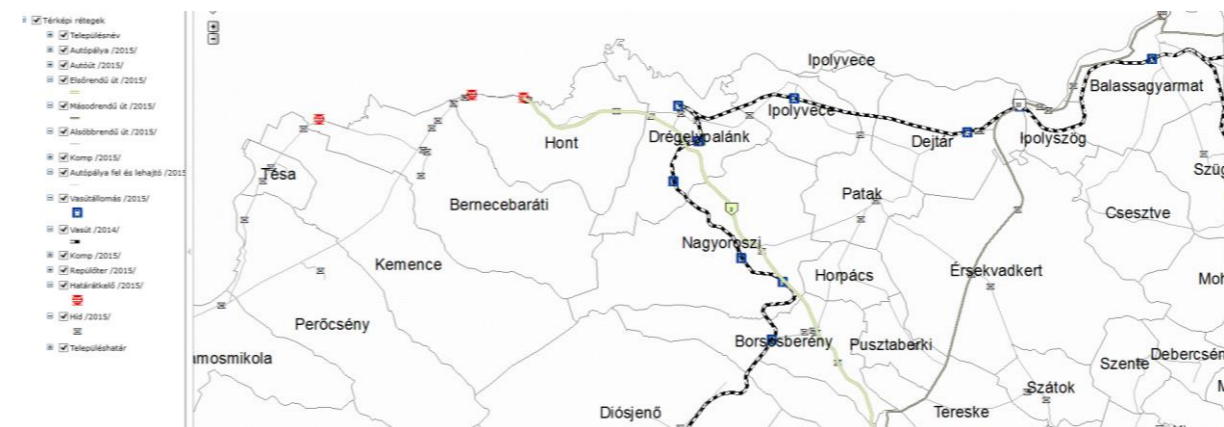

64. ábra: Transzeurópai közlekedési hálózat magyarországi szakasza (forrás: Közlekedéstudományi Intézet)

Található vasútvonal is a települések környezetében. Az S750-es járat Vác és Balassagyarmat között közlekedik, érinti Drégelypalánkot, Ipolyvecét és Nagyoroszit. A másik három település esetében az átlagos távolság a legközelebbi vasútállomástól 3,9 km. Napi 7 pár közlekedik belőle (65. ábra). (INT-04)

Kerékpáros közlekedés tekintetében a települések igen hiányosak. Honton található két kiépített kerékpárút összesen 3,6 km hosszan, valamint Nagyoroszi és Drégelypalánk területén erdei kerékpárút található, mely összesen 11 km hosszú.

Jelentős vízi vagy légi közlekedés nem található a 6 település közelében. A legközelebbi nyilvános reptér a Budapesti Liszt Ferenc Repülőtér, míg a nem nyilvános repülőterek közül az Esztergomi Repülőtér a legközelebbi.

65. ábra: Országos és térségi jelentőségű közlekedési infrastruktúra a területen (Forrás: teir.hu)

Kommunális infrastruktúra ellátottság

Az adatok vizsgálatából kiderült, hogy jó a lakások ivóvízellátottsága. Legalacsonyabb aránnyal Nagyoroszi rendelkezik, azonban 1996 és 2018 között jelentősen fejlődött. Horpács és Ipolyvece rendelkezik a legnagyobb ivóvízellátottság aránnyal.

A közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya Honton a legmagasabb (96,7%), Patakon pedig a legalacsonyabb, ahol 85%. A közműolló Drégelypalánkon 103,2%-os, Horpácson csupán 42,2%-os, a közműolló a közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hosszának és a közüzemi ivóvízvezetés hálózat hosszának aránya (3. táblázat).

Csatornázottságot tekintve Hont mindössze 66,1%-os, Ipolyvece pedig 82,4%-os. A legtöbb településen az egy lakosra jutó háztartások részére szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége 300 m³. Az egy lakosra jutó háztartások részére szolgáltatott villamos energia mennyisége a legtöbb településen 1000 kWh feletti.

Települések	Közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya (%) – 2018	Csatornázottság (%) – 2018	Egy lakosra jutó háztartások részére szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (1000 m ³) – 2018	Egy lakosra jutó háztartások részére szolgáltatott villamos energia mennyisége (1000 kWh) – 2018
Hont	96,7	66,1	0,3	1,1
Horpács	90,2	75,0	0,3	1,1
Ipolyvece	91,5	82,4	0,3	1,1
Drégelypalánk	87,9	69,0	0,8	0,9
Nagyoroszi	72,6	66,3	0,7	1,0
Patak	85,0	73,6	0,3	0,9

3. táblázat: Kommunális infrastruktúra ellátottság (Forrás: TEIR adatok)

LXXX/3. Gazdasági bázis

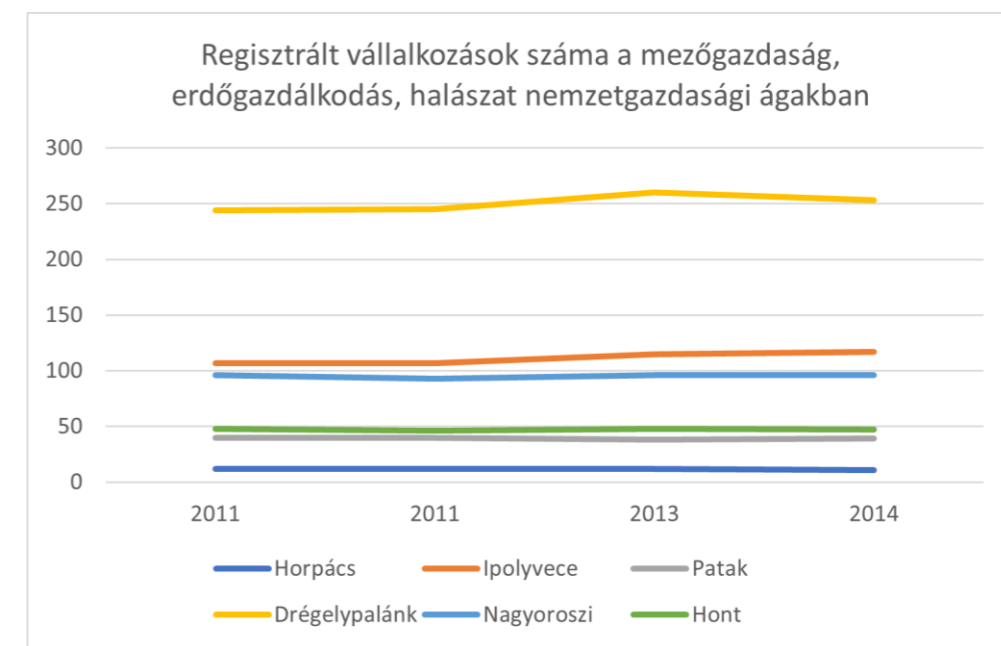
A fejezetben feltárjuk a térség gazdasági ágazatait, melyek szerepet játszanak a térség fejlődésében és

működésében.

LXXX/3.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás

Mezőgazdaság

Az alábbi diagram együttesen elemzi a regisztrált vállalkozások számát a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban, 2011-től 2014-ig, településenként (66. ábra).

66. ábra: Regisztrált vállalkozások száma (forrás: TEIR)

2014-ben Horpácson 11 db, Ipolyvecén 117 db, Patakon 39 db, Drégelypalánkon a legtöbb, 253 db, Nagyorosziban 96 db és Honton 47 db regisztrált vállalkozás volt.

A térségben egykor kiterjedt gyümölcstermő területek voltak, melynek mind a mai napig érezhetőek a hatásai, mind a mai napig megmaradtak jelentős területek.

Legnagyobb kiterjedésű szántóterület Patakon van, ahol az összes mezőgazdasági terület 79,7%-án, legnagyobb gyümölcstermő területe Hontnak van, a mezőgazdasági területek 40,9%-án és a legnagyobb kiterjedésű gyepterület Ipolyvecén található, amely a település területének felét teszi ki.

Erdőgazdálkodás

A legnagyobb kiterjedésű erdőterület Nagyorosziban található, legnagyobb arányban lomblevelű erdő. Legkisebb erdőterület Horpácson található. Legnagyobb arányban lomblevelű erdő található a térségben.

Tulajdon szerint Horpács, Patak, Hont, Drégelypalánk, Nagyoroszi és Ipolyvece esetében is túlnyomó részt magántulajdonban vannak az erdők, ahogy az erdőterkép is mutatja. Kisebb foltokban állami tulajdonban lévő erdők is megtalálhatók a területeken.

Üdülés, idegenforgalom

2014-ben a vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken 1000 lakosra levetítve a legmagasabb Horpácson volt (3361 db), Nagyorosziban 693 db volt. A külföldi vendégek által eltöltött éjszakák száma Nagyorosziban 2,32, Drégelypalánkon 0,69, a többi településen 0 volt. A kereskedelmi szálláshelyek száma Horpácson a legmagasabb (277,1 db), Drégelypalánkon 20,7 db, Nagyorosziban 9,4 db volt, a többi településen 0. A falusi szálláshelyek kapacitása Drégelypalánkon a legmagasabb, 112 db, Honton db fő, Horpácson 10 db volt 2014-ben.

A térség a Dunakanyar idegenforgalmi régió perifériáján helyezkedik el. Jelentős turisztikai vonzerővel rendelkezik, azonban nem egyenletesen oszlik el az ebből származó bevétel és a terhelések sem, hiszen a szálláshelyek, vendéglátóhelyek száma is településeként jelentősen változik.

Ipar

A barnakőszén bányászata az 1990-es évekig meghatározó volt Nógrád megyében. A főbb bányászati helyszínek Salgótarján és Bátortereny környéke voltak. Mára a feldolgozóipar és építőipar meghatározó a térségben, ezzel foglalkozó cégek többek között a Szász Nemesacél Kft., az Oroszi Bau építőipari Kft. és a Hudi-Bau Bt.

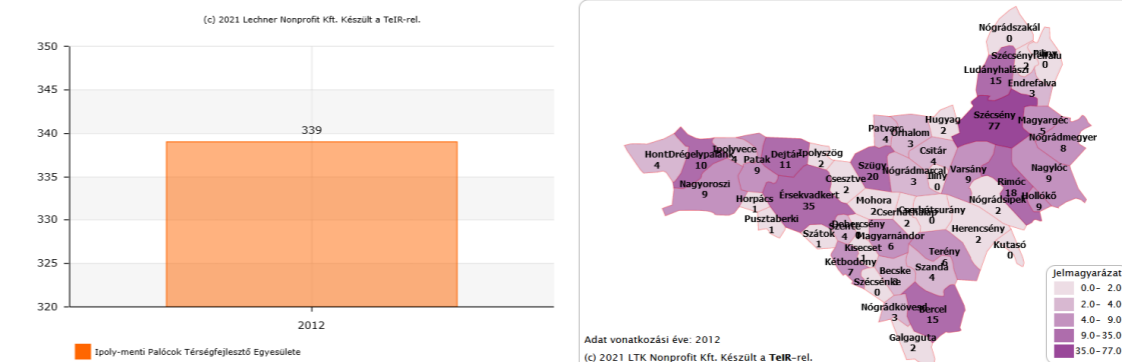
Építőiparban regisztrált vállalkozások %-os aránya az összes vállalkozás számához képest 2014-ben Patakon 17,7%, Honton 9,7%, Nagyorosziban 11,7%, a többi településen 5% körüli (67. ábra). Viszonyításképpen, a megyei átlag 10,8%.

Regisztrált vállalkozások száma az építőiparban (szekunder szektor): Nagyorosziban 23 db, Drégelypalánkon 18, Patakon 14, míg Ipolyvecén 8, Honton 7 és Horpácson csupán 1 db.

Feldolgozóiparban regisztrált vállalkozások száma Nagyorosziban 15, Drégelypalánkon pedig 8 db, míg a többi településen 0-1 vagy 2.

Működő vállalkozások száma az ipar-építőiparban (db) (2011-től, GFO 11 szerint)

Bányászat, köfajtás (B) feldolgozóipar (C) villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás (D) vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyződésmentesítés (E) valamint építőipar (F) nemzetgazdasági ágban, GFO 11 osztályozás szerint. Módszertani változás miatt a 2010-ig külön mutatóként szerepel

67. ábra: Működő ipari-építőipari vállalkozások száma (forrás: TEIR)

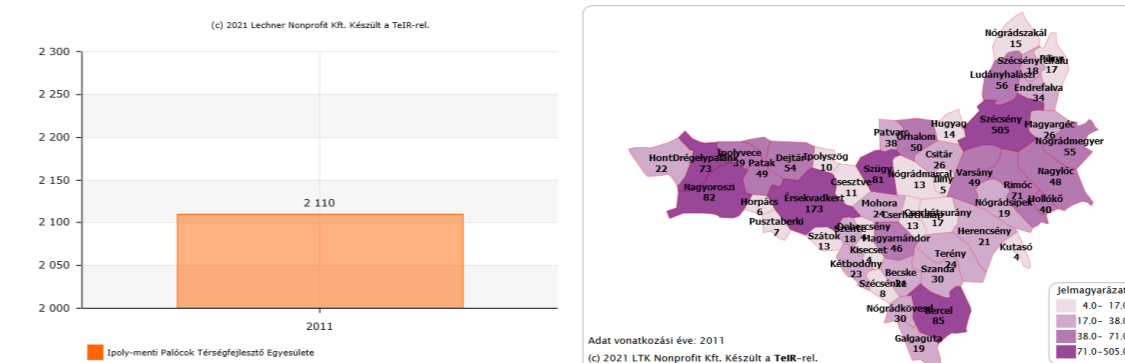
Szolgáltatás

A térségben az alapvető szolgáltatások megtalálhatóak, mint posta, étterem, presszó, bolt, autószerelv, fodrász, gyógyszertár, könyvtár és bank. A szolgáltatások színvonala az aprófalvas térségekre jellemző minőségű. A szolgáltatásokban regisztrált vállalkozások számának megyei átlaga az összes vállalkozáshoz képest 2014-ben 70,6% volt, Nagyoroszin és Horpácson 40% körül, Patakon 32,9%, a többi település pedig 24% körül teljesített.

Regisztrált vállalkozások számát tekintve a terciér szektorban Nagyorosziban 82 db, Drégelypalánkon 73 db van (68. ábra).

Működő vállalkozások száma a szolgáltatásokban (db) (2011-től, GFO 11 szerint)

Tercier gazdasági ágakban (G-U nemzetgazdasági ágak), GFO 11 osztályozás szerint. Módszertani változás miatt a 2010-ig külön mutatóként szerepel

68. ábra: Működő vállalkozások száma a szolgáltatásokban (forrás: TEIR)

LXXX/3.2. Helyi termék, helyi piac

A térségben a múltban nagy jelentősége volt a gyümölcsstermesztésnek, egykor nagy kiterjedésű gyümölcsstermő területek voltak. Mind a mai napig fennmaradtak, bár kisebb mennyiségben ilyen területek. Elsősorban a boglyós gyümölcsstermesztés meghatározó itt, málnát, ribizskét, bodzát termesztnek, amelyből Honton és Drégelypalánkon is szörpöket, lekvárokat készítenek. Nagyorosziban, Patakon és Drégelypalánkon méhészet is található.

Az állattartáshoz is jellemző a térségben, több helyen kecskesajtot is készítenek.

LXXX/4. Humán erőforrások: foglalkoztatási viszonyok, ingázás, humánkapacitások-képzettség, jövedelmi viszonyok

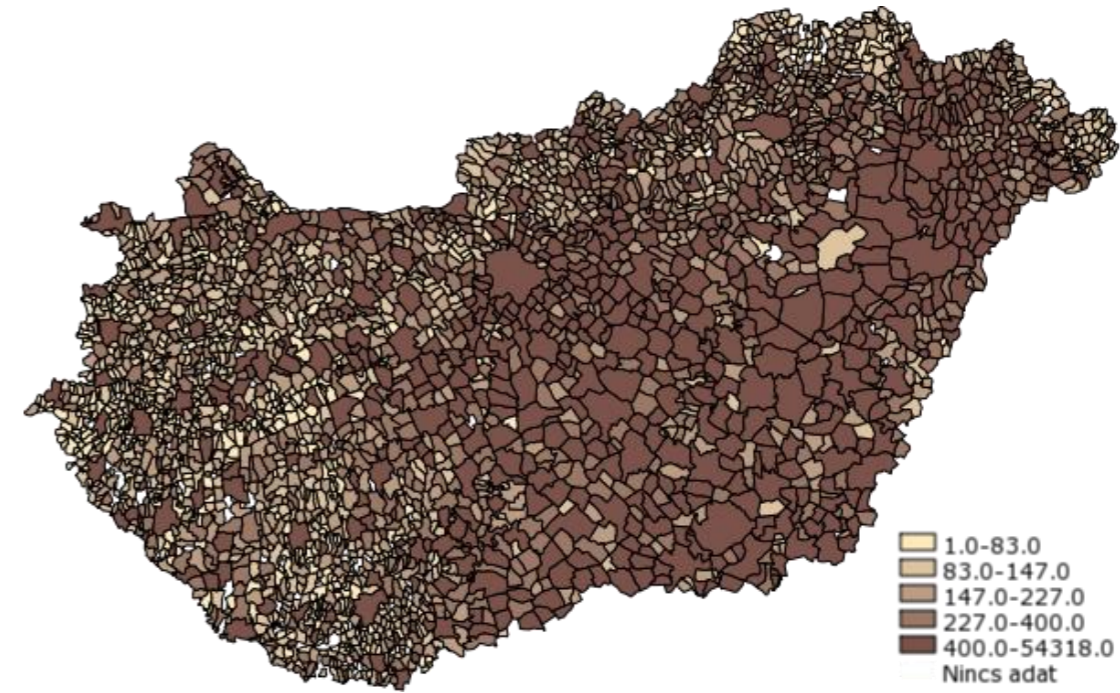
Foglalkoztatási viszonyok

A regisztrált munkanélküliek száma Horpácson 4 fő és Honton 19 fő volt 2018-ban. Patakon 33 fő és Ipolyvecén 48 fő. A legmagasabb számú foglalkoztatás nélküli település Nagyoroszi (71 fő) és Drégelypalánk (115 fő).

Nógrád megyére nézve a 2018-as adatok alapján a munkanélküliség aránya változó. A megye nyugati, a fővároshoz közel eső részén alacsonyabb az állástalan népesség aránya. Ezzel szemben az északi és a keleti részen viszonylag magas.

A vizsgált települések közül a tartós munkanélküliek aránya Drégelypalánkon volt a legmagasabb (64,3%) és Horpácson a legalacsonyabb (25%) a 2018-as adatok szerint.

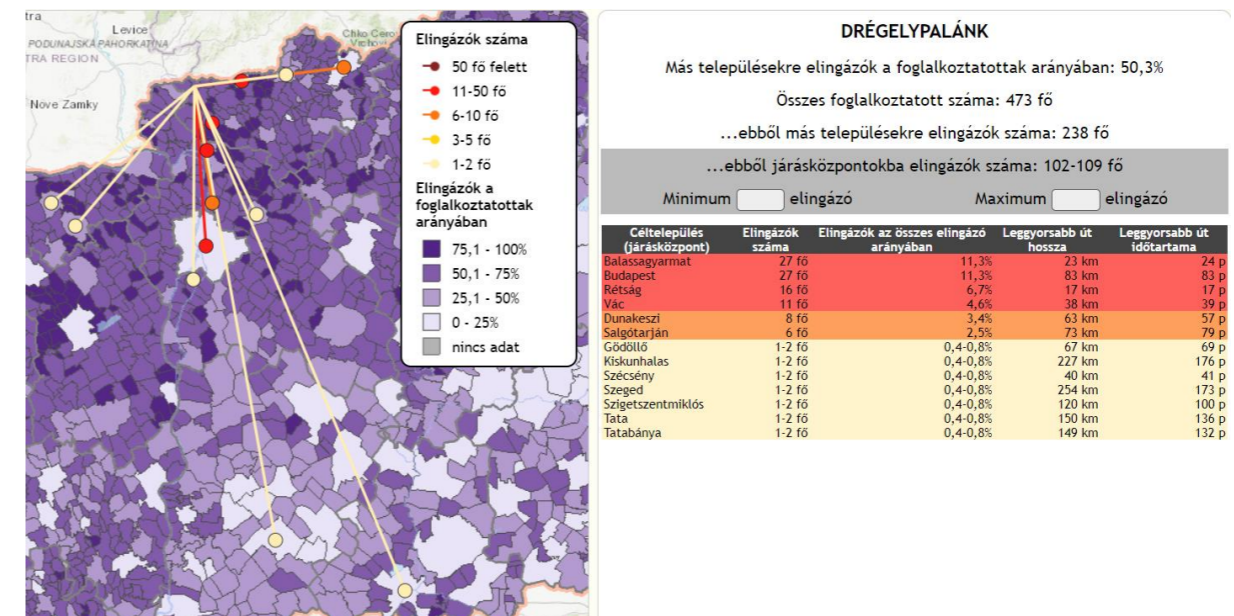
A térségben a diplomások aránya alacsony az országos átlaghoz képest (69. ábra).

69. ábra: 25 évesnél idősebb diplomások aránya, 2001 (forrás: TEIR)

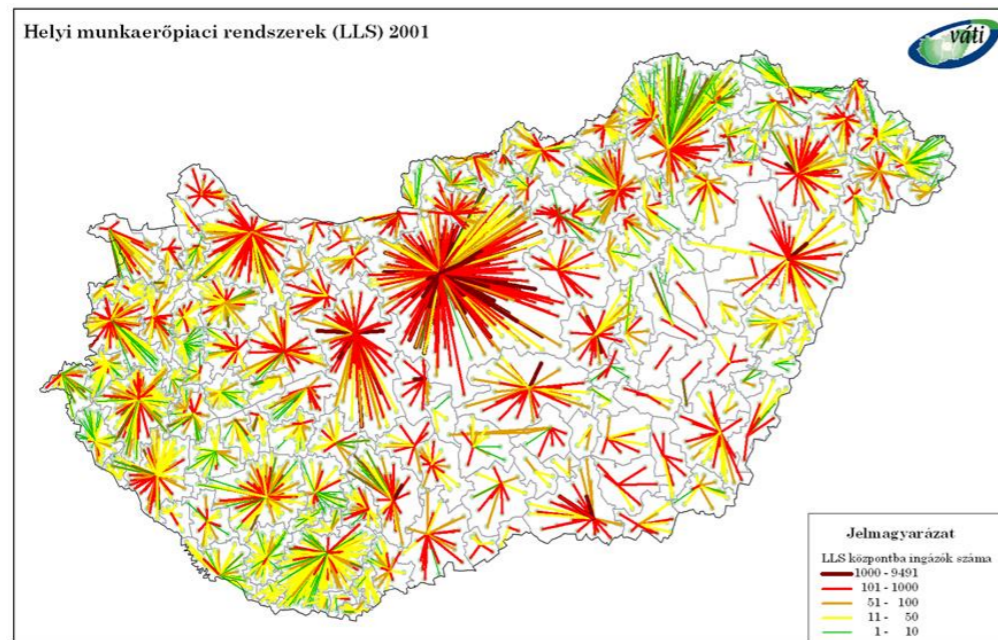
Ingázás (fő)

Ipolyvecén (74,8 fő) és Horpácson (71,7 fő) a legjelentősebb a naponta ingázó foglalkoztatottak aránya. Százalékosan a horpácsi érték a megyei átlagnál magasabb, a település több mint fele nem helyben dolgozik.

70. ábra: Drégelypalánki ingázási adatok (forrás: TEIR)

A hat települést vizsgálva átlagosan Budapest, Rétság, Balassagyarmat, Vác településekre ingáznak a legtöbben (70. ábra). A legnagyobb megtett kilométer Nagyoroszi és Zalaegerszeg közt, 301 km, de a Drégelypalánk és Szeged közti 254 km is kiugró, 1-2 fő teszi meg ezt az utat rendszeresen. 50,3 és 76,9% között van a településeken az ingázók száma, ez településenként minimum 40, maximum 238 főt érint, a település méretéből is adódóan (71. ábra).

71. ábra: Helyi munkaerő piaci rendszerek, 2001 (forrás: VÁTI)

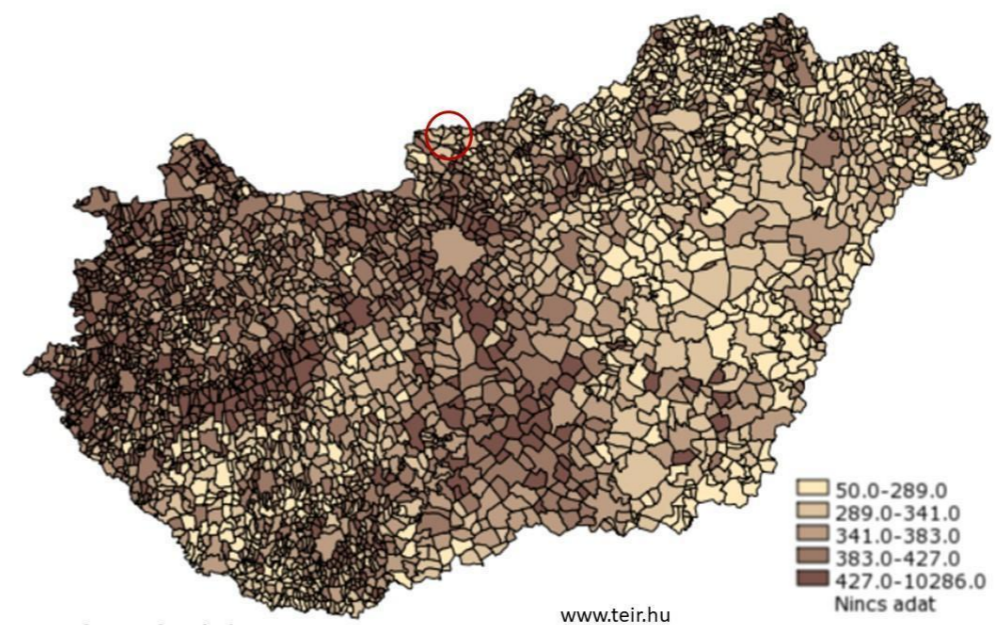
Jövedelmi viszonyok

Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem a térségben az országos átlagtól jóval alacsonyabb. A vizsgált települések közül a legalacsonyabb jövedelem Honton volt, 720 299 Ft, a legmagasabb pedig Ipolyvecén 978 752 Ft.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek száma a legalacsonyabb Horpácson, 6 fő. Ezt követi Hont 28 fővel, Ipolyvecén 50 fő és Patakon 71 fő. A legmagasabb Nagyorosziban (92,5 fő) és Drégelypalánkon (177 fő) volt a 2018-as adatok alapján a kedvezményt kapó személyek száma.

A száz lakosra jutó személygépkocsi száma 2012-től megemelkedett, és 2018-ra elérte a 33,5 db-ot, viszont még így is jóval kevesebb, mint az országos vagy a megyei átlag. A vizsgált településeken ez a szám közel azonos, 30,2-33,5 között mozog, kivéve Ipolyvecén, ahol 38,4 db, ami az országos átlagot is felülmúlja (72. ábra).

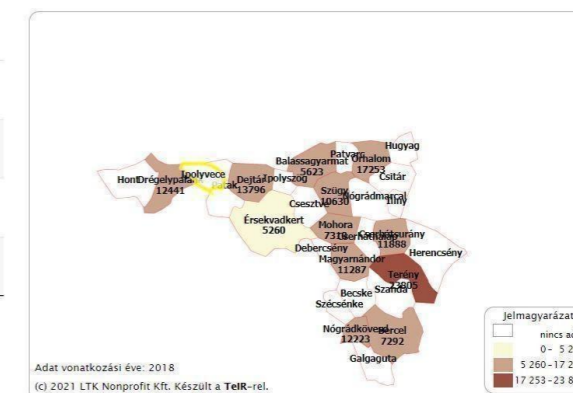
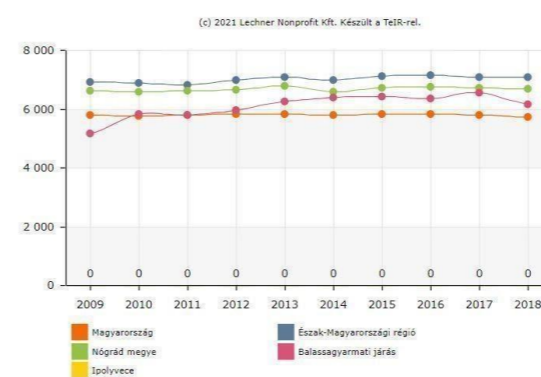
Személygépkocsi ellátottság (db/ezer lakos) 2018

72. ábra: Személygépkocsi ellátottság (db/ezer lakos), 2018 (forrás: TEIR)

Egészségügyi helyzet

Fizikai és mentális egészségi állapot Nógrád megyében a vezető halálokok sorrendje az utóbbi években országos adatokhoz hasonlóan alakult. A két vezető halálokok továbbra is a keringési rendszer betegségei és a daganatos megbetegedések. A háziorvosi rendelésen való megjelenések száma és a háziorvos által hívásra, illetve a folyamatos ellátás végett végzett lakáson történt látogatások ezer lakosra vetített száma (73. ábra).

73. ábra: Háziorvosok betegforgalma (forrás: TEIR)

LXXX/5. A települések ellátottsága (a lakosság egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális, szabadidő-, turisztikai információs, szálláshelyszolgáltató, sport-, kereskedelmi, szolgáltató és igazgatási intézményekkel való ellátottsága, az int Terület-, vidékfejlesztés, helyi gazdaság fejlesztés előzmények kihasználtsága)

Összefoglalásként elmondható, hogy a vizsgálati területen nincs folyamatos, településenként önállóan üzemelő egészségügyi ellátás, hanem néhány szakorvos ingázik a községek között, fekvőbeteg ellátásra pedig legközelebb a járásközpontokban, legközelebb Balassagyarmaton van lehetőség. Háziorvosi és védőnői szolgáltatás Ipolyvece és Horpács kivételével mindegyik településen elérhető, fogorvos Drégelypalánkon és Nagyorosziiban rendel a hét kijelölt napjain. A gyógyszertárak elérhetősége (5-7 perc) a vizsgált járások értékeihez viszonyítva átlagos vagy kifejezetten jó (4. táblázat).

A térség alacsony szociális és oktatási lehetőségekkel rendelkezik. Bölcsőde egyik településen sincs, óvoda 5 településen, általános iskola pedig 2 településen működik. A legtöbb csoport Drégelypalánkon van, 3 csoport, összesen 53 fővel, a legkevesebb Honton van, 1 csoport, 11 kisgyermekkel. Általános iskola Nagyorosziiban és Patakon van, a 2018-as adatok alapján előbbibe 168 fő, utóbbiba 98 fő járt. Azonban a közösségi közlekedés nem annyira fejlett, ritka a járatszám. A középfokú iskolai ellátottság rendkívül alulmaradt, a térségben nincsen ilyen létesítmény, ami jelentős távolságokat indikál. Felsőfokú tanulmányt végző hallgatók száma is alacsony. A szociális támogatást igénylők a településen a térségi adatokhoz képest alacsonyabbak, viszont a gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek aránya magas.

	egészségügyi	kereskedelmi	szolgáltató	egyházi	igazgatási
HONT	Háziorvosi Rendelő >> körzeti orvos (rendelés: heti 3 nap), védőnői szolgáltatás (rendelés: heti 1 nap), állatorvos (kihívható), gyermekjóléti tanácsadás (heti 2 nap), fogorvos nincs	Nyugat-Nógrádi Coop Zrt., Kutyori Konyha Kft. (kutyorishop.hu webáruházal lekvárok, szörpök, házi ketchup), italbolt, CÉL abc, húsbolt, Adler vegyeskereskedés (Parassapuszta)	Ipoly Söröző és Kávézó, Hont Posta, Farm Kávézó (Csitár!), Internet E-pont, IBUSZ Utazási Iroda és pénzváltó (Parassapuszta) Drégelypalánk és Vidéke Takarékszövetkezet (Hont)	római katolikus Mennybemenetel templom (1776, torony: 1814, műemlék) >> 220 fő befogadóképesség + temető, Hont-Csitári Kutyika kegybely, Magyarok Nagyaszonya római katolikus kápolna (1949)>> 50 fő	Polgármesteri Hivatal (Ipoly utca)
DRÉGELYPALÁNK	Egészségház >> 2 háziorvos, 2 védőnő, 1 fogorvos (rendelés: heti 2 nap), Primula gyógyszertár	Coop ABC, Coop Mini, Bálut vegyeskereskedés, élelmiszerbolt 29. sz., Real élelmiszerbolt, gyümölcs- és zöldségüzlet, gazdabolt, italbolt, virágbolt (2 db), Nemzeti Dohánybolt	posta, Postapont (2 db), Várkapitány étterem, söröző, Centrál Takarékszövetkezet, KMB Iroda (rendvédelmi szerv), Szondy Agro-Szolg. Agráripári Szolgáltató és Értékesítő Kft., Generali Biztosító Drégelypalánki Képviselet	római katolikus Árpád-házi Szent Erzsébet templom (1734, kereszthajó:1792, műemlék), római katolikus Szent Vendél kápolna (1857)+ temető és kalvária, Római Katolikus Plébániai Hivatal, zsidótemető	Polgármesteri Hivatal (Rákóczi út)
NAGYOROSZI	Házi- és Fogorvosi Rendelő és Védőnői Szolgálat Nagyoroszi, állatorvos (kihívható), Calendula gyógyszertár	Coop (2 db), Vini Virág és Esküvői Virágszerviz,ZsZs Diszkont, Nemzeti Dohánybolt (2 db)	Centrál Takarékszövetkezet, posta, Postapont (3 db), Sasi presszó, Lipti kertészsöröző, Fortuna falatozó, Nagyoroszi KMB Iroda (rendvédelmi szerv)	Szent Miklós római katolikus templom (1764-68, műemlék), temető (Bajcsy-Zsilinszky utca), (Nagyoroszi kalvária)	Polgármesteri Hivatal (Felszabadulás út)
IPOLYVECE	Háziorvosi Rendelő >> háziorvos (heti 3 nap), Primula fiókgyógyszertár, fogorvos, védőnő nincs	Coop (2 db)	Steffl söröző, Zöldfa presszó, Drégelypalánk és Vidéke Takarékszövetkezet, posta	Mindenszentek római katolikus templom (1745) + temető, Ipolyvecei evangélikus templom (1882)	Polgármesteri Hivatal (Dózsa György út)
PATAK	Háziorvosi Rendelő >> háziorvos, Védőnői Szolgálat	Nyugat-Nógrádi Coop Zrt., élelmiszerbolt (2 db), virág- és ajándékbolt, Nemzeti Dohánybolt	Patak Posta, Postapont, Patak Bázis presszó, Kóhad Kocsma, Becsali kocsma, Érsekudkert és Vidéke Takarékszövetkezet	római katolikus Szentháromság templom (1801) >> 350 fő befogadóképesség +temető, Római katolikus plébánia és Szentháromság vendégház, római katolikus Nepomuki Szent János kápolna (1860,	Polgármesteri Hivatal (Kossuth út)
HORPÁCS	Háziorvosi Rendelő >> háziorvos (heti 2 nap), gyógyszertár nincs	Mini ABC	-	Szeplőtelen Fogantatás római katolikus templom (1740-44, műemlék) >> 80 fő + temető	Polgármesteri Hivatal (Kossuth út)

4. táblázat: A települések ellátottsága (Forrás: Saját szerkesztés)

Idősek otthona egyik településen sem működik, a legközelebbi Balassagyarmaton van, 41,6 fő befogadóképességgel.

Rendszeres gyerekvédelmi kedvezményben részesítettek aránya Drégelypalánkon a legmagasabb, ott 60%.

A települések kulturális intézményekben szegények. A kulturális kiadások regionális szinten az Észak-Magyarországi részen alacsonynak mondható, 47 ezer Ft/fő. Művelődési célú kikapcsolódás a falvaktól jelentős távolságokra található, mely időben kifejezve is jelentős, ez tovább növeli a társadalmi különbségeket. Mozi és színház egyik településen sincs. Kültéri sportpálya mindegyik településen van,

melyeket különböző egyesületek szoktak használni, illetve sportnapokon, családi napokon is.

A turisztikai adatokat tekintve a térségben 3 település emelkedik ki: Drégelypalánk, Horpács és Nagyoroszi. Az eltöltött vendégéjszakák száma térségi viszonylatban alacsony.

A kereskedelmi és szolgáltató intézmények tekintetében bár Nagyoroszi és Drégelypalánk a térségben is jelentősebb kapacitással rendelkeznek, lakosság számra vetítve a magyarországi és nógrád megyei átlag alatti értékek jellemzik az ellátottságot. A településen működő összes vállalkozást tekintve azonban a Balassagyarmati járáshoz tartozó vizsgált településeken mindössze a vállalkozások cca. 23-33%-át teszi ki a szolgáltatói szektor, míg Nagyorosziban és Horpácson ez az érték 40%-ot ér el. Bár a járási viszonylatában ezek a számok átlagosnak tekinthetők, a megyei körülbelül 70%-os átlagtól jóval elmaradnak, és az országos 65%-os arányt tekintve is megállapítható, hogy a vizsgálati helyszínen jelenleg kevésbé jelentős a szolgáltatói szektor (INT-05). A terciér szektorban tehát még jelentősebb a kihasználatlan kapacitás ezeken a településeken.

Kereskedelmi intézmények tekintetében elsősorban kiskereskedelmi intézmények a jellemzőek a településeken, melyek közül az élelmiszerüzletek (településenként átlagosan 3 db) és a Nemzeti Dohányboltok a legjellemzőbbek. Emellett minden településen megjelennek a helyi termelők termékeit árusító üzletek.

A terület történeti háttéréből adódóan a lakosság dominánsan a római katolikus felekezethez tartozónak vallja magát, megfigyelhető továbbá, hogy a kis lélekszámú településeken jóval kisebb azon lakosok aránya, akik nem kötődnek egyetlen vallási közösséghez sem. Ennek megfelelően a vizsgált hat település mindegyikén található legalább egy 18-19. században épült római katolikus templom, illetve a legtöbb település esetében egy-két katolikus kápolna és temető is. Míg Drégelypalánk, Hont, Horpács és Patak esetében a protestáns felekezetek aránya elenyésző, addig Nagyorosziban a református a 2. leggyakoribb felekezet, Ipolyvecén pedig eléri a 10%-ot az evangélikus lakosság aránya. Így utóbbi község esetében egy evangélikus templom is található a település- központban (5. táblázat).

Terület	4.1.7.1 A népesség vallás, felekezet szerint, 2011											
	Katolikus	Ebből:		Ortodox keresztény	Református	Evangélikus	Izraelita	Más vallási közösséghez, felekezethez tartozik	Vallási közösséghez, felekezethez nem tartozik	Ateista	Nem kívánt válaszolni, nincs válasz	Összesen
római katolikus	görög katolikus											
J01 K01 Drégelypalánk	1 059	1 057	34	6	...	30	100	...	285	1 516
J01 K01 Hont	392	392	7	9	...	52	465
J04 K04 Horpács	99	99	23	4	28	157
J01 K01 Ipolyvece	506	506	12	74	29	...	151	777
J04 K04 Nagyoroszi	1 159	1 150	9	...	68	20	...	9	253	21	565	2 098
J01 K01 Patak	670	670	21	4	18	...	204	920

5. táblázat: A térség vallási, felekezeti hovatartozására vonatkozó 2011-es adatok (forrás: KSH)

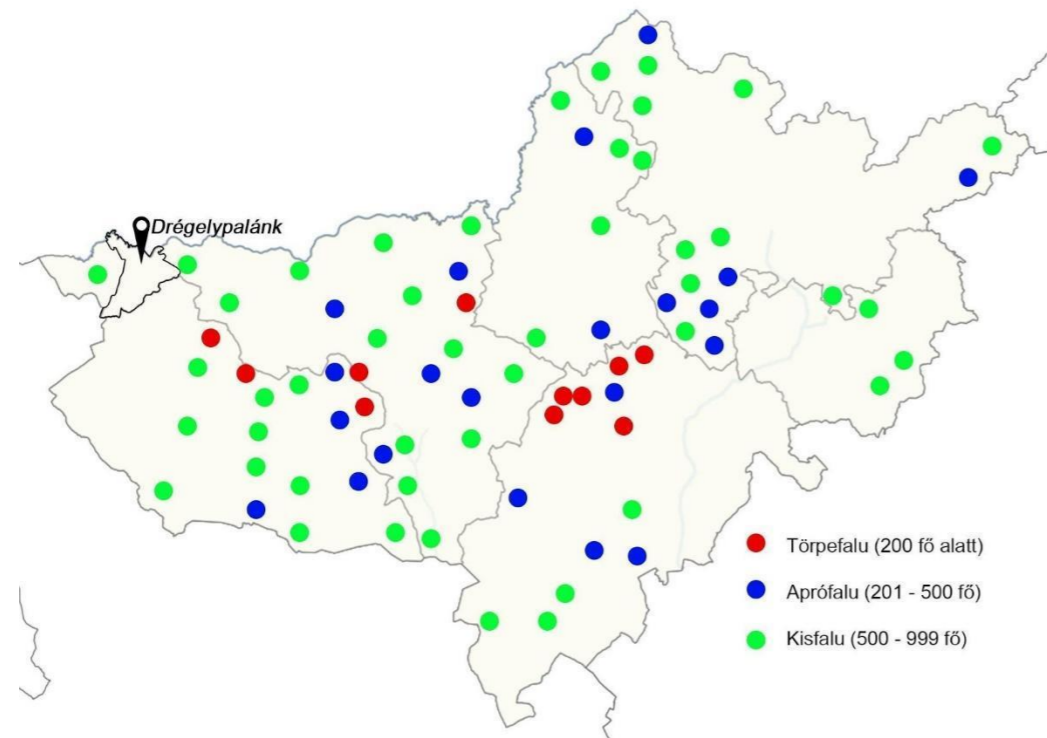
A közigazgatás intézményei közül minden településen található Polgármesteri Hivatal.

LXXX/5.1. Település-hálózat, településhierarchia

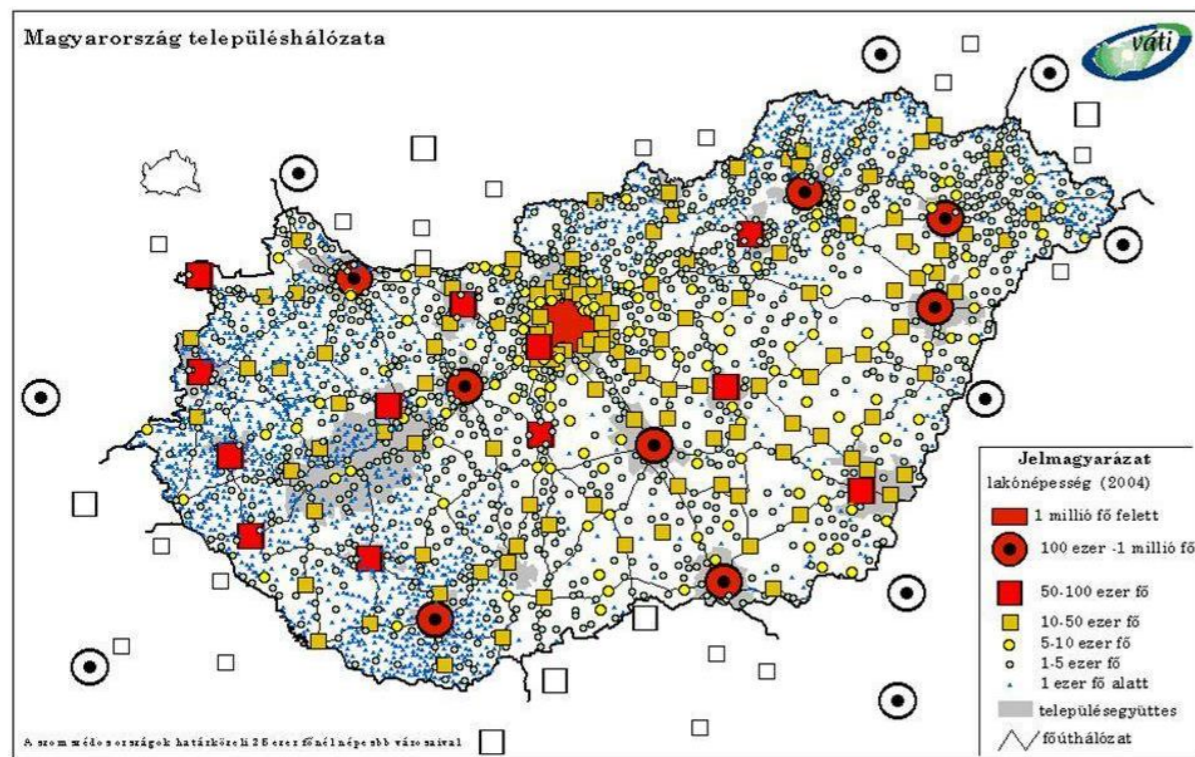
A térség települései mind község jogállással rendelkeznek. Horpács és Nagyoroszi a rétsági, Ipolyvece, Patak, Drégelypalánk és Hont pedig a balassagyarmati járáshoz tartozik. Lakónépességét és területét tekintve is Nagyoroszi rendelkezik a legnagyobb értékkel, második legnagyobb területe Hontnak van, a legkisebb területű pedig Horpács (6. táblázat). A vizsgált térségben nincs város, a legközelebbi városok a járásközpontok, mint például Balassagyarmat (74. és 75. ábra).

Települések	Jogállás	Járás	Megye	Lakónépesség (fő)	Terület (km ²)
Horpács	község	Rétsági	Nógrád	158	6,72
Nagyoroszi	község	Rétsági	Nógrád	2073	40,03
Ipolyvece	község	Balassagyarmati	Nógrád	778	13,83
Patak	község	Balassagyarmati	Nógrád	940	16,15
Drégelypalánk	község	Balassagyarmati	Nógrád	1452	22,18
Hont	község	Balassagyarmati	Nógrád	462	24,13

6. táblázat: A vizsgált települések főbb jellemzői (Forrás: Saját szerkesztés)

74. ábra: Kisfalvak, törpefalvak és aprófalvak Nógrád megyében 2011 (forrás: TÉRPORT/VÁTI - kivága)

75. ábra: Magyarország településhálózata

LXXX/6. A térséget érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció egy jövőképet, fejlesztési célokat határoz meg. A koncepció 2013-ban készült és 2030-ig határoz meg célokat. Magyarország kiemelkedő értékei a kultúránk és vallási hagyományaink és a természeti kincseink. Az általunk vizsgált 6 település (Hont, Drégelypalánk, Nagyoroszi, Ipolyvece, Patak, Horpács) Budapest nagyobb vonzáskörzetébe tartozik. A területfejlesztés forrásainak legnagyobb része Európai Unió pályázatok keretében társfinanszírozás mellett vehető igénybe, erre a célra hazai forrás jóval kisebb mértékben áll rendelkezésre. E tekintetben is fontos befolyásoló tényező, hogy a települések Nógrád megyéhez és az Észak-Magyarországi régióhoz tartoznak, a Szlovák- Magyar határmenti peremterületen. A hazai területfejlesztési forrásokat, programokat döntően az Európai Unió kohéziós politikájában megfogalmazott célok határozzák meg.

LXXX/6.1. A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése

A térség hatályban lévő ágazati tervei, programjai, és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak az adott térségre érvényes vonatkozásai

Az OFTK térséget érintő vonatkozásai: Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció Nógrád megyét “aprófalvas, kevésbé urbanizált, hegyvidéki megyének” írja le. Nyugati része gazdaságilag erősebb, keleti része elmaradottabb. AZ OFTK fejlesztési célja a területre, hogy életkörülményeinek javítása, önnentartó gazdaság megteremtésével, munkahelyek létrehozásával (halmozottan hátrányos helyzetűek számára is), közúti és vasúti infrastruktúra fejlesztésével, valamint hosszabb szabadidős tevékenységek biztosításával kulturális-, vallási-, és ökoturizmusban. Céljuk még a határmenti települések térszervezésének erősítése határon túlra is. Az önnentartó gazdaság megteremtéséhez ösztönöznék az agrártevékenységű vállalkozásokat így támogatva a helyi turizmust.

Az OFTK a térséget is érintő, Nógrád megyére vonatkozó stratégiai célok, fejlesztési irányok a következők:

- A megye népességmegtartó képességének javítása, az életkörülmények, életkilátások javítása.
- A lakosság elszegényedésének megállítása, a társadalmi depresszió mérséklése és munkahelyteremtés.
- Új vállalkozások létrehozásának élénkítése, fókuszban az agrártevékenység, a helyi termékek előállítására és a turizmus.
- Balassagyarmat és Salgótarján térszervezésének erősítése, az országhatáron átnyúlóan is.
- Munkahelyteremtés, munkaiigényes beruházások ösztönzése a halmozottan hátrányos helyzetű Szécsényi, Salgótarjáni és Bátorterenyi kistérségekbe.

- Észak és Kelet-Európa, valamint Budapest felé vezető közút és vasúti közlekedési infrastruktúra fejlesztése (áruszállítás).
- Hosszabb tartózkodási időt biztosító szolgáltatások, az aktív-, a kulturális-, a vallási- és az ökoturizmusban.

Nógrád megyei klímastratégia: A program alapvető célja, hogy lefektesse azokat az irányvonalakat és célokat, amelyek megvalósításával az éghajlatváltozás káros hatásai hosszútávon megelőzhetők. Ez elérhető egyrészt az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésével, másrészt a szén-dioxid elnyelő kapacitásainak növelésével.

Nógrád megye szakképzés-fejlesztési koncepciója 2013-2020: A koncepciónak szakképzésfejlesztési célokat és elveket kell meghatároznia, melyek alkalmasak a munkaerő-piac igényeinek megfelelő szakmaszerkezet és megyei szakképzési rendszer kialakítására.

Nógrád megyei foglalkoztatási stratégia: Egy dokumentum, melynek célja a megyére vonatkozó népességi, gazdasági és foglalkoztatási statisztikák elemzése, illetve egy széles körű vállalati igényfelmérés.

Nógrád megye befektetés-ösztönzési stratégiája 2017-2021: A stratégia céljai és beavatkozásai illeszkednek Nógrád Megye Foglalkoztatási Stratégiájának célrendszeréhez, emellett összhangban vannak a jelentősebb megyei, térségi és települési fejlesztési dokumentumok gazdaságfejlesztési és foglalkoztatás növeléséhez kapcsolódó céljaival.

Szolgáltatási Út Térkép: Célja bemutatni Nógrád megye helyzetét, a megyében található közszolgáltatásokat, valamint összefoglalni a felzárkózás nevesített célcsoportjaira irányuló települési beavatkozásokat.

Helyi vidékfejlesztési stratégiák: Nógrád megyében négy LEADER szervezet működik a 2014-2020 időszakban, melyek Helyi Fejlesztési Stratégiái (HFS) ugyanerre az időintervallumra készültek. A HFS-ek felülvizsgálata várhatóan a Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégiával párhuzamosan zajlik.

Ipoly-menti Palócok Térségfejlesztő Egyesület HFS specifikus céljai: A helyi gazdaság fejlesztése, élhető települések, erősödő térségi identitás, bővülő munkaerő piaci lehetőségek hátrányos helyzetű csoportok számára

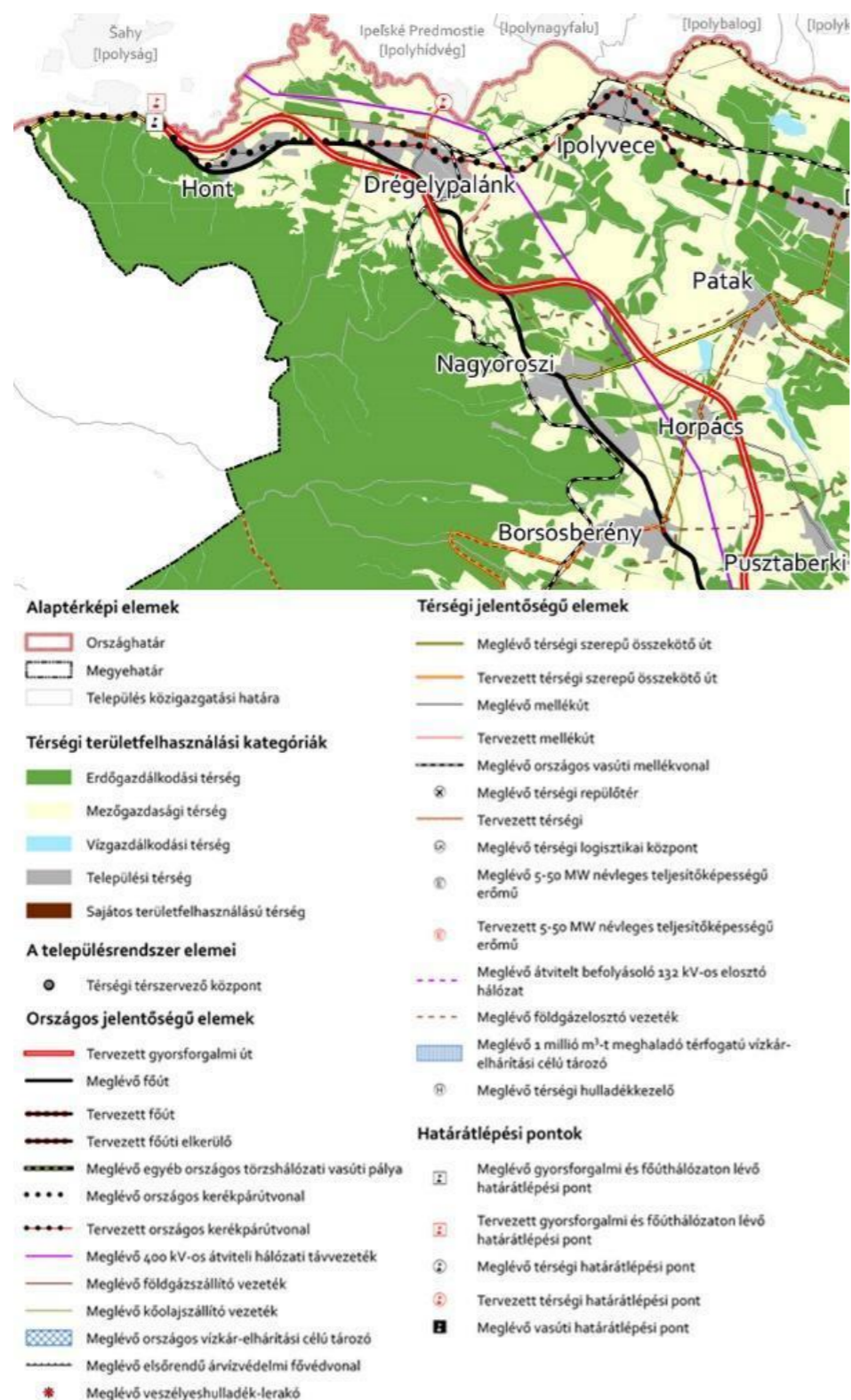
Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030: A Dunakanyart, mint kiemelt turisztikai fejlesztési térséget emel ki a stratégia. A vizsgált térségünk Nyugati felét, a Börzsönyt érinti legfőképpen. A Börzsöny olyan vonzerő, amely a professzionális természetjárást, aktív turizmust tesz lehetővé.

Kulturális turizmus fejlesztési stratégia: A stratégia említést tesz a térségre, mint potenciális helyszín, attrakció, a palóc hagyományok miatt. Egyrészt javaslatot tesz tematikus útvonalak kialakítására, valamint a hagyományőrzésre. A stratégia Kiemelt feladatának tekinti a várak megőrzését, mint Drégelyvár.

Kerékpáros Magyarország Program: Több kerékpáros fejlesztés célozza meg a Dunakanyart, Vácot, Szentendrét, valamint a Börzsönyt. Releváns cél lehet a vizsgálti térségünkben is a kerékpáros turizmus, illetve közlekedés fejlesztése.

LXXX/6.2. A területrendezési tervek térséget érintő vonatkozásai

Az Országos Területrendezési Terv egyik legfontosabb térséget érintő infrastruktúrával kapcsolatos hatásai közé tartozik a tervezett M2 gyorsforgalmi út, amely 5 települést is érint (Horpács, Patak, Nagyoroszi, Drégelypalánk, Hont). Nagyoroszi, Drégelypalánk és Hont településen keresztül halad a Budapestet Szlovákiával összekötő 2-es főút. Országos kerékpárútvonal érinti Hont, Drégelypalánk és Ipolyvece településeket. Drégelypalánk, Ipolyvece, Patak és Horpács legnagyobb részben mezőgazdálkodási térség. Ipolyvece északi részén található egy elsőrendű árvízvédelmi fővonal. Az energetikai infrastruktúra szempontjából meghatározó elem a Hont, Drégelypalánk, Nagyoroszi és Horpács településeken át vezető 400 kv-os átviteli hálózati távvezeték (76. ábra).

76. ábra: Nógrád megye Területrendezési Terv térségi felhasználási kategóriák

Hont északkeleti részén és déli részén is találhatóak nem beépített, de települési térségbe sorolt területek. Ipolyvece délnyugati részén található hosszútávon beépíthető terület. Drégelypalánk, Nagyoroszi és Patak esetében nincs a beépített területek további terjeszkedésére szolgáló települési térség lehatárolva.

Összességében elmondható, hogy a településeken kevés még nem beépített, de települési térségbe sorolt terület megjelenik, de a szerkezeti terv a jövőre nézve inkább az erdőterületek növelését irányozza elő. A térségben nagy arányban találhatóak erdőgazdasági térségbe tartozó területek. Nagy kiterjedésű Ipolyvece és Nagyoroszinál nagy erdőtelepítésre javasolt területek vannak.

Közigazgatási szempontból Hont, Drégelypalánk, Ipolyvece és Patak települések a Balassagyarmati járáshoz, míg Nagyoroszi és Horpács a Rétsági járáshoz tartoznak.

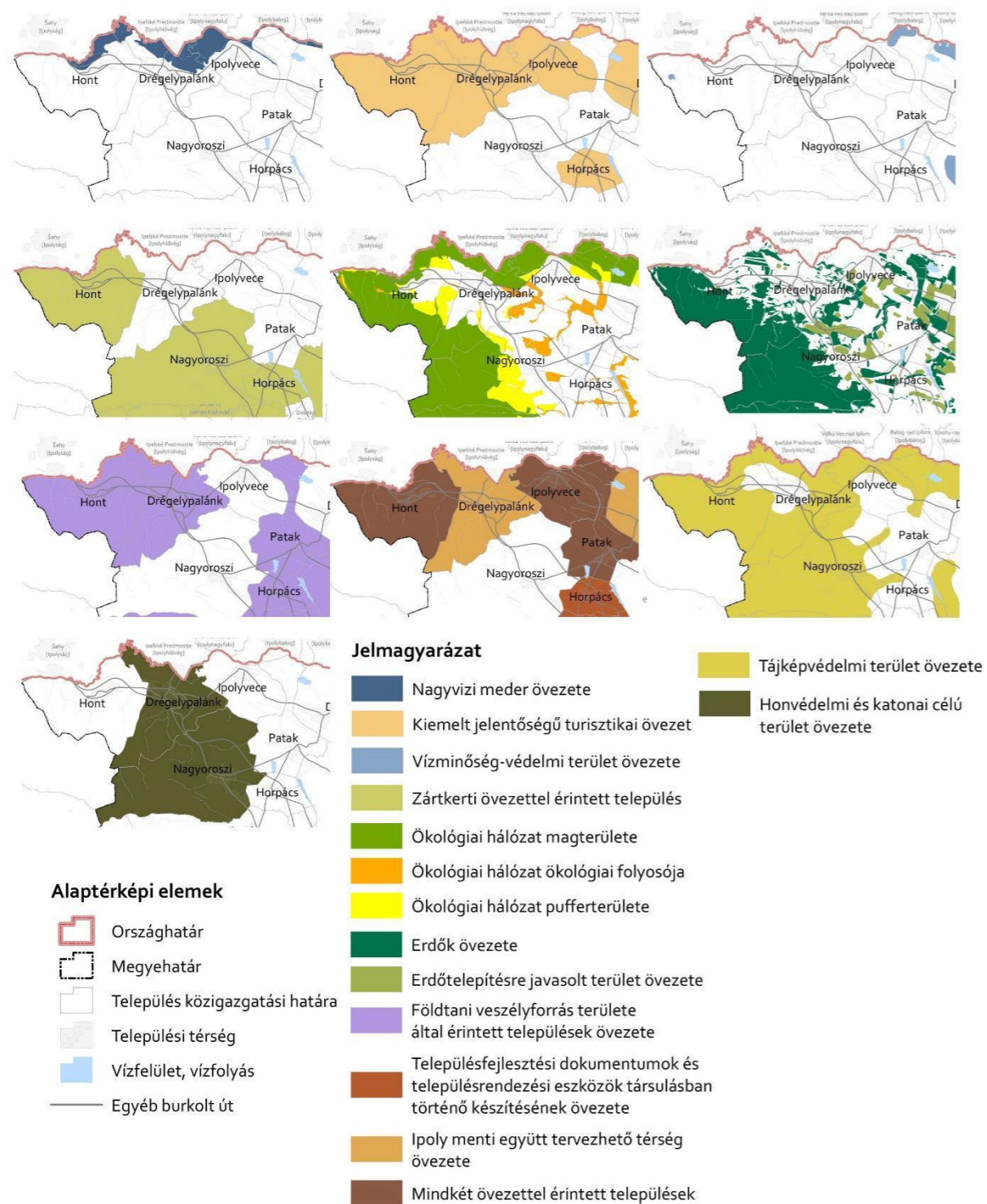
Nógrád megye Területrendezési Tervének a térséget érintő vonatkozásai

Nógrád megye Területrendezési Tervének a térségre vonatkozó elemzését a térségi szerkezeti tervvel kezdjük. Az Országos Területrendezési Tervhez képest többletinformációt adó adatok például a határátlépési pontok, amelyek leolvashatóak a térképről. Meglévő gyorsforgalmi főúthálózaton lévő határátlépési pont Hontnál található. Az M2 gyorsforgalmi út kiépítése miatt itt tervezett határátlépési pont is van. Ezenkívül Drégelypalánknál van egy tervezett térségi határátlépési pont. Közlekedési szempontból a térségünk egy jól feltárt terület, most a gyorsforgalmi út kiépítése előtt is, hiszen áthalad itt a 2-es főút, és minden települést átszel térségi szerepű összekötő út.

Nagyoroszi és Hont esetében a legmagasabb az erdőgazdálkodási térség, de a többi településen is nagy arányú. Mezőgazdálkodási térség a Börzsönytől távolabbi településeken, Horpácson, Ipolyvecén és Patakon dominál. A megyei terv a különböző térségekre ajánlásokat ad.

Az országos kerékpárút meglévő törzshálózata az Északkeleti határmenté kerékpárút Hont és Drégelypalánk között halad. Tervezett térségi kerékpárútvonal érinti Drégelypalánkot, a településtől szlovák határ felé, valamint van egy útvonal Ipolyvece és Ipolyszög között.

Földtani veszélyforrás területe által érintett település Drégelypalánk, Hont és Patak. Erdőtelepítésre javasolt terület övezete érinti Nagyoroszit, Ipolyvecét és Patakot. Tájképvédelmi terület övezete szinte teljesen lefedi Hont, Drégelypalánk, Ipolyvece és Nagyoroszi településeit. Nagyvízi meder övezete érinti az Ipolyval határos Hontot, Drégelypalánkot és Ipolyvecét. Honvédelmi és katonai terület övezete érinti Drégelypalánkot és Nagyoroszit.

A megyei terv az Országos Területrendezési Tervben alkalmazott övezeteken kívül az alábbi, megyében alkalmazott övezeteket határozta meg: ásványi nyersanyagvagyon övezete, földtani veszélyforrás terület övezete, egyedileg meghatározott megyei övezetek, ezen belül kiemelt jelentőségű gazdasági övezet, kiemelt jelentőségű turisztikai övezet, együtt tervezhető térség övezete, zártkerti övezet. Zártkerti övezet a belterülettel vagy beépítésre szánt területtel határos területen alakítható ki (77. ábra).

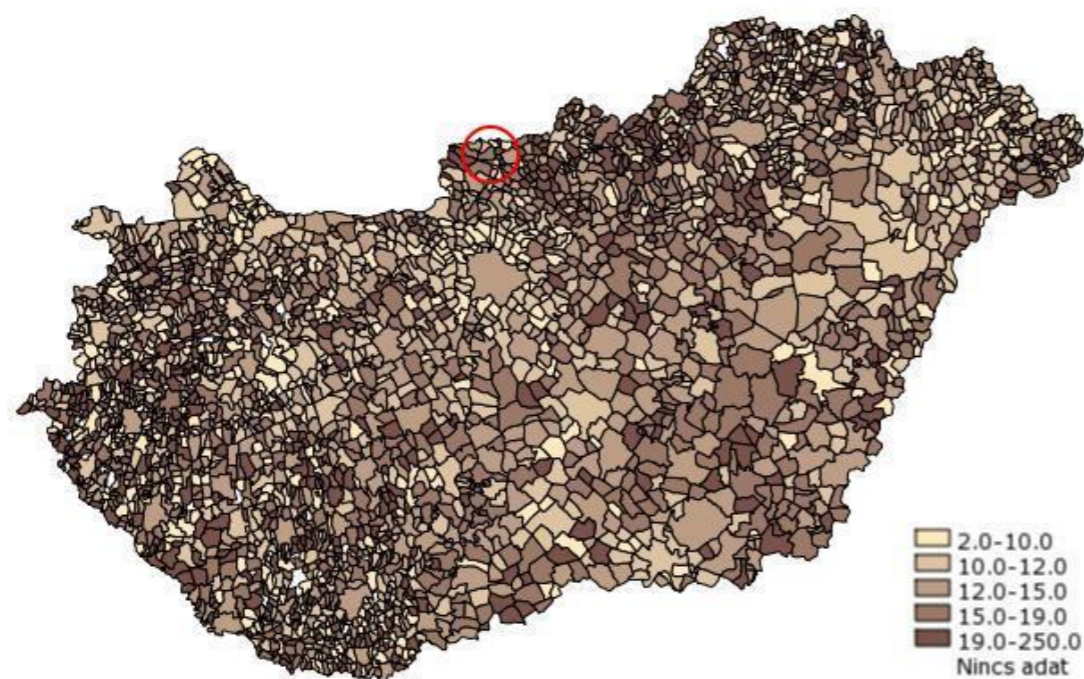
A következőkben Nógrád megye településeinek egyedileg meghatározott megyei övezetekkel való érintettségét elemezzük. Kiemelt jelentőségű turisztikai övezete érinti a 6-ból 4 települést, Drégelypalánkot, Hontot, Horpácsot és Ipolyvecét. Együtt tervezhető térség övezete érinti Drégelypalánk, Hont, Horpács, Ipolyvece, Patak településeket. Zártkerti övezet Honton, Horpácson és Nagyorosziban van.

LXXX/7. Demográfiai folyamatok, nemzetiségek (korszerkezet, természetes szaporodás, vándorlási folyamatok) helyi népességmegtartó képesség

Népességváltozás tekintetében Drégelypalánk és Hont csökkenő tendenciát mutat. Nagyorosziban eleinte növekedett a populáció, majd 2017-re jelentősen visszaesett ez a szám. Ipolyvecén épp ellenkezőleg, fokozatosan csökkent a népesség száma 2014-ig, majd onnan növekedni kezdett. Horpács és Patak népességének a száma erősen ingadozó. A természetes szaporodás és fogyás értékét az elveszületések és a halálozások különbözetéből lehet megállapítani ezer lakosra vetítve. Az országos átlaghoz képest jóval nagyobb a térségben a halálozás száma (78. ábra).

77. ábra: Nógrád megye Területrendezési Terve - Övezetek (INT-04)

Halálozási arányszám (ezrelék) 2018

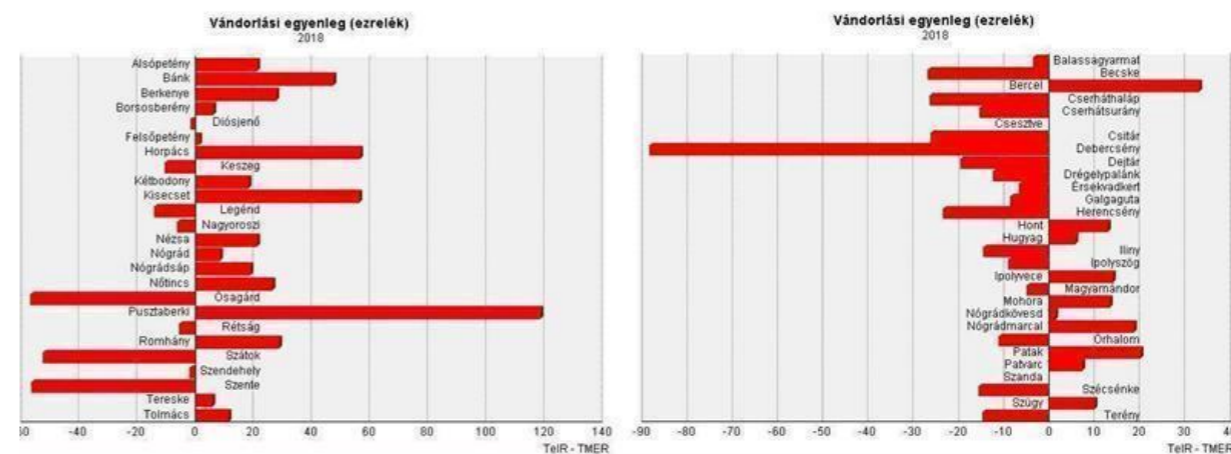

78. ábra: Halálozási arány az országban (Forrás: www.teir.hu, T-MER)

Elvándorlás tekintetében 2018-as adatok szerint Horpácson volt a legkisebb az elvándorlás mértéke a Rétsági járásban, szemben Nagyoroszival, ahol a 110 főt is meghaladta az elvándorlások száma. Drégelypalánkon átlag feletti érték a balassagyarmati járásban. Hontról 50 ember vándorolt el, mely átlag alatti szám. Az Ipolyvecéről és Patakról elvándorlók száma a balassagyarmati járásban átlagosnak mondható. Odavándorlás tekintetében a 2018-as adatok azt mutatják, hogy Horpácson több volt az odavándorlók száma, mint az elvándorlóké. Nagyorosziban 103 volt ez az érték, amely kevesebb, mint az elvándorlások száma. Drégelypalánkra szintén kevesebben vándoroltak, mint el. 25 ember döntött úgy, hogy Hontra szeretne költözni ebben az évben, mely jóval kisebb arány az elvándorlókétól. Ipolyvecén és Patakon is az odavándorlások száma több volt, mint az elvándorlások száma.

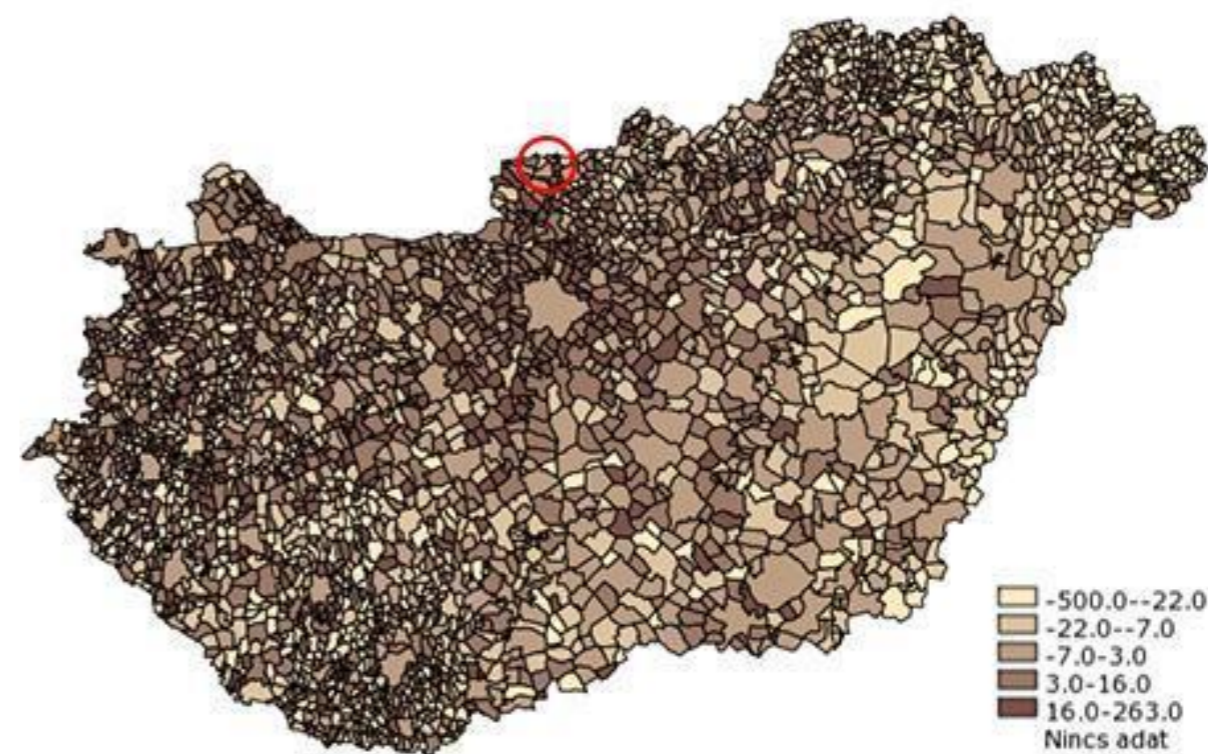
Ezen a diagramon látható a vándorlási egyenleg a 2018-as évben. Horpácson 58 ezrelékes emelkedés figyelhető meg, ellenben Nagyoroszival, ahol 7 ezrelékes csökkenés volt jelen. Drégelypalánkon 12 ezrelékes csökkenés volt. Honton 13, Ipolyvecén 14 ezrelékes emelkedés figyelhető meg, míg Patakon ez az érték 21 ezrelék (79. ábra).

Az országos átlaghoz képest magas az elvándorlók aránya (80. ábra.)

79. ábra: Vándorlási egyenleg az egyes településeken (Saját szerkesztés)

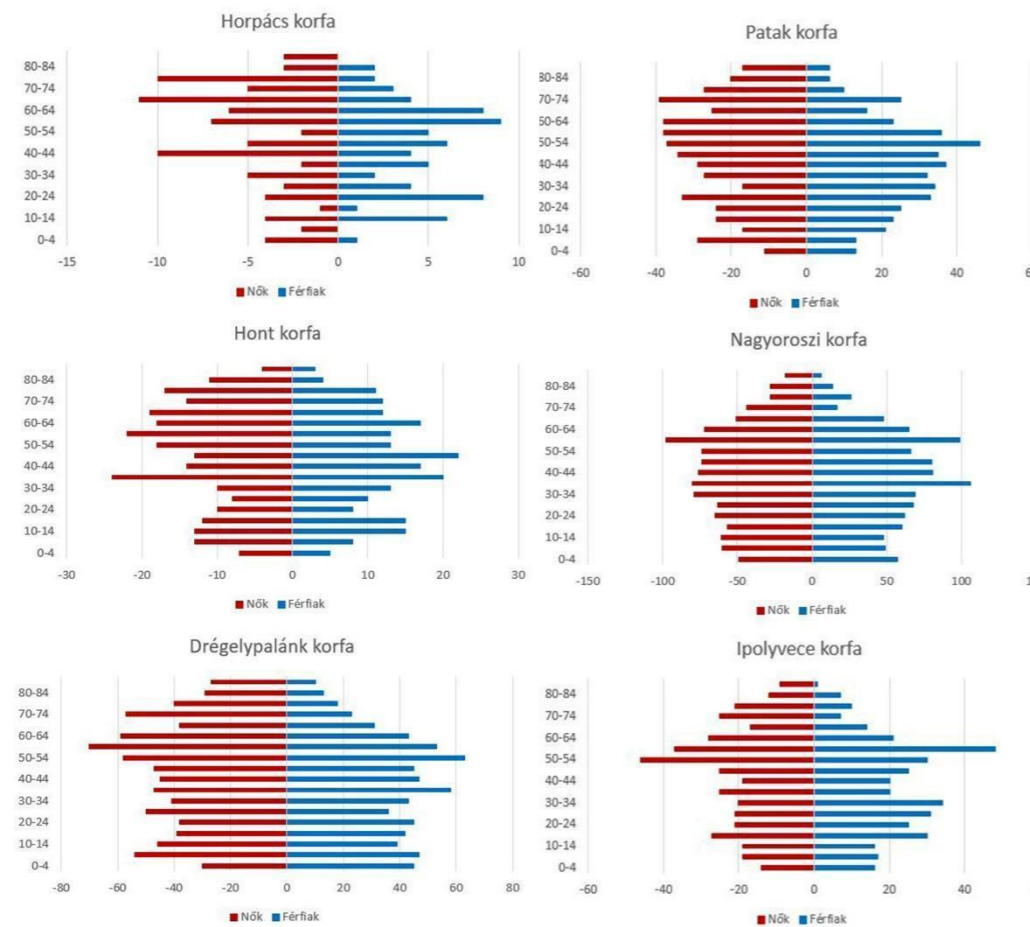
Vándorlási egyenleg (ezrelék) 2018

80. ábra: elvándorlási egyenleg az országban (Forrás: www.teir.hu, T-MER)

Korszerkezet: Drégelypalánkon 2011-es népszámlálási adatok alapján az 5 évesektől 34 éves korig nagyjából hasonló az arány a nők és a férfiak. Honton 44 éves korig nagyjából megegyező a korfa alakulása nőkre és férfiakra lebontva. 45 és 59 éves korosztálynál már egyenlőtlenebb az eloszlás, hol a férfiak vannak többségben, hol pedig a nők. 60 év felett a férfiak száma sokkal kevesebb, mint a nőké. Horpács korfáján megfigyelhető, hogy a 30-34 éves korosztályig főként a férfiak vannak többségben, aztán az

idősebb korosztályoknál megfordul ez az arány. A korfa az előző településekhez képest meglehetősen változatos, szerkezete aránytalan. Ipolyvecén 24 éves korig nagyjából egyenlő a férfiak és a nők aránya. 25 éves kortól 34 éves korig a férfiak száma dominál. Ezek után folyamatosan kevesebb a férfiak száma, mint a nőké, kivéve az 55-59-es korosztályt, ahol a férfiak száma jóval magasabb. Nagyoroszi korfája tekinthető a legkompaktabb diagramnak. Nagyjából hasonló a férfiak és a nők aránya a településen. Patak korfáját nézve, látható, hogy az idősebb korosztályoknál szintén a nők vannak többségben, 30-54 éves korig pedig a férfiak száma dominál (81. ábra).

81. ábra: Az egyes települések korfái (Saját készítésű ábra)

Horpácson és Honton az élveszületések száma drasztikusan alacsony szám a járáshoz képest. Drégelypalánkon, Ipolyvecén, Patakon. közepes arányúnak mondható a térséghez képest az élveszületések száma.

Halálozások tekintetében Horpácson a területet tekintve alacsony az érték. Ezzel szemben Nagyorosziiban 34-en haltak meg, mely magas szám a Rétsági járásban. Drégelypalánkon, Honton, Ipolyvecén, Patakon,

a balassagyarmati járásban közepesnek mondhatók számok. Mind az öt településen magasabb a halálozások száma, mint az élveszületéseké. Ipolyvecén majdnem kiegyenlített ez a szám, ami pozitívnak mondható a többihez képest.

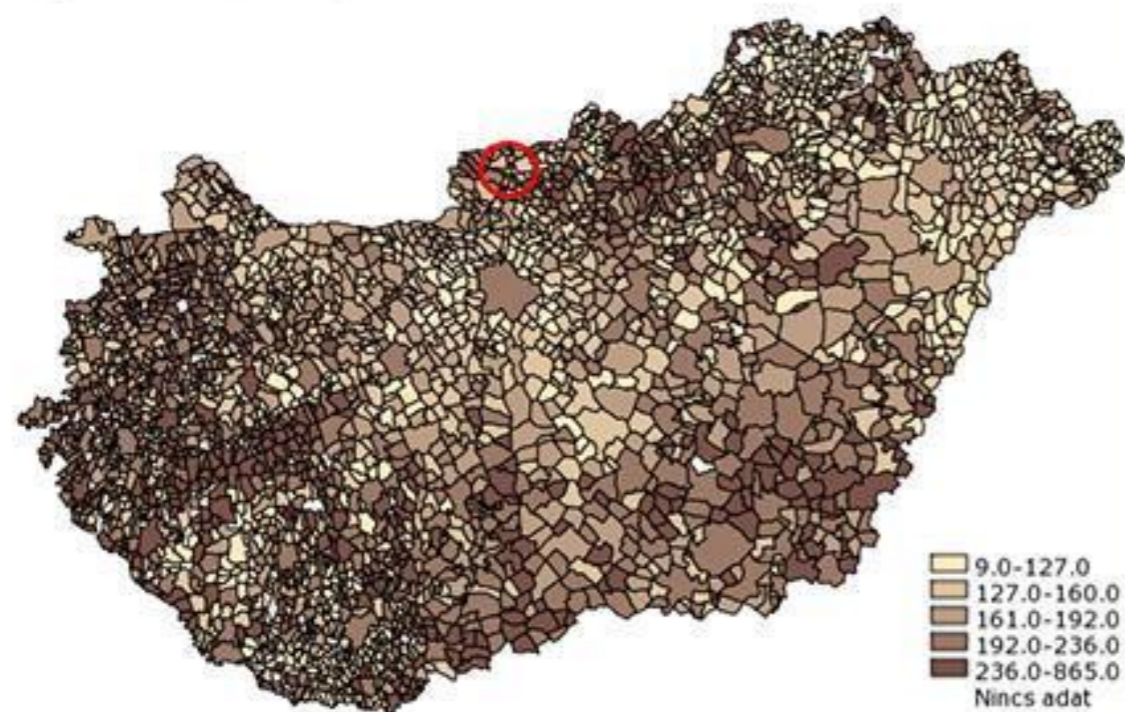
Öregedési mutató tekintetében Horpácson 2018-ban 33,1% volt az öregkorúak aránya. A többi településhez képest ez az arány magas, csak három település van, ami meghaladja ezt az értéket. Az öregedési mutató pedig 380%-ra tehető. Nagyorosziiban 22,9 % az öregkorúak aránya, mely a 3. legkisebb a járásban. Ez jó aránynak mondható a többi településhez képest, az öregedési mutató pedig 147%.

2018-as adatok szerint Drégelypalánkon 26,3 %, Honton 26,1%, Ipolyvecén pedig 25,7% az öregkorúak aránya. Ipolyvece esetében, a balassagyarmati járásban ez kedvezőbb arány, csak 7 település az, ahol kevesebb az idősek aránya. Itt az öregedési mutató 181,9%. Drégelypalánkon 173,3%, Honton 229,3 % az öregedési mutató. Patak település esetében 28,2% az öregkorúak aránya, mely csak kicsivel több az ipolyvecei aránynál. 188,1% az öregedési mutató a településen. Az öregedési mutató Drégelypalánkon a legkisebb, és Honton mutatja a legnagyobb értéket (7. táblázat) Az országos átlaghoz képest az öregedési mutató átlagos (82. ábra).

	Öregkorúak aránya (%)	Öregedési mutató (%)
Hont	26,1	229,3
Drégelypalánk	26,3	173,3
Nagyoroszi	22,9	147
Ipolyvece	25,7	181,9
Horpács	33,1	380
Patak	28,2	188,1

7. táblázat: Öregkorúak aránya és öregedési mutató az egyes településeken (TEIR adatok alapján)

Öregedési mutató (százalék) 2018

82. ábra: Öregedési mutató az országban (Forrás: www.teir.hu, T-MER)

Nemzetiségek: Honton a 2011-es népszámlálás során a lakosok 91,6%-a magyaroknak, 2,8% cigánynak, 0,6% németnek, 1,1% szlováknak mondta magát (8,4% nem nyilatkozott; a kettős identitások miatt a végösszeg nagyobb lehet 100%-nál). A vallási megoszlás a következő volt: római katolikus 84,3%, református 1,5%, evangélikus 0,3%, felekezeten kívüli 2,4%.

Ipolyvecén a 2011-es népszámlálás során a lakosok 84,4%-a magyaroknak, 5,9% cigánynak, 0,3% németnek, 0,6% szlováknak mondta magát (15,6% nem nyilatkozott; a kettős identitások miatt a végösszeg nagyobb lehet 100%-nál). A vallási megoszlás a következő volt: római katolikus 65,1%, református 1,5%, evangélikus 9,5%, felekezeten kívüli 4%.

Drégelypalánkon a 2011-es népszámlálás során a lakosok 85,9%-a magyaroknak, 12,8% cigánynak, 0,5% németnek, 0,2% románoknak, 0,7% szlováknak mondta magát (13,9% nem nyilatkozott; a kettős identitások miatt a végösszeg nagyobb lehet 100%-nál). A vallási megoszlás a következő volt: római katolikus 69,7%, református 2,2%, evangélikus 0,4%, görögkatolikus 0,2%, felekezeten kívüli 6,7%.

Horpácson a 2011-es népszámlálás során a lakosok 92,4%-a magyaroknak, 0,6% németnek, 0,6% szlováknak mondta magát (7,6% nem nyilatkozott; a kettős identitások miatt a végösszeg nagyobb lehet 100%-nál). A vallási megoszlás a következő volt: római katolikus 63,1%, református 0,6%, felekezeten kívüli 17,2%.

Patakon a 2011-es népszámlálás során a lakosok 85,4%-a magyaroknak, 1,2% cigánynak mondta magát (14,5% nem nyilatkozott; a kettős identitások miatt a végösszeg nagyobb lehet 100%-nál). A vallási megoszlás a következő volt: római katolikus 72,8%, református 2,3%, evangélikus 0,4%, felekezeten kívüli 2,1%.

Nagyorosziban a 2011-es népszámlálás során a lakosok 85,1%-a magyaroknak, 1,4% cigánynak, 0,9% németnek, 0,2% románoknak, 0,4% szlováknak mondta magát (14,8% nem nyilatkozott; a kettős identitások miatt a végösszeg nagyobb lehet 100%-nál). A vallási megoszlás a következő volt: római katolikus 54,8%, református 3,2%, evangélikus 1%, görögkatolikus 0,4%, felekezeten kívüli 13,1%.

A fenti 2011-es népszámlálás mellett megemlítendő az ezen a térségen lévő palócok jelenléte. A palócok alatt a Mátra, a Bükk-vidék központi részétől északra fekvő medence jellegű területek, illetve a Nógrádi-medence és az Ipoly-völgye magyar parasztsága értendő, a 19–20. században.

Helyi népességmegtartó képesség: Nagyorosziban elmondható egy összefogó és tenni akaró közösség jelenléte. Az elmúlt időszakban is jelentős fejlesztések valósultak meg Nagyorosziban a sikeres pályázatoknak köszönhetően. A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) révén 125 millió forintból létesül bölcsőde és újulhat meg az óvoda.

Intézményei közül megemlítendő a Börzsöny Általános Iskola, a Nefelejcs óvoda, a Nagyoroszi Plébánia, az orvosi rendelők (házi orvos, védőnői szolgálat és fogászat). Ezen kívül van egy helyi gyógyszertár (Calendula gyógyszertár), egy állatorvosi rendelő is és egy könyvtár is.

Civil szervezetek: A településen több civil szervezt is működik, az egyik az NHBBSE (Nagyoroszi Honvéd Balassi Bálint Sport Egyesület), emellett a Nagyoroszi Községi Nyugdíjas Klub. A település beletartozik a Nyugat Nógrád Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálatba, melynek célja a működési területén élő gyermekek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének a családban történő nevelésének elősegítése.

Ipolyvece a fellendült települések közé tartozik, mind közösség szempontjából mind intézmény fejlesztések szempontjából. A településen az elmúlt három-négy esztendő leginkább az intézményi fejlesztésekről, illetve az utak karbantartásáról szólt. Ebből az orvosi rendelő felépítése emelkedik ki.

Ugyancsak lényeges a művelődési ház korszerűsítése, aminek állaga egyre romlott, holott egész évben rengeteg eseményt rendeznek meg itt. Elsőként belügyminisztériumi forrásból az elmaradhatatlan tetőfelújítás történt meg 2019 elején, illetve ezzel párhuzamosan új vizesblokkot alakítottak ki.

A közösség Ipolyvecén is aktív és nyitott az újdonságokra, valamint a hagyományörzésben is összefogás érződik. Még 2008-ban alakult a Birbic néptáncsoport, amit követett az idősebb korosztály is, ők a Villuska néven kapcsolódtak be. Az itt lakók is a közösség erejét és összefogását tartják a település alappilléreinek.

Ipolyvece intézményei a következők: Ipolyvece Óvoda, a Művelődési Ház, Egészségügyi intézmények (Orvosi rendelő, háziorvosi rendelő, Primula Gyógyszertár, fogászati rendelő) valamint a helyi könyvtár. Szervezetek és együttműködések közül megemlítendő a Csoóri Sándor Program, amely a néptáncsoportot támogatja valamint az Együtt Ipolyvecéért Program is segít a közösség fellendítésében és munkájában.

A Drégelypalánkon élők nagyon büszkék a településükre, a történelmükre és a földrajzi kincsekre melyek a falut körbe veszik. Bár a közösség ereje ennél a településnél inkább a turizmusba és a magánvállalkozásokba jelenik meg, de megemlítendő néhány közösségi csoport, amely Drégelypalánkon működik: a Drégelypalánki Hagyományörző csoport 2009 októberében alakult a helyi énekelni és táncolni szerető asszonyokból. Céljuk elsősorban a helyi, palóc népdalok csokorba szedése, éneklése, a palánki hagyományok összegyűjtése, ápolása. A másik megemlítendő közösségi csoport a Drégelypalánki Szondi Nyugdíjas klubja, amely által az ott élő nyugdíjasok különböző eseményeken, előadásokon és kirándulásokon tudnak részt venni.

Mint már említettük a település fő elfoglaltsága a turizmus, ezért az intézmények közül először megemlítendő a Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központ, melyekben különböző kiállításokat szerveznek, filmeket vetítenek és különböző programoknak ad otthont. Különböző művelődéshez kapcsolódó intézmények is megtalálhatóak a településen, ilyen a Művelődési Ház, a Teleház (Digitális Jólét Program Pont), és a könyvtár. Oktatási intézmények is jelen vannak, mint a Dejtári Mikszáth Kálmán Általános Iskola Szondi György Tagiskolája és a Drégelypalánki Apródfalva Óvoda. Egészségügyi intézmények a következők: Központi orvosi ügyelet, Primula Gyógyszertár, védőnői szolgálat, fogászati rendelés és háziorvosi rendelő. Nem utolsó sorban megemlítendő a Római Katolikus plébánia.

A településen több szervezet is működik: a Sugárkankalin Turisztikai Egyesület, a Drégelyvár Alapítvány, DRAGOLY Hagyományörző, Kulturális és Szabadidős Egyesület valamint a Szent Erzsébet Alapítvány.

A Patak községben élők jelenleg az intézmények fejlesztésére fordítják idejüket. Valamint az önkormányzat is ezeknek az intézményeknek a hálózati fejlesztését tűzte ki céljául. A közösség összefogása főleg kulturálisan és a hitéletben érződik a legjobban. A településen rengeteg programot és rendezvényt szerveznek, szinte havonta. Ezeken az eseményeken önkéntesek sütnék-főznek a helyi labdarugópályán. A legkiemelkedőbb esemény a pünkösdvásárnapi Pampuskafesztivál. Ilyenkor házi

lekváros, porcukros fánkakat készítenek, amelyeket a turisták is szívesen megkóstolnak. A rendezvényeken a szabadtéri színpadon különböző műsorokkal készülnek az oda látogatóknak.

A faluban működik iskola (Szent Ambrus Általános Iskola), az óvodába egyre több gyermeket íratnak be, folyamatos a háziorvosi, illetve fogorvosi szolgálat, helyben beszerezhetők a legfontosabb gyógyszerek és a posta is helyileg megtalálható. Intézmények közé még megemlítendő a Kalászház, amely szintén rengeteg esemény helyszínéül szolgál.

A település szintén tagja a Nyugat Nógrád Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálatnak. Ehhez a településen egy irodát is kialakítottak.

Horpácson szinte minden a hagyományokról szól. A helyi közösség összefogása megjelenik a hagyományörző programokban és a turizmus fejlődésében. A település éves programkínálatának érdekes rendezvénye az Ivó névnaphoz igazított „Apák napja”, amikor a főzőversenyen kívül különböző erőpróbák során eldöntik, ki viselheti egy esztendeig a Horpácsi Herkules és Horpácsi Amazon büszke címét. A szeptemberi falunap központja pedig a közösségi téren lévő, rendbe hozott szabadtéri színpad.

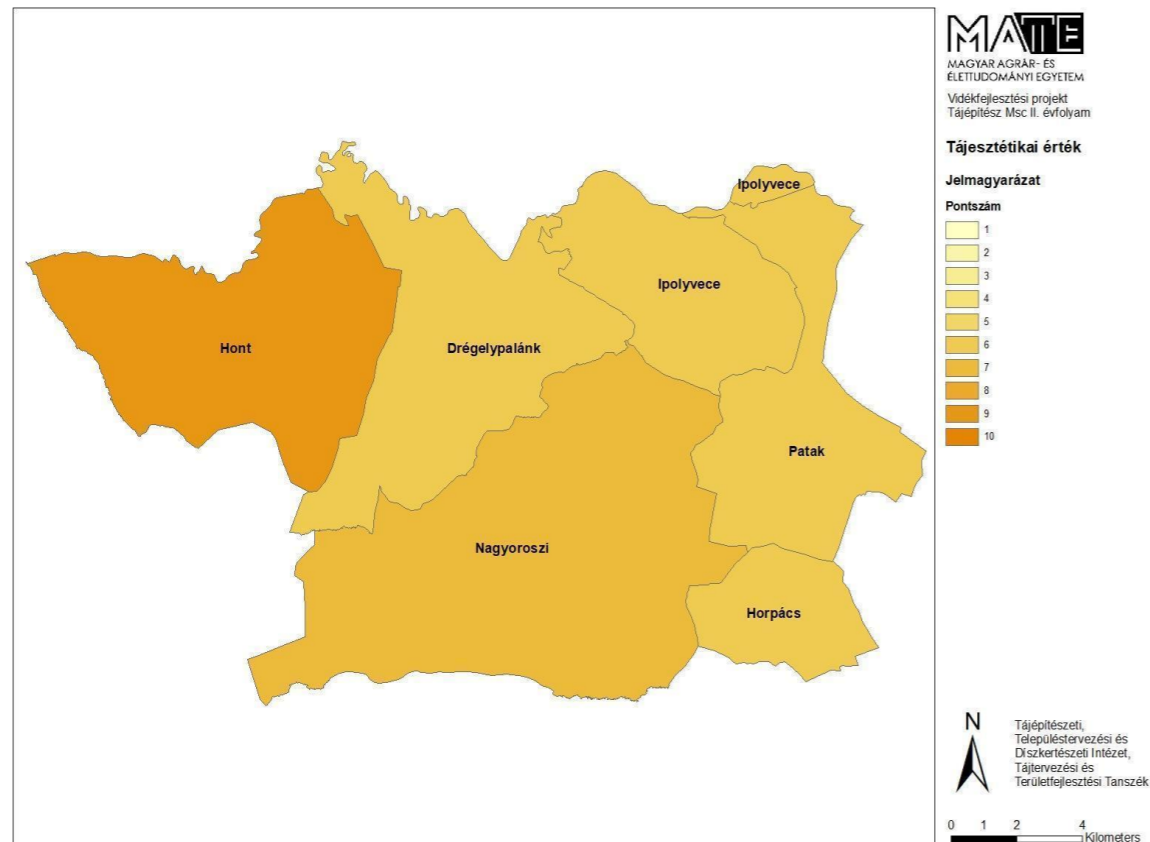
Az Aranyalma Vendégház a község Borsosberény felé eső részén található, itt egyszerre harmincan térhetnek nyugovóra. Ez a turistaház 2020-ban készült el és lett átadva. A további fontos intézmények a településen a következők: Mikszáth Kálmán Emlékház, könyvtár, posta, orvosi rendelő és kisbolt.

A település néhány alapítvánnyal büszkélkedhet, ezek a következők: a Horpácsi Fundus Alapítvány, melynek feladatai a Mikszáth-örökség Horpácson található tárgyi emlékeinek ápolása, a Horpács idegenforgalmát fellendítő és a Mikszáth-hagyományokat erősítő programok, kiadványok, a horpácsi Mikszáth- emlékhelyet gyarapító klasszikus műalkotások létrehozása, valamint a Horpács általános felvirágoztatását, a település lakosságmegetartó erejét növelő, segítő kezdeményezései. A Szontagh Múemlékvédő és Művészpartoló Alapítvány célja a Szontagh- és Mikszáth-kúria, Múzeum és ingatlanegyüttes felújítása, állagának megóvása, fenntartása az utókor számára, természetvédelmi és környezetvédelmi feladatok végrehajtása, valamint a sport és kulturális programok fellendítése és támogatása.

Hontnál is megfigyelhető a közösség hagyományörző erőssége. Ez kifejezetten a különböző rendezvényeken jelenik meg. Szinte minden hónapban eseményekre készülődnek, mint például a

farsangra, a falunapra, a szüreti bálra vagy a Katalin bálra. Ezeknek a helyszíne többnyire a Művelődési Ház vagy a Szent István tér.

A település intézményei a következők: a Polgármesteri Hivatal, a helyi óvoda és posta, az IBUSZ utazási iroda, a Művelődési Ház és Könyvtár, az orvosi rendelő, valamint a Drégelypalánk és Vidéke

83. ábra: Tájesztétikai érték a településeket (Saját szerkesztés)

Takarékszövetkezet. A szálláslehetőségek a következők: Hont Vendégház, Hont ifjúsági tábor, Fenyő Vendégház és a Vendégház a szakadékhöz.

A régióban két működő egyesület található: A HHH (Hontért, hagyományaikért, a holnapért Egyesület), és a Sugárkankalin Egyesület.

LXXX/8. Tájfunkció-elemzések

Az ökoszisztéma szolgáltatások, valamint a tájfunkciók fogalma ma már egyre elterjedtebb a tájökölógiai kutatásokban, a táj- és szabadter tervezésben. A két meghatározás egymással párhuzamosan jelent meg a szakirodalomban, hasonló jelentést hordoznak, azonban más megközelítésből indulnak ki. Az ökoszisztéma szolgáltatásokkal szemben a tájfunkció fogalmát általában térségek, tájak, tájhasználati rendszerek által nyújtott javakhoz, szolgáltatásokhoz köti a nemzetközi szakirodalom. A tájfunkció

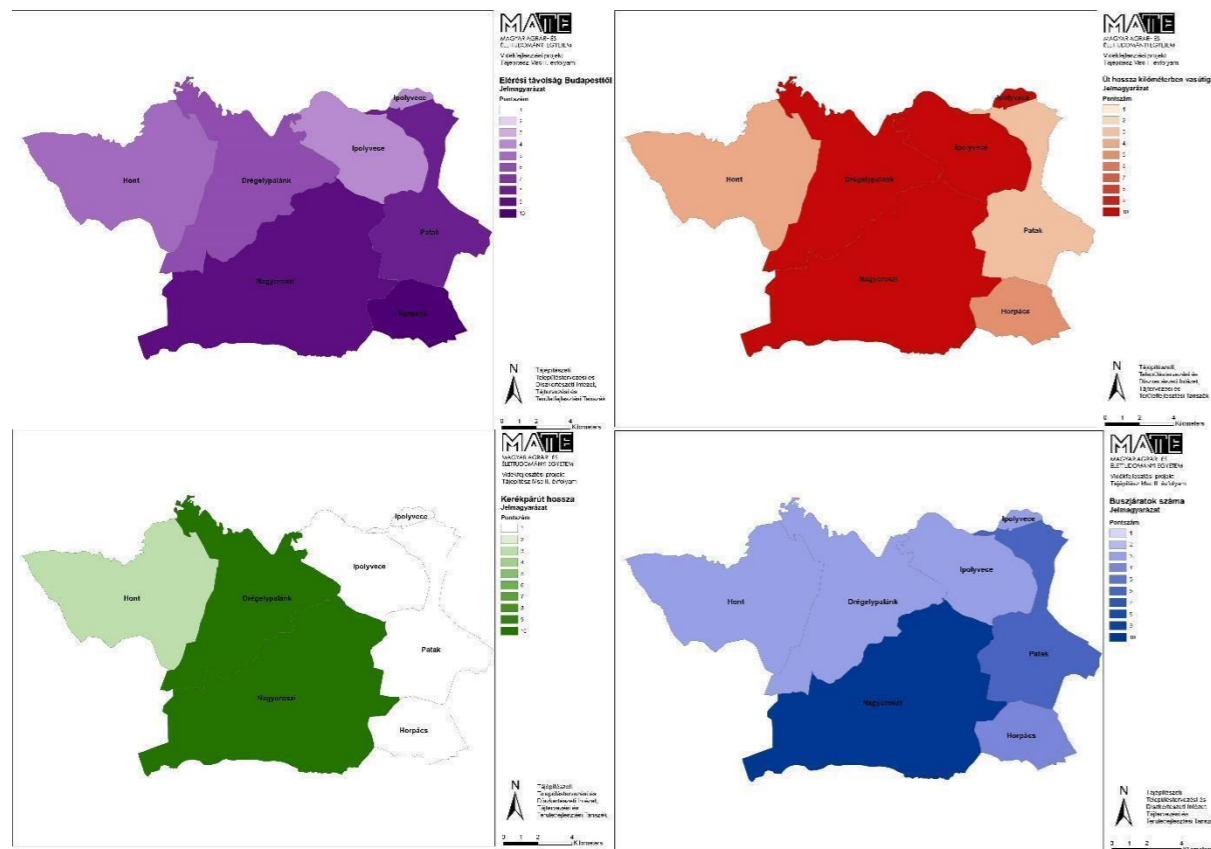
fogalmát a tájtervezés és tájökölógiai tudományterületein alkották meg. A tájértékelési folyamatban a tájfunkció összekapcsolja a természettudományi, a gazdasági, a társadalmi, valamint a politikai szektorokat. A tájfunkciók a térségek, tájak által nyújtott olyan szolgáltatások, melyeknél a biotikus és abiotikus komponensek mellett a műszaki, kulturális és gazdasági jellemzőket is kiemelik. Az emberek elsősorban a környezet minősége miatt választják a vidéki településeket lakóhelyül, ezért kiemelkedő jelentőséggel bír a különböző tájfunkciók elemzése, azonosítása (*Valánszki, Filepné Kovács*). Az alábbi fejezetben négy különböző tájfunkció elemzése olvasható: tájesztétikai érték, gazdasági érték, természetési érték, turisztikai érték. A települések melyekre elvégeztük az elemzést: Hont, Drégelypalánk, Ipolyvece, Nagyoroszi, Patak, Horpács. Az értékelések módszertana, hogy az adott értékre nézve megfelelő jellemzőket pontoztunk, majd a pontozás alapján különítettük el az egyes települések értékét.

Tájesztétika érték

A tájak esztétikai megítélése változó és szubjektív is lehet, értékelésünkben azokat a tájtípusokat, ahol a természetszerűbb felszínborítás és a változatos domborzat dominál, esztétiusabbnak értékeltük.

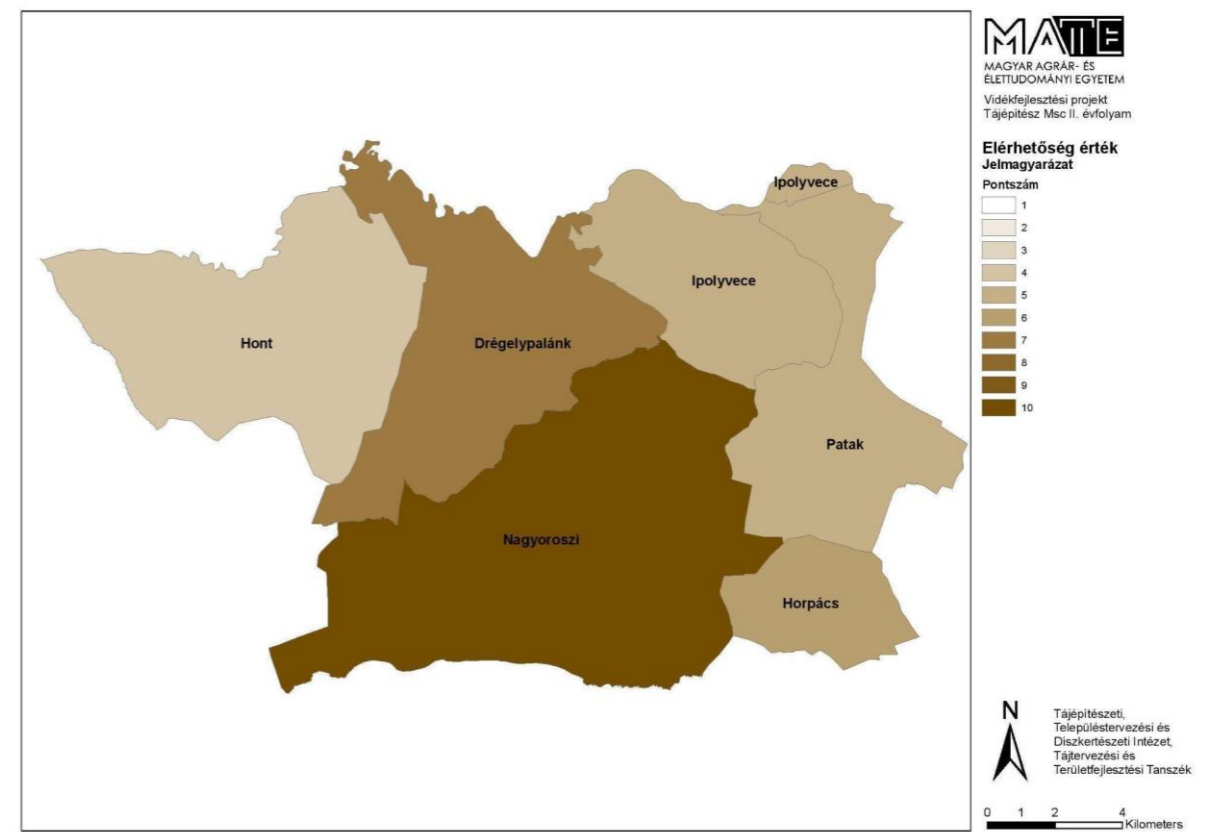
Megvizsgáltuk, hogy egy településen belül melyik tájkarakter típus hány százalékban jelenik meg, majd ezt az értéket megszoroztuk az adott tájkarakter típus pont értékével, ezáltal megkaptuk a vizsgált tájkarakter típus 1-10 közötti pont értékét adott településen belül. Összesítetten Patak, Drégelypalánk, Horpács és Ipolyvece 6 pontot kapott, Nagyoroszi 7 pontot kapott, Hont pedig 9 pontos értékelést kapott. A tájesztétikai értékeket térképesen is megjelenítettük (83. ábra).

Elérhetőség érték: A térség elérhetőség értékét 4 indikátor segítségével határoztuk meg. Az indikátorok a következők: buszjáratok száma, út hossza a vasútig kilométerben, kerékpárutak hossza, és az elérési távolság Budapesttől. Mind a 6 településre (Hont, Drégelypalánk, Ipolyvece, Nagyoroszi, Patak, Horpács) elvégeztük a 4 indikátor vizsgálatát, amelyben 1-10-ig terjedő skálán minden településhez rendeltünk egy értéket. Az összesített elérhetőség értéket úgy kaptuk meg, hogy átlagoltuk az egyes településekhez tartozó értékeket (84. ábra).

Ipolyvece	3	10	1	4	4,5
-----------	---	----	---	---	-----

8. táblázat: A települések négy elérhetőségi indikátorának pontértékei

84. ábra: Az elérhetőségi érték négy indikátora (Saját szerkesztés)

Az első indikátor a buszjáratok száma. A második indikátor az út hossza kilométerben a vasútig. A harmadik indikátor a kerékpárutak hossza. A negyedik indikátor az elérési távolság Budapesttől. Az elérhetőségi értéket tehát e 4 indikátor alapján határoztuk meg. Összesítve táblázatba foglaltuk a kapott értékeket és átlagokat. Az átlagokat kerekítettük, majd térképesen is megjelenítettük a végeredményt (8. táblázat, 85. ábra).

	1. indikátor	2. indikátor	3. indikátor	4. indikátor	Összesítve
Patak	6	3	1	8	4,5
Drégelypalánk	3	10	10	6	7,25
Hont	3	4	3	5	3,75
Horpács	4	5	1	10	5
Nagyoroszi	10	10	10	9	9,75

85. ábra: Az elérhetőségi érték településenként (Saját szerkesztés)

Mindezek összevetésével tehát megállapítható, hogy Nagyoroszinak van a legnagyobb tájészletikai értéke. Magas pontot kapott még Drégelypalánk ilyen szempontból. A többi település jóval elmarad hozzájuk képest.

Gazdasági tájfunkció elemzés

A települések pontozása érdekében először egy szempontrendszert alakítottunk ki, melyben négy tényezőt vettünk alapul:

- a gazdasági szervezetek száma 1000 lakosra vetítve
- az iparüzési adót
- az egy lakosra jutó nettó jövedelemszintet
- illetve az adófizetők arányát

Az elsődleges adatok gyűjtését követően településenként rangsoroltam őket 0-10 skálán.

A gazdasági szervezetek száma alapján első helyen Drégelypalánk, az utolsó helyen Patak végzett. Iparüzési adó esetén Nagyoroszi kiemelkedik, míg Patak és Ipolyvece az utolsó helyre került. A jövedelemszintnél első Ipolyvece, utolsó Hont, illetve az adózók aránya Nagyoroszin a legmagasabb, Horpácson a legalacsonyabb.

A legvilágosabb kék a legalacsonyabb értéket, míg a legsötétebb a legmagasabb értékkel rendelkező települést ábrázolja, a jelmagyarázatban a valós értékek is felmutatásra kerültek. A legjobb eredményt elérő település 10 pontot kapott, mely Nagyoroszi, a legrosszabb község azonban itt nem 0, hanem 1 pontot kapott. Ez alapján a következő ábra született (86. ábra).

86. ábra: Gazdasági tájfunkció elemzés (Saját szerkesztés)

A legjobb eredménnyel Nagyoroszi végzett, második helyen Ipolyvece, harmadik helyen Drégelypalánk, negyedik helyen Hont, ötödik helyen Horpács, utolsó helyen pedig Patak végzett a gazdasági szempontú tájelemzés tekintetében.

Ökológia tájfunkció elemzés

Annak érdekében, hogy a településeket pontosítani tudjunk ökológiai érték és természetesség szerint, először ki kellett alakítani egy szempontrendszert, ahol az alábbi tulajdonságokat vizsgáltuk településenként:

- Természetvédelmi területek (Duna-Ipoly Nemzeti Park) %-os aránya
- Natura 2000-res területek %-os aránya
- Nemzeti Ökológiai Hálózat %-os aránya
- Ramsari területek %-os aránya
- Természetes felszínborítás (a Corine 2018 felszínborítás szerint) %-os aránya

A természetesség vizsgálatánál a CORINE 2018-as felszínborítás típusok térképét használtuk fel és az egyes települések területi értékéhez történő arányát pontosítottuk (9. táblázat).

Mutató érték (pontszám)	Mutatók					Ökológiai és természetességi értékszámok
	Természetvédelmi területek (Duna-Ipoly Nemzeti Park) aránya	Natura 2000-es területek %-os aránya	Nemzeti Ökológiai Hálózat %-os aránya	Ramsari területek %-os aránya	Természetes felszínborítás %-os aránya	
Mutató súlyozása (szorzószám)	1,2	1,2	1	1	1	
Drégelypalánk	5	5	6	3	8	5,8
Hont	6	7	9	2	10	7,32
Horpács	1	0	1	0	3	1,04
Ipolyvece	4	4	5	4	8	5,32
Nagyoroszi	4	4	7	0	7	4,72
Patak	2	3	3	2	5	3,2

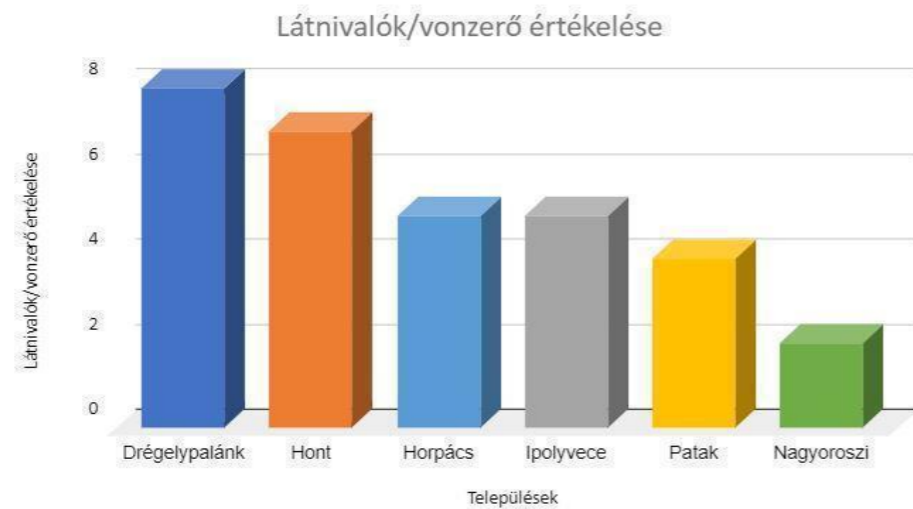
9. táblázat: Ökológiai érték táblázat

Az ökológiai tájfunkció érték alapján a legértékesebb Hont, ezt követi Drégelypalánk, majd Ipolyvece. A legértéktelebb település ebből a szempontból Horpács.

Turisztikai és rekreációs érték

A turisztikai és rekreációs értéket több indikátor alapján határoztuk meg. Ezek a következők: megközelíthetőség, túraútvonalak jelenléte, sűrűsége, frekvenciája, zöldutak jelenléte, szálláshelyek

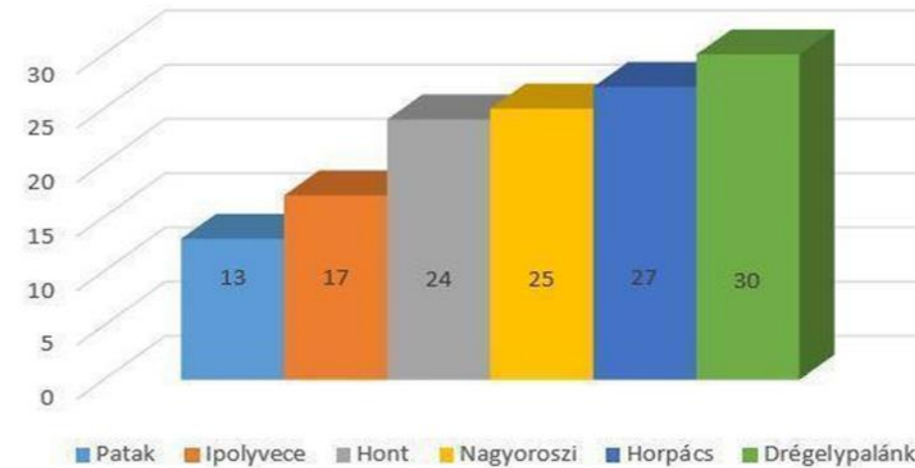
száma, jelenlévő értékek száma és jelentősége, pihenőhelyek megléte-hiánya, állapota, vendégszakák száma (87. ábra).

87. ábra: Látnivalók értékelése

A vizsgálatok alapján készítettünk egy összesítő diagramot is, mely megmutatja az értékelések alapján, a települések turisztikai vonzerejét. Az összes elemet 1-10-es skálán értékeltük, ebből adódóan 60 a maximum pont, amit el lehetett érni. A diagramon látható, hogy a legkevesebb pontszámmal patak rendelkezik (13), aztán következik Ipolyvece (17), majd Hont (24), aztán Nagyoroszi (25), ezt követi Horpács (27), végül pedig a legmagasabb pontszámot Drégelypalánk (30) kapta. Ebből a diagramból látható, hogy nagy különbség van a települések turisztikai vonzereje között. A 60 pontos maximális értéktől az összes település igencsak le van maradva, fejlesztésre szorulnak, ugyanakkor sok fejlesztési potenciál rejlik bennük (88. ábra).

Települések összesített turisztikai vonzereje

88. ábra: A látnivalók összesített turisztikai értéke (Saját szerkesztés)

A turisztikai és rekreációs érték tehát a maximum ponthoz képest a felét éri el a legtöbb pontot kapott településen is mely Drégelypalánk, Ezt követi Horpács, Nagyoroszi és Hont kis eltérésekkel. A legkevesebb értékes Patak ebből a szempontból.

Termesztő funkció

A táji adottságok egyrészt a mezőgazdasági természetesen keresztül érvényesülhetnek gazdasági szempontból, ezért a mezőgazdasági természet intenzitását több részindikátor segítségével értékeltük.

Mezőgazdálkodásban regisztrált vállalkozók aránya

A mezőgazdálkodásban regisztrált vállalkozók arányának elemzésével képet alkothatunk a térség agrár szektorának szereplőiről, vagyis, hogy az egyes települések mekkora mezőgazdasági szereppel rendelkeznek.

A TEIR adattárából településenként összesítettem az agrár szektorban regisztrált vállalkozók arányát (1. ábra). Drégelypalánkon kimagasló (233 db) a regisztrált vállalkozások száma. A legkevesebb Horpácson (8 db) található (2019-es adatok).

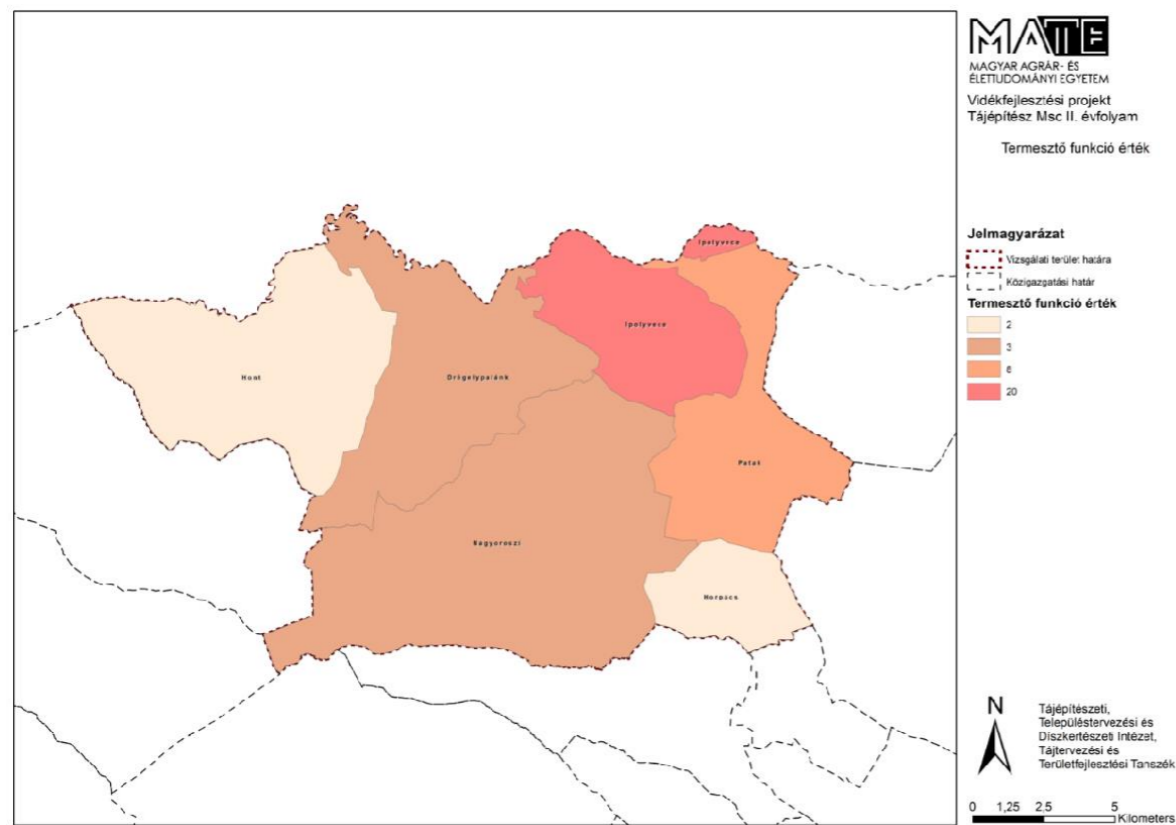
Földterület használók és használt földterület művelési ágak szerint

A földterületet használók esetében legmagasabb arányban, 31,64% konyhakert, 22,64% gyümölcsös, 17,55% szántó, 12,10% szőlő, 7,78% gyep, 5,24% erdő és 3,08% művelés alól kivett terület figyelhető meg. A használt földterület 49,80%-a szántó, 23,54%-a erdő, 21,81%-a gyep, 2,89%-a gyümölcsös, 0,95%-a nem hasznosított mezőgazdasági terület, 0,57%-a konyhakert és 0,43%-a szőlőterület.

A gazdaságok Ipolyvece, Patak és Nagyoroszi kivételével mind egyéni gazdaságok. Az említett három településnél 1-2 olyan szervezet van, amely nem egyéni gazdaság. Patakon a legmagasabb a használt földterületek aránya, összesen 1448,67 hektár, 1323,32 hektárral Nagyoroszi, 1001,35 hektárral Drégelypalánk követi. Ipolyvecén 838,9 hektár, Horpácson 61,85 hektár, Honton 16,20 hektár a használt földterületek nagysága.

Komplex érték

A termeszto funkció értékének megállapításához, az egyes településekre vonatkozó eddigi adatok és elemzések alapján mind a hat települést pontosztuk. A pontosztást 1-10-ig tartó skálán végeztük. A mezőgazdaságban regisztrált vállalkozások és a művelt földterület aránya alapján, valamint a gazdaságok és a számosállat aránya alapján értékeltünk. Ezek alapján Ipolyvece a legértékesebb, 10 pontot ért el, Patak 8 pontot, Drégelypalánk és Nagyoroszi 3 pontot, Hont és Horpács 1 pontot (89. ábra).

89. ábra: Termeszto funkció komplex érték, saját szerkesztésű (saját szerkesztés)

LXXX/9. Agrár-környezetvédelmi helyzetfeltárás és értékelés a 4 leadott tanulmányból)

Drégelypalánk agrár-környezetvédelmi értékelése

A település területhasználatát tekintve főként erdőterületek borítják. A kisebb területi kiterjedésű, foltokban megjelenő gyepes területek miatt korlátozottan van lehetőség legeltetésre. Nagyobb, egybefüggő szántóterületek a település észak-keleti és észak-nyugati oldalán találhatóak. Általánosságban véve, takarmány termelésre is kevés a lehetőség. A szőlőtermelés kevésbé jellemző a településre, inkább több, kisebb bogyós gyümölcs ültetvény található elszórtan a település középső-északi területein. A domborzati viszonyok, a meredek lejtés viszonyok miatt a település teljes déli része, (melyet jelenleg többnyire egybefüggő lomboserdő állomány borít) alkalmatlan arra, hogy bármilyen mezőgazdasági tevékenységet lehessen végezni.

Agrárkörnyezeti használatok értékelése:A földterületet használók számszerűsített adatai szerint a szántó műveléssel és a gyümölcsstermesztéssel foglalkozók aránya megegyezik. A településen az egykor hangsúlyosabb szereppel rendelkező gyümölcsstermesztési ágazat népszerűségét az okozhatta, hogy kisebb területen nagyobb profitot tudtak elérni, mint például gabonatermesztéssel. Ennek ellenére, mára egyre kevésbé tekinthető meghatározó jelentőségű tevékenységnek a gyümölcsstermesztés.

Agrárkörnyezeti érzékenység és védettség értékelése:A település északi része mezőgazdasági tevékenység végzése szempontjából nem ideális. A terület Natura 2000 védettség alatt áll, illetve az Országos Ökológiai Hálózat része. Emiatt a mocsaras lápos, védett területek nem átalakíthatóak.

Gazdasági adottságok értékelése: A településen három gyümölcsfeldolgozó, élelmiszeripari termékek előállításával foglalkozó vállalkozás található. Ennek értelmében, mindenképp van kapacitás a megtermelt termények (főként bogyós gyümölcsök) feldolgozására. Ez alapvető fontosságú kritérium, hiszen a termelés növelésével, tehát több és nagyobb gazdaságok létrehozásával, a feldolgozás, csomagolás és az értékesítés is nagyobb volumenű feladattá válhat.

Együttműködést segítő és hátráltató tényezők elemzése: Az együttműködést egyértelműen hátráltatja, hogy már egyáltalán nincs a településnek falugazdája, vagy szimplán kevésbé szoros a kapcsolat a gazdálkodók és a helyi falugazdász között. Emellett még nehezíti a hatékony együttműködések kialakulását, hogy nem szerveznek rendszeresen fórumokat és feltehetően a lakosságnak sincs erős helyi identitás érzete.

Hont agrár-környezetvédelmi értékelése

A területen a hegyvidéki részen kevésbé értékes (1-2) erőtalaj található, az Ipoly mentén humuszos öntéstalaj, a középső területeken Ramann-féle erdőtalaj, mely a jó kategóriába esik.

Erózió szempontjából a mezőgazdasági területek a kevésbé vagy közepesen veszélyeztetett kategóriába tartoznak. Az Ipoly mente belvízzel veszélyeztetett terület.

Agrárkörnyezeti használatok értékelése: A kis családi vállalkozások tartják életben a gyümölcsstermesztés hagyományát, a termelők másik része szántóföldi növénytermesztéssel foglalkozik. A mezőgazdasági parcellák nagysága jellemzően nem éri el a 15 hektárt, illetve változatos tájhasználatok tagolják őket: megjelenő vízfolyások, erdőfoltok, fasorok, cserjések, mezsgyék miatt igen diverznek mondható a rész. Tájvédelmi szempontból ez nagyon kedvező, hiszen az élőhelyek fennmaradása biztosított.

Agrárkörnyezeti érzékenység és védettség értékelése: A településen megjelenő **Natura 2000** védelem a mezőgazdasági területeket kis mértékben érinti. A szántó és a védett területek között jellemzően nem található puffervonal, ami az élőhelyek és a táj karakterének megőrzési problémáihoz vezet. A mezőgazdasági területek környezetében érzékeny és nem érzékeny gyepek is találhatóak. A nem érzékenyek nem állnak védelem alatt, az érzékenyek pedig jellemzően Natura 2000 védelem alatt állnak, így azok megőrzése fontos feladat. A puffer jelenléte itt is sokszor hiányzó elem, így a kevésbé természetbarát művelés negatívan befolyásolja az értékes területeket.

Gazdasági adottságok értékelése: gazdálkodást alapvetően meghatározza a tény, hogy a jelenlegi gazdálkodó réteg kiöregedőben van, és nincsen utánpótlás, mivel a fiatalok a megterhelő fizikai munka, az ingadozó, viszonylag alacsony és kiszámíthatatlan jövedelem miatt nem kívánnak az ágazatban dolgozni. Ez a tendencia magával hozza, hogy a helyi gazdálkodók eladják földjeiket, és megszűnnek munkát adni a helyi embereknek.

A területnek két erőssége van, amire érdemes az agrár-gazdaságot ráépíteni: a bogyógyümölcs termesztés és a kiváló minőségű gyepek adta gyepgazdálkodás lehetősége. A bogyós gyümölcsök termesztése az utóbbi időben lecsökkent, mivel nagy a kézimunka igénye, és nehézkes a tárolása (hűtőházak kellenek hozzá). Egy jól működő gazdálkodási rendszerhez szükség van a térségben végzett kutatások meglétére, és arra, hogy a gazdálkodók kapcsolatba tudjanak kerülni a kutatókkal, és használni tudják a kutatások eredményeit a termelésük tökéletesítésére. Jelenleg ez a folyamat jó irányba halad a vizsgált térségben, külön kutatócsoport foglalkozik a bogyós gyümölcsök vizsgálatával.

Hont belterületének határában helyezkedik el az egykori TSZ major, ami helyzetéből és kialakításából eredően is kiváló gazdasági lehetőségeket tartogat. Kihaszíthatatlan, nagy területű épületek lehetőséget biztosítanak kisebb gazdálkodók számára telephelyként való hasznosításra, egy gazdálkodói

együttműködés számára közös használatú gépek tárolására, terménytárolásra, kisipari feldolgozó üzem létrehozására, vagy állattartó telep kialakítására. Állattartó telepként való hasznosítása lehetővé tenné, hogy a 2-es számú főúttól északra fekvő jó minőségű gyepeket is legeltetéssel lehessen fenntartani, ami ökológiai és gazdasági szempontból is kedvező.

Együttműködést segítő és hátráltató tényezők elemzése: Együttműködést segítő tényező, hogy helyi gazdaságok működnek, egymás mellett élnek, ismerik egymást, hasonló gondokkal, kihívásokkal küzdenek. Ez a közös pont erős kötetelket tud létrehozni, erősítésük közösségi programokkal, találkozókkal szervezésével könnyen kezelhető. Azonban számos tényező hátráltatja az együttműködéseket, mint a mentalitás, az egyéni érdekeltesség fontossága, másokban vetélytárs keresése. Emellett a településen a helyi identitás, összetartozás érzés jelentősen csökkent a régmúlthoz képest. A gazdasági tevékenységet segítő személyek, szervezetek a leterheltség miatt kevésbé tudnak segíteni a gazdálkodóknak, a személyes kapcsolat sok esetben hiányzik. Ez hozzájárul ahhoz is, hogy gazdasági fórumok szervezése is problémás, nincs szervező és a kapcsolat hiánya miatt a résztvevők aránya is alacsony.

Nagyoroszi agrár-környezetvédelmi értékelése

Talajadottságok: Az agyagbemosódásos talajjal borított területek értéke közepes (5) kategóriába esik az elkészített talajérték elemzés alapján, a Ramann-féle talaj ennél jobb kategóriába esik, 6-7-es értéket kapott.

Vízrajz: Az egész térség és Nagyoroszi is bővelkedik természetes vizekben, több patak is található itt. A patakok az erdőterületen fakadnak és a síkabb fekvésű mezőgazdasági területeken haladnak át. Ez a gazdálkodás szempontjából kedvező, mert vízzel látják el a földeket.

Aranykorona érték: Magyarország agrárpotenciál térképét átnézve megállapítható, hogy Nagyoroszi szántóterületei nem tartoznak az ország legmagasabb aranykorona értékkel rendelkező területei közé. Az átlagos érték 14,6 és 22,0 között változik a területen.

Agrárkörnyezeti használatok értékelése: Nagyoroszi külterületén főleg szántóföldek találhatóak, melyeket kis parcellák formájában hasznosítanak. Több helyen található mezővédő erdősáv és nagyobb erdőfoltok, melyek a szántóföldek közé ékelődnek. A vízfolyások, erdőfoltok és gyepek miatt a mezőgazdasági területek nagyon diverzek, mely tájvédelmi szempontból kedvező.

Agrárkörnyezeti érzékenység és védettség értékelése:A környezeti érzékenység megítélésére 7 élővilágra vonatkozó, 5 talaj- és 2 vízbázisokra vonatkozó, integrált paraméter határoz meg a AGK . A Nagyoroszi nyugati területe - a Börzsöny - mindenképpen érzékeny területnek minősül. Egyrészt az Nemzeti Ökológia hálózat része, Magterület, Natura 2000-es védelem alatt áll, és a Duna-Ipoly NP. védett területéhez tartozik. Talaj: A talaj szerves-anyag készlete 100-200t\ha, a vízfolyások árterében érheti a

200-300t\ha-t. A területen gyengén és erősen savanyú talajok fordulnak elő. Közép és kisebbfokú erózió jellemzi a területet. Víz: A területen nem található felszíni és felszín alatti vízvédelmi terület Országos szinten nem kiemelten érzékeny területnek számít a térség. Mégis települési szinten érdemes részletesebben vizsgálni. Elmondható, hogy a vizsgálati terület nyugati része, illetve a vízfolyásokat övező területek érzékenynek minősülnek. Egyrészt az élővilág szempontjából védendőek, mivel az ökológiai hálózat elemei az az magterületek vagy ökológiai folyosók. Vízvédelmileg is érzékenynek minősülnek, mivel az itt található patakok nagyobb vízfolyásokba torkollanak az esetlegesen megnövekedett szervesanyag tartalom komoly hatással lehet a vízminőségre és elősegítheti az eutrofizációt.

Gazdasági adottságok értékelése: Nagyorosziban a térséghez képest jó minőségűek a földek, mezőgazdasági művelésre alkalmasabbak. A bogyósgyümölcs termesztésének lecsökkenése itt is jellemző. A fogyás oka a termesztés nagy kézimunkaigénye valamint, hogy nehéz az árut frissen a piacra értékesíteni. Ennek az ágazatnak a visszahozatala ma gyakorlatilag lehetetlennek tűnik, nagy részben amiatt, hogy a kézi munkaerőt nehéz előteremteni.

A gazdaságok fejlesztését többek között sok egyéni tényező határozza meg: tudás, géppark, földek fekvése, kockázatvállaló képesség. Sajnos öregedő félben van a gazdatársadalom és nem mindenhol van utánpótlás. Középkorúak próbálnak fejleszteni is, a fiatalok azonban sokszor nem ebben az ágazatban akarnak dolgozni, akkor sem, ha a szüleik még ebben dolgoztak.

Együttműködést segítő és hátráltató tényezők elemzése: Segítő tényezők: Az együttműködést segíti, hogy a gazdák között jelenleg is van kapcsolat, együttműködés, amelyet azonban még erősíteni lehetne. Erősíteni az együttműködést akár a találkozók szervezésével vagy online fórumok létrehozásával is lehetséges, mivel fontos alappillére a kommunikáció.

Hátráltató tényezők: A falugazdásznak régebben több ideje volt a gazdákra, együtt végeztek határbejárást, ma már ez a szorosabb kapcsolat nincs meg. Nincs egy egységes fórum, ahol mindenki jelen van a gazdák közül és így könnyebb lenne a kommunikáció. A helyileg való értékesítés közösséget alkot, összehozza a helyi gazdálkodókat, Nagyoroszira a helyi értékesítés csak kis mértékben jellemző. A településhez kötődő identitás nem jelenik meg erősen a helyiek között, mely talán a különböző társadalmi rétegek megjelenésének, elmaradott területeknek is köszönhető. A település nem rendelkezik jellemző arculattal, olyan értékkel, amivel kiemelkedik a környékből.

Ipolyvece agrár-környezetvédelmi értékelése

Ipolyvecén az elmúlt néhány évben az agrárkörnyezeti adottságok pozitív irányba történő alakulást mutattak. A többi településhez képest a térségben nagyobb értéknek számít a gazdasági vállalkozások

száma. A természeti adottságoknak köszönhetően lehetőség nyílik az állattenyésztésre, valamint a gyümölcsstermesztésre.

Agrárkörnyezeti használatok értékelése: A szomszédos településekkel hasonlóképp Ipolyvecén is a ki családi gazdaságoknak köszönhetően fennmaradnak a csümölcsösök, amely néhány hektáryi területet jelent. Sajnos sokan kezdik abbahagyni ezt a tevékenységet. A termelők másik része szántóföldi növénytermesztéssel foglalkozik (gabonafélék, kukorica, repce, napraforgó) az ő gazdasági méretük 100 hektár körüli.

Gazdálkodói együttműködések sajnos nincsenek a térségben, pedig nagy szükség lenne rájuk. Főleg a kistermelőknek jelentene segítséget a közös értékesítés csatorna kiépítése, amivel magasabb alku pozíciót, és magasabb profitot tudnának realizálni a gazdaságuknak.

Agrárkörnyezeti érzékenység és védettség értékelése: Az érzékeny gyepek teljes mértékben a Natura2000 különleges természetmegőrzési területeken fordulnak elő. Ezek megőrzésére fokozottan ügyelnünk kell. A nem érzékeny gyepek nem tartoznak semmilyen védettség alá.

Az Ipoly-folyó egyik legtermészetesebb élőhelycsoportja itt található. Nagy kiterjedésű nedves és időszakosan vízzel borított legelőket, kaszálókat találunk itt. Fontos tudni, hogy az Ipolynál nem maga a folyómeder, hanem a víz dinamikája által érintett területek szolgálják a vonuló vízimadarakat. Fontosak az Ipolyvece-Drégelypalánk vasútvonal mellett található stabil vizes élőhelyek is, melyek rekettyefüzes lápoltokként kezelhetők. Ezek számos madártani érdekesség mellett olyan növényfajokat rejtegetnek, mint az újonnan felfedezett békalilium (*Hottonia palustris*) vagy a rence (*Utricularia* sp.). Hazánk egyik legjobb harisos élőhelyéről van szó, ahol több más értékes madárfaj is fészkel, mint például: a hamvas rétihéja (*Circus pygargus*), és a réti tücsökmadár (*Locustella naevia*) (INT-02).

Gazdasági adottságok értékelése: Értékelve a gazdasági tevékenységeket valamint a jelentőséget, elmondható, hogy Ipolyvecén emelkedő tendenciát mutatnak a statisztikák. A vállalkozások száma lassan nő, főként a mezőgazdaság terén. A társas vállalkozásoknál is a mezőgazdaság található az első helyen, utána jön az erdőgazdálkodás, melyek esetében megemlítenéd, hogy az erdők nagy százalékban magántulajdonban vannak. Ipolyvecén hét vállalat működik, melyek egyéni vállalkozások. A hét vállalatból kettő főként bogyós gyümölcsstermesztéssel foglalkozik, szintén kettő szarvasmarha tenyésztéssel, egy hús- és húskészítmények gyártásával, egy kenyér- és pékárú kiskereskedelemmel, valamint egy növénytermesztési szolgáltatásokat vállal. A felsorolt tevékenységek főként fő szolgáltatások, ezen kívül a legtöbben más szolgáltatásokat is nyújtanak. A statisztikák szerint a balassagyarmati járásban Ipolyvece a harmadik legnagyobb értékkel bíró település.

Együttműködést segítő és hátráltató tényezők elemzése: A vizsgálatok során sokszor megemlítenéd, hogy Ipolyvece mind gazdaságilag, mind közösségileg is fejlődik. Együttműködés szempontjából is

szintén csak azt lehet mondani, hogy fellendült, látszódik és érződik az összefogás a településen. A sok egyesület és programkínálta lehetőségek a közösséget mégjobban összefogja és arra buzdítja, hogy előre haladjanak. Gazdasági szempontból szintén elmondható az együttműködés ereje, hiszen rengeteg vállalkozás indult el az elmúlt évek során és számos olyan vállalkozás van amire büszke lehet a település. Önmagához képest fellendült, azonban így is sok helyen a település segítségre szorul. Pénzügyi forráshiányokról még mindig beszélhetünk, és ezzel párhuzamosan a különböző fejlesztések elmaradásáról vagy félbeszakításáról. A közösség tenni akarásának köszönhetően a felújítások és karbantartások ideje is hamarosan elérkezik.

LXXX/9.1. Felhasznált források

INT-01	Nógrád megye területfejlesztési koncepciója 2021-2027 Hardi T., MTA RKK Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet, Győr	INT-10	Központi Statisztikai Hivatal https://www.ksh.hu/
INT-02	Nemzeti Fejlesztés 2030 http://www.terport.hu/webfm_send/4616	INT-11	Népszámlálás 2011 http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_teruleti_12?fbclid=IwAR0wKzWaAw6sYwyIHVby-Mb3PvZUj11XOnhwdZ_FXiloEupg9ADE8oRnaa0
INT-03	Közlekedési Információs Rendszer és Adatbázis http://kira.gov.hu/kira/index.jsp;jsessionid=0EF6348DDA7CF97B30BEED4DB5B0D65B	INT-12	E-TÉR: Elektronikus Térségi Tervezést Támogató Rendszer https://www.oeny.hu/oeny/4tr/#/tudastar/interaktiv-terkep
INT-04	Kapella https://www.kapella2.hu/ehuszfelulet/?infra_id=21943&taf_id=5510694	INT-13	TEIR Közigazhatási térkép http://gis.teir.hu/teirgis_kozigazgatas/
INT-05	TEIR https://www.teir.hu/	INT-14	Nógrád Megye Önkormányzata https://www.nograd.hu/onkormanyzat/teruletrendezes
INT-06	Városfejlesztés Zrt. http://varosfejlesztas.hu/urbanisztikai-tanulmanyterv-i-losonc-salgotarjan/	INT-15	Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia https://mtu.gov.hu/documents/prod/mtu_strategia_2030.pdf?fbclid=IwAR2CQq9tjfd9dI3P5oFHVbr97PQf0aoLO70PQO5Fg22oSs1HtWrxBucPUZ8
INT-07	Európai Területi Társulás https://egtc.kormany.hu/	INT-16	Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezést támogató alkalmazás https://www.teir.hu/its/kivalasztott-telepulesi-mutatok.html?%20xteiralk=its&xids=848,849&xtertip=T&xterkod=1365
INT-08	TÉRPORT http://www.terport.hu/tematikus-terkepek/budapest-elere-se-a-telepulesekrol	INT-17	Google térkép https://www.google.hu/maps/
INT-09	Közlekedéstudományi Intézet	INT-18	OpenStreetMap https://www.openstreetmap.org/#map/
		INT-19	TETA – térképes kereső https://teta.teir.hu/
		INT-20	Sugárkankalin Turisztikai Egyesület http://sugarkankalin.hu/h_kozerdeku.htm

LXXXI. Turizmus – helyzetfeltárás, értékelés

LXXXI/1. Módszertan

A térség turizmusának vizsgálatán túl értékelési és javaslati munkarészt is készítettünk. A helyzetfeltárás során a KSH adatait, a TEIR adatbázist, a települések honlapjait és saját helyszíni megfigyeléseinket használtuk, ezek alapján a térség településeit össze tudtuk hasonlítani a különböző szempontok alapján. A terepbejárást a járványügyi előírások betartásával végeztük el, egyénileg, amely során volt lehetőségünk néhány környékbeli emberrel beszélgetni, a beszélgetések során olyan információkat is szereztünk, amelyek az adatbázisokban nem voltak benne. A terepbejárást során fényképeket is készítettünk, melyek színesíteni tudják a tanulmány különböző fejezeteit.

A helyzetfeltárás és értékelés alapját a Godsave „4A” modellje adta (Attraction/vonzerő, Accommodation/szállás és ellátás, Access/elérhetőség, Attitude/hozzaállás, szemlélet). A vonzerőkön belül a kulturális és természeti értékek mellett a gyalogos és kerékpáros útvonalakkal, a zöldúttal és a térség programjaival is foglalkoztunk. Feltártuk a turisztikai szuprastruktúra és infrastruktúra elemeit és egy saját értékelési módszert megalkotva értékeltük a természeti és kulturális értékek, a szálláshelyek, a vendéglátóhelyek és üzletek alapján a településeket. Statisztikai adatok alapján mutatjuk be a turizmus szerepét a helyi gazdaságban. Az elérhetőségen belül az online megjelenéseket, honlapokat és a nyomtatott újságokat is vizsgáltuk. A vizsgálati eredményeket SWOT analízis segítségével összegyűjtöttük és ezáltal a tervezési célokat is meg tudtuk határozni.

LXXXI/2. Helyzetfeltárás és értékelés

A helyzetfeltárás során felmértük a térség turisztikai vonzerőit, szupra- és infrastruktúra elemeit, az arculati megjelenését, a térségre vonatkozó szabályozási terveket és egy általunk kidolgozott értékelési módszer alapján értékeltük az egyes településeket.

LXXXI/2.1. A települések turisztikai kínálata

A turisztikai kínálaton belül a vonzerőket, a szálláshelyeket, a vendéglátóhelyeket és étel- és italboltokat, a gyógyszertárakat, orvosi ellátások elérhetőségét, illetve turistautakat, a zöldutakat és a térségi programokat, rendezvényeket vizsgáltuk és értékeltük.

LXXXI/2.1.1 Turisztikai vonzerők és bemutatásuk módja

A turisztikai vonzerőket, a természeti és kulturális értékeket településenként mutatjuk be.

Drégelypalánk

A község látványosságai között egyaránt szerepel kulturális és természeti érték is. Kulturális, épített érték a drégelyi vár, amely a nemzeti örökség része és a Szondi-hagyományt ápolja (*24. fénykép*). Kulturális értékei továbbá a barokk stílusú templom, amely Árpád-házi Szent Erzsébet ereklyéjét őrzi, a Szentháromság szobor, a zsidó temető, a kálvária, a Szent Vendel kápolna, amely a palóc vidékre jellemző építmény, valamint Móricz Zsigmond és Kassák Lajos emléktáblája. Megemlékezéseket a Szent István emlékműnél és a Világháborús emlékműnél is szoktak tartani. Az egykori Szondi kápolna helyén ma egy Harangláb és egy Kopjafa áll.

A település természeti értékei a Szondi hársfasor, amely az egykori Szondi kápolnához vezető út mentén található. A fasort 1896-ban telepítették és mind a mai napig 137 egyed megtalálható. Értékes elemek még a Hévíz-patak, egy idős fehérfűz a Sáferkútnál, maga a Sáferkút és a Fő út mentén elhelyezkedő Csadó-tanyai madárles.

A térség kiemelkedő értéke az Ipoly ártere, amely a Duna-Ipoly Nemzeti Park részét képezi. Fontos vizes élőhely, amelyre jellemző a viszonylagos érintetlenség; Ramsari terület és Natura 2000 terület is egyben. Különleges madárvédelmi terület és kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (INT-01).

A településen fut végig az „Apródok útja” tanösvény, amely Drégelypalánktól a drégelyi várig tart és 8 állomásból áll, ahol információs táblák várják az oda érkezőket. A várnál hiányosak a turisztikai infrastruktúra elemei, összesen egy pad található ott. A tanösvényen tervezett, csoportos és egyéni túrázásra is van lehetőség. A Duna-Ipoly Nemzeti Parknak a Cincér-füzetek című kiadványában a tanösvény bejáráshoz szükséges anyagokat is meg lehet találni.

A Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központ a község fontos régészeti emlékeit, történelmi hagyományait gyűjti össze és mutatja be.

Nagyoroszi

A Palóc út egyik állomása is. Nagyoroszinak kevés látványossága van, például kulturális örökség a Szentháromság szobor, amit 1844-ben készítettek az egykori templom helyén, mely 1764-ben leégett. A Szabadság téren áll a mai templommal szemben. A Római katolikus templom utódául építették 1765 és 1768 között. Stílusa barokk, szerkezete egyhajós, a templomban klasszicista oltár található. A Wenckheim-vadászkastély, amely jelenleg kibérelhető és rendezvények szervezésére

alkalmas. A Starhemberg–Berchtold-kastély, amit Berchtold Miklós 1905-ben épített, később kibővítették és jelentősen átépítették. Az egykori romantikus vadászkastélyt ma iskolaként használják.

További látványosságok: Kálvária, falusi régiségek gyűjteménye, Szabó Endre emlékkiállítás, Fegyvernemi Múzeum, a Bég kútja, orosz katoná temető Közlekedési park, zsidó temető, régi temető, Bem József emlékmű. A legmeghatározóbb a Drégelypalánkon lévő Drégelyvár, amelyet Nagyorosziból lehet a legkönnyebben megközelíteni személygépkocsival.

Hont

A településen számos művi és természeti turisztikai látnivaló található. Ezek: a barokk templom, a Duna-Ipoly Nemzeti Park területe, a Kozarek-tó, az Ipoly, a honti szakadék, Szondi alagútja, a honti földvár helye, a csitári forrás-kápolna és major, az egykori vasútvonal töltése és a vasútállomás maradványai, palóházak (23. fénykép). A terepi bejárás során megtapasztalható volt, hogy azok a természeti látnivalók, amelyek a Nemzeti Parkhoz tartoznak (égerláp, honti szakadék, Kozarek-tó), legalább részben kiépített turisztikai infrastruktúrával bírnak. Jellemző, hogy táblák írnak a hely történetéről, érdekességeiről és a megközelítés lépcsőkön lehetséges. Hiányzik azonban ezek egységbe foglaltsága, egy útra való felfűzése.

A csitári major és forrás-kápolna a legjelentősebb turisztikai vonzereje Hontnak, kiépítettsége is ennek a legjobb (25. fénykép). Távol esik a településtől. A csitári major kialakítása kifejezetten látogatóbarát: egy aszfaltút mentén kerültek felfűzésre a jószágok karámjai, ami az állatokkal való kapcsolat felvételére invitál. Ugyanitt áll a Mária-kegyhely, mely kitűnő állapotnak örvend és a fenntartás színvonala is remek. Szomszédos a majornal és a kápolnával Szondi alagútja, mely bár szabadon látogatható, képzett barlangász-vezető segítségének igénybevétele ajánlott. A Csitár patak mentén haladva gyepterület, egykori katonai lőtér mellett sétálhat el a látogató, végül az Alpesi hangulatú víztározóhoz érkezik. A Csitár környékének bejárása után a Farm kávézóban pihenhet meg, illetve a gyerekek játszhatnak a játszótéren. Községi léptékben ilyen komplex turisztikai látványosság, mint a honti Csitárpuszta, kiemelkedő. Egy család számára akár egész délutános program lehet és mindegyik része ingyen látogatható.

A településen belüli turisztikai látnivalók feltártsága gyenge. A honti földvár helyén például áll információs tábla, de bemutatása a ráépült lakóépületek miatt nehéz. A Kozarek-tó helyére semmi sem utal, csak helyi lakosok segítségével lehet megtalálni. Az Ipolyhoz nem vezet turistaút, ugyanez igaz az égerlápra is. A honti szakadékhoz és vízeséshez sem vezet út a parkolóból, az onnan induló turistaút a Kukucska-hegyre visz. A szakadék eléréséhez a 2-es út melletti gyepon kell sétálni a parkolótól nagyjából 250 métert, mely félelmetes élmény, hiszen nagy sebességgel közlekednek itt a teherautók. A tipikus palóházakra sem utal semmilyen jel vagy tábla, így az a látogató, aki nem ismeri a helyi építészet jellegzetességeit, valószínűleg észre sem veszi ezeket.

Horpács

A kisközség Mikszáth Kálmán végső lakóhelyeként vált híressé. A kúriában található az író bútoraival, használati tárgyaival, kézírataival, egyéb emléktárgyakkal, dokumentumokkal berendezett Mikszáth Emlékmúzeum. A nagy író születésének 150. évfordulóján adták át a felújított, bővített állandó irodalomtörténeti kiállítást. A „fundus ámbitus” előtt látható a Mikszáth-szobor, a karos lócán üldögélő író alakját ifj. Szabó István formázta meg. A Mikszáth-kúria parkjában megcsodálhatjuk még az író felesége Mauks Ilona, a tudós akadémikus Nagy Iván, a politikus Szontágh Pál, valamint Molnár Péter Mikszáth-mellszobrát. A kastély parkja természetvédelmi terület.

A falu látnivalói közé tartozik még a Mikszáth-kúria melletti, eredetileg földszintes, ma klasszicista nyomokat mutató, XIX. század elején épített Szontágh kúria. Az 1910-ben átépített és kibővített kúria az államosítás után nevelőotthon lett.

Az első írásos emlékek a falu templomáról a XVIII. századból származnak. 1740-1744 között épült a barokk stílusú katolikus templom. A kegyhely szabályosan keletelt, egyhajós.

Ipolyvece

A község egyetlen műemlék jellegű épületét Deme János építette a XIX. században, napjainkban is lakott. A lakóházzal szemben alapincézett, kétszintes magtárat emeltek (8. ábra).

A faluba érkező már messziről láthatja a római katolikus barokk templomot, amely 1745-ben épült, a XIX. sz. végén és 1932-ben bővítették. A templomban őrzött régi oltárkép a magyar szenteket ábrázolja; a XIX. századból származó, vászonra festett olajképen Hunyadi János alakja is feltűnik. A templomkert éke, Marton László szobrászművész Krisztus a kereszten c. alkotása.

A török hódoltság éveit követően települtek be az elnéptelenedett faluba a szlovákok, s velük az új protestáns vallás is. Ők építették az evangélikus templomot 1883-tól 1886-ig eklektikus stílusban, tervezője Klein András építőmester volt.

Közvetlenül a falu mellett folyik el az Ipoly folyó, melynek ez a szakasza, a Duna Ipoly Nemzeti Park része. Gazdag növény-, állat- és madárvilágában az év minden szakában gyönyörködhetünk. A réten őshonos szürke marha legelészik. Az Örökségeink útján – zöldúton Dejtárra és Drégelypalánkra juthatunk el. A rét megközelíthető a falu központjából gyalogosan, kerékpárral és autóval. Madármegfigyelő hely van az Ipoly közelében. Lengőhíd is helyet foglal a településen (22. fénykép) (INT-02).

Patak

A feljegyzések szerint a község egy részét elpusztító tűzvész után 1860-ban épült a Derék-patak hídja mellett a barokk stílusú kápolna, melynek egyszerű faoltárán áll Nepomuki Szent János szobra.

A Szent Anna kápolna a kolerajárvány után épült egy korábban ott állt és 1912-ben összedőlt kápolna helyére. Ünnepélyes megáldása 1914-ben volt. Szentmise évente csak egyszer van július 26-án vagy a hó utolsó vasárnapján.

A községben a középkorban fontos utak keresztezték egymást, s a kőhíd helyén előzőleg erős, gerendákból ácsolt fahíd állt. A mai kőhíd 1800 körül épült, mellvédjét később emelték. A Rákóczi úton, a Derék-patak fölött áll. Háromnyílású, 3,45–3,5–2,6 méter fesztávú boltozatokkal. Teljes hossza 22 méter, pályaszélessége 5 méter. A mederpillérek a délkeleti oldalon jégtörőkkel készültek. Mellvédje kőből falazott és kőlappal fedett. A híd anyaga romhányi homokkő.

Löszfal húzódik a Dejtár felé vezető út mentén. Parti fecskék és gyurgyalagok fészkelő helye. Vízározó található a Nagyoroszi felé vezető út mellett, mely vízimadarak élőhelye. A falut kettészeli a Derék-patak. Vízi állatok és növények élőhelye. Pihenőpark, többfunkciós sportpálya, Kalász tájház is jelentős elemei a településnek.

23. fénykép: A Drégelyi vár, Drégelypalánk (forrás: saját készítésű)

22. fénykép: Palóházak, Hont (forrás: saját készítésű)

24. fénykép: Csitári major, Hont (forrás: saját készítésű)

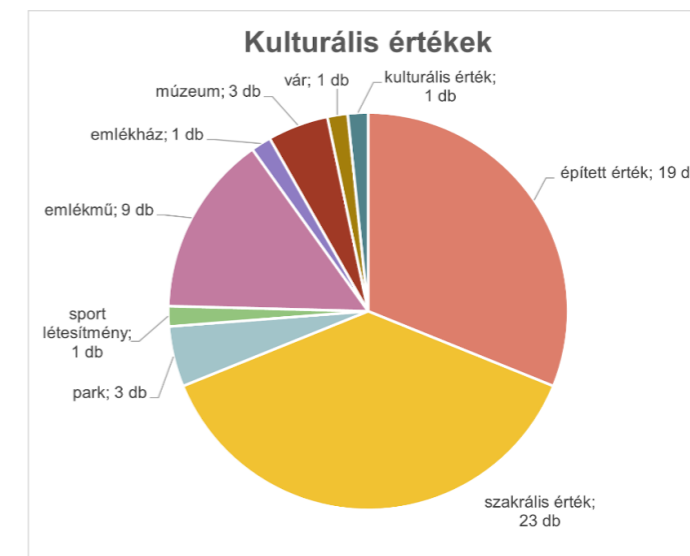
25. fénykép: Lengőhíd, Ipolyvece

Turisztikai vonzerők értékelése

Az értékek kutatása során a térségben összesen 61 db kulturális és 25 db természeti értéket találtunk (90. ábra). A kulturális értékeket 9 típusba soroltuk, melyek megoszlása következőképpen alakult:

A következőkben a turisztikailag releváns, bemutatásra alkalmas kulturális és természeti értékeket gyűjtöttük össze, mutattuk be.

Legnagyobb számban szakrális értékek találhatóak a térségben, összesen 23 db, melyek száma megoszlék a települések között. Ezt követik az épített értékek, összesen 19 db, amelynek majdnem fele Honton található. Harmadik kategória, ami kissé le van maradva az első kettőhöz képest, az emlékművek, amelyekből összesen 9 db van, kiemelkedően Drégelypalánkon van a legtöbb belőle. A többi kategóriában 1-1 érték foglal helyet.

90. ábra: Kulturális értékek eloszlása a térségben

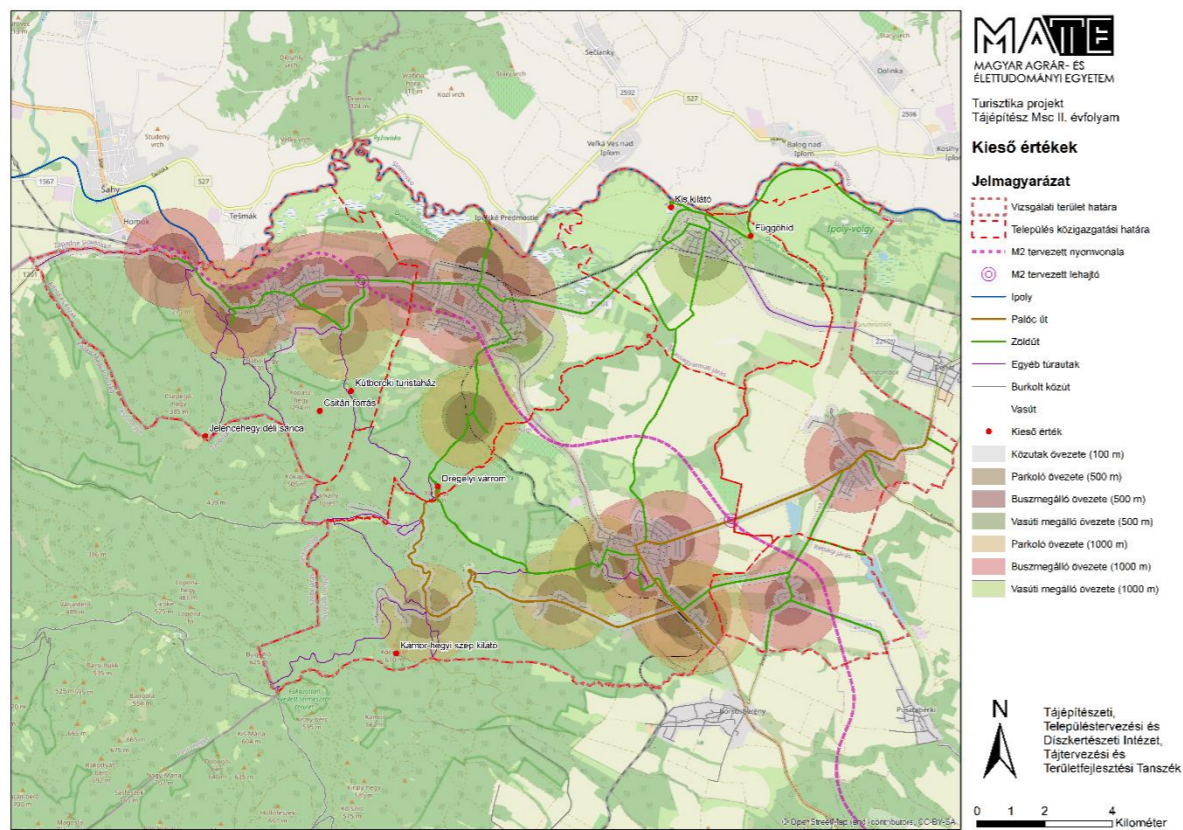
A kulturális értékek az állapotuk és az elérhetőségük alapján 3-3 csoportba rangsoroltuk a következő szempontok alapján:

- jó állapot, ha ránézésre nem omlik a vakolat, egyben van az építmény, esztétikailag megfelelő;
- közepes állapot, ha pl.: ha kisebb problémák, hibák látszanak az értéken, pl. omló vakolat;
- rossz az állapot, ha már csak egy rom vagy közel áll az összedőléshez, illetve veszélyes a látogatókra nézve.

Elérhetőség szerint:

- jó, ha közút, turistaút mentén helyezkedik el
- közepes, ha turista vagy közút fut a közelében
- rossz, ha nem található a közelében turista- vagy közút.

Ezek összegzésével készült el egy érték (jó-jó=5, jó-közepes=4, közepes-közepes=3, jó-rossz=3, közepes-rossz=2, rossz-rossz=1) minden értékhez, ami ezek alapján besorolható (értelemszerűen a szellemi értékek nem).

91. ábra: Kieső értékek vizsgálata

A térképen jól látható, hogy melyek azok az értékek, amelyek az utak 100 méteres övezetéből, a parkolók, a busz megálló és vasútállomás 500 méteres és 1 kilométeres övezetéből kiesnek. Ezek az értékek a Kútberéki turistaház, a Csitári-forrás, a Jemenchegy déli sánca, a Drégelyi várrom, a Kis kilátó és Föggőhíd Ipolyvecén és a Kámore-hegyi szép kilátó (91. ábra).

Állapot szempontjából a kulturális értékek 70,5% jó, 27,9% közepes, és mindössze 1,6% rossz állapotban van.

Megközelíthetőség szempontjából a kulturális értékek 86,9 % jó, és 13,1% közepes.

Ezeket összesítve az értékek 63%-a 5 pontos, 27% a 4 pontos, 10% a 3 pontos, 2-es és 1-es pontos egyik érték sem lett.

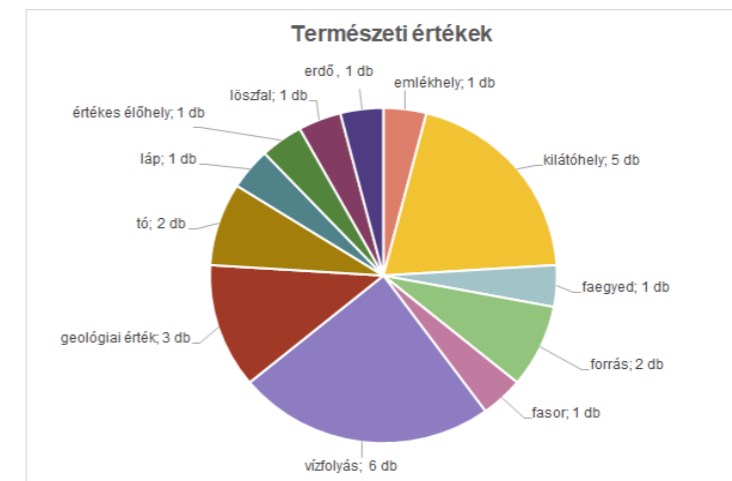
Jelentőség szempontjából 88,5% helyi, 3,3% országos, 8,2% megyei szintűnek mondható.

Települési szinten megvizsgáltuk az értékek eloszlását. Az összeget az állapot és elérhetőség átlagolásával és a jelentőség szorzatával kapott értékből kaptuk. A helyi jelentőségű értékek 1-es, a regionális jelentőségűek 3-as, az országos jelentőségűek pedig 5-ös szorzót kaptak. Az összeg alapján minden település kapott egy pontot 1 és 10 között.

Természeti értékekből összesen 25 db-ot találtunk a térségben (92. ábra). Ezeket 12 kategóriába soroltuk melyek megoszlása a következően alakult:

Legnagyobb számban a vízfolyások és kilátóhelyek vannak, 6 db vízfolyás és 5 db kilátóhely található a térségben. Ezt követik a geológiai értékek, amiből 3 db van és emellett fontos megemlíteni még a forrásokat, amelyből 2 db található itt.

Vannak olyan természeti értékek, amelyek több települést is lefednek. Ilyen az Ipoly és partja, a Natura 2000 területek, a Nemzeti Parkhoz tartozó területek és Ramsari területek.

92. ábra: Természeti értékek a térségben

Természeti területek jelentősége

A természeti értékek 46%-a helyi, 46%-a országos és 8%-a nemzetközi jelentőségű.

- Helyi jelentőségű értékek: az egyedi tájértékek, helyi védett területek
- Országos jelentőségűek: az ex lege védett területek, a Nemzeti Ökológiai hálózat elemei
- Nemzetközi jelentőségűek: a Natura 2000 területek és a Ramsari területek.

LXXXI/2.1.2 Turistaúthálózat és jelzésrendszer

A térségben számos turistaút található, a következőkben látható, hogy mely településen milyen utak futnak végig. Drégelypalánk közigazgatási területének déli részén halad át az országos kéktúra útvonal, amelynek egyik leágazása a várhoz vezet. Drégelypalánk központjából a várhoz vezet az „Apródok útja” tanösvény. Az „Örökségeink Útján” zöldút, melynek teljes hossza körülbelül 60 km keresztülmegy Drégelypalánkon (INT-02).

A 2A számú kerékpárút érinti a várat, azonban sajnos hivatalos kerékpárút nem visz be a községbe. A település erdeje az Ipoly Erdő Zrt. részét képezi és a kerékpározásra feltárt utak gyalogos és lovas közlekedésre is alkalmasak, azonban külön lovas utak nincsenek kijelölve Drégelypalánk területén (INT-03).

Nagyoroszin a Drégelyvár megállóhelytől induló turistaútvonal elvisz egészen a Drégelypalánkig Drégelyváron keresztül. Jelzése: vörös vonal. Diósjenőre a kék jelzést követve lehet eljutni. Hontra a zöldjelzést követve lehet eljutni. Zöld kerékpárjelzést követve Bernecebarátra lehet eljutni. Kék kerékpár jelet követve Diósjenőre. Létezik egy zöldút is, ami összeköti Nagyoroszit, Drégelypalánkot, Horpácsot, Pusztaberkit, Borsosberényt, Érsekvadkertet, Dejtárt, valamint Ipolyvecét. Kifejezetten lovas útvonalakról nem áll rendelkezésre információ (INT-04).

Hont

Zöld sáv, vagyis helyi jelentőségű túraútvonal indul az Ifjúsági Tábortól, mely elhalad a Kukucska-hegy mellett. Ennek az útvonalnak a jelölései a Kukucska-hegyig megfelelőek. Kék háromszög jelzés keresztezi ezt az utat, mely fölvezet az említett hegy csúcsára. További túra útvonalak: kék kereszt, mely az országhatárhoz vezet, sárga Máriaút jelzés, mely a Mária-út egy mellékága, biciklis útjelzés, mely a 2-es út melletti bicikliúton vezet, illetve a Kéktúra útvonala, mely a település határában halad el. Az Ipoly menti területeken és Csitárpusztához túraút nem vezet, ami hiányosságnak tekinthető.

A túrautak általában jól látható jelzésekkel ellátottak, több helyen pihenőhelyeket, információs táblákat is találni. Főleg a pihenőhelyek, padok, asztalok esetén találkozni olyanokkal, amik rossz állapotúak, de a táblák általában jól olvashatók. Az átkelést segítő lépcsők, ahol szükségesek, ki lettek építve, de sokszor a felhordott sár miatt nehezen járhatók.

Kerékpáros út a 2-es út mentén húzódik, jól elválasztva attól. Lovastúra útvonalakat, lovas közlekedés nyomait nem láttuk. A 2009. évi XXXVII. törvény (Etv.) 92. § (1) és (2) alapján az erdőgazdálkodó egyetértésével az erdészeti hatóság köteles lovalgút kijelölni.

Több turistaútvonal is érinti a területet. A piros jelzésű érinti Horpácsot, Ipolyvecét és Patakot is melyek a turisztikailag fontosabb kiindulási pontokból más, hasonlóan fontos pontokig terjedő és a tájegységeken általában keresztülvezető turistautak, „vándorutak” jelölésére szolgál. A Via Margaritarum (Gyöngyök Útja) zarándokút egy folyamatosan járható, jelzett útvonal, mely szintén Horpácson fut végig. Lelki ívét az útvonalon található történelmi és szent helyek, ill. Az élet gyöngyei elnevezésű elmélkedési füzér adják. A jelzés általában fehér alap nélkül kerül felfestésre. A Mária-út gerince turistaútvonal Patakot érinti. Az „Örökségeink Útján Zöldút” mind a három települést érinti (INT-05).

Ipolyvecén átmegy az országos kerékpárút törzshálózat (lila), Horpácson és Patakon pedig térségi jelentőségű kerékpáros nyomvonal (zöld) található (INT-06).

Ezek mellett vannak ösvények és földutak, melyeken lehet kerékpározni, ezek az MBT jellegű utak. Az ösvények különböző meredekségűek. A három településen csak zölddel jelzett utak vannak, melyek 3-7 %-os meredekségűek. Nincs felezővonal a jelzett utakon a vizsgált térképen, ezért a földút osztálya ismeretlen (INT-07).

Némely szálláshelyen lehet lovakkal is megszállni, de lovas túraútvonalakról semmilyen információ nincs a területen.

A térségben megyei, regionális túraútvonalak helyezkednek el, amelyek útvonala megegyezik az „Örökségeink Útján” található zöldútéval. A zöldút felfűz valamennyi település értékei közül néhányat, azonban nem érint minden értéket. Így például a Szondi-hársfasort, az annak a végén lévő kopjafát és haranglábat és az Árpádházi Szent Erzsébet templomot sem. Bár általánosságban elmondható, hogy a zöldút könnyen járható, de akadnak nehezen közlekedhető részek is például várhoz vezető utolsó másfél kilométeren 219 méteres szintkülönbség van. Kisgyermekkel az út nehezen tehető meg. A turistautak gyengesége még a kitáblázottságuk, mely valamennyi településen problémát jelent. Ennek ellenére online könnyen megtalálhatóak. A burkolt utak kerékpározásra alkalmasak. A települések belterületén sok helyen az autót mentén fut a zöldút, elsősorban a járdán, azonban vannak olyan szakaszok, ahol hiányoznak, ott magán az úton lehet haladni. A burkolat a belterületeken többnyire aszfalt, amelynek állapota nagyrészt megfelelő, de előfordulnak murvás vagy burkolat nélküli szakaszok is, amelyeknek állapota kifejezetten rossz. Például Drégelypalánkon a Sáferkúttól az út a Nomád-tábor és a községe felé földúton, ösvényen és kis szakaszon murvás úton fut egészen a Rákóczi út találkozásáig vagy Nagyoroszi egyes erdőben fellelhető értékeinek megközelítéséhez használt utak.

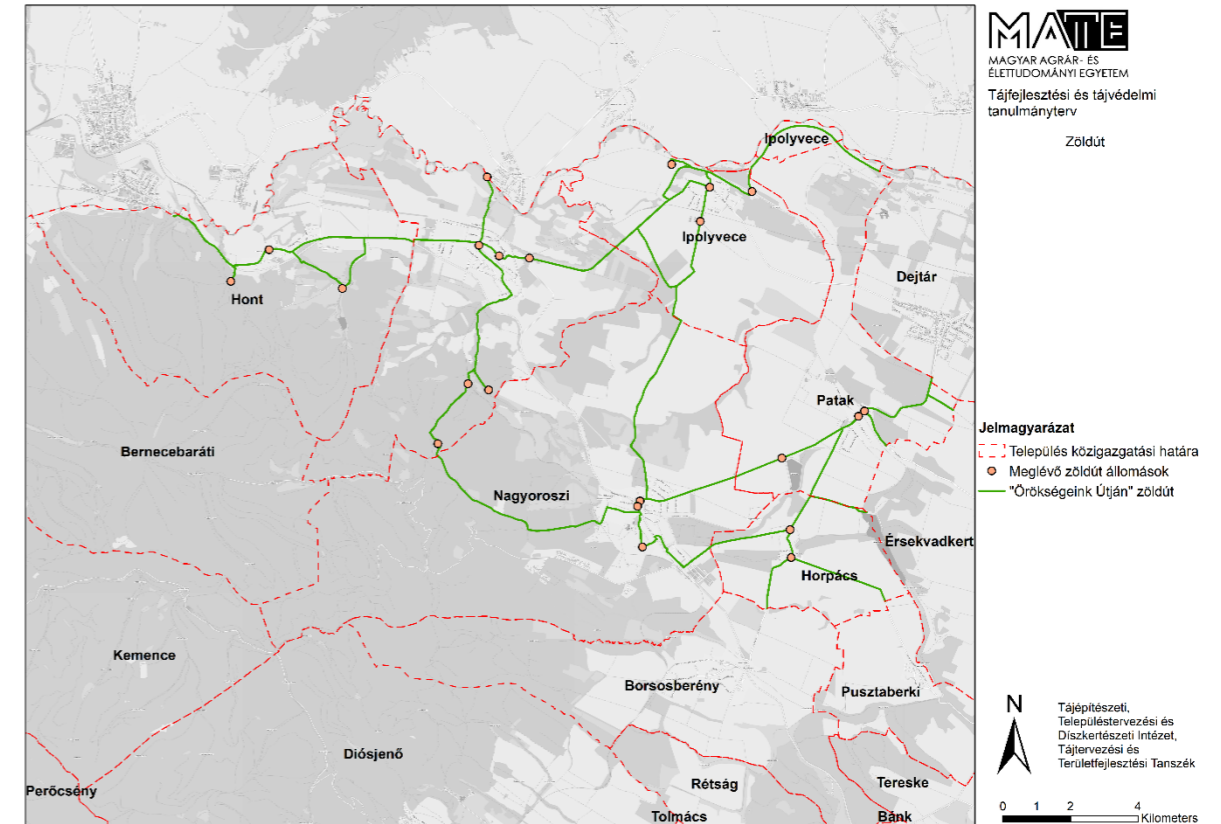
Sok helyen konfliktust szül a zöldút és a forgalmas gyorsforgalmi autót találkozása. A főutat nagy forgalom jellemzi emiatt nem olyan biztonságos a zöldúton való közlekedés. Ehhez hozzátartozik sok helyen a járdák és a gyalogos átkelőhelyek hiánya.

Drégelypalánkon nincs olyan parkolóterület, amely nagy létszámú közönséget, turistacsoportot tudna kiszolgálni. Kijelölt pihenőhely sehol nincs a községen, ahol a túraútvonalon haladók vagy a településre érkezők pihenni tudnának. Honton a település méretéhez képest nagy befogadóképességű parkoló a Honti Ifjúsági Vendégház szomszédságában található. Ennek területe nagyjából 550-600 m², így körülbelül 40 db személyautó befogadására képes. A parkolóból zöld jelzésű turistaút indul a Kukucska-hegy irányába. Nagyorosziban összesen 3 nagyobb parkoló található. Burkolatuk általában murva, de akad gyepes felületű parkoló is. Horpács központi részen található egy parkoló, ami nincsen megfelelően kiépítve, kavicsos és saras. Ipolyvecén és Patakon nincs egy nagyobb parkoló sem.

Kijelölt kerékpárút nincs Drégelypalánkon, ezért kerékpáros pihenőhely, kerékpártárolóval, ivókúttal, pumpáló lehetőséggel sem található itt. Ez mindenképp hiányzik a településről, hiszen az egészséges, környezettudatos gondolkodás előtérbe helyeződésével a kerékpározás is egyre népszerűbbé válik. Honton keresztül kerékpárút vezet, mely Parassapusztától indul, ezt követően Honton betér a településre, ahol az Ipoly utcán fut, majd annak végén ismét a 2-es főút mentén halad Drégelypalánkig, ahol véget ér. A Honton belüli szakasz az Ipoly utca autópályáját használja, nincs külön kerékpárút vagy sáv. Az út mellől hiányoznak a kerékpártárolók, pihenőhelyek, kerékpáros információs táblák és hiányos a szegélyező fasor is Hont és Drégelypalánk között, mely árnyékot biztosíthatna nyáron a biciklisták számára. Nagyorosziban, Horpácsban, Ipolyvecén és Patakon hasonló hiányosságokkal, problémák fordulnak elő a kerékpáros infrastruktúra terén.

LXXXI/2.1.3 Meglévő zöldút adottságai

Az Örökségeink Útján Zöldút (93. ábra) egy közel 60 km-es turisztikai útvonalhálózat, melynek létesítésekor a fő használói célcsoportok a bakancsos, kerékpáros és lovas turisták, a horgászok, illetve a madarászok voltak. A zöldút 10 Nógrád megyei településen fut végig, így a vizsgált térség településein is. 2006-ban a Sugárkankalin Turisztikai Egyesület hozta létre az utat. Évenként megrendezik az "Örökségeink Útján" kerékpártúrát, amelyen idősebbek, fiatalabbak, családok, szülők, gyermekek is részt szoktak venni. Az Örökségeink útján Zöldutat nagyon kevés ember használja. Terepi bejárásunk során nem talákoztunk egyetlen egy túrázóval sem. Ennek oka lehet az, hogy nagyon kevés információ szól a zöldútról, nem megfelelően van kitáblázva és a helyi közösség körében sincs népszerűsítve.

93. ábra: Az "Örökségeink Útján" zöldút vizsgált szakasza (forrás: <http://sugarkankalin.hu>, saját szerkesztés)

a) Vonalvezetés

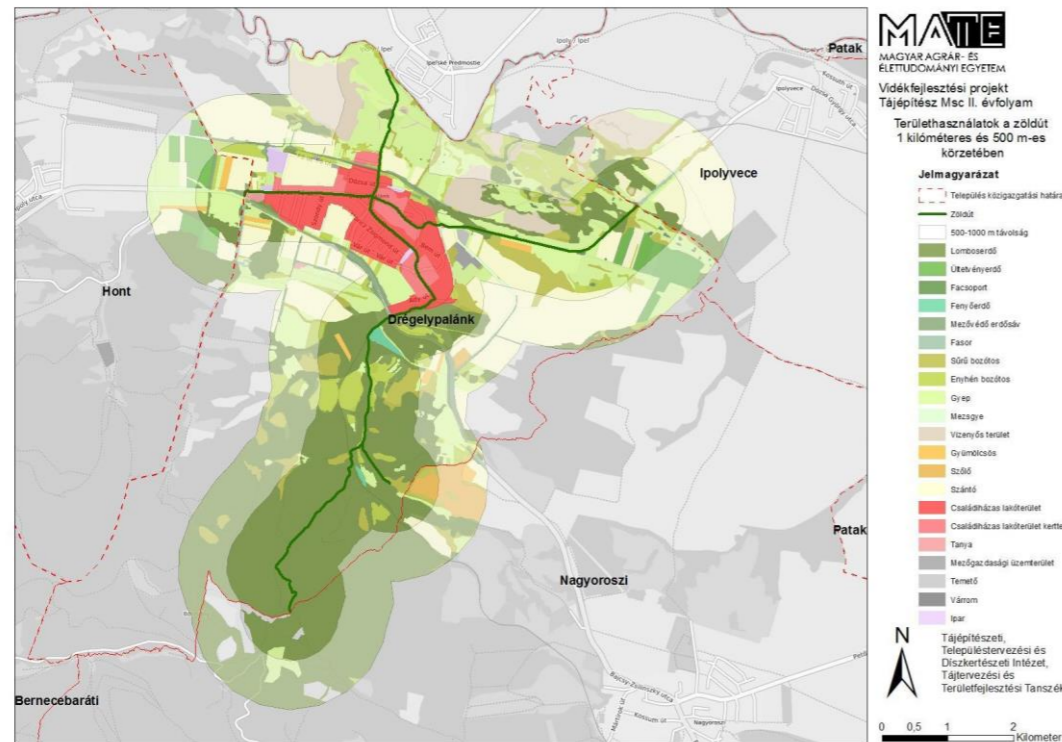
Drégelypalánkot Ipolyvecéről, Hontról és Nagyorosziról is el lehet érni. Ipolyvecéről a zöldút a 22101 sz. útról a 2 sz. főútra csatlakozik be. Nagyoroszi felől a vártól túraútvonalon keresztül lehet a Sáferkúthoz eljutni, amely utána a Hévíz-patak mentén fut tovább. A település belterületének határához érve bekapcsolódik a Rákóczi útra és halad tovább egészen a község központjáig. A Sáferkúttól egy leágazás vezet a Nomád tábor felé. A Fő útról a Honti úton keresztül Ipolyhídvég felé egy leágazás van. A 3 útvonal és egy leágazás a Fő út és a Honti út kereszteződésénél találkozik.

b) Útburkolat

A település belterületén végig az autópályát mentén fut a zöldút, elsősorban a járdán, azonban vannak olyan szakaszok, ahol hiányozik a járda, ott magán az úton lehet haladni. A burkolat a belterületen beton és aszfalt, amelynek állapota megfelelő, azonban például a Rákóczi út egy szakaszán nagyon rossz minőségű. A Sáferkúttól az út a Nomád-tábor és a község felé földúton, ösvényen és kis szakaszon murvás úton fut a zöldút egészen a Rákóczi út találkozásáig.

c) Kapcsolódó területhasználatok

A vártól egészen a belterület határáig elsősorban erdőterületek, kisebb gyepterületek mentén fut az út. Az 500 méteres körzetében, a Nomád tábor közelében szőlőtermő terület fekszik. Az Ipolyvece felőli szakaszon gyepterületek, kisebb erdősávok, mezőgazdasági területek és egy sávban gyümölcsös határolja. A Hont felé vezető szakaszon kisebb szántóterületek, ipari terület és gyümölcsös mentén fut. Ipolyhídvég felé szántóterületek, gyeperes területek és kisebb facsoportok határolják az utat. (94. ábra)

94. ábra: Kapcsolódó területhasználatok 1 km-es és 500 méteres körzetben

d) Útmenti növényzet

A külterületi szakaszon cseres-kocsánytalan tölgyes, kisebb akácos és a patak mentén égeres mentén fut a zöldsút. A belterülethez érve a patak menti zöldsáv, gyeperes, cserjés fut az út mentén. A Rákóczi úton gyeperes árok, néhány helyen kisebb facsoportok vannak. A Kossuth utcán a lakóházak előtereiben lévő növényzet van az útmentén, cserjék, fák és gyeperes részek is vannak. A Honti út mentén az árok növényzete alkotja a közterület növényzetét. A Fő út mentén ugyanúgy az árok menti növényzet jellemző, kisebb fasorok találhatóak itt.

e) Kereszteződések, utak forgalma, biztonságosság

A zöldsutat keresztezi háromszor a vasút, kétszer a belterület határán kívül, itt nincs sorompó, egyszer a belterületen, ahol viszont van. Különszintű csomópont van a 2. sz. főút és a zöldsút kereszteződésénél. Az északi, belterületi szakaszokon, a Fő úton az áthaladó gépjármű forgalom miatt nagy forgalom jellemző.

A belterületen a Rákóczi úti szakaszon van járda, azonban a Kossuth utcára ráfordulva eltűnik, így csak a gépjárműforgalmat is kiszolgáló úton lehet haladni. Az utca nem bonyolítja le nagy forgalmat, de így sem a legbiztonságosabb a közlekedés rajta. Az út ezután a Honti útra kanyarodik, ahol ugyancsak hiányzik a gyalogos közlekedésre alkalmas felület, viszont ez a szakasz már jóval nagyobb forgalmat bonyolítja le, hiszen a 2. számú főútról ez Drégelypalánk elsődleges megközelítési lehetősége. Az autók mellett a teherautó forgalom is jelentős. A Fő úton végig lehet járdán közlekedni.

Az egész településre jellemző a gyalogos átkelőhelyek hiánya, ami miatt nem biztonságos az átkelés az utakon.

f) Meglévő pihenőhelyek, útjelzések, műtárgyak

Állomások: drégelyi vár, Sáferkút, Nomád tábor, község központja, Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központ, Csadó-tanyai madármegfigyelő.

A drégelyi várnál információs táblák és ülőfelületek találhatóak. A Sáferkútnál ülőfelületek, információs tábla, tűzrakóhely, forrás, mint ivó lehetőség és WC is van. A Nomád tábornál elsősorban táborozásra alkalmas hely van kialakítva, sátorozóhelyekkel, információs tábla, fedett pihenőhely, tűzrakóhely is van itt. A község központjában lévő állomáson kizárólag információs tábla van, amely bemutatja Drégelypalánk értékeit, emlékeit, ülőfelület itt nincs (26. fénykép).

26. fénykép: Információs tábla és útjelző tábla Drégelypalánkon

A Kiállítótér egy turisztikai központ, tehát egy meghatározott díj ellenében kiállításokat lehet megtekinteni és különleges, népi hagyományokat bemutató programokon lehet részt venni. Az utolsó állomás a Csadó-

tanyai madármegfigyelőhely, amely útmenti pihenőhely is egyben, ülőfelületekkel és információs táblával. A község belterületén útjelző táblák mutatják az irányt és távolságot a főbb látnivalók és a Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központ felé. A belterületen nagyon hiányoznak olyan komplex pihenőhelyek, amelyek mind a gyalogos, mind a kerékpáros és a gépjárművel érkező turistákat ki tudja szolgálni.

Nagyoroszi

a) Vonalvezetés

A jelenleg működő zöldút Nagyoroszitól 4 irányba fut a 4 égtáj felé, a nyugati - ami a főúttól nyugatra fekszik, a keleti - ami a főúttól Keletre fekszik, a déli - ami a településtől Délre fekszik, illetve az északi - ami településtől Északra fekszik. A nyugati zöldút a településen belül ágazik le a 2-es főútról a Kossuth utcán nyugati irányba, a Nagyoroszi-patak mentén. Először Délnek fordulva a Mártírok útján keresztül Drégelyvár vasútállomásig, majd ismét Nyugatnak tart és egészen a Börzsönyig vezet. Az erdőbe érve fokozatos szintemelkedésre és íves Északra tartásra számíthatunk Drégelyvár irányába.

Az itt következőkben készülhetünk nehezebb terepre, több szintemelkedésre, valamint nehezen járható utakra. Ez a szakasz “nagyon nehéz út” minősítést kapott. A térséget érintő zöldút egyetlen ilyen minősítést kapott szakasza itt található. A keleti zöldút a Szentháromság térnél ágazik le Keletre, a Petőfi útra és Patak települést célozza egyenes vonalvezetéssel. Az északi zöldút a Szentháromság térnél Északra ágazik le névtelen útra és Ipolyvecéig vezet folyamatos Északra tartással enyhén kanyargós vonalvezetéssel. A déli zöldút a 2-es főútról indulva a Béke útnál tér le Nyugatra, majd hirtelen délre fordul a Kálvária irányába névtelen úton. A látványosság után Keletnek veszi az irányt a Dózsa György úton és ismét keresztezi a 2-es főutat. A Dózsa György úton haladva a beépítések előtt a terepviszonyoknak köszönhetően gyönyörű látvány nyílik Nagyoroszi településére (1. ábra). A Pinceroson DK-i irányban fordul ívesen, majd a Lehel téren keresztül befut az Úttörő útra, ahol Keletre fordulva vezet egészen Horpácsig. A zöldút ezen szakasza szintén “nehéz út” minősítést kapott, bár egyenletes vonalvezetéssel sík területen fut végig.

b) Útburkolatok

A zöldút 2-es főúton vezető szakasza jó minőségű, aszfalttal ellátott minden esetben. A nyugati zöldút településen elhelyezkedő szakasza aszfaltozott, rossz minőségű. Drégelyvár vasútállomást követően földúttá alakul át, majd, amikor találkozik a kék jelzésű turistaúttal visszatér az aszfalt.

A keleti zöldút teljes szakasza aszfaltozott, közepes minőségű Patak településig. Az északi zöldút településen elhelyezkedő szakasza közepes minőségű, aszfalttal burkolt, a külterületi pedig földút. A déli zöldút Béke úti szakaszának kezdete aszfaltozott majd hirtelen megszűnik a burkolat és földúttá alakul. A kálváriát csak földúton lehet megközelíteni. A Dózsa György út kezdeti szakasza szintén burkolat nélküli.

A 2-es főúthoz közeledve megjelenik az aszfalt, ami rossz minőségű. A Pincesor szórt burkolatot visel. A Lehel tér aszfaltozott egészen az Úttörő útig, aminek teljes szakasza földút.

c) Kapcsolódó területhasználatok

A zöldút első szakasza Horpács és a Nagyorosziban található Lehel tér közötti szakasz. A településhatártól nézve szántók mellett halad az út egészen a belterület határig, majd onnantól családi házas területen folytatódik egyik oldalról, a másik oldalon pedig egy védelmi rendeltetésű erdő határolja el egy gazdasági területtől. A Lehel tértől az út lakó-, gazdasági-, fás-cserjés- és kis kiterjedésű erdőterület mellett halad a 2-es főúttal párhuzamosan a belterületen. Az zöldút a főút túloldalán folytatódik a Dózsa György úton, ahol eleinte lakó, majd gyepek és erdőfoltok határolják. Az út végén északra fordul a zöldút, ahol egy erdőben halad (ahol a Kálvária is található) egészen a temetőig és a mellette található gyepekig, illetve a Béke útig. Itt újra családiházas területen halad az út és szét is válik. Innen egyik fele a Kossuth út irányába szintén családiházas területen megy keresztül, ahol a kertek végében egy erdősáv húzódik a Nagyoroszi-patak miatt. A Drégelyvár vasútállomástól Drégelyvár irányába a Börzsöny nagy kiterjedésű erdőterületein halad a zöldút. A településhatárhoz mérve nagyjából félúton egy nagyobb fás-cserjés terület található.

A szétválás másik fele tovább halad a főúton családiházas- és gyepterületek mellett a Szentháromság térig. Ezután szintén kettéágazik. A Petőfi úton Patak irányába a belterület határig családiházas területen halad. Majd nagy kiterjedésű szántók és kisebb gyepek és erdőfolt szegélyezi. Az úton kétoldali fasor is található. A településhatárnál közvetlenül az északi oldalon egy nagy gyümölcsös is található. A Szentháromság téri szétágazás másik fele északra halad Ipolyvece irányába, eleinte lakó- és mezőgazdasági üzemi terület (majorság)veszi körül, majd egy szakaszon változatos struktúrában erdő-, gyepek- és fás-cserjés területek. A településhatárig nagy kiterjedésű szántók, gyepek és egy gyümölcsös, illetve a településhatár mellett egy erdőfolt veszi körül.

A leggyakoribb külterületi területhasználat a szántó és az erdő. Ez alapján az út nyugati erdős része nagyon más karaktert mutat az északi és a keleti részekhez képest. Belterületen a családiházas lakó volt a leggyakoribb területhasználat.

d) Útmenti növényzet

A Horpácsról Nagyoroszi belterületéig tartó szakasz mentén cserjés foltok találhatóak, melyek fő fajtái a *Rosa canina*, *Prunus spinosa*, *Cornus sp.* és a *Crataegus* fajok, fűfélékkel és évelőkkel kiegészítve. A belterületen a rendezett kertek növényállománya és a közterületi fásítás és védelmi fásítás található. A Lehel téren egy szép *Tilia* “erdő” figyelhető meg. A kertek növényalkalmazásában gyakori elemek az örökzöldek (a középhegységi klíma miatt): *Thuja sp.*, *Picea sp.* stb. A Mikszáth Kálmán utca után egy fás

területen halad végig az út a főútig. Az út túloldalán a Dózsa György utcában a kertek növényállománya nem jelentős az utcáról nézve. Majd az út végétől vadszederral benőtt részen halad az út egészen egy erdőig, ahol a Kálvária is található. A Kálvária két oldalán egy fasor húzódik nagyon idős *Tilia* fajokból. Az erdő után egy szárazabb gyeppel találkozhatunk és a temető, majd a falu egyik központi része *Picea* és *Betula* fajokkal. A Kossuth utca mentén összefüggő fasor nem található, helyenként gyümölcsfák és *Ligustrum* sövények vannak. Itt a kertekbe is jó belátás nyílik. A Drégelyvár vasútállomástól erdőn vezet az út. Eleinte gyomfajok szegélyeznek (*Fallopia japonica*) majd akác és néhány nyár lesz a meghatározó. Az akác elég hosszú szakaszon található, majd a várhoz közeledve átveszi az uralmat a honos tölgyes, a térszín emelkedésével elegyesen bükkal.

A Kossuth utcai elágazásnál a patak menti növényzet figyelhető meg, mely nyaraktól, fűzekből áll többnyire. Majd a könyvtár előtti park növényzete szegélyezi az utat, mely *Pinus nigra*-kból és *Tilia* fajokból áll. A Szentháromság tér menti növényzet idős egyedekből áll, a templom előtti fasor *Picea abies* egyedekből áll, míg a másik oldalon több fiatalabb *Tilia* található. Patak irányába továbbhaladva szintén a kertek növényállománya meghatározó, itt fasor nincs. A belterületet elhagyva eleinte akác mezsgyék szegélyezik az utat és választják el a szántóktól, majd egy rendezetlen és hiányos *Populus* fasor vezet egészen a másik településig. A fák nem egyesével, hanem csoportokban állnak és köztük vadrózsás tőviskések találhatók.

A Szentháromság térről Ipolyvece irányába tartó út mentén eleinte kertek rendezetlen szegélyei láthatóak: kerítésbe nőtt fák és liánnövények. A Majorság területét szélesebb mezsgye határolja el az úttól. Ennek fő fajai a *Populus*-ok és a szeder, vadrózsa. Ezután egy erdő következik, majd gyepek és szántók szegélyezik az utat. A településhatárhoz érve egy nemesnyaras ültetvény található.

Összességében a Drégely vár felé haladó szakasz növényzete sokkal természetesebb és esztétikusabb is, mint a többi része. Máshol sok a gyomnövény és a rendezetlen terület.

e) Kereszteződések, utak forgalma, biztonságosság

Horpács felől indulva az Úttörő úton érünk el a Lehel térig. Az Úttörő út nem bonyolít nagy forgalmat, mezőgazdasági területek, erdő mellett halad el (27. fénykép). A Lehel tere kanyarodva egy lakóházak, zöldfelület között elhaladó kis forgalmú útra térünk. A Lehel tér Nagyoroszi főútjával párhuzamosan halad, általában csak a lakóházakhoz érkezők közlekednek itt. A zöldút eddig említett két útja autós forgalmat bonyolító úton halad, járda nélkül.

A Lehel tér - Mikszáth út kereszteződésében, szintén a lakóházaktól elinduló, a főútra kikanyarodó és a főútról letérő forgalom jelenik meg, nincs nagy átmenő forgalom. A Lehel tér után egy gyalogos útra

térünk rá, ahol zöldfelületen halad keresztül a zöldút egészen Nagyoroszi főútjáig. A főút, vagyis Felszabadulás útja és a gyalogos út kereszteződésénél több konfliktus is megjelenik. Egyrészt a nagy forgalmú főúton nincs gyalogos átkelőhely, másrészt a főút túloldalán szintén egy gyalogút haladna tovább a részűn keresztül, ami az elgyomosodás miatt nem használható. Egy kis kerülővel lehet újra visszatérni a főútra a Dózsa György úton keresztül, de ehhez a főút egy kis szakaszán kell sétálni, ahol szintén nincs járda.

27. fénykép: Úttörő út (forrás: saját készítésű)

A zöldúton a Dózsa György út visz el egészen az erdőig, itt nincs jelentős forgalom, szintén a helyi lakosok jönnek ide, esetleg a kálváriát megtekintők, de a helyszíni bejárásunk alkalmával nem találkoztunk senkivel. Az erdőben, kissé rejtetten találhatjuk meg a kálváriát, ide már autók nem tudnak eljutni. A kálváriától a Béke útig zöldfelületen sétálunk végig, nagyobb részén gyalogosok számára megközelíthető szakaszon. A Béke út egy közepesen forgalmas út, ami a főútra rátérve szintén a gyalogos átkelőhely hiányának konfliktusát hordozza, emellett esztétikailag nem szép látvány a főút.

A zöldút főúti szakaszán ágazik ketté az egyik irány a Kossuth utca, a másik a főúton kicsit tovább haladva a Szentháromság tér. A Kossuth utcai szakasz a Mártírok útjára kanyarodva elér a Drégelyvári vasútállomáshoz. Az előbb említett utcákon nincs nagy forgalom, a vasútnál jelző lámpa van kihelyezve. A Mártírok útján végig haladva, a vasúton átérve kezdődik egy erdei szakasz, amelyen a Drégely várához jutunk el, ami már Drégelypalánkon található. Az erdőben vezető útvonal esztétikailag szép, és nincs is forgalom, túrázók, motorcross-ok, bringások jelenhetnek meg időnként.

Visszatérve a főúti elágazódáshoz a Szentháromság tér felé haladva hídon átkelünk a Nagyoroszi patakon és a járda is megjelenik. Nagyoroszi legforgalmasabb kereszteződése a főút és a Szentháromság tér találkozása, mivel itt mindkét út nagy átmenő forgalmat bonyolít (6. ábra). A Szentháromság térnél a zöldút kettéágazik egy névtelen földút felé és a Petőfi út felé. A földút a templom mellett halad el, valamint Ipolyvece és Nagyoroszi települését köti össze, forgalma nem jelentős, ezen a szakaszon nincs járda. A zöldút másik szakasza a Petőfi úton halad, ami egy jelentős forgalmú út, mivel ez az út köti össze Nagyoroszi Patak településével.

Összegezve, Nagyoroszi településén 12 kereszteződésen 11 útszakaszon halad át a zöldút. Kis forgalmú útszakaszból 7 db, közepes forgalmú útszakaszból 1 db és jelentős forgalmú útszakaszból 3 db található a Nagyorosziban haladó zöldúton. Konfliktusokat okoz a forgalmas főúton található szakasz.

A zöldfelületen keresztül haladó és a kisforgalmú, családi házas utakon biztonságos a zöldút, viszont a főúton haladó szakaszai veszélyesek a nagy forgalom, a járda és gyalogos átkelőhely hiánya miatt. Emellett nem tekinthető biztonságosnak az erdő területeken áthaladó szakasza sem a zöldútnak, ahol sűrű növényzet, keskeny ösvény található. Szintén nem biztonságos a szegregált területeken áthaladó szakasza a zöldútnak.

f) Meglévő pihenőhelyek, útjelzések, műtárgyak

Nagyoroszi településén egyetlen egy tájékoztató táblát helyeztek el a Drégelyvár vasúti megállónál (28. fénykép). A táblán kívül több tájékoztató jelzés is elhelyezésre került itt, mely a Drégelyvár elérhetőségét mutatja. Kiepített pihenőhelyek nincsenek a zöldút mentén. Útjelzések csak a Drégelyvár vasúti megállónál, illetve a kálváriánál találhatók. A 2-es számú főúton található egy híd, mely a Nagyoroszi-patak felett halad át, közúti forgalom áthaladására szolgál. Helyszíni bejárásunk során megfigyeltük, hogy a zöldút mentén több helyen illegális hulladéklerakat van, de hulladékgyűjtők nincsenek a zöldút mentén kihelyezve.

28. fénykép: Drégelyvár vasútállomási tájékoztató tábla (forrás: saját készítésű)

Hont

a) Vonalvezetés

A vizsgált, északnyugati szakasz Hont község közigazgatási határain belül húzódik, a zöldút határmenti északi végétől Drégelypalánk közigazgatási határáig, összesen körülbelül 8,5 km hosszan. A zöldút aszfaltozott, kerékpárútként funkcionáló része a település külterületén a 2-es út mentén halad egy gyepesített nyílt árokkal, illetve helyenként korláttal elválasztva a főúttól. A belterületen végig a község főutcáját, az Ipoly utcát követi. Hont közigazgatási határán belül két leágazás is található a zöldúton. A rövidebb, egy körülbelül 350 méter hosszú turistaút, melynek célja Hont egyik fő természeti látványossága, a 'Honti-szakadás', amit több tanösvény-tábla ismertet. Az útvonal itt zsákutcában ér véget, melynek lezárását a szakadék vízesése képezi. A zöldút fő nyomvonalának másik lefűződése a község egyik turisztikai csomópontjához, a Csitári-forráshoz és Kutyika-kegyhelyhez, illetve a Csitári-majorhoz vezet, mely településrész így a szakrális és falusi turizmus kiemelt helyszíne a térségben. A zöldút ezen kitérője a 2-es úttól a kápolnáig és majorságig aszfaltozott úton elérhető, közvetlenül a faluba azonban csak egy erdei földút vezet vissza, mely nem alkalmas országúti kerékpárral való közlekedésre. Körtúra tehát csak gyalogosan tehető a zöldút vizsgált szakaszán.

A belterületen haladó zöldút-szakasz által érintett tájértékek keletről nyugat felé haladva: egy út menti kereszt a Tsz-majortól északra (melyet részben egy túlnőtt cserjesáv takar), az Ipoly utca 5. alatt található lakóépület, mely a népi építészet szép példája, az Ipoly u. és a Rákóczi Ferenc u. találkozásánál található kőkereszt, egy Mária-szobor, a világháborús emlékmű Hont polgármesteri hivatala mellett, az Ipoly utca 61. alatt található, egyedi tájértékként számon tartott lakóépület, valamint a Nepomuki Szent János-szobor. Ugyan nem közvetlenül az út mellett található tájelemek, de a vizuális kapcsolatoknak köszönhetően a zöldút látványosságait gazdagító értékek a község barokk kori római katolikus temploma, a Parassapuszta felé vezető útszakaszcól látható mocsárrétek, illetve a Parassapusztán található boltíves vasúti kőhíd is. A zöldút kiemelt pihenőpontjának tekinthető az Ipoly utcán található játszótér, ahol egy információs tábla is helyet kapott átfogó tájékoztatást nyújtva a zöldút értékeiről, útvonaláról. Ezen kívül a vizsgált szakaszon még Parassapusztán, a mocsárrétek környezetében és a fent említett Honti-szakadékhoz vezető tanösvényen helyeztek ki ismeretterjesztő táblákat a zöldút mentén. A faluban ezeken felül több ponton került elhelyezésre hasonló információs felület, melyek például az egykori földvárnak, vagy a megszűnt vasútállomásnak állítanak emléket. Ezek a tájékoztató pontok azonban nem állnak közvetlen kapcsolatban a jelenlegi zöldút nyomvonalával.

A vizsgált zöldút-szakasz vertikális vonalvezetését tekintve elmondható, hogy a kerékpáros közlekedésre alkalmas útvonal alapvetően sík. Enyhe lejtés főleg a belterület keleti részén érzékelhető, két rövidebb, közepes lejtésű útszakasszal az Ipoly utca 3. és a játszótér környékén. A Honti-szakadéknál, illetve a Csitári forrástól a falu felé vezető gyalogos útvonalon ezzel szemben változatosabb a domborzat, rövid erőteljesebb emelkedőkkel.

b) Útburkolatok

Az Örökségeink Útján Zöldút öt szakaszra bontható (95. ábra), melyek szerint az útburkolatok vizsgálatra kerültek: a 2-es főút mentén Hont és Drégelypalánk közti, a Parassapuszta és Hont közti szakasz, a Csitárhoz vezető, illetve az erdei szakaszok (a honti-szakadékhoz vezető út és a Csitártól a Vár-hegy erdejében vezető út).

A 2-es főút menti szakasz (1880 méter) aszfalt burkolatú, funkcióját tekintve kerékpárút is, állapota megfelelő. A Csitárhoz vezető rész (1180 méter) egysávos autót is, a környező gyepek jelenléte okán földművelési tevékenységek során valószínű, hogy mezőgazdasági gépek is használják, ami szennyezés felhordását eredményezheti az útra. A Csitár kedvelt turisztikai célpont, így számottevő autóforgalomra érdemes számítani. Az út igen keskeny, de aszfalt burkolatú, állapota a helyenként megjelenő repedésektől eltekintve megfelelő. A majorságtól a 2-es útra vezető erdei szakasz (1280 méter) földút, valószínűleg azt is használják mezőgazdaságban, erdőgazdálkodásban dolgozó gépekkel.

A zöldút Hont településen belüli része (1955 méter) a Tsz majortól kezdődik és az Ipoly utca átellenes végéig tart. A Csitár felől érkező kitérőszakasz az Ipoly utca 14.-nél csatlakozik a főútvonalra. A községen belül épp az Ipoly utca 14.-től kezdődően van burkolt gyalogút, előtte az autóúton vagy mellette, a gyepon kell a gyalogosoknak közlekedni. A járdák állapota csak részben kielégítő, a burkolattípusok rendkívül

95. ábra: A Örökségeink Útján Zöldút szakaszai (alaptérkép: OpenStreetMap, saját szerkesztés)

vegyesek, vannak szakaszok, ahol az autóút mind a két oldalán gyalogút van, van, ahol csak a bal vagy csupán a jobb oldalon. Beton, beton járdalap és aszfalt váltják egymást, szegély és vízvezetés csak szakaszokban látható.

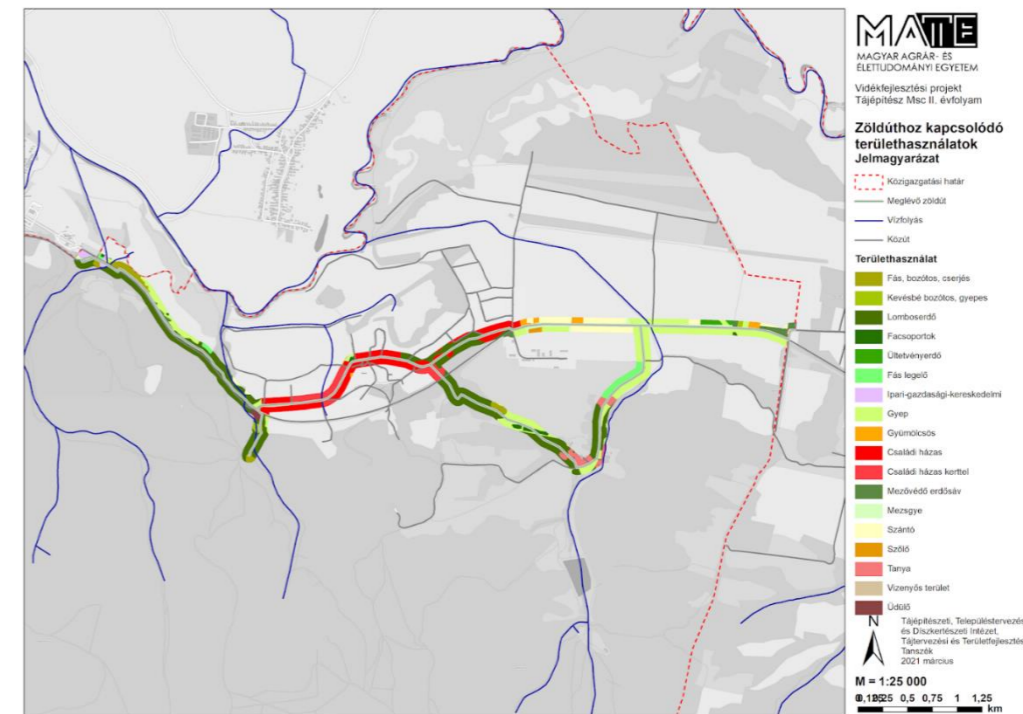
Hontot elhagyva a 2-es út rézsűje alatt folytatódik a zöldút, ahol a Drégelypalánk-Hont közti szakaszra is jellemző aszfaltút tér vissza, megfelelő állapottal és kerékpárút funkcióval. 765 métert tesz meg a zöldút a 2-es út szintje alatt, majd visszakapcsolódik rá, egészen Parassapusztáig. Egy békaterelő műtárgy után átkelési lehetőség adódik a főúton, majd Parassapusztán véget ér az útvonal 805 méterrel később.

c) Kapcsolódó területhasználatok

A meglévő zöldúthoz kapcsolódó területhasználatok az út menti 50 méteres, úgynevezett pufferterületen kerültek meghatározásra. Ez képet ad arról, hogy ma milyen területeken haladnak át a zöldutat használók.

A környező területhasználatok túlnyomórészt a különféle erdők, leginkább lombos erdők (32%), ezt követik a gyepek (22%) majd Hont lakott területei (14+5%), végül a szántók (6%). A további területek együttes aránya 21%, külön nem számottevők.

A zöldút honti szakaszának hossza 8475 méter. A felsorolt arányok szerint a zöldút használója 2712 métert tesz meg lombos erdőben, 1864,5 métert gyepekben, 1610,25 métert lakott területen, 508,5 métert szántón és 1779,75 métert egyéb területhasználatok között. A lombos erdők a beépített területek szomszédságában találhatóak, míg a gyepek a településtől távolabb esnek. (96. ábra)

96. ábra: Környező területhasználatok, Hont

d) Útmenti növényzet

Az út menti növényzet sok esetben utak melletti degradálódott területeken találhatóak, főutak mentén nagyobb zavarással, így az inváziós növények megjelentek. Kisebb forgalmú utak esetén a térségre jellemző flóra található. Tájképvédelmi szempontból az átlátást gyakran akadályozta a buja növényzet.

e) Kereszteződések, utak forgalma, biztonságosság

A Hont-Drégelypalánk szakaszon elválasztott kerékpárúton halad a zöldút a 2-es számú főút mentén. Ezen a szakaszon csak két helyen keresztezi mezőgazdasági területekhez vezető bekötőút a zöldutat, amiken csak eseti forgalom várható, más útkereszteződés nincs. A szakasz közepén keresztezi a Csitár-patak a zöldutat, itt acélszerkezetű gyaloghídon van átvezetve a zöldút. Ezen a helyen ágazik le a Csitár-szakasz, azonban a kerékpárút és a Csitár-majorhoz vezető út között nincs megoldva a biztonságos átközlekedés. A 2-es számú főúton folyamatos erős kamion és személygépjármű forgalom van.

A Csitár-szakaszt négy helyen érinti mezőgazdasági dűlőúttal való kereszteződés. Ezen az úton időszakosan közepes személygépjármű forgalomra, és esetenként mezőgazdasági gépek közlekedésére kell számítani.

Az Erdei-szakasz burkolatlan földút, gépjármű forgalomra vagy forgalmas kereszteződésekre nem kell számítani.

A Hont településen belüli szakaszon alárendelt belterületi utak keresztezik az Ipoly utcán haladó zöldutat. Az Ipoly utcán (mint a település fő utcáján) jelentős gépjármű forgalomra lehet számítani.

A település határától a Parassapuszta-Hont közötti szakaszon ismét elválasztott kerékpárúton halad a zöldút, szintben is elkülönülve a főúttól, így nincsen keresztező forgalom ezen a szakaszon. Parassapuszta határában a kerékpárút át van vezetve a főúton, és a déli oldalon halad tovább. Itt számolni kell a főút erős teher- és személygépjármű forgalmával. Az átvezetés után egy patak fölött halad át a kerékpárút, itt ismét acélszerkezetű híd található. A kerékpárút a parassapusztai elágazásnál ér véget.

Legmeghatározóbb országos közút a 2-es elsőrendű főút, Honton halad a 24148-as számú (Hont bekötő) út (Ipoly u.) és Hontot Szobbal köti össze az 1201-es számú (összekötő) út. Honton a település méretéhez viszonyítva jelentős forgalmat bonyolít le a 2-es főút. Míg a településen belüli 24148 számú út napi átlagos forgalma mindössze 723, a 2-es út településen belüli szakasza ennek 8 és félszerese, 6137 gépjármű, ezért tekinthető jelentős kibocsátónak a 2-es út. Megjegyzendő, hogy a tervezett M2 autópályát valószínűleg tehermentesíteni fogja a 2-es utat, de a közlekedési szennyezőanyagok kibocsátásának területét növelni fogja, illetve feltételezhető, hogy további áthaladó forgalmat is vonz majd a település környékére. Az 1201-es számú összekötő út viszonylag kevés forgalmat vonz és távol helyezkedik el a település lakott területétől.

A zöldút honti szakaszai alapvetően biztonságosnak mondhatók, mivel az útvonal nagy részén kis forgalmú úton vagy elválasztott kerékpárúton halad a nyomvonal. A Csitár-szakasz leágazásánál a főúton való biztonságos átkelés nem megoldott, de a főút hosszú szakaszon jól belátható. A Csitár-szakaszon egysávos burkolt út vezet, de csökkentett sebességgel közlekednek a járművek és a padkán is lehet haladni, így biztonságos a közlekedés. A belterületi szakaszon a kerékpárosoknak - és járda hiányában néhol a gyalogosoknak is - az autópályán kell közlekedni, azonban a sebességkorlátozás és a kisebb forgalom miatt viszonylag biztonságos a közlekedés. A Parassapuszta-Hont közötti szakaszon az elválasztott kerékpárút egyértelműen biztonságos közlekedést tesz lehetővé. A főúton való átvezetésnél burkolati jel és tábla jelzi a keresztező kerékpáros forgalmat a főúton haladóknak, mégis ez egy igen veszélyes része a zöldútnak. Esetleg fényjelzéssel biztonságosabbá tehető az átkelő.

f) Meglévő pihenőhelyek, útjelzések, műtárgyak

Honton az Örökségeink Útján Zöldút kiépítése során három információs táblát helyeztek el a legfontosabb települési látnivalókhoz: egyet a Csitári-majorhoz, egyet a Honti-szakadékhöz (ezt a bejárás során sajnos nem figyeltük és nincs biztos információnk a meglétéről) és egyet a település központi részén, az Ipoly utcai játszótér mellett. A meglévő zöldút mentén és a település területén megtalálhatók egyéb kihelyezett ismeretterjesztő és tanösvényi információs táblák is, amelyeket a Duna-Ipoly Nemzeti Park és egyéb

szervezetek állítottak. Ezekhez a táblákhoz esetenként kiépített pihenőhelyek kapcsolódnak, de összességében elmondható, hogy kevés pihenőhely van a vizsgált szakaszon és a meglévők leromlott állapotúak.

A zöldút kiemelt pihenőpontjának tekinthető az Ipoly utcai játszótér. Az itt található információs tábla (1. melléklet) ismerteti a teljes zöldutat és röviden bemutatja a települést. A falu központjában, fellelhető még két, a zöldúthoz közvetlenül nem kapcsolódó tábla, melyek a megszűnt vasútállomást (a Vasút utca végén, a zöldúttól 170 méterre) és Hont várának történetét (a Hunyadi János utcában) mutatják be. A másik kiemelendő pihenőpont a Csintári-majornál található, itt is kihelyezésre került egy a teljes zöldutat ismertető tábla, amely mellett egy turisztikai információs tábla hirdeti a környék természeti értékeit és szálláslehetőségeket. A harmadik kiemelendő pont, a települési zöldút szakaszának egy infrastrukturálisan is fontos pontja, a falu nyugati végében, a 2-es út mentén található ingyenes parkoló, ahonnan a közeli Honti-szakadék és különböző turistaútvonalak is megközelíthetőek. A parkolóban a burkolat rossz állapotú és illegális személtlerakás is tapasztalható (3. melléklet), így egy nem túl barátságos fogadtatást nyújt az ide érkező természetbarátoknak. Nincs információs tábla sem, hogy útbaigazítsa a túrázót, ezért nehézkes felfedezni az ösvényt, a Honti-szakadék vagy a Kukucska-hegyre vezető túraútvonalhoz. A Honti-szakadék megközelítéséhez, a parkolóból a 2-es út útpadkáján kell sétálni körülbelül 100 métert az ösvény leágazásig, melyet egy fa irányjelző oszlop jelöl. A Honti-szakadékban kiépített tanösvény mentén három információs tábla ismerteti a szurdokvölgy értékeit. Az első és az utolsó tábla mellett kihelyezett fából készült pad és asztal szolgál pihenőként (5. melléklet).

A felsorolt táblákon kívül a zöldút vizsgálati szakaszán még Parassapusztán, a mocsárrétek környezetében található egy a Duna-Ipoly Nemzeti Park által kihelyezett ismeretterjesztő tábla a helyi mocsári élővilág bemutatására, melyen a szöveg olvashatatlan (6. melléklet).

A Drégelypalánkról érkező zöldutat a Csitári-patak medre keresztezi a 2-es út mentén. Itt egy jó állapotú acélszerkezetű híd található. A zöldút honti szakaszain egy mási műtárgy található még, ez szintén egy acélszerkezetű híd a parassapusztai határátkelő közelében, ennek a műszaki állapota is kielégítő.

Patak, Horpács, Ipolyvece

a) Vonalvezetés

Vonalvezetését tekintve, a zöldút felöleli a Horpácson, Patakon és Ipolyvecén található értékeket, és számos elágazása van. Horpács és Patak össze van kapcsolva egymással, azonban Ipolyvecét csak Dejtár és Nagyoroszi felől lehet megközelíteni. Az út általában sík területeken fut, néhol előfordulnak 12-17%-os lejtők, főként a vízfolyások vonalában.

b) Útburkolatok

A zöldút burkolatairól készítettünk egy térképet, mely megmutatja, hogy hol található burkolt utak és földutak. A burkolt utak összességében jó állapotúak a településeken. Horpácson többségben vannak a burkolt utak, Patakon csak burkoltak vannak, Ipolyvecén pedig inkább földutakon fut a zöldút.

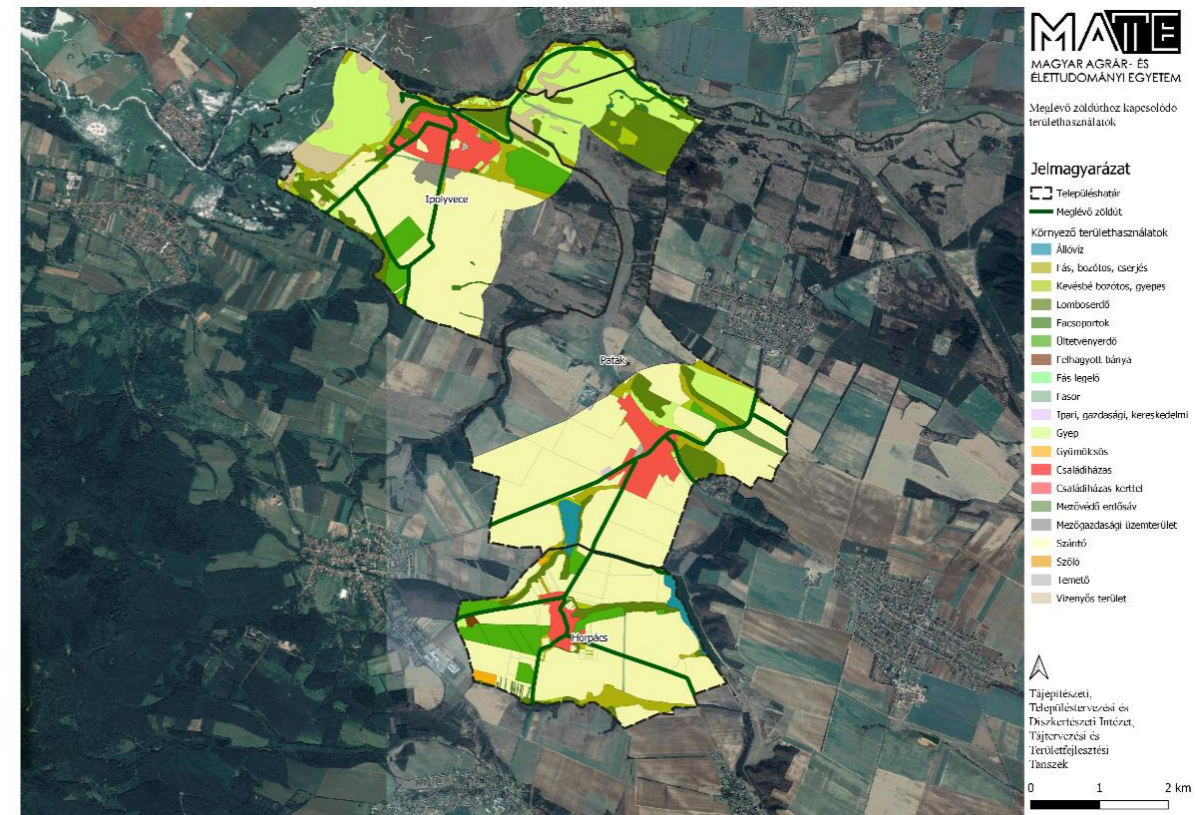
c) Kapcsolódó területhasználatok

A meglévő zöldút 1 km-es körzetében vizsgáltuk a környező területhasználatokat. (97. ábra)

Horpácson nagyrészt szántóterületek övezik a zöldutat. Ezen felül lombos erdő, facsoportok, ültetvényerdők is megfigyelhetők. Egy kis szakaszon felhagyott bánya, gyeperdő és fás legelő mellett is elhalad. A belterületen családi házas övezet van kertekkel.

Patakon szintén nagyrészt szántóterületek között halad a zöldút. Ezen felül lombos erdő, facsoportok, ültetvényerdők, gyeperdő, fás legelő, temető és egy ipari, gazdasági, kereskedelmi terület is megfigyelhető. A terület déli részén egy állóvíz is található. A belterületen családi házas övezet van kertekkel. Patak területének északi részén is áthalad a zöldút. Itt leginkább gyepes területek és lombos erdők mellett vezet az út.

Ipolyvecén a zöldút változatos területhasználatok között halad. Nagyrészt szántó, gyep, facsoport és lombos erdő övezi. Emellett mezőgazdasági üzem, fás, bozótos, cserjés is megfigyelhető. A belterületen áthaladva családi házas övezet található kertekkel.

97. ábra: Kapcsolódó területhasználatok, Patak, Horpács, Ipolyvece

d) Útmenti növényzet

A településen körülbelül 6,3 km hosszan keresztülhalad a zöldút, melynek mentén különböző növényfajokkal találkozhatunk. Az útvonalat többnyire tölgy, akác, hárs, juhar és bodza érinti. Egyes szakaszokon szántóterület halad az út mellett, néhol pedig fás, bozótos, cserjés terület. Fásor az útvonal mentén ritka.

Patak

Körülbelül 7,8 km hosszan megy keresztül a zöldút Patakon, melynek mentén különböző növényfajokkal találkozhatunk. Hasonlók az Ipolyvecén is megtalálhatókkal. Van itt többek között akác, juhar, hárs, bodza és jelen van csipkebogyó is. Fásor itt is csak kevés helyen található, sok a szántóterülettel érintett rész.

Ipolyvece

A községen körülbelül 11,6 km hosszan nyúlik el a zöldút, melynek mentén változatos növényfajokkal találkozhatunk. Csakúgy, mint az előző kettő település estében, itt is hasonló fajokkal találkozhatunk. Az útvonal mentén többnyire tölgy, akác, hárs, juhar, csipkebogyó és bodza található. Az útszakasz legnagyobb részén szántó-, illetve gyepes terület halad, néhol pedig fás, bozótos, cserjés terület. Fásor az

útvonal mentén itt is ritka.

e) Kereszteződések, utak forgalma, biztonságosság

Megállapítható, hogy Ipolyvecén van a legtöbb elágazás. Az utak forgalmát tekintve három kategóriát határoztunk meg, lassú, átlagos és gyors forgalmú kategóriákat. Horpácson átlagos és lassú forgalmúak az utak, ezért elmondható, hogy biztonságos a zöldúton való közlekedés. Patakra áttérve már más a helyzet, egy útszakasz van, ami átlagos, a többi gyorsforgalmú úton halad. Ezekon az útszakaszokon veszélyesebb közlekedni mind gyalogosan, mind pedig kerékpárral is. Ipolyvece esetében mind a három kategória megjelenik, az egyik bevezető szakaszon gyors a forgalom, a település központjánál átlagos, illetve a földutakon lassú a forgalom. Inkább mondható biztonságosnak, mint balesetveszélyesnek. Főként a burkolt utakon nagyobb a forgalom, így ezek az utak nem is annyira biztonságosak.

f) Meglévő pihenőhelyek, útjelzések, műtárgyak

A pihenőhelyek megléte is fontos a zöldút szempontjából, Horpácson kettő darab van, de az egyik nincs felszerelve, Patakon található egy, amely felújításra szorul rossz állapota miatt, és Ipolyvecén is jelöltünk egyet, de ez zárt, nem látogatható szabadon. Egyedül Ipolyvecén található két tanösvény kezdete tábla, a többi településen nincsen. Patakon, egy oszlopon van felfestve a zöldút jele, Horpácson pedig semmi nyoma nincsen az útnak.

LXXXI/2.1.4 Programok, rendezvények

A vizsgált térség számos programlehetőséggel rendelkezik. Drégelypalánkon, Honton és Patakon majdnem minden hónapban találhatók különféle programok, rendezvények. Ipolyvecén és Horpácson kevés a lehetőség, Nagyorosziiban pedig egyáltalán nincsenek ilyen események. (10. táblázat)

Drégelypalánk

A településen élő emberek és az idelátogatók életében a magyar hagyományokhoz kapcsolódó események, rendezvények meghatározóak. Ilyenek például a farsangolás, tavaszváró kiszézés, húsvéti tojásfestés, pünkösdké-járás, aratási felvonulás, vendégségi búcsú, karácsonyi betlehemezés és a szüret. Az egyik legfontosabb program a településen a Szondi Várjátékok, amelyet a várnál szoktak megrendezni és országos ismerettséggel rendelkezik.

A Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központban irodalomtörténeti kiállításokat, régészeti leleteket, tájszobát és a pajtát lehet megtekinteni. Különböző programokon, mint tárlatvezetés, beöltöztetés, éremverde és rendhagyó történelem órán lehet részt venni. Kipróbálható az íjászat és akár egy tűzészeti

bemutató is megnézhető (INT-08). A Turisztikai Központ által szervezett programok továbbá rendhagyó történelem óra, „kincskeresés” a faluban, „Apródatás”, „Apród gyermekjáték”, „Apródképzés”, „éjszakai bátorság próba” és viselet és fegyverbemutató. Vezetett túrákat is terveznek a településen, ilyenek az „Őseink útján” túra, várhoz vezető túra, „Kalandos csillagtúra”, „Őshonos állatok az ARBU tanyán”, Éjszakai túra a Hont-Tsitári forráshoz és Túra a Honti-szakadék és szurdokvölgybe

Az ide látogatóknak lehetősége van kipróbálni a népi mesterségeket és kézműveskedni. A bőrozás, a korongozás, nemezelés és mézeskalács-készítés és díszítés mind legalább 2 órát vesz igénybe.

Nagyoroszi

A településen két rendezvényház is, ahol például esküvőket, meetingeket és céges rendezvényeket tartanak. Az egyik a Festői erdei környezetben elhelyezkedő nagyoroszi Wenckheim-ház, mely a Börzsöny hegység belsejében található a másik a Nagyoroszi közelében, a drégelyi vár szomszédságában álló Pénzadási Erdei Turistaház (INT-09). Különböző programok is megszervezésre kerülnek az év különböző szakaszaiban. Ilyen rendezvények például a farsangi bál, majális, néptánc fesztivál, gombóc-fesztivál és szüreti mulatság.

Hont

A településen 2015-ös adatok alapján 13 rendezvény került megrendezésre. A következő események voltak megtartva: farsang, március 15., húsvéti készülődés, idősek napja, „Csak úgy...” bál, gyereknap, sátornap, falunap, szüreti felvonulás, Katalin bál, mikulás ünnepség, karácsonyi készülődés és betlehemezés. Két hónap kivételével mindegyik hónapban voltak rendezvények, események, amelyek elsősorban „bensőséges”, a község lakói számára kerül megrendezésre.

Horpács

A településen 3 rendezvény van jelen, az első az apák napja, amely az ivó napjához (május 19.) közel eső szombati nap. Kora délutántól vidám versenyek, sportprogramok, öregfiúk focimeccs a szomszédos Borsosberény csapata ellen. Este hajnalig tartó utcabál. A második esemény a falunap, amely szeptember második szombatja. 1999-től kerül megrendezésre, mára a környék egyik legnépszerűbb rendezvényévé nőtte ki magát. Egész napos program délelőtt tréfas vetélkedőkkel, ügyességi versenyekkel, kispályás ifjúsági focibajnoksággal. Délután a hagyományos Falunapi kupa elnyeréséért megrendezett "Öreg Harcosok - Ifjú Titánok" focirangadó, ünnepi szentmise, színes kulturális program (hagyományörző csoportok, "sztárvendég"), vacsora és az azt követő utcabál tűzijátékkal, tombolával kifulladásig. A harmadik rendezvény az október 13.-i Mikszáth-ünnepség. Ez egy ünnepi megemlékezés a Mikszáth-kúria

kertjében, irodalmi műsorral, múzeumi sétával, koszorúzással tisztelegve az író emléke előtt. Az esemény rendezője a Mikszáth Társaság, Horpácsi Fundus Alapítvány és a helyi Önkormányzat (INT-10).

Ipolyvece

A településen 4 rendezvény kerül megrendezésre évente. A falunap júniusban szokott lenni, ahol megemlékezést szoktak tartani a trianoni emlékműnél, négy katlan étel főzés és bál kapcsolódik hozzá. További programok: Szüreti bál, hagyományörzés: néptáncosok, Farsangi bál, néptánc gála (2019), Vecei Vigalom (INT-11).

Patak

Patakon 11 rendezvényt szoktak évenként tartani. Január és november kivételével mindegyik hónapban vannak események. Ilyen események a farsangi bál, a Te szedd program, amely a helyi szemétszedéshez kapcsolódik, emellett van főzőverseny, locsolóbál, pampuska fesztivál, legszebb konyhakertek program, sportnap, szüreti bál, népmesék mesélése, mikulás bál és adventi vásár. A rendezvényeket elsősorban a helyi és környékbeli lakosok látogatják (INT-12).

Település	Rendezvény, esemény	jan.	febr.	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szep.	okt.	nov.	dec.	jelentőség	
Dregelypalánk	Hagyományörzők Farsangi bálja													helyi	
	Zenés Nőnap Ajándékosár													helyi	
	1848-49-es ünnepi megemlékezés													helyi	
	Húsvéti Forgatag a Szondi Turisztikai Központban													helyi	
	Pünkösdi kavalkád a Szondi Turisztikai Központban													helyi	
	Szondi Várjátékok													országos	
	Szent István ünnep													helyi	
	Szüreti Vigadalom													helyi	
	1956-os ünnepi megemlékezés													helyi	
	"Tok jó" nap a Turisztikai Központban													helyi	
	Mikulás ünnepség													helyi	
	Gyerekek és felnőttek farsangja													helyi	
	Nemzeti ünnepünk - március 15.													helyi	
	Húsvéti készülődés													helyi	
Hont	Idősek napja													helyi	
	„Csak úgy...” bál													helyi	
	Gyereknapi													helyi	
	Sátortábor													helyi	
	Falunap													helyi	
	Szüreti felvonulás és bál													helyi	
	Katalin bál													helyi	
	Mikulás ünnepség													helyi	
	Karácsonyi készülődés													helyi	
	Betlehemezés													helyi	
	Horpács	Apák napja													helyi
		Falunap													helyi
		Mikszáth ünnepség													helyi
	Ipolyvece	Farsangi bál													helyi
Néptánc gála														helyi	
Vecei vigalom (Falunap)														helyi	
Szüreti bál														helyi	
Patak	Farsangi bál													helyi	
	Te szedd program													országos	
	Locsoló bál													helyi	
	Főzőverseny													helyi	
	Pampuska fesztivál													helyi	
	Legszebb konyhakertek program													országos	
	Családi és sportnap													helyi	
	Szüreti bál													helyi	
	Népmesék mesélése													helyi	
	Mikulás bál													helyi	
	Adventi vásár													helyi	
Nagyoroszi	Farsangi bál													helyi	
	Művészetre hívás napja													helyi	
	Majális													helyi	
	Nagyoroszi Néptánc fesztivál													helyi	
	Múzeumok éjszakája													helyi	
	Gombócfesztivál													helyi	
	Gulyásfesztivál													helyi	
	Szüreti mulatság													helyi	
	Ó-év búcsúztató ünnepség													helyi	
	Mikulás													helyi	
Mindenki karácsonya													helyi		
Térségi	Kerékpártúra az "Örökségeink útja" zoldúton													regionális	

Település	Rendezvény, esemény	jan.	febr.	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.	nov.	dec.	jelentőség
Drégelypalánk	Hagyományörzők Farsangi bálja													helyi
	Zenés Nőnap Ajándékosár													helyi
	1848-49-es ünnepi megemlékezés													helyi
	Húsvéti Forogtag a Szondi Turisztikai Központban													helyi
	Pünkösdi kavalkád a Szondi Turisztikai Központban													helyi
	Szondi Várjátékok													országos
	Szent István ünnep													helyi
	Szüreti Vigadalom													helyi
	1956-os ünnepi megemlékezés													helyi
	"Tök jó" nap a Turisztikai Központban													helyi
Mikulás ünnepség													helyi	
Hont	Gyerekek és felnőttek farsangja													helyi
	Nemzeti ünnepünk - március 15.													helyi
	Húsvéti készülődés													helyi
	Idősek napja													helyi
	„Csak úgy...” bál													helyi
	Gyereknapi													helyi
	Sátortábor													helyi
	Falunap													helyi
	Szüreti felvonulás és bál													helyi
	Katalin bál													helyi
	Mikulás ünnepség													helyi
	Karácsonyi készülődés													helyi
	Betlehemezés													helyi
Horpács	Apák napja													helyi
	Falunap													helyi
	Mikszáth ünnepség													helyi
Ipolyvece	Farsangi bál													helyi
	Néptánc gála													helyi
	Vecei vigalom (Falunap)													helyi
	Szüreti bál													helyi
Patak	Farsangi bál													helyi
	Te szedd program													országos
	Locsoló bál													helyi
	Főzőverseny													helyi
	Pampuska fesztivál													helyi
	Legszébb konyhakertek program													országos
	Családi és sportnap													helyi
	Szüreti bál													helyi
	Népmesék mesélése													helyi
	Mikulás bál													helyi
	Adventi vásár													helyi
	Nagyoroszi	Farsangi bál												
Művészetre hívás napja														helyi
Majális														helyi
Nagyoroszi Néptánc fesztivál														helyi
Múzeumok éjszakája														helyi
Gombóc-fesztivál														helyi
Gulyásfesztivál														helyi
Szüreti mulatság														helyi
Ó-év búcsúztató ünnepség														helyi
Mikulás														helyi
Mindenki karácsonya													helyi	
Térségi	Kerékpártúra az "Örökségeink útja" zöldúton													regionális

Rendezvények típusa	
	Gasztronómiai
	Kulturális
	Borászati
	Sport
	Egyházi

10. táblázat: Rendezvények megoszlása településenként (forrás: települések honlapja, saját szerkesztés)

LXXXI/2.1.5 Turizmus típusok, látogatók összetétele

A látogatók összetételéről a vizsgálataink alapján és a helyszíni bejárás során a helyiekkel való beszélgetés alapján tudunk beszélni. Elsősorban iskolás csoportok, osztályok látogatják a térséget, egy napos vagy hétvégi kirándulás keretében. Emellett családok, fiatalok is szívesen kirándulnak, túráznak itt. A főváros

közelsége miatt egyéni és családi kirándulás keretében is gyakran felkeresik a településeket. A térségben a bakancsos turizmus, a faluturizmus, ökoturizmus népszerű.

A vendégéjszakák számának alakulásából megtudhatjuk, hogy nem igazán látogatják külföldiek a településeket. A külföldi turisták általi szállásfoglalás a hazaiakhoz képest elenyésző Szlovákia közelsége ellenére.

LXXXI/2.1.6 A települések turisztikai statisztikái, a turizmus jelenlegi helyzete, vendégéjszakák számának alakulása

Az átlagos tartózkodási idő és vendégéjszakák számát figyelembe véve elmondható, hogy a térségre elsősorban az átmenő turizmus a jellemző. Az ide látogatók kevés napot töltenek itt, időszakosan, általában a nyári hónapokban növekszik meg a turisták száma.

2019-es adatok alapján idegenforgalmi adó Horpácson és Honton 4%, a többi településen nincs. Helyi iparüzési adó a térség településeiben 4%.

Honton az iparüzési adóból származó bevétele az önkormányzatnak 2010-ben 3479000 forint volt; a befizetők listája nem elérhető a település weboldalán.

LXXXI/2.1. Vendégéjszakák számának alakulása

A térségben vizsgáltuk a vendégéjszakák számát a kereskedelmi és a falusi (magán) szálláshelyeken egyaránt. A legfrissebb Teir adatok 2014-esek, ez alapján a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma Nagyoroszin a legmagasabb, ahol 1468 db, Horpácson 558 db, Drégelypalánkon 371 db, a többi településen nem volt abban az évben (INT-13).

A falusi (magán) szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma Drégelypalánkon a legmagasabb, ahol 1083 db volt, 2014-ben. Honton 692 db és Horpácson 23 db. A többi településen ebben az évben nem volt.

Drégelypalánk

A településen az összes vendégéjszakából a külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák aránya 7%. A külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák száma 10 db. Az átlagos tartózkodási idő 1,8 nap. A vendégforgalom 798 db volt 2014-ben, 2011-ben még 1302 db volt, az évek folyamán a vendégforgalom csökkent.

Az ezer lakosra levetített összes kereskedelmi szálláshely férőhelyeinek száma Drégelypalánkon 20,7 db, 2011 előtt egyáltalán nem volt a községen, azóta pedig állandó volt.

Nagyoroszi

Külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák arányát (%) mutatja ez a diagram. 2005-től folyamatosan csökkent ez az érték, 2014-ben már csak 2,32 % volt.

A vendégéjszakák száma kereskedelmi szálláshelyeken, ezer lakosra levetítve. A legkiemelkedőbb 2011-ben volt 1231 vendégéjszakával, míg a legalacsonyabb 2007-ben volt (214). Csökkenő tendenciát mutat a vendégéjszakák száma is.

Az összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek számát ezer lakosra. Legkiemelkedőbb Nagyoroszi esetében 2013-ban volt, 25,2 darabbal, legalacsonyabb pedig 2014-ben volt 9,4 darabbal. Összességében egy lényegesen csökkenő tendencia figyelhető meg.

Hont

A Teir-es adatok alapján 2014-ben nem volt sem kereskedelmi szálláshely, sem vendégéjszaka. Sajnos ennél frissebb adat a Teir-ben nem elérhető a szálláshelyekkel kapcsolatban, de azt tudjuk, hogy jelenleg szálláshely van a községen.

Horpács

Külföldi vendégek által eltöltött éjszakák aránya 2005-höz viszonyítva jelentősen csökkent az arányszám, 9,41-ről 2011-re 0,67-re csökkent. A további években 0-ra csökkent ez az arány.

A vendégéjszakák száma kereskedelmi szálláshelyeken, ezer lakosra levetítve. A legkiemelkedőbb 2010-ben volt 7061 vendégéjszakával, míg a legalacsonyabb 2014-ben volt (3361). Csökkenő tendenciát mutat a vendégéjszakák száma is.

Az összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek száma ezer lakosra. Legkiemelkedőbb Horpács esetében 2014-ben volt 277 darabbal, legalacsonyabb pedig 2006-ban volt 187 darabbal. Összességében egy emelkedő tendencia figyelhető meg.

Ipolyvece

Ipolyvecén a 2014-es adatok alapján nem szálltak meg külföldi vendégek. A vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken és a szálláshelyek férőhelyeinek száma is nulla volt ebben az évben. Jelenleg működik egy magán szálláshely a településen, amely 2014-ben még nem.

Patak

Patakon a 2014-es Teir-es adatok alapján nem szálltak meg külföldi vendégek. A vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken és a szálláshelyek férőhelyeinek száma is nulla volt ebben az évben. Jelenleg működik egy magán vendégház a településen, amely 2014-ben még nem.

LXXXI/2.1.1 Szálláshelyek és értékelésük

A térségben összesen 24 db szálláshely található, a legtöbb Drégelypalánkon, ahol 9 db, a legkevesebb pedig Patakon, ahol mindösszesen 1 db szálláshely található. (29.-32. fénykép)

A szálláshelyek típusa szerint, 2 db ifjúsági szállás, 13 db vendégház, 3 db apartman, 2 db nomádtábor, 1 panzió, 1 kemping, 1 db komplex pihenő központ és 1 db turistaház található. Általában ingyenes parkolót, kültéri sütési, főzési lehetőséget, sportolásra alkalmas területeket és játszórészeket tudnak nyújtani a szálláshelyre érkezőknek. A legtöbb helyen nincs melegkonyha. Szinte az összes szálláshely alkalmas családok elszállásolására, azonban vannak olyan helyek, ahova kifejezetten gyermek- és ifjúsági csoportokat várnak.

A falusi szálláshelyek férőhelyeinek száma 100 db 2021-ben. A kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek száma, 1000 lakosra 20,7 db volt 2014-ben. A megyében és a járásban lévő értékekhez képest magasabb.

Drégelypalánk

Drégelypalánkon 9 szálláshely található, amelyek többsége falusi szálláshely és a férőhelyek száma körülbelül 110 fő. Van egy nomádtábor a településen, ahol 8000 m²-en sátorozásra van lehetőség.

Nagyoroszi

A településen egy nagyon gyengén értékelt panzió, melynek neve Miller's Inn és egy Slow down nevezetű szálláshely helyezkedik el. A Slow down egy 5 csillagra értékelt kis vidéki apartman, melynek fő célja a pihenés és kikapcsolódás. Az erdőben található egy kibérelhető ingatlan a Wenckheim-vadászkastély, amely nagyobb rendezvények lebonyolítására is alkalmas. Nagyoroszi északi részén helyezkedik el a Szent Kristóf kemping, ami akár több 100 vendéget is képes fogadni. A legközelebbi szálláshelyek Horpácson, illetve Borsosberényben találhatóak, mindkettő 3 km-en belül (INT-14,15,16).

Hont

Honton összesen 5 szálláshely található, ahol az összes férőhely több, mint 100 fő. A Teir adatai alapján 2014-ben 19 szálláshely volt, melyek a falusi szállásadásba tartozó, magán fizetővendéglátás szállásférőhelyei voltak (INT-17,18,19,20,21).

Horpács

A községen több szálláshely is található, a Palóc Turisztikai Szolgáltatóház és Szálláshely, a Horpácsi Európa Pihenő Központ (HEPI), a Mikszáth Turistaház és az Aranyalma vendégház (INT-22,23).

Patak

Patakon a Szentháromság Vendégház fogadja a látogatókat.

Ipolyvece

Ipolyvecén egy magánház található (INT-24).

29. fénykép: Horpácsi Európa Pihenő Központ (forrás: <https://szallas.hu/horpacsi-europa-piheno-kozpont>)

30. fénykép: Kemencés Vendégház, Drégelypalánk (forrás: <https://www.belfoldiutazas.hu>)

31. fénykép: Kútbereki Nomádszállás, Hont (forrás: <http://www.erdeihazak.hu/bakancsszallasok/>)

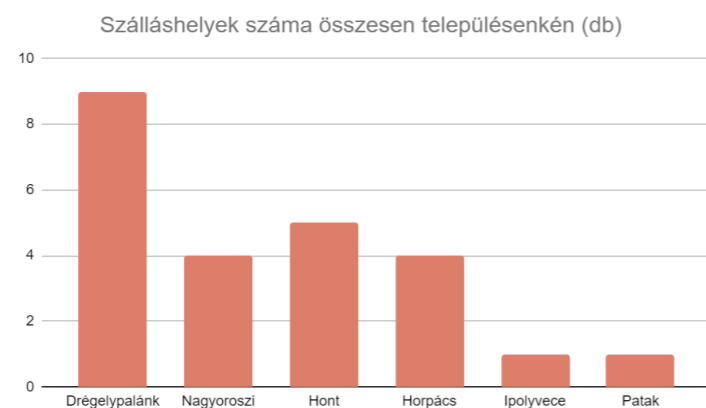

32. fénykép: Szentháromság Vendégház, Patak (forrás: <https://hovamenjek.hu/patak/szentharomsag-vendeghaz>)

Szálláshelyek értékelése

A hat településen megvizsgáltuk a szálláshelyeket, amelyekből 24 db-ot találtunk (Melléklet). Ezeknek alap információit, mint a szálláshely megnevezése, címe, típusa, és kapcsolat, valamint a turisztikailag fontos szempontjai alapján egy táblázatba rögzítettük. Ezután szálláshelyeket különböző szempontrendszer szerint értékeltük és csoportosítottuk. Az egyik ilyen a települések szerinti eloszlása, ami a következőképpen alakult:

A legtöbb szálláshely kiemelkedően Drégelypalánkon található, ahol majdnem kétszer annyi helyezkedik el, mint a térség egy átlag településén. Nagyoroszin, Honton és Horpácson 4-5 db szálláshely a jellemző, míg Ipolyvecén és patakon összesen 1-1 db található. (98. ábra)

98. ábra: Szálláshelyek eloszlása településenként

A szálláshelyek férőhelyei szerinti csoportosításakor 3 kategóriát határoztunk meg. 15 fő alatti, 16-35 fő közötti és 36 fő feletti férőhellyel rendelkező szálláshelyek. Ezek eloszlása a következők szerint alakult:

A szálláshelyek több mint fele (55%) 15 fő alatti, 30%-uk 36 fő feletti, és mindössze 15%-uk 16-35 fő közötti férőhellyel rendelkezik.

A szálláshelyek szobák szerinti csoportosításakor 3 kategóriát határoztunk meg. Maximum 3 szobával, 4-5 szobával és több mint 6 szobával rendelkező szálláshelyek. Ezek eloszlása a következők szerint alakult:

A szálláshelyek fele (50%) maximum 3 szobával, 27,8%-uk 6 szobánál többel és 22,2%-uk 4-5 szobával rendelkezik.

A szálláshelyek melegkonyha szerinti csoportosításánál 2 kategóriát határoztunk meg. Egyszerűen, hogy van vagy nincsen. Az eloszlásuk a következők szerint alakult:

A szálláshelyek 78,3%-én nincsen melegkonyha, és csak 21,7%-án van.

A szálláshelyek beszélt nyelvek szerinti csoportosításánál 4 kategóriát határoztunk meg. Csak magyarul; magyarul és angolul; magyarul, angolul és németül; magyarul, angolul és olaszul beszélők a szálláshelyeken. Az eloszlásuk a következők szerint alakult:

A szállások 79%-ában csak magyarul beszélnek, 13%-ában magyarul és angolul, 4%-ában magyarul, angolul és németül, 4%-ában pedig magyarul, angolul és olaszul is beszélnek.

A szálláshelyek SZÉP kártya elfogadóhely szerinti csoportosításakor 2 kategóriát határoztunk meg. Igen, SZÉP kártyát elfogadnak, vagy nem. Ezek eloszlása a következők szerint alakult:

A szálláshelyek 62,5%-án nem fogadnak el SZÉP kártyát fizetés gyanánt, míg csupán 37,5%-én igen.

A szálláshelyek kisállatbarát szerinti csoportosításakor 2 kategóriát határoztunk meg. Igen, hozható kisállat, vagy nem. Ezek eloszlása a következők szerint alakult:

A szálláshelyek 75%-án nem hozható kisállat, míg csupán 25%-án igen.

A szálláshelyek települési összesített pontozását meghatározta az egyes településeken lévő szálláshelyek száma, mindegyik szálláshely 1 pontot ér. Emellett fontos, hogy van-e melegkonyha a szálláson, ahol van, az 1 pontot ér. Fontos még, hogy rendelkezik-e parkolóhellyel a szállás, ez is 1 pontot ér, illetve, hogy hány nyelven beszélnek, nyelvenként 0,5 pontot adtunk. Az így létrejött pontozás az alábbiakban látható.

LXXXI/2.1.2 Vendéglátóhelyek, élelmiszerboltok és értékelésük

Mind a hat településen található legalább egy élelmiszerbolt és a legtöbb helyen ezenkívül vegyeskereskedés is működik (Mellékletek). A boltok néhány kivétellel minden nap nyitva vannak. Vendéglátóhelyek is működnek mind a hat településen. Horpácsra csupán 1 db, Nagyorosziiban és Patakon 4 vendéglátóhely is található. Összességében elmondható, hogy a térség jól ellátott élelmiszerboltok és vendéglátóhelyek tekintetében. A településeken nincs önálló egészségügyi ellátás, a szakorvosok ingáznak az egyes települések között, így a héten csak a megjelölt napokon működik az orvosi ellátás. Kórház, fekvőbeteg ellátásra legközelebb Balassagyarmaton van lehetőség. (11. táblázat)

Drégelypalánk

A településen 1 étterem, 3 élelmiszerbolt és egy söröző működik. A Várkapitány Étterem minden nap nyitva van és ebédet és vacsorát lehet fogyasztani benne, de akár rendezvények alkalmával is kibérelhető a hely. A településen van gyógyszertár és fogorvosi rendelés.

Nagyoroszi

Nagyorosziiban a Miller's Inn az egyik vendéglátó egység, valamint a Fortuna falatozó, amelyben meleg ételt is szolgálnak. Szeszes ital fogyasztásra a Sasi presszó és a Lipi kertsöröző áll rendelkezésre. Két Coop és egy diszkont bolt helyezkedik el a településen élelmiszer bolt gyanánt, itt beszerezhető, majdnem minden, amire szüksége van egy háztartásnak. Nemzeti dohánybolt is található Nagyorosziiban. Nagyorosziiban működik gyógyszertár és fogorvosi rendelő is.

Hont

A településen ma a következő kiskereskedelmi egységek működnek: Nyugat-Nógrádi Coop Zrt., CÉL abc, Kutryori Konyha Kft., italbolt, húsbolt, Adler vegyeskereskedés (Parassapuszta). A községen két vendéglátóhely üzemel: az Ipoly söröző és kávézó (Ipoly u. 65), illetve a Farm kávézó Csitárpusztán. Előbbi hely pizzát és hamburgert szolgál fel, illetve kávézó és söröző is. Utóbbi a Csitári majorhoz,

forráshoz és kegyhelyhez kapcsolódik, kizárólag kávézóként működik, mellette játszótér áll. Fogorvos és gyógyszerár sem működik Honton.

szálláshelyek	Szálláshelyek száma	Melegkonyha	Parkolóhely	Beszélt nyelvek	Összeg	Pont
Nagyoroszi	4	2	4	3	13	5
Drégelypalánk	9	2	9	6	26	10
Patak	1	1	1	1	4	2
Horpács	4	0	4	3	11	4
Ipolyvece	1	0	1	0,5	2,5	1
Hont	5	0	5	2,5	12,5	5

11. táblázat: Szálláshelyek értékelése települési szinten

Horpács

A településen a Gesztenye Presszó vendéglátóhely működik. Egy Mini ABC van, a Kossuth út. 9. szám alatt, mely jelenleg ismeretlen okok miatt nem üzemel (INT-25).

Ipolyvece

A községen két vendéglátóhely működik, a Steffl Söröző és a Zöldfa Presszó, illetve két élelmiszerbolt van, a Nyugat-nógrádi Coop Zrt., és egy Coop. A bolt mellett dohánybolt és lottózó is található (INT-26). Fiókgyógyszertár van Ipolyvecén, azonban fogorvosi ellátás nincs.

Patak

Patak vendéglátóhelyei a Kőhid kocsmá, a Presszó és a Becsali kocsmá. Található itt egy La Vida kávézó és Pizzéria is, a Kossuth utcán. Élelmiszerbolt a Nyugat Nógrádi Coop Zrt., és egy kis Zöldséges gyümölcsös található a területen (INT-26). Gyógyszertár és fogorvosi rendelés sem működik itt.

Vendéglátóhelyek, élelmiszerboltok értékelése

A hat településen a turisztikailag potenciális vendéglátóhelyeket vizsgáltuk. Összesen 14 db vendéglátóhelyet találtunk a térségben. A vendéglátóhelyekhez készítettünk egy táblázatot, amelyben feltüntettük a vendéglátóhely nevét, címét, nyitva tartását, ár fekvését melyről kevés információt találtunk; a "mit szolgálnak fel"-t azaz milyen típusú étkeztetésre specializálódtak, (reggeli, ebéd vagy vacsora esetleg ital fogyasztás); és a szeszesital fogyasztás lehetőségét. A vendéglátóhelyek eloszlása településeken belül a következőképpen alakul (99. ábra):

99. ábra: Vendéglátó helyek eloszlása településenként

Patakon és Nagyoroszin található a legtöbb vendéglátó egység, 4-4 db. Horpácson nem üzemel egy sem. A többi településen egyenletesen oszlanak el a vendéglátóhelyek.

Településenként a vendéglátóhelyek száma szerint összesítettük az értékeket. Minden egyes vendéglátó egység 1 pontot ért. Ezután ugyancsak egy 10-es skálán osztottuk be őket. 10 pontot kapott Patak és Nagyoroszi, a legkevesebb pontot Horpács kapta, 0 pontot.

A hat településen a turisztikailag potenciális üzleteket vizsgáltuk. (100. ábra) Az üzletek kategóriájába azokat a boltokat soroltuk, amelyekben élelmiszert lehet kapni, így turisztikailag relevánsnak bizonyulnak. Összesen 24 db üzletet találtunk a térségben. Az üzletekhez készítettünk egy táblázatot, amelyben feltüntettük az üzlet nevét, címét, nyitvatartását és az általuk forgalmazott termékek típusait (4.ábra). Az üzletek eloszlása településeken belül a következőképpen alakul:

Hont vezet a sort üzletek terén, összesen 7 db-al, ezt követi Patak 5 db-al és végül Drégelypalánk és Nagyoroszi 4-4 db üzlettel. Horpácson jelenleg nem üzemel üzlet, ezért azt nem ábrázoltuk.

100. ábra: Üzletek eloszlása településenként

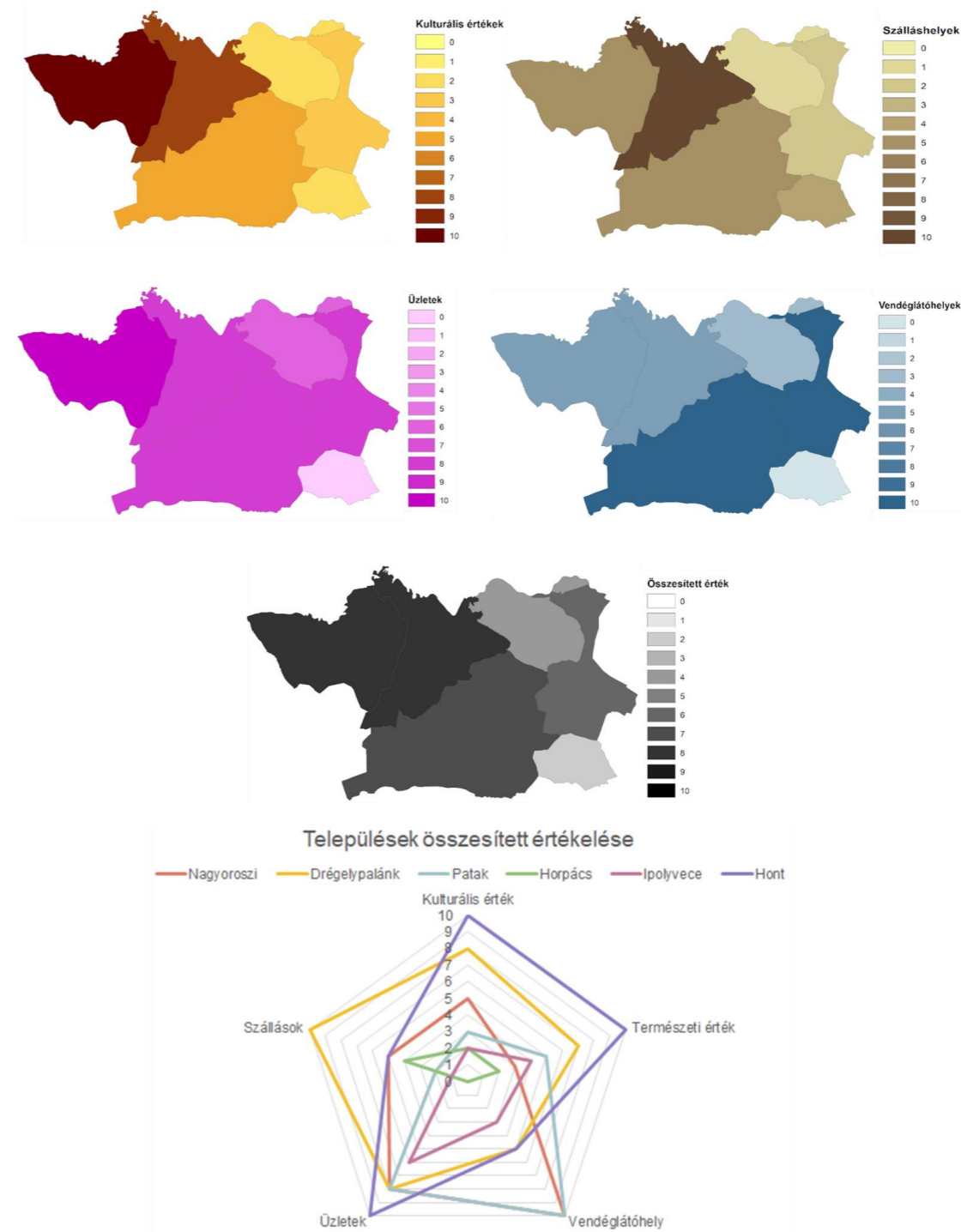
Az üzletek forgalmazott termékek szerinti csoportosításában 4 kategóriát határoztunk meg. Azok a boltok, ahol élelmiszert, ahol csak italt, azok a boltok, amik egy valamilyen élelmiszer ipari termékre specializálódtak (például hentes) és az élvezeti cikkeket árusítóakra. Az üzletek forgalmazott termékek szerinti eloszlása a következőképpen alakult:

Az üzletek 58%-a forgalmaz élelmiszert, 4%-a csak italt, 25%-a élvezeti cikkeket és 13%-a egyéb terméket.

A településeken működő üzletek közül 8-ról nem találtunk nyitvatartásra vonatkozó információkat.

Az üzletek összesített pontozását meghatározza az üzlet fajtája, a kisboltok 1 pontot érnek, a dohányboltokat 0,5 pontra értékeltük és emellett a nyitvatartást is figyeltük. Amelyek minden nap nyitva vannak, azok 1 pontot kapnak, amelyek valamelyik nap zárva vannak, vagy nincs információ róla azon 0 pontot kaptak. A pontokat az alábbi táblázat mutatja.

Az értékelés során a kulturális, a természeti értékeket, a vendéglátóhelyeket, az üzleteket és a szálláshelyeket települési szinten értékeltük egy 10-es pontrendszerben. Az összesített értékek közül mindig a legmagasabb összeg kapta a 10-es, maximum pontot és az alapján tudtuk a többit is beszorozni és a 10-es skálás osztályozni. Az előző értékelések alapján elkészítettünk egy összesített települési értékelést az egyes indikátorok alapján. Ezeket térképesen, táblázatban és hálódigramon is ábráztuk. (101. ábra)

101. ábra: A települések turisztikai értékelése (forrás: saját szerkesztés)

LXXXI/2.2. A turizmus jelentősége a gazdaságban, helyiek hozzáállása a turizmushoz

A térségben 887 db regisztrált vállalkozás van, amelyből 77 társas vállalkozás. A regisztrált vállalkozás szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban mindösszesen 20 db volt 2019-ben. Amely az itt működő összes vállalkozás 2,25%-a. Legnagyobb arányban Drégelypalánkon található szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban vállalkozás, összesen 8 db. Horpácson egy ilyen vállalkozás sem működik (INT-27).

Nagy arányban található magán szálláshely a térségben, amelyből arra lehet következtetni, hogy helyiek, a községek lakói szívesen fogadják és várják a turistákat és az ide látogatókat. Szívesen megnyitják a házukat a turisták számára, hiszen ez kiegészítő jövedelemforrás is számukra. Több helyen megjelennek helyi termékek, házi készítésű élelmiszerek, melyek még autentikusabbá teszik a nyaralást, pihenést.

LXXXI/2.3. Turisztikai szempontból számottevő helyi termékek, kézművesek

A térségben sokféle helyi termék található. A bogyós gyümölcsök számottevők, melyekből lekvár, ketchup és szörp készül. Méztermeléssel is foglalkoznak a helyiek, illetve a varrás, csipkekészítés is számos településen fellelhető.

Drégelypalánk

Egykor hatalmas kiterjedésű gyümölcsstermő területek voltak, elsősorban bogyós gyümölcsösök, mára azonban jelentősen lecsökkent a területük, mindössze néhány hektár kiterjedésűek és nagyon kevés család foglalkozik termelésükkel, gondozásukkal. A Csósza Manufaktúra egyike ezen családoknak. Kertjükben nagyon sokféle, fajtájú növény terem, melyekből lekvárokat, szörpöket készítenek és melyeket elsősorban budapesti piacokon értékesítenek (INT-28). Házi lekvárokat, szörpöket készítésével foglalkozik Géringerné Méder Andrea, aki a Kemencés Vendégház is üzemelteti (INT-29). Méhészet is van a községen, a Rados Méhészet vezetője Rados Gábor. A helyi kézművesek között szerepel Bartha István, aki türelemüveg (szűk nyakú üvegpalackban elhelyezett vagy összeállított alkotás. Ismert elnevezései még: türelempalack, türelemmunka. A hagyományos típusok: hajó üvegben, bányászpallack, vallásos jelenetek) készítő és Terényi Zsuzsanna, aki népi kézműves és csuhébaba készítő. Festő, grafikus, airbrush technikát alkalmazó kézműves Nagy Sárga Gábor (INT-30).

Nagyoroszi

Nagyorosziban a méz a helyi termék. Legközelebbi településen, Borsosberényben kapható: méz, házitej, bogyós gyümölcs.

Hont

Legfontosabb helyi termékeket előállító vállalkozás Honton a Kutyori Konyha Kft. Webáruházzal is rendelkezik a kutyorishop.hu domain alatt, lekvárok, szörpök és házi ketchup készítésével foglalkoznak. A webáruházon keresztül bárki rendelhet Honton készült terméket a településre történő utazás nélkül is. Bogyós gyümölcsök és méz vásárlásához mindenképp Hontra kell látogatni. A Nógrád Turizmusáért Egyesület biztosíthat a helyi termékek számára megjelenést hazai és külföldi rendezvényeken, kiállításokon, illetve célszerű a helyi étteremben (Ibi pizzeria és kávézó) felvenni ezeket a termékeket.

Számos helyi lakos foglalkozik bogyós gyümölcs-termesztéssel, a Sugárkankalin Turisztikai Egyesület szerint nyolcan. Méztermeléssel ketten foglalkoznak, míg pékként kenyeret egy fő készít.

Horpács

Nem foglalkoznak helyi termék előállításával településen.

Ipolyvece

Ipolyvece helyi termékei közé tartozik a bogyós gyümölcsstermesztés és lekvárok, szörpök készítése, Sulyan József és Mák Mihályné készíti ezeket. Emellett ostya készítésével Dikasz Józsefné foglalkozik. Helyi kézművesek alkotók Gerliczki Tímea, aki csuhébáb, termény dísz készítő és kézműves foglalkozások is tart, Deme Róbert, aki festőművész és Deme Klára, aki hajó csipkét és ékszereket készít.

Patak

Patakon helyi virágmézet Konopás István és házi szörpöket, lekvárokat Russói Lászlóné készít (INT-02). Nagy hagyománya van a településen a csipkehorgolásnak, hímzésnek, népviselet készítésnek és varrásnak.

A térség jó gyümölcsstermő területekkel rendelkezik, azonban nagyon minimális a helyi termesztő és termékfeldolgozó üzem, vállalkozás. Sokkal több potenciállal rendelkezik a terület, mint, amennyit hasznosítanak. Helyi lekvárok, szörpök feldolgozásával elsősorban kisebb családi vállalkozások foglalkoznak. Néhány helyen a szálláson is szolgálnak fel helyi élelmiszereket. A szállásra érkezők ezáltal helyi terméket fogyaszthatnak és valamilyen szinten azonosulni tudnak a hellyel ezáltal. Egy nagyon jó kezdeményezés lenne, ha a szállásadók is tudnák a helyi termékeket népszerűsíteni és ezáltal még hívogatóbbá tenni a térséget.

LXXXI/2.4. Marketing, arculati megjelenés

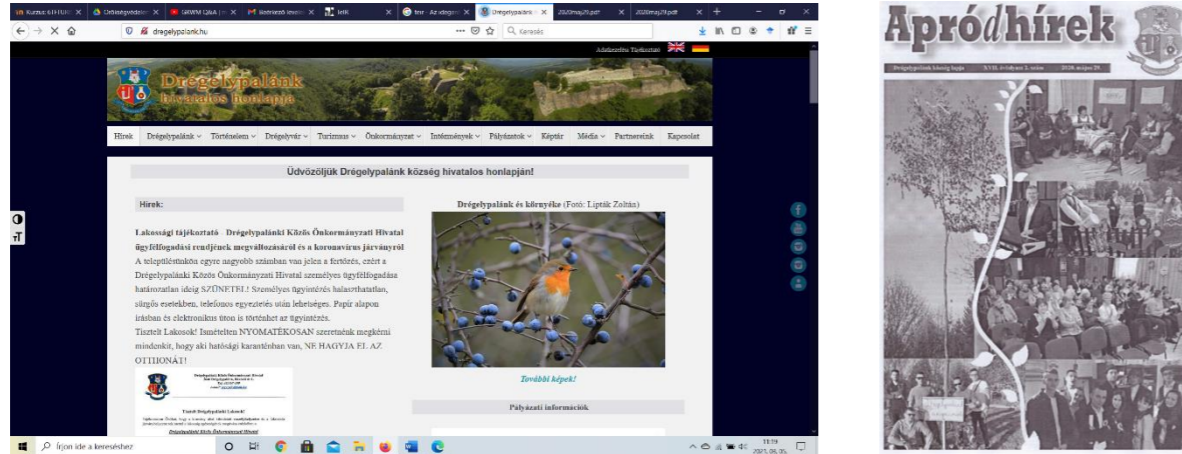
A marketing és az arculati megjelenés nagyon fontos turisztikai szempontból. Ezek az oldalak érhetik el az oda látogatók a látóvalókat, tájékozódhatnak a különféle eseményekről és rendezvényekről. Fontos, hogy ezek megfelelően legyenek kialakítva.

LXXXI/2.5. Honlapok, kiadványok elemzése

A térségben lévő települések mindegyikének van honlapja. Összességében elmondható, hogy sok információt meg tudhatunk a településekről, de azért vannak hiányosságok a különböző oldalak minőségét tekintve.

Drégelypalánk

A község hivatalos honlapja nagyon átlátható, érthető, logikusan felépített, nagyon sok információ megtalálható rajta. A hivatalos honlapról a szálláshelyek, szolgáltatások, éttermek honlapjait is fel lehet keresni. Sajnos azonban nem mindenhol vannak aktuális információk, ezért mindenképpen szükség lenne az aktualizálására.

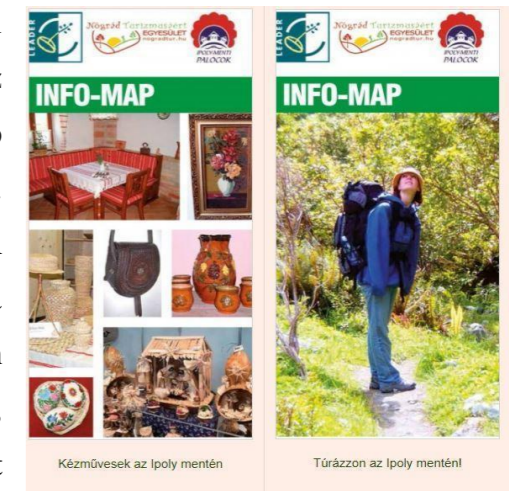

102. ábra: Települési honlap és nyomtatott lap, Drégelypalánk (forrás: <http://dregelypalank.hu/>)

A községnek hivatalos lapja is van, amely Apródhírek címen fut. Nyomtatott és elektronikus úton is elérhető, olvasható a lap. 3-4 havonként jelenik meg egy-egy új szám. A lap fehér-fekete, képeket, leírásokat, híreket, aktuális információkat tartalmaz (102. ábra) (INT-31).

Nagyoroszi

Nagyorosziról és látványosságairól kevés információ érhető el az interneten. Az egyik ilyen weboldal, ahol információkhoz juthatunk: Nagyoroszi honlapja a nagyoroszi.hu. A honlap inkább szól a helyieknek, mint az ide látogatóknak. Megismerkedhetünk a település történetével, intézményeivel. A térség természeti kincseit összefogó és bemutató egyesület a Sugárkankalin turisztikai egyesület. A honlapjukon megismerkedhetünk a térség kisebb településeivel, látványosságaival, zöldutáival, turistaútjaival, valamint rendezvényeivel. A retsag.net-en megtalálhatók a látóvalók felsorolás jellegűen. A térségben több kiadvány is készült, amelyek összegyűjtik a látványosságokat, rendezvényeket, programokat (103. ábra).

103. ábra: Sugárkankalin Turisztikai Egyesület kiadványai (forrás: <http://sugarkankalin.hu/>)

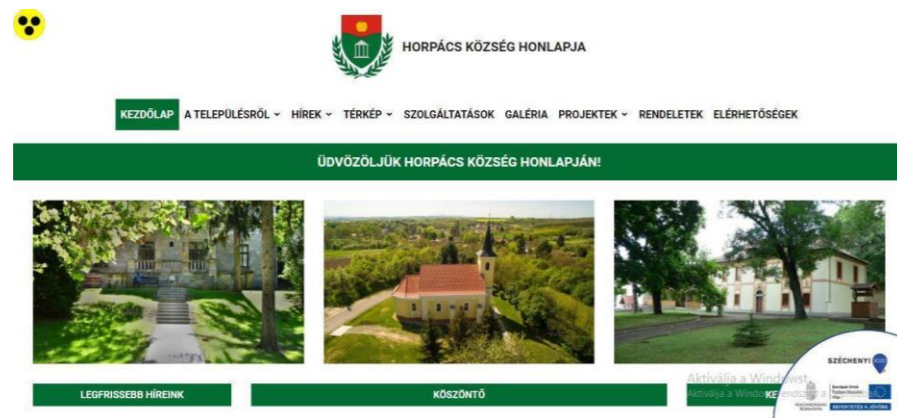
Hont

A település honlapja nem modern. Felépítése, logikája, színvilága, a képek elrendezése mind a 2000-es évek közepi internetet idézik. A honlapra érkezve fehér háttér előtt óriási címer fogad, mely alatt a „Belépés” felirat olvasható, alatta pedig a címernél is nagyobb MAGYAR FALU PROGRAM logó. A honlap nagyon sok füle nem kattintható, nem adnak további információt az alcímek. Emellett helyesírási hibák is rontják a képet. A középső 5 felirat (Hont, Tsitár, Rendezvények, Honti Hírmondó, Könyvtár) átirányítanak más weboldalakra. Ennek kevés értelme van véleményem szerint, ezeknek a pontoknak a weboldalai Hont település honlapjába kellene, hogy legyenek integrálva. Tartalmaz ugyan hasznos információkat az oldal, mint a fogorvos vagy a körzeti orvos elérhetőségei, de középen továbbra is felesleges elemek jelennek meg. A letölthető felületeknél megtalálható a Településrendezési eszközök részleges módosításának véleményezési szakasza, azonban más települési dokumentum nem.

Az elévültség a Tsitár, Hont, Rendezvények, Honti Hírmondó és Könyvtár aloldalakra is igaz. Funkcionális, esztétikai problémákkal küzd az összes oldal, illetve a tartalmuk is elavult. A Honti Hírmondó Hont település kiadványa. Az oldal utoljára 2009-ben frissült, tartalma olvashatatlan, mert a karakterek rosszul kódoltak. Papír alapú megjelenése nem derül ki a weblap alapján (INT-32).

Horpács

A község saját weboldallal rendelkezik, amelynek a megjelenése kellemes, zöld-fehér színek dominálnak. Nyitóoldalon köszöntő üzenet várja a platform látogatóit, pár képpel megjelenítve a község, legfelül pedig a címer található. Számos információ rendelkezésünkre áll, többek között megtudhatjuk a falu történetét, a címer kialakulását, a benne megjelenő motívumok jelentését, az elérhetőségeket, a szolgáltatásokat és híreket (104. ábra) (INT-33).

104. ábra: Horpács Község honlapja (forrás: <https://horpacs.hu/>)

Ipolyvece

Csakúgy, mint Horpács, Ipolyvece esetében is elmondható, hogy van saját, hivatalos honlapjuk. Kezdőlapra a falu polgármestere által írt köszöntő látható, a község címere és információt kaphatunk Ipolyvece történetéről is, illetve a Magyar Falu programról. Ezeken kívül még megtekinthetjük milyen intézmények vannak jelen és friss hírekhez is hozzájuthatunk. Galériában található képekkel próbálják visszaadni a falu szellemét mind épített, mind táji adottságokról készült fotók alapján (105. ábra) (INT-34).

105. ábra: Ipolyvece Község hivatalos honlapja (forrás: <https://ipolyvece.hu/>)

Patak

Patak sem lóg ki a sorból weboldal tekintetében. Pozitívum, hogy itt is feltűnik a címer, köszöntő szöveg a nyitó oldalon. Első benyomásra összetettebb, részlet gazdagabb megjelenése van az oldalnak az előző kettőhöz képest. Plusz, még személyre szabhatóbb a nagy kontraszt váltás és betűméret váltása lehetőségeknek köszönhetően. Másik weboldalához hasonlóan itt is rendelkezésre állnak a hírek, Patak község története, önkormányzat, közbeszerzés, projektek, intézmények és galéria fülek. A megtekintéskor az intézmények és a galéria fülek nem működtek (106. ábra) (INT-35).

106. ábra: Patak Község honlapja (forrás: <https://patak.hu/>)

Készült egy sugárkankalin weboldal is, amelyet a Sugárkankalin Turisztikai Egyesület üzemeltet. Ez tíz település (Borsosberény, Dejtár, Drégelypalánk, Érsekvadkert, Hont, Horpács, Ipolyvece, Nagyoroszi, Patak, Pusztaberki) összefogásával valósult meg. Céljuk a mikrotérség turisztikai fejlesztése, így az említett településekről kaphatunk külön-külön is információkat. Egyesével bemutatják a falu történetét, a természeti értékeket, látnivalókat, elérhetőségeket, közérdekű információkat, képtárat és kapcsolatokat. Itt nyitható meg Sugárkankalin kiadványa is „Kalandra várja az Ipoly völgye” címmel. Ez egy 32 oldalas kiadvány, színes és tartalmas megjelenéssel. Továbbá 2016-ban TÚRABAKANCS névvel jelent meg, a Nógrád megyei Hírlap, a 10 települést kívánják bemutatni és azok meglévő értékeit. Ezeken felül elérhetők még a következők: Falusi vendéglátók az Ipoly mentén, Fesztiválok az Ipoly mentén, Kézművesek az Ipoly mentén, Túrázzon az Ipoly mentén! Turisztikai értékek az Ipoly mentén.

LXXXI/3. A megközelítési lehetőségek elemzése turisztikai szempontból

A következő fejezetben bemutatjuk hogyan közelíthetők meg a vizsgált települések tömegközlekedéssel, illetve személygépjárművel. Mindezek mellett a távolságokat, közösségi közlekedés esetén a várható jegyárakat is leírjuk.

Drégelypalánk

Drégelypalánkot a 75. számú Vác-Balassagyarmat vasútvonal érinti. Vácról 48 km-es, Balassagyarmatról 22 km-es a vasút hossza, ez időben Vácról 1 óra 20 percet, Balassagyarmatról 31 percet jelent. A jegyárak 460 Ft és 930 Ft között mozognak.

Volánbusz-járatok közlekednek Drégelypalánkra. A községet egyrészt a Balassagyarmatról induló 3344-es Parassapuszta végállomással rendelkező és 3346-os jelzésű Rétság végállomású autóbusszokkal, másrészt a Vác és Szob közötti, illetve Szob és Drégelypalánk végállomással rendelkező buszokkal lehet megközelíteni (332, 355). A teljes árú menetdíj 400 Ft és 895 Ft köztözz mozog.

Gépjárművel a 2. sz. főúton lehet a községre eljutni, amely DK-i irányba Nagyoroszit, ÉNy-i irányba Hontot köti össze Drégelypalánkkal. A 24147. j. út a főútról lekanyarodva áthalad a községen és Ipolyvece felé halad tovább. Budapest és Drégelypalánk közötti közúti távolság 80,4 km. Az E77/M2-es majd az M2-es gyorsforgalmi úton, később pedig a 2. úton kell haladni egészen Drégelypalánkig. A településen nincsen nagyobb kiépített parkoló.

Drégelypalánk esetén hírhedt a Vasút utat lezáró fahíd, mely a települést a szlovák Ipolyhídveggel közi össze. E hidat a két község lakosai emelték, azonban az Ipoly áradásai során gyakran a folyó elmosza azt, ilyen esetekben mindig újjáépítésre kerül.

Nagyoroszi

Budapestről tömegközlekedéssel kb. 2,5 óra szükséges, hogy elérjük Nagyoroszit, többszörös átszállással. Először is Vácra vonattal történő utazás után 1-szer kell átszállni távolsági busszal Rétságnál. Vácról 1:15 perc az út. Az ár kb. 2000-4000 Ft között mozog kedvezményektől függően. Drégelypalánk és Nagyoroszi között busszal könnyedén át lehet jutni 18 perc alatt. Személygépkocsival ez a 76 km-es út 1:15 perc alatt áthidalható. Kimondható, hogy tömegközlekedéssel nehezen megközelíthető településről van, ezért is látogatják kevesebben, mint például Vácot, ami Budapest vérkeringéséhez sokkal közelebb esik, és megfelelő infrastruktúra van kiépítve.

Hont

Személygépjárművel Hont 84 kilométerre fekszik Budapesttől. Nem fizetős utakon haladva a távolság 79 kilométerre csökken. Tömegközlekedéssel (hétfői napon reggel 8:00-kor indulva) Budapest Nyugati pályaudvartól Szobig kell menni, majd Szobon át kell szállni a 332-es számú Volán járatra és Hont, Ipoly út 98. megállónál kell leszállni. A menetidő 2 óra 25 perc, a költség kedvezmények nélkül körülbelül 2000 Ft.

Váctól 44,5 kilométerre van Hont. Innen a Z70-es zónázó vonattal lehet megközelíteni a települést, melynek költsége 1300 Ft. Balassagyarmat és Hont között a 3344-es számú Volánbusz jár (560 Ft).

Hont Parassapuszta településrészén határátkelő található Szlovákiába. Az átkelő, mely egyben a 2-es főút északi vége is, Hontot Ipolysággal közi össze.

Horpács

Horpácsot meg lehet közelíteni autóval vagy Volánbusszal. A települést gyalogosan vagy kerékpárral is gyorsan végig lehet járni. Sok helyen azonban, nincs járda kiépítve, és a kerékpárút is hiányzott a településről. A központban három buszmegálló foglal helyet. Budapestről autóval 1 óra 13 perc az út, ami 73,2 km. Az M2 majd a 2. úton érhető el. A központi részen található egy parkoló, ami nincsen megfelelően kiépítve, kavicsos és saras. Volánbusszal tudjuk még megközelíteni Horpácsot, ami elég körülményes, mert sokszor kell átszállni, és 3 óra 20 percet vesz igénybe az utazás. Újpest Városkapuban az 1010-es buszra kell felszállni, Ipolyszögön átszállni a 3344-es buszra, Dejtáron át kell szállni ismét, a 3343-as buszra, ami már Horpácson tesz le. Vácról könnyebb az odajutás, 1010-es busz visz el Rétságra, ahol át kell szállni a 3343-as buszra, és már meg is érkezünk.

Ipolyvece

Ipolyvecét meg lehet közelíteni autóval, vonattal vagy Volánbusszal. A települést gyalogosan vagy kerékpárral is gyorsan végig lehet járni. Sok helyen azonban, nincs járda kiépítve, és a kerékpárút is hiányzott a településről. A központi út mentén négy buszmegálló foglal helyet, illetve a főúttól távolabb egy vonatmegálló is található. Budapest és Ipolyvece közötti távolság 86,4 km. Nincs a településen egy nagyobb parkoló sem. Volánbusszal tudjuk még megközelíteni Ipolyvecét, ami elég körülményes, mert sokszor kell átszállni. Újpest Városkapuban az 1010-es buszra kell felszállni, Ipolyszögön átszállni a 3344-es buszra, Dejtáron át kell szállni ismét, a 3343-as buszra, ami már Ipolyvecén tesz le. Ugyan az az út, mint Horpácsra. A települést vonattal is meg lehet közelíteni. A Nyugati pályaudvarról indul a Z70-es vonat, majd át kell szállni az S750-es vonatra Vácra, ami már Ipolyvecén tesz le. A településnek nincsen kapcsolata Szlovákiával.

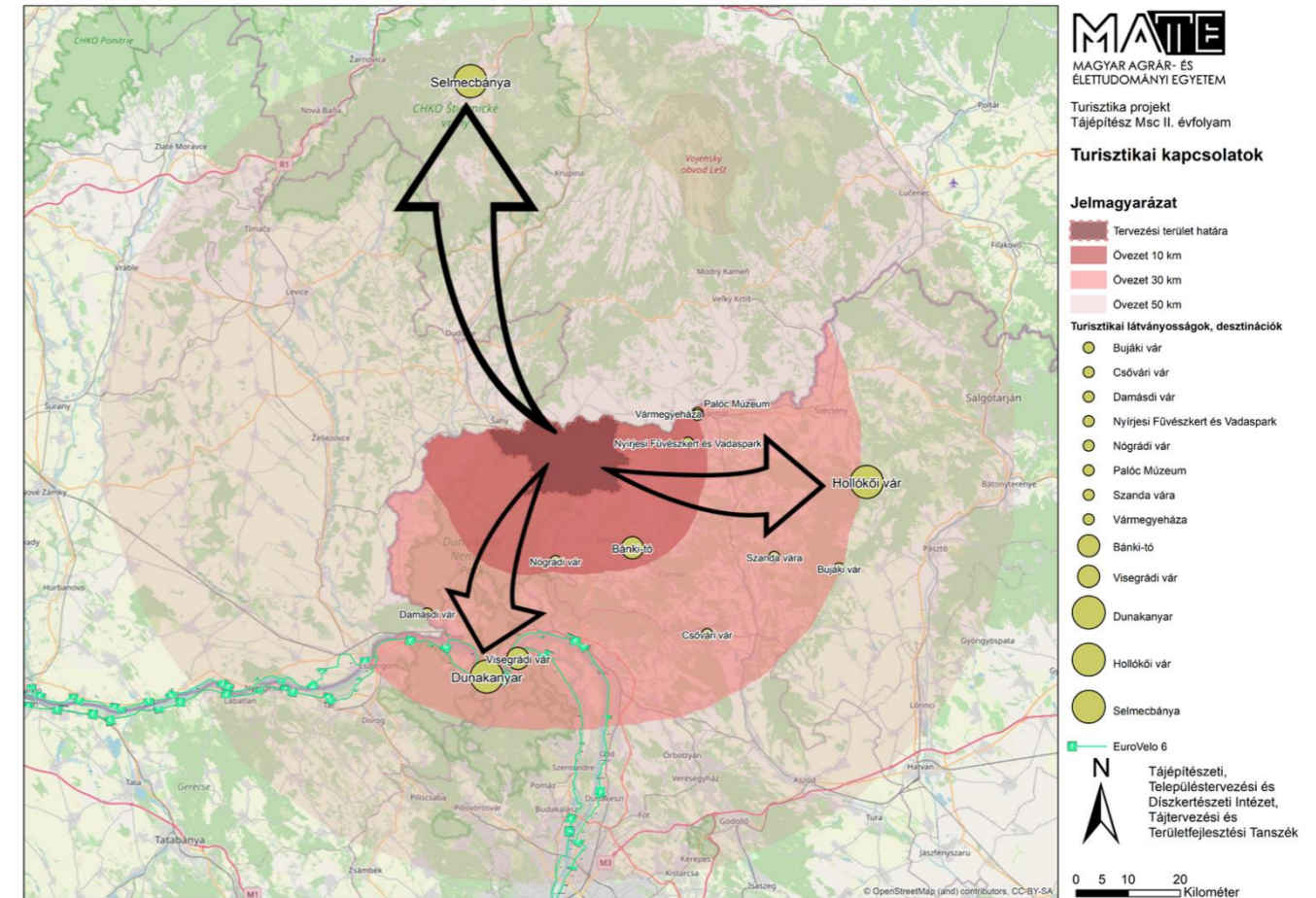
Patak

Patakot autóval és Volánbusszal lehet megközelíteni. Gyalogosan és kerékpárral könnyedén be lehet járni a települést. Némely szakaszokon nincs járda, ami balesetveszélyes, kerékpársáv pedig egyáltalán nincs felfestve. Villamos, helyi buszjáratok és vonat nincs itt. A központi részen 3 buszmegálló van, és található egy 4. is nem messze tőlük. Budapestről autóval 1 óra 24 perc az út, az M2 és a 2. út segítségével juthatunk el ide. Összesen 77,6 km-t kell megtennünk. Kiépített parkoló nem található. Busszal leghamarabb Újpest

Városkaputól érhetjük el Patakot, fel kell szállni az 1010-es buszra, Rétságon átszállni a 3345-ös buszra, Nagyorosziban ugyanerre a buszra kell átszállni, majd pedig meg is érkezünk a községbe. Vácról ugyan ezekkel a járatokkal érjük el Patakot.

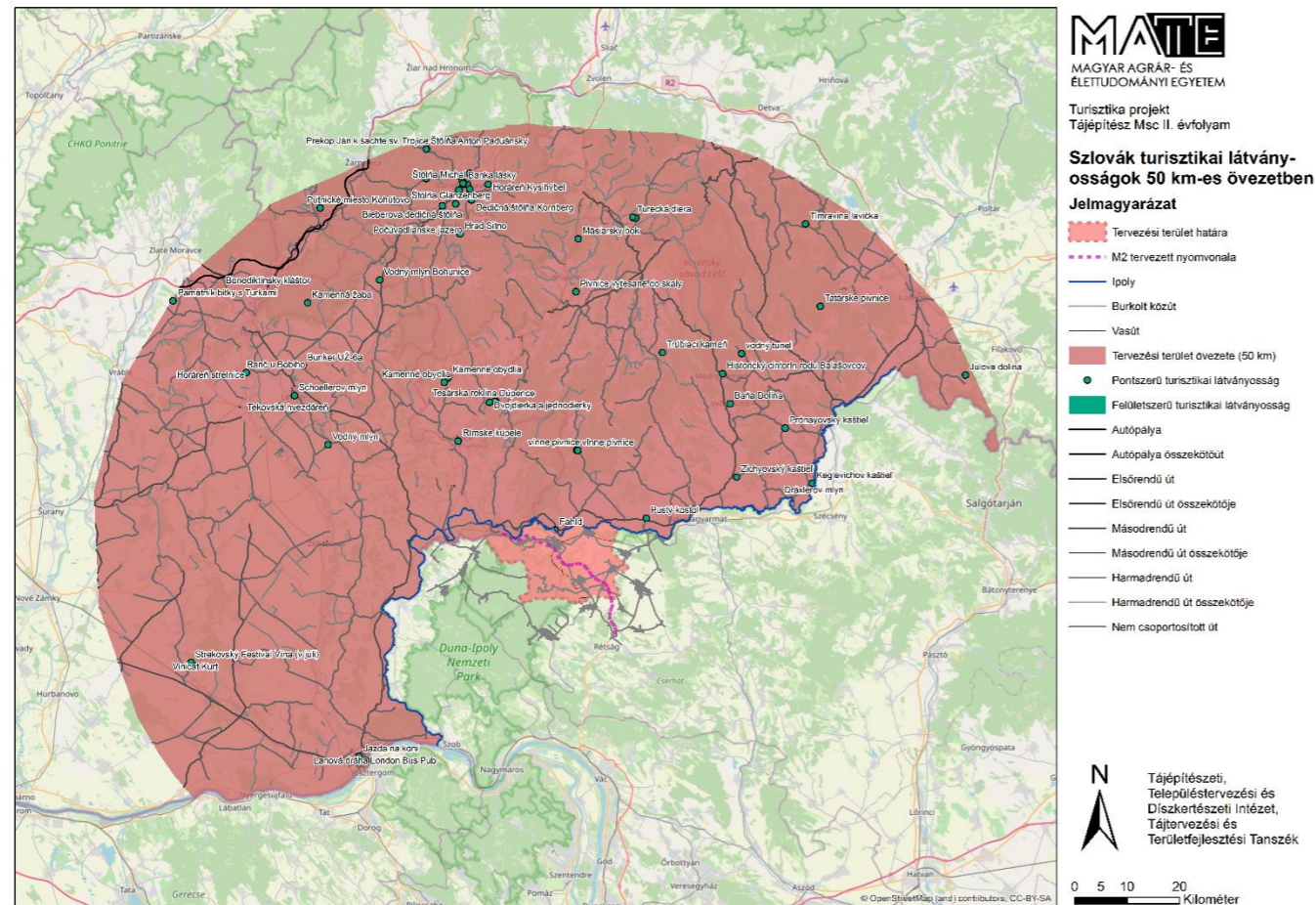
LXXXI/3.1. Regionális turisztikai kapcsolatok

A térség szerencsés elhelyezkedéséből adódóan számos turisztikai desztinációval és vonzerővel összekapcsolható (107. ábra). Először is megyei szinten több fontosabb látványosság található a közelben, az egyik ilyen Bánk és az ott található tó. A Bánki-tavat egyrészt a kirándulni vágyók látogatják természeti kincsei miatt, másrészt otthon ad egy nagyobb volumenű zenei fesztiválnak, a Bánkító fesztiválnak. Az erre épülő turizmus az egyik legmagasabb szintű és legjobban kiépített a Nógrád megyében. A megyében található másik fontos vonzerőt képviselő település, ahova érdemes lenne kapcsolatot teremteni – Nógrád megye egyik központja – Balassagyarmat. A település a Balassagyarmati járás központja több turisztikai vonzerővel és a rá épülő turisztikai szuprastruktúrával rendelkezik. Nógrád megye területén számos vár és várrom található, amit szintén be lehet kapcsolni az általunk vizsgált térségbe. Ilyen várak a közelben (kb. 30km távolságban) a vizsgálati területen kelhelyezkedő Drégelyváron kívül: Nógrádi vár, Damasdi vár, Visegrádi vár, Csövéri vár, Szanda vár, Buják vár és a Hollókői vár. A Dunakanyarhoz, mint jelentősebb turisztikai desztinációkhoz való kapcsolódás is fontos lehet. A nemzetközi kerékpár hálózathoz való csatlakozás lehetőségét is érdemes vizsgálni. Ilyen nemzetközi útvonal az EuroVelo, aminek nyomvonala jelenleg Délről kerül a Börzsönyt és köti össze Pozsonyt, Budapestet és Belgrádot.

107. ábra: Turisztikai regionális kapcsolatok (forrás: saját szerkesztés)

A terület, Szlovákiához való közelségéből adódik, a szomszédi kapcsolat lehetőségeinek feltárása. Szlovákiában fontos turisztikai vonzerőt képvisel Selmecebánya, ami településünkötől 50 km-es távolságon belül helyezkedik el. (108. ábra)

108. ábra: Szlovák turisztikai látványosságok 50 km-es övezetben (forrás: saját szerkesztés)

LXXXI/4. Szabályozási, tervezési háttér

A térség gyengeségei közé tartozik a fejletlen közlekedési infrastruktúra, a turisztikai marketing gyengesége. A lehetőségek között szerepel a határokon átnyúló kapcsolatok erősítése, a turisztikai keresletnövekedés és a növekvő kereslet a tájjellegű termékek iránt (INT-36).

2020-ban kijelöltek 11 turisztikai térséget Magyarországon, azonban Nógrád megye nem tartozott ezek közé. A megye településeit környező turisztikai térségekhez csatolták. Budapest környéke turisztikai térséghez sorolták: Drégelypalánk, Hont, Horpács, Nagyoroszi településeket.

A megye, a térség és magának a település megközelíthetőségét befolyásolja, hogy milyen közlekedési lehetőségek vannak a környéken. A megyében lévő 3 személyszállító vasútvonal közül az egyik érinti a községet, azonban országos szinten nagyon alacsony ez a szám. A közlekedési kapcsolatok hiányának

enyhítése végett tervben van egy új híd építése az Ipoly folyón keresztül Drégelypalánk és Ipolyhídvég között. Az új térbeli kapcsolat erősítené a határon átnyúló mikroregionális kapcsolatokat.

A vasúti kapcsolat helyreállítására a következőt tartalmazza: „A Börzsöny térségében fontos helyi cél a Drégelypalánk–Hont–Ipolság (Šahy) hiányzó vasúti kapcsolat helyreállítása. Ezáltal nem csak az Ipoly-völgyi vasút koncepciója kerülhetne megvalósításra, hanem egy a Börzsönyt megkerülő vasúti szolgáltatás is kialakítható a Drégelypalánk–Šahy–Čata–Šturovo –Vác útvonalon. Ez a monarchiabeli vasúti nyom azonban az M2 fejlesztésére fenntartott terület, mert természetvédelem miatt más nyomvonal nem áll rendelkezésre. Emiatt a kapcsolati hiány helyreállítását az országos területrendezési terv nem tartalmazza.” (A vasúti kapcsolat helyreállítása a környezetvédelmi célokkal (pl. Zöld Nógrád 2030) jobb összhangban lenne, mint az M2 bővítése.) Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák között megemlíti, hogy Hont az Ipoly-menti Palócok Térségfejlesztő Egyesülethez tartozik (INT-37).

A társadalmi helyzet nagymértékben befolyásolja a települések gazdasági helyzetét és a turizmus alakulását is. A 2010-13-as adatok szerint a megyén belül a legrosszabb helyzetben volt a járás turizmus tekintetében, az egy főre jutó idegenforgalmi adó és a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyinek száma is egyaránt alacsony volt. Hiányos Drégelypalánkon az épületek, járdák, terek, buszmegállóak akadálymentesítése. Ipolyvece Község Önkormányzata helyi esélyegyenlőséget is érintő tartalmú rendeletét is tartalmazza, ahogy Patak Község Önkormányzata helyi esélyegyenlőséget is érintő tartalmú rendeletét is. Honton a saját fenntartású intézményekben történő foglalkoztatás a képzés hiánya miatt nem lehetséges, de a közfoglalkoztatás keretében erre figyelnek (INT-38).

Drégelypalánk Településképi Arculati Kézikönyve (TAK) bemutatja a községet, a lakóterületet, a településközpontot, az értékeit és gazdasági területeit. Bemutatja a jó példákat és előképeket is hoz építészeti kialakításokra. A településnek több központja is van, ahol egyedi kialakítású épületek, beépítések vannak. Ilyen központ többek között a templom, a Művelődési ház, a Polgármesteri Hivatal, az óvoda és a vasútállomás (INT-39).

Nagyoroszi TAK bemutatja az örökségeket, értékeket. Külön településrészekre megmutatja a beépítési módokat, tetőformákat, homlokzatokat, színeket, és ezekre pozitív példákat is hoz (INT-40).

Horpács TAK bemutatja a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, településképi jellemzőket, a településképi szempontból meghatározó területeket, kerteket, reklámhordozókat, építészeti értékeket és követendő példákat is találhatunk a dokumentumban (INT-41).

LXXXI/4.1. Turisztikai tervek elemzése

Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 (INT-42)

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia a régiók helyzetét és fejlesztési lehetőségeit mutatja be, tárja fel. A hazai turisztikai desztinációk, attrakciók fejlesztésének összefogásáért, projektek, pályázatok meghirdetéséért a Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program, illetve a szálláshelyek szolgáltatás és kapacitás bővítéséért a Kisfaludy Szálláshelyfejlesztési Konstrukció felelős (INT-43). A Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program minden idők legnagyobb hazai turisztikai fejlesztéseket összefogó kormányzati ernyőprogramja, amelynek célja, hogy 2030-ig Magyarországot Közép-Európa turisztikai központjává tegye.

A többnapos belföldi utazások időtartam megoszlása alapján az Észak-Magyarországi régió a harmadik. A térségben a falusi turizmus van jelen elsősorban, melynek fontos alapja a helyi társadalmak összefogása és a vidéki élet megőrzése. A vidéki desztinációk elsősorban a belföldi turisták célpontjai, a cél az, hogy nemzetközi szinten is ismertek és látogatottak legyenek ezek a helyek. Fontos szempont, hogy a turizmus fejlődésével ne sérüljenek a természeti, településképi, kulturális értékek.

Észak-Magyarország Régió Turizmusfejlesztési stratégiája (INT-44)

A régióon belül Nógrád megyében kiemelt turisztikai cél a Duna-Ipoly együttműködés, amely elsősorban a turisztikai termékfejlesztés és marketing kialakításával jöhet létre. A régió gazdag tematikus utak tekintetében. Kiemelt turizmusfejlesztési terület az aktív-, az öko- és a falusi turizmus, ennek eszköze a helyi népi értékek, hagyományok turisztikai terméké formálása és a falusi szálláshelyek fejlesztése.

Balassagyarmat és kistérsége turisztikai fejlesztési koncepciója (2006) (INT-45)

A koncepció elsődleges célja a kistérséghez tartozó települések turisztikai fejlesztése, vonzerejének növelése. Drégelypalánk esetében megfogalmazott célok között szerepel egy Ipolymenti kerékpáros tengely kialakítása, Ipolytamás és Szécsény között. Fontos cél a vár kihasználtságának fokozása, a berendezések, pihenőhelyek korszerűsítése. A vízi turizmus fejlesztése érdekében egy Ipolymenti vízi-ökopark kialakítása. Többnapos (3-4 napos) programcsomagok szervezése szállással jurta táborokban. A fiatalok számára vonzerők növelése extrém sportolásra alkalmas programokkal, helyszínekkel, például magas és alacsony kötélpályák, csapat-építő tréningek szervezésével. A célok között szerepel gasztronómiai bemutatók szervezése, a helyi termékek népszerűsítésével és több sátorozóhely kialakítása. A Nemzetközi Folklór Fesztiválnak mind a két térségben vannak állomásai és sok érdeklődőt vonzanak. Hasonló színvonalú történelmi rendezvénysorozatot lehetne szervezni Mikszáth emlékére, melynek Horpács lehetne a központja a rétsági kistérségben. A balassagyarmati és a rétsági térségben is igen magas

a víztározók és horgásztavak száma. Ezek a tavak más-más környezetben és más-más feltételekkel működnek, ugyanakkor tökéletesen alkalmasak arra, hogy a horgászturizmus fejlesztésével, a kellő infrastruktúra megteremtésével horgászversenyek szervezésében teremtsenek közös kapcsolódási pontot a két térség között. Tematikus természetvédelmi túra: („Szelíden az Ipoly mentén”) Hont-Ipolyvece-Patak-Égerláp. Túrázás a Zöldút program keretén belül a Pataki löszfalhoz, illetve Családi pihenőpark a tó körül Patakon strandolási lehetőséggel.

Drégelypalánk: Településfejlesztési koncepció – Turisztikai fejlesztések támogatása (INT-37)

Drégelypalánkon a turisztikai fejlődés elérése érdekében elsősorban a szolgáltatás fejlesztésére van szükség, hogy országos szinten ismert legyen. Az ismeret növelésének eszköze a különböző kiadványok, szóróanyagok, az online marketing fejlesztése és a térségi együttműködések elősegítése. Fontos cél az itt eltöltött vendégéjszakák növelése és az ahhoz kapcsolódó programok szervezésére.

Ipoly-menti Palócok Térségfejlesztő Egyesület (INT-46)

Első sorban a Miniszterelnökség agrár-vidékfejlesztési programokért felelős helyettes államtitkárság által meghirdetett Leader program helyi koordinálásában vesznek részt. Munkaszervezetük szügyi irodája Leader - pályázati információs központként a hét minden napján az ügyfelek rendelkezésére áll. Az Egyesület feladatának érzi a térségben valamennyi szervezet, vállalkozás, önkormányzat érdekeinek képviselését, és aktívan szeretne közreműködni, helyt állni a regionális, multilaterális projektek megvalósításában. Felkészíti a helyi szereplőket, tájékoztatókat tart, a támogatott intézkedésekkel kapcsolatban projekt-előkészítést végez, valamint segítséget ad a projektgazdáknak a támogatási kérelmek összeállításában.

LXXXI/4.2. Rendezési tervek elemzése

Országos Területrendezési Terv (OTrt)

Az OTrt szerkezeti tervén láthatók a tervezett M2-es gyorsforgalmi út vonala, egy térségi kerékpárút vonala és egy határátkelőhely Drégelypalánkon.

Nógrád megye területrendezési tervének módosítása – 2020 (INT-47)

A tervben Drégelypalánkkal kapcsolatos fejlesztési irányok a közlekedési kapcsolatok megteremtése és javítása. A közúti közlekedéshez kapcsolódó tervezett szakaszok között szerepel egy Drégelypalánkról Szlovákiába átvezető út és egy ehhez kapcsolódó térségi határátlépési pont Ipolyhídvég felé. A térségi kerékpárúthálózat tervezett útvonala között szerepel egy a községből Szlovákiába vezető út. Nagyoroszi,

mint nem kiemelt jelentőségű turisztikai övezet van számontartva, így nem vonatkozik rá semmilyen ajánlás. Északkelet határmente kerékpárút érinteni fogja Hontot és Ipolyvecét is.

Drégelypalánk településrendezési eszközök felülvizsgálata (INT-48)

A településrendezési terv az országos területrendezési tervvel összhangban született meg, tehát az ott meghatározott célok, fejlesztések ezen a szinten is megjelennek. Megfogalmaz különböző intézkedési javaslatokat, a környezetvédelem, a táj és természetvédelem és az épített környezet megőrzése érdekében. Intézkedési javaslatok például a közterületek tisztaságának fenntartása, a felszíni és felszín alatti vizek minőségének megőrzése, a természeti értékek védelme, egyedi tájértékek felmérése és hagyományos építészeti stílusjegyek megőrzése.

LXXXI/5. Turisztikai szervezetek, kapcsolattartók, turisztikai menedzsment

A térségben a következő fontos turisztikai szervezetek, kapcsolattartók vannak jelen:

- Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központ – Drégelypalánk
- Sugárkankalin Turisztikai Egyesület
- Nógrád Turizmusáért Egyesületet
- Ipoly-menti Palócok Térségfejlesztő Egyesületet
- Hontért, Hagyományainkért, a Holnapért Egyesület (HHH)
- Balassagyarmat Kistérség Többcélú Társulása
- Rétság Tourinform Iroda
- Nógrádi Turisztikai Információs Központ

LXXXI/6. SWOT analízis

Elkészítettük a térség turisztikai szempontú SWOT analízisét, amelyben bemutatjuk a térség erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit. (12. táblázat)

Összesített térségi SWOT	
Erősség	Gyengeség
Jó elhelyezkedés, Börzsöny és Ipoly közelsége	Fejletlen infrastruktúra: közlekedés hiányosságai
Rendezvények	Gazdasági gyengeség
Kiránduló lehetőségek	Hulladékgyűjtők hiánya
Sok természeti kincs	Szolgáltatások hiánya
Csendes, nyugodt, vidéki környezet	internet hiánya
Helyi termékek	Turisztikai marketing hiánya
Tanösvények, turistautak megléte	Turisztikai központok alacsony száma
Palóc kultúra	
Mikszáth Kálmán	
Drégely vár	
Lehetőségek	Veszélyek
M2-es megépülése	M2-es autópálya megépülése: negatív környezeti hatások, fragmentáció, túl sok ember érkezik ide
Térséget érintő támogatások	Természeti értékek túlzott kihasználtsága
Belföldi aktív turizmus élénkülése	Fejlesztési támogatások elmaradása
Bejárható Magyarország programhoz való csatlakozás	Elvándorlás, munkaerőhiány
Meglévő értékeknek alaposabb feltárása	

12. táblázat: Térségi SWOT (forrás: saját szerkesztés)

Erősségek

A térség erőssége az elhelyezkedésében rejlik. A területet közrefogja a Börzsöny és az Ipoly, így számtalan természeti kincsel és kiránduló lehetőséggel rendelkezik. Ezen tájak természetközelségükről és érintetlenségükről híresek. A települések ritkán lakottak, hangulatuk a nyugodt vidéki létet idézi. A szállások családiasak, így nem csak kikapcsolódni és pihenni vágyók igényeit elégíti ki, de tökéletes helyszínt nyújthatnak a falusi turizmust, és kirándulást kedvelőknek is. A természeti kincsekre alapozott turizmus jelenleg is meglévő elemei a tanösvények és turistautak a térség erősségei közé sorolandók csakúgy, mint a települések meglévő épített értékei, a kúriák és tájházak, valamint a kultúrtörténeti értékek is. Az épített értékek közül kiemelendő Drégely Vára, amely jelenleg a legnagyobb vonzerővel bír a térségben. A helyi termékek pozitívan hatnak az adott településre és a helyi gazdaságra, valamint a

turizmusra, így ezek is a térség erősségeit képezik. A települések egy fontos kultúrtörténeti értéke a palóc kultúra, és az ebből eredeztethető színes programkínálat, melynek megléte egyértelműen a térség erősség. Mikszáth Kálmán ténykedései országos jelentőséget tulajdonítanak a térségnek.

Gyengeségek

A térség gyengeségei főleg az infrastruktúra fejletlenségében nyilvánul meg, ami a települések gazdasági gyengeségéből eredeztethető. Legnagyobb probléma a közlekedési infrastruktúra hiánya okozza. Például a járdák és gyalogosátkelőhelyek hiánya, leromlott közutak, gyorsforgalmi utak, parkolók hiánya. Kerékpárutak leromlott állapota, és hiánya. A településeken általános probléma a hulladékgyűjtők, a szolgáltatások, és az internet hiánya, valamint a házak, épületek leromlott állapota. Gyengeség, ami direktben érinti a turisztikát a turisztikai marketing, turisztikai központok hiánya és a szálláshelyek, vendéglátóhelyek alacsony száma. Egyes településeken felbukkanó kisebb problémák például a települési honlap kezelhetősége, a zöldút vonalvezetése, központi tér meglétének a hiánya.

Lehetőségek

A térség turisztikáját legjobban érintő lehetőségek közé tartozik az M2-es autópálya új nyomvonalának megépülése, valamint a térséget érintő különböző támogatások legyen szó EU-s támogatásokról vagy nemzeti támogatásokról, amik a turizmust vagy az infrastruktúrafejlesztést célozzák meg. A belföldi aktív turizmus élénkülése pozitívan hathat a térség fejlődésére, csak úgy, mint a Bejárható Magyarország programhoz való csatlakozás. A meglévő értékek alaposabb feltárásával és a térségi együttműködéssel lehetőség nyílik a turizmus és ezzel együtt a térség fejlesztésére.

Veszélyek

A legnagyobb veszélye a térségnek ugyan abban rejlik, mint a lehetősége. Az M2-es autópálya új nyomvonalának megépülése, aminek következményei a negatív környezeti hatásokon túl a látogatottság növekedése, ami a természeti értékek túlzott kihasználtságát okozza. Ezeknek következtében a kis falvak elveszítik vonzerejüket képező békés nyugodt hangulatukat. A zajhatáson kívül az autópálya megépülése fragmentációs hatással is bír egyes települések szempontjából, ilyen falu például Hont. Ezen kívül nagy veszély a térséget érintő fejlesztési támogatások elmaradása, valamint az elvándorlás és munkaerőhiány.

LXXXI/6.1. Összegzés: kitörési pontok és hiányosságok

Kihaszínatlan vonzerők potenciáljának bemutatása

A legfőbb potenciállal bíró vonzerő Ipolyvecén maga az Ipoly, mint az ország egyik legértetlenebb és ökológiailag legértékesebb területe hatalmas turisztikai potenciállal rendelkezik. Ennek bemutatása teljes mértékben elmarad a településen. Hont településen a palóc kultúrát őrző falusi házak teljes mértékben el vannak hanyagolva, pedig turisztikai potenciáljuk kiemelkedő. A település közelében található vasút nyomvonala kihaszínatlanul fekszik elhelyezkedéséből adódóan méltatlanul. Véleményünk szerint a nyomvonal hasznosítása történhet egyrészt túraútvonalá váló módosítással, másrészt az eredeti vasútvonal visszaállításával. Nagyorosziiban a kihaszínatlan és alulértékelt vonzerő a Börzsöny, ami sokkal több túrázni vágyó igényeit tudná kielégíteni. Drégelypalánkon hasonló palóc házak találhatóak, amik nem kapnak elég figyelmet és lassan teljesen leamortizálódnak.

Lehetséges fejlesztési irányok, kitörési pontok meghatározása

Általánosságban elmondható, hogy a térség jó turisztikai adottságokkal vonzerőkkel rendelkezik azonban a szolgáltatások fejlesztésére szükség van, mind a vendéglátóhelyek, üzletek számának növelésében is és kínálatuk bővítésében, valamint helyi termékek árusításában. A másik fejlesztésre szoruló terület a közlekedési infrastruktúra, amelyben kitérnénk a kerékpáros infrastruktúra hiányosságaira. A településeken található kerékpárutakat nem integrálódnak térségi szinten a kerékpáros úthálózatba.

A térségi összefogás, együttműködés az egyik legfontosabb kitörési pont, hiszen ezáltal tud a térség összes települése fejlődni, népszerűvé válni. A közösségi összefogás példaként számos egyesület jött létre, kiemelve a Sugárkankalin Turisztikai Egyesületet. Ezen civil szervezetek hagyomány- és értékőrző, illetve teremtő tevékenysége rendkívül fontos. E cél érdekében készült el az „Örökségeink Útján” zöldút is. Az együttműködés egyik fontos eszköze lehet a drégelypalánki turisztikai központ, amely jelenleg is összefogja a település értékeit és mutatja be azokat. Ezt ki lehet bővíteni térségi szintre és akár több településre létrehozni ilyen központokat, amely rendezvényeknek is helyet adhatna. A térség vasúthálózatának fejlesztése és turisztikai hasznosítása is egy kitörési pont lehet, amelyben a vasút kettős szerepet töltene be. Egyrésztől növeli az emberek mobilitását, másrészt egy olyan turisztikai attrakcióvá válik, amelyben bemutathatóak a Börzsöny, valamint az Ipoly természetközeli tájai. Megfontolandó a térség turisztikájának kiterjesztése az országhatáron kívülre is. Ez egybeköthető lenne a vasút fejlesztésével, ezzel megcélözva a szlovák-magyar kapcsolat erősítését, illetve a határon túli magyarok valamilyen szintű integrációját.

LXXXI/6.2. Felhasznált források

- INT-01 Drégelypalánk hivatalos honlapja
<http://dregelypalank.hu/>
- INT-02 Sugárkankalin Turisztikai Egyesület
http://sugarkankalin.hu/?page_id=140
- INT-03 Ipolyerdő Zrt. Erdei kirándulások honlapja
<http://erdeikirandulasok.hu/kerekparos-szabalyok>
- INT-04 Túrautak, várak, látnivalók Magyarországon
<https://www.turautak.com/cikkek/turautak/nagyoroszi--dregely-var-tura.html>
- INT-05 Tekeregj Velünk!
<https://tekeregj.hu/turistajelzesek/>
- INT-06 Nógrád megye területrendezési terve
https://www.nograd.hu/ter_rend/nograd.pdf
- INT-07 Merre tekerjek térképes kereső
<https://merretekerjek.hu/#zoom=13&lat=48.03186&lon=19.10711&scope=montival>
- INT-08 Drégelyvára honlapja
<http://www.dregelyvara.hu/programajanlatokdregelypalankoneskonyeken>
- INT-09 Látnivalók Nagyoroszi
<http://www.retsag.net/tourinform/lap0712.htm>
- INT-10 Palóc Út honlapja
http://www.palocut.hu/hu/horpacs_programajanlatok
- INT-11 Ipolyvece község hivatalos honlapja
<https://ipolyvece.hu/category/hirek/>
- INT-12 Patak község Facebook oldala
<https://www.facebook.com/Patak-K%C3%B6zs%C3%A9g-866463480188155>
- INT-13 TEIR Leader elemző
<https://www.teir.hu/leader/kivalasztott-mutatok>
- INT-14 Booking szállásfoglaló oldal
<https://www.booking.com>
- INT-15 Szállásfoglaló oldal
<https://szallas.hu/>
- INT-16 Belföldi szállások, programok, látnivalók

INT-17	https://www.utazzitthon.hu/ Falusi Vakáció honlapja https://www.falusivakacio.hu/hont-vendeghaz	INT-33	http://www.hont.hu/ Horpács község hivatalos honlapja https://horpacs.hu/
INT-18	Honti Ifjúsági tábor http://erdeiiskola.uw.hu/szolgáltatásaink.html	INT-34	Ipolyvecén található intézmények https://ipolyvece.hu/intezmenyek/
INT-19	Szállásinfó Fenyő vendégház https://www.szallasinfo.hu/fenyo_vendeghaz_hont/index.php?ln=1&show_ctx=1	INT-35	Patak község hivatalos honlapja https://patak.hu/
INT-20	Belföldi utazás Hont vendégház https://www.belfoldiutazas.hu/magyar/sz/hont/vendeghaz-a-szakadekhoz-324529	INT-36	Helyzetelemzés file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/helyzelemz%C3%A9s0215.rtf.pdf
INT-21	Kútbereki Turistaház, Matracszállás és Nomád Táborhely http://www.erdeihazak.hu/bakancsszallasok/kutberek	INT-37	Nógrád megye területfejlesztési koncepciója https://www.nograd.hu/files/terfejl/javaslattevo_fazis_2021-2027.pdf
INT-22	Mikszáth turistaház http://turistahaz.mlap.hu/html/17672921/render	INT-38	A balassagyarmati járás esélyteremtő programterve https://docplayer.hu/16008397-A-balassagyarmati-jaras-eselyteremto-programterve.htm
INT-23	Aranyalma vendégház http://www.aranyalmavendeghaz.hu/szallas-es-hazirend/	INT-39	Drégelypalánk Településképi Arculati Kézikönyv http://dregelypalank.hu/wp-content/uploads/2014/11/Dregelypalank-2017_11_25.pdf
INT-24	Patak Szentháromság vendégház http://mariaut.hu/tart-accservice-508/Patak_Szentharomsag_Vendeghaz	INT-40	Nagyoroszi Településképi Arculati Kézikönyv https://nagyoroszi.hu/wp-content/uploads/2019/03/telepuleskepi.pdf
INT-25	Horpácson található szolgáltatások https://horpacs.hu/szolgáltatások/1s0x476a98584258867b:0x400c4290c1e93c0!8m2!3d48.0604805!4d19.1069166	INT-41	Horpács Településképi Arculati Kézikönyv https://horpacs.hu/a-telepulesrol/telepuleskepi-arculati-kezikonyv/
INT-26	Google térkép https://www.google.com/maps/	INT-42	Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 https://mtu.gov.hu/documents/prod/mtu_strategia_2030.pdf
INT-27	TEIR https://www.teir.hu/	INT-43	Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program https://kisfaludyprogram.hu/programrol/atekintes/
INT-28	Csósza Manufaktúra https://egyunkhelyit.hu/helyi-termelok/csosza-manufaktura/	INT-44	Észak-Magyarország Régió Turizmusfejlesztési Stratégiája http://www.terport.hu/webfm_send/667
INT-29	Kézművesek, helyi termékek http://www.ipoly-taj.hu/Dregelypalank/kezmuvesek.html	INT-45	Balassagyarmat és kistérsége turisztikai fejlesztési koncepciója http://www.terport.hu/webfm_send/1471
INT-30	Alkotók, kézművesek https://dregelypalank.hu/dregelypalank/alkotok-kezmuvesek/	INT-46	Ipoly-menti Palócok Térségfejlesztő Egyesület https://www.palocok.com/
INT-31	Apróhirdetések http://dregelypalank.hu/media/aprodhirek/	INT-47	Nógrád megye területfejlesztési terve https://www.nograd.hu/files/terulet_rend/Elfogadasi-fazis.pdf
INT-32	Hont község hivatalos honlapja		Drégelypalánk településrendezési terve

INT-48	http://dregelypalank.hu/wpcontent/uploads/2018/07/telepulesrendezeresi%20eszkozok/dpalank_alatamaszto_180704.pdf		https://www.nograd.hu/files/terfejl/ITP2016junius15.pdf
INT-49	Palóc Turisztikai szolgáltatóház és szálláshely https://szallas.hu/paloc-turisztikai-szolgáltatohaz-es-szallashely-horpacs?gclid=CjwKCAiA1eKBBhBZEiwAX3gql68RutU8WR1TZK6XUi00Qit9DOI2Qz_1s1rWbtuwBBizgGEqO0QcMBoCg1oQAvD_BwE	INT-62	Drégelypalánk Településfejlesztési Konceptió http://dregelypalank.hu/wp-content/uploads/2018/03/Dregelypalank_konc_180419.pdf
INT-50	Vasúti menetrend https://elvira.mav-start.hu/	INT-63	Nógrádi Turisztikai Információs Központ https://www.bnpi.hu/hu/reszletek/nogradi-turisztikai-informacios-kozpont-fulek
INT-51	M2 gyorsforgalmi út Vác-országhatár közötti szakasz https://docplayer.hu/18424240-M2-gyorsforgalmi-ut-vac-orszaghatar-kozotti-szakasz.html		
INT-52	Nógrád Turizmusáért Egyesület http://varsany.hu/nograd-turizmusert-egyesulet/		
INT-53	Balassagyarmati Kistérség Szociális Szolgáltató Központ https://www.bgykszoc.hu/		
INT-54	Horpácsi Európa Pihenő Központ https://szallas.hu/horpacsi-europa-piheno-kozpont		
INT-55	Rendezvények Honton http://rendezvenyek.hont.hu/nyito.html		
INT-56	Tsitár http://tsitar.hont.hu/		
INT-57	Honti Hírmondó http://hirmondo.hont.hu/		
INT-58	Honti Könyvtár http://konyvtar.hont.hu/		
INT-59	Hont község önkormányzata által üzemeltetett oldal http://hont.hu/hont.htm		
INT-60	Tourinform Iroda Rétság http://www.retsag.net/tourinform/index.html		
INT-61	Nógrád megye Integrált Területi Programja		

Kulturális értékek

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület
- M2 tervezett nyomvonala
- M2 tervezett leható
- Palóc út
- Zöldút
- Egyéb túrautak
- Vasút
- Burkolt út
- Földút
- Szintvonal

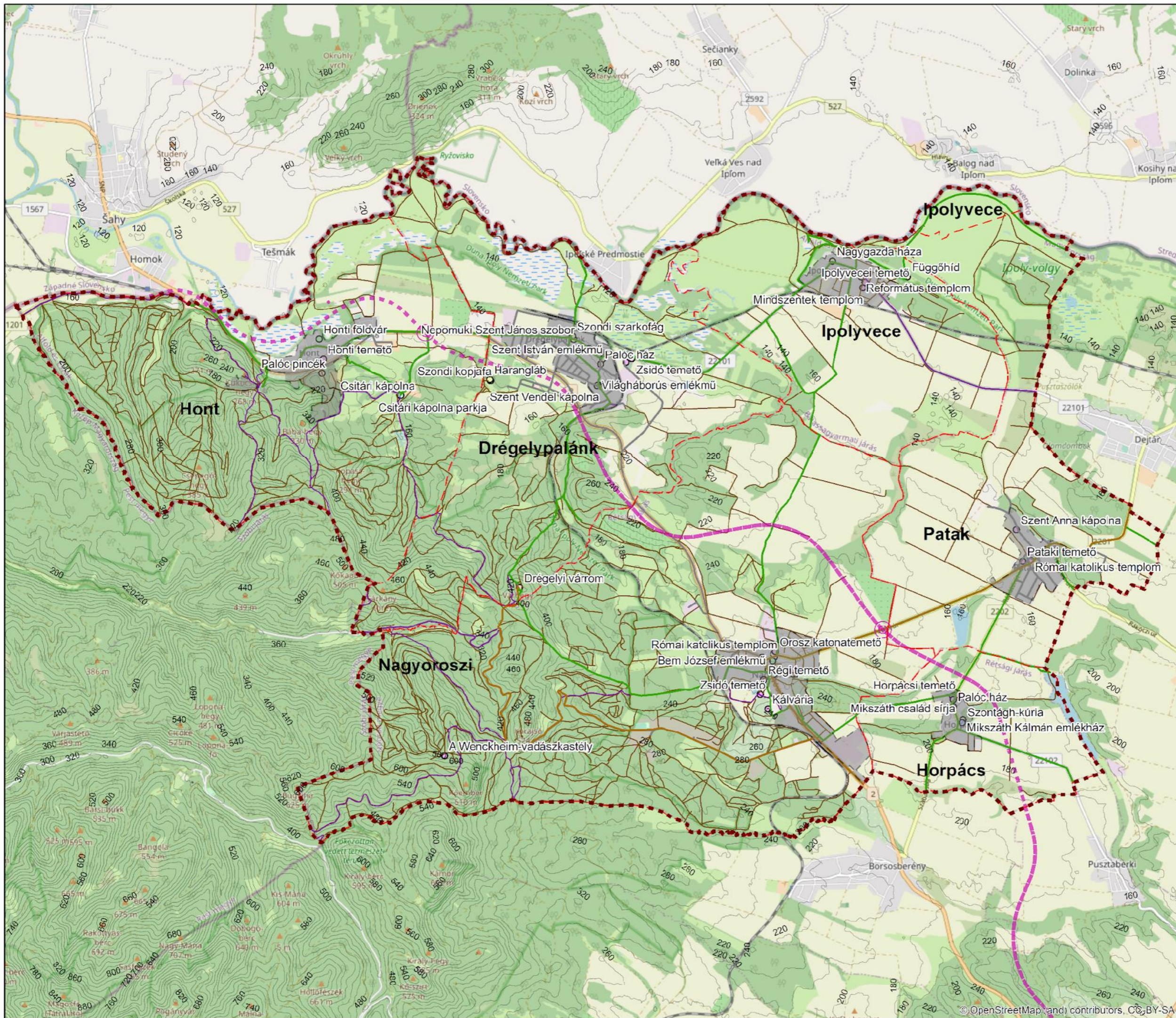
Kulturális érték típusa

- emlékház
- emlékmű
- épített érték
- kulturális érték
- múzeum
- park
- szakrális érték
- természeti érték
- vár

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilométer

Természeti értékek

Jelmagyarázat

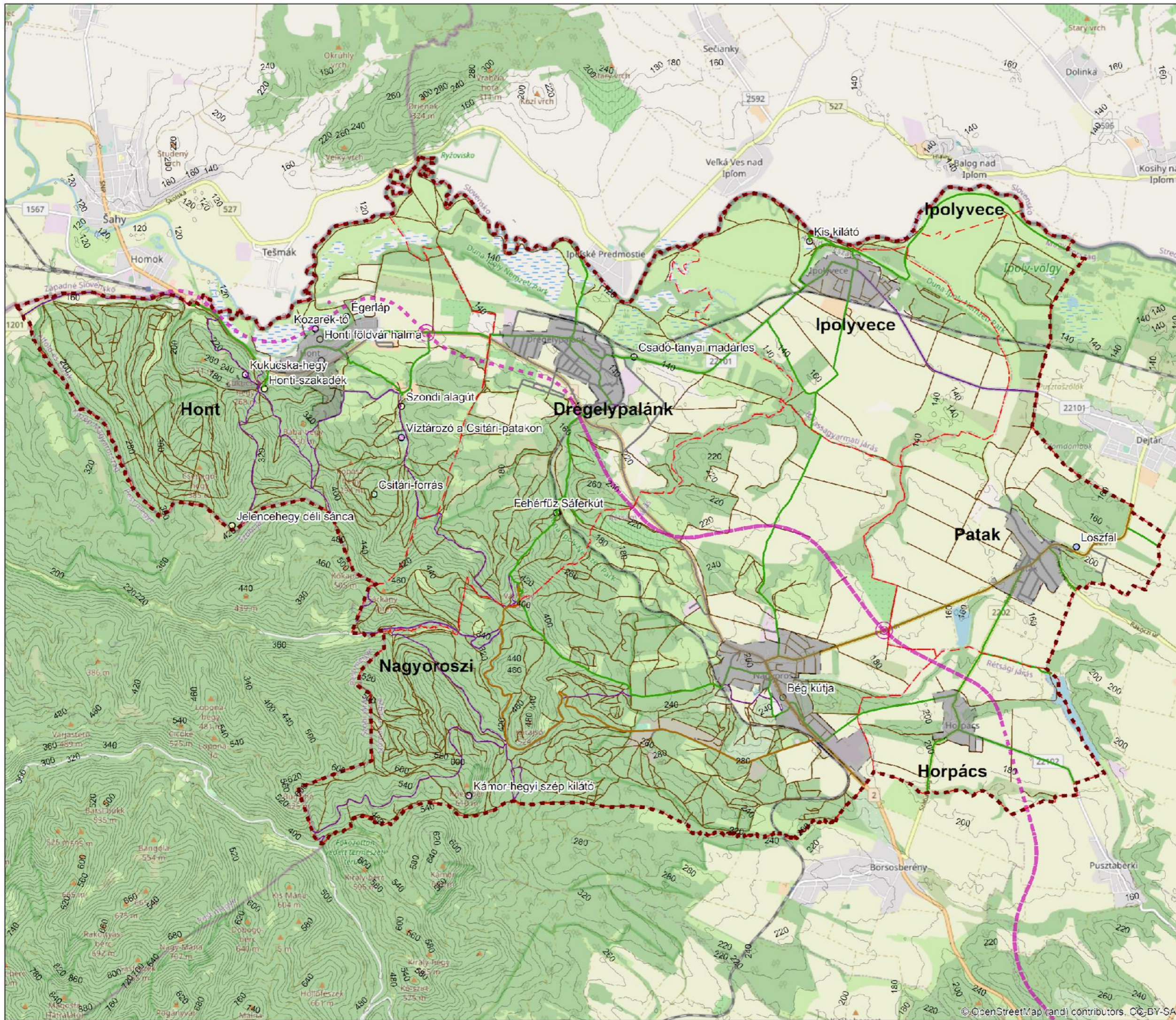
- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület
- M2 tervezett nyomvonala
- M2 tervezett lehajtó
- Palóc út
- Zöldút
- Egyéb túrautak
- Vasút
- Burkolt út
- Földút
- Szintvonal

Természeti érték típusa

- faegyed
- forrás
- geológiai érték
- kilátóhely
- lép
- patak
- tó

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

Szálláshelyek

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület
- M2 tervezett nyomvonala
- M2 tervezett lehallt
- Palóc út
- Zöldút
- Egyéb túrautak
- Vasút
- Burkolt út
- Földút
- Szintvonal

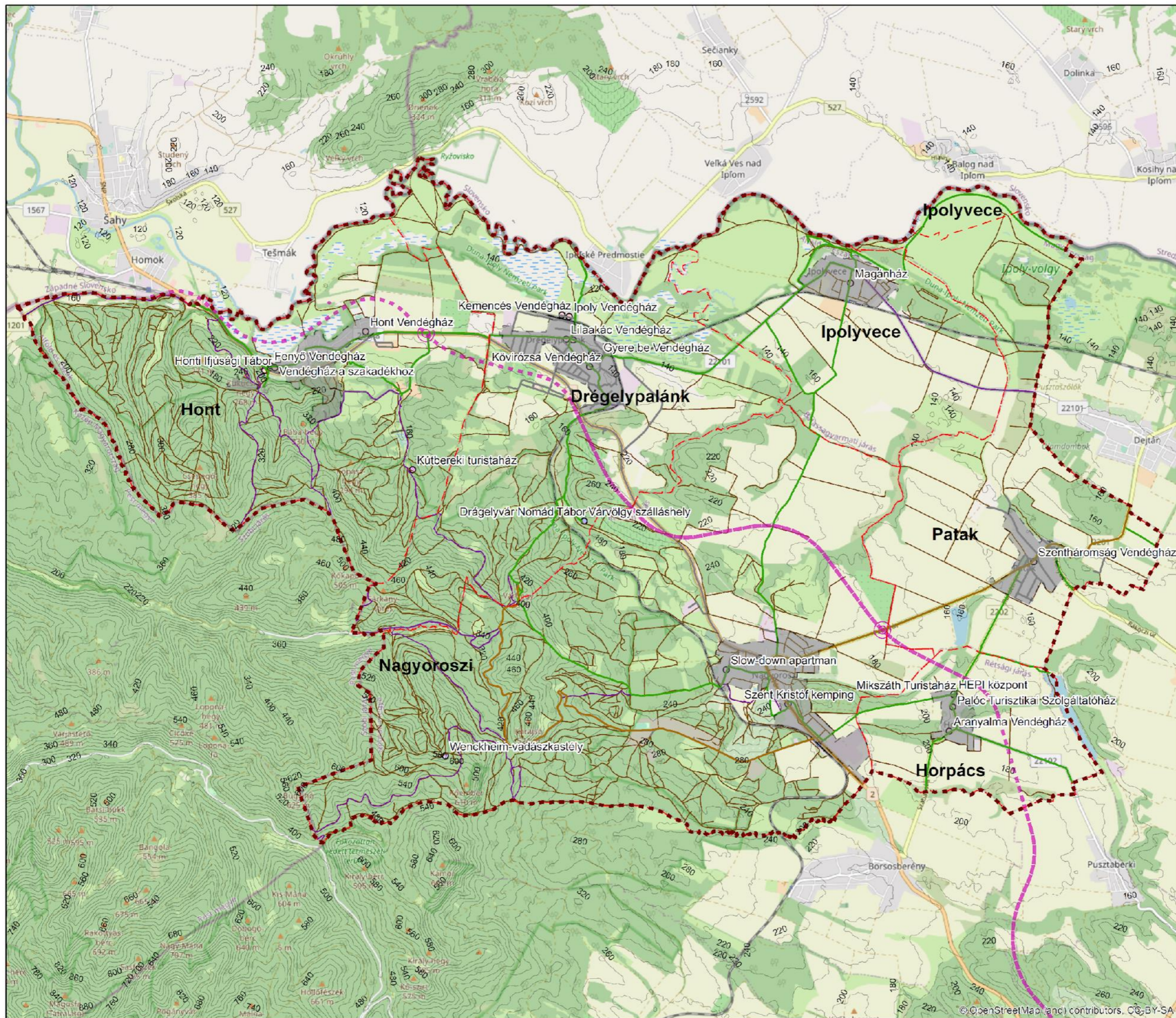
Szálláshely típusa

- apartman
- ifjúsági szállás, turistaszállás
- motel és kemping
- nomádtábor
- panzió
- szállás
- turistaház
- turistaház, nomádtábor
- vendégház

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilométer

Üzletek, vendéglátóhelyek

Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület
- M2 tervezett nyomvonala
- M2 tervezett lejáró
- Palóc út
- Zöldút
- Egyéb túrautak
- Vasút
- Burkolt út
- Földút
- Szintvonal

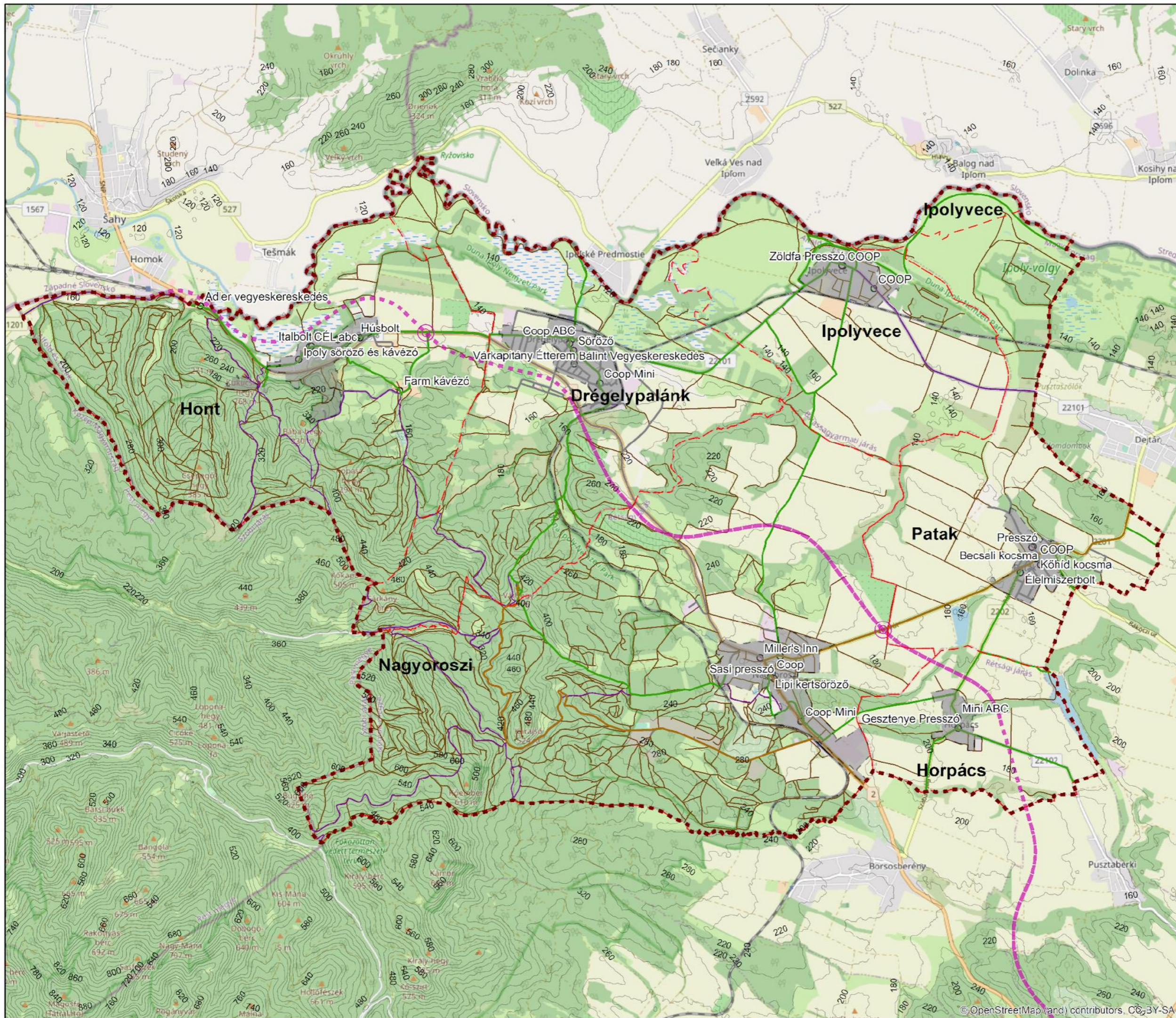
Üzletek, vendéglátóhelyek típusa

- vendéglátóhely
- üzlet

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilométer

Melléklet

Nagyoroszi	Nagyoroszi-patak	vízfolyás	országos	3
Drégelypalánk	Csadó-tanyai madárles	kilátóhely	helyi	1
Drégelypalánk	Fehérfűz	faegyed	helyi	1
Drégelypalánk	Sáferkút	forrás	országos	3
Drégelypalánk	Hársfasor	fasor	helyi	1
Drégelypalánk	Hévíz-patak	vízfolyás	országos	3
Drégelypalánk	Ipoly	vízfolyás	nemzetközi	3,5
Drégelypalánk	Börzsöny	erdő	nemzetközi	3,5
Drégelypalánk	Ipoly (Madárvédelem)	értékes élőhely	nemzetközi	3,5
Patak	Lestpák kút	forrás	országos	3
Patak	löszfal	löszfal	helyi	1
Patak	Nemzeti Park területe	értékes élőhely	országos	3
Patak	Ipoly	vízfolyás	nemzetközi	3,5
Patak	Ipoly	értékes élőhely	nemzetközi	3,5
Horpács	Derék-patak	vízfolyás	országos	3
Horpács	Almápusztai-patak	vízfolyás	országos	3
Ipolyvece	Kis kilátó	kilátóhely	helyi	1
Ipolyvece	Derék-patak	vízfolyás	országos	3
Ipolyvece	Ipoly	vízfolyás	nemzetközi	3,5
Ipolyvece	Ipoly	értékes élőhely	nemzetközi	3,5
Hont	Csitári-forrás	forrás	országos	3
Hont	Szondi alagút	geológiai érték	helyi	1
Hont	Kozarek-tó	tó	helyi	1
Hont	Égerláp	láp	helyi	1
Hont	Jelenchegy déli sánca	geológiai érték	országos	3
Hont	Honti szakadék	geológiai érték	országos	3
Hont	Víztározó a Csitári-patakon	tó	országos	3
Hont	Kukucska-hegy	kilátóhely	helyi	1
Hont	Ipoly	értékes élőhely	nemzetközi	3,5
Hont	Ipoly	vízfolyás	nemzetközi	3,5
Hont	Börzsöny	erdő	nemzetközi	3,5
Hont	Római katolikus templom kilátása	kilátóhely	helyi	1

Kulturális értékek

Település	Érték neve	Típus	Látogathatóság	Drégelypalánk				emlékmű	látogatható	jó
				Alap	Elérhetőség	Elérhetőség	Összesített érték			
						Palóc ház		épített érték	kívülről megtekinthető	jó
						Római katolikus templom		szakrális érték	látogatható	jó
						Nepomuki Szent János kápolna		szakrális érték	kívülről megtekinthető	jó
Nagyoroszi	Szentháromság szobor	szakrális érték	látogatható	közepes	jó	helyi	4			közepes
Nagyoroszi	A Római katolikus templom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	Lourdesi Mária szobor	5	szakrális érték	kívülről megtekinthető	s
Nagyoroszi	A Wenckheim-vadászkastély	épített érték	kívülről megtekinthető	jó	jó	Szent Anna kápolna	5	szakrális érték	kívülről megtekinthető	jó
Nagyoroszi	A Starhemberg–Berchtold-kastély	épített érték	kívülről megtekinthető	jó	jó	Harangtorony	5	épített érték	kívülről megtekinthető	jó
Nagyoroszi	Kálvária	szakrális érték	látogatható	közepes	jó	Háromnyilású kőhíd	4	épített érték	látogatható	jó
Nagyoroszi	Falusi régiségek gyűjteménye	kulturális érték	látogatható	közepes		Milleniumi park		park	látogatható	s
						Szeplőtelen fogantatás katolikus templom		szakrális érték	látogatható	jó
Nagyoroszi	Szabó Endre emlékkiállítás	múzeum	látogatható	közepes		Mikszáth Kálmán emlékház		emlékház	látogatható	jó
						Mikszáth család sírja	4	szakrális érték	kívülről megtekinthető	jó
Nagyoroszi	Fegyvernemi Múzeum	múzeum	látogatható	közepes		Lourdesi Mária szobor	4	szakrális érték	kívülről megtekinthető	jó
						Szentágn-kúria		épített érték	látogatható	jó
Nagyoroszi	Orosz katonatemető	szakrális érték	látogatható	közepes		Palóc ház	4	épített érték	látogatható	jó
Nagyoroszi	Közlekedési park	park	látogatható	jó		Mindenszentek templom	5	szakrális érték	látogatható	jó
						Függőhíd		épített érték	látogatható	közepes
Nagyoroszi	Zsidó temető	szakrális érték	nincs információ	közepes		Református templom	3	szakrális érték	látogatható	jó
Nagyoroszi	Régi temető	szakrális érték	látogatható	közepes		Lourdesi Mária szobor	4	szakrális érték	kívülről megtekinthető	jó
						Triani emlékmű		emlékmű	kívülről megtekinthető	jó
Nagyoroszi	Bem József emlékmű.	emlékmű	látogatható	közepes		Nagygazda háza	4	épített érték	magán	jó
Drégelypalánk	Harangláb	emlékmű	látogatható	közepes		Csitári major		épített érték	kívülről megtekinthető	jó
Drégelypalánk	Szentháromság-szoborcsoport	emlékmű	látogatható	jó		Csitári kápolna	3	szakrális érték	kívülről megtekinthető	jó
Drégelypalánk	Szent Vendel kápolna	szakrális érték	kívülről megtekinthető	jó		Csitári kápolna parkja	5	park	látogatható	jó
Drégelypalánk	Árpádházi Szent Erzsébet templom	szakrális érték	látogatható	jó		Jellegzetes palóházak, pincék a templom mögött		épített érték	kívülről megtekinthető	közepes
Drégelypalánk	Drégelyi várrom	vár	látogatható	jó		Palóc épület az Ipoly utca 5. szám alatt		épített érték	kívülről megtekinthető	jó
Drégelypalánk	Szent István emlékmű	emlékmű	látogatható	jó		Jézus mennybemenetele római katolikus templom		szakrális érték	kívülről megtekinthető	jó
Drégelypalánk	Szent István emlékmű	emlékmű	látogatható	jó		Kutyori Ickvárüzlet	5	épített érték	nincs információ	jó
Drégelypalánk	Szent István emlékmű	emlékmű	látogatható	jó		Vasúti töltés	25	épített érték	látogatható	jó
Drégelypalánk	Szent István emlékmű	emlékmű	látogatható	jó		Elbontott vasútállomás helye		épített érték	látogatható	rossz
Drégelypalánk	Szent István emlékmű	emlékmű	látogatható	jó		Ibi pizzeria, kávézó	5	épített érték	látogatható	jó
Drégelypalánk	Szent István emlékmű	emlékmű	látogatható	közepes		Gémeskút a Csitári majorban		épített érték	kívülről megtekinthető	jó
Drégelypalánk	Szent István emlékmű	emlékmű	látogatható	jó		Játszóter	4	park	látogatható	jó
Drégelypalánk	Szent István emlékmű	emlékmű	látogatható	jó		Képoszlop az Ipoly utca 26.-tal szemben		szakrális érték	látogatható	jó
Drégelypalánk	Szent István emlékmű	emlékmű	látogatható	jó		Palóc épület az Ipoly utca 61. szám alatt		épített érték	kívülről megtekinthető	jó
Drégelypalánk	Szent István emlékmű	emlékmű	látogatható	jó		Focipály	5	sportlétesítmény	látogatható	közepes
Drégelypalánk	Nepomuki Szent János szobor	emlékmű	látogatható	jó	jó	helyi	5			
Drégelypalánk	Temetőbeli stációk	szakrális érték	látogatható	közepes	jó	helyi	4			
Drégelypalánk	Szondi kiállítótér és Turisztikai Központ	múzeum	látogatható	jó	jó	megyei	15			

Szálláshelyek

Település	Megnevezés	Szálláshely típusa	Cím	Kapcsolat	Férő-hely	Szoba-elosztás	Fürdőszoba	Melegkőnyhak	Parkolás	Reszült nyelvek	Szolgáltatások szállás	Drégelypalánk, Körösi út, 097/64 hrsz.	Kulman József, 30/9149 895, kulman@dregelyva.hu	Kis-állat-barát	Baba-ágyas	SZÉP kártya elfogadós hely	Értékelés		
Drégelypalánk	Libardy Ifjúsági Szállás	ifjúsági szállás	Drégelypalánk, Fő út 35.	Fazekas József, +36 30 516 4664, fazekas.jozsi@gmail.com	32	7-8 ágyas szobák (4 db)	közös használatú	nincs	igen	Drégelypalánk magyar	ékező, teakonyha, medence, tűzrakóhely	gyerekek, fiatalok	nincs	-	-	igen	-		
Drégelypalánk	Kövirózsa Vendégház	vendégház	Drégelypalánk, Kossuth út 9.	Kövi Istvánné Marika, 35/367-402, 30/452-2972, kovirozsa9@citromail.hu	13	3 ágyas/4 ágyas/2 ágyas/2 ágyas + pótágyak	közös használatú	nincs	igen	Nagyoroszi magyar	parkolási lehetőség, játszótér, kültéri főzési lehetőségek, kerékpárkölcsönzés	Drégelypalánk, 088/54 hrsz. 2645 Nagyoroszi, Diószentiván utca 27. 2645	igen	4500 m2	10 sátor	szórá	közös használatú	nincs	
Drégelypalánk	Kemencés Vendégház	vendégház	Drégelypalánk, Vasút út 23.	70/203-248, 35/367-395, 30/393-6296	8	3 db 2 ágyas + pótágyak	közös használatú	van	igen	Nagyoroszi magyar	gyümölcszedés, gyerekbarát, szabadidős sportolási lehetőségek	2645 Nagyoroszi, Mátyás utca 27. idősök, fiatalok	nincs	egész évben	-	igen	2-4 ágyas	apartman belül 3 napra	nincs
Drégelypalánk	Ipoly Vendégház	vendégház	Drégelypalánk, Vasút út 11.	Géringér Péter, 35/367-395, 70-203-2482, info@kemencesvendeghaz.hu	12	4 ágyas/5 ágyas/3 ágyas	saját	nincs	igen	Nagyoroszi magyar	gyümölcszedés, gyermekek számára játékok, kerékpárkölcsönzés, horgászat, szabadidős sportolási lehetőségek	2643 Diószentiván, Nagyoroszi köz 11. fiatalok	van	egész évben	-	igen	2 ágyas/3 ágyas	közös használatú	van 9,6
Drégelypalánk	Nepomuki Szent János Vendégház	vendégház	Drégelypalánk, Fő út 77.	Által Attila, 35/368-005, 30/250-6695, varkapitany@vipmail.hu	12	2 ágyas/4 ágyas/4 ágyas + pótágyak	közös használatú	van	igen	Honti magyar	parkolási lehetőség, grillezőhely, horgászat, szabadidős vadászat, gyümölcszedés, túrázás, kerékpárkölcsönzés, bérlés, akadémia, turisztaszállás, disznóvágás	2647 Hont, Petőfi út 5. családok, fiatalok	nincs	egész évben	igen	500 m2	3 hálószoba	zuhanyzós	nincs
Drégelypalánk	Gyere be Vendégház	vendégház	Drégelypalánk, Fő út 10.	Csósztáné Vodnák Judit, 20/364-0496, gyerebe.vendeghaz@gmail.com	12	1 ágyas/5 ágyas/3 ágyas/2 ágyas+ pótágy	közös használatú	nincs	igen	Honti magyar	ingyenes parkolás, kerékpárkölcsönzés, horgászat, szabadidős főzési lehetőségek	2647 Hont, Ifjúsági út 10. fiatalok	van	egész évben	igen	1000 m2	2 db 2 ágyas, 1 db 4 ágyas	saját	nincs
Drégelypalánk	Lila Akác Vendégház	vendégház	Drégelypalánk, Fő út 85.	Mócher Istvánné, 20/823-1506, lilaakac.dregelypalank@gmail.com	10	3 ágyas/3 ágyas/4 ágyas	közös használatú	nincs	igen	Honti magyar	ingyenes parkolás, ingyenes tűzifa, sportpálya (600 méternyire), horgászat, gyermekmedence, kerthelyiségek, szabadidős főzési lehetőségek	2647 Hont, Ifjúsági út 116. fiatalok	nincs	egész évben	-	8-10 sátor	2 szoba, 6 ágy	saját	9,7

Nagyoroszi	ZsZs diszkont	Nagyoroszi, Petőfi út 4, 2645	hétfő-péntek: 6:00-18:00, vasárnap: 7:00-16:00	Élelmiszer, háztartási eszközök
Nagyoroszi	Coop	Nagyoroszi, Felszabadulás út 8, 2645	hétfő-péntek: 6:30-17:00 szombat: 7:00-13:00, vasárnap: 7:00-11:00	élelmiszer, üdítő, szeszes ital
Nagyoroszi	Coop mini	Nagyoroszi, Felszabadulás út 75, 2645	-	Élelmiszer, Papíráru
Nagyoroszi	Dohánybolt	Vásár tér 12.	minden nap	élvezeti cikk
Nagyoroszi	Dohánybolt	Fő út 8.	minden nap	élvezeti cikk

Vendéglátóhelyek

Település	Vendéglátóhelyek neve	Cím	Nyitvatartás	Mit szolgálnak (reggeli, ebéd, vacsora)	Szeszes ital van-e
Horpács	Gesztenye Presszó	Kossuth és Rákóczi út kereszteződésénél	Jelenleg nem üzemel	-	-
Ipolyvece	Zöldfa Presszó	Dózsa György út 50.	07:00-21:00	-	van
Patak	Presszó	Kossuth u. 14.	-	-	van
Patak	Kőhid kocsmá	Petőfi u. 1.	-	-	van
Patak	Becsali kocsmá	Petőfi u. 7.	-	-	van
Patak	La Vida kávézó és Pizzéria	Kossuth utca	-	-	-
Hont	Ipoly söröző és kávézó	Ipoly u. 65.	07:00-22:00	-	van
Hont	Farm kávézó	Hont, Csitárpusztá, 2647	-	-	-
Drégelypalánk	Várkapitány Étterem	Drégelypalánk, Honti út 23.	hétfő-csütörtök: 8:00-21:00, péntek-szombat: 8:00-24:00, vasárnap: 11:00-21:00	ebéd, vacsora	van
Drégelypalánk	Söröző	Drégelypalánk, Kossuth út 46.	hétfő – vasárnap: 0.00-24:00	ital	van
Nagyoroszi	Sasi presszó	Nagyoroszi, Felszabadulás út 10, 2645	hétfő-vasárnap: 6:00-22:00	ital	van
Nagyoroszi	Miller's Inn	Nagyoroszi, Szent István tér 4, 2645	hétfő-vasárnap: 12:00-22:00	ebéd vacsora	van
Nagyoroszi	Fortuna falatozó	Nagyoroszi, Béke út	-	gyorsétterem	van
Nagyoroszi	Lipi kertsöröző	Nagyoroszi, Felszabadulás út 5	hétfő-csütörtök: 6:00-22:00, péntek-szombat: 6:00-12:00, vasárnap: 6:00-23:00	ital, dohány	van

LXXXII. Identitás, közösség, együttműködés

Az alábbi fejezetben a vizsgált helyi identitását, az azt formáló hagyományokat örökségeket, a közösségi összefogások megnyilvánulásait és hiányait, valamint a közösségformáló erőket, a közösségi élet megnyilvánulásait vizsgáltuk az ehhez tartozó szervezetek és a hozzájuk tartozó források feltárásával.

LXXXII/1. Tájidentitás meghatározó tényezők összefoglalása

A vizsgált térség identitását meghatározza palóc származásuk, valamint, hogy Ipoly menti településekről van szó. Fontos, hogy a Börzsöny lábánál helyezkednek el a települések, hiszen ez hozzá tartozik az emberek tájidentitásához. Ha egy helyi lakost megkérdeznénk róla merre van a település, ahol él minden bizonnyal az Ipolyt és a Börzsönyt használná fel határoló elemnek, amiről mindenki tudja hol van. Az itteni embereket összekötik a hagyományaik is. A térség minden településén tartanak kiszézés, farsangot, szüreti mulatságokat egyéb népnépeket, összejöveleteket, helyi programokat. Ezekről bővebben az örökségvédelmi fejezetben lehet olvasni *(lásd: II/3.5. Népi építészeti örökség, a palócsághoz köthető örökségelemek/népi építészeti és szellemi örökség)*. A vizsgálati térségben meghatározóak az épített elemek is, mint például a hagyományos népi építészet maradványai, a nagy számban előforduló szakrális tájértékek, műemléképületek. Ezek közül kiemelkedő a térségben a Drégelyi vár. Egyes tájértékekhez, védett elemekhez helyi legendák is fűződnek, mely szintén hozzátartozik a helyi identitáshoz. Ilyen elem például Tsitári forrás Honton, mely a legenda szerint gyógyít és sokan elzarándokolnak hozzá. Ide sorolhatóak még a fasorok is, mint például a drégelypalánki Szondy fasor. Ezek az örökségek, tájelemek és a hozzájuk fűződő legendák mind alapját képezik a helyiek identitásának. A védett tájelemekről, tájértékekről bővebben a turisztika fejezetben lehet olvasni *(lásd: IV/1.1. A települések turisztikai kínálata)*.

LXXXII/2. Térségi szereplők, stakeholderek

Kulcsszereplők közül belső érintettek a polgármester, képviselő testület, a gazdálkodók, földtulajdonosok, munkát végző alkalmazottak. Külső érintettek a állam, feldolgozók, vásárlók/fogyasztók, versenytársak *(109. ábra)*.

Belső érintettek:

Polgármester (Vezető 1): A polgármesternek nagy szerepe van a települési ügyekben. Ő hoz ítéletet egyes esetekben, számára fontos a helyi munkahelyteremtés, de az illetékek és adók kifizetése. A pályázati

forrásokra, lehetőségekre is ráhatása van. Támogatja, hogy jól működő vállalkozások legyenek a településen, ezzel fellendítve a gazdaságot is.

Képviselő testület (Csoport 1): Az önkormányzat képviselő testülete együttműködik a gazdálkodókkal, támogatja az alulról jövő ötleteket is és felterjeszti a polgármester felé. Hídat tud biztosítani a polgármester és a gazdálkodók érdekei között. Az önkormányzat célja, hogy a terményeket helyben értékesítsék így nagyobb haszon lehessen számukra.

Gazdálkodók (Csoport 2): Földműveléssel vagy állattartással foglalkozó személyek. Érdekük a magas jövedelmezőség. Érdekeltségük az értékesítésben van, mely megfelelő ösztönzés mellett helyben is megvalósítható. Fontos, hogy amennyire lehet ökológikus szemléletmódot kövessenek és megfelelő munkagépeik, alkalmazottaik legyenek.

Földtulajdonosok (Csoport 3): Olyan esetben, ha ez nem egyezik meg a gazdálkodó személyével, akkor a földtulajdonos is fontos szereplő. Ez olyan esetben lehetséges, ha valaki bérbe adja a földjét.

Alkalmazottak (Csoport 4): Érdekük a magas bére, biztonság és a megfelelő munkafeltételek. Nekik döntési pozíciójuk nincsen, inkább csak részesülnek a következményekből.

Külső érintettek:

Állam (Vezető 2): Érdeke a gazdasági stabilitás megteremtése, valamint az illetékek és adók beszedése. Fontos szereplő a források beszerzése szempontjából.

Feldolgozók (Csoport 5): Érdekük a nyereséges áron való beszerzése a nyersanyagok a gazdálkodóktól és a gyors fizetés. Ők azok, akik az adott nyersanyagot feldolgozzák és utána eladják. Számukra fontos még a településen megtermelt nyersanyagok minősége a saját termékük előállításához. Sokszor ők azok, akik szállítanak és raktároznak is, ha a termény egyből elszállításra kerül. Nagyorosziból Berkenyére és Romhányba szállítanak feldolgozásra.

Vásárlók/fogyasztók (Csoport 6): Ők a kereskedelmi lánc legvége, aki a kész terméket kapja meg. Érdekük, hogy minőségi terméket kaphassanak alacsony áron.

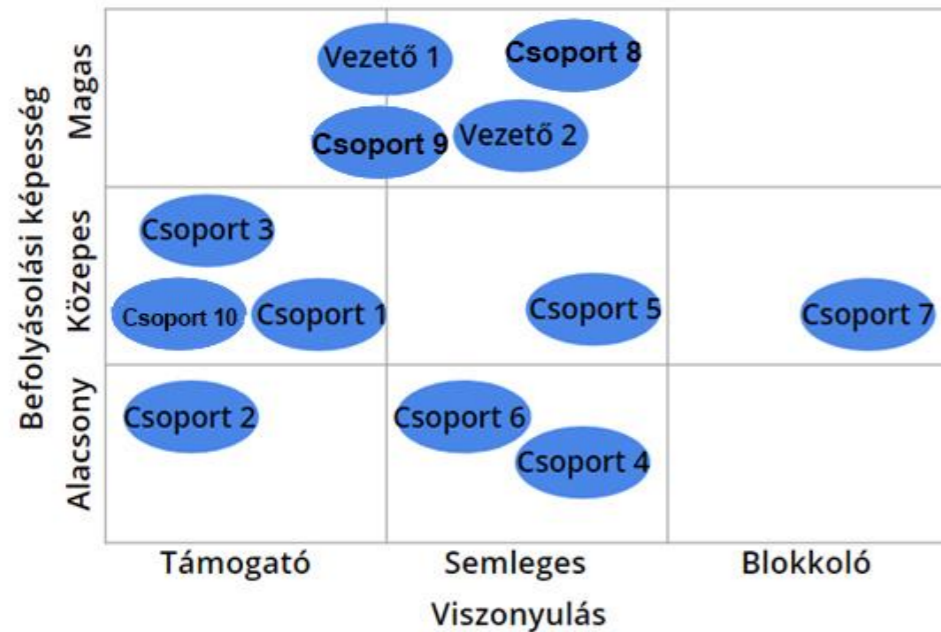
Versenytársak (Csoport 7): Más települések gazdálkodói, akik ugyanolyan típusú termékeket készítenek versenytársak lesznek. Fontos a becsületesség a versenytársak között. A versenytársak befolyásolják az árakat és a pályázat elnyerésének lehetőségét.

Falugazdász (Csoport 8): a személy, aki segítséget nyújthat a helyi gazdálkodóknak a pénzügyi források lehívásában, valamint a gazdálkodóknak segít rendszeres konzultációkkal és tanácsokkal

Tudományos szervezetek, kutatócsoportok (Csoport 9): szakmai tudással rendelkező személyek és szervezetek, akik segítséget nyújtanak a helyi adottságoknak legmegfelelőbb termesztési, gazdálkodási módok, növényfajok feltárásában. Oktató személyek, akik tudásátadás során ismertetik a helyi gazdákat

környezetbarát gazdálkodási módszerekkel és innovatív technológiák alkalmazásával (pl: forgatás nélküli gazdálkodás lehetőségei)

Más gazdasági ágazatok képviselői, szervezetei (Csoport 10): pl: falusi turizmus (Sugárkankalin Turisztikai Egyesület), vendéglátás (helyi szállásadók)

109. ábra: Stakeholder elemzés (saját készítésű ábra)

LXXXII/3. A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés)

A hazai területfejlesztési forrásokat, programokat döntően az Európai Unió kohéziós politikájában megfogalmazott célok határozzák meg. A tavaly véget ért, 2014-2020-as, programozási ciklus az EU 2020 stratégiájának 3 fő célját tartotta szem előtt: intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés. A 2021–2027-es időszakban az uniós beruházásokat az alábbi öt fő célkitűzés viszi majd előre: intelligensebb, zöldebb, karbonmentes Európa, jobban összekapcsolódó szociálisabb a polgáraihoz közelebb álló Európa.

Az új kohéziós politika a továbbiakban is támogatja a helyi irányítású fejlesztési stratégiákat, és eszközöket nyújt a helyi önkormányzatoknak a források kezeléséhez. (INT-01)

Az új 2020 utáni kohéziós politika továbbra is minden régióban végrehajt majd beruházásokat, az eddigi 3 kategória alapján (kevésbé fejlett, átmeneti, fejlettebb). Az alapokra vonatkozó allokációs módszer, nagymértékben az egy főre jutó GDP-n alapul. Azonban új kritériumokat vezetnek be (ifjúsági

munkanélküliség, a tanulmányi végzettségek alacsony szintje, éghajlatváltozás, valamint a migránsok befogadása és integrálása), hogy jobban tükröződjön a valós helyzet. (INT-02)

A 2014-2020-as ciklus területi operatív programjai:

- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP),
- Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)
- Az ágazati jellegű operatív programok:
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP),
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP),
- Rászoruló Személyeket Támogató Operatív Program (RSZTOP),
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP),
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP),
- Vidékfejlesztési Program (VP),
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP),
- Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztési Operatív Program (KÖFOP).

Az Európai Unió vidékfejlesztési politikájának része a LEADER program, amelynek célja, hogy a vidék fejlesztésére szánt uniós források a helyi társadalom bevonásával legyenek felhasználva, az intézményt a VP-n keresztül az EMVA finanszírozza. A vizsgálati kistérség mind a hat települése a Ipoly-menti Palócok Térségfejlesztő Egyesület LEADER csoportjához tartozik. (INT-03)

A korábban felsorolt országokon belüli területfejlesztési eszközök mellett az Európai Unió a tagállamok közötti területi kohézió növelése érdekében még különböző területi együttműködésben rejlő lehetőséget biztosít. Ennek fontos eszköze az európai területi együttműködési programok, melyeket tagállamok esetében az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) finanszírozza, tagjelölt országokban ezt kiegészíti az Előcsatlakozási Támogató Eszköz, valamint harmadik ország esetén az Európai Szomszédsági eszköz. (INT-04) A 2014-2020-as programidőszakban három típusú európai területi együttműködési program van: a határon átnyúló, a transznacionális és az interregionális együttműködési program. Az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program egy határon átnyúló program, amely teljes Nógrád megyét magába foglalja, így a tervezési terület hat települését is.

Ipoly-menti Palócok Térségfejlesztő Egyesület - LEADER Helyi Akciócsoport

A társulás 2016-2020 közötti Helyi Fejlesztési Stratégiája hozzájárul a térségi tökehiányos vállalkozások megerősítéséhez, ezáltal a foglalkoztatottság növeléséhez, a tudásátadás által a hátrányos helyzetű csoportok helyi gazdasági szférában való elhelyezkedéséhez, illetve a helyi adottságokra épülő turisztikai és egyéb infrastrukturális fejlesztésekkel a helyi életminőség javulásához. (INT-03) (INT-05)

Ipoly-Táj Területfejlesztési Társulás

Az Ipoly-Táj Területfejlesztési Társulás 1996 májusában alakult. Munkáját, feladatát a térségben működő szervezetek aktuális helyzetéhez, igényeihez és lehetőségeihez igazítja. A társulásnak tagja a vizsgálati mikrotérségben a négy Ipoly parti település: Drégelypalánk, Hont, Ipolyvece és Patak. (INT-06) A társulás jelenleg részt vesz például egy Interreg SK-HU együttműködési projektben, az Ipolyhídvég és a Drégelypalánk közötti híd megépítésének érdekében. (INT-07)

Nyugat-Nógrádi Területfejlesztési Központ

LXXXII/4. A területfejlesztés hatékonysága, forrásrendszere

A területfejlesztés forrásai

A 2007-2013-as időszakban az Új Magyarország Fejlesztési Terv, 2014-2020 között pedig a Széchenyi 2020 program felelt a fejlesztésekért, melyek az operatív programokon keresztül valósultak meg. A 2021-2027-es időszak program tervezete már társadalmi egyeztetés alatt vannak, így az újabb pályázati lehetőségek is valószínűleg a második negyedévtől válnak elérhetővé.

Hazai források

Magyar Falu Program

2019. február végén elindult a Magyar Falu Program, amely teljes mértékben hazai finanszírozású támogatásokat nyújt néhány százezer és néhány millió forint összegben. Ennek keretében nagyon sokféle programra lehet pályázni a felelős állattartás támogatásától, az egyházi fejlesztésen át a közösség-szervezésig.

2019-ben összesen több mint **130 millió forint** (INT-08):

- A helyi egyházi közösségi terek fejlesztésére a Honti Római Katolikus Plébánia 22 244 158, az ipolyvecei Katolikus Hivatal Plébánia 2 645 755 és a pataki Római Katolikus Plébánia 7 785 607 forintot
- A nemzeti és helyi identitástudat erősítésére Ipolyvece Község Önkormányzata 14 999 999 forintot
- Orvosi eszköz beszerzésre Drégelypalánk Község Önkormányzata 2 999 985, Hont Község Önkormányzata 2 977 984 és Ipolyvece Község Önkormányzata 2 999 994 forintot

- Eszközfejlesztés belterületi közterület karbantartására Drégelypalánk Község Önkormányzata 4 456 615, Horpács Község Önkormányzata 1 266 197 és Ipolyvece Község Önkormányzata 4 922 345 forintot
 - Óvodafejlesztésre Ipolyvece Község Önkormányzata 29 999 997 forintot
 - Temető fejlesztésre Drégelypalánk Község Önkormányzata 4 999 999 forintot
- 2020-ban** több mint **157 millió forint** (INT-09):
- Orvosi eszközök beszerzésére Horpács Község Önkormányzata 1 711 689 és Nagyoroszi Község Önkormányzata Nagyoroszi 2 306 472 forintot
 - Orvosi rendelők fejlesztésére Horpács Község Önkormányzata 3 899 830 forintot
 - Önkormányzati járdaépítés/felújítás anyagtámogatására Drégelypalánk Község Önkormányzata 4 999 863 forintot
 - Közösségi tér ki-/átalakítás és foglalkoztatás (egyházi) céljára az Ipolyvecei Evangélikus Egyházközség 18 579 279 forintot
 - Közösségi tér ki-/átalakítás és foglalkoztatás (önkormányzat) céljára Drégelypalánk Község Önkormányzata 19 904 821, Hont Község Önkormányzata 22 987 000 forintot
 - Óvodai játszóudvar és közterületi játszótér fejlesztésére Drégelypalánk Község Önkormányzata 4 999 998 és Patak Község Önkormányzata 4 999 991 forintot
 - Tanya- és falugondnoki buszok beszerzésére Horpács Község Önkormányzata Horpács 14 203 600 forintot
 - Civil közösségi tevékenységek és feltételeinek támogatása: Drégelyvár Alapítvány 1 990 000 Ft, Együtt Ipolyvecéért Mozgalom 6 000 000 Ft és A Pataki Óvoda Fejlesztéséért Alapítvány 1 979 885 Ft

Európai Uniós források, nemzeti szinten

Új Magyarország Fejlesztési Terv (2007-2013) (INT-10)

A 2007-2013-as időszak programozása során a mikrotérség hat települése több mint 3,5 Mrd Ft forráskerettel rendelkezett és 42 db projekt valósult meg (110. ábra).

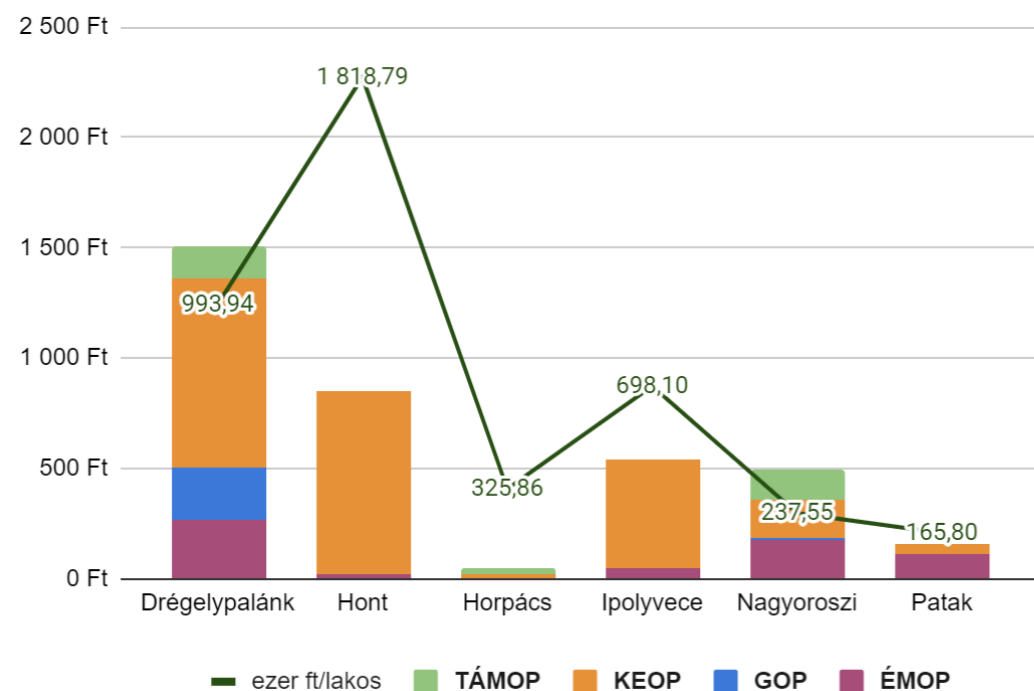
Ebben az időszakban a **KEOP** (Környezet és Energia Operatív Program) keretében jelentős forrás, több mint 1 Mrd Ft, jutott az Ipoly menti természeti értékek megőrzésére és az ipolyvecei és drégelypalánki gyepterületek természetvédelmi kezelését szolgáló géppark és állattartási infrastruktúra fejlesztésére, melynek a kedvezményezettje a Duna Ipoly Nemzeti Park Igazgatósága volt. További KEOP-os támogatások jutottak, a települések önkormányzatainak szervezésében, középületek energetikai fejlesztésére és Drégelypalánk és Hont községek infrastrukturális fejlesztésére (szennyvízcsatornázásának kiépítésére).

Az **ÉMOP** (Észak-Magyarországi Operatív Program) keretében lehívott támogatásokból (0,6 Mrd Ft) megvalósult: egészségügyi alapellátás fejlesztés (Hont, Nagyoroszi, Patak), szociális és gyermekjóléti alapszolgáltatások infrastrukturális fejlesztése Nagyoroszi községben, középületek akadálymentesítése (Drégelypalánk, Nagyoroszi), turisztikai célú fejlesztés (egy kulturális tanösvény kialakítása a Drégelyvár lábánál) és útburkolat-felújítás is.

Gazdasági fejlesztések a **TÁMOP** (Társadalmi Megújulás Operatív Program) és a **GOP** (Gazdaságfejlesztési Operatív Program) keretében történtek. Ezek a források jellemzően Drégelypalánk és Nagyoroszi községekbe lettek lehívva és vállalkozások, üzemek fejlesztése, valamint munkahelyteremtés valósult meg belőle.

Elmondható, hogy ebben az időszakban a térség települései közül Drégelypalánkra számottevő forrás jutott és a többi település fejlesztése és felzárkóztatása is zajlott. A forrásokat a település lakosságához viszonyítva kiemelkedik Hont, ahol ezt a kiugrást a DINPI természeti értékeket megőrző projektje adja. Egyedül Horpács településre érkezett viszonylag kevés forrás.

Új Magyarország Fejlesztési Terv Projektjei M Ft-ban (2007-2013)

110. ábra: Új Magyarország Fejlesztési Terv projectjei millió forintban (Adatok forrása: Térképtér 2007-2013 (gov.hu), saját szerkesztésű ábra)

Széchenyi 2020 (2014-2020) (INT-10)

A tavaly lezárult programciklus során a mikrotérség 2,2 Mrd Ft forráskerettel rendelkezett, ami mintegy 1,3 Mrd Ft-tal kevesebb az előzőhöz képest és ebben az időszakban csak 32 projekt valósult meg (111. ábra).

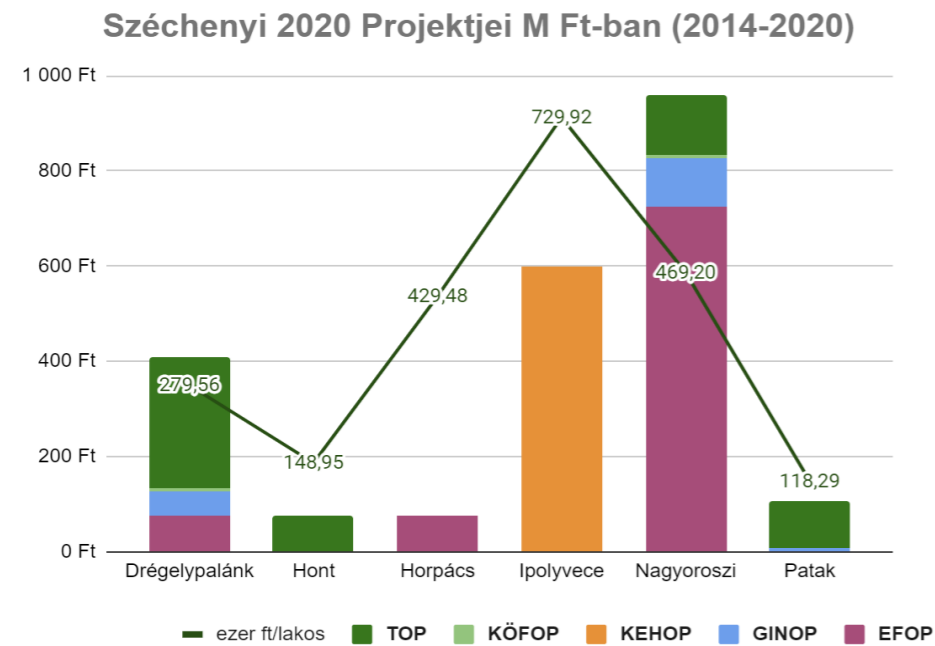
A 2014-2020-as ciklus területi operatív programjai kötöl a **TOP** (Terület- és Településfejlesztési Operatív Program) keretében jutott jelentősebb anyagi juttatás a térségbe. Ezeket az összegeket mind a települések infrastruktúrájának fejlesztésére irányozták az önkormányzatok (Drégelypalánk, Hont, Nagyoroszi és Patak). Megvalósult több önkormányzati épület energetikai fejlesztése, óvoda és bülsőde fejlesztés és egy szociális főzőkonyha és családsegítő, gyermekjóléti iroda (Patak) is körülbelül fél milliárd forint keretből.

A **KÖFOP** (Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztési Operatív Program) keretéből kevés összeg jutott a térségbe, mindössze 11 millió Ft, mely Dérgelypalánk és Nagyoroszi önkormányzatainak az ASP központhoz való csatlakozását segítette elő. Az ASP rendszer célja az egységesített önkormányzati elektronikus ügyviteli megoldások bevezetése országszerte. (INT-11)

A következő ágazati jellegű operatív program, mely támogatást nyújtott a térségben az a **KEHOP** (Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program). Ennek a programnak a keretében az Ipoly-völgy komplex élőhelyfejlesztése történt meg a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságának köszönhetően. Az élőhely fejlesztés három helyszínen (drégelypalánki Nagy-sziget, drégelypalánki Csadó-mocsár, és ipolyszögi-égerláp) történt, valamint az ipolyvecei szürkemarha-telep fejlesztését is ebből a közel 600 millió forintos keretből valósították meg.

A térség gazdasági fejlődéséhez nyújtott támogatást a **GINOP** (Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program) által biztosított támogatás. Ennek keretében munkahelyek teremtése, munkahelyi képzések és a helyi vállalkozások technológiai fejlesztése valósult meg.

Az **EFOP** (Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program) keretében nyújtott támogatásokból megvalósult projektek rendkívül sokszínűek. A projektek között van iskolai fejlesztés, fiatalokat megszólító prevenciós program, roma diákok felzárkóztatását megcélzó program, élmény- és drámapedagógiai program és még más a lakosság helyben maradását megcélzó programok. Ezen összefogásnak tagja a hat vizsgált község is és a központja Nagyoroszi van. (INT-10)

111. ábra: Széchenyi 2020 projectjei millió forintban (Adatok forrása: <https://terkep.fair.gov.hu/>, saját szerkesztésű ábra)

Európai uniós források, nemzetközi szinten

Határon átnyúló

INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program (2014-2020)

A tervezési térségben egy Interreg SK-HU együttműködési program keretében megvalósuló projekt van, amely Nagyoroszi településhez kötődik és a helyi "FESPIZZ" Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. fejlesztésére irányul. A 484,106.70 € támogatásból raktár és gyártócsarnok fejlesztés valósul meg 2021 végére, és új munkahelyek jönnek létre. A projekt célja, hogy megoldjon két kulcsfontosságú határon átnyúló problémát. Az egyik a gyenge termelési és tárolási kapacitás, ami gátolja a régióban működő vállalkozások termelékenységének növekedését. A másik probléma a határokon átnyúló gazdasági kapcsolatok alacsony intenzitása, melynek fő oka a hidak hiánya az Ipolyon. (INT-12) Ezért az Interreg SK-HU együttműködési program célja olyan gazdasági fejlesztések elindítása, amelyek visszaállíthatják a korábbi organikus kapcsolatokat, és a munkaerő mobilitásának megkönnyítésével támogatja a foglalkoztatási helyzet javulását. Erre a célra tervezik az Ipolyhídvég és a Drégelypalánk közötti híd rekonstrukcióját. (INT-07)

Vidékfejlesztési támogatások

Nagyorosziban 25 gazdálkodó igényel területalapú támogatást. Ebből 1 egyéni vállalkozó, 6 családi gazdaság, 18 őstermelő. Egy társas vállalkozás van, a Királymeggy Kft., amelynek egy 26,5 hektáros meggy ültetvénye van. Az előbbi fejezetben említett 1 hektárral rendelkező gazda csak magának termel, a kicsit nagyobb 7-10 hektár körüli birtokokon a termény értékesítése is folyik, ezek a gazdák őstermelői státuszban vannak.

Az Önkormányzatnak nincs földterülete, amelyen földprogramot vagy közmunka programot működtetne. Állami tulajdonú mezőgazdasági terület nincsen. Nagyobb állami tulajdonú területek a volt laktanya-honvédségi területek, de ezek főleg mezőgazdasági művelésre alkalmatlan gyepterületek, illetve erdőterületek.

LXXXII/5. Térségi együttműködést segítő és gátló tényezők

Hont: A település falugazdája szerint, a településeken gazdálkodáshoz köthető szervezetek csak alkalmasszerűen jönnek létre, szervezett keretek között nélkül. Azonban szükség lenne rá, elsősorban a kiskereskedők számára, hogy egy közös értékesítési csatorna alakuljon ki, mely a közös érdekeket erősíteni, magasabb alkupozíciót és magasabb profitot biztosítana.

A község hivatalos Facebook oldalán a legfontosabb, települést érintő információk megosztása folyamatos, ilyen például a nemes ügyek szervezése, mint hulladékgyűjtés, vagy munkalehetőségek feltüntetése. A vírushelyzet előtt a Művelődési Ház közössége számos eseményt szervezett, mint nemzeti ünnepek, farsangi bál, húsvéti és karácsonyi közös készülődés, betlehemezés, gyereknap, falunap vagy gyerektábor.

Ipolyvece: A vizsgálatok során sokszor megemlíthető, hogy Ipolyvece mind gazdaságilag, mind közösségileg is fejlődik. Együttműködés szempontjából is szintén csak azt lehet mondani, hogy fellendült, látszólag és érződik az összefogás a településen.

A sok egyesület és programkínálta lehetőségek a közösséget mégjobban összefogja és arra buzdítja, hogy előre haladjanak. Gazdasági szempontból szintén elmondható az együttműködés ereje, hiszen rengeteg vállalkozás indult el az elmúlt évek során.

Önmagához képest fellendült, azonban így is sok helyen a település segítségre szorul. Pénzügyi forráshiányokról még mindig beszélhetünk, és ezzel párhuzamosan a különböző fejlesztések elmaradásáról vagy félbeszakításáról. A közösség tenni akarásának köszönhetően a felújítások és karbantartások ideje is hamarosan elérkezik.

Drégelypalánk: A Drégelypalánki Magyar Agrárkamara az agrárgazdasági tevékenységet végzők törvény által létrehozott önálló jogi személyiséggel rendelkező önkormányzati és közfeladatokat ellátó köztestülete. Feladatai a magyar agrár- és élelmiszerszektor egységes és hatékony képviselője és a magyar élelmiszerek versenyképességének támogatása, továbbá a szaktanácsadás, valamint az információk eljuttatása a gazdálkodókhoz.

Nagyoroszi: A településen nincsenek szervezett módon lévő gazdálkodói közösségek, illetve gazdakör. A gazdák segítik egymást, de nem szervezett keretek között. Vannak együttműködések a gazdák között, de nem hivatalosan szervezett módon. A géppark, illetve az élőmunka tekintetében szükség esetén segítséget nyújtanak egymásnak a gazdák, például betakarítás idején, extrém időjárási körülmények esetén.

Termék-kóstolók vagy birtoklátogatási programok szervezésével szélesebb körben lehet megismertetni a helyi termékek jó tulajdonságait és értékeit. A szervezett rendezvények, konferenciák által több értékesítési helyre is eljuthatnak a bemutatott termékek (éttermek, biobolt, stb.).

LXXXII/5.1. Felhasznált források

INT-01	Európai Bizottság hivatalos honlapja https://ec.europa.eu/regional_policy/hu/2021_2027/
INT-02	Ismertető az Európai Unióról https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/96/a-kohezios-alap
INT-03	Ipoly-menti Palócok Térségfejlesztő Egyesület honlapja http://www.palocok.com/hu/
INT-04	Ismertető az Európai Unióról https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/98/europai-teruleti-egyuttmukodes
INT-05	Ipoly-menti Palócok Térségfejlesztő Egyesület https://www.palocok.com/picture/userfiles/dokumentumok%20IPTE/Ipoly_menti_Palocok_20180508_HFS.pdf
INT-06	Ipoly-Táj Területfejlesztési Társulás http://www.ipoly-taj.hu/ujitt/
INT-07	Interreg Szlovákia-Magyarország ORG-EMP Interreg Slovakia-Hungary (skhu.eu)
INT-08	Magyarország Kormánya hivatalos honlapja – Magyar Falu Program https://2015-2019.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/hirek/magyar-falu-program2
INT-09	Magyarország Kormánya hivatalos honlapja – Magyar Falu Program https://kormany.hu/miniszterelnokseg/magyar-falu-program-2020
INT-10	Térképtér https://terkep.fair.gov.hu/
INT-11	E-Önkormányzat Portál https://ohp-20.asp.lgov.hu/nyitolap
INT-12	Interreg Szlovákia-Magyarország (ORG EMP - Development of manufacturing capacities in Nagyoroszi Interreg Slovakia-Hungary (skhu.eu))

LXXXIII. Tájrehabilitációs szempontú értékelés

A vizsgálat során foglalkoztunk a térségben található rombolt felületekkel, amik természeti folyamatok által vagy mesterséges beavatkozások miatt keletkeztek. Ezen felül az utak környezetének rendezése, illetve helyreállítása, a felszíni vizekkel kapcsolatos tájhasználati és ökológiai konfliktusok feloldása, rontott-rombolt élőhelyek helyreállítása is lényeges szempont volt. Az ipari bányászati területek helyreállítása a térségben nem volt releváns a vizsgálat során. Ezen felül a természeti folyamatok által rombolt felületekkel, mint például árvizes-, belvizes-, defláció- és erózióveszélyes területek problémáival is foglalkoztunk (Tájrehabilitációs szempontú vizsgálat tervlap).

LXXXIII/1. Helyzetfeltárás

Domborzat

A térség jellemzően sík és dombvidéki terület. A síkvidéki területen a 110-200 m közötti tengerszint feletti magasság figyelhető meg, a legalacsonyabb területen az Ipoly völgye fekszik. Ezen kívül Hont, Nagyoroszi és Drégelypalánk esetében a dombvidéki karakter (200-500 m) is jellemző és itt a Börzsöny is egy meghatározó tájelemként tűnik fel. A Börzsöny hegylábi területein, a 2-es út mentén és a Börzsöny magasabban fekvő területén jellemző a nagyobb meredekség. Ezek erősen érzékeny területek, eróziós veszély is előfordulhat. Defláció által erősen veszélyeztetett területek elsősorban Ipolyvecén, Patakon és Nagyorosziban fordulnak elő. (DÖVÉNYI 2010)

Talaj

A térségen négyféle talajtípus figyelhető meg. Az alacsonyabb szinteken, a dombvidéki területeken agyagbemosódásos barna erdőtalajok és Ramann-féle barna erdőtalaj található. A sík területeken humuszos homoktalaj van, ezen felül az Ipolyvecétől délre eső területeken, valamint az Ipoly mentén fekvő alacsonyabb területeken humuszos öntéstalaj figyelhető meg. Mezőgazdasági szempontból a legértékesebb talajok Patak-Drégelypalánk-Hont tengelyben, a sík területeken helyezkednek el. (DÖVÉNYI 2010)

Felszíni vizek és velük kapcsolatos problémák

A térség vízrajzának legmeghatározóbb eleme az Ipoly. Fontos vízkincsként említendő a folyó menti, parti szűrős talajvíz. Az Ipoly rendszertelen és szélsőséges vízjárása, valamint az árvízvédelmi és vízkivételi művek üzemeltetése következtében a vizes élőhelyek időszakosan és kiszámíthatatlanul kapnak vizet/elöntést (1. fotó). Potenciális veszély a további vízkivételi és/vagy duzzasztóművek építése, főként a szlovák fél részéről. Ezen felül sajnos az Ipoly mente egy szakaszon rendkívül szemetes volt, amit a

terepbejárás során megfigyelhettünk. A térségben számos kisvízfolyás megtalálható. Ezek közül a jelentősebb patakok: Csitár-patak, Hévíz-patak, Vargatói-patak, Fekete-patak, Derék-patak, Haraszi-árok, Nagyoroszi-patak és a Bernecei-patak. Ezekből a Csitár-patak, a Hévíz-patak, a Fekete-patak, valamint a Derék-patak és annak mellékága torkollik közvetlenül az Ipolyba. Állapotuk nem megfelelő, szennyezett, a patakok néhány helyen nem a természetes mederben folynak. Található még négy nagyobb állóvízfelület a térségben. A Honti víztározó, Nagyorosziban az Álmos Horgásztó, a Nagyoroszi-patak mentén egy gyűjtőtó, illetve az Érsekvadkerti Derék-pataki tározó. Ezeknek szintén gyenge az ökológiai állapota, mint a patakoknak. Problémát jelenthet a későbbiekben az állóvizeknél a feliszapolódás és az eutrofizáció. A kezelés érdekében végzett kotrás során a vízínövényzet elpusztul, az ott élő állatfajokat zavarja, az egyedek elpusztulhatnak, a vízáramlási viszonyok megváltoznak. A kotrásból származó iszap lerakása a part menti élőhelyeket megszünteti, károsítja és a felszínre kihelyezett iszap a gyomfajok és az inváziós fajok terjedésének teret nyit. Az eutrofizáció során csökken a biológiai sokféleség, a vízvirágzást okozó kéalgák anyagcsere termékei halpusztulást és egyéb állatok mérgezését okozhatják. Ezen felül a nagy tömegben elszaporodó algák pusztulását oxigén hiány követi, ami halpusztulással jár. A vízkezelés költségei emelkednek, romlik az állóvizek környezeti és esztétikai állapota, illetve üdülésre, sportolásra alkalmatlanná válik.

Állat- és növényvilág

A területen számos természeti érték van, védett növényfajok, és állatfajok, mint például a bennszülött magyar tavaszi - fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), a lápi póc (*Umbra krameri*), a selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*) és a kis lilik (*Anser erythropus*). Ezen felül a vidra (*Lutra lutra*), a kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*) és a közönséges denevér (*Myotis myotis*) is előfordul a területen. Kételtűek és a hullók közül fontos megemlíteni a sárgahasú unkat (*Bombina bombina*), a levelibékát (*Hyla arborea*), és a mocsári teknőst (*Emys orbicularis*). Az Ipoly folyó mentén az égerlápok (*Dryopteridi-Alnetum*), fűzláp (*Calamagrostio - Salicetum cinereae*) és vízililiom társulás (*Nymphaetum albo-luteae*) adnak élőhelyet az itt fellelhető növény- és állatvilágnak. (INT-01) Ezekre rendkívül nagy veszélyt jelentenek az inváziós fajok, főleg az Alsó-Ipoly-völgyben jellemző az aranyvessző-fajok (*Solidago* ssp.), a selyemkóró (*Asclepias syriaca*), előfordul még gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöldjuhar (*Acer negundo*), kisvirágú őszirózsa (*Aster lanceolatus*) és parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*). Állatfajok közül a vízben idegenhonos halfajok, pl. gébek (*Neogobius* spp.) és a cifra rák (*Orconectes limosus*). Az inváziós fajok jelenléte az élőhelyeket teljesen átalakítja, megszűnésükhöz vezet, a fajok az élőhelyek átalakulásával eltűnnek. A jelölő erdei társulásokat leginkább a folyópart mentén terjeszkedő, a gyepszintben és a cserjeszintben megjelenő idegenhonos inváziós fajok veszélyeztetik. Az idegenhonos

halfajok elszaporodása azért veszélyes, mert a vízi táplálékhálózatok átalakulását eredményezi. Ennek következtében az inváziós növény- és állatfajok okozta élőhelyek degradálódása, illetve megszűnése tájrehabilitációs beavatkozásokat tesznek szükségessé. (INT- 02)

Védett területek

A térség területének kb. háromnegyede tartozik valamilyen védettség alá. A terület nagy része a Duna-Ipoly Nemzeti Park részét képezi. Emellett Natura 2000 hálózat is megfigyelhető, amely a világon egyedülálló, egységes szabályozású ökológiai hálózat, amelynek célja, hogy hozzájáruljon Európa vadon élő állat- és növényfajainak, valamint természetes élőhelyeinek hosszú távú fennmaradásához, az ember számára létfontosságú természeti környezet megőrzéséhez. (INT-03) Az általunk vizsgált települések közül Hont, Ipolyvece és Drégelypalánk a Ramsari terület része, amely a vonuló vízimadarak élőhelyeit hivatott megőrizni. Az Ipoly-völgy az egyik legfiatalabb Ramsari terület, amit 2001-ben vettek fel a listára. (INT-01) A vizsgált területen jelen van a Nemzeti Ökológiai hálózat, amelynek három része van, a magterület, az ökológiai folyosó és a pufferterület, ezek közül mindegyik megjelenik a térségben. A térségben ex lege védett területek is találhatóak: egy védett földvár van Honton, ezen felül tizenegy védett forrás, amelyből Ipolyvecén kettő, Nagyorosziiban egy, Patakon hat és Horpácson kettő található. Védett lápok Hont, Drégelypalánk és Ipolyvece északi területein vannak. Barlangok Honton és Nagyoroszin találhatóak. Honton hat darab barlang található, Nagyoroszin pedig három darab. (INT-04)

A vizsgált térségben ezek a területek a legsérülékenyebbek, ezek vannak a legjobban kitéve az antropogén hatásoknak. Így kiemelt fontosságú az esetleges helyreállításuk. A HUDI20026 Ipoly-völgye Natura 2000 terület kezelési terve alapján a területen a veszélyeztető tényezők közé tartozik a természetes élőhely átalakulások, a szukcessziós folyamatok, az idegenhonos, inváziós fajok jelenléte, a gyepterületek átalakítása szántóvá, az intenzív, vagy intenzívebb kaszálás, az intenzív szarvasmarhalegeltetés, illetve a pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya. (INT-02)

Látványkapcsolatok minősítése

A területet a legjobban a drégelypalánki várból lehet a legjobban belátni. Ezen kívül Honton és Ipolyvecén található még két kilátó. Negatív látványkapcsolatot nem találtunk.

M2 autópálya építésének hatása a térségben

Az M2 autópálya építése a legkomolyabb tervezett beavatkozás, ami tájrehabilitációs következményekkel járhat a térségben. Az épülő autópálya nyomvonala keresztülhalad szántókon, fás, cserjés és gyepes területeken, illetve kisvízfolyások felett, amely komoly ökológiai károkat fog okozni. Az új út csak a

vizsgált térségben öt patakot vág keresztül, további hat felett felüljáróval vezet majd az út. Hont településhatárán belül öt patak, Drégelypalánkon egy patak és Nagyoroszin több patak átvágása fog megtörténni. Az átvágott vízfolyásokat vagy az út alatt csatornában vezetik majd tovább, vagy akár teljes mértékben elzáródhatnak majd elapadhatnak. Nem csak vízfolyásokat, de fasorokat is kettévág a nyomvonal. Ezek a fasorok el fognak pusztulni az útpálya helyén és közvetlen környezetében. Ilyen módon hét fasor fog feldarabolódni, vagy teljes mértékben eltűnni. A Hont és Drégelypalánk közötti fasor, Drégelypalánk és Nagyoroszi közötti fasor, és egy Nagyoroszi településén található fasor teljes hosszában elpusztul. A nyomvonal az Ipoly menti gyepterületeket érinti, illetve az Országos Ökológiai Hálózat mag- és pufferterülete, Natura 2000 területek és Ramsari területek is találhatóak itt. Drégelypalánk és Nagyoroszi között elnyúló hosszú szakaszon jelentős hatása lesz a fragmentációnak, ugyanis ez a rész, mint ökológiai folyosó funkcionál a Börzsöny heglábi része és az Ipoly-menti gyepterületek között. A zöldinfrastruktúra összeköttetése e területen már az új út megépülése előtt sem volt megoldott. Szántóterületek és gyepterületek is kisajátításra kerülnek majd.

A zaj- és porterhelés is jelentősen megnövekszik majd az autópálya hatására. A nyomvonal mindkét oldalán egy 250 méteres hatásterület alakul ki, ahol a legjobban érvényesülnek a különböző szennyezések. A zaj-, illetve porszennyezés, illetve a rezgés okozta problémák ezen a területen jelennek meg legmarkánsabban. Egy ekkora építkezés során jelentős mértékben megváltozik a táj vízháztartása, mely kihat a felszín alatti, és felszíni vizekre egyaránt. A vízháztartás megváltozásával a talajvíz csökkenése történhet meg, ennek következtében növekedhet az erózióveszélyes területek nagysága. Az erózió sújtotta területek gazdasági szempontból sem kedvezőek, ugyanis csökken a talaj termékenysége, csökken a termés, a vetőmagok lemosódhatnak, és vízhiány léphet fel.

Viszont az M2 autópálya építésének hatására a térségben a legtöbb jelenlegi útnál forgalomcsökkenés figyelhető majd meg, ahol viszont csökkenni fognak a zaj és porszennyezéssel járó következmények.

Tájhasználati konfliktusok

Vizsgáltuk a különböző tájhasználat és funkciók egymással ellentétes érdekeit, ütközésüket. Ezeket témánként összesítve mutatjuk be.

Közüttakkal kapcsolatos problémák:

A területen áthalad a 2-es számú főút, ahol minden nap jelentős mértékű autós és kamionos forgalom figyelhető meg. Ezen felül a mellékutakon, illetve a belterületeken is nagy az átmenő forgalom. Ezek sok helyen élőhelyeket, mezőgazdasági területeket szelnek ketté. Sok helyen rossz az utak műszaki állapota. Az emlősök és a kétélűek számára nem biztosított az átkelés, sok az elütött állatok száma. A kétélű- és hullófajok az erdei teletelhely és a vizes élőhelyek közti vonulásuk során átkelnek a forgalmas utakon, itt

gyakran elütik őket. Ezen felül az utak mentén kevés a fásor, illetve a cserjesáv, amely a vizsgálati tervlapon jól látható.

Ökológiai átjáró hiánya

Az utaknál, de leginkább a 2-es főúton - ahol nagy a forgalom - hiányoznak az ökológiai átjárók. A nagyvadak és a kételtűek számára is szükség lenne ökológiai átjárókra. Egyedül Honton található egy átjáró a kételtűek számára. A védőrendszer 2006 őszén épült meg, amelynek számos hibája volt, de a legnagyobb probléma az volt vele, hogy az állatok át tudtak rajta mászni, így nem a kijelölt alagutakon mentek át, hanem az úton. Ennek következtében több ezer állat veszett oda a forgalmas úton az ezt követő években vonulási időszakban. 2015-ben az önkéntesek a békákat vödörrel vitték át az úton és úgy jutottak el szaporodó helyükig. Ezt követően 2015. december 22-én elkészült és átadásra került egy nagyrészt ACO polimerbeton elemekből épült kételtűvédelmi terelőrendszer, mely kijavította az előző rendszer összes hibáját. Viszont az átadás után ekkor is hibák keletkeztek, sok helyen elcsúsztak egymástól az elemek, valamint pangó vizek alakultak ki a Börzsöny felőli oldalon, amely komoly veszély az állatokra nézve, mert ha oda teszik le a petéiket minden ebihal elpusztul amikor felszáradnak a tócsák (INT-07). Ezeket a hibákat később kijavították, viszont az előírt karbantartási munkákat nem tartják be. A növényzetet nem irtják, a hordalékot, mely eltömíti, a rácsos csapdákat nem tisztítják, így azok feltöltődnek és az állatok ki tudnak belőle mászni. Az utolsó erről szóló cikk 2017-ből származik, ekkor a rendszert használhatatlanná tette a növényzet, mely benőtte. Ez azért is probléma, mert a rendszer rossz állapota nem csak a békák életét veszélyezteti, hanem az arra járó autósokét is. Az új M2-est már úgy tervezték meg, hogy be lesznek építve a terelők, a 2-es út hibáiból tanulva (INT-08).

Szántóterületeket érintő tájhasználati konfliktusok, problémák

a, Hiányos mezővédő erdősávok

A vizsgált térségben a településeket nagyrészt szántóföldek és gyepek területek veszik körbe, viszont körülöttük nem, vagy csak elvétve található fásszerű növényzet. A természetes élőhelyek védelme érdekében szükség lenne egy mezővédő erdősáv-rendszer létrehozására, mely rengeteg egyéb kedvező hatással jár, például biztosítja a talaj szélerózió elleni védelmét, javítja a klimatikus viszonyokat és az esztétikai követelményeket is kielégíti.

Erózióveszélyes területek

Hont, Nagyoroszi és Drégelypalánk esetében a dombvidéki területek jellemző ekés itt a Börzsöny is egy meghatározó tájlemként tűnik fel. A Börzsöny hegylábi területein, a 2-es út mentén és a Börzsöny

magasabban fekvő területén jellemző a nagyobb meredekség. Ezek erősen érzékeny területek, eróziós veszély is előfordulhat.

b, Belvíz

A térségben az Ipoly jelenlétének köszönhetően elsősorban északon találhatóak nagyobb belvizes, vizenyős területek. A legnagyobb kiterjedésű belvívveszélyes részek Drégelypalánkon és Honton találhatóak, melynek következtében kockázatos művelésű mezőgazdasági területek vannak.

Felszíni vizeket érintő tájhasználati konfliktusok, problémák

a, Rossz ökológiai állapotú vízfolyás, víztest

A térségben számos kisvízfolyás van, viszont néhány patak állapota nem megfelelő, szennyezett és nem a természetes mederben folynak. Emellett a patakparti növényzet hiánya sok helyen megfigyelhető. Helyenként a szántók és a gyepek területek a partig húzódnak, ami ökológiai szempontból jelentős probléma.

b, Vegyszerekkel kezelt szántók

A településeket nagyrészt szántóterület veszi körbe, melyeket az esetek többségében vegyszerekkel kezelnek. Ezek belekerülnek a víztestbe, melynek ökológiai állapota leromlik, az élővilág pusztulásnak indul, mely a növények és az állatok fennmaradását veszélyezteti. A kisvízfolyások és tavak esetében is fontos kiemelni az eutrofizációt, mely folyamat során a foszfor és a nitrogén túl nagy mennyisége miatt a víz elalgásodik. A folyamat nagyon veszélyes, mert minél dúsabb a növényzet, annál kevesebb fényt tud bejutni a víz alsóbb rétegeibe. Ezen felül a vegyszerek használata rendkívül káros az egészségre, mivel gyakran az élelmiszereken is rajta marad a vegyszer, főleg a zöldségeken és a gyümölcsökön. A további szennyezések és az élővilág pusztulásának megakadályozásaként fontos lenne a szintetikus növényvédő szerek használatának teljes megszüntetése és az ökológiai gazdálkodás elterjesztése.

c, Tisztítatlanul befolyó csapadékvizek

A településeken átfolyó patakokba sok esetben tisztítás nélkül vezetik be a csapadékvizet, így könnyen belejutnak az útról a szennyezőanyagok a vízbe.

Szennyezések

a, Ipoly áradással érkező hulladék

Az Ipoly áradásakor jelentős mennyiségű hulladék érkezik a területre. A folyó partján felhalmozódnak a hulladékok, amelyek ökológiailag és vizuális szempontból is rendkívül negatív hatással van a védett területre nézve.

b, Illegális hulladéklerakás

A terepbejárás során megfigyelhettük, hogy az elhagyatottabb részeken engedély nélküli hulladéklerakások vannak. Ez rendkívül veszélyes a talaj és a talajvíz szempontjából, mivel könnyen bemosódik a szennyezés. Ezen felül az élővilágra is káros, az állatok könnyen beleakadnak vagy megfulladnak a hulladékoktól. Vizuális szempontból nézve is konfliktusnak számít.

c, Jelentős zajterhelésű útszakaszok

Az utak mentén jelentős zajterhelés figyelhető meg, főleg a 2-es főúton. Várhatólag a tervezett M2-es autópálya is okoz majd zajterhelést, főleg a belterület közeli szakaszokon.

d, Fényszennyezés

A vizsgált települések belterületén viszonylag nagy a fényszennyezettség, ami a környező területekre is átszűrődik. A legnagyobb mértékű szennyezettség Nagyorosziban, Drégelypalánkon, Ipolyvecén és Patakon figyelhető meg. (INT-06)

Tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterv

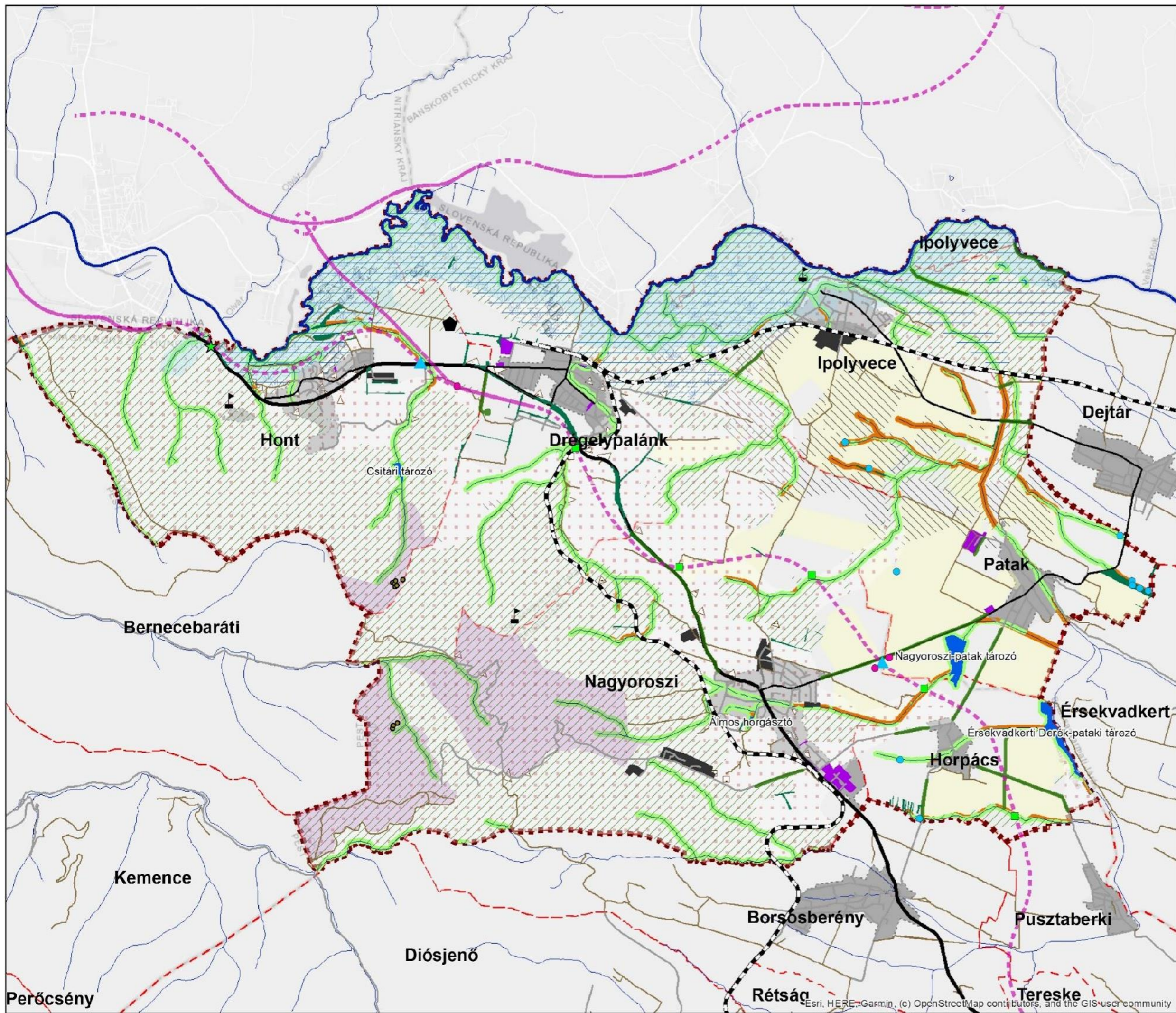
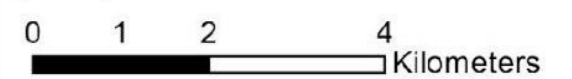
Tájrehabilitációs szempontú vizsgálat

Jelmagyarázat

- - - M2 tervezett nyomvonala
- Tervezett M2 csomópont helye
- Tervezett M2 felüljáró helye
- ▣ Tervezett pihenő (Drégelypalánk)
- ▲ Szintbeli kereszteződés
- - - Vasútvonali
- Túlerhelt út (országos főút)
- Forgalmos út (másodrendű út/alsobbrendű út)
- Kistorgalmú út
- Kisforgalmú út (földút)
- Nemzetközi jelentőségű vizes terület
- ▨ Természeti oltalom alatt álló terület
- Forrás
- Barlang
- ▨ Barlang felszíni védőterülete
- ▨ Érzékeny láptérület
- - - Tájvédelmi terület
- ★ Ökológiai átjáró
- Jelentősebb fásor
- Mezővédő erdősáv
- Ipoly
- Ipoly ártere
- Patak
- Állóvíz
- Felszíni vizek 50 m-es puffertörülete
- ▣ Kilátópont
- 40 ha feletti egybefüggő szánó
- Patak 50m-es védőterületén lévő szánó
- ▨ Mezőgazdasági üzemterület
- ▨ Ipari-gazdasági terület
- ▨ Erózióveszélyes terület
- ▨ Belvízjárta terület
- ▨ Deflációveszélyes terület
- - - Vizsgálati terület határa
- - - Település közigazgatási határa
- ▨ Települési terület

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék

LXXXIII/2. Értékelés

A vizsgálat elkészítése után a feltárt konfliktusokat értékeltük az alábbi fejezetben. A térséget vizsgálva számos problémát tártunk fel. E problémákat csoportosítva jól kirajzolódnak a hangsúlyos területek, melyek tájrehabilitációra szorulnak.

A vizsgált térségen keresztülhalad a 2-es számú országos főút, mely nagyon jelentős tájhasználati-, környezetvédelmi és egyéb konfliktusokat okoz. Míg Hont és Drégelypalánk belterületén nem halad át, a beépített területeket 20-200 méterre elkerüli, addig Nagyoroszi esetében a község főutcájaként funkcionál. Mindhárom településen jelentős zaj-, por-, levegőszennyezést, illetve fokozott rezgés terhelést okoz. A legnagyobb probléma a közlekedési eredetű zaj mértéke, melyet az utak rossz műszaki állapota tovább fokoz. További probléma a 2-es számú főúttal az, hogy hiányoznak a vadátjárók/ökológiai átjárók, melyek hiányában fragmentáció lép fel, valamint az állatok elütése nagyon súlyos mértékeket ölt.

Az antropogén hatásokkal szembeni érzékenységét értékeltük a területnek, amely során figyelembe vettük a természetvédelmi oltalom alatt álló területeket, az erózió és defláció érzékeny területeket és a felszíni vizek védőterületét is. Az értékelési tervlapon zöld színskálával tüntettük fel az egyes területek sérülékenységét, minél erősebb a szín annál több természetvédelmi, és más érzékeny területi kategória fedt le (Tájrehabilitációs értékelés tervlap). Jól kirajzolódik, hogy az Ipoly menti területek, a Börzsöny lábi területek, illetve a kisvízfolyások mente az a terület, mely különösen sérülékeny, ennek következtében az antropogén hatások fokozottan veszélyesek. Az Ipoly menti területeken értékes gyepek, míg a Börzsöny lábi területeken értékes erdők találhatóak.

Megvizsgáltuk és értékeltük az ökológiai hálózat helyzetét a területen belül: a kapcsolatok meglétét, akadályait, illetve hiányát is, hogy a helyreállításra tájrehabilitációs javaslatot tudjunk tenni. A terület keleti részén a szántóföldi művelés jellemző, mely ezeket a kapcsolatokat csökkenti, vagy teljes mértékben megszünteti. Az ökológiai összeköttetést a szántóterületeken a lineáris zöldinfrastruktúra elemek jelentik, melyek lehetnek fasorok, mezővédő erdősávok, cserjesávok és vízfolyások, illetve azok parti sávja. Sok helyen hiányoznak ezek a lineáris elemek így megszűnik a kapcsolat az egyes elemek között. A jelenlegi állapot szerint a nagy táblás szántóterületek azok, ahol a kapcsolat már most sem áll fent. Nincs kapcsolat Nagyoroszi, Horpács, Patak, Ipolyvece és Drégelypalánk között elterülő nagy táblás szántóföldeken.

Az egyes tájhasználati konfliktusokat értékeltük a súlyosságuk alapján. Az értékelési tervlapon négy különböző szín jelöli az egyes tájhasználatokhoz köthető tájrehabilitációs jellegű konfliktusokat. A kör nagysága jelzi az adott probléma súlyosságát. A konfliktusok jelentőségén kívül vizsgáltuk és értékeltük, hogy tájrehabilitációs eszközökkel mekkora helyreállítási lehetőség van ezen problémák feloldására. Négy

kategóriába soroltuk őket: teljes mértékben helyreállítható/feloldható, részlegesen visszafordítható, mérsékelhető/kompenzálható, illetve nem visszafordítható konfliktusok.

Az **erdőket** veszélyeztető tájhasználati konfliktusok közül a legkevésbé jelentős az akác-, illetve nemesnyáras ültetvény erdők megjelenése, mely főként Nagyoroszi településén jellemző (8. fotó). Közepesen jelentős probléma a tarvágásos erdőművelés megjelenése, amelynek hatására az inváziós fajok magas arányban jelentek meg. Ez a két problémacsoport teljes mértékben visszafordítható tájrehabilitációs eszközök segítségével. A legnagyobb, jövőben várható probléma, hogy a tervezett gyorsforgalmi út nyomvonala mentén egy kilométeres sávban található erdőterületen az ökológia kapcsolatok megszűnnek, továbbá az építkezés során jelentős mértékben sérülhet ez a fás állomány, így ez a konfliktus már csak részlegesen lesz visszafordítható.

A **gyepek** legnagyobb problémája, hogy a hagyományos tájhasználat megszűnésével már nem legeltetik, kaszálják ezeket a területeket, így gyakran feltörésre kerülnek, majd beszántásra. Ez a konfliktus teljes mértékben helyreállítható a szántóföldi művelés felhagyásával.

A **szántóterületekről** általánosságban elmondható, hogy egy-két kivétellel a területeken nagy táblás monokultúrák jelenléte figyelhető meg. Probléma továbbá, hogy a mezővédő erdősávok gyakran hiányoznak, így az ökológiai kapcsolatok csökkennek. Ezek a konfliktusok teljes mértékben, vagy részlegesen visszafordíthatók. Kiemelten fontos ezen konfliktusok visszafordítása/mérséklése, mivel az új nyomvonal megépülésével számos további élőhely fog megszűnni, amelyek kompenzálása csak külső területeken lehetséges.

A **felszíni vizekkel** kapcsolatos problémák leggyakrabban a szántóterületek közelségéből és a partisáv hiányából fakadnak. A vizsgált területen található patakok nagyrésznél a vízfolyás partjái szántanak, mely számos konfliktust vonz maga után. A parti sáv növényzete részben vagy teljes egészében hiányos. A legjobban veszélyeztetett patak a Nagyoroszi településén keresztül folyó Nagyoroszi-patak, ugyanis a vízfolyás bal partján a szántóterületek a medréig húzódnak. A patak egy víztározótóba torkollik, mely partján műút található. Ezek a konfliktusok szintén visszafordíthatóak tájrehabilitációs eszközök segítségével.

A konfliktusok legkiterjedtebb, valamint legveszélyesebb hatásokat tartalmazó csoportját a **tervezett M2-es gyorsforgalmi út** problémái alkotják. Az út megépülésével számos visszafordíthatatlan beavatkozás éri a tájat. Az új út csak a vizsgált térségben öt patakot vág keresztül, további hat felett felüljáróval vezet majd az út. Visszafordíthatatlan hatása lesz azoknak a patak átvágásoknak, melyeket nem vezetnek csatornával át az útpálya alatt. Ezek a kisvízfolyások elzáródnak, majd elapadnak. Mérsékelhető hatása lesz a csatornában vezetett patakoknak, ugyanis a környezetük megváltozik. E módszer alkalmas arra, hogy a patak fennmaradjon, azonban a környezeti változások még így is jelentős károkat okoznak a vízfolyásban.

Visszafordíthatatlan hatásnak tekinthető az autópálya nyomvonalán kivágásra kerülő fasorok eltávolítása. Ezek a fasorok el fognak pusztulni az útpálya és közvetlen környezetében. Ilyen módon hét fasor fog feldarabolódni, vagy teljes mértékben eltűnni. A fasorok kivágása olyan károkat okozhat, mint a zöldinfrastruktúra elemek összekapcsoltságának hiánya, számos élőhely eltűnése, valamint a települési karakter megszűnése.

E pontszerű és vonalas konfliktusok lehatárolása után felület szinten lehatárolásra kerültek azok a területek, melyeket kifejezetten sérülékenynek értékeltünk. A veszélyeztetett területeken tervezett beavatkozásokat is értékeltük. Az első ilyen terület Hont településén található. Ezen a részen 5 patak átvágás fog történni. A nyomvonal az Ipoly menti gyepterületeket érinti, illetve az Országos Ökológiai Hálózat mag- és pufferterülete, Natura 2000 területek és Ramsari területek is találhatóak itt. Az új nyomvonal nagymértékű ökológiai károkat okoz, átalakítja az ökoszisztémát, fragmentációt eredményez, mely hatások visszafordíthatatlanok.

A második terület Drégelypalánkon található itt egy patak átvágás és egy teljes fasor eltűnése várható. A Szondi fasor elpusztulása nem csak ökológiai szempontból lényeges, hanem kultúrtörténeti vonatkozásban is.

A harmadik helyszín egy nagyon hosszan elnyúló szakaszt fed le Drégelypalánk és Nagyoroszi között. A Honti szakaszon kívül itt lesz nagyon jelentős hatása a fragmentációnak, ugyanis ez a rész, mint ökológiai folyosó funkcionál a Börzsöny hegylábi része és az Ipoly-menti gyepterületek között. Ezen szakaszon egy átvágott patak, egy részben és egy teljesen megszüntetett fasor található. Az ökológiai kapcsolatok megszűnése várható ezáltal. Szántóterületek és gyepterületek is kisajátításra kerülnek, mely számos élőhely megszűnését eredményezi. Ez a folyamat visszafordíthatatlan károkat okoz a természetben.

Nagyoroszi területén további két veszélyes szakaszt tártunk fel, melyeknél patak átvágások és fasorok megszüntetése lesz szükséges. Az ökológiai kapcsolatok leromlása mellett tájképi szempontból is jelentős károkat okoz az új nyomvonal. Tájképi hatása részben mérsékelhető.

Az értékeléseink alapján összeségében megállapítható, hogy a térség átalakítása, beépítése jelentős természeti károkat okoz. A területen visszafordíthatatlan veszteségek keletkeznek, mind állat- és növényvilág terén. Ökoszisztéma romlás lesz tapasztalható, ezáltal néhány faj el is tűnhet, melyek maradandó hiányt okoznak a táplálékláncban.

Felhasznált irodalom – internetes források

- INT-01 Ramsari területek honlapja
<http://www.ramsar.hu>
- INT-02 Natura 2000 kezelési terv
<http://dinp.nemzetipark.gov.hu>
- INT-03 Natura 2000

<https://natura.2000.hus>

INT-04 A Magyar Állami Természetvédelem hivatalos honlapja
<http://www.termeszetvedelem.hu>

INT-05 OKIR
<http://web.okir.hu>

INT-06 <https://www.lightpollutionmap.info/>

INT-07 <https://greenfo.hu/hir/ebihalak-kerulhetnek-eletveszelybe-honton>

INT-08 <http://ecolounge.hu/vadon/bekamento-alagutakat-adtak-at-nogradban>

Nyomtatott irodalom

DÖVÉNYI Dövényi Zoltán (2010) Magyarország kistájainak katasztere, Budapest, MTA
2010 Földrajztudományi Kutató Intézet

Tájrehabilitációs értékelés

Jelmagyarázat

- Vizsálati terület
- Településhatárok
- Felszíni vízfolyások, állóvizek
- Ipoly
- Meglévő fasorok
- Közutak
- M2 tervezett nyomvonal
- Magasabb sérülékenységi szintű terület
- Alacsonyabb sérülékenységi szintű terület
- Hiányos, vagy akadályozott ökológiai kapcsolat

Erdőket veszélyeztető tájhasználati konfliktus

- Kiemelten jelentős
- Közepesen jelentős
- Kevésbé jelentős

Gyepeket veszélyeztető tájhasználati konfliktus

- Közepesen jelentős
- Kevésbé jelentős

Szántóterületeken fellépő tájhasználati konfliktus

- Közepesen jelentős
- Kevésbé jelentős

Felszíni vizeket veszélyeztető tájhasználati konfliktus

- Közepesen jelentős
- Kevésbé jelentős

A helyreállítás, tájrehabilitáció lehetősége

- Teljesen visszafordítható
- Részlegesen visszafordítható
- Nem visszafordítható
- Negatív hatás mérsékelhető

Nagyábrás szántó (40 ha felett) mezőségi erdősévek hiánya

Kiszárványos partisávokban lévő szántó (50m)

Beépített területek

Felszíni vizek 50 m-es pufferterülete

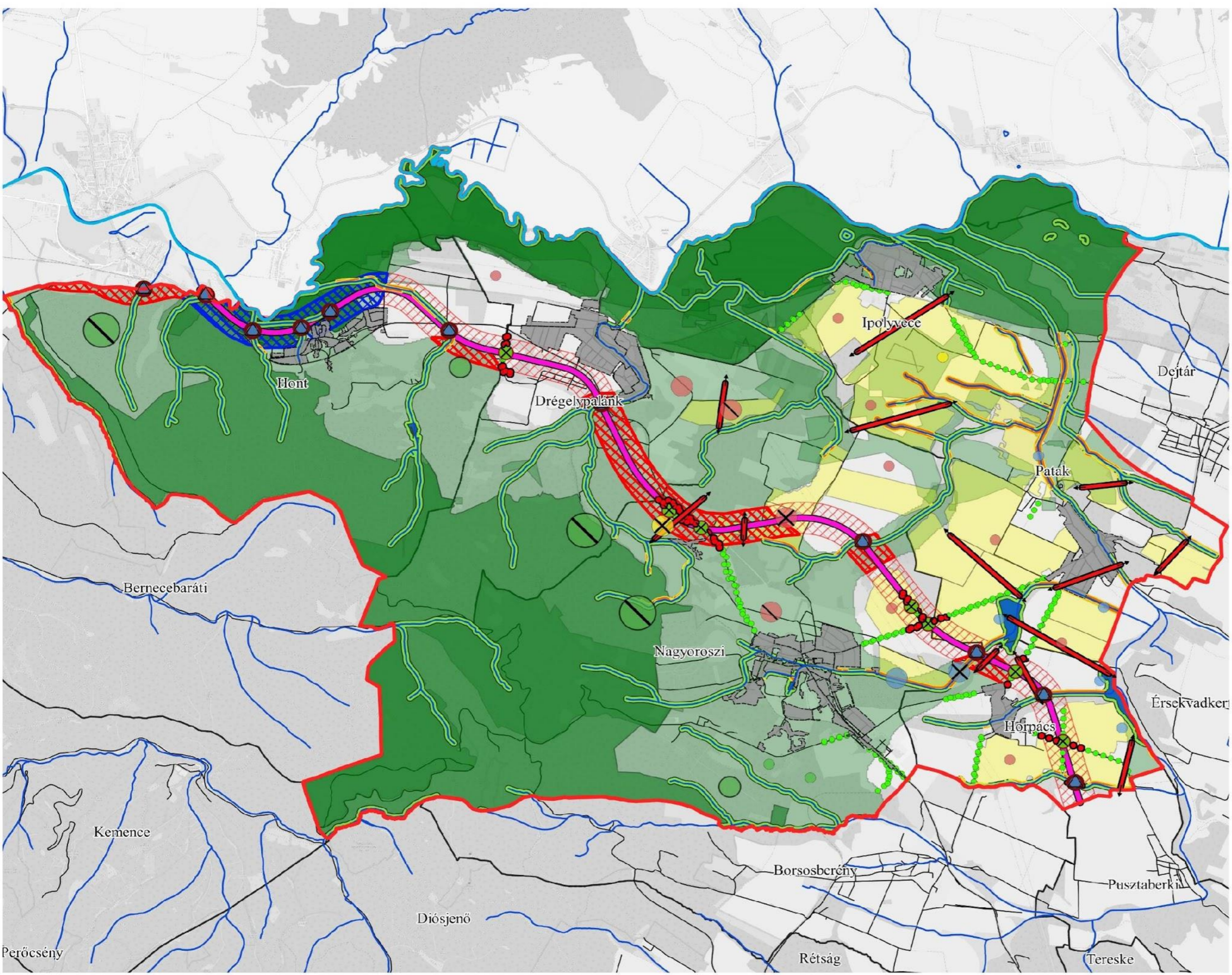
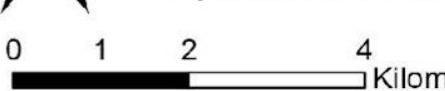
Tervezett M2 okozta tájrehabilitációs konfliktusok

- Átvágott fasorok
- Átvágott vízfolyások
- Megszűnő fasorok
- Közvetlen hatásterület (zaj, por, látvány) (250m)

Sérülékeny és kifejezetten sérülékeny területek

- Sérülékeny területek hatásterületen belül
- Kifejezetten sérülékeny területek hatásterületen belül

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék

LXXXIV. Tájhasználati konfliktusok összefoglaló táblázata

KONFLIKTUS	Érintett települések						Konfliktus jellege													JAVASLAT
	Hont	Drégelypalánk	Nagyoroszi	Ipolyvece	Patak	Horpács	Örökségvédelmi	Funkcionális	Ökológiai	Mezőgazdasághoz fűződő	Turisztikai	Gazdasági	Tájképi, településképi vizuális	Társadalmi	M2-vel kapcsolatos közlekedési	Pontszerű	Vonalas	felt szerű		
Invazív növényzet terjedése (japán keserűfű, akácok)																			Rendszeres fenntartás, akácok terjedésének korlátozása	
Állandó gyepek fenntartásának hiánya																			Felhagyott gyepterületek évente kétszeri kaszálása	
Honti égerláp beépítése																			Fenntartás, információs táblák kihelyezése	
Illegális szemétkerakások																			Hulladékradar alkalmazása, hulladéklerakások megszüntetése	
Ültetvényerdők, vágásos fakitermelés terjedése																			Vágásos fakitermelés helyett, örökerdő gazdálkodás	
Természetes gyepek eltűnése																			Szántók terjedésének megakadályozása, alacsony korona értékű területeken a szántók átminősítése, legeltetés prioritása	
Térség túlzott fejlődése, M2 járulékos hatásai következtében																				
Kétéltű átjáró kivitelezési és fenntartási problémák																			Kétéltű terelőrendszer újratervezése, bővítése, rendszeres fenntartása, monitoring	
Lápok pusztulása, vizenyős területek eltűnése																			Szántók terjedésének megakadályozása, alacsony korona értékű területeken a szántók átminősítése, legeltetés prioritálása, értékes vizenyős területek védelem alá vonása	
Mezőgazdasági művelés miatt erdők eltűnése																			Szántók terjedésének megakadályozása, alacsony korona értékű területeken a szántók átminősítése	

LXXXV. Javaslatok

LXXXV/1. Örökségvédelmi, -fejlesztési javaslatok

A Szondi fasor megőrzése

Rossz egészségi állapotuk miatt a beteg fák állapotának szakértői felmérése és kezelése szükséges. A nem kezelhető állapotú, veszélyes fák kivágását javasoljuk, ezek helyére pedig újak telepítését irányozzuk elő. A pótlást meglévő fajokkal, hársakkal kell végezni.

Palóc hagyományok és népi építészeti örökség megőrzése

Törekvés a hagyományok visszahozására és megerősítésére, többek között több hagyományörző csoport, programok, fesztiválok szervezése. Továbbá az ezt képviselő népi építészeti emlékek védelme, bemutatása. Falumúzeum keretein belül bemutatásra kerülhetnek a régmúlt építészetének elemei és a hagyományhoz köthető különböző eszközök és tárgyak. Népi hagyományok óvodai programba való beillesztése, foglalkozások/táborok az iskolai oktatásban. Népi (palóc) identitás erősítése, történeti információk bővítése az óvodás és iskoláskorúak számára, részvétel alapú, aktív közreműködéssel.

Örökségek, egyedi tájértékek felújítása, megőrzése, hasznosítása, környezetrendezése

Javasoljuk a pincék felújítását, környezetük rendezését. Patakon a löszfal stabilizálása fontos szempont a pincék károsodásának megelőzésére. Nagyorosziban a Hora-dűlő útjának kiépítése szükséges, ezáltal könnyebb elérhető és bemutatható az érdeklődők számára.

A temetőekben (zsidótemetőekben) lévő sírhelyek, kopjafák és temetők környezetének rendben tartását javasoljuk. Ezeket az önkormányzat köteles fenntartani és gondozni. Javasoljuk a zöldfelület rendezését, egynyáriak, örökzöldek telepítését.

A rossz állapotú a Bem József emlékmű, a Lourdes-i Mária szobor, Drégelypalánkon a kálvária, illetve a harangláb felújítása szükséges. További fontos feladat ezek környezetének a rendezése. A Millenniumi Parkban új játszóeszközöket, padokat, asztalokat kihelyezésezenek ki, és a filagória újjáépítése javasoltvalósuljon meg.

Berchtold uradalmi majorság kihasználatlan épületei kapjanak új funkciókat, illetve ezek felújítása elengedhetetlen.

Drégelypalánki vár, illetve Szent Vencel kápolna környezetének rendezése létfontosságú. Előírjuk új táblák kihelyezését, illegális szemétkerakás felszámolását, hulladékgyűjtők kihelyezését, a rossz állapotú kopjafák új életre keltését és a cserjésedés visszaszorítását.

Egyedi tájértékek, kultúrtörténeti értékek védetté nyilvánítása

Mivel a térség települései közül csak Nagyoroszi egyedi tájértékei szerepelnek a Duna-Ipoly Nemzeti Park védetté nyilvánított, hivatalos nyilvántartásában ezért indokolt a TÉKA egyedi tájérték kataszter adatbázisbázisának a felülvizsgálata és az egyedi tájértékek védetté nyilvánítása.

A térség területén található több olyan kultúrtörténeti érték, melyek nem állnak semmilyen védettség alatt, nem szerepelnek az egyedi tájérték kataszterekben sem. Ilyen a Berchtold uradalmi majorság, melynek védelem alá helyezése indokolt. Horpácson (2658 Horpács, Kossuth út 13.) alatti palóc lakóház, Patakon és Nagyorosziban a pincesor védelem alá helyezése szükséges, hogy hosszú időn keresztül fennmaradhassanak.

Örökségek rossz megközelíthetősége és, rossz láthatósága

Kerüljön kitáblázásra a településen belül a nagyoroszi kálvária. Környezetében lévő növényzet olyan szempontú karbantartása, hogy biztosítva legyenek a látványkapcsolatok. A kálváriához vezető fasor visszaállítását irányozzuk elő. Zsidótemető könnyebb elérése érdekében kitáblázás szükséges. Magánterületen lévő egyedi tájértékek védelme kiemelten fontos.

Épületek felújítása, funkcióval felruházása

Horpácson a Mikszáth Kúria közelében lévő rossz állapotú, leromlott házak felújítását javasoljuk. Egyik üzemelhetne kisboltként, másik pedig falumúzeumként, azért mert jelenleg nincs a településen egyik sem.

Hagyományos ételek eltűnése (palóc)

Hagyományörző tanfolyamok indulhatnának, ezeket az idősebb korosztály tartaná, akik még tudják a palóc ételek hagyományos elkészítési módját. Programok keretein belül főzőverseny, közösségi főzés kerülne megszervezésre. Az iskolai oktatásban/táborozás keretein belül is helyet kaphatna a diákok megismertetése a hagyományos palóc népi ételekkel.

LXXXV/2. Területfejlesztési tematikus problémafeltárás és javaslatok a leadott 4 témakörben készült tanulmányok alapján

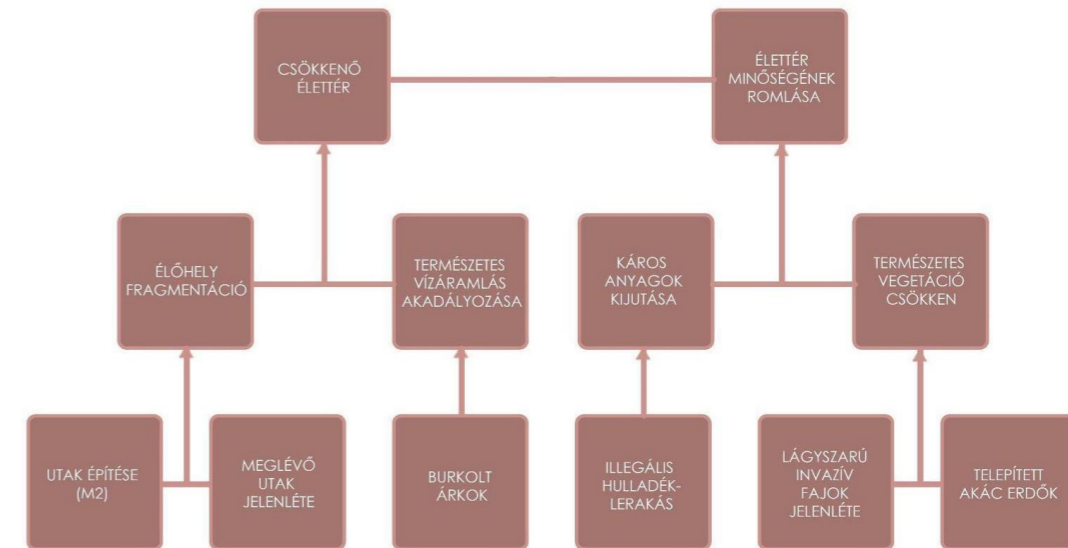
LXXXV/2.1. Partnerségi program kidolgozása

Nagyon fontos az alulról építkező fejlesztési modell, hogy a helyi szereplők részt vegyenek az akcióterület hosszabb távú fejlődését meghatározó döntésekben, együttműködve Balassagyarmati város gazdasági és társadalmi szereplőivel, a civil és önkormányzati szervezetekkel, közintézményekkel. Helyi fejlesztési munkacsoport felállítása és működtetése szükséges. A munkacsoport felállítása a partnerség első számú összetevője. Feladata a helyi fejlesztési stratégiák menedzselése és végrehajtása, a pénzügyi források kezelése. Az integrált megközelítés is fontos, ez azt jelenti, hogy a stratégiában megfogalmazott projekteket össze kell kapcsolni és koherens egészként kell irányítani. A munkacsoport és a későbbi menedzsmen, „falugondnok” személyi feltételeihez, a gyakorlati munkájához megfelelő szakértelem szükséges, mellyel biztosítható a fejlesztés új és innovatív megközelítésének jobb elfogadtatása. A munkatársaknak képesnek kell lenniük az átfogó, több tevékenységet, több ágazatot felölelő megközelítési módra.

LXXXV/2.2. Térségi problémafa

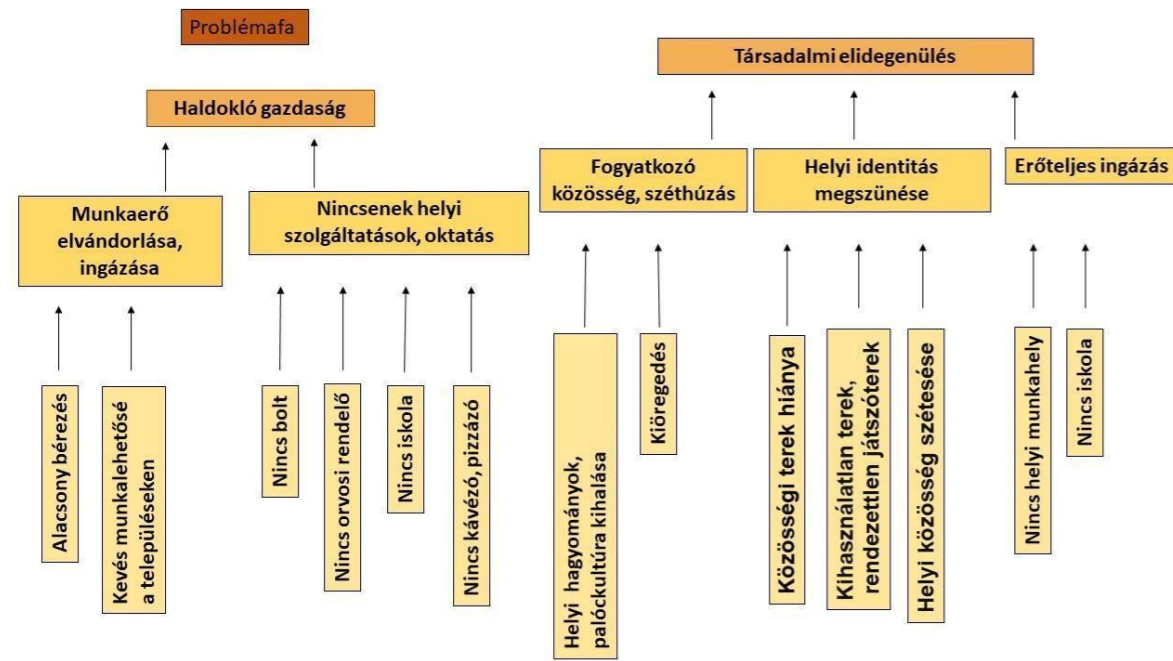
A térségi problémákat fókuszcsoporthoz bontva készítettük el. Készült problémafa a természet teréhez, a társadalom teréhez, a gazdasági teréhez és a közlekedés teréhez kapcsolódóan.

PROBLÉMAFA

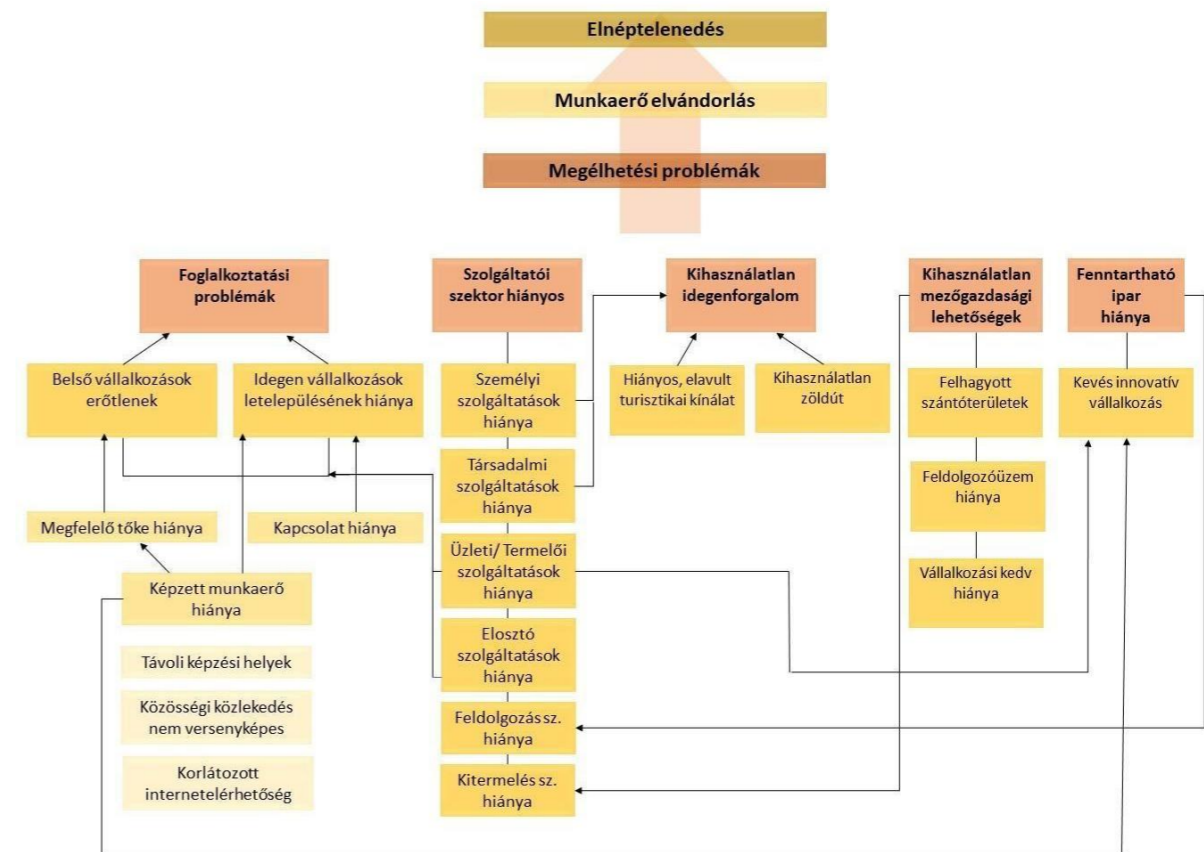
112. ábra: A természet terének problémafája (saját szerkesztés)

Az alapvető térségi problémák - a természet terén - megfogalmazásra kerülését követően, kategorizálás és ok- okozati összefüggés kereséssel alakult ki a problémafa (112. ábra). Az illegális hulladéklerakás és az invazív növényfajok terjedése elősegíti a káros anyagok szabadtérbe jutását, valamint a természetes vegetáció csökkenését, melyek a természetes élettér minőségének megromlásához vezetnek.

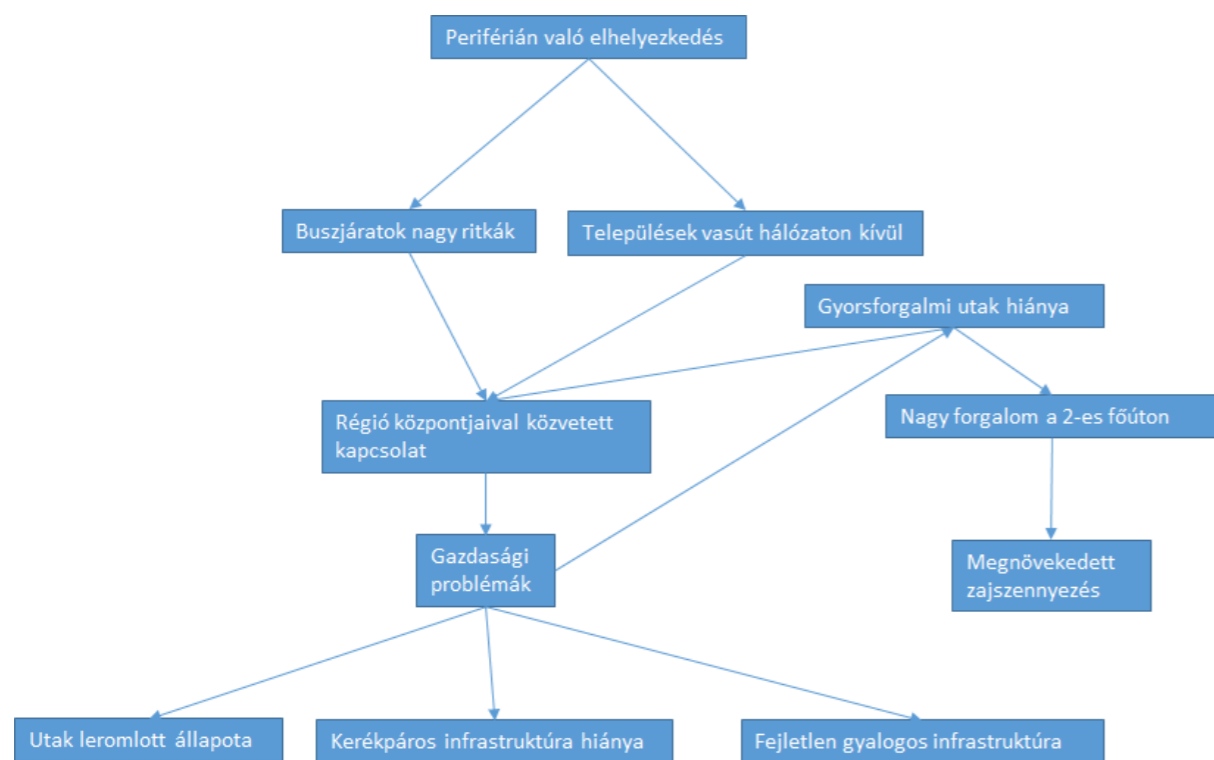

113. ábra: A társadalom terének problémafája (saját szerkesztés)

Az ábra alapján jól látszik, hogy négy fő problémából eredeztethető az együttműködés hiányossága (113. ábra). Ez az identitásvesztés a kulturálisan nehezítő tényezők az elégtelen infrastruktúra és a formális és informális együttműködés hiánya. Ez utóbbi kettő valamelyest össze is függ, mind a kettő a konkrét, úgy is mondhatjuk fizikai gátja az együttműködésnek. Az első kettő pedig inkább a résztvevők, szereplők belső, emberi ellentéteit, gátjait és identitásvesztésüknek veszélyeit taglalja. Központi problémaként a megélhetési probléma határozható meg, mely 5 területre vezethető vissza: foglalkoztatási problémára, a szolgáltatói szektor hiányára, a kihasználatlan idegenforgalomra, a kihasználatlan mezőgazdasági lehetőségekre, illetve a fenntartható ipar hiányára (114. ábra).

114. ábra: A gazdaság terének problémafája (saját szerkesztés)

115. ábra: A közlekedés terének problémafája (saját szerekesztés)

A vizsgált területen a legnagyobb közlekedési problémát a periférián való elhelyezkedés adja. A települések a Börzsöny lábánál viszonylag elszigetelt helyzetben találhatók. Ebből következik, hogy nagyon ritkák a buszjáratok ezekbe a településekbe, sokszor csak átszállással lehet eljutni egy nagyobb városból a vizsgált településekbe. A periféria helyzetéhez hozzátartozik, hogy nem minden község van a vasúti hálózatba bekötve, Hont, Patak és Horpács azok a községek, ahol nincs kiépített vasútvonal (115. ábra).

LXXXV/2.3. Térségi forgatókönyvek kidolgozása

Jelenlegi tendencia forgatókönyve

A jelenlegi tendencia forgatókönyve azt a lehetséges haladási irányt mutatja be, amelyben nem történnek átfogó beavatkozások a térségben, és a fejlődés a jelenlegi ütemben és léptékben, a ma megfigyelhető trendeknek megfelelően halad tovább a gazdaságban. Ebben az esetben tehát nem valósulnának meg olyan nagyberuházások, mint az M2-es autópálya építése, és a térség jelenleg kiaknázatlan lehetőségei sem válnak konkrét fejlesztési projekteké, melyekre további stratégiai lépéseket lehetne alapozni. Aktív együttműködési programok híján folytatódna olyan kedvezőtlen társadalmi folyamatok, mint a települések fokozatos szegregációja, a lakosság egykori társadalmi kohéziójának leépülése, mely a gazdasági folyamatokra is több szempontból negatív hatással van.

Összefogás hiányában a gazdasági fejlesztések pontszerűek, 'ad hoc' jellegűek, így kevésbé eredményesek. Nincs információáramlás és tudásátadás a gazdaság szereplői között, tehát mindenkinek saját elkövetett hibáiból kell tanulnia, egyedül kísérleteznie az egyes technológiákkal. Innovatív vállalkozások hiányában azonban a helyi ipar és mezőgazdaság elavulttá, sőt környezetterhelővé válik, és a termelés hatékonysága is csökken, így az alacsony hozam nem biztosít kellő megélhetést. Ezen tovább ront, hogy közös szövetkezeti fellépés és intenzív marketing nélkül a gazdák és kisiparosok termékeinek értékesítési lehetőségei szűkösek, a helyi termékek elérhetőségéről a fogyasztók kis csoportja értesül. Bár egy-egy termelő megjelenik településenként különböző online értékesítési platformokon, de nagyobb ismertség híján, ezek nem jutnak el széles vásárlói körökhöz, így a gazdálkodók bevételei csak kis mértékben növelhetőek segítségükkel. Ezek a tényezők nehezítik a térségben hagyományos termelési ágazat, a bogyós gyümölcsstermesztés helyzetét is, aminek köszönhetően folytatódik a jelenlegi tendencia az őstermelők folyamatos csökkenésében.

A gazdaság turisztikai ágazatában a jelenlegi állapothoz hasonlóan nem újul meg a települések közötti együttműködés, így az értékeiket a jelenlegi igényeknek megfelelően összekötő és aktívan kommunikáló fejlesztési program sem jöhet létre. A meglévő zöldút tudatos, szakmailag támogatott továbbfejlesztése elmarad, így kihasználatlan marad ez az infrastrukturális rendszer és nem javul a meglévő értékek megközelíthetősége, bekapcsolása a térség turisztikai hálózatának vérkeringésébe. Bár a falusi turizmus iránti igény nő az országban, kellő marketing nélkül kevés érdeklődőhöz ér el a térségben lévő lehetőségek híre, és pénz hiányában a meglévő turisztikai csomópontok állapota is fokozatosan romlik, felújításukra kevés forrás jut. Szintén az összefogott marketingtevékenység hiánya okozza, hogy a látogatók számára nem átlátható a közeli értékek hálózata a térségben, így a rövid, egy-egy helyszínre fókuszáló kirándulások maradnak általánosak. A fővárosból és a környék nagyvárosaiból való körülményes megközelíthetőség miatt azonban ezek népszerűsége sem tud nőni. A bevételhiány miatt így a szálláshelyek egyre alacsonyabb színvonalon képesek működni, majd a kihasználatlanság a megszüntetésre kényszeríti a tulajdonosokat ezzel csökkentve a falvak idegenforgalmi kínálatát.

Mivel sem a növekvő turizmus, sem az autópálya megépülése nem indukál zavaró hatásokat, így a természetvédelmi területek bolygatása minimális marad, a térség természeti értékei megmaradnak. Egyedül a környezetvédelmi szempontokat kevésbé szem előtt tartó mezőgazdasági területek és egyes ipari létesítmények rontják a környezet állapotát, de az Európai Unió és a hazai támogatásoknak köszönhetően az agrár-környezetgazdálkodásban történnek kisebb előrelépések, de csak egyéni gazdálkodók szintjén.

Általános gazdasági fellendülés híján nincs elég forrás sem a helyi közlekedés javítására, sem az oktatás fejlesztésére és a munkaerő (tovább)képzésére, továbbá a helyi bérek piacképes megemlése sem tud

bekövetkezni. Ebben a pangó gazdasági helyzetben a térség eltartóképessége és népességmegtartó képessége csökken, a marginalizáció erősödik és a gazdasági fejlődés perspektíváját veszti.

'Az autópálya-fejlesztés és széthúzás' forgatókönyve

Az autópálya-fejlesztés jelentős ugrást generálhat egy térség fejlettségi szintjében megfelelően erős helyi gazdaság nélkül azonban számos negatív következménnyel járhat. A gazdaság szereplői és a térség, valamint a lakosság érdekeinek képviselői közötti együttműködés, illetve ennek teljes hiánya ebben a forgatókönyvben is kulcsszerepet játszik.

Amennyiben az autópálya tervezése és kivitelezése nem a felsorolt szereplőkkel történő folyamatos konzultációval és visszacsatolással történik súlyos károk is keletkezhetnek a térségben. A természet- és környezetvédelem szempontjait képviselő szakemberekkel történő együttgondolkodás elmaradása az autópálya létesítésekor a terület természeti értékeinek eltűnését, az élőhelyek degradációját és fragmentációját és a vidék táji karakterének károsodását idézi elő. Ez kiugróan negatív hatással lehet a gazdaságot tekintve a térség turisztikai vonzerejére, mely probléma a jelenleg kijelölt nyomvonal miatt Hont községét érinti leginkább. Ez a község az autópálya megépülésével elszakad az Ipoly-parttól és annak ártereitől, melyek kiemelt természeti és tájképi értéket képviseltek, és komoly turisztikai fejlesztések alapját képezhették volna. Emellett a település identitásának egy darabja is izolálódott a gyorsforgalmi út által. Az autópálya építésével és üzemelésével együttjáró levegő- és zajszennyezés azonban a vizsgált térség több településén csökkenti bizonyos területek rekreációs értékét, és ezzel a helyi turizmus erejét.

Ha a gazdaság többi ágazatában sem alakul ki együttműködés, szakmai összefogás helyi egyesületek és érdekképviselők közös fellépésével, akkor a jelenlegi tendenciát ismertető, fenti forgatókönyv tanulságai szerint nem jön létre stabil, helyi gazdaság. Az autópályával kialakuló kiváló közlekedési lehetőséggel a környező nagyobb városok erős „elszívó hatást” gyakorolnak a vizsgált térség kistelepüléseire a humán erőforrásra és gazdasági tőkére. Az autópálya mellett kialakulhatnak új ipari területek vagy mezőgazdasági üzemek, de a gyenge helyi szakképzések, és így a helyi munkaerő hiánya miatt nem a térségi tőkét növelik, hanem a már könnyen elérhető nagyobb városok számára kínálnak munkahely- és bevételi lehetőségeket, ahol nagyobb a képzett munkaerő aránya. A munkahelyek számának növekedése ellenére, így a helyben élők körében csak nő a munkanélküliek aránya, mivel a korszerűbb termelés lesöpri a piacról a kisebb helyi termelőket, akik így elvesztik megélhetésüket. A területre települő gazdasági fejlesztések tehát nem tudják fellendíteni a helyi gazdaságot, a természet kihasználását és a szennyezést viszont tovább növelik a térségben. Gyenge helyi gazdaság esetén a szolgáltatásokat és új helyi vállalkozásokat tekintve is negatívan hat a főváros és egyéb nagyvárosok megközelíthetőségének növekedése, hiszen a következő generáció, már nem a helyi vállalkozások létesítését részesíti előnyben a

periférián elhelyezkedő térségben, hanem az autópályával könnyen elérhető nagyobb városokban vállalkozik, ahol nagyobb a vendégforgalma ezeknek a létesítményeknek.

A turisztika ugyan némileg fellendül a jó megközelíthetőség miatt, a vendégéjszakák száma azonban nem növekszik nagy arányban, hiszen a térség gyorsabb elérhetősége kedvez az egynapos turizmusnak. A települések által összefogott marketing, valamint infrastrukturálisan és gondolatosságában összekapcsolt látnivalók nélkül nem lehet nagy a térségben több napot eltöltők száma, mely problémát a korábban említett értékcsökkenés is hatványoz a természeti látnivalók terén.

Elmondható tehát általánosságban, hogy széleskörű gazdasági együttműködés nélkül az autópálya építés nem a helyi életszínvonal növekedését segíti, sőt gyenge gazdasági helyzet esetén tovább rontja a helyi lakosság megélhetésének feltételeit.

'Az autópálya-fejlesztés és aktív együttműködés' forgatókönyve

A térségben tervezett kiemelt beruházás, az M2-es autópálya megépítése egy erős alapokon álló, minden szinten koherens és együttműködő gazdaság továbbfejlődését tudja leghatékonyabban szolgálni. Az aktív együttműködés forgatókönyvében a gazdaságot egymást segítő, egymással kommunikáló rendszerek építik fel: a partnerség megvalósul a térség gazdaságának különböző ágazatai között, térségi szinten a kisebb-nagyobb települések között és a községeken belül is a gazdaság szereplői között is, például szakmai társulások, gazdálkodói körök létrehozásával, civil és önkormányzati szervezetek bevonásával, általános társadalmi összefogással. A lakosság előzetes érzékenyítésének, szemléletformálásának, valamint jó példák bemutatásának köszönhetően a szövetkezetekkel szemben fennmaradt ellenérzések feloldódnak, és egyre jobban növekszik az együttműködési kedv és a bizalom a gazdaság szereplői között.

Ebben az összedolgozó közegben folyamatos az információáramlás, tudásátadás a gazdasági szereplők között, a kollektív tudásanyagot pedig helyspecifikus tananyagokkal is rendelkező oktatási program, helyi szakképzések és a vállalászati ismeretek oktatása alapozza meg biztosítva a képzett helyi munkaerőt. A tudományos munka önkormányzati és pályázati támogatásával a termelők számára lehetőség nyílik helyi kutatások eredményeivel alátámasztott, innovatív, helyspecifikus megoldások alkalmazására, melyek hatékonyabbá és környezetkímélőbbé teszik a termelést, a mezőgazdaság terén pedig segítik a biotermesztésre való átállást. Ezek a módszerek egyrészt gördülékennyé teszik a természetvédelem érdekeit képviselő szakemberekkel való együttműködést, másrészt jobb minőségű, egészséges élelmiszerek előállítását teszik lehetővé, melyekre egyre nagyobb kereslet jelentkezik, így eladási árak is magasabbak.

A helyi kiskereskedelem megerősödésével, rendszeresen tartott kistermelői piacok és a rövid ellátási lánc segítségével magasabb bevételekhez jutó gazdálkodók fokozatosan egyre nagyobb piac ellátására válnak képessé. Kosárközösségek jönnek létre a térség nagyobb városaival (például Rétság, Balassagyarmat, Vác), sőt Budapesttel is egységesen kidolgozott marketingstratégia segítségével, melyek a helyi termékeket széles körben ismert márkává teszik. Az árusított helyi termékek közül kiemelkednek a bogyógyümölcsök, melyek termesztésének hagyománya a két világháború közti időszakra nyúlik vissza a gazdasági közösségben, így fontos identitásmeghatározó elem is a térségben. Ennek megőrzése érdekében ez az ágazat külön támogatásokat is kap az államtól, így egyre több gazdálkodó tér vissza ehhez a megélhetési formához a térségben, a munkaerőhiány csökken és az állami finanszírozásból gépesíthető és hatékonyabbá tehető a termelés. Ez a több oldalról, az önkormányzatok által is támogatott, stabil vállalkozói környezet segíti a helyi ipar és mezőgazdaság növekedését és megújulását, a helyi bérek piacképes szinten tartását.

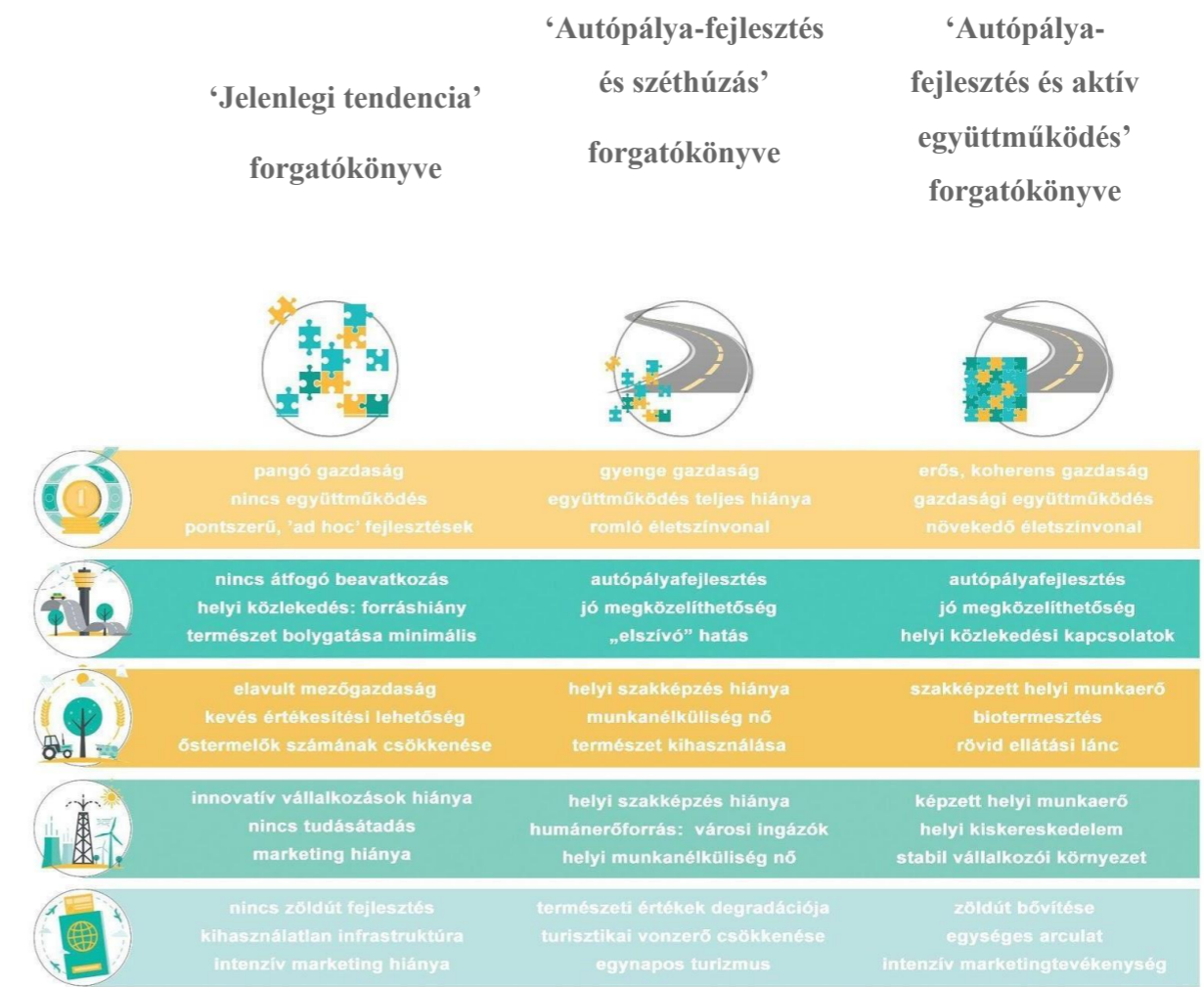
Ezt lendíti tovább az autópálya megépülése, mely a szállítás megkönnyítésével zökkenőmentessé teszi nem csak a távolabbi nagyvárosok ellátását, de a határon túli piacokra való kijutást is. A határon túli együttműködés előnyeit felismerve Szlovákia is továbbépíti az autópályát, így előremozdítva a magyar termékek nemzetközi térnyerését. Emellett a vonzó gazdasági közeg miatt nő a befektetési kedv a területen, ami külföldi vállalkozások letelepedését is előirányozza. Ez további munkahelyeket jelent a szakképzett, helyi adottságokat és lehetőségeket jól ismerő munkaerő számára.

A gazdaság szereplői a természet érdekeit képviselő szervezetekkel is együttműködnek, folyamatosan konzultálnak, így a természeti értékek megmaradása és a jó környezeti állapot is biztosítva marad a térségben, ami a fejlődés egyik alapköve különösen a turisztika és a mezőgazdaság ágazatában. Mivel az autópálya megépítését is ez a szemlélet hatja át, így a kivitelezés a lehetőségekhez mérten kevésbé rombolja a természeti és tájképi értékeket, figyelmet fordít a zajszennyezés csökkentésére és az elválasztott élőhelyek összekötésére vadátjárók alkalmazásával. Ez a gyakorlat minimalizálja a térség turisztikai és lakhatási értékének csökkenését.

A jó megközelíthetőség ellenben kifejezetten előremozdítja a helyi turizmust, ami egy kisebb léptékű közlekedési infrastruktúra fejlesztéssel, a zöldút bővítésével egészül ki. A zöldút-hálózatra felfűzött értékek fejlesztésének és a települések összefogott turisztikai stratégiájának köszönhetően a térség kellő mennyiségű turisztikai célpontot képes kínálni több napos programok összeállításához is. Ez az adottság egy egységes arculatot sugárzó, széles körű marketingtevékenységgel kiegészítve nagyobb ismertséget generál a térség számára megyei, de akár országos szinten is, így a térségben eltöltött vendégéjszakák

száma is ugrásszerűen nő. Ezzel párhuzamosan fokozatosan bővül a településeken a szálláshelyek kínálata és javul a minősége, és nő a szolgáltatói szektor aránya a gazdaságban. Az általános gazdasági fejlődéssel több anyagi forrás jut a közösségi közlekedés fejlesztésére, ami mind a turizmust, mind a munkába járást megkönnyíti.

A nagy mennyiségű munkaerő felvételére képes, stabil gazdaság növeli a helyi lakosság életminőségét, és csökkenti a térségből történő elvándorlást gerjesztő folyamatokat. A gazdasági együttműködés a társadalmi kapcsolatok erősödésében is szerepet játszik, ami szintén a lakosság helyben maradását idézi elő (116. ábra).

116. ábra: A térség forgatókönyve (forrás: saját szerkesztés)

LXXXV/2.4. A térség területi jövőképe

Általánosságban ez a Nógrád megyei térség, kihasználva a főváros közelségét, de a helyi identitásban megerősödve és arra építve egységes arculattal és társadalommal rendelkező régióvá válik, amely a természeti és kulturális értékekre, illetve a helyi gazdaságra alapozva lakóinak megélhetést, a turistáknak pedig egyedi kikapcsolódási lehetőségeket és autentikus táj-élményt biztosít.

A térség egyik meghatározó vonzereje a természeti táji környezete. A térség értékeinek hozzáférhetőbbé, innovatívvá tétele és az ehhez szükséges infrastruktúra fejlesztése nagyobb hozzáférést biztosít a térség használóinak számára.

A települések egyenkénti, illetve a térség egészének speciális arculatának, „alakjának” megteremtésével a térség a hazai turizmus piacon előkelő pozícióba hozhatja magát, és mint nemzetközi desztináció is megerősödik.

Mindez hozzájárul a térség gazdasági erejének növekedéséhez, valamint a környezet minőségi javulásához, nagyobb használhatóságához. Ezzel a térség még vonzóbbá válik a szellemi foglalkozás szereplői számára, azaz a „kreatív osztály” számára. Mindazokat még inkább fogja vonzani, akik az információ és innováció gazdaságot megalapozzák, működtetik. Ezáltal további képzett munkaerő is hozzájárul az egész térség fejlődéséhez, hiszen más szemléletmóddal képesek kezelni a meglévő rendszert, így új elemeket képesek behozni a térségbe, vonzó lehet az új letelepedők számára is.

Nagy a potenciál a helyi termékfejlesztésben, amely a kutatás-fejlesztés révén tud létrejönni és ezáltal minőségi és egyedi árut képes generálni, munkahelyeket teremt, térségi kohéziós hatása van, emellett a fenntarthatósághoz is hozzájárul, hiszen komoly együttműködési rendszerek jönnek létre, épülnek ki a termelés, feldolgozás és értékesítés területén. Fontos megtalálni a régió arculatát is, mivel így lehet jól menedzselni egy helyszínt, ha annak megvan a maga karaktere és ezzel az adott hely is tisztában van.

LXXXV/2.5. A térség fejlesztési alapelvei, központi értékei

A térség fejlesztési alapelvei és központi értékei közé tartozik a gazdasági fejlesztéssel párhuzamosan a természeti, táji értékek és kulturális örökség tiszteletben tartása, a helyi kutatásokra alapozott innovatív és hatékony mezőgazdaság és ipar fejlesztése és a hagyományos gazdálkodási formák támogatása, újjáélesztése (bogyós gyümölcsstermesztés, hagyományos állattenyésztés). Emellett a helyi képzett munkaerő megteremtése az oktatási rendszer fejlesztésével és a kedvező vállalkozási környezet megteremtése, a családok helyben tartása, népességmegtartó képesség növekedése érdekében. Nagyon

fontos még a települések között erős együttműködési kapcsolatok fejlesztése és az ingázás csökkentése helyi munkahelyteremtéssel.

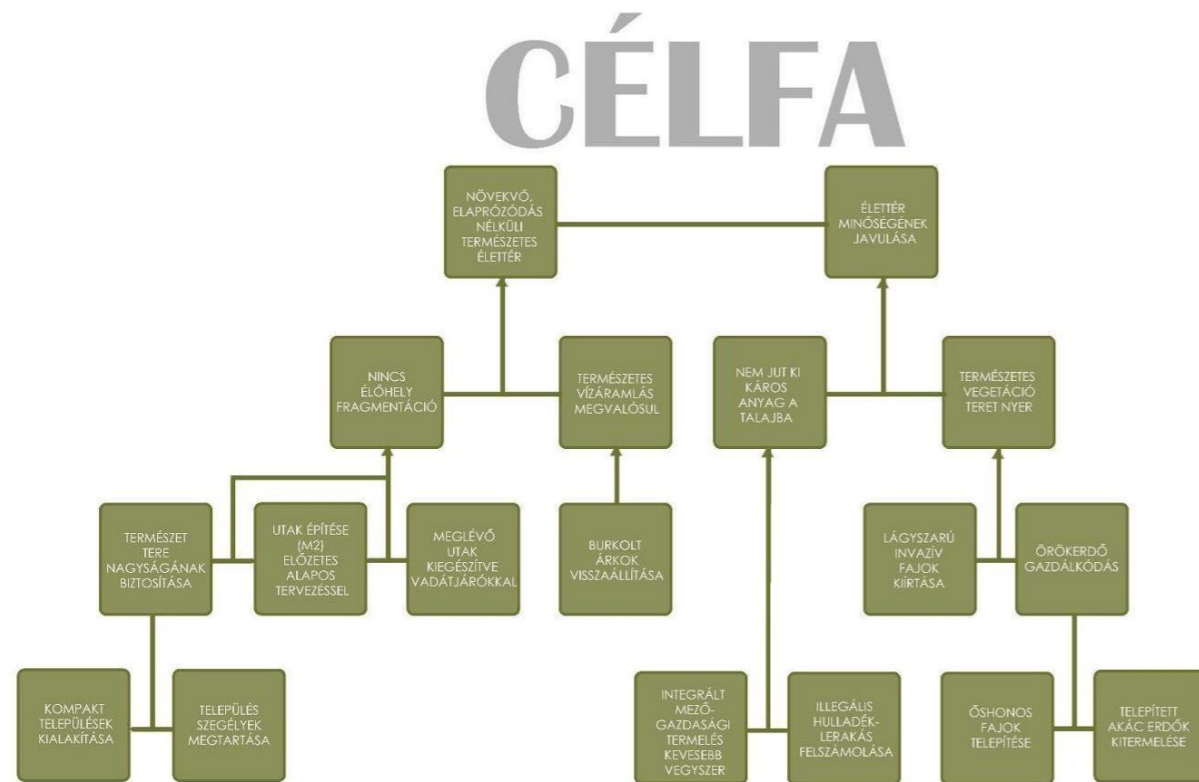
LXXXV/2.6. A térségi területfelhasználás alapelvei

A kistérségi területfelhasználás alapelvei összhangban állnak a fejlesztési alapelvekkel. Az egyik elsődleges területfelhasználási alapelv a természetvédelmi területek oltalmának figyelembevétele a fejlesztés során történő felhasználás meghatározásánál. A következő két alapelv a kihasználatlan területek hasznosítása (pl. termelői szövetkezetek területei, elhagyott laktanya területe) és a kompakt településszerkezet megőrzése, a beépíthető területek szabályozása. Ez a két alapelv a meglévő elhagyott, elhanyagolt ingatlanok hasznosítását célozza meg, hogy a térségben minél kevesebb zöldmezős beruházás történjen. A térség természeti területeit és értékeit védelmében a barnamezős beruházásokat részesítjük előnyben. Az utolsó alapelv a turizmus fejlesztéséhez kapcsolódik, a térséget behálózó zöldút fejlesztése és új értékek, bekapcsolása az útvonalba, amelyből a helyi vendéglátók gazdasági ágazata profitálna.

Az OTtT-ben meghatározott négy területfelhasználási kategória (erdőgazdálkodási térség, mezőgazdasági térség, vízgazdálkodási térség és települési térség) mindegyike fontos szerepet játszik a közlekedés terében. Az utak, a vasút és más közlekedési elemek mindegyike valamelyik térséggel kapcsolatban van. Ebben a részben ezeknek a térségeknek az alapelveit fejtjük ki.

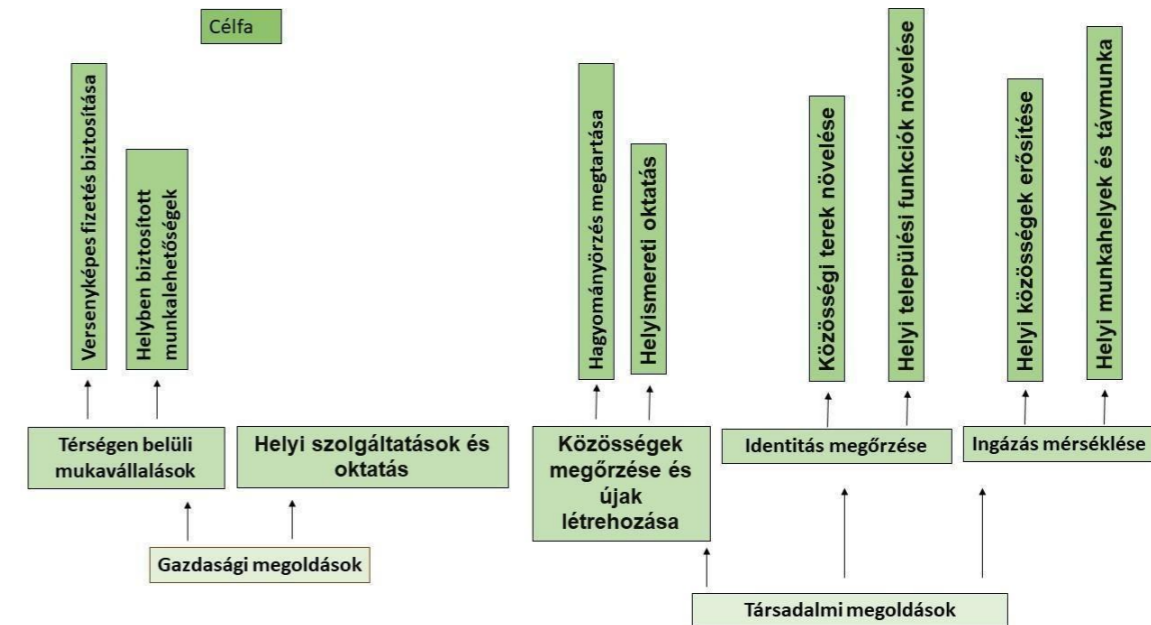
LXXXV/2.7. Térségi célfák

A térségi célfák alapját a fókuszterületek problémafái adták.

117. ábra: A természet terének célfája (saját szerkesztés)

A természet teréhez kapcsolódó célok közül a legfontosabbak az elaprózódások megakadályozása és minőségi élettér javítása. Az elaprózódások, fragmentáció elkerülése végett az új építkezések, bővítések során fokozott figyelmet kell fordítani a természetre, többek között a vonalas elemek létesítésénél vadátjárók biztosítása révén, településszegélyek megtartása mellett. Az élettér javítása érdekében a káros anyag kibocsátást csökkenteni kell és a természetes vegetációnak minél nagyobb teret kell engedni. Az örökrdő gazdálkodás érdekében őshonos fajokat kell telepíteni és a telepített akácerdőket ki kell termelni (117. ábra).

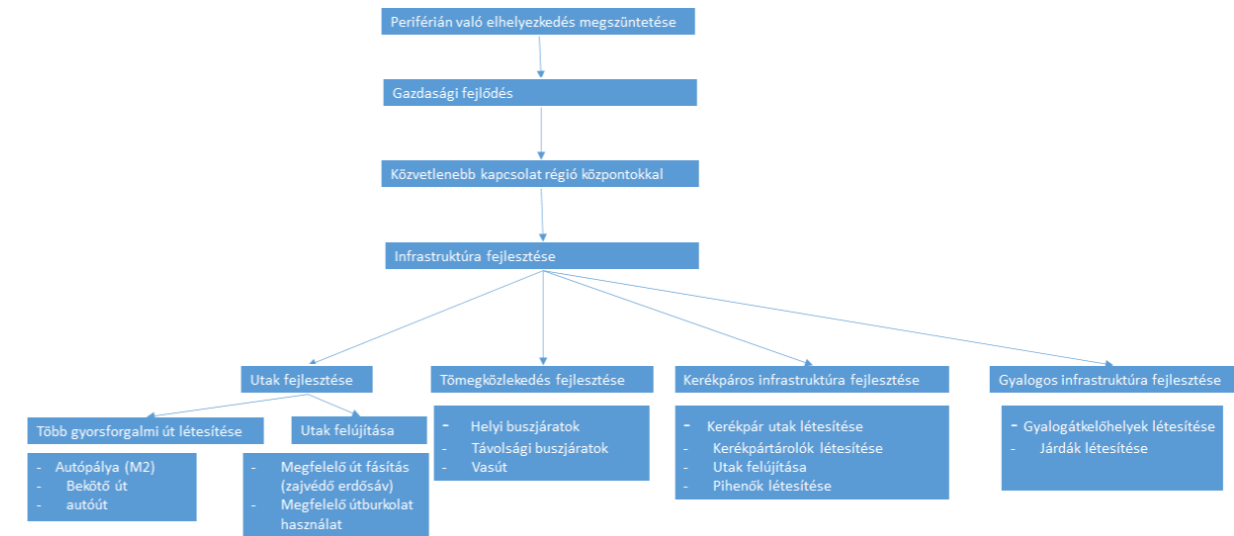

118. ábra: A társadalom terének célfája (saját szerkesztés)

A gazdasági megoldások, helyi szolgáltatások létrehozása és a térségen belüli munkavállalás fellendítheti a térség gazdaságát. Versenyképes fizetéssel és helyben biztosított munkahellyel az emberek nem szorulnak az ingázásra és a létrejövő szolgáltatások, akár egy helyi kocsma, vegyesbolt üzemeltetése is segítené a gazdasági helyzetet.

A második nagy cél a társadalmi elidegenedés visszafordítása, ezek a társadalmi megoldások létrejöhetnek új közösségek létrehozásával és a közösségek megőrzésével is, ami hozzájárul a helyi hagyományok megőrzéséhez, a palóc kultúra fennmaradásához. Továbbá a helyi oktatás is hozzájárulhat a közösségek megőrzéséhez és a hagyományok fennmaradásához is (118. ábra).

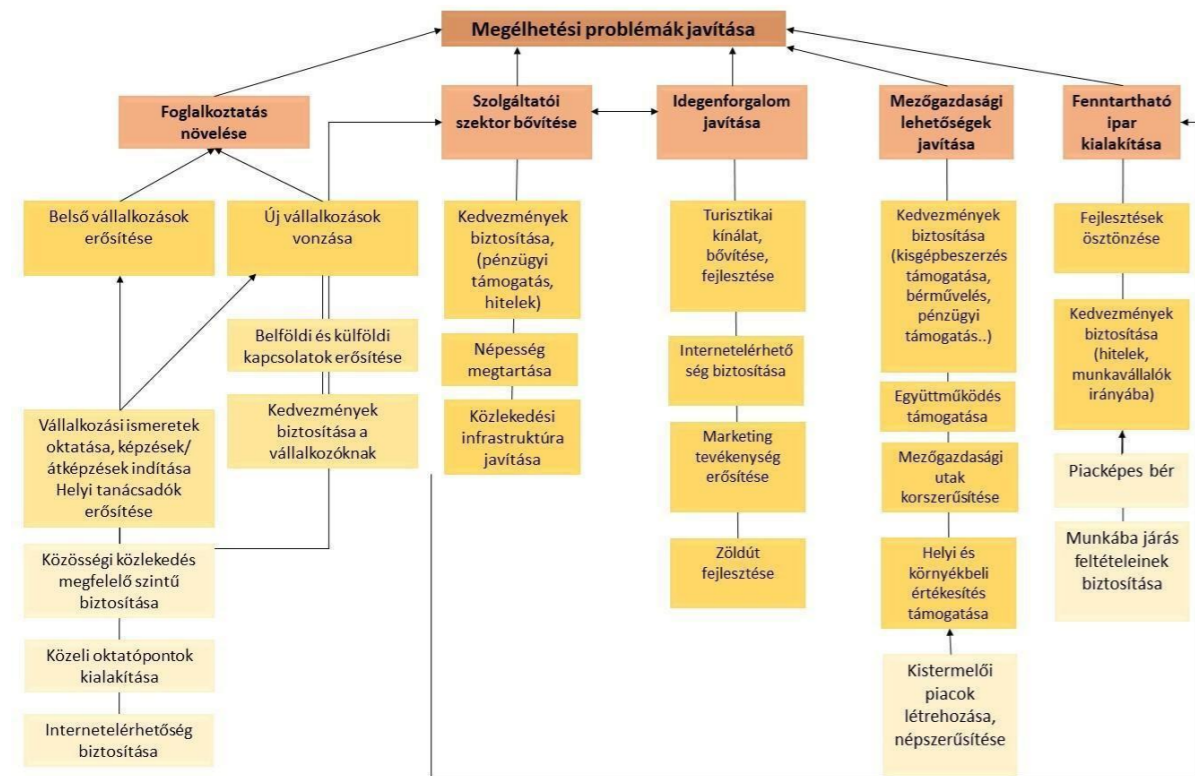
A fenntartható ipar kialakítása a megfelelő szakképzettségtől erősen függ. A fejlesztések támogatásával, kedvezmények biztosításával, egyaránt a munkáltató és a munkavállaló felé további fenntarthatóságot indukál.

120. ábra: A közlekedés terének célfája (saját szerkesztés)

A legfontosabb cél a periférián való elhelyezkedés megszüntetése, amelyet gazdasági fejlődéssel lehet elérni. Ha megtörténik a gazdasági fejlődés közvetlenebb lesz a kapcsolat a régió központokkal, Váccal és Budapesttel is.

Az infrastruktúra fejlesztését négy pillérben foglaltuk össze. Az első pillér az utak fejlesztése. Ide tartozik a már meglévő utak felújítása, azaz a megfelelő burkolat, illetve megfelelő út menti növényzet kialakítása. A megfelelő növényzet nem csak az ökológiai viszonyokat javítja, vagy esztétikus, de a mérsékli a zajszennyezést is. Az utak fejlesztéséhez hozzátartozik, hogy több gyorsforgalmi utat lenne célszerű létesíteni, autópályát, autótutat, mellyel a 2-es számú főutat tehermentesíteni lehetne. Ez által a 2-es számú főút mentén csökken a zajszennyezés, így a települések sokkal élhetőbbé válnak. További infrastruktúra fejlesztés a tömegközlekedés fejlesztése, amely a helyi és távolsági buszjáratok fejlesztését, valamint a vasúti hálózat kiépítettségét jelenti. A kerékpáros infrastruktúra fejlesztését kerékpárutak létesítésével, kerékpártárolók kihelyezésével, a már meglévő utak felújításával, valamint kerékpáros pihenők kiépítésével érhető el. A gyalogos infrastruktúra fejlesztése járdák létesítését és gyalogátkelőhelyek létesítését foglalja magába (120. ábra).

119. ábra: A gazdaság terének célfája (saját szerkesztés)

A megélhetési problémák javítására a foglalkoztatás növelése, a szolgáltatói szektor bővítése, az idegenforgalom és a mezőgazdasági lehetőségek javítása és a fenntartható ipar kialakítása a megoldás. A foglalkoztatások növelése a belső vállalkozások megerősödését kívánja, ami a tudásalapú ismeretek, így a vállalkozási ismeretek oktatása, képzések létrehozásával valósul meg. A szolgáltató szektor bővítéséhez ugyancsak hozzájárul a megfelelő oktatás és képzési helyek kialakítása, de a népesség megtartása, a közlekedési infrastruktúra javítása, illetve különböző kedvezmények biztosítása (pénzügyi, támogatás, hitelek) is (119. ábra).

A turisztikai kínálat bővítése és fejlesztése, megfelelő internet elérhetőség biztosítása, valamint a marketingtevékenység és a zöldút fejlesztésével további eredményeket lehet elérni, azonban fontos kiemelni, hogy nem a tömegturizmus a cél.

A mezőgazdasági lehetőségeknél a szántók felhagyása, illetve a vállalkozási kedv megoldása volt meghatározó. Szükséges korszerűsíteni a mezőgazdasági utakat, melyek biztosítják a területek elérhetőségét.

LXXXV/2.8. A fejlesztési célok értelmezése a térségen belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre

Nemzetiségek által lakott településrészek

A térségben a települések többségénél megfigyelhető a kisebbség hátrányos helyzete. Házaik omladoznak és rossz állapotban vannak, korszerűtlenek. Iskolai végzettségük szintje alacsonyabb, ennek következtében leggyakrabban fizikai munkára alkalmazzák őket, sokan viszont munkanélküliek. Javasoljuk az oktatási lehetőségek bővítését. Emellett az önkormányzati lakások biztosítását számukra.

Rendezett, családi házas területek

A településeken nagyrészt rendezett, családi házas területek láthatóak. Előregedő lakosság és az elvándorlás jellemző leginkább a térségre, emellett kevés a szolgáltatás és a munkalehetőség. Javasoljuk a települések fejlesztését, aminek hatására az elvándorlás száma csökken, valamint a lakosság száma is növekedésnek indulhat. Szükséges lenne központi terek kialakítása, rekreációs területek fejlesztése, közösségi rendezvények szervezése a lakosság bevonásával. Az idegenforgalom növekedésével fellendül a gazdaság is a térségben.

Idegenforgalmi szempontból kiemelt területek

A településeken számos értékes természetvédelmi terület és érték, műemlék és látványosság figyelhető meg. Ezek megőrzése, turisztikai célú fejlesztése, népszerűsítése elengedhetetlen. Közösségi programok szervezése, környezeti nevelés következtében a lakosság és a látogatók jobban megismerik ezeket az értékeket és fennmaradásuk fontos lesz számukra.

Természeti területek

A térség nagy része természetvédelmi oltalom alatt áll, a Duna-Ipoly Nemzeti Park részét képezi. Emellett Natura 2000 hálózat is megfigyelhető, amely a világon egyedülálló, egységes szabályozású ökológiai hálózat, amelynek célja, hogy hozzájáruljon Európa vadon élő állat- és növényfajainak, valamint természetes élőhelyeinek hosszú távú fennmaradásához, az ember számára létfontosságú természeti környezet megőrzéséhez. Az Ipoly mentén Ramsari területek is vannak, amelynek célja a vizes élőhelyek megőrzése. Ezen felül számos gyepfelület található, melynek fenntartása szükséges. Fontos a természeti értékek védelme, megőrzése. A térségben az Ipoly és árterülete a turizmus és a természetvédelem szempontjából is jelentős terület. Gazdag növény- és állatvilágának védelme elsődleges. A zöldfelületek fenntartása a klímavédelem, az egészség és a társadalmi jólét tekintetében is kiemelt jelentőségű. Az

emberek környezeti nevelése is elengedhetetlen, már az óvodákban és iskolákban is szükséges a gyerekek szemléletformálása.

LXXXV/2.9. Várható hatások és javasolt monitoring és értékelési program

A fejlesztések hatására a térség népessége számára munkahelyek jönnek létre, lecsökken a elvándorlások intenzitása, a térség helyben tudja tartani az itt élőket. A környezetkímélő mezőgazdasági művelés hatására ökológiai javulás következik be, nem romlik tovább a környezet minősége. A természetes területek megmaradnak. Önellátóvá válik a térség, a belső erőforrásokra tudnak támaszkodni.

Az innovatív, fenntarthatóságra törekvő gazdaságfejlesztés nem csak a gazdasági ágazatok fellendülését eredményezheti, hanem különböző társadalmi és természeti folyamatokat is elindíthat. A megvalósuló programok és projektek által előidézett változások figyelemmel kísérése, és a folyamatos visszacsatolások értékelése a fejlesztési programok finomhangolásának elengedhetetlen része. A jó stratégiaalkotás ugyanis mindig az érintettekkel való párbeszédre alapul, és szükség esetén a korábban nem tervezett beavatkozásoknak is helyet ad. A monitorozás tehát először a jól mérhető indikátorok kijelölésével kezdődik, majd rendszeres adatgyűjtéssel és ezek elemzésével folytatódik.

A népesség mozgását, ingázását, számának alakulását KSH adatok alapján lehet figyelni. A helyi termékek termelésével foglalkozó cégek számát ugyancsak a KSH adatai alapján látni lehet. Vállalkozói részről a termésátlagot, a talaj szerkezetének változását konkrét indikátorok alapján lehet vizsgálni. Emellett a táblaméretetek csökkenését, növekedését műholdfelvételek, légifelvételek alapján látni lehet.

A Nemzeti Parkok a fajdiverzitást, az élőhelyek konnektivitását vizsgálni, nyomon követni tudják, emellett NDVI elemzést és zöldfelületi intenzitás értékelést is készítenek. A Magyar Madártani Egyesület által vizsgált Farmland Bird Index alapján figyelhetőek, vizsgálhatóak az egyes fajok és folyamatos értékelésre is van lehetőség. Ezek alapján a területek változásait nyomon lehet követni.

Az önkormányzatok lakosságot elégedettségi vizsgálatot tudnak végezni, amely alapján fel tudják mérni, hogy mennyire elégedettek az egyes fejlesztésekkel, bővítésekkel, az új munkahelyekkel.

Erre alkalmas lehet egy honlap létrehozása, mely a térségben végbemenő „monitoring” folyamatok kiértékelését gyűjti össze, de közösségi eseményeken is kihirdethetőek ezek az eredmények. Ezek alapján a vezetés felsőbb szintjein elindulhat bizonyos döntések felülvizsgálata, de például az egyéni vállalkozók is ötleteket meríthetnek és új fejlesztési irányokat tűzhetnek ki az elérhető kutatások segítségével.

A gazdasági tevékenységek, vállalkozások oldalát tekintve előtérbe kerül a környezeti hatások felmérése, például a kibocsátott szennyezőanyagok vagy a fény- és zajszennyezés feltérképezésével. Ehhez

kapcsolódóan fontos a gazdasági vállalatok rendszeres ellenőrzése, ami az új szabályozások és előírások betartását ösztönzi. A javaslatokban megfogalmazott környezetkímélő az erdő- és mezőgazdaság elérésére való törekvések sikeressége ellenőrizhető például a talaj fizikai és kémiai jellemzőinek, az inváziós és gyomfajok terjedési intenzitásának, illetve a biodiverzitás változásának vizsgálatával. Fontos azonban figyelni a hatékonyságot jelző mutatókat is, mint például a termésátlag, és a gazdaság minden ágazatában előremutató analízist jelent a kereslet-kínálat változásainak monitorozása új termékek vagy termények piacra kerülése után. Helyspecifikus vizsgálat lehet a térségben a bogyós gyümölcs termelők támogatásával hangsúlyossá váló gyümölcskataszter folyamatos frissítése és a hagyományos állattenyésztéssel foglalkozók számának rögzítése is. A turisztika területén a hazai és külföldi vendégéjszakák száma és a turisztikai célú látogatások időtartama lehet például szemléletes mutató.

Ezenkívül fontos kiemelni a turisztikai létesítmények és a zöldút állapotának rendszeres ellenőrzését a szükséges fenntartási feladatok felismerésének és a szolgáltatások minőségi javulásának érdekében. Minden ágazat számára tanulságos eredményeket hozhat a település (közösségi) médiában való megjelenésének monitorozása a megosztott településekhez, térséghez kapcsolódó tartalmak és témák változásának figyelésével. Ezzel körvonalazódik ugyanis a térségről kialakított kép fejlődése, és hogy mely területeken van szükség intenzívebb marketingtevékenységre.

Végül a gazdasági folyamatok eredményeként létrejövő társadalmi változások elemzése is kiemelendő, hiszen ezekkel értékelhető a fejlesztések sikeressége olyan jelentős problémák kiküszöbölésében, mint például a népesség fogyása.

LXXXV/3. Agrár-környezetvédelmi javaslatok a 4 tanulmányterv alapján

Horpács, Ipolyvece, Patak

Területhasználati feltételek, célok, beavatkozási javaslatok megfogalmazása, térbeli bemutatása

Mivel Ipolyvece területének 42%-a szántóterület, ugyanakkor a termőföld minősége nem kifejezetten jó, így a jelenleg szántóföldi művelés alatt álló területek jelentős részén új területhasználat bevezetését javasoljuk (121. ábra).

A szántókon jelenleg kukorica, búza, napraforgó vetése a jellemző, de a térségi adottságok ezek további erőltetését nem segítik. A szélerózió is erősen veszélyezteti a település szántóit, így mezővédő erdősávok kialakítását javasoljuk, honos fajokkal.

A településen egykor még jelentősebb bogyógyümölcs-termesztés kultúrájának visszahozása és a kertes gazdálkodás újraélesztése a cél. Ennek módja pl. a kertes területhasználati kategória kiszabályozása, a termelők támogatása kisgépekkel, eszközökkel, a megfelelő termesztendő taxonok megtalálásának támogatása, pl. szaktanácsadás, kutatás-fejlesztés. Ipolyvecén jelenleg is történik szamóca termesztés, ennek területi növelését és a termesztés hatékonyságának fejlesztését javasoljuk.

Egyes szántók helyén erdőterület létesítésével további élőhelyeket lehetne teremteni. Az erdőfoltok, erdősávok az ökológiai hálózatba is becsatlakoznának, ezzel növelve a térségi zöldinfrastruktúra hálózatosságát is.

A megmaradó szántóterületeken és a kertes művelésű területeken is ökológiai gazdálkodást javaslunk. Gépi kaszálás helyett állati legeltetést, továbbá a növényvédő szerek elhagyását vagy természetes anyagokkal való pótlását, biológiai növényvédelmet írunk elő. Az ökológiai termelés magas állatjóléti szabványokat alkalmaz, elősegíti a természeti környezet megóvását és a fenntarthatóságot. Ennek értelmében tilos a területen bizonyos növényvédő szerek, műtrágyák és talajjavító szerek használata. A gazdálkodás során fontos a talajkímélő, lazító művelés, egy környezetkímélő talajgazdálkodás kialakítása. Ne legyen intenzív gazdálkodás a területen.

Az állandó gyepes területek megtartása és területüknek további növelése is cél. Ezen területeken időszakos rendezvények, kisebb pihenők, rekreációnak teret adó helyszínek kialakíthatók, és az idelátogatókat informálva, a gyepekről szóló tájékoztató táblák kihelyezését javasoljuk. Továbbá az értékes gyepterületeket védelem alá kell helyezni.

Ipolyvecén jelentős az állattartással foglalkozók száma is. A legeltetés térnyerésével és az állattartás támogatásával további telepek létesülhetnek, melyek a hús- illetve tejfeldolgozást is magukkal vonhatják. Szarvasmarha és vízibivaly tartását és legeltetését javasoljuk.

Az Ipoly árterében célunk a rekreációs lehetőségek biztosítása. A gát védett oldalán kerékpáros pihenő kialakítása, sütögető hely, büfé, játszótér, sportolást szolgáló terület létesítése. Különböző programok szervezése, mint szabadtéri mozi, csillaghullás-lesés, főzőverseny, élővilág megfigyelő kirándulások stb. Az árterben vízibivaly legeltetést javasolunk.

Helyi gazdaságfejlesztési javaslatok

A mezőgazdaságban javasoljuk a biogazdálkodás előnyben részesítését, a vetésciklus alkalmazását és a terménydiverzifikációt. Pályázatokkal pénzügyi támogatások igénylésének lehetővé tételét, mezőgazdasági kisgépekre, eszközökre. Adókedvezményeket javasolunk a bogyógyümölcs-termesztéssel foglalkozó gazdáknak.

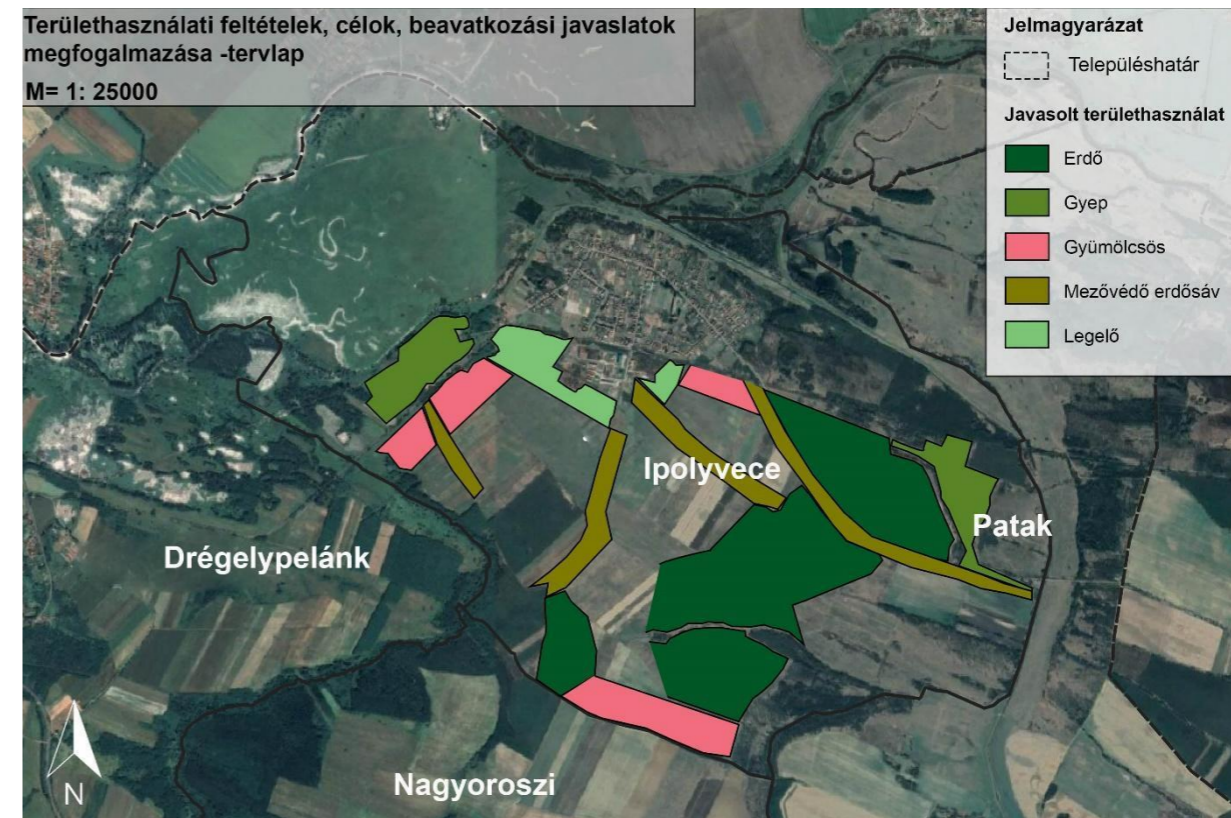
Támogatni kell a kutatás-fejlesztést, hogy szakértők bevonásával a gazdák megtalálják az adott talajon legjobban termő, leghasznosabban termesztendő fajokat. Ez az Ökológiai Mezőgazdasági Kutató Intézet és az önkormányzatok együttműködésével valósulhatna meg. Így a helyi versenyképesség is növekedne.

Kisvállalkozások támogatása, anyagilag is és szellemileg is, pl. marketing képzés, szaktanácsadás.

Cél, hogy a helyi termékek megtermelése, feldolgozása és értékesítése minél rövidebb láncon történhessen meg, a termék helyben kerüljön a fogyasztókhoz. Így nem csak a termelést, de a feldolgozást, csomagolást, szállítást, tartósítást is támogatni kell. A piacterek jobb kiépítése, a vállalkozók marketing-stratégiájának jó megválasztása elengedhetetlen. A helyi termékek széles körű megismertetését egységes honlapok szolgálhatják, melyeken akár rendelést is lehet leadni.

A legeltetés és az állattartás támogatása szintén hozzájárulna a gazdaság fejlődéséhez. Az erre szolgáló területek növelésén kívül, pl. kedvezményes áron juthatnának takarmányhoz a gazdák, illetve ők is támogatást kaphatnának géppark vásárlására, fejlesztésére.

A közösség-fejlesztés magával hozhatja a gazdaság fellendülését is, így az ipolyvecei számcára kiélezett kultúrprogramok sorát rendezhetik meg a helyiek. Számócafesztivál keretein belül közös epereszedést, eperbor készítést, szörp, lekvár készítést és értékesítést, gasztró-bemutatókat szervezhetnek, nappal túrákkal és főzőversennyel, este pedig könnyűzenei koncertekkel. Ezzel felhívva a figyelmet a térség értékeire.

121. ábra: Területhasználati feltételek, beavatkozási javaslatok, Hont, Ipolyvece, Patak (forrás: saját szerkesztés)

Nagyoroszi

Területhasználati feltételek, célok, beavatkozási javaslatok megfogalmazása, térbeli bemutatása

Javaslatunk közé tartozik a vízfolyások mentén történő művelés visszaszorítása, oly mértékben, hogy a patak mentén 25 méter szélességben ne történjen szántóföldi művelés. A vízfolyások mindkét partján a természetes vegetáció megőrzése és visszaállítása a cél. A vízi élővilág számára így egy ökológus környezet hozható létre, mely kedvez számos növény- és állatfajnak.

A településen található természetes gyepek megőrzése is fontos, ezért a javaslatunk az, hogy ezeket a gyepterületeket Natura2000 hálózatba kell bekapcsolni. A hálózatba való bekapcsolás által ezeket a területeket csak gyepterületi kategóriába eshetnek, ezért szántóföldi művelés nem lehetséges.

A vízfolyások mentét, gyepterületeket és a szántóföldeket tagoló erdőfoltokat javasoljuk bekapcsolni az Országos Ökológiai Hálózatba. A vonalas elemek folyosókként a gyepterületek magterületként szolgálnának.

Helyi gazdaságfejlesztési javaslatok

Fejlesztési javaslataink lényege, hogy a helyben megtermelt áru minél közelebb, helyben kerüljön a fogyasztókhoz. Ha megvan a bizalom a termelő és fogyasztó között, akkor teljesülhet, hogy a drágább, de minőségibb áru helyben maradjon. A piacterek fejlesztése egy vidékfejlesztési program keretében már elindult több közeli településen. Balassagyarmaton minden nap van piac, de Nagyoroszból nem járnak oda. Egy helyi piac kialakítását javasoljuk. Ezen kívül a termelőknek egy nagyon jó lehetőség lenne egy kosárközösség megléte. A kosárközösségek napjainkban egyre nagyobb népszerűséget nyernek el. A közelben viszont nincs ilyen lehetőség a termelőknek árujuk eladására, így a térségben egy kosárközösség létrehozását javasoljuk. Ez kiegészülhetne még több településsel és akár az egész Ipoly-mentére kibővített rendszert lehetne kialakítani, "Ipoly-mente kosárközösség" néven. Ez segítené a termelők helyzetét, valamint a térség periférikus helyzetéből adódó hátrányokat. Ahhoz, hogy ezek elérhetőek legyenek, fontos a helyi termékek reklámozása a helyi újságban, különböző webes platformokon (helyi facebook oldal, település honlapja stb.).

A kihasználatlan földterületeken a tulajdonosi viszonyok rendezését, a mezőgazdasági tevékenység újraindítását javasoljuk, lehetőség szerint extenzív módon. Ez akár az Önkormányzat irányításával, segítségével is történhet.

Fontos támogatni az ökológiai gazdaságot, mely egy ténylegesen fenntartható gazdaságot eredményez. Az ökológiai gazdálkodásból származó termékek magasabb tápértékkel rendelkeznek, de emellett az eladási ára is magasabb lesz. Ebben a gazdálkodási módban a növényvédőszer, műtrágyák alkalmazását korlátozni vagy tiltani kell. Van is rá példa a településen, aki a Berkenyei feldolgozó üzembe szállít, ahol az ökológiai természből származó terményeket drágábban veszik át, ennek ellenére sajnos még a gazdálkodó nem állt át az ökológiai termesztésre. Támogatással valószínűleg ez is működhet.

Mivel a településen több gazda is tart állatokat, és sokszor nehézséget okoz nekik az állatok értékesítése, erre megoldás lenne egy húsfeldolgozó üzem kiépítése. Nagyroszi az egyik nagyobb, központibb szerepű települése a térségnek, ezért itt javasoljuk a telep létesítését. Ez a fejlesztés a többi településsel összefogva valósulna meg.

Hont

Területhasználati feltételek, célok, beavatkozási javaslatok megfogalmazása, térbeli bemutatása

Alapvető ökológiai és gazdasági cél a gyep megőrzése, és fenntartható hasznosítása. Ezt úgy lehet elősegíteni, hogy ahol a gyep érzékenysége engedi, ott legeltetéssel hasznosítják, az érzékeny Ipoly menti gyep kaszálmányát pedig téli takarmányként fogyasztják az állatok. Az érzékeny gyep esetében

fokozott figyelemmel kell lenni a természeti környezet igényeire, a természet hasznára, nem szabad a gyepből származó haszon maximumának elérésére törekedni (122. ábra).

Szántók esetén általánosan javasolt a táblák szélétől 15 m-es szegély sáv elhagyása és művelésből való kivonása, a vízfolyások mentén pedig 25 m-es biztonsági távolságot javasolt tartani, a vízfolyás természetes folyamatainak érvényesüléséhez. A beépítéssel határos szántók szegélyébe védelmi erdősáv telepítése javasolt a művelésből származó káros por- és zajterhelés mérséklésére. A szántóművelés kapcsán támogatni kell a forgatás nélküli gazdálkodás alkalmazását, amely ökológiai és vízgazdálkodási szempontból is pozitívan hat a talajra. Ehhez javasolt gazdálkodói egyesülés formájában közös használatú, a fejlett technológiáknak megfelelő géppark beszerzése, ami segítheti a gazdálkodók versenyképességét.

Az erdők esetében javasolt a vágásos üzemmódból a szálaló üzemmódba való áttérés, örökerdő gazdálkodás alkalmazása. Ez amellet, hogy segíti a természetes folyamatok zavartalan működését, folyamatos bevételi forrást jelent, és nem kell számolni az erdőfelújítás ciklikusan jelentkező magas költségeivel.

Helyi gazdaságfejlesztési javaslatok

A helyi gazdaságfejlesztési javaslataink több lábon állnak: biogazdálkodás erősítése, őshonos állattartás, állati termékek helyben való feldolgozása, helyi értékesítés, bogyós gyümölcsstermesztés hagyományának felélesztése.

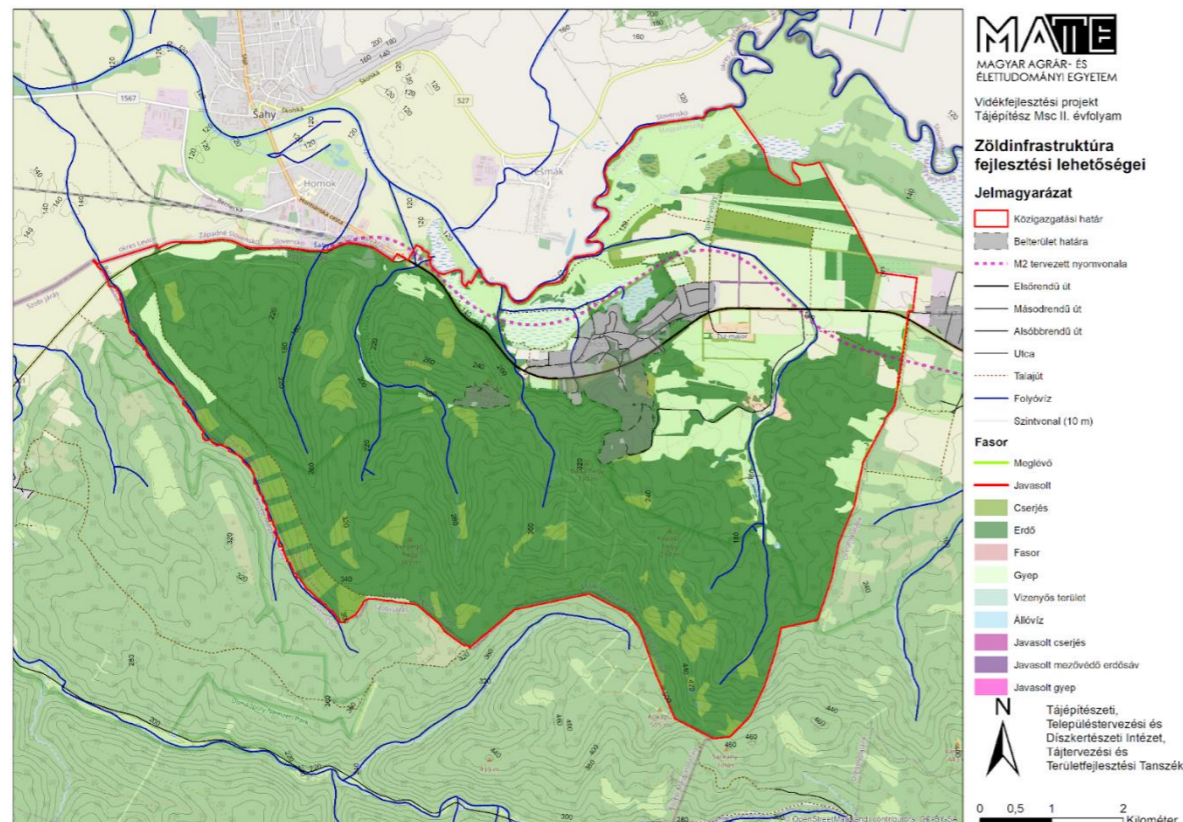
A biogazdálkodásra való átállás több szempontból segítheti a gazdálkodókat: az ilyen módon termelt árut magasabb áron lehet értékesíteni, a természetes folyamatokat használva csökkenthető a növényvédelemre fordított összeg, a talaj kimerítése nélkül, fenntartható módon tud gazdálkodni. Amire ehhez szükség van, az a kutatások és technológiák ismerete, amihez feltétlenül szükséges a gazdálkodók oktatása, kapcsolattartásra a kutatók és a gazdálkodók között.

Az őshonos állatok tartása (rackajuh, szürkemarha) értékőrző és egyben gazdaságos tevékenység, mivel ezek az állatok bizonyítottan jól bírják a magyar klímát. Ehhez a tevékenységhez kiváló lehetőséget biztosítanak a jó minőségű legelők és a jelenleg kihasználatlan TSZ major, ahol az állatok tartásához szükséges feltételek adottak. Az állati termékek helyben való, kisipari feldolgozásával növelhető az állattartás haszna. Ilyen kisüzem létesítéséhez szintén lehetőséget biztosíthat a TSZ major. A helyi gazdaságot erősíti, ha a településen és a térségben élőket a Honton megtermelt tejtermékekből látják el.

Egyéb megtermelt termékekre is érvényes, hogy érdemes törekedni a helyben való értékesítésre, a helyi emberek ellátására. Ehhez elengedhetetlen egy piactér kialakítása (esetleg hűtő, tároló kapacitással), ahol a lakók és a gazdálkodók érintkezni tudnak.

A gazdák versenyképességének erősítésére javasolt közös használatú, modern gépek beszerzése, amiknek tárolására szintén ideális helyszín a TSZ major.

A bogyós gyümölcsstermesztés hagyományának felélesztése erősítheti a helyi identitást, mint a bogyós gyümölcsök hazájában termelt gyümölcs. Érdemes törekedni arra, hogy az így megtermelt gyümölcsöket helyben értékesítsék (piac) vagy helyi feldolgozókhöz kerüljön (pl. Kutyori konyha, Berkenye hűtőház). Emellett javasolt a feldolgozóipar további fejlesztése is.

122. ábra: Zöldinfrastruktúra fejlesztési lehetőségek, Hont (forrás: saját szerkesztés)

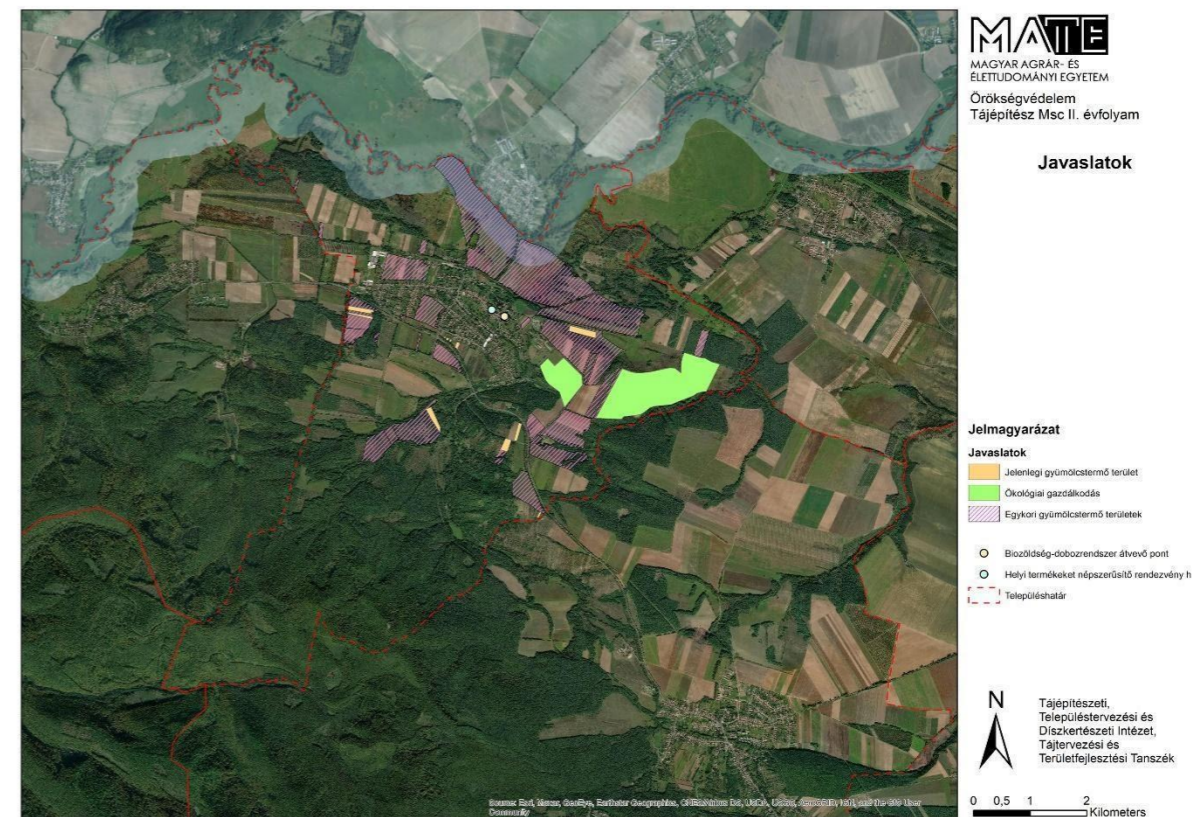
Drégelypalánk

Területhasználati feltételek, célok, beavatkozási javaslatok megfogalmazása, térbeli bemutatása

A jelenlegi gyümölcstermő területek mellett láthatóak az egykori, már eltűnt, más területhasználati kategóriába sorolt területek is. Ezek a területek a természeti adottságok, az elhelyezkedés miatt alkalmasak lennének arra, hogy újra gyümölcsstermesztéssel foglalkozzanak a jövőben (123. ábra).

Ökológiai gazdálkodásra alkalmas területeket is jelöltünk. A zóna kiterjedését és elhelyezkedését számos tényező befolyásolta. Egyrészt, a település északi része Natura 2000 védettség alatt áll, illetve az Ökológiai Hálózat része. Másrészt a település teljes déli része a domborzati viszonyok és az egybefüggő lomboserdő

állomány miatt nem alkalmas gazdálkodásra. Emellett a jelenlegi területhasználat alapján a település észak-keleti részén helyezkednek el nagyobb kiterjedésű, egybefüggő szántóterületek, melyek potenciális ökológiai gazdálkodási területek lehetnének.

123. ábra: Javaslatok Drégelypalánkon (Forrás: Saját szerkesztés)

Helyi gazdaságfejlesztési javaslatok

A helyi vállalkozások bővülését, fejlődését, a gazdasági szervezetek működését segíteni, támogatni szükséges. Ennek eléréséhez fontos a velük való folyamatos konzultáció, a közös szervezés, a munkaerőigényük kielégítésében információ nyújtás.

Új munkahelyek, foglalkoztatási lehetőségek teremtése a legfontosabb eleme a helyi gazdaság fejlesztésének. Ehhez konzultációk, fórumok szervezésével ösztönözni kell a lakosságot az önfenntartó falusi életforma folytatására (állattartás, házi kertek művelése, stb). A község nagy múltú bogyós gyümölcsstermesztésére tekintettel, a képzetlen munkaerő foglalkoztatását nagy mértékben elősegítené, ha a jelenlegi gazdasági és munkaerő viszonyoknak megfelelő, új típusú, hatékony szervezet kialakításával, a bogyós gyümölcsstermelést újra be lehetne indítani. Nélkülözhetetlen az érdeklődőkkel, a lakossággal való egyeztetés, a mezőgazdasági vállalkozásokkal és befektetőkkel való kapcsolatfelvétel, illetve a tapasztalatszerzés más településekről.

A térségen kívüli vállalatok vonzása, integrálása hosszú távon akkor sikeres, ha valós részévé válik a helyi gazdaságnak. A jó közlekedési viszonyok (2-es út közelsége, vasúti közlekedés) és a település egyéb adottságai esélyt adhatnak új vállalkozások megtelepedésére, újabb munkahelyek létrejöttére.

A helyi termékek fogyasztásának ösztönzésével segíthetjük a helyi termékekhez és szolgáltatásokhoz kötődő munkahelyek megőrzését vagy létrehozását, növelhetjük a helyi vállalkozások bevételeit. A helyi termékek helyben értékesítése csökkenti az áruszállítás okozta környezetszennyezést, valamint a vállalkozások költségeit is.

Drégelypalánkon a meghatározó jelentőségű bogyós gyümölcsstermesztés támogatásával újra a község ismertetőjegyévé válhat, így helyi márka bevezetésével növelhető az idegenforgalom, a termékek iránti érdeklődés, a helyi termelők támogatottsága.

Az ökológiai gazdálkodás egy olyan gazdálkodási, élelmiszer előállító rendszer mely részben tiltja, illetve korlátozza bizonyos növényvédő szerek, műtrágyák, talajjavító szerek, valamint a mesterséges állatgyógyászati készítmények, illetve hozamfokozók használatát. Az ökológiai termelés elősegíti a természeti környezet megóvását és a fenntarthatóságot. Az ilyen módon megtermelt ökotermék fő jellemzője, hogy magasabb tápértékkel rendelkezik, amely a növényvédő szerek nélküli termesztésnek tudható be. Az ökotermékek pozitív tulajdonságai miatt az utóbbi években ugrásszerűen nőtt népszerűségük, így mindenképp jövedelmezővé válhat a gazdálkodók számára az ökológiai gazdálkodásra való átállás.

Az ökológiai területeken hazai viszonylatban a gabonanövények között, a legfontosabb növényfajokat a Triticum nemzetségbe tartozó növényfajok jelentik. A hazai ökológiai terület mintegy 45%-át foglalják el a szántóföldi növények, melyek közül a gabonafélék a legfontosabbak. A kalászos gabonafélék (Triticum genus) közül a Tr. monococcum, a Tr. dicoccum és a Tr. spelta kiváló abiotikus és biotikus stressztűrésével jól beilleszthető az ökológiai gazdálkodásba (124. ábra).

Növényfaj	Jellemzők
<i>Triticum monococcum</i>	<ul style="list-style-type: none"> - jó adaptáció a környezeti feltételekhez - kedvező betegségtolerancia - jó beltartalom - mérsékelt termés
<i>Triticum dicoccum</i>	<ul style="list-style-type: none"> - jó adaptáció a környezeti feltételekhez - kedvező betegségtolerancia - jó beltartalom - mérsékelt termés
<i>Triticum spelta</i>	<ul style="list-style-type: none"> - jó adaptáció a környezeti feltételekhez - kedvező betegségtolerancia - jó beltartalom - mérsékelt termés
<i>Triticum durum</i>	<ul style="list-style-type: none"> - mérsékelt környezeti adaptáció - átlagos betegség ellenállóság - változatos minőség - jó termőképesség
<i>Triticum aestivum</i>	<ul style="list-style-type: none"> - mérsékelt környezeti adaptáció - átlagos betegség ellenállóság - változatos minőség - jó termőképesség

124. ábra: Triticum nemzetségbe tartozó növényfajok (Forrás: <https://www.biokontroll.hu/>)

Az említett ajánlások mellett olyan növényfajokat érdemes választani, melyek jól alkalmazkodnak a környezeti feltételekhez, ellenállóak a betegségeknek, jó termőképességűek.

Össességében, az ökológiai gazdálkodás célja a monokutúra elhagyása, a stabil ökoszisztéma létrehozása, a lehető legkevesebb vegyszer használata és a mezőgazdaság és a természetvédelem közti kapcsolat megteremtése.

LXXXV/4. Turizmus

Napjainkban a turisztikai helyszínek népszerűsítésének leghatékonyabb csatornája mindenképpen a közösségi média és a videómegosztó oldalak, így az Örökségeink Útján Zöldút megújulását elsősorban ezeken a platformokon érdemes kiemelni. Erre a térségi és megyei szintű népszerűsítés tekintetében használható a Sugárkankalin Turisztikai Egyesület Facebook-oldala, illetve más, a Nógrád megyei turizmushoz köthető oldalak. Az országos ismertség elérése érdekében azonban érdemes felvenni más, a bakancsos vagy kerékpáros turizmussal foglalkozó közkezdelt oldalakkal is a kapcsolatot, és felhívni a figyelmet egy új témalehetőségre, esetleg meghívni az illetékes újságírókat vagy tartalommesztőket a térségbe, akik aztán ajánlók írásával segíthetik a zöldút reklámozását. Ilyen oldalak lehetnek például a turistamagazin.hu, szeretlekmagyarorszag.hu, webes megjelenést is szem előtt tartó kerékpáros vagy túrázó klubok, vagy akár népszerű videobloggerek is, akik profiljába a belföldi utazásajánlók is beleilleszthetők. Hasonló célból felkelthető tematikus oldalak figyelme is, melyek érdeklősége kapcsolódik a zöldút által kínált funkciókhoz, például falusi turizmussal foglalkozó vagy gyermekbarát kirándulásokat ajánló oldalak, horgász vagy madarász-oldalak (pl. MME). Hont határ menti elhelyezkedéséből adódóan a magyar webes megjelenéseken kívül a szlovák vagy akár egyéb nemzetközi turisztikai oldalakon is érdemes az Örökségeink Útján Zöldút imázsának bemutatásáért dolgozni. Egy másik fontos csatorna az információáramlás és reklámok tekintetében a televízió, ahol a zöldútról és a helyi értékekről készült kisfilmek vetítésére lehet szerződést kötni, vagy különböző turisztikai, sport vagy kulturális magazin műsoroknál lehet a megújult zöldút népszerűsítése mellett lobbizni.

Az általános ismertségen túl különböző, zöldúthoz köthető programok megszervezésével is lehet javítani a kibővült turisztikai hálózat látogatottságát. Ezek lehetnek például tematikus bakancsos és kerékpáros túrák, mint például a Sugárkankalin Turisztikai Egyesület által többször megvalósított zöldút-kerékpáros túra vagy az Irodalmi-Művészeti Túra, melynek keretében a résztvevők a térség településein élő művészek műhelyeit és a jellegzetes művészeti értéket képviselő, vagy valamilyen művészeti ághoz kapcsolódó emlékhelyeket látogatják meg. Ezeken kívül mindenképpen szem előtt kell tartani a zöldút fejlesztéséhez kapcsolódóan a különböző szolgáltatások, vendéglátóhelyek kínálatának bővítését és minőségének fejlesztését a községekben, mivel ezek szintén nagy mértékben hozzájárulhatnak a turisztikai helyszínek népszerűségéhez. Mindezek ismertségének fokozása a fent felsorolt médiumokon keresztül lehetséges, hogy a zöldút egy sokszínű programkínálattal rendelkező arculatot képviselhesen.

Fontos még kiemelni a helyi szintű népszerűsítés jelentőségét annak érdekében, hogy a falu közössége is saját értékének tekintse és kihasználja ezt a rekreációs és sportolási lehetőséget. A fejlesztések aktív támogatásához nagymértékben hozzájárulhat, ha a zöldút bővítési folyamatairól folyamatos a tájékoztatás

a helyiek felé a tervezés kezdeti fázisaitól. A koncepcióalkotás keretében akár részvételi tervezés is megvalósítható, mellyel pontosítható a pihenőhelyek kijelölése és az itt elhelyezendő, szükséges funkciók is. Az érintettek bevonásának pozitív hozadéka a hatékonyabb tervezésen kívül a közösségi összefogás megteremtése, illetve, hogy a közösen tervezett infrastruktúrahálózat későbbi fenntartása és megóvása is nagyobb hangsúlyt kaphat a projekthez való erősebb kötődésnek köszönhetően. Ezen kívül a helyi közösségek számára is létrehozhatóak évente megrendezésre kerülő rendszeres programok a zöldúthoz kapcsolódóan, például közös biciklis és bakancsos túrák, sütögetés és piknik az erre alkalmas pihenőkön, vagy hagyományörző programok a falusi turizmus helyszínein.

Az önkormányzat feladati közé tartozik a különböző pályázatokra és programokra való jelentkezés. Ezek segítségével nagyobb lendületet kap a tervezési rész. Szinte mindig található egy-egy olyan pályázat vagy program, amely a település fejlesztéséhez szolgál, vagy amelyek direkt zöld utak vagy tanösvények létesítésére, fejlesztésére és fenntartásáért vannak.

A helyi lakosság vagy a környező településekről való lakosok bizony sok feladatot el tudnak vállalni, amely nem csak közösségépítő, de a környezetüket is óvják és fejlesztik. Jelen esetben segíthetnek a növénytelepítésben, a táblák elkészítésében és kihelyezésében. Az iskolások vagy a kisebb korosztály is szintén kiveheti a részét a zöld út létesítésében, például a táblák felfestésénél, vagy a fákon lévő jeleket felfestésénél.

Mielőtt az önkormányzat a tervezési feladatot hivatalosan is megkezdi és jelentkezne különböző pályázati felhívásokra, jó ötlet lenne a helyi lakosokat is megkérdezni a tervezésről. Egy kérdőív kitöltése segítségével a helyi lakosok igényét is valamilyen mértékben ki lehet elégíteni, valamint lehetségesek olyan tervi ötletek, amelyeket érdemes is megvalósítani. Fontos az emberek véleménye és igénye, hisz a célunk a zöld úttal, hogy minél többen használják, minél több embert csalogasson erre a helyre és egy kellemes rekreációs élményt nyújtson mindenki számára.

LXXXV/4.1. Turisztikai jövőkép a mikrotérség számára

A vizsgálatokból megtudtuk, hogy a térségben nagyon magas a természeti kincsek és természetvédelmi területek aránya, ami az országban egyedülállónak tekinthető. Ebből következik, hogy hatalmas természeti turisztikai potenciállal rendelkezik. Véleményünk szerint kihasználatlan potenciált képvisel a Börzsöny és az Ipoly, amelyek vonzerő fejlesztésével a térség az ország egyik legnépszerűbb turisztikai desztinációvá válhatna a turisták és kirándulni vágyók körében.

Dunához közeli elhelyezkedésének köszönhető, hogy az itt található kerékpárút hálózat bekapcsolódik a Szentendre-Vác-Budapest-Börzsöny népszerű kerékpáros útvonalakba. Az útvonal otthonául szolgál a

Börzsöny, valamint az Ipoly természetközeli hangulata. Elképzelhető egy Börzsönnyt körülölelő kerékpárút és ennek népszerűsítése, hasonlóan, mint a Balaton vagy Tisza-tó körül létesült körutak. Családok, fiatalok és a kerékpározás szerelmesei is használják az utat, akár egynapos, akár több napos túrák keretében.

A térség vasútvonal fejlesztésével és népszerűsítésével lehetőség nyílik egy szintén Börzsönnyt körüljáró kisvasút kialakítása, melynek feladata egyrészt az emberek mobilitásának növelése, másrészt a térség természetközeli helyeinek bemutatása. Ezáltal akár kisgyermekkel is bejárható a térség.

Célközönségünk elsősorban az ökoturisták, valamint a természetszerető, és kirándulni kedvelők, de bővítve a térség attrakcióinak tárházát egyéb turistacsoportok is megtalálják a számukra kielégítő elfoglaltságokat. A túraútvonalakat szívesen használják az emberek.

Ilyenek a történeti turisták, akik az ország várait fedezik fel. A gasztró turisták, akik a térség jellegzetes palóc ételeit próbálják ki. A horgászok, akik a helyi duzzasztott patakokon vagy az Ipolyon próbálják ki a pergetés művészetét. A rendezvények fejlesztésével és népszerűsítésével, megjelennek a rendezvény turisták, akik szívesen megismerkednének a palóc hagyományokkal egy kis mulatozás mellett. A szakrális értékeknek köszönhetően megnövekszik a vallást kedvelők száma a térségben és lehetőség nyílik a zarándok utakhoz való becsatlakozásra. A térségben az irodalmi turizmus is fellendül Mikszáth Kálmán jelentős tevékenysége miatt.

A szálláshelyek, vendéglátóhelyek és az infrastruktúra fejlesztésével egyre több látogató jön a térségbe, ezáltal megismerik a helyi hagyományokat. A helyi termékek mindenhol elérhetők.

A turizmus fejlesztése miatt a térség népességmegtartó képessége növekszik, a helyi gazdaság fejlődik. Az itt élők nagy arányba tudnak munkát találni a szolgáltatásokban, csökken a munkanélküliek aránya és a lakosság elvándorlása a térség településeiből. A turizmus hozzájárul a helyi népesség jóllétéhez.

LXXXV/4.2. attrakció és turisztikai infrastruktúra fejlesztési javaslatok

A turisztikai attrakciók és a turisztikai infrastruktúra fejlesztése két irányból valósulhat meg: a meglévő attrakciók és infrastruktúra elemek felderítése (ami a korábbi fejezetekben megtörtént), majd ezek hiányosságainak megoldása vagy meglévő állapotuk javítása, illetve új attrakciók, infrastruktúrához tartozó elemek kialakítása, telepítése. Turisztikai attrakció vagy vonzerő alatt értünk bármit, ami a látogatókat vonzza, ez a turisztikai termék központi eleme. Cél e turisztikai termék, végül a turisztikai desztináció kialakítása a tervezési területen, mely magában foglalja a szállást, a vendéglátást, az informálódást, a fogadóképességet a vállalkozók részéről, illetve az attrakciót. A folyamat eredményeként a vizsgált mikrotérség felkerülhet a turisták térképére, hiszen képesek lesznek azonosítani a területet a

drégelyi várral, az Ipoly menti vízi turizmussal vagy a Börzsöny erdeivel, hasonlóan mint a Balatont boraival, a zenei fesztiválokkal és a strandokkal vagy Budapestet az Országházzal, a Hősök terével vagy a pezsgő éjszakai étellel.

A meglévő turisztikai infrastruktúra és attrakciók fejlesztésének javaslatait a Börzsönyben kezdjük. A hegy erdeinek túrázáshoz kapcsolódó infrastrukturális kiépítettsége megfelelő, az egyes elemek állapota azonban változó. Szükséges, hogy a három település (Hont, Drégelypalánk és Nagyoroszi), melyek közigazgatási határán belül a Börzsöny erdei megtalálhatók, felülvizsgálják az információs táblák állapotát és tartalmát, a padok, asztalok, pihenőhelyek állapotát, a lépcsők, korlátok, utak járhatóságát (mind gyalogosan, mind biciklivel, lóháton és szükség szerint személyautóval) és állapotát, illetve a tájékozódást segítő elemek, mint táblák és túraútvonal jelek helyességét, állapotát. Továbbá fontos kialakítani új esőbeállókat, illetve a meglévőket felújítani. A Kukucska-hegyen pedig javasoljuk kilátó emelését. Szükséges a személtelgyás problémájának megoldása: a frekventált pontokon (pl. drégelyi vár, hontiszakadék), illetve az erdei utak bejáratainál érdemes csak hulladékgyűjtők kihelyezése, az erdőkben semmiképp, hiszen karbantartásuk nehezen megoldható, illetve a vadak széthordhatják a tartalmukat. A személtelgyás megnyilvánulhat a túrázók által hátrahagyott lakossági hulladék formájában, illetve illegális hulladéklerakásként is (pl. honti égerláp). A honti ifjúsági szállással szomszédos parkoló a hontiszakadék és a kukucska-hegyi túraútvonal kiindulópontja, itt javasoljuk a környezet rendezését, illetve szükséges az elhagyott hulladék összegyűjtése, lehetőség szerinti újrahasznosítása. Szintén a Kukucska-hegyen felújításra szorul az esőbeálló. Nagyorosziban a víztározó mentén a meglévő úthoz padok elhelyezése javasolt. A Berchtold uradalom a zöldsút egyik állomása, szükséges az épületek felújítása, az utak kijavítása.

Az attrakciók és csomagajánlatok tervezése során nagyon fontos a gyermekbarát funkciókínálat kialakítása, amely olyan programokat tartalmaz, melyek a felnőtt turisták mellett a gyermekek számára is programokat ajánl. Ilyenek lehetnek többek között játszóterek, játszóeszközök kialakítása, bekapcsolása a túrázásba, kostolások alkalmával szörpök, jégkrémek árusítása.

A Börzsönyben történő új turisztikai infrastrukturális elemek, meglévők állapotának javítása érdekében javasoljuk az egyeztetést a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságával, hiszen segítségükkel számos TIOP pályázat valósult már meg a térségben. A növényzet folyamatos karbantartására mindenhol szükség van, amelyet látogatnak az emberek. Az invazív fajokat vissza kell szorítani.

Érdemes hangsúlyt helyezni az eddig háttérbe szorult természeti értékre is. Ilyenek például Honton a vasúti töltés, mely remek kirándulóhely, az égerláp, mely ritka élőhely Magyarországon, vagy Patakon a löszfal, Ipolyvecén pedig a Kis kilátó.

Meglévő attrakciók bővítésének sorába illik a drégelyi vár kínálatának fejlesztése. Javasoljuk visszatérő események meghirdetését, például a vár ágyúinak elsütését minden vasárnap vagy tematikus előadások megrendezését az erre nyitottak számára. Ezek a hétről-hétre ismétlődő események támpontot adnak az érdeklődők számára, hogy melyik napon érdemes a várba ellátogatni, illetve egy-egy napra koncentrálják a forgalmat (a "lassabb" napokon pedig sor kerülhet a vár karbantartására).

További javaslatunk a meglévő Mikszáth-kultusz erősítése, népszerűsítése. Célunk, hogy a turisták a híres író nem csak a szlovák Besztercebányával azonosítsák, hanem Horpáccsal is, ahol élt, illetve a helyi palóc kultúrával, amit képviselt. A palóc kultúrához kapcsolódó meglévő attrakciók fejlesztésére tett javaslataink a gasztronómia kiemelése palóc ételekkel (pl. palóc tócsni, palóc tekercs), melyek a meglévő vagy új vendéglátóhelyeken kaphatnának az étlapon helyet, ezzel erősítve a térség identitását. A környék számos jó állapotú, palóc stílusú épülettel rendelkezik (pl. Hont, Ipoly utca 5., Horpács, Kossuth út 13.), melyek arcúlatához remekül illik a palóc gasztronómia, illetve a helyi termékek kínálata.

Indokoltnak látjuk új turisztikai attrakciók kialakítását a térségben. Az Ipoly turisztikai potenciálja kiaknázatlan, ezért javasoljuk a természetjárás népszerűsítését, illetve a vezetett vízitúrák lehetőségének felülvizsgálatát. Az Ipoly szinte szabályozatlanul kanyargó medre remek lehetőséget kínálhat az evezni vágyóknak Szobtól egészen Ipolytarnócig (ahol az Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Terület is található). Biciklis, lovas, motoros turizmust az Ipoly környezetében nem javasolunk az érzékeny természeti területek okán.

Remek programlehetőség nyílik a honti békaterelőnél a környezetvédelmet vagy a békák sorsát szívükön viselő turisták számára: kora tavasszal, ahogy melegebbre fordul az időjárás, békák ezrei próbálnak meg átkelni a 2-es főúton. Ezért a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósága békaterelő művet épített az úton, melynek használatát a békák számára megkönnyíthetik segítőkész turisták. Az esemény népszerűsítésével lehetőség kínálkozik Hont számára, hogy fellendítse kora tavaszi turizmusát.

Javasoljuk kalandpark kialakítását a drégelyi vár szomszédságában. A koncepció számos településen bizonyította már népszerűségét (Budapest - Csillebérc, Göd, Balatonfüzfő, Veresegyház stb.), üzemeltetése azonban szakértő személyzetet igényel. Kialakítható külön pálya gyerekek számára 1-2 méter magasan és felnőttek részére, akár tíz méter magasságban is. A kalandpark a drégelyi várhoz kapcsolható turisztikai attrakció.

Érdeemesnek tartjuk tematikus utak kialakítását az irodalom, a történelem és a palócság iránt érdeklődők számára. A több települést érintő, egyénileg is bejárható, de akár vezetett buszos, inkább kerékpáros utak az irodalom témakörében feltárhatják Mikszáth Kálmánhoz kapcsolódó emlékeket (Horpács), a történelmi jelentőségű helyeket (Szondi alagútja, drégelyi vár, Csitár) és a palóc kultúra megjelenéseit (palóc épületek

Honton és Ipolyvecén, palóc gasztronómia). Irodalom mentén kijelölhető a "*Mikszáth irodalmi út*", mely érinti Horpácon a Mikszáth-kúriát, ahol az író kéziratait, használati tárgyait őrzik, kertjében pedig Mikszáth-szobor is áll. A szomszédos Szontágh-kúria is őrzi Mikszáth Kálmán emlékeit. Továbbá az író családjának több síremléke is megtalálható Horpácon, melyek szintén a tematikus út részét képezhetik. A történelmi út elnevezése "*Szondi történelmi út*" és érinti a drégelyi várat, Szondi alagútját Honton, a csitári kápolnát és a Szondi kopjafát, illetve szarkofágot Drégelypalánkon. Végül a meglévő Palóc út kiegészítendő a honti palóc pincékkel, a drégelypalánki és a horpácsi palóc házzal és az ipolyvecei Nagygazda házával.

Szükségesnek tartjuk Nagyorosziban is kialakítani turisztikai információs irodát, Drégelypalánkhoz hasonlóan. A vizsgált térség legnagyobb lakosságszámú települése ez, helyzete okán a térség kulturális és természeti értékeinek megközelítéséhez kiindulópontként szolgálhat. Az intézmény segítheti a turisták eligazodását a környék látnivalói között, illetve találkozási pontot is jelenthet.

LXXXV/4.3. Turisztikai szuprastruktúra és termékfejlesztési javaslatok

A jelenlegi turisztikai szuprastruktúra elemek száma megfelelő, azonban nagyon egyenetlenül oszlik el a térségben, Horpácon például nem működik egyetlen vendéglátóhely és üzlet sem, illetve Patakon csak egy szálláshely található. Az elemek többféle igényt ki tudnak elégíteni, azonban sok esetben fejletlenek és nem található elegendő információ róluk.

A vendéglátóhelyeken, üzletek kínálatában meg tudnak jelenni helyi termékek, akár kézműves termékek, akár élelmiszerek.

A szálláshelyek eloszlása településenként nagyon különböző, az azonban elmondható, hogy nagy arányban magán szálláshelyek találhatóak itt. Különbségek tapasztalhatók a minőségükben is és a nyújtott szolgáltatások számában is. Annak érdekében, hogy széles turista közönséget és korosztályt is ki tudjon elégíteni, hogy az alapvető szolgáltatások mellett, mint ingyenes parkolás, szabadtéri főzési, sütési lehetőségek, játszótér, legyenek kiegészítő szolgáltatások is, mint kerékpárkölcsonzés, kerékpártárolásra alkalmas hely, sportfelszerelések és wifi. A várható külföldi vendégek arányának növekedése miatt szükséges, hogy a szálláshelyeken angolul is tudjanak. A falusi szálláshelyek fejlesztése a fő cél, amelynek egyik forrása lehet a Kisfaludy szálláshely fejlesztési programhoz való csatlakozás.

A szálláshelyeken megjelenhetnek helyi termékek, élelmiszerek, melyeket az oda látogatók fogyaszthatnak, vehetnek. Több helyen is van lehetőség a kertben lévő gyümölcsfákról a gyümölcsök leszedésére, evésére, ahol van erre lehetőség ez is megjelenhet a szolgáltatások között. Fontos, hogy a

szálláshelyeken a turisták arról is kapjanak információt, hogy milyen értékek, rendezvények, programok vannak a térségben.

Szükséges egy olyan honlap létrehozása, amelyen mind a térség értékei, mind a szálláshelyek, vendéglátóhelyek kínálatai megjelennek és akár a látogató a saját igényeihez igazítva össze tudja állítani egy több napos (1, 2 maximum 4 napos) utazás részleteit. Ezáltal nagy szükség van arra, hogy a megjelenő szállások, vendéglátóhelyek hasonló minőségűek legyenek. Illetve emellett megjelenhet már összeállított programcsomag, amely megadott célközönséget tud kiszolgálni. A térségben a kerékpáros turizmus, az aktív turizmus, gasztroturizmus, örökségturizmus, vallási turizmus és falusi turizmus lehetőségei adóttak.

A kerékpáros turizmus fejlesztése érdekében komplex termékcsomagot is létre lehet hozni, amelybe a szálláshelyek a szolgáltatások bővítése mellett (kerékpártárolásra alkalmas helyek létrehozása, kerékpárpumpa) összekapcsolódásukkal is részt tudnak venni. Több napos kerékpártúra alatt a helyi értékeket fel tudják keresni, kijelölt pihenőhelyek meg tudnak állni, ahol ívókút, akár üzlet, vendéglátóhely, fedett helyek vannak, fogyasztani tudnak és a nap végére elérnek településeket, ahol meg tudnak szállni.

Az aktív turizmus komplex szolgáltatáscsomagjában megjelennek a túraútvonalak, pihenőhelyek, akár vezetett túrák, mint vízitúrák az Ipolyon, vartúra a drégelyi várhoz, ahol a tervezett kalandparkot lehet kipróbálni, vagy akár extrém- vagy kalandtúrák és a tervezett zöldút használata. A zöldúton kijelölt szakaszain kerékpárral is lehet közlekedni.

A térség nagyon sok kulturális, szellemi értékkel rendelkezik, ezért az örökségturizmus és ehhez valamennyire kapcsolódó vallási turizmus is meg tud jelenni itt. Az értékek megtekintése mellett hagyományörző, vallási hagyományokhoz kötődő programokon, eseményeken való részvétel is színesíteni tudja a termékcsomagokat. Ilyen rendezvények például a locsoló bál, a kiszézés és a betlehemezés. Az örökségturizmushoz kapcsolódóan az első csomagajánlat a *“Szondi történelmi út”*, amelynek keretein belül az épített értékek, mondák, történetek, akár leletek bemutatásával tudják az érdeklődők megismerni a Szondi hagyományt. A célközönség elsősorban családok és ifjúsági csoportok. Az ajánlat központi eleme a júliusban megrendezésre kerülő várjátékok, a drégelyi várnál. A családok feltúrúznak a várhoz, ahol a programok várják őket, az egész napos rendezvény végeztével Drégelypalánkon a Kemencés Vendégház várja a családokat, ahol melegkonyha is van. Másnap a településen maradv a központban lévő Szondi szarkofágot és az egykori Szondi kápolna helyén álló kopjafát és Szondi fasort látogatják meg. A nap folyamán Hontra utaznak át a látogatók, ahol a Szondi alagutat, a csitári kápolnát és csodatevő kutat látogatják meg. Pihenni és kávézni a Honti Farm Kávézóban tudnak megállni az emberek.

Egy másik csomagajánlat neve az *“Elmélkedő”*, amely egy zarándokút. A térségben futó Mária-úton halad, kisebb kitérőkkel. Patakon indul, ahol a helyi Nepomuki Szent János Kápolnát látogathatják meg az emberek. Tovább haladva, Nagyorosziban a kálváriát tudják végig járni, a következő állomás Drégelypalánkon a Szent Vendel kápolna és a Szent Erzsébet ereklye, amely az Árpádházi Szent Erzsébet templomban nézhető meg. A településen a Nepomuki Szent János Vendégházban tudnak megszállni. Az utolsó állomás Honton a csitári búcsú, amely a csitári kápolnában kap helyet.

A bor- és gasztroturizmus keretein belül a térség helyi gasztronómiai értékeit ismerheti meg az ide látogató, érdeklődő. A többnapos gasztrotúra a nyári hónapokban szervezhető, az első napon a Nagyorosziban évenként megrendezésre kerülő gombócfesztivált látogatják meg az érdeklődők, ahol helyi élelmiszereket kóstolhatnak és egész nap programokkal várják őket. Első nap a Miller’s Inn panzióban tudnak megszállni. Másnap Drégelypalánkra utazhatnak át, ahol a Kemencés Vendégházat kereshetik fel, ahol helyi lekvárokat, szörpöket kóstolhatnak meg. A településen a Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központ a helyi hagyományokat, történeti eseményeket mutatja be, a turisták a kiállításokat végig tudják járni, amelynek végeztével a helyben készített kemencés lepényekkel lakhatnak jól. A következő állomás Hont, ahol először a csitári majorba látogathatnak el a turisták, ahol állatokat tudnak simogatni. A nap folyamán a Kutyori Konyhát lehet meglátogatni, ahol lekvárokat, szörpöket lehet vásárolni és kóstolni.

LXXXV/4.4. Menedzsment és marketing fejlesztési javaslatok

A turisztikai fejlesztések egyik sarkalatos pontja a menedzsment és marketing, turisztikai vonzerők reklámozása és ennek megszervezése, kezelése. A marketingen belül elkülönítünk online, és papíralapú reklámozási módszereket. Véleményünk szerint a mai világban nagyobb hangsúlyt kell fektetni az online megjelenésekre. Ilyenek a térségben található települések honlapjai, vagy turisztikai honlapok, mint például a Sugárkankalin honlapja. Javaslatunk egy olyan új honlap létrehozása, amely amellet hogy könnyen kezelhető és megfelelő grafikai stílussal rendelkezik, összegyűjti a térség attrakcióit, valamint a turisztikához kapcsolódó szállásokat, vendéglátó helyeket, üzleteket, kerékpárutakat, turista útvonalakat és releváns térképeken mutatja be. Online kiadvány készítése és fontos lehet, így könnyedén megosztható az emberekkel több social media oldalon (Facebook, Instagram). A papír alapú megjelenítésnél fontos lenne legalább 2 évente vagy évente frissíteni a térség kiadványát. A kiadványokat pedig eljuttatni több belföldi turista irodába.

Célszerű lenne felvenni a kapcsolatot a Magyar Turisztikai Ügynökséggel véleményünk szerint ők tudnának segítséget adni a térség népszerűsítésében, illetve bekapcsolni a környező látványosságok repertoárjába.

Fontos lehet különböző csomagok létrehozása. Ezekbe a csomagokba 1-napos, 2-napos 3-napos vagy 4-napos programokat lehet ajánlani az idelátogatóknak, így a potenciális közönség el tudja dönteni, mennyi ideje van és mit nézzen meg a látványosságokból.

Az online megjelenésnél fontos lehet minden olyan alap alkalmazásban való szereplés, amelyet gyakran használnak az emberek. Ilyen a Google, ahol a maps funkcióban az emberek könnyen rákereshetnek a látványosságokra, szállásokra és vendéglátóhelyekre. Javasoljuk a Google maps-ben való megjelenítések fejlesztését. Másik mindennapos alkalmazás a Youtube, ahol különböző reklám videókkal lehetne népszerűsíteni a térség turisztikai látványosságait.

A marketing menedzseléséhez javasoljuk egy szervezet összeállítását, amelyben szükség van olyan emberekre, akik az önkormányzattal, a vállalkozásokkal és a civil szervezetekkel tudnak kommunikálni. A szervezet feladatai marketing menedzselésén túl a turisztika minden ágának összefogása, a támogatások lehívása, folyamatos egyeztetés a különböző érdekeltek között. Továbbá a szervezet feladatai közé tartozhatnak az az attrakció-, infrastruktúra és kulturális fejlesztések. Szükségszerűen be lehet lépni nagyobb menedzsment szervezetekbe is pl. megyei vagy országos szintű turisztikai szervezetek.

Javasoljuk a meglévő helyi termelők összefogását (méz, bogyós gyümölcs, kézművesek, pékek stb.) és közös megjelenését a turisztikai attrakciók környezetében, kiemelve az összefogást és a palóc kultúra képviselőit.

LXXXV/4.5. Komplex zöldút fejlesztési javaslat

a) Zöldút útvonalának módosítása új értékek bekapcsolásával

A meglévő Örökségeink Útján Zöldút fejlesztési koncepciójának alapja alternatív, természetközeli útvonalak bekapcsolása a zöldúthálózatba, illetve az eredeti funkcióját elvesztett vasúti töltés által nyújtott potenciális közlekedési útvonal kihasználása. Emellett a zöldút bővítésének célja a település kulturális és természeti látnivalóinak szélesebb körű bekapcsolása a turisztikai hálózatba, valamint körtúrák és választási lehetőségek megteremtése a közlekedés módját, illetve a túrák nehézségi fokozatát tekintve.

Hont

A fejlesztési javaslatban bemutatott úthálózat gerincét a meglévő, jó állapotú kerékpárút adja kiegészülve egy északibb, alternatív útvonallal a fennmaradt vasúti töltésen a drégelypalánki vasútállomástól Hont egykori vasútállomásához vezető Vasút utcáig. Az itt kijelölt futó- és kerékpárút mezőgazdasági területek, természetes- és ültetvényerdők között halad, és Hont gazdag élővilágú, vizenyős gyepeinek egy részét, illetve a Kozarek-tavat is feltárja, ami kiemelt vonzerőt jelenthet a térséget meglátogató természetbarátok

számára. Az út keresztezi a Csitár-patakot is, ahol a Szondy utcán lehetőség van a 2-es út mentén haladó kerékpárútra való visszacsatlakozásra, és körülbelül 850 métert kelet felé haladva a Csitári-forráshoz vezető zöldút szakasz is könnyen elérhető. Ezen felül két további ponton van lehetőség a gyalogos továbbhaladásra az Ipoly felé a meglévő földutakon. Ezek azonban – a természet zavarásának minimalizálása érdekében, és az árvízveszély miatt – nem tartoznak bele az infrastrukturálisan kiépített zöldúthálózatba, csak egy-egy irányjelző tábla hívja fel a figyelmet a közeli természeti értékekre. Az új, északi zöldút szakasz legfőbb előnye tehát a forgalmas főút mellett haladó kerékpárút kiváltása egy csendesebb, tájképi szempontból is változatosabb útvonallal. A község belterületén szintén kijelölésre kerülhet egy opcionális útvonal, ami elvezeti a kerékpáros forgalmat a falu kiemelt épített értékéhez, a barokk kori, műemléki templomhoz is. Ennek megvalósítása a Rákóczi utcán kijelölt kerékpársávval jöhetne létre. Az Örökségeink Útján Zöldút honti szakaszának kerékpáros infrastruktúrája ezeken kívül még egy harmadik, körülbelül 1,5 km hosszú szakasszal bővül a tervezett állapotban a Csitári-forráshoz vezető útvonal meghosszabbításaként. A tájba való illeszkedés érdekében stabilizált földútként megvalósítandó útszakasz kerékpárral is megközelíthetővé teszi a Szondi-alagút környékét, felhívja a figyelmet a csitárpusztai víztározóra, és javítja a felújított Kútbereki Turistaház kerékpáros és autós megközelíthetőségét is, melyhez esős időben csak gyalogosan lehet jelenleg eljutni a szállás weboldala szerint.

A 2-es úttól délre, a Börzsöny lábánál fekvő természeti értékeket a domborzati viszonyok miatt elsősorban gyalogos turistautak tárják fel összefüggő lefűződést alkotva a kerékpárutakról. A legnyugatibb kapcsolódási pontot a Hont belterületének határán lévő parkolóhoz vezető gyalogátkelőhely képezi. A pihenő funkcióval és mellékhelyiséggel is kibővített, rendezett parkolóterületről az erdőben elágazó turistaösvény a Kukucska-hegyen létrehozandó kilátóhelyhez és a meglévő, Honti-szakadékot bemutató tanösvényhez irányítja a kirándulót. A Honti-szakadéktól keletre egy teljesen új gyalogos útvonal is kijelölésre kerül, melynek következő megállója a Bertók-dombi pincék mellett kialakított piknikezőhely. Ez a pihenőhely -szintén egy gyalogátkelőhely kialakításával- összeköttetésbe kerül a 2-es út másik oldalán található barokk templommal, így a templomot érintő kerékpárúttól is el lehet jutni gyalogosan a pincékhez. Innen egy 1,6 km hosszú erdei úton érhető el a Tsitári major és a Kutyika-kegyhely, illetve továbbhaladva a Mária-úton a Szondi-alagút és a víztározó is. Bár a zöldút utóbbi két megállója kerékpárral is megközelíthető, a kétféle típusú forgalom egymástól elválasztva fut a Csitár-patak két oldalán.

A vizsgálatban megállapítottak szerint a település közigazgatási határát kettészelő, forgalmas 2-es út jelentősen csökkenti a déli erdei zöldút-szakaszok biztonságos megközelítését, így a településen belül három átkelőhely létrehozása javasolt. A Kukucska-hegy lábánál található parkolónál, illetve a Bertók-

dombi pincék és a római katolikus templom között járdaszigettel ellátott gyalogátkelőhely biztosítaná a veszélytelen átkelést. Mivel a Csitárpusztára vezető úton a kerékpárút is folytatódik, így itt egy gyalogosok és kerékpárosok számára is használható átkelési lehetőség lenne felfestve, melyre fényjelzés is felhívna az autósok figyelmét.

Drégelypalánk

Az új útvonal összekapcsolódik a környező településekről érkező útvonalakkal. Három új szakaszt terveztünk, amelyből az egyik egy új értéket kapcsol be az útba, egy másik összeköti az útvonalat és a harmadik Hont felé az egykori vasút mentén kapcsolódik be. Az egyik legnagyobb kihívást a főúton való átjutás jelenti a Szondi fasor felé, hiszen a 2. számú út nagy forgalmat bonyolít le, fokozott figyelmet igényel az úton való átkelés. Ez az új szakasza a zöldútnak zsákutcát képez, a végpontja az egykori Szondi kápolna helyszíne, melyet ma egy fa harangláb és egy kopjafa jelez. Az innen tovább haladó földút is felvezet a várhoz, azonban ez már egy nehezített terep, így ezt a szakaszt nem vontuk be a zöldút nyomvonalába. A településen belüli új szakasz egy hiánypótló összeköttetés, hiszen a délről érkezők így egyenesen, irányítottan a Szondi Kiállítóteret és Turisztikai központot tudják meglátogatni, valamint a templomot és a Szentháromság-szobrot. Ezenkívül, akik a keleti részen szeretnék folytatni túrájukat, így könnyebben meg tudják tenni. A már meglévő szakaszt is megtartottuk (Kossuth utca), hiszen egy játszótér helyezkedik el rajta, mely a gyermekekkel túrázók számára kedvelt célpont lehet.

A leghosszabb új tervezett szakasz az északi oldalon található, mely a vasút egykori nyomvonalának folytatásában fut össze a Hontról érkező tervezett zöldúttal. Ennek a szakasznak a kiemelt értéke a vizenyős gyep, mely természetvédelmi oltalom alatt is áll. Ez az útszakasz akár tanösvényként is funkcionálhat, mely leginkább gyalogosan, közelíthető meg. A szakasz leburkolását jelölt bicikliút részére nem javasoljuk.

Új értéként a Szondi fasort és a végén lévő haranglábát és kopjafát kapcsoljuk be a zöldútba. Innen mind a vár felé, mind a település, az Ipoly felé szép kilátás nyílik. Ugyan nem új bekapcsolt értéként jelenik meg a vizenyős gyep, mely természetvédelmi terület, azonban sokkal hosszabb szakaszon válik megtekinthetővé az új útvonalnak köszönhetően.

Nagyoroszi

A jelenlegi útvonal felfűzi Nagyoroszi fontosabb látványosságait és értékeit kivétel nélkül, kerüli a forgalmas útszakaszokat, ahol lehetséges és igyekszik járható, alacsonyforgalmú utakat használni. Véleményünk szerint útvonal módosítás nem szükséges jelenleg, viszont a jelenlegi útvonalat szükséges

biztonságosabbá tenni. A főút mentén javasoljuk gyalogos átkelőhely kialakítását a jelenlegi egy mellé minimum kettő másikat. A rossz minőségű utakat karbantartásra javasoljuk.

Az új értéként bevonásra javasoljuk a Berchtold uradalmat, ami jelenleg is a zöldúton helyezkedik el. Az uradalom esetleges jövőbeni turisztikai hasznosítása előnyös lenne.

Patak, Horpács, Ipolyvece

Az útvonal kiegészítését javasoljuk Horpácson, a falun átvezető főúttal (ami jelenleg is zöldút) párhuzamosan a település legszélén elvezetve. Továbbá a Derék-patak mentén, a falutól keletre egy víztározó tó terül el, a tó északi sarka jelenleg is megközelíthető a zöldúton. Mi javasoljuk a tó környezetének jobb feltárását, így a patak mentén egy új úttal nagyobb tófelület kapcsolható be a zöldútról elérhető látványba. Fut itt jelenleg is egy út, azonban padokat kell ide helyezni.

Horpácstól északra egy horgásztó található, ennek nyugati oldalán vezetnénk el az új zöldút kiegészítést. Itt a tavat tápláló vízfolyás felett egy kisebb hidat létesítenénk. Ipolyvecét Patakkal jelenleg nem köti össze közvetlen út, így itt javasoljuk a Derék-patak nyugati oldalán az új nyomvonal kialakítását. Ezen útvonalon szántó, gyep és erdőterületeket is feltárna a zöldút. Minden újonnan kialakított útszakasz burkolt felületét két méter szélsere méreteztük, stabilizált szórt burkolattal. Az utak mentén napelemes világítótestek kihelyezését írjuk elő. A létesülő zöldúton gyalogos, kerékpáros, akár lovas forgalom is helyet kaphat.

Bekapcsolásra került új értéként a Horpács melletti víztározó és a falutól északra elterülő horgásztó is. Mindkét vízfelület esetén padok és hulladékgyűjtők kihelyezését javasoljuk, továbbá a víztározó mentén kilátópont építését. Ezen felül Patakon a Szent Anna kápolna is megközelíthetővé vált az új zöldút vonalvezetéssel, padot és hulladéktárolót itt is előírtunk.

b) Növénytelepítések

Hont

A növényalkalmazásnál célszerű a területre jellemző, honos növényvilág megjelenítése, melyek a táj karakterét jobban tükrözik. Így a folyómenti részeken az üde nyárasokhoz, fűz- és égerlápokhoz tartozó fajták alkalmazása egy jó lehetőség.

Növénytelepítésnél a kedvező látványkapcsolatok megőrzése érdekében a ligetes telepítés javasolt, mely minimum 3-5 nagyobb méretű fából, cserjéből áll. A szeles, kitett részeken zártabb fasor, védősáv kialakítása javasolt. A 2-es út mentén az árnyékolás és a védelem érdekében fasor telepítése ajánlott, mely mellett megjelenő mezsgyék a biodiverzitást fokozzák. A felszámolt vasúti sínek helyén az esztétikai élmény fokozás érdekében a korábban említett ligetes telepítés célszerű. Az erdőben vagy erdő mellett futó

részekén a növénytelepítés kevésbé jelentős, kivétel a 2-es út mentén, mivel itt a borítottság magasnak mondható és változatos/gazdag élőhelyet biztosít. A település belsejében a lehetőségek korlátozottak, a szűkös utcai keresztmetszetek miatt, azonban kisebb foltok létrehozása, valamint a régiek bővítésére és megújítására van kapacitás.

Drégelypalánk

A Fő út nyugati szakaszán, a központtól a Szondi fasori kereszteződéséig javasolunk egy fasor kialakítását, hiszen az egy fátlan szakasz, így a jellege és a rajta történő keresztülhaladás kevésbé kellemes, melyen egy fasor sokat segítené. A tájkarakterbe is jobban beillene a szakasz és az árnyékoltság, mikroklima is kedvezőbbé válna. További növénytelepítéseket nem érzünk fontosnak, szükségesnek, hiszen javarész természetes vegetáció van jelen, akár a várhoz vezető úton, akár a természetvédelmi terület melletti új útszakaszon.

Nagyoroszi

A zöldút menti növényvel borított területek fejlesztése érdekében az elsődleges javaslatunk ezen területek megfelelő fenntartása. A bozótos út menti vagy árokparti területek rendszeres, megfelelő ápolása elengedhetetlen. Az inváziós vagy tájidegen fajok eltávolítása szükséges, de a honos gyomok visszaszorítása is kedvezően hatna a területre.

A Kálvária idős fáinak fenntartása és megfelelő megőrzése fontos. Emellett a fasor azonos fajtából való pótlása szükséges. A Kossuth utcában kétoldali fasor telepítését javasoljuk, mely az utcának egységes képet adna. A jelenlegi vegyes telepítés nagyon rendezetlen hatást kelt. A fafaj legyen honos, kis koronával rendelkező és a táji adottságoknak megfelelő. Pontos faj/fajta megnevezéséhez részletesebb vizsgálatok kellenek, a talaj, a fényviszonyok vizsgálata szükséges.

A Drégelyvár állomástól az erdőben haladó út mentén a gyomfajok eltávolítása szükséges (*Fallopia sp.*).

A könyvtár előtti téren a faállomány megfelelő, de a cserje és gyepszint nagyon hiányos. A nagy gyepfelületeken fénykedvelő, szárazságtűrő növényágyak létrehozását javasoljuk, mely esztétikailag és ökológiai szempontból is előnyös lenne. A Szentháromság téren található park területén nagy a borítottság, de a gyep és a cserjeszint szintén hiányos. Árnyéktűrő fajok telepítésével jól megoldható lenne, hogy életet vigyenek a gypes területbe.

Patak, Horpács, Ipolyvece

A zöldút mentén elsősorban sorfák telepítését javasoljuk. Fajválasztásnál elsősorban a meglévő fajokat vettük figyelembe, a fásítás során is ezeknek a növényeknek a telepítését javasoljuk. A területen jelenleg

tölgy, akác, hárs, juhar, csipkebogyó és bodza található. Az utak mentén, ahol nem található fás szárú növényzet, oda dupla fasort szükséges telepíteni. Ahol hiányos a jelenlegi faállomány, ott pótolni szükséges a hiányzó szakaszokat. Sok esetben mezőgazdasági területek mellett halad a zöldút, ott egy cserjeszint kialakítása is szükséges, védelmi és élőhelyteremtési szempontból. Ezen felül a javasolt zöldút a víztározó tavak mellett is elhalad, ott is szükséges a növénytelepítés. Vízparti növények telepítését javasoljuk: fűz, bokorfűzek, nyárfa és éger.

c) Útmenti pihenőhelyek kijelölése

Hont

A kibővített zöldúthálózat számos új pihenőhellyel és információs ponttal gazdagodhat, de a régebbi megállóhelyek fejlesztése és megújítása is jelentős mértékben javítaná a zöldút minőségét. A pihenők berendezésük és funkciókínálatuk alapján rendezhetőek kategóriákba. Az egyik legszéleskörűbb funkcionális és infrastrukturális kiépítettségű pihenőhely a Tsitári major és a Mária-kegyhely környéke, ahol a látóvalókon túl, egy kávézó, egy kültéri illemhely, parkoló és számos ülőhely biztosítja a látogatók kényelmét jelenleg is. Ez kiegészíthető lenne néhány piknikasztallal a kávézó környezetén kívül is, kerékpártárolókkal, továbbá a mintagazdasághoz tartozó kisebb játszóhely is bővíthető lenne néhány 'farm' tematikához illeszkedő játékkal a mászókan kívül.

Szintén egy meglévő, funkcionálisan sokszínűbb pihenőpont a Hont központjában található játszótér padokkal, egy kerekos közkúttal és a zöldút egyik átfogó információkat szolgáltató kezdő táblájával. A játszótér környezetének rendezésével és rendszeres fenntartásával, az információs tábla interaktív megújításával, valamint kerékpártárolók kihelyezésével ez is a zöldúthálózat kiemelt pihenőpontja lehet Honton. Emellett a Tsitári major programjaival együtt erősíti a honti zöldút-szakasz gyermekbarát funkciókínálatát. A harmadik nagyobb forgalmat generáló pihenőpont a Honti-szakadékhoz és a Kukucska-hegyre vezető túrák parkolója lehet, ahol egy kulturált kültéri illemhellyel és ivóvízvételi lehetőséggel lehetne bővíteni a szolgáltatások körét. Ezen a területen ezen kívül is viszonylag nagyobb sűrűségben találhatóak pihenők, mivel a szakadékot bemutató tanösvény mindkét infópontja fel van szerelve piknikasztallal és egy-egy ismeretterjesztő táblával, illetve a kukucska-hegyi turistaút mentén is található egy nagyon leromlott állapotú piknikezőhely. Ezek karbantartásával, illetve felújításával, valamint a kukucska-hegyi megállóban található romos épület renoválásával és esőbeállóvá alakításával megfelelő ellátottság alakul ki ezen a kirándulóhelyen. Hiánypótló fejlesztés továbbá a Kukucska-hegy csúcsán megvalósítandó kilátó, melynek megépítése az önkormányzat tervei között is szerepel. Itt a Kukucska-hegy élővilágának bemutatásán túl a kilátópontonról megfigyelhető hangsúlyos tájjelemlere,

településekre is felhívhatja egy-egy ismertető tábla a figyelmet, vagy akár segíthet a belátható tájszerkezet megértésében.

A fent felsoroltakon kívül több kisebb megálló szakaszolja a zöldút-hálózat útvonalait, melyek közül kettő vízfelülethez, kettő pedig valamilyen kultúrtörténeti értékhez kötődik. A vízfelületek közül a Kozarek-tó elsősorban a csendes madármegfigyelés helye egy vízfelület fölé nyúló fa pihenővel és madárlessel, míg a déli víztározó kiülődeckje akár kisebb társaságok napozó és pihenőhelyeként is szolgálhat a Kútbereki Turistaházhoz vezető kerékpárút és turistaút között. A másik kategóriába tartozó két pihenő a barokk és a népi építészet egy-egy példája köré szerveződik a templom előtti lejtős terület parkosításával és a Bertók-dombi pincék között grillezőhelyek kialakításával. Előbbi esetén a területrendezés több ülőhely létesítésével egészülne ki, míg utóbbinál akár a mára bezárt vendéglátó egység helyett Food truck büfét lehetne üzemeltetni, mely kültéri kitelepülésével segítene élővé tenni a falu egyik legbájosabb utcáját.

Drégelypalánk

Három helyre tervezünk pihenőhelyet, amelyek most teljes egészében hiányoznak Drégelypalánkról, csak a vár felé vezető úton található pár darab bent az erdőben. Az elsőt a település határába, a másodikat a község központjába, a Honti út és a Fő út találkozásához, a harmadikat pedig a Szondi fasor végére, a harangláb mellé. Azért választottuk ezeket a helyeket egy szempontból, mert aki végig szeretne menni a zöldúton, ezek a pihenőhelyek viszonylag egyenlő távolságra helyezkednek el egymástól, ezáltal körülbelül egyenlő időközönként meg tudnak állni pihenni. További szempont volt, hogy vagy remek kilátás nyíljon onnan, vagy frekventált helyen legyen.

Nagyoroszi

Javasoljuk a Szentháromság téren pihenőhely kialakítását padokkal és asztalokkal, biciklitárolóval, melyet mind a gyalogosok és biciklisek is igénybe tudnak venni. Nagyorosziról Ipolyvece felé vezető zöldút szakaszon található erdős részen erdei pihenő kialakítását ajánljuk. Ehhez szintén padok, asztalok, biciklitároló elhelyezése javasolt. Emellett fontosnak tartjuk a zöldút mentén a pihenőhelyek és fontosabb csomópontokban hulladéktárolók elhelyezését.

Patak, Horpács, Ipolyvece

A rongálás és illegális személtlerakás elkerülése érdekében számos hulladéktároló kihelyezését javasoljuk, nem csak a pihenőhelyeken, de az út mentén is, továbbá az egész zöldút rendszeres karbantartását és állapotának ellenőrzését.

A zöldút mentén három kiemeltebb pihenőhelyet helyeztünk ki. Az Ipoly árterénél a védett oldalon, Patakon a meglévőt javasoljuk felújításra, a harmadik pihenőt a Mikszáth kúria mellé tervezzük. A

pihenőhelyek hulladék gyűjtővel, fedett ülőhelyekkel és a gyerekeknek kültéri játszótéri elemekkel ellátottak. A zöldút mentén a három kiemeltebb pihenőrész mellett padokat és szemetéseket javaslunk kihelyezésre, továbbá információs táblákat.

d) Táblák elhelyezése

Hont

A zöldút fejlesztése kapcsán a honti szakasz meglévő táblái és pihenőhelyei megújulnak és további pihenőhelyekkel, információs táblákkal, valamint irányjelző táblákkal egészülnek ki. A tervezett zöldút elágazásainál útjelző tábla igazítja útba a kirándulókat (a 2-es útról a Csitári-majorba vezető útnál; meglévő bicikliút és a vasúti töltés mentén kialakított bicikliút összekötésénél a Szondy utcánál) és hívja fel a figyelmet a további csak gyalogosan megközelíthető értékekre (mint például a vasúti töltésről az Ipoly partjára vezető földutak és a Kukucska-hegyre vezető túraútvonal). Új ismeretterjesztő és információs tábla szolgálja a Kozarek-tó madárvilágának a bemutatására a vasúti töltésen kialakított bicikliút mentén. Szintén új tábla kerülne az ingyenes parkolónál kialakított pihenőhelyre, mely a teljes zöldutat ismertetné elsősorban azok számára, akik ezt a parkolót választották kirándulásuk kiindulópontjaként. Új információs és ismertető tábla kerül a 2-es út mentén található Bertók-dombi pincék pihenőhelyéhez is, itt bemutatva a helyi szőlő és gyümölcstermesztés hagyományát. Az új táblák kialakításánál fontos szempont, hogy interaktív, játékos módon kerüljön kialakításra, melynek segítségével a kisebb korosztály számára is érdekessé válhat.

Drégelypalánk

Táblákat egyrészt a pihenőhelyek mellé és emellett a Nomád táborig leágazáshoz, a településen belüli elágazáshoz, a vasút mellé és a Szondi fasor felé vezető leágazás elé helyezünk el. A táblákon az úttal kapcsolatos és az értékek bemutatásához kapcsolódó képeket, leírásokat lehet találni, valamint a zöldút térképét, mely bemutatja az útvonalakat és a rá felfűzött értékeket.

Nagyoroszi

Jelenleg a Drégelyvári vasútállomásnál található egy tábla, melyet megtartásra és karbantartásra javaslunk. Új tábla elhelyezését ajánljuk (14. és 15. ábra) a Szentháromság téren, a kálváriánál és a majorságnál. A táblákra ismeretterjesztő érdekes információk is kerülhetnek, mely a zöldút bejárására ösztönzi az embereket. A zöldút elágazásainál javasoljuk a zöldút jelzés (Z) fákra való felfestését vagy irányjelző táblák elhelyezését.

Patak, Horpács, Ipolyvece

Javaslatokban szeretnénk reflektálni a hiányosan kitáblázott zöldútra. Célunk azt elérni, hogy szélesebb körben kapjanak információt az ideérkezők az útvonalról, annak elérhetőségéről. Pihenőhelyeken, illetve nagyobb, forgalmasabb kereszteződésekben is szükséges tájékoztató táblák kihelyezése. Ezek anyaga fából lenne, amely környezetbarát és természetközeli. Továbbá településen belüli útestre történő felfestést szorgalmazzuk, ezzel bővítve a tájékoztatás lehetőségét. Javaslati tervlapon feltüntettük ezeknek a pontos helyét és számát. Így 11 darab új tábla kerül elhelyezésre a zöldút mentén. Ezen javaslat megvalósításával vélhetően több ember fog tudni erről az útvonalról. A táblák rongálására lehet számítani, így fontos az egész zöldút rendszeres fenntartása, a sérült elemek mielőbbi cseréje, mert az elhanyagolt környezet vonzza magával a további rongálásokat, ezt megelőzendő a folyamatos karbantartás kevésbé ad teret ennek.

g) Ütemezési javaslat

A tervezés során a megvalósítás kulcskérdése a szükséges pénzügyi eszközök és idő rendelkezésre állása, hiszen ezek alapján lehet eldönteni melyik feladatokat tudjuk elvégezni, milyen feltételekkel. Azokkal a feladatokkal, intézkedésekkel kell kezdeni a megvalósítást, amelyek könnyen, kevés anyagi forrásból is megvalósíthatók, azután következnek a közepesen nehéz, közepes anyagi ráfordítást igénylő feladatok és legutoljára azok a feladatok, amelyek külső forrást is igényelnek már.

	RÉSZTVEVŐK	FORRÁS	ÜTEM
Honti szakadék környezetének rendezése + parkolók	DIMPI, önkormányzatok	pályázati forrás (Magyar Falu Program)	1
Honti szakadék tanösvény felújítása, karbantartása	helyi lakosság, kaláka, közmunka	önkormányzati forrás	1
régi vasúti töltés járhatóvá tétele	helyi lakosság, kaláka, közmunka	helyi forrás	1
útelágazásokban táblák	helyi lakosság, kaláka, közmunka	helyi forrás	1
mareting tevékenység (honlapok, online platformok, nyomtatott anyagok)	helyi erdő	helyi forrás	1
megelevő pihenőhelyek felújítása	helyi lakosság, kaláka, közmunka	helyi forrás	1
új pihenőhelyek kialakítása	helyi lakosság, kaláka, közmunka	pályázati forrás	1
invazív fák, növények eltávolítása	helyi lakosság, kaláka, közmunka	önkormányzati forrás	1
növényzet karbantartása manuálisan	helyi lakosság, kaláka, közmunka	önkormányzati forrás	1
vasúti töltésen kerékpárút (átmeneti jellegű)	helyi turisztikai ágazat képviselői, DIMPI, közmunka	nagyobb pályázati forrás	2
Kukucska-hegy kilátó megépítése	helyi turisztikai ágazat képviselői, DIMPI, közmunka	nagyobb pályázati forrás	2
Kozarek-tó értékeinek feltárása	helyi turisztikai ágazat képviselői, DIMPI, közmunka	nagyobb pályázati forrás	2
2-es úton gyalogátelők kialakítása	helyi turisztikai ágazat képviselői, DIMPI, közmunka	nagyobb pályázati forrás	2

Úgy gondoljuk, hogy a tervezési területünkön sikerült egy reális javaslatot tennünk az útszakaszok bővítésére, melyek összefűzésével, térségi, megyei és régió szintjére kibővítve, megfelelő eszközökkel, emberekkel, szervezetekkel, prospektusokkal, programokkal, internetes felhívásokkal és az attrakciók bemutatásával, népszerűsítésével valósággá is válhatna ez az egyelőre csak vizionált álom. (33. és 34. fénykép)

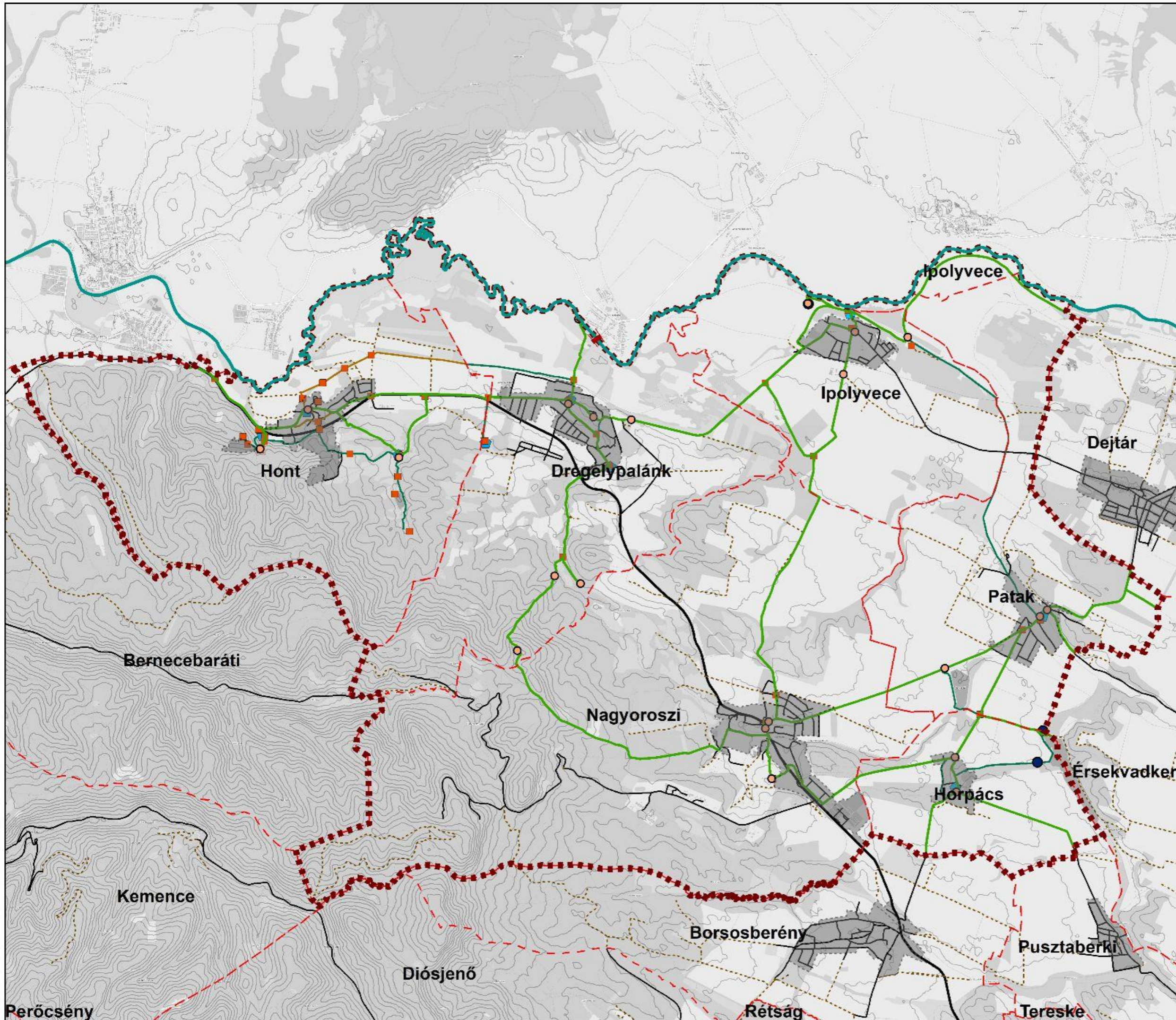

33. fénykép: Kiepített pihenőhely előképe (forrás: <https://csodalatosbalaton.hu/helyek/sport-elmeny/cser-volgyi-pihenohely-vonyarcvashegy/>)

34. fénykép: Információs táblák előképei (forrás: <https://patkosstudio.hu/cikk/kamaraerdei-tanosveny-fejlesztese-uj-tanosvenytablak>, <https://garamond.hu/tanosveny-keszites/>)

Zöldút

Jelmagyarázat

- Tervezett Ipoly-híd
- Ipoly
- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa
- Belterület határa
- Meglévő zöldút állomások
- "Örökségeink Útján" zöldút meglévő szakasza
- Tervezett táblák
- Tervezett pihenőhelyek
- Új kilátóhelyek
- Tervezett kerékpárút
- Tervezett útvonal
- tervezett gyalogosút
- szintvonal
- elsőrendű út
- másodrendű út
- alsóbbrendű út
- utca
- talajút

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 1 2 4
Kilometers

LXXXV/4.6. Zöldinfrastruktúra fejlesztési javaslatok (ökológiai javaslatok)

Fejlesztéseket és javaslatokat a feltárt konfliktusok megszüntetésére, a meglévő zöldinfrastruktúra értékek megőrzésére és azok fejlesztésére határoztuk meg (*Zöldinfrastruktúra fejlesztési lehetőségei tervlap*).

Javaslataink egyik fő csoportját képezik a fragmentált területek összekapcsolása. A kapcsolatot, ha egy lineáris elem szakítja meg különböző átereszek segítségével biztosíthatjuk. Fontos megemlíteni, hogy ezek az átereszek a legtöbb esetben jelen vannak a szükséges pontokon, de funkciójuk nem kielégítő. Az egyik jelentős és komplex átereszt a Honton található kételtű terelőrendszer részét képezi. Javaslatunk ezeknek az átereszeknek a felülvizsgálata és az esetleges hibák kijavítása, valamint rendszeres fenntartása és monitoringozása. Amennyiben a fragmentált területeket felületszerű elemek választják szét, ilyenek a szántók és települések, akkor a kapcsolatot lineáris elemekkel javasolt biztosítani. Például fasorral, mezővédő erdő- vagy cserjesávval.

Javaslataink másik fő csoportja az ökológiailag értékes területek megőrzése. Ezek közül megemlítendő a gyepes területek és a vízfolyások mentéi. A gyepes területek fenntartása javasolt évente kétszeri kaszálással, amennyiben nincs lehetőség legeltetésre. Vizenyős területek és vízfolyások védelme fontos feladat. A vízfolyások védősávját kiegészítenénk és megnövelnénk, ahol lehet, ezzel megakadályozva a műtrágya bemosódást új élőhelyek teremtése mellett. A vizenyős területek és patakok monitoringozása javasolt, ami az esetleges hulladék lerakások megszüntetését és pontszerűen megjelenő invazív növényfajok irtását célozza meg. Az egyik ilyen értékes terület a honti égerláp, amelynek védelmét állandó fenntartással és az információs táblák kihelyezésével érthetjük el. Az illegális hulladéklerakások felderítésére és megszüntetésére javasolt alkalmazás a hulladék radar, amely a közösség által ingyenesen elérhető és kezelhető. A személtelés megelőzésére és a környezetünk értékeinek megismerésére javasolható a fiatalság oktatása, a környezeti nevelés bevezetése, iskolában.

Javaslataink harmadik fő csoportját képezik a szántókkal kapcsolatos javaslatok. Röviden kitérnénk a szántók alkotta ökológiai konfliktusok javaslataira. A szántók túlzott térhódítása következtében olyan értékes gyep és erdő területeket is mezőgazdasági művelés alá vonnak, ahol a termény minősége messze elmarad a elfogadhatótól. Ennek orvoslására javasoljuk az alacsony korona értékű szántóterületek átminősítését legelővé, kaszálóvá vagy a termőhelynek megfelelő gyümölcsössé. Itt kiemelendők az Ipoly hullámterén elhelyezkedő, a belvízzel fenyegetett, illetve nagyobb szintkülönbséggel rendelkező szántók. Az erdővel kapcsolatos konfliktusok egyrészt a kitermelés módja, amit javaslunk megváltoztatni örökzöld gazdálkodássá. Itt a lényeg, hogy természetközeli erdőt hozunk létre, amelyben a kitermelés módja szálalás lenne. Kisebberdőciklus jellemzi, így az erdő mikroklímája állandó marad, ennek eredményeképp meg tudnak telepedni az erdei klímát kedvelő élőlények. Változó kor és faj eloszlás

jellemzi, ami növeli a biológiai diverzitást. Fontos kiemelni, hogy az ültetvény erdőkben prioritizálják az őshonos fafajokat. A fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) értékes faanyaga és nektárja miatt gazdaságilag kiemelt faj. Ezeket az akácokat javasolandó monitoringozni és a terjedését megakadályozni. Természetközeli vagy ökológiailag értékes területen létesítését tiltani.

Zöldinfrastruktúra fejlesztési lehetőségei Jelmagyarázat

- Vizsgálati terület határa
- Település közigazgatási határa

- Főutak
- Mellékutak
- Földutak
- M2 tervezett nyomvonala
- Ipoly
- Patak
- 10 m-es szintvonalak

Vonalas elemek

- Meglévő fasor
- Javasolt fásítás

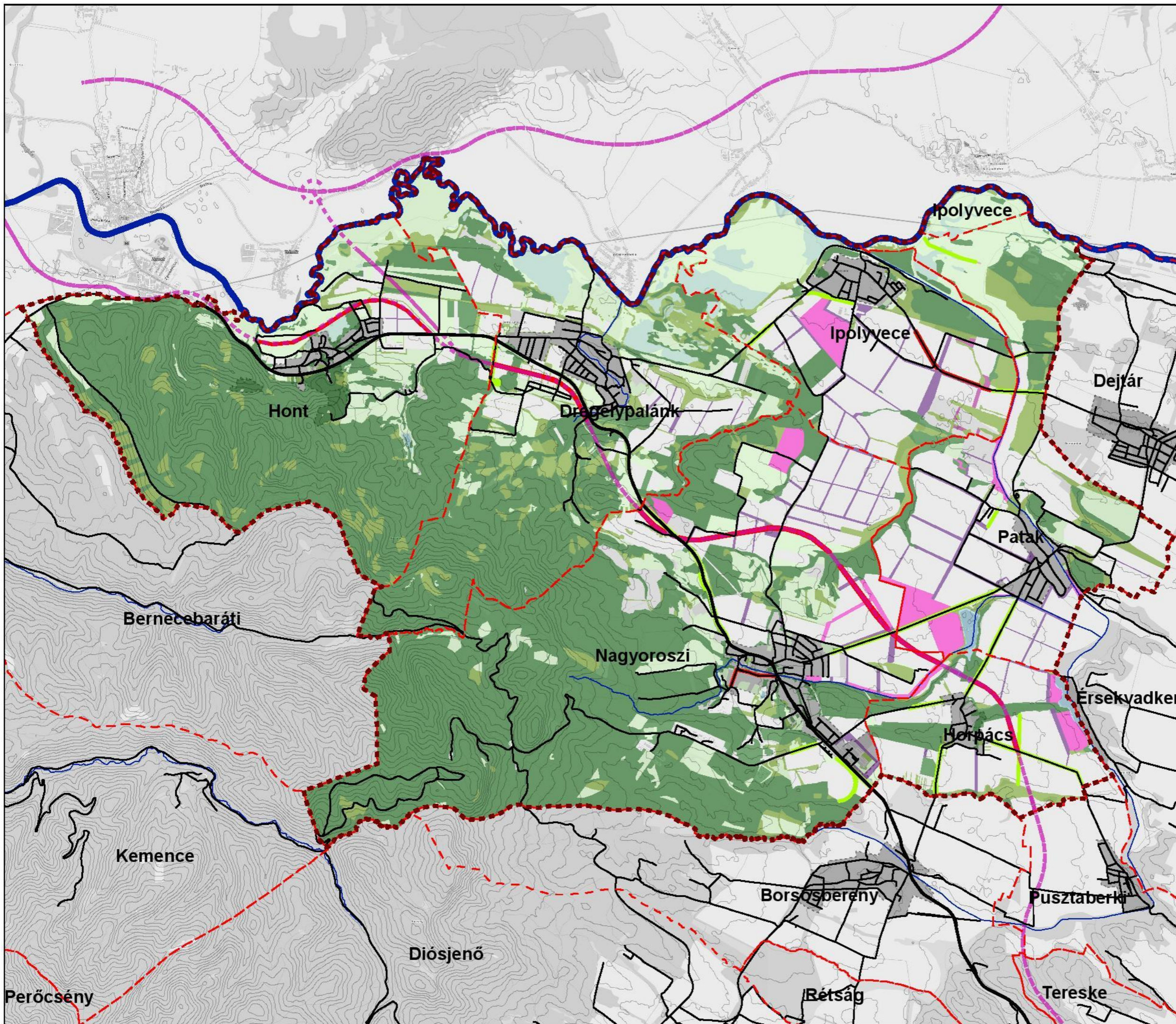
Zöldinfrastruktúra elemek

- Cserjés
- Erdő
- Fasor
- Gyep
- Vizenyős terület
- Állóvíz
- Javasolt ökológiailag értékes terület
- Javasolt mezővédő erdősáv
- Javasolt gyep
- Belterület határa

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék

0 0,5 1 2 3 4
Kilométer

LXXXV/4.7. Tájrehabilitációs javaslatok

A tájrehabilitációs célú javaslatainkat a vizsgálat és az értékelés megállapításaira alapoztuk. A tanulmány célja a természeti folyamatok és a mesterséges beavatkozások által keletkezett degradált vagy rombolt felületek helyreállítása.

A vizsgált térség természeti értékekben gazdag, ezek megőrzését a területen megjelenő számos védettség szolgálja. A feltárt funkcionális tájhasználati konfliktusok, valamint az M2 autópálya jövőbeli megépülése jelentős tájrehabilitációs beavatkozásokat igényelnek.

A közutakhoz kapcsolódó környezetvédelmi és tájbaillesztési konfliktusok feloldására többféle megoldás elképzelhető. Egyik ilyen az út menti **védőfásítások** kialakítása, mely a közlekedésbiztonsági elvek figyelembevételével létesülnek. Ezek ökológiai szempontból kondicionáló hatással rendelkeznek, a biodiverzitást növelik, zaj- és rezgéscsillapítást adnak, így az utakról (jelen esetben az M2-ről) származó negatív hatásokat csökkentik. Esztétikai jelentőséggel is bírnak, egyrészt az utazó számára változatos kép tárul fel, másrészt a környező területekről az erős rálátást is megakadályozzák a takaró funkció miatt.

35. fénykép: Zöld zajvédő fal (INT-01)

Az M2 tervezett nyomvonala közel húzódik Hont és Drégelypalánk településekhez, melyek zajterhelése jelentősen megnőhet. Ezt a védőfásítások mellett **zajvédő falak** létesítésével lehet csökkenteni (35. fénykép). A környezettudatosság, fenntarthatóság megjelenése lehetővé teszi a zöld zajvédelmet az utakon, mely növényekkel befuttatott zajvédő falat jelent, ennek alkalmazását javasoljuk az érintett településeken. Ez nemcsak környezetbarát, hanem esztétikai megjelenése is kiemelkedő, beleilleszkedik a tájba (INT-17). Madárvédőfalak elhelyezése is indokolt néhány helyen, főleg az Ipoly közelében, mivel Natura 2000 Különleges Madárvédelmi terület található itt.

Az autópálya nyomvonala számos patak és fasor vonalát érinti, melyeket kettévág.

Emellett több vízfolyás mezőgazdasági területeken fut végig, ahol hiányzik a parti sáv növényzete. A **kisvízfolyások rehabilitálásához** tartozik a meder természetközeli rendezése, növényzet telepítése, környezet rendezése mérnökbiológiai módszerekkel, a parti zonáció helyreállítása, valamint a monitoring kiépítése. (INT-18) A mintavételi pontok olyan kijelölt helyeken létesülnek, ahol a terhelés leginkább jellemző és meghatározó a vízi élővilág szempontjából. Ilyen pont például az Ipolyba csatlakozó patakok torkolat előtti szakasza.

A területen a tározótavakat érintő feliszapolódás és eutrofizáció megfékezésére több módszert lehet alkalmazni. Ilyen input megoldás a fejlett szennyvíztisztítási technológiák használata, mely a vizek foszfortartalmát csökkenti, vagy a talajvédelem, talajkímélő módszerek előnyben részesítése. Az output módszerek közül az állóvizek levegőztetését, oxigéntartalmának növelését emelnénk ki, a kotrási tevékenység a természetes élővilágot veszélyeztetné. (INT-19)

Az M2 autópálya építése során megszűnnek az élőhelyek, ezek **kompenzálására** a tervezési területen belül olyan gye- és szántóterületek kerültek kijelölésre, melyek alkalmasak értékes élőhelyé átalakításra. Az Ipoly mentén, a probléma összetettsége komplex élőhelyrehabilitációt igényel. Az érzékeny gyepek és biodiverz élőközösségek megőrzése és fenntartása érdekében lábakon vezetett autópálya javasolt, ami alatt tájátjáró kialakításra is van lehetőség. Az építés így is nagy károkat fog okozni az élővilágban, ezért ökológiai szempontból a nyomvonal módosítása lenne a legoptimálisabb.

A térségben jellemző a mezőgazdasági szántóterületek nagytáblás művelése, ezeken sokszor monokultúra található, mely számos problémához vezethet. A táblák **mezővédő erdősávokkal** való felosztása sok előnyt jelent (36. fénykép). Az erdősávok telepítésére a 20 hektárnál nagyobb, összefüggő szántóterületeken tettünk javaslatokat, elsősorban Ipolyvece, Patak és Horpács területén.

36. fénykép: Mezővédő erdősáv (INT-04)

A térségben erőteljes problémát jelent az ökológiai kapcsolatok hiánya, ezek helyreállítása kiemelt feladat. Az ökológiai hálózat helyi szintű elemeinek létrehozása a korábban említett mezővédő erdősávok, út menti fasorok, védőerdősávok kialakításával és cserjésítéssel valósul meg.

Az **erózióval** veszélyeztetett területeken növénytelepítéssel, valamint helyes agrotechnikai eljárásokkal a talaj és a rézsű stabilizálható.

A térség tájkarakterét korábban erősen befolyásolta a gyümölcsstermesztés. Jelenleg csak kevés, kisebb telken található meg ez a tevékenység (a terület 0,1 %-t érinti). Az éghajlati adottságokat tekintve a terület azonban alkalmas a gyümölcsültetvények számára (Dövényi 2010). Az **egykori gyümölcsstermő területek helyreállításával** újra meghatározó tájkarakter elemmé válhatna a gyümölcsstermesztés és egyben gazdasági szempontból is fellendítené a térséget.

Tájrehabilitációs szempontú javaslatok

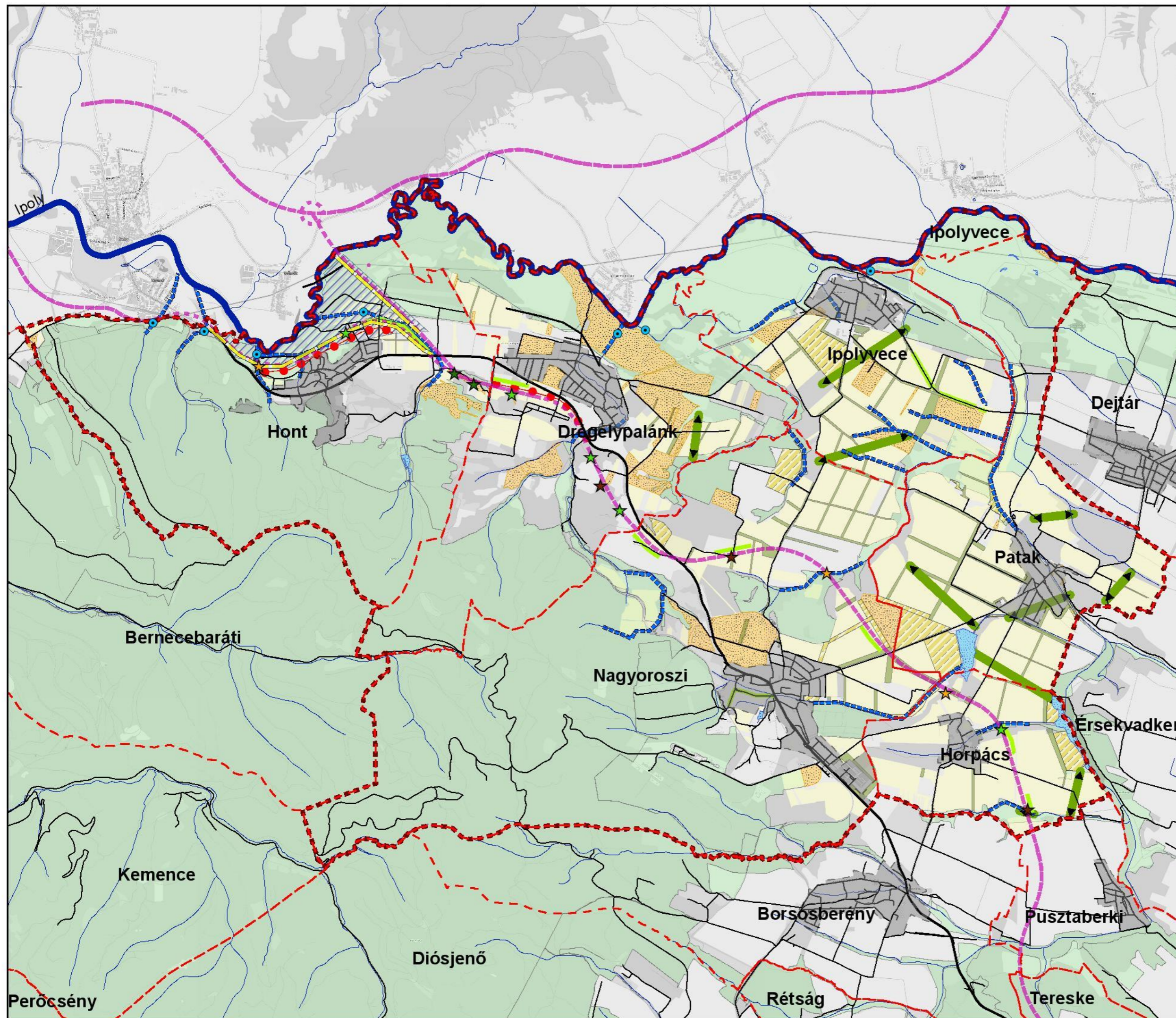
Jelmagyarázat

- Település közigazgatási határa
- Vizsgálati terület határa
- M2 tervezett nyomvonala
- Főutak
- Mellékutak
- Földutak
- Ipoly
- Patak
- Belterület
- Meglévő szántóterület
- Természetvédelmi oltalom alatt álló terület
- Monitoring rendszer kialakítása
- Tájéjáró kiépítése javasolt
- Kisvad átjáró kiépítése javasolt
- Nagyvad aluljáró kiépítése javasolt
- Nagyvad felüljáró kiépítése javasolt
- Autópálya lábakra emelése javasolt
- Ökológiai kapcsolat helyreállítása
- Javasolt útfásítás
- Javasolt zajvédő fal kialakítása
- Kisvízfolyások rehabilitálása javasolt
- Eutrofizáció szabályozása, tőfenntartás javasolt
- Egykori gyümölcsstermesztő területek helyreállítása javasolt
- Élőhelykompenzációra javasolt gyepterület
- Komplex élőhely-rehabilitáció javaslat
- Javasolt mezővédő erdősáv

Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék
Tájépítész Msc II. évfolyam

0 1 2 4
Kilometers

LXXXV/4.8. Társadalmi és gazdasági együttműködések fejlesztésére vonatkozó javaslatok

Horpács, Patak, Ipolyvece

A társadalmi és gazdálkodói együttműködések megteremtése előtt szükség van külön közösség-teremtésre és külön gazdálkodói összefogás megteremtésére. Ahhoz, hogy jó, összetartó közösség alakulhasson ki elengedhetetlen ennek egy fizikailag létező közösségi tér kialakítása, ami jelenleg Ipolyvecén nincs. A falu központjában, a két templom közt egy gyülekező park és egy közösségi ház kialakítása javasolt, ezen kívül, az Ipoly árterénél, a település északi részén pihenő, játszótér, sportolási lehetőségnek helyt adó tér kialakítása a cél. Rendszeres, jól meghirdetett közösségkovácsoló programok szervezésére van szükség. Jelenleg is számos egyesület, csoport, szervezet működik Ipolyvecén, fontos ezeknek az életben tartása és kiszolgálásuk a szükséges infrastruktúrával.

A Duna-Ipoly Nemzeti Park és egyéb gazdálkodói szervezetek találkozása sokat segíthet az összefogás megteremtésén. Ők rendszeresen tarthatnának előadásokat a térségben, ezen civilek, szakértők és gazdálkodók egyaránt részt vehetnének és kerekasztal beszélgetések, fórumok, brainstorming formájában folyamatosan tudna fejlődni és reagálni az esetleges konfliktusokra mind a civil szféra mind a gazdálkodók.

A gazdálkodói együttműködések mezőgazdasági szövetkezetekbe rendeződve valósulhatnak meg, így ha szükséges a gazdák tudják egymást segíteni terménnyel, gépekkel, szakmai tippekkel, az árut együtt vihetik piacra. Továbbá a falugazdász adminisztratív terheit csökkentve támogatni kéne, hogy ő segítséget kapjon, egy munkatárs formájában, így, ha lesz lehetősége személyesen felkeresni a gazdákat, velük szorosabb kapcsolata alakulhat ki és jobban tudja őket segíteni. (INT-21)

Nagyoroszi

Gazdakört lehetne kialakítani, különböző fórumokat, amelyeken a gazdák megoszthatnák egymással a tapasztalataikat. Ezen kívül a falugazdászknak lehetőséget kellene biztosítani arra, hogy közvetlenebb, szorosabb kapcsolata legyen a gazdákkal, újraéledjen a határbejárás hagyománya. Szükség lenne az agrár-környezetvédelmi támogatások szélesebb körű megismertetése. Ehhez a település és a térség gazdálkodói számára olyan alkalmak, beszélgetések szervezése, amelyen egy hozzáértő személy ismertetné a gazdákkal személyre szabottan a számukra megfelelő, felvehető támogatásokat. A támogatások ismertetése mellett fontos lenne népszerűsíteni a mezőgazdasági szakmákat, emellett az értékesítési, termelési ismereteket is oktatni szükséges.

Hont

A nagyobb léptékű gazdasági fejlesztések sikerességéhez elengedhetetlen a szereplők közötti összefogás a gazdaság és társadalom minden szintjén. Ennek megfelelően a gazdasági együttműködések erősítése a térség stratégiai céljainak egyik kiemelt pontja kell, hogy legyen.

Megvalósítása kezdődhet a település szintjén a helyi termelők összefogásával, akár egy gazdálkodói kör vagy szövetkezet létrehozásával. Ennek fő célja a folyamatos egyeztetés a település mezőgazdasági kérdéseivel, stratégiájával kapcsolatban, a tudásátadás és szakmai párbeszéd létrejötte. Kommunikációs csatornái biztosíthatóak online módon egy tematikus weboldalon keresztül is, de mindenképpen szükség van személyes jelenléttel megvalósuló fórumokra is, ahol a felmerülő problémák vagy fejlesztési lehetőségek által érintett minden termelő megoszthatja véleményét, tapasztalatait, ezzel kollektív tudást létrehozva a településen. Szintén fontos lépés egy ilyen gazdasági közösségben a továbbképzés lehetőségének megteremtése, hogy a helyi gazdaság lépést tudjon tartani a mezőgazdaság hatékonyabb és környezetkímélőbb fejlődési irányjaival, illetve a gazdálkodók megismerkedjenek az agrárkörnyezetgazdaságra vonatkozó hazai és EU-s támogatásokkal és az azok elnyeréséhez szükséges fejlesztési lehetőségekkel (INT-22). Ennek összefogásában a falugazdásznak lehet nagy szerepe, aki rendszeres egyéni és csoportos tájékoztatást is adhat a helyi agrárszektor versenyképességének és anyagi erőforrásainak növelése érdekében. A fejlesztéseket azonban minden esetben a gazdák szemléletformálása előzi meg, mely működő, jó példákat is bemutató szakmai előadásokkal, valamint a levonható tanulságokat és átadott ismeretanyagot összegző, infografikusan is vizualizált, magyarázó anyagok közreadásával lehet még meggyőzőbb. Ezen felül egy ilyen helyi együttműködésnek olyan konkrét gyakorlatot megkönnyítő hozadéka is lehetnek, mint a közös eszköz- és géphasználat lehetőségének megteremtése, magbörzék szervezése vagy akár saját termények cseréje, vásárlása (INT-23).

A természet- és környezetvédelmi szempontok érvényesülése érdekében nem csak a gazdálkodók, a termelést végző munkások és a falugazdász között fontos az információáramlás és konzultáció. A nagyobb léptékű fejlesztések és általános stratégia kidolgozásába agrármérnökök, tájtervezők és természetvédelmi szakemberek, például a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságának munkatársai is bevonhatók. Fontos ezen kívül a partnerség a gazdaság különböző ágazatai között is, különös tekintettel az erdőgazdaságra, mivel az erdők nagy területeket foglalnak el Honton (INT-24).

A fenntartható, hatékony termelési megoldások elterjedése és új, innovatív gazdálkodási irányok meghonosodása érdekében a térségi agrárszektorban tevékenykedő kutatócsoportokkal való kapcsolattartás is kiemelt jelentőséget kaphat a településen. Kiemelendő ezek közül az Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet tevékenysége, ami kifejezetten az ökológiai élelmiszertermelés és fenntartható mezőgazdaság elősegítését tűzte ki célul. Az intézet programjai keretében többek között, ún. 'on-farm' projekteket valósítanak meg, melyben az adott gazdával egyeztetett termelési célok elérése érdekében végeznek helyi kísérleteket (INT-25). A kutatások során kipróbált módszerek, vegyszerek, eszközök és újonnan nemesített növényfajtákról kialakult tapasztalatok közreadásával a térségi gazdálkodók széles rétege juthat hasznos információkhoz, és a biogazdálkodásra való átállást is ösztönözheti ez a fajta szellemi támogatás.

Mindezek az együttműködési formák nagyobb léptékben, szélesebb szakmai köröket elérve is megvalósíthatóak a környező települések gazdálkodóival való szorosabb kapcsolat kiépítésével, sőt akár az egykori megyei gazdálkodói egyesület újjáállításával, járási vagy térségi szintű mezőgazdasági konferenciák megszervezésével. Ennek fontosságát támasztja alá, hogy ezt a célkitűzést a falugazdász és a Nyugat-Nógrádi Területfejlesztési Központ állásfoglalása is hangsúlyozza. A kistérség településeivel és a tágabb környezet nagyvárosaival való kooperáció azonban nem csak a szakmai tapasztalatátadás és szakképzés szempontjából fontos, hanem kereskedelmi együttműködés is létrehozható ezekben a gazdasági közösségekben. A térség gazdálkodóinak összefogásával és közös marketingtevékenységével szélesebb körben népszerűsíthetik terményeiket és nagyobb piacra tehetnek szert. Ennek egyik módja lehet a jelenleg is működő (INT-26) weboldal ismertségének növelése intenzívebb reklámtevékenységgel. Ezzel akár a megye nagyvárosaival, sőt Budapesttel is létrejöhetnek kosárközösségek és megvalósulhat a gazdaságban a helyi termelőknek kedvező rövid ellátási lánc gyakorlata. Szlovákia bevonásával pedig a nemzetközi piacon is erősödhet a térségi élelmiszertermelés befolyása.

Ezeken felül szem előtt kell tartani a mezőgazdasági szektoron kívüli civil szervezetekkel és a helyi lakossággal való kapcsolattartást is, hiszen ezek a csoportok jelentik a helyi kereskedelem fogyasztóit. A lakosság szemléletformálása tehát szintén kulcsszerepet játszik a fenntartható fejlesztési törekvések megvalósulásában, hogy a helyiek felfedezzék a településükön termelt egészséges élelmiszerek és biotermékek értékét, megbecsüljék az életterüket jelentő környezet jó adottságait, és felismerjék megővésének fontosságát, amihez a tudatos termékválasztással is hozzájárulhatnak. Ezzel fellendíthető a helyi kiskereskedelem, rendszeres termelői piacok hozhatóak létre, illetve megteremthető a kapcsolat a település intézményeivel és vendéglátóipari egységeivel is, hogy helyi alapanyagokat használjanak fel az

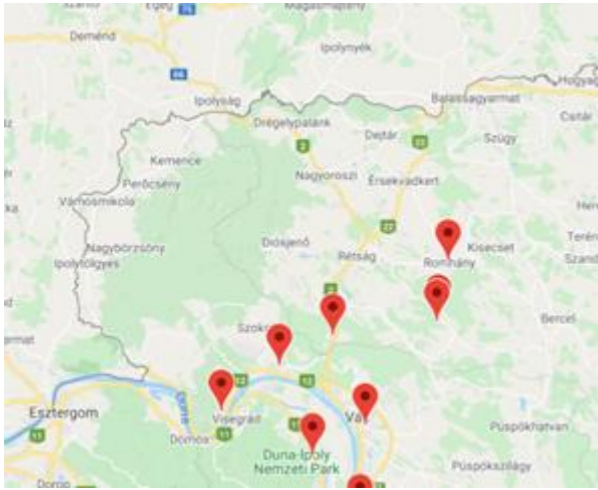
étkeztetésre. Emellett a térségben hagyományos mezőgazdasági termelési ágak, például a bogyós gyümölcs termesztés és hagyományos állattartási formák újraélesztése a község identitásának egy részét is visszaadná, ami növelné a falu lakosságának összetartóerejét és visszaállíthatná a szorosabb kapcsolatot a generációk között. Az agráriumhoz vagy a helyi kulturális örökséghez kapcsolódó hagyományörző programokkal tovább szélesíthető a társadalmi réteg, mely a közösséghez tartozónak érzi magát. Bizonyos helyi programokkal és a hagyományos gazdálkodási formákkal is kiegészített turisztikai arculat a mezőgazdaság és a falusi turizmus ágazatát is összekötheti a településen, így kihasználva a térség karakteres adottságait.

Drégelypalánk

A közösség, a fogyasztók által támogatott mezőgazdaságnak több formája van. A termelők és a fogyasztók közötti kapcsolat szerint megkülönböztethetünk bevásárló közösségeket, kiszállítós és megrendeléses biozöldség-dobozrendszereket, valamint a részarányos gazdálkodás rendszert, amely a legszorosabb együttműködést feltételezi (INT-27).

A felsoroltak közül a leghatékonyabb, hosszú távon jól tervezhető, a gazdáknak kiszámítható bevételt hozó értékesítési rendszer a részarányos gazdálkodás. A részarányos gazdálkodás azt jelenti, hogy az éves termés egy részéért a gazdasághoz kapcsolódó tagság egy vagy több hónapra, vagy akár a teljes szezonra előre fizet. A gazdálkodó az év elején becslést készít a termelésről, a költségekről, a megélhetéséhez szükséges jövedelméről. A költségeket a gazdasághoz szorosan kapcsolódó vásárlók között arányosan felosztják, akik tagsági hozzájárulással finanszírozzák a gazdaság működését. Cserébe a vásárló rendszeresen megkapja a termés neki járó részét. Részarányos gazdálkodás esetében egyéni megrendelésekre legtöbbször nincs mód. Minden tag részére egységesen kerül összeállításra a gazdaságban éppen betakarított terményekből. A heti szállítmány fix időpontban, átvevőpontra történik, ahol a vásárlók találkozhatnak a gazdákkal, így személyesebb kapcsolat alakulhat ki, mely nem utolsó sorban közösségépítés szempontjából is kedvező (INT-28).

A település közelében lévő ilyen kezdeményezésről nem tudtunk információt szerezni, azonban termék kosaras rendszerekre van példa a térségben (1. ábra). Drégelypalánkhoz a legközelebbi ilyen kezdeményezés a 25 km-re lévő Romhányon található (INT-29).

125. ábra: A térségben lévő termelői kosaras gazdálkodói rendszerek (Forrás: <https://www.termeloikosar.hu/terkep>)

Termék-kóstolók vagy birtoklátogatási programok szervezésével szélesebb körben lehet megismertetni a helyi termékek jó tulajdonságait és értékeit. A szervezett rendezvények, konferenciák által több érkezési helyre is eljuthatnak a bemutatott termékek (éttermek, biobolt, stb.).

LXXXV/5. Felhasznált források

- INT-01 Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület hivatalos honlapja
<https://mmm.mme.hu/charts/trends>
- INT-02 NÉBIH Erdőtérkép
<https://erdoterkep.nebih.gov.hu/>
- INT-03 Agár-környezetgazdálkodás kézikönyv 2015
<https://www.nak.hu/kiadvanyok/kiadvanyok/130-akg-kezikonyv/file>
- INT-04 Berkenye Hűtőház
<http://berkenyehutohaz.hu/hutohaz>
- INT-05 Nagyoroszi szedd le magad
<http://www.szeddemagad.hu/maps/noroszi.html>
- INT-06 2012. évi CXXVI. törvény a Magyar Agrár-, Élelmiszergazdasági és Vidékfejlesztési Kamaráról
- INT-07 Gabonanövények természetössége az ökológiai gazdálkodásban

<https://www.biokontroll.hu/gabonanovenyek-termeszthetosege-az-okologiai-gazdalkodásban/>

INT-08 Biokontroll hivatalos honlapja

<https://www.biokontroll.hu/>

INT-09 TEIR kiválasztott települési mutatók

[https://www.teir.hu/its/kivalasztott-telepulesi-mutatok.html?xteiralk=its&xids=942,943,640,641,642,643,660,661,952,953,664,665,964,965,686,687,768,769,772,773,774,775,776,777,778,779,780,801,802,803,804,805,878,879,896,897&xtertip=T&xterkod=1365](https://www.teir.hu/its/kivalasztott-telepulesi-mutatok.html?xteiralk=its&xids=942,943,640,641,642,643,660,661,952,953,664,665,964,965,686,687,768,769,772,773,774,775,776,777,778,779,780,781,782,783,784,785,786,787,788,789,790,791,792,793,794,795,796,797,798,799,800,801,802,803,804,805,878,879,896,897&xtertip=T&xterkod=1365)

INT-10 TEIR kiválasztott települési mutatók

<https://www.teir.hu/leader/kivalasztott-mutatok.html?xteiralk=ldr&xids=2074,2075&xtertip=T&xterkod=1320>

INT-11 Kútbereki Turistaház, Matracszállás és Nomád Táborhely

<http://www.erdeihazak.hu/bakancsszallasok/kutberek>

INT-12 Mecsek Zöldút

<https://www.mecsekzoldut.hu/>

INT-13 BudaVidék Zöldút

<https://budavidekzoldut.hu/>

INT-14 Tanösvény tábla készítés

<https://garamond.hu/tanosveny-keszites>

INT-15 Patkós Stúdió - Kamaraerdei Tanösvény fejlesztése

<https://patkosstudio.hu/cikk/kamaraerdei-tanosveny-fejlesztese-uj-tanosvenytablak>

INT-16 Csodálatos Balaton hivatalos honlapja – Cser-völgyi pihenőhely, Vonyarcvashegy

<https://csodalatosbalaton.hu/helyek/sport-elmeny/cser-volgyi-pihenohely-vonyarcvashegy/>

INT-17 Zajvédő falak

<https://rau.de/hu/zajvedo-falak/>

INT-18 Szent László-patak rehabilitációja
<http://szentlaszlopatak.ovf.hu/reszletes-projektinformaciok/>

INT-19 Víztisztaságvédelem- az eutrofizáció folyamata
http://www.agr.unideb.hu/ebook/vizminoseg/az_eutrofizci_folyamata.html

INT-20 Agrár-erdészeti rendszerek hazai aktualitásai
<https://www.bacskiskun.hu/uploads/files//klima/tudastar/16-tudastar.pdf>

INT-21 A bizalom és a függőség a családi munkában
<https://core.ac.uk/reader/6522440>

INT-22 EUR-Lex hivatalos honlapja
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32013R1307>

INT-23 Ökológiai gazdálkodóvá válás
https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming/becoming-organic-farmer_hu

INT-24 Fenntartható földhasználat (zöldítés)
https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support/greening_hu

INT-25 ÖMKi - Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet

<https://www.biokutatas.hu/>

INT-26 Vedd a nógrádit hivatalos honlapja

www.veddanogradit.hu

INT-27 Közösség által támogatott mezőgazdaság - Zöldségközösségek Magyarországon

<https://www.biokontroll.hu/koezoesseg-altal-tamogatott-mezgazdasag-zoeldsegekoezoessegek-magyarorszagon/>

INT-28 Ökológiai gazdálkodás

<https://portal.nebih.gov.hu/-/okologiai-gazdalkodas>

INT-29 Termelői Kosár

<https://www.termeloikosar.hu/terkep>

Nyomtatott irodalom

DÖVÉNYI Dövényi Zoltán (2010) Magyarország kistájainak katasztere, Budapest, MTA
2010 Földrajztudományi Kutató Intézet

Örökségletár

Örökségelemek táblázatos összesítése - ÖRÖKSÉGLELTÁR									
Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájéérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adat forrás
F_1	Páskom-forrás	Ipolyvece	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos	-	-	-	http://web.okir.hu/map/?config=TIR & lang=hu
F_2	Nyíres-forrás	Ipolyvece	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos	-	-	-	http://web.okir.hu/map/?config=TIR & lang=hu
F_3	Lestpák-kút	Patak	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos	-	-	-	http://web.okir.hu/map/?config=TIR & lang=hu
F_4	Sírásó-dűlői déli völgy forrása	Patak	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos	-	-	-	http://web.okir.hu/map/?config=TIR & lang=hu
F_5	János-pusztai-alsó-forrás	Patak	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos	-	-	-	http://web.okir.hu/map/?config=TIR & lang=hu
F_6	János-pusztai-felső-forrás	Patak	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos	-	-	-	http://web.okir.hu/map/?config=TIR & lang=hu
F_7	János-pusztai-patak forrása	Patak	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos	-	-	-	http://web.okir.hu/map/?config=TIR & lang=hu
F_8	János-pusztai-új-forrás	Patak	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos	-	-	-	http://web.okir.hu/map/?config=TIR & lang=hu
F_9	Hora-forrás	Horpács	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos	-	-	-	http://web.okir.hu/map/?config=TIR & lang=hu
F_10	Felső-mezői-forrás	Horpács	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos	-	-	-	http://web.okir.hu/map/?config=TIR & lang=hu
F_1	Drénai-kút	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				OKIR
V_1	Jelenchegy deli sanc	Hont	Természeti örökségelemek	Ex lege védett földvár	országos			regeszeti lelohely is	OKIR
M_1	Mikszáth-kúria (Mikszáth Kálmán Emlákház)	Horpács	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi	-	-	-	https://www.muemlekem.hu/muemlek/show/6655
M_2	Szontágh- Mikszáth-ház	Horpács	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi	-	-	-	https://www.muemlekem.hu/muemlek/show/6656
M_3	Római katolikus templom	Horpács	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi	-	-	-	https://www.muemlekem.hu/muemlek/show/6657
M_4	Nagygazdaház, melléképületekkel	Ipolyvece	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi	-	-	-	https://www.muemlekem.hu/muemlek/show/6661
M_5	Római katolikus kápolna	Patak	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi	-	-	-	https://www.muemlekem.hu/muemlek/show/6755
M_6	Kőhid	Patak	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi	-	-	-	https://www.muemlekem.hu/muemlek/show/6754
M_7	Római katolikus templom	Nagyoroszi	Épített kultúrtörténeti örökségelemek		országos		szakrális		Magyarország Műemlékeinek jegyzéke Nógrád Megye
M_8	Szentháromság szobor	Nagyoroszi	Épített kultúrtörténeti örökségelemek		országos		szakrális		Magyarország Műemlékeinek jegyzéke Nógrád Megye
M_9	Jezus mennybemenetele romai katolikus templom	Hont	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		szakrális		Nograd megye muemleki jegyzeke

M_10	Jézus mennybemenetele római katolikus templom környezete	Hont	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	orszagos		szakralis	polygon	kiadott shp (muemlek_vedett)
M_11	Drégely-vára	Drégelypalánk	Várrom	Műemlék	orszagos				
RL_1	Romai_katolikus_templom	Ipolyvece	Regeszeti_oroksegelemek	Régészeti lelőhely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_2	Templomkert	Ipolyvece	Regeszeti_oroksegelemek	Régészeti lelőhely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_3	Belterület	Ipolyvece	Regeszeti_oroksegelemek	Régészeti lelőhely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_4	Ofalu	Horpacs	Regeszeti_oroksegelemek	Régészeti lelőhely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_5	Pusztajaro_dulo	Horpacs	Regeszeti_oroksegelemek	Régészeti lelőhely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_6	Pusztajaro_dulo_2	Horpacs	Regeszeti_oroksegelemek	Régészeti lelőhely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_7	Nagymezo	Horpacs	Regeszeti_oroksegelemek	Régészeti lelőhely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_8	Kelet	Horpacs	Regeszeti_oroksegelemek	Régészeti lelőhely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_9	Ófalu	Nagyoroszi	Régészeti örökségelemek	Régészeti lelőhely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Régészeti_Adatbazisa
RL_10	Templom-dülő	Nagyoroszi	Régészeti örökségelemek	Régészeti lelőhely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Régészeti_Adatbazisa
RL_11	Egyetertes-Tsz	Nagyoroszi	Régészeti örökségelemek	Régészeti lelőhely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Régészeti_Adatbazisa
RL_12	Magtár-mögötti-dülő	Nagyoroszi	Régészeti örökségelemek	Régészeti lelőhely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Régészeti_Adatbazisa
RL_13	Széles-föld	Nagyoroszi	Régészeti örökségelemek	Régészeti lelőhely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Régészeti_Adatbazisa
RL_14	Topóka dülő	Drégelypalánk	Régészeti örökségelemek	Régészeti terület	orszagos				Drégelypalánk_Örökségvédelmi_Hatástanulmány
RL_15	Babat-pusztas 1	Drégelypalánk	Régészeti örökségelemek	Régészeti terület	orszagos				Drégelypalánk_Örökségvédelmi_Hatástanulmány
RL_16	Gyakorszer dülő	Drégelypalánk	Régészeti örökségelemek	Régészeti terület	orszagos				Drégelypalánk_Örökségvédelmi_Hatástanulmány
RL_17	Kis-hegy	Drégelypalánk	Régészeti örökségelemek	Régészeti terület	orszagos				Drégelypalánk_Örökségvédelmi_Hatástanulmány
RL_18	Drégelypalánk-palánkvár	Drégelypalánk	Régészeti örökségelemek	Régészeti terület	orszagos				Drégelypalánk_Örökségvédelmi_Hatástanulmány
RL_19	Templomkert	Drégelypalánk	Régészeti örökségelemek	Régészeti terület	orszagos				Drégelypalánk_Örökségvédelmi_Hatástanulmány
RL_20	Kora-újkori temető	Drégelypalánk	Régészeti örökségelemek	Régészeti terület	orszagos				Drégelypalánk_Örökségvédelmi_Hatástanulmány
RL_21	Kilátó	Drégelypalánk	Régészeti örökségelemek	Régészeti terület	orszagos				Drégelypalánk_Örökségvédelmi_Hatástanulmány
RL_22	Babat-pusztas 2	Drégelypalánk	Régészeti örökségelemek	Régészeti terület	orszagos				Drégelypalánk_Örökségvédelmi_Hatástanulmány
RL_23	Drégelyvár	Drégelypalánk	Régészeti örökségelemek	Védett régészeti lelőhely	orszagos				Drégelypalánk_Örökségvédelmi_Hatástanulmány
RL_24	Parassa III	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_25	Malom-hegy	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_26	Babat-hegy	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis

RL_27	Parassa II.	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_28	Iskola	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_29	Ispánvár-Hunyadi utca 3.	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_30	Ispánvár-Hunyadi utca 5.	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_31	Ispánvár-Hunyadi utca 15.	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_32	Ispánvár-Hunyadi utca 293hrs	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_33	Ispánvár-Hunyadi utca 294/7hrs	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_34	Ispánvár-Hunyadi utca 294/8hrs	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_35	Ispánvár-Hunyadi utca 295hrs	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_36	Ispánvár-Hunyadi utca 299hrs	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_37	Ispánvár-Hunyadi utca 302hrs	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_38	Jelenchegy-DNy-i sánc	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_39	Jelenchegy-K-i sánc	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_40	Jelenchegy-É-i sánc	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_41	Jelenchegy-Ny-i sánc	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_42	Kukucska-hegy	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_43	Templomdomb	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_44	Parassapuszta-Kápolna	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_45	Hont-Csitár	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_46	Epres	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_47	Kómályi-szőlők	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_48	Kozmahely	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_49	Kutyika	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_50	Szakadék	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_51	Várhegy	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_52	Zabai-földek	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_53	Rákóczi utca	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_54	Római katolikus temető	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_55	Kútberek	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lohely	orszagos			Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis

RL_56	Kiskertes	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_57	Babat-völgyi alagút	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_58	Bábahegy	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_59	Felvégi kápolna	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_60	Iskola	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_61	Kiskertes	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_62	Pincék	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_63	Ispánsági vár	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_64	Babat 1	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_65	Babat 2	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_66	Babat 3	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_67	Csitár	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_68	Kis-szög	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
RL_69	Tagi-dűlő	Hont	Regeszeti_oroksegelemek	Regeszeti_lelohely	orszagos				Magyar_Nemzeti_Muzeum_Regeszeti_Adatbazis
NP_1	-	-	Természeti örökségelemek	Nemzeti park	országos	-	-	-	http://web.okir.hu/map/?config=TIR & lang=hu
NP_2	Duna-Ipoly Nemzeti Park	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Nemzeti park	országos				DINPI
NP_3		Drégelypalánk	Természeti örökségelemek	Nemzeti park	országos				
NP_4	Duna-Ipoly Nemzeti Park	Hont	Természeti örökségelemek	Nemzeti park	országos				kiadott shp (tv_terulet)
NOH_1	-	-	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos	-	-	-	http://web.okir.hu/map/?config=TIR & lang=hu
NOH_1	Ökológiai folyosó	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos				OKIR
NOH_2	Ökológiai folyosó	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos				OKIR
NOH_3	Ökológiai folyosó	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos				OKIR
NOH_4	Ökológiai folyosó	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos				OKIR
NOH_5	Puffer terület	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos				OKIR
NOH_6	Puffer terület	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos				OKIR
NOH_7	Ökológiai folyosó	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos				OKIR
NOH_8	Puffer terület	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos				OKIR
NOH_9	Puffer terület	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos				OKIR
NOH_10	Ökológiai folyosó	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos				OKIR
NOH_11	Magterület	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos				OKIR
NOH_12	Puffer terület	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos				OKIR
NOH_13	Nemzeti Okologiai Halozat terulete	Hont	Természeti_oroksegelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	orszagos				kiadott shp (okologiai_halozat)
NOH_14		Drégelypalánk	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai hálózat	országos				
N_1	-	-	Természeti örökségelemek	Natura2000	országos	-	-	-	http://web.okir.hu/map/?config=TIR &

N_2	Börzsöny	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Natura 2000 terület sac	nemzetköz i				OKIR
N_3	Börzsöny	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Natura 2000 terület sac	nemzetköz i				OKIR
N_4	Börzsöny és Visegrád	Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Natura 2000 terület spa	nemzetköz i				DINPI
N_5	Natura 2000 különleges természetmegőrzési terület	Hont	Természeti örökségelemek	Natura_2000_terulet	nemzetköz i				kiadott shp (natura2000_sac)
N_6	Natura 2000 különleges madárvedelmi terület	Hont	Természeti örökségelemek	Natura_2000_terulet	nemzetköz i				kiadott shp (natura2000_spa)
N_7		Drégelypalánk	Természeti örökségelemek	Natura 2000 terület_SPA	nemzetköz i				
N_8		Drégelypalánk	Természeti örökségelemek	Natura 2000 terület_SAC	nemzetköz i				
M_1	Nagygazdaház	Ipolyvece	Természeti örökségelemek	Helyi jelentőségű műemléki érték	Helyi	-	ház	-	http://www.muemlekem.hu/terkep
M_2	Római Katolikus templom	Horpács	Természeti örökségelemek	Helyi jelentőségű műemléki érték	Helyi	-	templom	-	http://www.muemlekem.hu/terkep
M_3	Mikszáth-kúria	Horpács	Természeti örökségelemek	Helyi jelentőségű műemléki érték	Helyi	-	kúria	-	http://www.muemlekem.hu/terkep
M_4	Szontágh-Mikszáth-ház	Horpács	Természeti örökségelemek	Helyi jelentőségű műemléki érték	Helyi	-	ház	-	http://www.muemlekem.hu/terkep
M_5	Római katolikus kápolna	Patak	Természeti örökségelemek	Helyi jelentőségű műemléki érték	Helyi	-	kápolna	-	http://www.muemlekem.hu/terkep
MH_1	Kőhid	Patak	Természeti örökségelemek	Helyi jelentőségű műemléki érték	Helyi	-	híd	-	http://www.muemlekem.hu/terkep
MH_2	lakoeület (Ipoly utca 49)	Hont	Épített kulturtörténelmi örökségelemek	Helyi jelentőségű műemléki érték	helyi		nepi_lako		Hont HESZ 2. melléklet
MH_3	Csitari kápolna	Hont	Épített kulturtörténelmi örökségelemek	Helyi jelentőségű műemléki érték	helyi		szakralis		Hont HESZ 3. melléklet
MH_4	Csitari kápolna es park	Hont	Épített kulturtörténelmi örökségelemek	Helyi jelentőségű műemléki érték	helyi		szakralis		http://njt.hu/njtonkorm.php?njtcp=eh7eg8ed7dr2eo7dt0ee5em4cj5bz0bz3bx2cc1ce6bw7c (3.számú melléklet)
MH_5	Római katolikus templom	Drégelypalánk	Szagrális	Helyi jelentőségű műemléki érték	helyi				
MH_6	Szentháromság-szobor	Drégelypalánk	Szagrális	Helyi jelentőségű műemléki terület	helyi				
ET_1	Forrás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA adatbázis
ET_2	Vasúti aluljáró	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Közlekedési emlék	országos	vasúti aluljáró			TÉKA adatbázis
ET_3	Pince	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA adatbázis
ET_4	Kaluckó tanya	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	tanya			TÉKA adatbázis
ET_5	Présházak a Pupó parton	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA adatbázis
ET_6	Pince	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA adatbázis
ET_7	Vasútállomás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	vasútállomás			TÉKA adatbázis
ET_8	Pince	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA adatbázis
ET_9	Pince	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA adatbázis
ET_10	Kálvária	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kálvária			TÉKA adatbázis
ET_11	Kápolna	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kápolna			TÉKA adatbázis
ET_12	Forrás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA adatbázis
ET_13	Pince	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA adatbázis
ET_14	Pince	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA adatbázis
ET_15	Forrás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA adatbázis
ET_16	Forrás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA adatbázis
ET_17	Zsidó temető	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	temető			TÉKA adatbázis
ET_18	Gyurgyalagok fészkelőhelye	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	gyurgyalag fészkelőhely			TÉKA adatbázis
ET_19	A Bég kútja	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	kút			TÉKA adatbázis
ET_20	Régi temető	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	temető			TÉKA adatbázis
ET_21	Feszület a Béke úti temetőben	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt			TÉKA adatbázis
ET_22	Glatz Ferenc néptanító sírhelye	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	sírhely			TÉKA adatbázis

ET_23	Képoszlop	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	képoszlop		TÉKA adatbázis
ET_24	Forrás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás		TÉKA adatbázis
ET_25	Szent József Kápolna	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kápolna		TÉKA adatbázis
ET_26	Hora-dűlő pincéi	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pincesor		TÉKA adatbázis
ET_27	Nagyoroszi patak	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	patak		TÉKA adatbázis
ET_28	Bem József emlékmű	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	emlékmű		TÉKA adatbázis
ET_29	Helytörténeti kiállítás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	kiállítás		TÉKA adatbázis
ET_30	Kutak a Szentháromság téren	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	kút		TÉKA adatbázis
ET_31	Ismeretlen katona emlékműve	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	hadtörténeti emlék		TÉKA adatbázis
ET_32	Stahremberg-Berchtold-kastély	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	kastély		TÉKA adatbázis
ET_33	Kis kápolnák a templomkertben	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt		TÉKA adatbázis
ET_34	Feszület a templomnál	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt		TÉKA adatbázis
ET_35	Berchtold kriptá	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kriptá		TÉKA adatbázis
ET_36	Forrás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás		TÉKA adatbázis
ET_37	Római katolikus plébánia	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	plébánia		TÉKA adatbázis
ET_38	Orosz katonatemető	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	temető		TÉKA adatbázis
ET_39	Templomkert idős hársfája	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	idős fa		helyszíni bejárás
ET_40	Kálvária idős hársfasora	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	fasor		helyszíni bejárás
ET_41	Berchtold uradalom	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Természettel kapcsolatos emlék	országos	uradalom		TÉKA adatbázis
ET_42	Régi postaépület	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	postaépület		TÉKA adatbázis
ET_43	Kereszt	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt		TÉKA adatbázis
ET_44	Szabó Endre emléktábla	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	emléktábla		TÉKA adatbázis
ET_45	I-II. világháborús emlékmű	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	hadtörténeti emlék		TÉKA adatbázis
ET_46	Kereszt	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt		TÉKA adatbázis
ET_47	Forrás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás		TÉKA adatbázis
ET_48	Kerekes kút	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	kút		TÉKA adatbázis
ET_49	Pince	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince		TÉKA adatbázis
ET_50	Pince	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince		TÉKA adatbázis
ET_51	Építómunkások emléktáblája	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	emléktábla		TÉKA adatbázis
ET_52	Parasztház	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	parasztház		TÉKA adatbázis
ET_53	Parasztház	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	parasztház		TÉKA adatbázis
ET_54	Képszlop a temetőnél	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	képoszlop		TÉKA adatbázis
ET_55	Feszület	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt		TÉKA adatbázis
ET_56	Új temető	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	temető		TÉKA adatbázis
ET_57	Szajbert feszület	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt		TÉKA adatbázis
ET_58	Forrás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás		TÉKA adatbázis
ET_59	Liber feszület	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt		TÉKA adatbázis
ET_60	Forrás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás		TÉKA adatbázis
ET_61	Forrás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás		TÉKA adatbázis
ET_62	Forrás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás		TÉKA adatbázis
ET_63	Forrás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás		TÉKA adatbázis
ET_64	Pince	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince		TÉKA adatbázis
ET_65	Pince	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince		TÉKA adatbázis
ET_66	Pince	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szőlő és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince		TÉKA adatbázis
ET_67	Gémeskút	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	gémeskút		TÉKA adatbázis
ET_68	Gémeskút	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	gémeskút		TÉKA adatbázis
ET_69	Gémeskút	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	gémeskút		TÉKA adatbázis
ET_70	Forrás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás		TÉKA adatbázis
ET_71	Római katolikus templom	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	templom		TÉKA adatbázis
ET_72	Szentháromság szobor	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	szobor		TÉKA adatbázis

ET_73	Mária szobor a plébánia előtt	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	szobor			TÉKA adatbázis
ET_74	Wenckheim-kastély	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	vadászcastély			TÉKA adatbázis
ET_75	Nagyoroszi helyőrség emlékoszlopa	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	hadtörténeti emlék			TÉKA adatbázis
ET_76	Ororsz János kopjafája	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	kopjafa			Végh József: Nagyoroszi értékek és történetek (2020)
ET_77	Vasúttörténeti emlékpark	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Közlekedési emlék	országos	emlékpark			TÉKA adatbázis
ET_78	1956-os forradalom emlékműve	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	hadtörténeti emlék			TÉKA adatbázis
ET_79	Nepomuki Szent János szobor	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	szobor			Végh József: Nagyoroszi értékek és történetek (2020)
ET_80	Vasútállomás (Drégelyvár megállóhely)	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	vasútállomás			TÉKA adatbázis
ET_81	Szép kilátás	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Kilátópont	országos	kilátópont			helyszíni bejárás
ET_82	Kerekes kút	Nagyoroszi	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	kút			TÉKA adatbázis
ET_83	Honti szakadékok szurdokvolgy	Hont	Egyedi tájérték	Foldtudományi tájérték	országos	jellegfa			TÉKA adatbázis
ET_84	pincek	Hont	Egyedi tájérték	Szolo_es_gyumolcstermesztessel_kapcsolatos_emlek	országos	pince			TÉKA adatbázis
ET_85	csitári forrás zarandokhely	Hont	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	szagrális építmény		a régi kápolna helyek került kialakításra, benne máriaszobor és hátatáblák	TÉKA adatbázis
ET_86	szagrális építmény az Ipoly u 26-al szemben	Hont	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	szagrális építmény		vakolt építmény csereptetővel, uvezett szobortartóval, benne Maria szobor	TÉKA adatbázis
ET_87	Csitári kápolna	Hont	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kápolna			TÉKA adatbázis
ET_88	Jézus mennybemenetele római katolikus templom	Hont	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	templom			TÉKA adatbázis
ET_89	kereszt a Jézus mennybemenetele templom előtt	Hont	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt			TÉKA adatbázis
ET_90	kereszt	Hont	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt			TÉKA adatbázis
ET_91	kereszt a 2-es út mellett	Hont	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt		felirat: a második világháború az az 56-os forradalom emléke	TÉKA adatbázis
ET_92	kereszt a csitári kápolna előtt	Hont	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt			TÉKA adatbázis
ET_93	kereszt a temetőben	Hont	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt		beton kereszt 1974-ből, a templomtól keletre levo temetőben, (felirat: a honti hívek adományaiból készült 1974-ben)	TÉKA adatbázis
ET_94	barlang bejárata	Hont	Egyedi tájérték	Foldtudományi tájérték	országos	barlang bejárat			TÉKA adatbázis

ET_95	kereszt a temetőben	Hont	Egyedi_tajertek	Szakralis_tajertek	orszagos	kereszt		beton kereszt 1962-bol, a templomtól nyugatra levo temetoben	TÉKA adatbázis
ET_96	Nepomuki Szt János- szobor	Hont	Egyedi_tajertek	Szakralis_tajertek	orszagos	szobor			TÉKA adatbázis
ET_97	Szent István emlékmű	Hont	Egyedi_tajertek	Tortnelmi_emlekmu_szobor	orszagos	emlekmu			TÉKA adatbázis
ET_98	Világháborús emlékmű	Hont	Egyedi_tajertek	Tortnelmi_emlekmu_szobor	orszagos	emlekmu		I. vilaghaborus emlekmu	TÉKA adatbázis
ET_99	vak pasztorfiu bronzszobra, a Kutyika forras legendaja	Hont	Egyedi_tajertek	Tortnelmi_emlekmu_szobor	orszagos	szobor			TÉKA adatbázis
ET_100	Trianon emlekmu (2020)	Hont	Egyedi_tajertek	Tortnelmi_emlekmu_szobor	orszagos	emlekmu		a romai katolikus templom elott	sajat megfigyeles
ET_101	Hont var nyomai,sanc maradvany (Hunyadi utca)	Hont	Egyedi_tajertek	Tortnelmi_emlekmu_szobor	orszagos	foldvar maradvany			TÉKA adatbázis
ET_102	kopjafa Dr. Gal Janos emlekere	Hont	Egyedi_tajertek	Tortnelmi_emlekmu_szobor	orszagos	kopjafa		I. vilaghaborus emlekmu mellett	sajat megfigyeles
ET_103	lakoepelet emlektablaval (Ipoly utca 61)	Hont	Egyedi_tajertek	Mindennapi_elettel_kapcsolatos_emlek	orszagos	lakoepelet			TÉKA adatbázis
ET_104	lakoepelet (Ipoly utca 5)	Hont	Egyedi_tajertek	Mindennapi_elettel_kapcsolatos_emlek	orszagos	lakoepelet			sajat megfigyeles
ET_105	jelleghfa	Hont	Egyedi_tajertek	Termeszeti_tajertek	helyi	jelleghfa			MEPAR
ET_106	romai katolikus temeto	Hont	Egyedi_tajertek	Mindennapi_elettel_kapcsolatos_emlek	orszagos	temeto			sajat megfigyeles
ET_107	romai katolikus temeto	Hont	Egyedi_tajertek	Mindennapi_elettel_kapcsolatos_emlek	orszagos	temeto			sajat megfigyeles
ET_108	felhagyott kavicsbanya	Hont	Egyedi_tajertek	Ipartorteneti_emlek	orszagos	banya			TÉKA adatbázis
ET_109	Csitari forras	Hont	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodassal_kapcsolatos_emlek	orszagos	forras			TÉKA adatbázis
ET_110	Kopo-kut	Hont	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodassal_kapcsolatos_emlek	orszagos	forras			TÉKA adatbázis
ET_111	forras	Hont	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodassal_kapcsolatos_emlek	orszagos	forras			TÉKA adatbázis
ET_112	forras	Hont	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodassal_kapcsolatos_emlek	orszagos	forras			TÉKA adatbázis
ET_113	Zatori-kut	Hont	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodassal_kapcsolatos_emlek	orszagos	forras			TÉKA adatbázis
ET_114	forras	Hont	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodassal_kapcsolatos_emlek	orszagos	forras			TÉKA adatbázis
ET_115	vaskut	Hont	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodassal_kapcsolatos_emlek	orszagos	kut			TÉKA adatbázis
ET_116	jelleghfa	Hont	Egyedi_tajertek	Termeszeti_tajertek	helyi	jelleghfa			MEPAR
ET_117	gemeskut	Hont	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodassal_kapcsolatos_emlek	orszagos	gemeskut		a csitari tanyan	sajat megfigyeles
ET_118	kut	Hont	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodassal_kapcsolatos_emlek	orszagos	kut			TÉKA adatbázis
ET_119	viztarozo	Hont	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodassal_kapcsolatos_emlek	orszagos	viztarozo			TÉKA adatbázis
ET_120	Kukucska-hegy	Hont	Egyedi_tajertek	Tajkepi_tajertek	orszagos	kilatopont			sajat megfigyeles
ET_121	Ipoly partja	Hont	Egyedi_tajertek	Tajkepi_tajertek	orszagos	kilatopont			sajat megfigyeles
ET_122	vasuti toltes	Hont	Egyedi_tajertek	Tajkepi_tajertek	orszagos	kilatopont			sajat megfigyeles
ET_123	regi vasuti toltes	Hont	Egyedi_tajertek	Kozlekedesi_emlek	orszagos	vasut			sajat megfigyeles
ET_124	hataratkelo	Hont	Egyedi_tajertek	Kozlekedesi_emlek	orszagos	hataratkelo			sajat megfigyeles
ET_125	jelleghfa	Hont	Egyedi_tajertek	Termeszeti_tajertek	helyi	jelleghfa		ut menti fapar, Populus sp.	sajat megfigyeles
ET_126	jelleghfa	Hont	Egyedi_tajertek	Termeszeti_tajertek	helyi	jelleghfa		ut menti fapar, Populus sp.	sajat megfigyeles
ET_127	diofa	Hont	Egyedi_tajertek	Termeszeti_tajertek	helyi	jelleghfa			TÉKA adatbázis
ET_128	facsoport	Hont	Egyedi_tajertek	Termeszeti_tajertek	helyi	jelleghfa			TÉKA adatbázis
ET_129	mocsar, mocsarretek	Hont	Egyedi_tajertek	Termeszeti_tajertek	orszagos	mocsar			TÉKA adatbázis
ET_130	Szedres kut	Hont	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodassal_kapcsolatos_emlek	orszagos	forras			OSM
ET_131	Szaraz kut	Hont	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodassal_kapcsolatos_emlek	orszagos	forras			OSM
ET_132	forras	Hont	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodassal_kapcsolatos_emlek	orszagos	forras			OSM

ET_133	Sárkánytörési 1. sz. barlang	Hont	Egyedi_tajertek	Foldtudomanyi_tajertek	orszagos	barlang		http://www.termeszetvedelem.hu/
ET_134	Sárkánytörési 2. sz. barlang	Hont	Egyedi_tajertek	Foldtudomanyi_tajertek	orszagos	barlang		http://www.termeszetvedelem.hu/
ET_135	Sárkánytörési 3. sz. barlang	Hont	Egyedi_tajertek	Foldtudomanyi_tajertek	orszagos	barlang		http://www.termeszetvedelem.hu/
ET_136	Sárkánytörési 4. sz. barlang	Hont	Egyedi_tajertek	Foldtudomanyi_tajertek	orszagos	barlang		http://www.termeszetvedelem.hu/
ET_137	Sárkánytörési Kis-üreg	Hont	Egyedi_tajertek	Foldtudomanyi_tajertek	orszagos	barlang		http://www.termeszetvedelem.hu/
ET_138	Sárkánytörési Lapos-üreg	Hont	Egyedi_tajertek	Foldtudomanyi_tajertek	orszagos	barlang		http://www.termeszetvedelem.hu/
ET_139	Szondi szarkofág	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Tortenelmi_emlekmu,_szobor	Orszagos	Szobor		TÉKA
ET_140	Nepomuki Szent János szobor	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Tortenelmi_emlekmu,_szobor	Orszagos	Szobor		TÉKA
ET_141	Kút	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodással_kapcsolatos_emlek	Orszagos	Kut		TÉKA
ET_142	Lakóház	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Mindennapi_elettel_kapcsolatos_emlek	Orszagos	Lakoepulet		TÉKA
ET_143	Lakóház	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Mindennapi_elettel_kapcsolatos_emlek	Orszagos	Lakoepulet		TÉKA
ET_144	Lakóház	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Mindennapi_elettel_kapcsolatos_emlek	Orszagos	Lakoepulet		TÉKA
ET_145	Szentharomság-szoborcsoport	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Szakralis_tajertek	Orszagos	Szobor		TÉKA
ET_146	Árpádházi Szent Erzsébet templom	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Szakralis_tajertek	Orszagos	Templom		TÉKA
ET_147	Kereszt	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Szakralis_tajertek	Orszagos	Kereszt		TÉKA
ET_148	Szent István emlékmű	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Tortenelmi_emlekmu,_szobor	Orszagos	Emlekmu		TÉKA
ET_149	Polgármesteri hivatal kertje	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Kertepiteszeti_emlek	Orszagos	Kert		TÉKA
ET_150	Móricz Zsigmond emléktáblája	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Tortenelmi_emlekmu,_szobor	Orszagos	Emlektábla		TÉKA
ET_151	Palóc ház	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Mindennapi_elettel_kapcsolatos_emlek	Orszagos	Lakoepulet		TÉKA
ET_152	Pince	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Szolo_es_gyumolcstermesztessel_kapcsolatos_emlek	Orszagos	Pince		TÉKA
ET_153	Szent Vendel kápolna	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Szakralis_tajertek	Orszagos	Kapolna		TÉKA
ET_154	Világháborús emlékmű	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Tortenelmi_emlekmu,_szobor	Orszagos	Emlekmu		TÉKA
ET_155	Mária fülkével rendelkező ház	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Mindennapi_elettel_kapcsolatos_emlek	Orszagos	Lakoepulet		TÉKA
ET_156	Kereszt	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Szakralis_tajertek	Orszagos	Kereszt		TÉKA
ET_157	Szondi kopjafa	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Tortenelmi_emlekmu,_szobor	Orszagos	Kopjafa		TÉKA
ET_158	Drégelyi vár	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Vedelemmel_kapcsolatos_emlek	Orszagos	Var		TÉKA
ET_159	Kopjafa	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Tortenelmi_emlekmu,_szobor	Orszagos	Kopjafa		TÉKA
ET_160	Sáferkút	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Vizgazdalkodással_kapcsolatos_emlek	Orszagos	Forras		TÉKA
ET_161	Fehér fűz	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Kertepiteszeti_emlek	Orszagos	Egyedfa		TÉKA
ET_162	Pince	Drégelypalánk	Egyedi_tajertek	Szolo_es_gyumolcstermesztessel_kapcsolatos_emlek	Orszagos	Pince		TÉKA

ET_163	Pince	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Szolo_es_gyumolcstermesztessel_kapcsolatos_emlek	Országos	Pince			TÉKA
ET_164	Kereszt	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Szakralis_tajtertek	Országos	Kereszt			TÉKA
ET_165	Kereszt	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Szakralis_tajtertek	Országos	Kereszt			TÉKA
ET_166	Kereszt	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Szakralis_tajtertek	Országos	Kereszt			TÉKA
ET_167	Szondi-alagút bejárat	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Kozlekedesi_emlek	Országos	Alagut			TÉKA
ET_168	Szondi-harangláb	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Szakralis_tajtertek	Országos	Haranglab			TÉKA
ET_169	Kereszt	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Szakralis_tajtertek	Országos	Kereszt			TÉKA
ET_170	Mária fülke	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Szakralis_tajtertek	Országos	Fulke			TÉKA
ET_171	Kút	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Vizgazdalkodással_kapcsolatos_emlek	Országos	Kut			TÉKA
ET_172	Csádó-tanyai madárles	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Tajkepi_tajtertek	Országos	Pihenohely			TÉKA
ET_173	Kereszt	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Szakralis_tajtertek	Országos	Kereszt			TÉKA
ET_174	Kereszt	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Szakralis_tajtertek	Országos	Kereszt			TÉKA
ET_175	Kálvária	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Szakralis_tajtertek	Országos	Kalvaria			TÉKA
ET_176	Temető	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Mindennapi_elettel_kapcsolatos_emlek	Országos	Temeto			TÉKA
ET_177	Akác fasor	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Kertepiteszeti_emlek	Országos	Fasor			TÉKA
ET_178	Kassák Lajos emléktáblája	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Tortenelmi_emlekmu_szobor	Országos	Emlektablá			TÉKA
ET_179	Szondi hársfasor	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Kertepiteszeti_emlek	Országos	Fasor			TÉKA
ET_180	Patak menti egres	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Termeszeti_tajtertek	Országos	Erdoeszlet			TÉKA
ET_181	Ipoly menti vasútvonal	Drégelypalánk	Egyedi tájtertek	Kozlekedesi_emlek	Országos	Vasutvonal			TÉKA
BVT_1		Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				OKIR
BVT_2	Sarkany-tores felszini vedoovezete	Hont	Természeti oroksegelemek	Barlang felszini vedoovezete	országos				http://web.okir.hu/map/?config=TIR & lang=hu
TAJ_1		Nagyoroszi	Természeti örökségelemek	Tajkepvedelmi szempontbol kiemelten kezelendo terület	megyei				OKIR
TAJ_2	Tajkepvedelmi szempontbol kiemelten kezelendo terület	Hont	Természeti oroksegelemek	Tajkepvedelmi szempontbol kiemelten kezelendo terület	megyei				https://oeny.e-epites.hu/oeny/4tr/#/tudastar/interaktiv-terkep
HVTE_1	Csitari forras	Hont	Természeti oroksegelemek	Helyi jelentosegu termeszeti ertek	helyi				Hont HESZ 2. melleklet
HVTE_2	Szondi alagut	Hont	Természeti oroksegelemek	Helyi jelentosegu termeszeti ertek	helyi				Hont HESZ 2. melleklet
L_1	Ipoly arterenek ex lege vedett vizenyos teruletei	Hont	Természeti oroksegelemek	Ex lege vedett lap	országos				http://gis.teir.hu/teirgis_termeszetvedelem/
L_2		Drégelypalánk	Természeti örökségelemek	Ex lege vedett lap	országos				

